JOHN KATZENBACH



Kilnus tikslas

TYTO ALBA

JOHN KATZENBACH

Kilnus tikslas

ROMANAS

Iš anglų kalbos vertė
Mantas Radzevičius

VILNIUS 2007

UDK 820(73)-3
Ka598

John KATZENBACH
JUST CAUSE
Ballantine Books, New York,
2005

ISBN 978-9986-16-547-7

Ši knyga skiriama mano motinai ir trijų vyrų –
V. A. Eagle'o, Wm. A. Nixono ir H. Simonso – atminimui.

Aš ypač dėkoju savo draugams: Joe Oglesby'ui iš *The Miami Herald* ir Atheliai Knight iš *The Washington Post,* už paramą. Jų išmintingi patarimai labai padėjo rengti šį rankraštį. Žinoma, jo nebūčiau galėjęs parašyti be žmonos Madeleine Blais ir vaikų pagalbos bei pakantumo.

Kas kovoja su siaubūnais, tesisaugo, kad pats netaptų siaubūnu. Ir kai ilgai žiūri į bedugnę, bedugnė irgi žvelgia į tave.

Friedrich Wilhelm Nietzsche
Anapus gėrio ir blogio

Kelias į pragarą grįstas gerais, o ne blogais norais.

George Bernard Shaw
Revoliucionierių maksimos

PIRMA DALIS

Kaliniai

Kai laimi prizą, tau pasako juoką: „Dabar žinai pirmąją savo paties nekrologo eilutę.“

PIRMAS SKYRIUS

Vedamųjų redaktorius

Tą apgaulingos žiemos rytą, kai gavo laišką, Metjus Kovartas pabudo vienas.

Šiaurys sustiprėjo po vidurnakčio ir atrodė, lyg jis būtų išsklaidęs nakties tamsą, ištepdamas ryto dangų purvina pilka spalva, nuslepiančia tikrąjį miesto vaizdą. Eidamas iš savo buto į gatvę girdėjo, kaip stiprus vėjas purto ir lanksto palmių lapus, trankydamas jas vieną į kitą lyg daugybę kardų.

Jis susigūžė, gailėdamasis, kad po švarku ir apsiaustu nepasivilko megztinio. Kasmet būdavo keli tokie rytai kaip šis – pranašaujantys blyškų dangų ir audringą vėją. Gamta krėtė juokus, versdama turistus Majamio paplūdimyje skųstis ir vaikštinėti po smėlį susisupus į megztinius. Mažojoje Havanoje senesnės kubietės vilkėjo sunkius vilnonius apsiaustus ir keikė vėją, pamiršusios, kad vasarą vaikščiojo su skėčiais ir keikė karštį. Liberti Sičio namų plyšiuose, žiurkių urvuose, siautė šaltis. Narkomanai drebėdami bandė prisikimšti pypkes. Tačiau jau greit miestas grįš į lipniu prakaitu dvelkiančią kasdienybę.

Viena diena, pagalvojo žvaliai žingsniuodamas, gal dvi. Tada šilti orai atgaivins pietines valstijas ir visi pamiršime šaltį.

Metjus Kovartas buvo lengvai per gyvenimą einantis žmogus.

Nepalankios aplinkybės ir nesėkmės išlaisvino jį nuo didžio-

sios dalies neišvengiamai artėjančio viduramžio naštos. Skyrybos atplėšė žmoną ir vaiką, mirtis – tėvus. Jo draugai gyveno savo gyvenimus, nusakomus karjeromis, mažais vaikais, mokesčiais už mašinas ir įkeistą turtą. Iš pradžių kai kurie iš jų bandė įtraukti jį į išvykas ir vakarėlius, bet, augant jo vienatvei, kartu ir pasitenkinimui ja, kvietimų skaičius pradėjo mažėti, kol pagaliau jie visai liovėsi. Jo visuomeninį gyvenimą sudarė retkarčiais pasitaikantys darbo vakarėliai ir pasišnekučiavimai parduotuvėje. Jis neturėjo mylimosios ir gerai nesuprato kodėl. Gyveno paprastame šeštajame dešimtmetyje statyto daugiaaukščio bute su vaizdu į įlanką. Kovartas užpildė jį senais baldais, knygų lentynomis, prikimštomis detektyvinių istorijų ir tikrų nusikaltimų kronikų, senų, bet praktiškų indų, ant sienų pakabino kelias lengvai užsimirštančias paveikslų kopijas.

Retkarčiais pamąstydavo, kad žmonai pasiėmus dukrą visos jo gyvenimo spalvos išbluko. Jo asmeninius poreikius patenkindavo mankšta – kasdieniai dešimt kilometrų, nubėgami parku miesto centre, retkarčiais krepšinio varžybos Krikščioniškojoje vyrų jaunimo sąjungoje – ir darbas laikraštyje. Jis žinojo turįs nepaprastą laisvę, bet jaudinosi, kad nejunta beveik jokių regimų gyvenimo pėdsakų.

Vėjas nesiliovė siautėjęs, plėšdamas tris šalia pagrindinio *Miami Journal* įėjimo iškeltas vėliavas. Kovartas trumpam stabtelėjo ir nužvelgė paprastą geltonos spalvos kvadratinį pastatą. Ant vienos sienos milžiniškomis raudonomis elektroninėmis raidėmis buvo užrašytas laikraščio pavadinimas. Toji vieta buvo garsi, žinoma dėl jos įtakos ir agresyvumo. Kita pastato pusė žvelgė į įlanką. Jis matė prieplauką skalaujančius šėlstančius vandenis, ten būdavo iškraunami milžiniški popieriaus ritiniai. Kartą, sėdėdamas vienas kavinėje ir valgydamas sumuštinį, pastebėjo būrelį lamantinų, šokinėjančių blyškiai mėlyname vandenyje gal už dešimties metrų nuo krovinių dokų. Jų rudos nugaros praskirdavo vandenis ir vėl panirdavo į bangas. Kovartas ieškojo, kam

galėtų tai papasakoti, bet nerado, todėl paskui kelias dienas praleido žiūrėdamas į besikeičiantį mėlynai žalsvą paviršių, norėdamas dar sykį išvysti tuos gyvūnus. Štai kodėl jam patiko Florida: valstija atrodė lyg ištraukta iš džiunglių gelmių, grasinančių sustabdyti civilizaciją ir sugrąžinti viską į pirmykštę būseną. Laikraštis spausdindavo straipsnius apie trijų su puse metro ilgio krokodilus, įstrigusius ant įvažiavimo į greitkelį rampų ir trikdančius eismą. Tie straipsniai jam labai patiko: priešistoriniai žvėrys kovoja su šiuolaikiniais žvėrimis.

Kovartas greitai praėjo pro dvivėres duris, vedančias į laikraščio žinių skyrių, pamojavo priimamojo sekretoriui, kuris sėdėjo beveik užstotas telefono aparatų. Šalia įėjimo buvo siena, skirta garbės ženkleliams, citatoms ir apdovanojimams: visa eilė pulicerių, kenedžių, kabotų, pailesų ir kitų apdovanojimų mažiau žinomais pavadinimais. Jis stabtelėjo prie pašto dėžučių pasiimti rytinio pašto, greitai pervertė įprastus lankstinukus ir krūvą leidinių, politinių pareiškimų ir pasiūlymų; jų kasdien gaudavo iš kongreso delegacijų, merijos, apygardos savivaldybės ir įvairių policijos agentūrų su pranešimais apie kokius nors pasikeitimus, jų manymu, vertus redakcijos dėmesio. Atsiduso pagalvojęs, kiek pinigų buvo išleista tiems nevykusiems bandymams. Bet vienas vokas patraukė jo žvilgsnį. Atskyrė jį iš krūvos kitų.

Vokas buvo plonas, baltas, su jo vardu, užrašytu stambiu šriftu didžiosiomis raidėmis. Kampe atgalinis adresas – pašto dėžutės numeris Starke, Floridoje, šiaurinėje valstijos dalyje. Valstijos kalėjimas, iškart pamanė jis.

Paėmęs laišką su pluošteliu kitų, nužingsniavo savo darbo vietos link, laviruodamas tarp stalų, pasisveikindamas su keliais žurnalistais, atėjusiais jau nuo ankstyvo ryto ir dabar skambinančiais telefonais. Pamojavo miesto žinių skyriaus redaktoriui, kuris sėdėjo vidury kambario užsikėlęs ant stalo kojas ir skaitė naujausią numerį. Perėjęs visą žinių skyrių, praėjo pro duris su užrašu VYRIAUSIASIS REDAKTORIUS. Buvo jau pusiaukelėj, kai netoliese išgirdo balsą:

– O! Jaunasis turkas ankstyvas. Kas tave čia atvijo anksčiau už visą gaują? Nerimą kelia problemos Beirute? Kankina nemiga dėl naujosios prezidento ekonominės reformos?

Kovartas įkišo galvą už perskyros.

– Labas, Vilai. Tiesą pasakius, tik norėjau darbo telefonu paskambinti savo dukrai. Išties sudėtingus ir beverčius rūpesčius paliksiu tau.

Vilas Martinas nusijuokė ir nubraukė nuo akies žilą sruogą – tas judesys labiau tiktų mažam vaikui, o ne senyvam vyrui.

– Varyk. Naudokis mūsų mylimo laikraščio dosnumu. O baigęs peržiūrėk straipsnį vietos naujienų puslapyje. Atrodo, vienas iš juodomis mantijomis apsisiautusių teisingumo skirstytojų sudarė sandėrį su senu bičiuliu, kuris vairavo apsvaigęs. Metas kilti į nusikaltimo ir bausmės kryžiaus žygį – jie visada populiarūs.

– Pasidomėsiu, – pasakė Kovartas.

– Šįryt velniškai šalta, – tarė Martinas. – Kokie gyvenimo čia privalumai, jei važiuodamas į darbą vis tiek turi drebėti iš šalčio? Galėtum gyventi ir Aliaskoj.

– Gal reikėtų laikraštyje pareikšti savo nuomonę dėl blogo oro? Mes juk nuolat bandom belstis į dangų. Gal šįkart būtume išklausyti.

– Gal ir taip, – nusišypsojo Martinas.

– O tu tai moki geriausiai, – pasakė Kovartas.

– Taip, – atsakė Martinas, – nes aš nesu paskendęs nuodėmėse kaip tu. Mano ryšiai su Visagaliu nepalyginti geresni. Mūsų darbe tai padeda.

– Tai tik todėl, kad tu daug greičiau už mane nukeliausi pas Jį.

Martinas suriaumojo:

– Tu diskriminuoji pagyvenusius žmones, – pagrūmojo pirštu. – Gal tu dar ir seksistas, rasistas, pacifistas ir kitoks *istas*.

Kovartas nusijuokė, nuėjo prie savo stalo, numetė ant jo pluoštą laiškų, tą voką palikdamas viršuje. Paėmė jį jau rinkdamas

savo buvusios žmonos telefono numerį. Jei man sekasi, pamanė, jie dabar pusryčiauja.

Jis įspraudė telefono ragelį tarp peties ir ausies, atlaisvino rankas, laukdamas, kol jį sujungs. Kai telefonas pradėjo skambėti, atplėšė voką ir ištraukė vieną gelsvą, oficialiai atrodantį popieriaus lapą.

Gerbiamasis pone Kovartai,
šiuo metu sėdžiu kalėjime ir laukiu mirties bausmės įvykdymo už nusikaltimą, kurio AŠ NEĮVYKDŽIAU.

– Alio?

Jis padėjo laišką.

– Labas, Sende. Čia Metas. Norėjau trumpai pakalbėti su Beke. Tikiuosi, nesutrukdžiau.

– Labas, Metai. – Jos balse išgirdo dvejonę. – Nesutrukdei, bet mes ruošiamės išeiti. Tomui anksti į teismą, todėl jis veža Bekę į mokyklą ir... – ji nutilo, paskui tęsė: – Nesvarbu, viskas gerai. Mums reikia pasikalbėti. Bet neilgai, nes jiems jau metas eiti.

Jis užmerkė akis ir pagalvojo, kaip skaudu nedalyvauti savo dukros kasdienybėje. Įsivaizdavo per pusryčius išlietą pieną, naktimis skaitomas knygas, laikymą už rankos, kai ji suserga, grožėjimąsi mokykloje jos pieštais paveiksliukais. Užgniaužė savo nuoskaudą.

– Gerai, tik norėjau pasisveikinti.

– Aš ją pakviesiu.

Telefonas dunkstelėjo ant stalo ir stojusioje tyloje Metjus Kovartas perskaitė žodžius – *AŠ NEĮVYKDŽIAU.*

Atsiminė savo žmoną susitikimo dieną Mičigano universiteto laikraščio redakcijoje. Ji buvo nedidukė, o jos energija buvo atvirkščiai proporcinga ūgiui. Ji studijavo grafinį dizainą ir pusę dienos dirbo maketuotoja, rašė antraštes ir skaitė puslapių juodraščius vis nubraukdama nuo veido tamsius, banguotus plaukus

taip susikaupusi, kad dažniausiai neišgirsdavo telefono skambučių, nekreipdavo dėmesio į nešvankius juokelius, nevaržomai skrajojančius žinių skyriuje. Mėgo tikslumą ir tvarką, į gyvenimą žvelgė lyg braižytoja. Miesto centrinėje JAV dalyje ugniagesių kapitono, kuris žuvo atlikdamas pareigą, ir pradžios mokyklos mokytojos dukra; ji geidė turto, troško patogumų. Jam ji atrodė labai graži – jį jaudino jos aistra, ir jis nustebo, kai ji sutiko eiti su juo į pasimatymą, o vėliau nustebo dar labiau, kai po daugelio pasimatymų ji su juo permiegojo.

Jis buvo sporto skilties redaktorius – jos manymu, tai baisus laiko švaistymas. Pernelyg raumeningi vyrai, keistai apsirengę, kovojantys dėl įvairių formų kamuolių, sakydavo ji. Jis bandė įskiepyti jai varžybų aistrą, bet ji nepasidavė. Vėliau jis ėmėsi tikrų naujienų, atkakliai ieškodavo medžiagos straipsniams, ir jų santykiai sutvirtėjo. Jis mėgo ilgas valandas trunkančią medžiagos straipsniui medžioklę, kūrybos viliones. Ji manė, kad jis išgarsės, o jei ir neišgarsės – bent jau taps įtakingas. Ji išvažiavo kartu, kai jam pasiūlė darbą mažame centrinėje šalies dalyje įsikūrusio miestelio laikraštyje. Po šešerių metų jie vis dar buvo drauge. Tą pačią dieną, kai ji pranešė esanti nėščia, jis gavo pasiūlymą dirbti *Miami Journal*. Jam buvo lemta rašyti apie kriminalines bylas. Jai buvo lemta pagimdyti Bekę.

– Tėti?

– Labas, brangioji.

– Labas, tėti. Mama sako, kad galiu šnekėti tik minutėlę. Man reikia eiti į mokyklą.

– Ar ten irgi šalta, brangioji? Tau reikėtų apsivilkti apsiaustą.

– Apsivilksiu. Tomas davė oranžinį apsiaustą su piratu – tai yra *The Bucs* ženklas. Aš jį apsivilksiu. Buvau sutikusi kelis žaidėjus. Jie dalyvavo iškyloje, kurioje mes padėjome rinkti pinigus labdarai.

– Puiku, – atsakė Metjus. Velnias, pagalvojo.

– Tėti, ar futbolo žaidėjai svarbūs?

Jis nusijuokė.

– Gana svarbūs.

– Tėti, kas nors negerai?

– Ne, brangioji, kodėl klausi?

– Na, dažniausiai rytais neskambini.

– Tiesiog atsibudau tavęs pasiilgęs ir norėjau išgirsti tavo balsą.

– Aš irgi tavęs pasiilgau, tėti. Nuveši mane vėl į *Disnėjaus pasaulį*?

– Šį pavasarį, pažadu.

– Tėti, jau turiu eiti. Tomas man moja. Ai, tėti, žinai ką? Mūsų klasėje yra toks klubas, jis vadinasi *Šimto knygų klubas*. Kai perskaitai šimtą knygų – laimi prizą. Aš ką tik tai padariau!

– Nuostabu! Ką gavai?

– Visi klube gauna ženklelį, o metų gale jiems rengiamas vakarėlis.

– Puiku. Kokia knyga tavo mėgstamiausia?

– Na, žinoma, ta, kurią man atsiuntei – *Nenoringas drakonas,* – nusijuokė. – Jis man primena tave.

Jis irgi nusijuokė.

– Man reikia eiti, – pakartojo ji.

– Gerai. Aš tave myliu ir pasiilgau tavęs.

– Aš irgi. Ate.

– Ate, – pasakė jis, bet ji jau buvo nubėgusi.

Dar akimirka tylos, paskui atsiliepė buvusi žmona. Jis prašneko pirmas:

– Labdaros iškyla su futbolininkais?

Jis visuomet troško neapkęsti jį pakeitusio vyro, troško jo nekęsti dėl darbo advokatų biure, dėl išvaizdos – raumeningas, kresno kūno sudėjimo – kasdien per pietų pertrauką kilnojo svorius brangiame sporto klube; norėjo įsivaizduoti, kad jis žiaurus, nedėmesingas meilužis, prastas patėvis, nesirūpinantis šeima, bet nė vienas iš tų apibūdinimų tam vyrui netiko. Netrukus po to, kai buvusi žmona pranešė apie savo būsimas vestuves,

Tomas atskrido į Majamį – nieko jai nesakęs – susitikti su juo. Jie kartu išgėrė ir pavakarieniavo. Priežastis iš pradžių atrodė miglota, bet po antro vyno butelio teisininkas tiesiai šviesiai išklojo nebandysiąs dukrai pakeisti Kovarto, bet jei jau jie kartu gyvens, jis pasistengsiąs, kad ji pamiltų jį taip kaip ir Kovartą. Šis patikėjo, pajuto keistą džiaugsmą ir palengvėjimą, užsakė dar vieną butelį vyno ir nusprendė, kad tas jį pakeisiantis vyras jam visai patinka.

– Tai dėl advokatų biuro. Jis remia keletą *United Way* renginių Tampoje. Štai kodėl ten atsidūrė futbolininkai. Bekei jie padarė didelį įspūdį, ir Tomas jai nesakė, kiek rungtynių pernai *The Bucs* laimėjo.

– Suprantama.

– Matyt. Bet jie tikrai patys didžiausi mano kada nors matyti vyrai, – Sendė nusijuokė. Patylėjusi tęsė:

– Kaip tau sekasi? Kaip Majamis?

Jis nusijuokė.

– Majamyje šalta ir visus tai varo iš proto. Žinai, kaip yra – niekas neturi žieminių drabužių, namai nešildomi. Visi dreba ir po truputį kvaišta, kol pagaliau sulaukia atšilimo. Man gerai. Aš čia pritampu.

– Vis dar sapnuoji košmarus?

– Ne per dažnai. Kartais. Viskas kontroliuojama.

Tai buvo nedidelis melas, toks, kuriuo – puikiai žinojo – ji nepatikės, bet praleis neklausinėdama. Gūžtelėjo pečiais pagalvojęs, kaip nekenčia nakties.

– Galėtum nueiti pas gydytoją. Laikraštis apmokėtų.

– Laiko švaistymas. Jau visą mėnesį nesapnavau košmaro, – jis dar kartą pamelavo.

Išgirdo, kaip ji įkvėpė.

– Kas atsitiko? – paklausė.

– Na, turbūt turėčiau tau tiesiai pasakyti.

– Tai sakyk.

– Mudu su Tomu laukiamės kūdikio. Bekė nebebus viena.

Jis pasijuto truputį apsvaigęs, jo galvoje šėlo mintys, sumišusios su jausmais.

– Na, na, na. Sveikinu.

– Ačiū,– tarė buvusi jo žmona, – bet tu nesupranti.

– Ko?

– Bekė taps šeimos dalimi. Dar labiau nei anksčiau.

– Taip?

– Tu nesupranti, kas atsitiks. Tu būsi išstumtas. Aš to bijau. Jai jau ir taip sunku, kad tu gyveni kitoje valstijos dalyje.

Jis pasijuto taip, lyg kas nors jam būtų kirtęs per veidą.

– Ne aš gyvenu kitoje valstijos dalyje. Tu gyveni. Tai tu išsikraustei.

– Seni reikalai, – tarė Sendė ir netrukus tęsė: – Šiaip ar taip, viskas pasikeis.

– Nesuprantu kodėl...– sumikčiojo jis.

– Patikėk, – pasakė ji. Balsas rodė, kad savo žodžius ji gerai apsvarsčiusi iš anksto. – Mažiau laiko liks tau. Tikrai. Daug apie tai galvojau.

– Bet mūsų susitarimas buvo kitoks.

– Susitarimai gali keistis. Mes tai žinojome.

– Aš taip nemanau, – atsakė jis, leisdamas prasiveržti pirmosioms pykčio gaidelėms balse.

– Kad ir kas būtų, nenoriu nervintis apie tai kalbėdama. Pamatysim.

– Bet...

– Metjau, man reikia eiti. Tik norėjau, kad žinotum.

– Nuostabu, – pasakė jis. – Labai ačiū.

– Galėsime pasikalbėti apie tai vėliau, jei bus apie ką kalbėtis.

Žinoma, pagalvojo jis, kai jau būsi pakalbėjusi su advokatais, socialiniais darbuotojais ir visiškai išstūmusi mane. Jis žinojo, kad ta mintis neteisinga, bet negalėjo jos užmiršti.

– Mes kalbame ne apie tavo gyvenimą. Jau ne apie tavo. Kalbame apie mano gyvenimą, – tarė Sendė ir padėjo ragelį.

Tu neteisi, pagalvojo jis. Nužvelgė savo darbo vietą. Pro mažą langelį pamatė virš miesto centro nusidriekusį pilkšvą dangų. Tada pažiūrėjo į žodžius prieš save: *AŠ NEĮVYKDŽIAU.*

Visi esame nekalti, pamanė. Bet tai įrodyti visada sunkiausia.

Norėdamas išguiti iš galvos pokalbį, paėmė laišką ir ėmė skaityti toliau.

1987 metų gegužės ketvirtąją buvau ką tik grįžęs į savo senelės namus Pačiulos mieste, Eskambijos apygardoje. Tuo metu buvau Ratgerso universiteto koledžo studentas Niu Bransvike, Naujojo Džersio valstijoje. Buvau ką tik baigęs pirmuosius metus. Svečiavausi pas ją keletą dienų, kai mane atvedė į šerifo biurą apklausti dėl žmogžudystės, įvykdytos už kelių mylių nuo mano senelės namų. Auka buvo baltaodė. Aš esu juodaodis. Liudytojas matė iš tos vietos, kur pradingo mergaitė, nuvažiuojantį žalią „Ford" sedaną, panašų į manąjį. Mane laikė be maisto ir vandens, neleido miegoti, trisdešimt šešias valandas negalėjau pasikalbėti su advokatu. Šerifo padėjėjai mane keliskart mušė. Jie naudojo perlenktas telefonų knygas, nes jos nepalieka žymių. Sakė, kad mane nužudys; vienas jų nusitaikė revolveriu man į galvą ir kelis kartus nuspaudė gaiduką. Kiekvieną kartą gaidukas pataikydavo į tuščią lizdą. Kai viskas baigėsi, man pasakė: jei prisipažinsi – viskas bus gerai. Buvau išsigandęs, iškankintas, todėl prisipažinau. Nežinojau smulkmenų, bet leidau jiems supažindinti mane su nusikaltimu ir jį prisiėmiau. Po to, ką jie mane privertė išgyventi, būčiau prisiėmęs bet kokią kaltę.

BET AŠ TO NUSIKALTIMO NEĮVYKDŽIAU!

Po kelių valandų bandžiau savo prisipažinimą atsiimti, bet man nepavyko. Valstybės paskirtas advokatas prieš teismą aplankė mane tik tris kartus. Jis irgi neatliko jokio tyrimo, nekvietė liudytojų, galėjusių įrodyti, kad nusikaltimo metu

buvau visai kitur, nesugebėjo paneigti neteisėtai išgauto prisipažinimo. Prisiekusieji, kurie visi buvo baltaodžiai, išklausė kaltinimą ir nuteisė mane tik po vieną valandą trukusio pasitarimo. Dar po valandos man buvo skirta mirties bausmė. Baltaodis teisėjas šį nuosprendį patvirtino. Jis mane išvadino gyvuliu, kurį reikėtų išvesti laukan ir nušauti. Jau trejus metus sėdžiu mirtininkų kameroje. Labai tikiuosi, kad teismai panaikins man skirtą bausmę, bet tai gali užtrukti dar daug metų. Ar galite man padėti? Kaliniai sakė, kad esate parašęs straipsnių, smerkiančių mirties bausmę. Esu nekaltas žmogus, kuriam skirta didžiausia bausmė, nes rasistinė santvarka yra prieš mane. Tokioje padėtyje atsidūriau dėl išankstinio nusistatymo, nemokšiškumo ir blogio. Prašau man padėti. Apačioje parašiau savo naujojo advokato ir liudytojų vardus. Įrašiau Jūsų vardą į lankytojų sąrašą, jei nuspręstumėte atvažiuoti su manimi susitikti.*

Dar vienas dalykas. Esu ne tik nekaltas dėl to, kuo mane kaltina, bet galiu pasakyti vardą žmogaus, įvykdžiusio šį nusikaltimą.

Tikiuosi sulaukti Jūsų pagalbos,
Robertas Erlas Fergiusonas
#212009
Floridos valstijos kalėjimas
Starkas, Florida

Kovartui prireikė kelių sekundžių tam laiškui suvirškinti. Perskaitė jį kelis kartus, bandydamas suvokti, ką skaito. Tas vyras akivaizdžiai buvo raštingas, išsimokslinęs ir išprusęs, bet nusi-

* Mirtininkų kameros (amer. angl. *Death row*) – atskiras kalėjimo sektorius, kuriame sėdi mirties bausmę gavę nusikaltėliai, laukiantys, kol bausmė bus įvykdyta. (*Ši ir kitos pastabos vertėjo.*)

kaltėliai, ypač nusikaltėliai, nuteisti mirties bausme, dažnai teigia esą nekalti. Nesiliovė stebėtis, kodėl dauguma žmonių, akis į akį stoję prieš savo baigtį, sako esą nekalti. Taip elgiasi užkietėję psichopatai, serijiniai žudikai, kuriems žmogaus gyvybė yra niekas, kurie žudo žmones taip pat paprastai, kaip kiti su jais kalba. Bet apklausiami jie išlaiko nekaltojo įvaizdį, nebent būtų įtikinti, kad prisipažinimas jiems galėtų kaip nors padėti. Atrodė, lyg tas žodis jiems reikštų kažką kita, tarsi jis nutrintų visą jų išgyventą siaubą.

Ta mintis privertė jį prisiminti berniuko akis. Tos akys iškildavo daugelyje jo košmarų.

Pritvinkusi vasaros naktis slinko per Majamį ryto link, kai ankstyvas skambutis išplėšė jį iš miegų ir pasiuntė į namą už dešimties ar dvylikos kvartalų nuo jo buto. Miesto žinių skyriaus redaktorius, tą ankstyvą valandą neįprastai šiurkštus, nukamuotas darbo, išsiuntė jį į tikrą siaubą.

Tuomet jis dar dirbo prie bendrojo pobūdžio vietos naujienų – dažniausiai tai būdavo žmogžudystės. Nuvyko nurodytu adresu ir valandą vaikštinėjo aplink policijos užkardą, laukdamas ko nors, patamsyje žiūrėdamas į tvarkingą vienaukštį namą su gražiai nupjauta pievele ir nauju BMW automobiliu garaže. Viduriniei klasei priklausančios šeimos namas – jame gyveno firmos vadovas su žmona. Matė namo viduje zujančius nusikaltimo ekspertus, detektyvus ir medicinos tyrimų biuro darbuotojus, bet nematė, kas atsitiko. Visa vietovė buvo apšviesta tvinksinčių policijos švyturėlių, mėtančių trumpų raudonų ir mėlynų žybsnių nuotrupas. Drėgname ore šviesos atrodė dar intensyvesnės. Keletas išdrįsusių išeiti į lauką kaimynų šią šeimą apibūdino vienodai: malonūs, draugiški, bet uždari. Tą litaniją žinojo visi žurnalistai. Žmogžudystės aukos visada apibūdinamos kaip uždaros, nesvarbu, ar jos tokios būdavo, ar ne. Atrodė, kad kaimynams rūpi kuo greičiau atsiriboti nuo staiga lyg iš dangaus juos užgriuvusio siaubo.

Pagaliau pastebėjo iš namo pro šonines duris išeinantį Vernoną Hokinsą. Senasis detektyvas, lyg būtų labai pavargęs, atsirėmė į medį, slėpdamasis nuo policijos švyturėlių ir televizijos kamerų.

Hokinsą pažinojo jau daug metų, apie jį buvo parašęs krūvą straipsnių. Senasis detektyvas mėgo Kovartą, dažnai duodavo jam užuominų apie nusikaltimus, rodė konfidencialių daiktų, atskleisdavo slaptą informaciją, pasakojo apie bjaurų žmogžudystes tiriančio detektyvo gyvenimą. Kovartas vogčiomis pralindo pro geltoną policijos juostą ir priėjo prie detektyvo. Šis susiraukė, gūžtelėjo pečiais ir mostelėjo prisėsti.

Detektyvas prisidegė cigaretę, akimirką žiūrėjo į žybsintį jos galą.

– Šitie daiktai žudo, – tarė liūdnai nusijuokdamas. – Dabar jie mane žudo. Anksčiau tai vyko lėtai, bet senstu, todėl viskas greitėja.

– Kodėl nemeti? – paklausė Kovartas.

– Nes jie vieninteliai geba išstumti iš mano šnervių mirties kvapą.

Detektyvas užsitraukė cigaretę ir blausi raudona šviesa apšvietė jo veidą.

Patylėjęs pasisuko į Kovartą.

– Na, Meti, kas tokią klaikią naktį tave čia atvedė? Turėtum būti namie su savo gražiąja žmona.

– Vernonai...

Detektyvas šyptelėjo ir atlošęs galvą atsargiai atrėmė į medį.

– Baigsi kaip aš: nerasi kuo daugiau užsiimti naktimis, kaip tik važinėti į nusikaltimo vietas.

– Nejuokauk, Vernonai. Ką gali pasakyti apie tai, kas ten, viduje?

Detektyvas nusijuokė.

– Vyrukas nuogas ir negyvas. Gerklė perpjauta gulinčiam lovoje. Moteris nuoga ir negyva. Gerklė perpjauta gulinčiai lovoje. Ir viskas aplaistyta krauju.

– Ir?

– Įtariamasis areštuotas.

– Kas?

– Paauglys. Pabėgęs iš De Moino – jie šįvakar jį atsivežė. Važiavo iki pat Fort Loderdeilo kelio jo ieškodami. Jie mėgo iškrypėlišką seksą trise. Vienintelė problema – kai jau buvo su juo pasilinksminę, šis nusprendė, kad jų duotų šimto dolerių negana. Supranti, jis pamatė jų automobilį, prašmatnų namą ir visa kita. Jie susipyko. Jis išsitraukė senovinį skustuvą. Tie dalykai vis dar puikūs ginklai. Pirmuoju kirčiu pataikė vyrui tiesiog į jungo veną... – detektyvas pademonstravo ore greitą kertamąjį judesį, tamsoje mostelėdamas ranka, – ...vyras krito lyg pašautas. Kelis kartus pagargaliuoja – ir viskas. Jis buvo gyvas pakankamai ilgai, kad suprastų, jog miršta. Sunkus būdas numirti. Žinoma, žmona pradeda klykti ir bando bėgti. Todėl vaikis griebia ją už plaukų, atlenkia galvą ir – baigta. Viskas įvyko labai greit, bet jai pavyko dar kartą surikti. Vis dėlto jam nepasisekė. To klyksmo užteko kaimynui įspėti – jis mums ir paskambino. Kažkoks nemigos kankinamas vyrukas, vedžiojęs šunį. Sučiupome vaikį einantį pro pagrindines duris. Jis krovė į mašiną viską, ką rado: magnetofoną, televizorių, drabužius... Aptaškytus krauju.

Įsmeigė žvilgsnį į tolį, į kitą kiemo galą, ir tarė į tuštumą:

– Meti, kokia pirmoji Hokinso gatvės taisyklė?

Kovartas nusišypsojo tamsoje. Hokinsui patiko kalbėti maksimomis.

– Pirmoji taisyklė, Vernonai, – niekada neieškok nemalonumų, nes jie patys tave susiras, kai to norės.

Detektyvas linktelėjo.

– Labai mielas vaikas. Labai mielas vaikas psichopatas. Sako, jis čia niekuo dėtas.

– Jėzau.

– Nieko labai keista, – tęsė detektyvas. – Manau, dėl to, kas atsitiko, tas vaikis kaltina poną firmos vadovą ir jo žmoną. Su-

pranti, jis mano, jog viskas atsitiko todėl, kad jie nenorėjo jam atsilyginti.

– Bet...

– Jokios atgailos. Nė trupučio gailesčio ar žmogiškumo. Dar visai vaikas. Papasakojo viską, kas atsitiko. Tada sako: „Aš nieko nepadariau. Aš nekaltas. Noriu advokato.“ Mes stovime ten, visur pilna kraujo, o jis sako nieko nepadaręs. Matyt todėl, kad jam tai nieko nereiškia. Matyt. Jėzau...

Jis atsilošė iš nevilties ir nuovargio.

– Žinai, kiek tam vaikiui metų? Penkiolika. Tik penkiolika sukako praėjusį mėnesį. Turėtų būti namie, galvoti apie spuogus, mergaites ir namų darbus. Jis tikrai pateks į nepilnamečių koloniją. Galiu lažintis.

Detektyvas užsimerkė ir atsiduso.

– Aš nieko nepadariau. Aš nieko nepadariau. Jėzau.

Ištiesė ranką.

– Žiūrėk. Man prakeikti penkiasdešimt devyneri metai, rengiuosi į pensiją ir maniau, kad jau visko esu matęs ir girdėjęs.

Jo ranka drebėjo. Kovartas matė, kaip ji virpa, žybsint policijos automobilių šviesoms.

– Žinai, – tarė Hokinsas, žiūrėdamas į savo ranką, – kuo toliau, tuo mažiau noriu klausytis. Man labiau patiktų susišaudymas su kokiu pamišusiu šunsnukiu, nei dar kartą išgirsti ką nors kalbant apie siaubingus dalykus taip, lyg jie nieko nereikštų. Tarsi būtų ne nutraukęs gyvybės siūlą, o suglamžęs ir išmetęs kokį saldainio popieriuką. Šiukšlinimas, o ne pirmojo laipsnio žmogžudystė.

Jis atsisuko į Kovartą.

– Nori pamatyti?

– Žinoma. Eime, – suskubo atsakyti.

Hokinsas įdėmiai pažvelgė į jį.

– Nebūk toks tikras. Tu visada nori kuo greičiau pamatyti. Nekoks vaizdelis. Šįkart patikėk manimi.

– Ne, – pasakė Kovartas, – toks mano darbas.

Detektyvas gūžtelėjo pečiais.

– Kad leisčiau tau įeiti, turi man kai ką pažadėti.

– Ką?

– Pamatai, ką jis padarė, tada parodau tau jį patį – jokių klausimų, tik pažiūri – jis virtuvėje; bet laikraštyje pasistenk parašyti, kad tai ne koks eilinis vaikinukas. Supratai? Jis ne šiaip vargšas nuskriaustas vaikas. Jo advokatas tai tvirtins vos atvykęs. Aš to nenoriu. Parašyk, kad jis – šaltakraujis žudikas, supranti? Šaltakraujis. Nenoriu, kad žmonės, perskaitę tą straipsnį, pagalvotų: kaip toks malonus vaikas galėjo tai padaryti?

– Galiu parašyti, – tarė Kovartas.

– Gerai.

Detektyvas gūžtelėjo pečiais, atsistojo ir jie nuėjo prie pagrindinių durų. Jau ketindamas eiti vidun pasisuko į Kovartą ir pasitikslino:

– Tu tikrai nori pamatyti? Tie žmonės tokie pat kaip tu ir aš. Tu šito niekada neužmirši. Niekada.

– Eime.

– Meti, leisk seniui nors kartą tau padėti.

– Nagi, Vernonai.

– Ką gi, tai bus tavo košmaras, – pasidavė detektyvas. Jis nemelavo.

Kovartas prisiminė, kaip išvydo verslininką ir jo žmoną. Buvo tiek kraujo, kad jie atrodė lyg apsirengę. Kaskart, tvykstelėjus policijos fotografo blykstei, kūnai akimirką sublizgėdavo.

Netekęs žado nusekė paskui detektyvą į virtuvę. Berniukas sėdėjo su sportbačiais ir džinsais, nuogu liaunu liemeniu, viena ranka prirakinta prie kėdės. Jo kūnas buvo nusėtas kraujo dėmėmis, bet jis į tai nekreipė dėmesio, abejingai rūkė cigaretę, laikydamas ją laisvąja ranka. Todėl atrodė dar jaunesnis – kaip vaikas, besistengiantis vaidinti suaugusį, šaltakraujį, kad pasiro-

dytų prieš kambaryje esančius policininkus; iš tikrųjų vaizdas buvo juokingas. Kovartas pastebėjo kraują šviesiuose, sulipusiuose berniuko plaukuose ir dėmę ant skruosto. Jam dar net nereikėjo skustis.

Kovartui su detektyvu įėjus į virtuvę, berniukas pakėlė akis.

– Kas jis? – paklausė, linkteldamas į Kovartą.

Metjaus ir berniuko žvilgsniai akimirką susitiko. Jo akys buvo mėlynos – senos kaip pasaulis, nesibaigiančio blogio spalvos, kaip budelio kirvio ašmenys.

– Reporteris iš *The Journal*, – atsakė Hokinsas.

– Ei, reporteri! – šūktelėjo vaikinas nusišypsodamas.

– Ką?

– Pasakyk jiems, kad nieko nepadariau, – pasakė. Tada nusijuokė aukštu, švokščiančiu balsu, kuris nuaidėjo paskui Kovartą ir amžiams įsirėžė jo atmintyje, kai Hokinsas lydėjo jį iš kambario į atskubantį saulėtekį.

Jis grįžo į savo biurą ir parašė straipsnį apie firmos vadovą, jo žmoną ir paauglį. Aprašė baltas paklodes – suglamžytas, parudavusias nuo kraujo, raudonas dėmes ant sienų kraupiais Salvadoro Dali stiliaus raštais. Parašė apie gyvenvietę, tvarkingą namą ir įrėmintą diplomą, liudijantį aukos narystę verslo klube. Papasakojo apie priemiesčių gyventojų aistras ir draudžiamo sekso pinkles. Aprašė Fort Loderdeilo kelią, kur blaškosi vaikai, kasnakt suaugantys ne pagal metus. Aprašė ir berniuko akis – įlydė jas į istoriją būtent taip, kaip prašė draugas.

Užbaigė straipsnį vaikinuko žodžiais.

Kai tą naktį parėjo namo su rytiniu laikraščio numeriu rankose, savo straipsniu pirmajame puslapyje, pajuto nuovargį, daug didesnį už paprastą miego stygių. Įšliuožė į lovą ir prisiglaudė prie žmonos, kuri – žinojo – ketina jį palikti, drebėdamas kaip užpultas gripo, visame pasaulyje nerasdamas šilumos.

Kovartas papurtė galvą, stengdamasis iškratyti iš galvos mieguistumą, ir nužvelgė savo darbo vietą.

Hokinsas jau miręs. Išleisdami jį į pensiją surengė menkas išleistuves, paskui paliko vieną likusias dienas kosėti dėl emfizemos. Kovartas dalyvavo toje ceremonijoje ir plojo, kai policijos šefas vardijo detektyvo nuopelnus. Kada tik galėdamas lankė detektyvą jo butuke Majamio paplūdimyje. Skurdūs namai, puošti senų laikraščių iškarpomis su Kovarto ir kitų žurnalistų straipsniais.

– Prisimink taisykles, – kaskart baigiantis susitikimui sakydavo Hokinsas. – O jeigu nebeprisimeni, ką tau sakiau apie gatvę – nusistatyk savo principus ir laikykis jų.

Jiedu juokaudavo. Vėliau jis, paslapčiomis anksčiau išėjęs iš darbo, stengdavosi kuo dažniau lankytis ligoninėje ir papasakoti detektyvui istorijų, iki to paskutinio karto, kai atvykęs rado Hokinsą be sąmonės, su deguonies kauke; Kovartas nežinojo, ar detektyvas girdėjo, kai sušnabždėjo jo vardą, ar jautė, kai suspaudė ranką. Prie lovos jis išsėdėjo visą ilgą naktį ir nė nepastebėjo, kada detektyvo gyvybė nuslydo į tamsumas. Paskui nuėjo į laidotuves drauge su keletu kitų senų policininkų. Buvo pakelta vėliava, nuleistas karstas, kunigas tarė keletą žodžių. Jokios žmonos. Jokių vaikų. Sausos akys. Tik į žemę nugramzdinami košmarų pilni atsiminimai. Pagalvojo, ar taip bus ir tada, kai mirs jis pats.

Įdomu, dingtelėjo, kas nutiko tam paaugliui. Turbūt paleistas iš nepilnamečių kolonijos ir gyvena gatvėje. Arba sėdi mirtininkų kameroje kartu su laišką parašiusiu vyru. Arba miręs.

Dirstelėjo į laišką.

Išeitų straipsnis naujienų puslapiui, ne vedamasis. Reikėtų perduoti kam nors iš miesto žinių skyriaus, tegul parašo. Aš to nebedarau. Dabar rašau tik vedamuosius. Rašau neasmeniškai, kaip tarybos narys, kuris balsuoja vadovaudamasis savo pozicija, o ne jausmais. Aš išsižadėjau savo tapatybės.

Jis pakilo nuo kėdės, ketindamas tai ir padaryti, bet sustojo. Nekaltas žmogus.

Pabandė prisiminti bent vieną tikrai nekaltą žmogų iš visų nusikaltimų ir teismų, apie kuriuos buvo rašęs. Matė daug išteisintųjų, dėl įrodymų stokos atmestų kaltinimų, dėl iškalbingos gynybos arba klumpančio kaltintojo pralaimėtų teismo bylų. Bet negalėjo atsiminti nė vieno, kuris iš tikrųjų buvo nekaltas. Kartą klausė Hokinso, ar šiam kada teko tokį sulaikyti – šis tik nusijuokė:

– Išties niekuo nenusikaltusį žmogų? Na, tiesa, daug bylų žlunga netyčia. Daug vyrukų paleidžiami, nors neturėtų būti paleisti. Bet sučiupti tokį, kuris iš tikrųjų nekaltas? Tai būtų blogiausias atvejis. Nežinau, ar galėčiau tai ištverti. O, ne. Turbūt, tai būtų vienintelis dalykas, kuris neleistų man užmigti.

Rankoje laikė laišką. AŠ NEĮVYKDŽIAU. Ar kas nors negali užmigti dėl Roberto Erlo Fergiusono, pamanė.

Jį užliejo deginantis jaudulys. Jei tai tiesa, pagalvojo... Mintis nutrūko, jis greit nurijo seiles, nuslopindamas netikėtą ambicijų proveržį.

Kovartas atsiminė prieš daugelį metų skaitytą interviu su senu krepšinio žaidėju, ketinančiu baigti savo ilgą karjerą. Žaidėjas apie laimėjimus ir nusivylimus pasakojo vienodai, tarsi vertindamas juos su tuo pačiu santūriu pasididžiavimu. Paklaustas, kodėl ketina pagaliau pasitraukti, jis pradėjo kalbėti apie šeimą ir vaikus, norą palikti savo vaikystės žaidimą praeityje ir gyventi toliau. Paskui ėmė pasakoti apie savo kojas, lyg ne apie kūno dalis, o senus gerus draugus. Sakėsi nebepajėgiąs pašokti taip, kaip galėdavęs, dabar bandant pašokti prie krepšio jo kojų raumenys, kadaise pakeldavę taip lengvai, klykia iš senatvės ir skausmo, melsdami liautis. Sakė, kad jei kojos neklauso, tęsti beprasmiška. Paskui sužaidė paskutines savo rungtynes ir be vargo pelnė trisdešimt aštuonis taškus – judėdamas, sukinėdamasis ir šokdamas virš lanko taip kaip ir prieš daugelį metų. Tarsi kūnas būtų davęs jam paskutinę progą palikti žmonėms neblėstantį atsiminimą. Kovarto manymu, tą patį galima taikyti reporteriams:

reikia jaunatvės, nepažįstančios nuovargio, postūmio, nepaisančio miego, alkio ar meilės – visa tai slypi straipsnio medžioklėje. Geriausių reporterių kojos neša juos aukščiau ir toliau, kai kiti nusileidžia pailsėti.

Nevalingai įtempė kojų raumenis.

Tokias turėjau kadaise, pamanė, prieš atsitraukdamas, kad pabėgčiau nuo košmarų, dėvėčiau kostiumą, atsakingai elgčiausi ir grakščiai pasenčiau. Dabar aš išsiskyręs ir buvusi žmona rengiasi atimti iš manęs vienintelį dalyką, kurį visada mylėjau be jokių išlygų; o aš sėdžiu čia ir slepiuosi nuo tikrovės, rašydamas įvykių vertinimus, kurie nieko nekeičia.

Jis suspaudė laišką rankoje.

Nekaltas, pagalvojo. Pamatysime.

The Miami Journal biblioteka buvo keista senienų ir naujovių sankaupa. Ji buvo tiesiai už žinių skyriaus – anapus stalų, už kurių sėdėjo kasdienių įvykių aprašinėtojai. Bibliotekos gilumoje stovėjo eilės metalinių spintelių su dešimtmečių senumo laikraščių iškarpomis. Kadaise laikraštis būdavo kasdien išskirstomas pagal žmones, temas, vietoves ir įvykius, kiekviena iškarpa padedama į atitinkamą archyvą. Dabar tai buvo daroma naujausiais kompiuteriais, galingais terminalais, dideliuose ekranuose. Bibliotekininkai, perskaitę kiekvieną straipsnį, ryškino svarbiausius žmones, žodžius ir suvedinėjo juos į daugybę elektroninių dokumentų. Kovartui labiau patiko senasis būdas. Jis mėgo sklaidyti krūvas rašaluotų iškarpų, pasirinkti ir išsitraukti tas, kurių jam reikia. Tai buvo tarytum galimybė rankomis prisiliesti prie istorijos. Dabar viskas vyko našiai, greitai, bet be jokios dvasios. Naudodamasis biblioteka nepamiršdavo dėl to paerzinti bibliotekininkų.

Kai įėjo pro duris, jį pastebėjo jauna moteris. Ji buvo aukšta blondinė, akį traukiančia tvarkinga šukuosena. Nešiojo akinius metaliniais rėmeliais, kartais žvilgtelėdavo per jų viršų.

– Tik nesakyk, Metjau.

– Ko nesakyti?

– To, ką sakai visada. Kad tau labiau patiko senasis būdas.

– Nesakysiu.

– Gerai.

– Nes tu pati ką tik pasakei.

– Nesiskaito, – moteris nusijuokė. Atsistojusi priėjo. – Kuo galėčiau padėti?

– Bibliotekininke Lora, ar tau kas nors sakė, kad kasdien spoksodama į kompiuterio ekraną susigadinsi akis?

– Visi sako.

– O jeigu pasakyčiau tau vardą...

– ...aš pasinaudočiau senais kompiuterių burtais.

– Robertas Erlas Fergiusonas.

– Kas dar?

– Nuteistas mirties bausme. Maždaug prieš trejus metus Eskambijos apygardoje.

– Gerai, pažiūrėkim...

Ji ceremoningai prisėdo prie kompiuterio, įrašė vardą ir paspaudė mygtuką. Kovartas pamatė, kaip ekranas ištuštėjo, liko tik kampe mirksintis vienas žodis: *ieškoma*. Mašina tarytum riaugtelėjo ir išmetė dar keletą žodžių.

– Ką radai? – paklausė jis.

– Kelis įrašus. Palauk, patikrinsiu.

Bibliotekininkė spustelėjo klavišus ir ekrane pasirodė žodžių eilutės. Ji perskaitė antraštes:

– *Buvęs koledžo studentas pripažintas kaltu dėl mergaitės nužudymo, teismo nuosprendžiu jam bus taikoma mirties bausmė. Žmogžudystės byloje atmesta apeliacija. Floridos Aukščiausiasis teismas nagrinės nuteistųjų mirties bausme sąrašą.* Viskas. Trys straipsniai. Visi iš *The Gulf* leidimo. Nė vieno pagrindiniame numeryje, išskyrus paskutinį įrašą – matyt, santraukos.

– Nedaug, kaip apie žmogžudystę ir mirties bausmę, – tarė Kovartas. – Atrodo, anksčiau aprašydavome kiekvieną žmogžudystės teismo procesą...

– Jau nebe.

– Gyvybė tada reiškė daugiau.

Bibliotekininkė gūžtelėjo pečiais.

– Smurtinės mirtys būdavo daug sensacingesnės nei dabar, o tu per jaunas kalbėti apie senus laikus. Turbūt turi omeny aštuntąjį dešimtmetį.

Ji nusišypsojo, Kovartas irgi nusijuokė.

– Be to, šiomis dienomis mirties nuosprendžiai Floridoje jau nebe naujiena. Turime... – ji nutilo, užvertė galvą ir pažvelgė į lubas, – ...daugiau kaip du šimtus vyrų, laukiančių mirties bausmės. Gubernatorius kas mėnesį pasirašo keletą įsakymų įvykdyti mirties bausmę. Tai nereiškia, kad nuosprendis įvykdomas, bet... – dirstelėjo į jį ir nusišypsojo. – Metai, juk tu viską žinai. Pernai rašei vedamuosius straipsnius. Apie tai, kad mūsų šalis civilizuota. Tiesa? – ji linktelėjo jo pusėn.

– Tiesa. Atsimenu, pagrindinė mintis buvo tokia: valstijos įstatymai turėtų uždrausti mirties bausmę. Trys vedamieji, iš viso gal du metrai stulpelių. Atsakydami išspausdinome daugiau kaip penkiasdešimt laiškų, kurie, kaip čia pasakius... Prieštaravo mano nuomonei. Spausdinome penkiasdešimt, bet gavome penkis milijonus. Pačiuose palankiausiuose buvo parašyta, kad man reikėtų viešai nukirsti galvą. Kiti buvo išradingesni.

Bibliotekininkė nusišypsojo.

– Populiarumas – ne mūsų reikalas, tiesa? Norėtum, kad atspausdinčiau?

– Prašyčiau. Bet man labiau patiktų būti mylimam...

Ji šyptelėjo ir pasisuko į kompiuterį. Jos pirštai vėl sukaukšėjo į klaviatūrą, kambario kampe stovintis spausdintuvas sudūzgė ir sudrebėjo, spausdindamas naujienų straipsnius.

– Štai. Manai ką nors radęs?

– Galbūt, – atsakė Kovartas. Ištraukė popieriaus lapą iš spausdintuvo. – Tas vyrukas tvirtina nieko nepadaręs.

Moteris nusijuokė.

– Būtų išties įdomu. Unikalu.

Ji vėl nusigręžė į kompiuterį, o Kovartas grįžo į savo kabinetą.

Kovartui skaitant naujienų straipsnius, pradėjo įgauti pavidalą įvykiai, dėl kurių Robertas Erlas Fergiusonas laukia mirties bausmės. Bibliotekos duomenys buvo minimalūs, bet pakankami, kad vaizduotėje susidarytų tam tikras vaizdas. Jis išsiaiškino, kad auka – vienuolikmetė mergaitė; jos kūnas buvo rastas krūmokšniuose, pelkės pakrašty.

Jis lengvai įsivaizdavo niūrią žalią ir rudą augmeniją, slepiančią kūną. Vieta turėjo būti šleikščiai klampi ir mauruota – tinkama rasti mirtį.

Skaitė toliau. Auka buvo miesto tarybos nario dukra, paskutinį kartą ją matė iš mokyklos einančią namo. Kovartas regėjo platų vienaukštį betoninių blokų statinį, vienišą dulkėtame lauke. Jis buvo nudažytas blyškia rožine arba įstaigose mėgstama žalia spalva – jų nepajėgdavo atgaivinti net dienos pabaigą sveikinantys skardūs vaikų balsai. Būtent tada viena pradinių klasių mokytoja matė ją lipančią į fordą su kitos valstijos numeriais. Kodėl? Kas ją privertė sėsti į svetimo žmogaus automobilį? Nuo tos minties jis sudrebėjo, staiga išsigandęs dėl savo dukters. Ji taip nepadarytų, greitai pasakė sau. Kai mergaitė negrįžo namo, buvo duotas pavojaus signalas. Kovartas žinojo, kad vietinės televizijos stotys tą vakarą per žinias turėjo parodyti jos nuotrauką. Tai buvo mergaitė su kasyte, besišypsanti, su dantų kabėm. Šeimos nuotrauka, fotografuota su viltimi ir pažadais, nenoromis atiduota, kad eterio bangomis paskleistų neviltį.

Daugiau nei po paros, apieškodami vietovę, šerifo padėjėjai rado jos palaikus. Naujienų straipsnis buvo pilnas eufemizmų: „žiaurus užpuolimas“, „žvėriška ataka“, „suplėšytas ir sumaitotas kūnas“; juos Kovartas atpažino kaip žurnalistikos trumpinius: nenorėdamas smulkiai aprašinėti vaiko patirto tikro siaubo, žurnalistas griebiasi patogių nuvalkiotų frazių.

Turbūt mirtis buvo siaubinga, pagalvojo. Žmonės norėjo žinoti, kas atsitiko, bet ne tikrą tiesą – tuomet jie irgi būtų negalėję miegoti.

Skaitė toliau. Iš to, ką perskaitė, atrodė, kad Fergiusonas buvo pirmas ir vienintelis įtariamasis. Policija jį areštavo netrukus po to, kai buvo rastas aukos kūnas, nes jo automobilis buvo panašus į žudiko automobilį. Jį apklausė – nė viename straipsnyje nebuvo užsiminta, kad jis laikytas vienutėje ar muštas – ir jis prisipažino. Prisipažinimas, ta pati kraujo grupė ir atpažintas automobilis buvo vieninteliai jo kaltės įrodymai, tačiau Kovartas buvo atsargus. Teismai kartais įgauna pagreitį kaip didžiulis teatras. Smulkmena, kuri atrodo maža ir abejotina, aprašyta laikraštyje, prisiekusiųjų akyse gali tapti labai svarbi.

Apie teisėjo nuosprendį Fergiusonas rašė tiesą. Straipsnyje ryškėjo citata: „...gyvulys, kurį reikėtų išvesti laukan ir nušauti.“ Greičiausiai tais metais teisėjas buvo perrinktas, pamanė.

Kiti bibliotekos įrašai davė papildomos informacijos: visų pirma, pirmasis apeliacinis skundas, paremtas jo kaltės įrodymų trūkumu, atmestas pirmojo apskrities apeliacinio teismo. To buvo galima tikėtis. Floridos Aukščiausiasis teismas vis dar nepriėmė sprendimo dėl apeliacijos. Kovartas suprato, kad Fergiusonas dar neiškentėjo visos teismų karuselės. Jam buvo likę daug apeliacijos būdų, jis dar nebuvo nė pradėjęs jų taikyti.

Kovartas atsilošė kėdėje, bandydamas įsivaizduoti, kas atsitiko.

Išvydo kaimišką apygardą Floridos užkampyje. Žinojo, kad ši valstijos dalis neturi nieko bendra nei su populiariąja Florida, nei su puošniuoju *Disnėjaus pasauliu*, nei su alaus prisisiurbusiais studentais, per pavasario atostogas užplūstančiais paplūdimius, nei su turistais, savo nameliais ant ratų atvažiuojančiais į Kanaveralo kyšulį pažiūrėti, kaip į kosmosą paleidžiamos raketos. Toji Florida niekaip nesusijusi su kosmopolitišku, laisvu Majamio, laikančio save amerikietiškąja Kasablanka, įvaizdžiu.

Tačiau Pačiuloje, pagalvojo, net devintajame dešimtmetyje, kai

nužudoma maža baltaodė mergaitė, o jos nužudymu kaltinamas vyras yra juodaodis, atgimsta pirmykštė Amerika. Ta, kurią žmonės norėtų užmiršti.

Ar taip atsitiko Fergiusonui? Tai tikrai buvo įmanoma.

Kovartas pakėlė ragelį skambinti Fergiusono apeliaciją tvarkančiam advokatui.

Susisiekti su advokatu prireikė viso likusio ryto. Kai Kovartą pagaliau sujungė, jį nustebino švelni pietietiška advokato tartis.

– Pone Kovartai, kalba Rojus Blekas. Kodėl Majamio žurnalistas susidomėjo tuo, kas vyksta čia, Eskambijos apygardoje?

– Ačiū, kad paskambinote, pone Blekai. Mane domina vienas jūsų klientas. Toks Robertas Erlas Fergiusonas.

Advokatas nusijuokė.

– Na, supratau, kad jus domina pono Fergiusono byla, vos tik sekretorė perdavė man jūsų žinutę. Ką norėtumėte sužinoti?

– Pirmiausia papasakokite apie jo bylą.

– Dabar ją nagrinėja valstijos Aukščiausiasis teismas. Mes tvirtiname, kad pateiktų įrodymų nepakako nuteisti poną Fergiusoną. Ir tiesiai sakom, kad teisėjas turėjo atmesti jo prisipažinimą. Jums reikėtų jį perskaityti. Ko gero, parankiausias teismui kada nors matytas tokios rūšies dokumentas. Toks, kokį šerifo biure surašė policininkai. Be to prisipažinimo nebūtų buvę bylos. Jei Robertas Erlas nebūtų pasakęs to, ką jie norėjo išgirsti, – jie nebūtų gavę net dviejų minučių teisme. Net pačiame blogiausiame, rasistiškiausiame pasaulio teisme.

– O kaip dėl kraujo grupės sutapimo?

– Nusikaltimų laboratorija Eskambijos apygardoje gana primityvi, ne tokia, kokią turi Majamyje. Jie galėjo nustatyti tik kraujo grupę. Nulinė, rezus plius. Tokia aukos kūne rasta sperma, tokia ir Roberto Erlo. Bet tokia pat ir kelių tūkstančių šios apygardos vyrų. Tačiau teisme jo advokatas nesugebėjo net apklausti medikų.

– O mašina?

– Žalias fordas su kitos valstijos numeriais. Niekas neatpažino Roberto Erlo ir niekas nepatvirtino, kad mergaitė įlipo į jo mašiną. To net negali vadinti netiesioginiais įrodymais, po velnių, tai tik atsitiktinumas. Teismas turėjo juos išjuokti.

– Teisme jo advokatu buvote ne jūs?

– Ne, pone. Ta garbė atiteko kitam.

– Ar užginčijote gynybos kompetenciją?

– Kol kas ne. Bet ketiname. Floridos universiteto trečio kurso teisės studentas būtų geriau susitvarkęs. Vidurinės mokyklos abiturientas būtų geriau susitvarkęs. Mane tai siutina. Negaliu sulaukti, kol viską baigsiu. Nenoriu pačioje pradžioje iššauti visų sviedinių.

– Ką turite omeny?

– Pone Kovartai, – lėtai ištarė advokatas, – ar suprantate, kaip žmogžudystės bylose veikia apeliaciniai procesai? Visa esmė – obuolį reikia kąsti po truputį. Taip ginamąjį galima išlaikyti metų metus. Žmonės užmirš. Leisti laikui padaryti gerą darbą. Iškart nepanaudoti galingiausio savo ginklo, nes tuomet pasodini savo vaikiną stačiai į karštąją kėdę, jei suprantate, ką noriu pasakyti.

– Suprantu, – pasakė Kovartas. – Bet jei tas žmogus nekaltas?

– Ar tai jums sakė Robertas Erlas?

– Taip.

– Tą patį jis sakė ir man.

– Pone Blekai, ar jūs juo tikite?

– Mm, galbūt. Dažniau nei dažnai girdžiu tai iš besidžiaugiančiųjų Floridos svetingumu. Bet supraskite, pone Kovartai, negaliu sau leisti malonumo spręsti apie savo klientų kaltę ar nekaltumą. Man rūpi tik vienas paprastas dalykas: tai, kad mano klientas teisme buvo nuteistas, o aš turiu jį per teismą išteisinti. Jei galiu ištaisyti neteisybę – tikiuosi, kad kai mirsiu ir pakilsiu į dangų, mane pasitiks angelai su trimitais. Žinoma, kar-

tais galiu pakeisti ir teisingus dalykus, todėl labai gali būti, kad mane sutiks ten, kur visi vaikšto su šakėmis ir turi smailias uodegas. Tokia teisės prigimtis, pone. Bet jūs dirbate laikraščio redakcijoje. Laikraščiams labiau nei man rūpi visuomenės nuomonė apie teisingumą ir neteisingumą, gėrį ir blogį. Laikraščiai taip pat turi daug daugiau įtakos teisėjams – gali įsakyti pradėti naują teismo procesą – taip pat ir gubernatoriui, ir valstijos apeliaciniam teismui, jei suprantate, ką noriu pasakyti. Gal galėtumėte padėti Robertui Erlui?

– Galbūt.

– Kodėl jums su juo nesusitikus? Jis tikrai protingas ir iškalbus, – Blekas nusijuokė. – Kalba geriau už mane. Matyt, gana protingas, kad taptų advokatu. Tikrai daug protingesnis už teisme jį gynusį advokatą. Anas turbūt pramiegojo, kol jo klientą sodino į elektros kėdę.

– Papasakokite apie jo buvusį advokatą.

– Senas. Jau visą šimtmetį ar porą tvarko bylas. Toji Pačiula – mažas miestelis. Visi visus pažįsta. Susirenka į Eskambijos apygardos teismo rūmus ir jaučiasi kaip vakarėlyje. Žmogžudystės bylos vakarėlyje. Aš jiems nelabai patinku.

– Na, to nesakyčiau.

– Žinoma, jiems nelabai patiko ir Robertas Erlas. Išvyko į koledžą, grįžo namo su didele mašina ir panašiai. Kai jį sulaikė, žmonės turbūt pasijuto geriau. Jie prie to nepratę. Žinoma, jie nepratę ir prie seksualinių nusikaltimų.

– Koks tas miestelis? – paklausė Kovartas.

– Toks, koks jums ir atrodo. Tokius laikraščiai bei Prekybos ir amatų rūmai mėgsta vadinti Naujosiomis pietų valstijomis. Tai reiškia, kad ten yra ir naujų idėjų, bet daug ir senų. Žinoma, nėra visai blogai. Ten daug investuojama.

– Manau, suprantu, ką norite pasakyti.

– Nuvažiuokite ir pamatysite, – pasakė advokatas. – Bet noriu jums patarti: tik todėl, kad kas nors kalba taip kaip aš ir jo

kalba skamba lyg veikėjo iš Viljamo Folknerio ar Flaneri O'Konor knygų, nepradėkite iškart galvoti, kad jis kvailas. Nes jis toks nėra.

– Supratau.

Advokatas nusijuokė.

– Lažinuosi, spėjate, kad aš tų knygų neskaičiau.

– Apie tai nė nepagalvojau.

– Spėsite pagalvoti, kol baigsite tvarkyti reikalus su Robertu Erlu. Ir pasistenkite įsidėmėti dar štai ką. Žmonės ten džiaugiasi tuo, kas atsitiko Robertui Erlui. Todėl nesitikėkite su visais susidraugauti. Su tais redakcijai žinomais informacijos šaltiniais, kaip mėgstate vadinti spaudoje.

– Man ramybės neduoda vienas dalykas, – pasakė Kovartas. – Jis tvirtina žinąs tikrojo žudiko vardą.

– Na, aš apie tai nieko nežinau. Gal ir žino. Velnias, tikriausiai žino. Pačiula – mažas miestelis. Bet tikrai žinau... – advokato balsas pasikeitė, tapo ne toks linksmas, atviresnis, Kovartą net nustebino, – ...žinau, kad jis nuteistas neteisingai ir ketinu jį iš ten ištraukti, nesvarbu, ar jis tą nusikaltimą įvykdė, ar ne. Gal ne šiemet, gal ne šiame, bet kada nors, kokiame nors teisme. Aš užaugau ir visą gyvenimą praleidau su senais gerais vyrukais, tikrais pietiečiais, paprastais, neturtingais baltaodžiais, ir šitos bylos nepralaimėsiu. Man nesvarbu, ar jis tai padarė, ar ne.

– Bet jei jis nieko nepadarė...

– Na, tą mergaitę kažkas nužudė. Manau, kad tam kažkam teks už tai sumokėti.

– Turiu daug klausimų, – tarė Kovartas.

– Taip ir maniau. Šitoje byloje daugybė klausimų. Žinot, kartais taip atsitinka. Teisme viskas turėtų išaiškėti, o iš tikrųjų dar labiau susipainioja. Atrodo, taip atsitiko ir Robertui Erlui.

– Manote, man reikėtų į tai įsigilinti?

– Žinoma, – atsakė advokatas. Kovartas net per telefoną jautė jo šypseną. – Tikrai taip manau. Nežinau, ką rasite, bet dau-

gybę išankstinių nusistatymų ir skurdeivų mąstyseną tikrai. Gal jums pavyks išlaisvinti nekaltą žmogų.

– Tai jums atrodo, kad jis nekaltas?

– Ar aš taip sakiau? Na, man atrodo, kad teismas neturėjo pripažinti jo kaltu. O tai – didelis skirtumas.

ANTRAS SKYRIUS

Mirtininkas

Kovartas sustabdė išsinuomotą automobilį prie įvažiavimo į Floridos valstijos kalėjimą ir apžvelgė niūrius, tamsius pastatus, kuriuose laikoma dauguma didžiausių valstijos nusikaltėlių. Tiksliau, kalėjimai buvo du, juos skyrė nedidelė upė: Jungtinių Valstijų pataisos kalėjimas vienoje pusėje ir Reifordo kalėjimas kitoje. Toli laukuose jis matė besiganančius galvijus, o ten, kur darbavosi grupės kalinių, ore draikėsi dulkių kamuoliai. Iš kampų kilo sargybos bokšteliai ir jam pasirodė, kad mato spindint sargybinių ginklus. Nežinojo, kuriame pastate laikomi kaliniai, laukiantys mirties bausmės, kur patalpa su elektros kėde – jam sakė, kad ji atskirame pagrindinio kalėjimo sparne. Matė dvi keturių metrų aukščio vielinio tinklo tvoras, viršuje vainikuotas suraizgyta spygliuota viela. Ši spindėjo ryto šviesoje. Jis išlipo ir sustojo prie mašinos. Šalikelėje stiepėsi tiesi žalia pušų vora ir lyg priekaištaudama rodė į krištolo vaiskumo dangaus skliautą. Vėsus vėjelis sušnarėjo šakose ir paglostė Kovartui kaktą. Darėsi vis karščiau.

Jis nesunkiai įtikino Vilą Martiną ir kitus redaktorių kolegijos narius leisti jam sekti su Roberto Erlo Fergiusono teismu susijusius įvykius, ir Kovartui buvo nė motais, kad Martinas atrodė nusiteikęs skeptiškai.

– Gal užmiršai Pitsą ir Ly? – paklausė jo Kovartas.

Fredis Pitsas ir Vilbertas Ly buvo nuteisti mirties bausme už degalinės tarnautojo nužudymą šiaurės Floridoje. Abu prisipažino, nors nebuvo įvykdę nusikaltimo. Kad juos paleistų, prireikė vieno garsiausių *The Miami Journal* reporterių kelerių metų reportažų. Reporterį apdovanojo *Pulicerio* premija. Nauji laikraščio žinių skyriaus reporteriai šią istoriją išgirsdavo pirmiausia.

– Tai – visai kitas reikalas.

– Kodėl?

– Nes tai įvyko 1963-iaisiais. Kas nors panašaus galėjo atsitikti ir 1863-iaisiais. Bet dabar – nebe.

– Tikrai? O kaip tas vyrukas Teksase? Tas, kurį dokumentinio filmo kūrėjas ištraukė iš kalėjimo jau laukiantį mirties bausmės.

– Tai ne tas pats.

– Kodėl?

Martinas nusijuokė.

– Geras klausimas. Važiuok. Laiminu. Atsakyk į tą klausimą. Ir atsimink: kai baigsi žaisti reporterį – visada gali grįžti į svajonių pasaulį.

Jis paskatino Kovartą veikti.

Buvo pranešta miesto žinių skyriaus redaktoriui ir šis pažadėjo prireikus padėti. Kovartas pastebėjo pavydo apraiškas, kad tokia puiki medžiaga reportažui pateko į jo rankas. Tačiau suprato, kodėl jis pranašesnis už žinių skyriaus reporterius. Pirma, galės dirbti vienas. Miesto žinių skyrius šitam tyrimui skirtų visą grupę. *The Miami Journal*, kaip dauguma laikraščių ir televizijos kanalų, turėjo visą reporterių komandą, šmaikščiai vadinamą „prožektorių komanda" arba „akyląja komanda". Ji būtų puolusi nagrinėti šią istoriją su okupantų pajėgų subtilumu. Kovartas taip pat suprato, kad, kitaip nei kiti reporteriai, jis neturės galutinių terminų ir redaktoriaus, vis skubinančio baigti straipsnį ir kasdien kamantinėjančio, ar jau baigta. Galės išsiaiš-

kinti tiek, kiek pajėgs, sudėlioti medžiagą taip, kaip jam atrodys tinkama, aprašyti taip, kaip norės. O jei pasirodytų, kad viskas – netiesa, galėtų apskritai nerašyti.

Jis stengėsi laikytis šios minties, kad išvengtų nusivylimo, bet kai nusileido keliu žemyn ir įvažiavo į kalėjimą, jo pulsas padažnėjo. Šalikelė buvo nukabinėta įspėjimais, kad lankytojai sutinka būti apieškoti, o už bet kokį nusižengimą, susijusį su narkotikais ar ginklais, baudžiama įkalinimu. Jis pravažiavo pro vartus, kur pilku švarku vilkintis sargybinis, sutikrinęs jo asmens tapatybės dokumentus su sąrašu, niūriai mostelėjo važiuoti toliau, tada pastatė automobilį prie užrašo LANKYTOJAI ir įėjo į administracijos pastatą.

Įvyko nedidelė painiava registruojantis. Matyt, sekretorė buvo pametusi jo prašymą leisti apsilankyti kalėjime. Jis kantriai laukė prie stalo, kol ji atsiprašinėdama naršė savo popierius ir pagaliau rado prašymą. Tada jam buvo pasakyta gretimame kabinete palaukti pareigūno, kuris nuvesiąs į susitikimo su Robertu Erlu Fergiusonu vietą.

Po keleto minučių į kambarį įėjo pražilęs senyvas vyras, kurio šukuosena ir laikysena buvo lyg jūrų pėstininko. Atkišo Kovartui didelę, raumeningą ranką.

– Seržantas Rodžersas. Šiandien esu budintis pareigūnas.

– Malonu susipažinti.

– Pone Kovartai, jei neprieštarausite, yra keli formalumai.

– Kokie?

– Turiu jus apieškoti ir patikrinti jūsų diktofoną bei portfelį. Dar sutartis, kurią turėtumėte pasirašyti – dėl paėmimo įkaitu...

– Kas tai?

– Tai tik pareiškimas, kad einate į Floridos valstijos kalėjimą savo valia ir, jei čia būtumėte paimtas įkaitu, nepaduosite Floridos valstijos į teismą, ir nesitikėsite būti išlaisvintas ypatingomis priemonėmis.

– Ypatingomis priemonėmis?

Vyras nusijuokė ir perbraukė ranka plaukus.

– Tai reiškia, kad nesitikite, jog gelbėsime jus, rizikuodami savo gyvybe.

Kovartas nusišypsojo ir susiraukė:

– Atrodo, man ši sutartis nepalanki.

Seržantas Rodžersas šyptelėjo.

– Taigi. Žinoma, sutartis su kalėjimu bloga visiems, kurie priversti čia praleisti naktį.

Kovartas paėmė iš seržanto popieriaus lapą ir pašaipiu mostu pasirašė.

– Na, – tarė tebesišypsodamas, – nepasakyčiau, kad įkvepiate pasitikėjimą.

– Jums nėra ko nerimauti, juk einate pas Robertą Erlą. Jis – džentelmenas ir sveiko proto, – kalbėdamas seržantas metodiškai naršė po Kovarto lagaminėlį. Po to dirstelėjo į diktofono vidų, paskui – į baterijų skyrių, norėdamas įsitikinti, kad ten tikrai baterijos. – Juk atėjote ne pas Vilį Arturą ar Speksą Vilsoną – baikerius iš Fort Loderdeilo – šiems iš rankų išsprūdo autostopu keliavusi mergina, su kuria jie norėjo pašėlti. Ir ne pas Chosė Salazarą, nužudžiusį du policininkus. Šie slapta sekė vieną narkotikų sandorį. Žinote, ką jis privertė juos daryti prieš nužudydamas? Kiekvieną jų? Turėtumėte sužinoti. Suprastumėte, kokie blogi gali būti žmonės, jei tik pasistengia. Ar dar pas kelis mielus čia laikomus vyrukus. Blogiausieji atvyksta iš valstijos centro, iš jūsų miesto. Ką jūs ten veikiate, kad žmonės taip baisiai nori žudyti vienas kitą?

– Seržante, jei žinočiau atsakymą į šį klausimą...

Abu šyptelėjo. Seržantas Rodžersas padėjo lagaminėlį ir mostelėjo Kovartui pakelti rankas.

– Kai esi čia, humoro jausmas tikrai padeda, – pasakė seržantas, rankomis čiuopdamas Kovartą. Patikrinimas neužtruko.

– Gerai, noriu paaiškinti susitikimo tvarką. Kambaryje būsite tik jūs ir jis. Aš saugosiu už durų. Jei reikės pagalbos –

šūktelėkit. Bet to neprireiks, nes jis – normalus, nepamišęs kalinys. Velniai rautų, netgi pasinaudosime reprezentaciniais apartamentais.

– Kuo?

– Reprezentaciniais apartamentais. Taip vadiname susitikimo kambarį geriausiems kaliniams. Na, ten tik stalas ir kėdės, daug nesitikėkite. Bet turim ir saugesnių patalpų. Robertas Erlas bus nesuvaržytas. Net nesurakintomis kojomis. Tačiau jo liesti negalima. Žinoma, galite jam duoti cigaretę...

– Nerūkau.

– Gerai. Protingas vyras. Galite paimti iš jo popieriaus lapų, jei jis jų duotų. Bet jei norėtumėte ką nors perduoti jam – turėtumėte tai daryti per mane.

– Ką blogo galėčiau jam paduoti?

– Nežinau, gal dildę, metalo pjūklą ir keletą žemėlapių.

Kovartas atrodė nustebęs.

– Juokauju, – šyptelėjo seržantas. – Šitaip pokštaujame nedažnai. Pabėgimas. Tai visai nejuokinga. Nors iš kalėjimo pabėgti galima įvairiais būdais. Net iš mirtininkų kameros. Nemažai kalinių mano, kad pokalbis su reporteriu – vienas iš būdų.

– Pabėgti?

– Išeiti iš čia. Visi nori, kad spauda susidomėtų jų byla. Kaliniai visada jaučiasi nubausti nepelnytai. Jie galvoja, jei išplatins daugiau informacijos – bus surengtas dar vienas teismo posėdis. Kartais taip atsitinka. Todėl tokie kalėjimų žmonės kaip aš nemėgsta matyti čia reporterių. Nemėgsta popieriaus bloknotėlių, filmavimo grupių su šviesomis. Jie visus suerzina, sujaudina dėl smulkmenų. Manoma, kad blogiausia kalėjime – laisvės atėmimas. Netiesa. Blogiausia – suteikti viltį ir ją sudaužyti. Jums tai tik dar vienas straipsnis. Bet čia sėdintiems vyrams tai ant plauko pakibę gyvenimai. Jie mano, kad išspausdinus straipsnį, teisingą straipsnį, jie išeis į laisvę. Mes žinome, kad taip nebus. Nusivylimas. Didelis, piktas nusivylimas. Iš to kyla daugiau pro-

blemų, nei norėtumėte žinoti. Mums patinka rutina. Jokių beprotiškų vilčių, svajonių. Eilinė diena, tokia pat kaip vakar. Atrodo neįdomu, bet tikrai nenorėtumėte būti netoliese, kai pasidaro įdomu.

– Atsiprašau. Atvykau tik patikrinti keleto faktų.

– Pone Kovartai, mano patirtis byloja, kad tokie dalykai kaip faktai neegzistuoja, išskyrus gal du: vienas jų – gimimas, kitas – mirtis. Tiek to, jokių problemų. Dabar nėra tokios įtampos, kokia kartais kyla. Mėgstu nedidelius pokyčius, žinoma, neperžengiant sveiko proto ribų. Tik nieko jam neperduokite. Tai jam tik pakenktų.

– Pakenktų žmogui, laukiančiam mirties bausmės įvykdymo?

– Supraskite, net čia galima gyventi. Tą gyvenimą mes galime pasunkinti arba palengvinti. Roberto Erlo reikalai šiuo metu klostosi gana gerai. Žinoma, jo vienutė kasdien apieškoma, ir jis pats apieškomas po tokių susitikimų kaip šis. Bet jis turi teisę pasivaikščioti po kiemą, skaityti knygas ir panašiai. Nepagalvotum, bet net kalėjime yra daug smulkmenų, kurių netekus gyvenimas pablogėtų.

– Aš neturiu ko jam duoti. Bet jis gali turėti kokių nors popierių...

– Nesvarbu. Mums menkai rūpi iš kalėjimo išvežami dalykai...

Seržantas vėl nusijuokė. Griausmingu juoku, derančiu su jo tiesmuka kalbėjimo maniera. Akivaizdu, Rodžersas buvo toks žmogus, kuris galėtų daug ko išmokyti arba paversti gyvenimą pragaru – nelygu, ko panorėtų.

– Dar turėtumėte pasakyti, kiek laiko užtruksite.

– Nežinau.

– Na, turiu visą rytą, galite neskubėti. Vėliau aprodysiu jums šią vietelę. Ar teko matyti mūsų elektros kėdę – ją vadiname „mieląja kibirkštėle“?

– Ne.

– Tikrai įspūdinga.

Seržantas pakilo. Jis buvo plačiapetis, galingas vyras, laikysena liudijo, kad gyvenime jam teko patirti daug rūpesčių, bet jis sėkmingai su jais susidorojo.

– Viską pamatai iš kitos perspektyvos.

Kovartas išsekė paskui jį pro duris, už plačios to vyro nugaros jausdamasis menkesnis.

Jį pravedė pro keletą rakinamų durų, paskui pro metalo detektorių. Jiems einant pro šalį, ten budintys pareigūnai šyptelėdavo seržantui. Priėjo erdvią salę, į kurią sueina keli didelio rato formos statinio sparnai. Kovartas gaudė kalėjimo garsus – nuolatinę pakeltų balsų ir trinksinčių metalinių durų, atveriamų tik tam, kad vėl užsivertų, kakofoniją. Kažkur iš radijo sklido kantri stiliaus muzika. Televizorius rodė muilo operą – girdėjosi balsai, paskui įprastas reklamų muzikinis fonas. Jautė aplink save judėjimą – lyg būtų pagautas stiprios upės tėkmės, nors, išskyrus seržantą ir kelis prie būdelės kambario viduryje budinčius pareigūnus, jį supo nedaug žmonių. Žvilgtelėjęs į būdelės vidų, pastebėjo elektroninį valdymo pultą – jame buvo matyti, kurios durys atdaros, kurios uždaros. Prie lubų kampuose įmontuotos vaizdo kameros į televizorių ekranus siuntė virpantį pilką kamerų eilių vaizdą. Kovartas pastebėjo, kad grindis dengia švarus geltonas linoleumas, nublizgintas žmonių kojų ir kalėjimo valytojų. Pamatė vyrą mėlynu kombinezonu, purvina pilka šluota kruopščiai tebevalantį jau švarią vietą.

– Čia Q, R ir S sparnai, – pasakė seržantas. – Juose laikomi mirtininkai. Čia, kur laikome šiuos kalinius, yra šiokių tokių perpildymo problemų. Tai šį tą byloja, tiesa? Kėdė tiesiai ten. Primena kitas tokias vietas, bet čia ne taip. Tai jau ne.

Kovartas nužvelgė siaurus, aukštus koridorius. Kairėje per tris aukštus kilo kamerų eilės, gale – laiptai. Kitoje koridoriaus pusėje sienoje vėrėsi trys eilės purvinų langų orui įeiti. Tarp siauro tako palei kameras ir lango žiojėjo praraja. Jis suprato – tam, kad vyrai, gulėdami ant lovų savo mažose kamerose, galėtų žiū-

rėti tolyn, į dangų. Langai buvo gal už penkiolikos metrų, nors galėjo būti ir už milijono kilometrų. Jį nukrėtė šiurpas.

– Robertas Erlas ten, – tarė seržantas.

Kovartas atsigręžė ir pamatė, kad seržantas rodo į mažą grotuotą narvą tolimame salės kampe. Ten ant geležinio suolo sėdėjo keturi vyrai ir žiūrėjo į jį. Trys iš jų vilkėjo mėlynus kombinezonus, dėvimus apsaugininkų. Vieno drabužiai buvo ryškiai oranžiniai. Kiti vyrai jį užstojo.

– Oranžinių vilkėti nelinkėčiau, – tyliai pasakė seržantas. – Tai reiškia, kad laikrodis muša paskutinį tau likusį laiką.

Kovartas pasuko prie narvo, bet sustojo, kai seržantas sugriebė jo petį. To vyro pirštuose buvo jėgos.

– Ne tuo keliu. Susitikimų kambarys štai ten. Lankytojus mes patikriname ir surašome visus jų daiktus – popierius, knygas – viską. Tada nuvedame į izoliatorių – štai ten. Paskui atvedame kalinį. Kai sutvarko savo reikalus, visus veiksmus pakartojame atgaline tvarka. Užtrunka velniškai ilgai, bet, supraskite, to reikalauja saugumas. Mums patinka laikytis saugumo reikalavimų.

Kovartas linktelėjo ir jį palydėjo į susitikimų kambarį. Paprastas kabinetas baltomis sienomis su plieniniu stalu viduryje ir dviem subraižytomis rudomis kėdėmis. Ant vienos sienos – veidrodis. Ant stalo peleninė. Daugiau nieko.

Jis pirštu dūrė į veidrodį.

– Dvipusis? – paklausė.

– Tai jau taip, – atsakė seržantas. – Problema?

– Ne. Ar čia tikrai reprezentaciniai apartamentai? – jis atsisuko į seržantą ir nusišypsojo. – Mes, miestiečiai, pratę prie didesnių patogumų.

Seržantas Rodžersas nusijuokė.

– Taip ir maniau. Deja, nieko daugiau negaliu pasiūlyti.

– Pakaks ir to, – tarė Kovartas. – Ačiū.

Jis atsisėdo laukti Fergiusono.

Pirmas įspūdis, kurį padarė įėjęs kalinys – kokių dvidešimt penkerių metų jaunuolis, žemesnis nei metro šešiasdešimties, berniukiškai liekno kūno sudėjimo, apgaulingai liesas, bet galingų raumenų – tai buvo justi iš rankos paspaudimo. Robertas Erlas Fergiusonas atsiraitojo rankoves, apnuogindamas pūpsančius raumenis. Jis buvo plonas, siaurų klubų ir pečių, kaip bėgikas, eisena grakšti, atletiškai lengva. Plaukai trumpi, oda tamsi. Akys budrios, greitos, skvarbios – Metjus Kovartas jautėsi taip, lyg kalinys akimirksniu būtų jį išmatavęs, įvertinęs, perskaitęs ir padėjęs atsargai.

– Ačiū, kad atėjote, – tarė kalinys.

– Nedidelis darbas.

– Bet bus, – tvirtai pasakė Fergiusonas. Išdėliojo prieš save ant stalo pluoštą atsineštų dokumentų. Kovartas matė, kaip kalinys pažvelgė į seržantą Rodžersą, šis linktelėjo, apsisuko ir išėjęs užtrenkė duris.

Kovartas atsisėdo, išsitraukė bloknotą, parkerį ir stalo viduryje padėjo diktofoną.

– Neprieštaraujate? – paklausė.

– Ne, – atsakė Fergiusonas. – Suprantama.

– Kodėl man parašėte? – paklausė Kovartas. – Norėčiau sužinoti. Taip pat ir tai, tarkim, kaip sužinojote mano vardą.

Kalinys nusišypsojo ir atsilošė kėdėje. Jis buvo keistai ramus, nors ši akimirka turėjo būti įtempta.

– Pernai jums atiteko Floridos advokatų sąjungos apdovanojimas už seriją vedamųjų straipsnių apie mirties bausmę. Jūsų vardas buvo Talahasio laikraštyje. Gavau jį iš vyro, laukiančio mirties bausmės įvykdymo. Nepakenkė ir tai, kad dirbate didžiausiame ir įtakingiausiame valstijos laikraštyje.

– Kodėl delsėte su manimi susisiekti?

– Tiesą sakant, maniau, kad apeliacinis teismas svarstys mano nuosprendį. Tačiau taip nebuvo, todėl pasisamdžiau naują advokatą, na, pasisamdžiau – ne visai tikslus žodis – gavau nau-

ją advokatą ir ėmiau kovoti už save. Pone Kovartai, matote, net kai mane nuteisė mirties bausme, nesuvokiau, kad tai atsitiko man. Jaučiausi lyg sapnuočiau. Lyg galėčiau bet kada atsibusti ir grįžti į mokyklą. Arba lyg laukčiau ko ateinant ir pasakant: „Ei, viską sustabdykite. Įvyko baisi klaida..." Taigi mąsčiau neteisingai. Nesupratau, kad dėl savo gyvenimo reikia smarkiai kautis. Negalima tikėtis, kad už tave tai padarys valstybė.

Štai pirmoji citata mano straipsniui, pamanė Kovartas.

Kalinys palinko į priekį, pasidėjo rankas ant stalo, paskui taip pat greitai atsilošė, gestikuliuodamas greitai, tiksliai, pabrėždamas žodžius. Jo balsas buvo švelnus, bet stiprus, lengvai pakeliantis žodžių svorį. Kalbėdamas jis, lyg stumiamas savo įsitikinimų, pasilenkė pirmyn, tarytum suspaudė visą kambarį į erdvę tarp reporterio ir savęs ir užtvindė ją įkaitusia jėga.

– Matote, maniau, jog gana to, kad esi nekaltas. Tikėjausi, kad viskas veikia taip. Galvojau, kad man nereikia nieko daryti. Bet, atsidūręs čia, įgijau išsilavinimą. Tikrą išsilavinimą.

– Ką turite omeny?

– Kaliniai turi neoficialių būdų paskleisti žinias apie advokatus, apeliacijas, amnestiją, ką tik nori. Matote, ten... – jis mostelėjo į pagrindinius kalėjimo pastatus, – kaliniai svarsto, ką veiks išėję į laisvę. Arba galvoja apie pabėgimą. Jie mąsto, kaip atsėdės savo laiką ir kaip išgyvens čia. Jie gali leisti sau prabangą svajoti apie ateitį – net jei toji ateitis už grotų. Jie gali ištisai fantazuoti apie laisvę. Ir turi pačią geriausią dovaną – nežinomybę. Jie nežino, ką atneš gyvenimas. Mums – kitaip. Mes žinome, kaip viskas pasibaigs. Žinome, kad ateis diena, kai valstija paleis į mūsų galvas du tūkstančius penkis šimtus voltų. Žinome, kad liko penkeri, gal dešimt metų. Tai lyg akmuo po kaklu – stengiesi jį išlaikyti. Kiekvieną minutę pagalvoji, ar jos neiššvaistei. Atėjus nakčiai, pamąstai: praėjo dar viena diena. Išaušus dienai, supranti, kad praradai dar vieną naktį. Ta našta tau ant sprando –

tai susitvenkusios akimirkos, kurios ką tik prabėgo. Išblėsta visos viltys. Todėl mūsų rūpesčiai kitokie.

Akimirką abu tylėjo. Kovartas girdėjo, kaip kvėpuoja, kaip į plaučius ir iš jų švokščia oras, lyg ką tik užbėgus laiptais aukštyn.

– Kalbi kaip filosofas.

– Visi mirties bausmės įvykdymo laukiantys vyrai tokie. Net be paliovos rėkiantys ir staugiantys pamišėliai. Ar bepročiai, beveik nesuprantantys, kas vyksta. Bet tą sunkumą jie suvokia. Tiesiog tie, kurie labiau išsimokslinę, moka gražiau išsakyti. Tačiau visi mes vienodi.

– Ar patekęs čia pasikeitėte?

– Kas nepasikeistų?

Kovartas linktelėjo.

– Nepavykus pirmajai apeliacijai, keli vyrai, sėdintys čia jau penkerius, aštuonerius, o gal ir dešimtį metų, pradėjo man kalbėti apie galimybę susikurti sau ateitį. Pone Kovartai, aš – jaunas žmogus ir nenoriu savo dienų baigti čia. Todėl gavau geresnį advokatą ir parašiau jums laišką. Man reikia jūsų pagalbos.

– Apie tai pakalbėsim netrukus.

Kovartas svarstė, koks šiame interviu turėtų būti jo vaidmuo. Žinojo, kad nori išlikti profesionalus ir šaltas, bet nežinojo kiek. Jis ilgai galvojo, kaip elgsis su kaliniu, bet nesugebėjo nieko išmąstyti. Jautėsi kvailai, bandydamas atrodyti tvirtas prieš vyrą, nuteistą už žmogžudystę, vidury kalėjimo, prikimšto žmonių, įvykdžiusių klaikiausius nusikaltimus.

– Gal pirmiausia papasakokite apie save. Pavyzdžiui, kodėl žmogus iš Pačiulos kalba be akcento?

Fergiusonas nusijuokė.

– Jei jau norite išgirsti, galiu kalbėti ir su akcentu. A žina, galėč pezėt kap visišks kaima juods, – Fergiusonas atsilošė, susmuko kėdėje, vaizduodamasis besėdįs supamajame krėsle. Jo kapota tartis truputį rėžė ausį. Tada jis palinko į priekį ir akcentas pasikeitė. – Jou, galiu kalbėt ir kaip savas bičas – tą mėšlą išmanau

vienodai gerai, – netrukus jis vėl virto rimtu vyru: atrėmė alkūnę į stalą, ėmė kalbėti ramiai, paprastai. – Ir galiu būti žmogus, kuris siekė mokslų ir siejo ateitį su verslu. Nes toks aš ir buvau.

Tokios staigios metamorfozės nustebino Kovartą. Tai buvo daugiau negu paprasti akcento ir balso tono pasikeitimai. Intonacijos pokyčius lydėjo kūno kalba bei laikysena – Robertas Erlas Fergiusonas įkūnijo tai, kam atstovavo jo balsas.

– Įspūdinga, – tarė Kovartas. – Matyt, turite gerą klausą.

Fergiusonas linktelėjo.

– Matot, šie trys akcentai atspindi tris mano dalis. Gimiau Niuarke, Naujojo Džersio valstijoje. Mano mama buvo tarnaitė. Ji autobusu važiuodavo į baltaodžių priemiesčius kasdien šeštą ryto, o grįždavo jau sutemus ir nuo saulėtekio iki saulėlydžio tvarkydavo baltaodžių namus. Tėvas buvo kariškis – jis dingo, kai buvau trejų ar ketverių. Vis tiek jie nebuvo susituokę. O kai buvau septynerių, mama mirė. Man sakė, kad dėl širdies, bet taip niekada ir nesužinojau, kaip buvo iš tiesų. Tiesiog vieną dieną jai pasidarė sunku kvėpuoti, ji nuėjo į kliniką ir mes jos daugiau nebematėme. Mane išsiuntė į Pačiulą, pas senelę. Jūs nesuprasite, kokį įspūdį tai gali padaryti vaikui. Išvažiuoti iš geto ten, kur medžiai, upės, tyras oras. Maniau patekęs į rojų, nors ten nebuvo net kanalizacijos. Tai buvo geriausi mano gyvenimo metai. Pėsčiomis keliaudavau į mokyklą. Naktimis skaitydavau žvakių šviesoje. Valgydavome upelyje sugautas žuvis. Primena gyvenimą praėjusiame šimtmetyje. Maniau, niekada iš ten neišvyksiu, bet senelė susirgo. Ji išsigando, kad nebegalės manim rūpintis, ir nutarė išsiųsti mane atgal į Niuarką, pas tetą ir jos naująjį vyrą. Ten baigiau vidurinę mokyklą ir įstojau į koledžą. Bet man patikdavo lankyti senelę. Per atostogas važiuodavau naktiniu autobusu iš Niuarko į Atlantą, ten persėsdavau į autobusą, važiuojantį į Mobailį, tada – vietiniu autobusu iki Pačiulos. Miesto nemėgau. Matyt, jaučiausi esąs kaimietis. Nemėgau Niuarko.

Fergiusonas papurtė galvą, jo veidą iškreipė šypsnys.

– Tie prakeikti važiavimai autobusais, – švelniai tarė jis. – Per juos prasidėjo mano bėdos.

– Ką turite omeny?

Fergiusonas vėl papurtė galvą ir atsakė:

– Važiuodavau trisdešimt valandų. Iš pradžių greitkeliu, paskui per kaimus ir nuošaliausiais keliais. Autobuse kratydavo, mane pykindavo, norėdavau į tualetą, aplink būdavo pilna nusiprausti norinčių žmonių. Neturtingų, negalinčių įpirkti lėktuvo bilieto. Man tai nepatiko. Todėl ir nusipirkau automobilį. Nebenaują *Ford Granada*. Tamsiai žalią. Už tūkstantį du šimtus dolerių iš kito studento. Buvo pravažiavęs tik šimtą šešis tūkstančius kilometrų. Puiki proga. Velniškai gera. Labai mėgau važinėtis tuo automobiliu...

Fergiusono balsas buvo ramus ir tolimas.

– Bet... Bet jei nebūčiau turėjęs automobilio, nusikaltimą tiriantys šerifo vyrai niekada nebūtų manęs suėmę.

– Papasakokite.

– Nėra ko pasakoti. Žmogžudystės vakarą buvau namie su senele. Ji būtų paliudijusi, jei tik kas būtų sugalvojęs jos paklausti...

– Kas nors kitas jus matė? Ne giminaitis?

– Nieko daugiau nebuvo. Tik ji ir aš. Jei nuvažiuosite su ja susitikti, pamatysite kodėl. Jos namas – sena lūšna, per puskilometrį nutolusi nuo kitų lūšnų. Visiškas skurdas.

– Tęskite.

– Na, netrukus po to, kai mažosios mergaitės kūnas pagaliau buvo rastas, du detektyvai atėjo manęs ieškoti. Prie namo ploviau mašiną. Man patiko, kai ji blizga. Stoviu ten vidury baltos dienos, o jie ateina ir klausia, ką veikiau prieš kelias dienas. Tik žiūri į mane, į mašiną ir visai neklauso, ką kalbu.

– Kokie detektyvai?

– Braunas ir Vilkoksas. Pažinojau abudu šunsnukius. Žinojau, kad jie manęs nekenčia. Turėjau suprasti, kad negaliu jais pasitikėti.

– Kodėl manote, kad jie jūsų nekenčia?

– Pačiula – mažas miestelis. Kai kurie žmonės nori, kad viskas būtų kaip buvę. Jie žinojo, kad manęs laukia gera ateitis. Žinojo, kad aš ką nors pasieksiu. Jiems tai nepatiko. Spėju, nepatiko mano nusiteikimas.

– Tęskite.

– Kai viską jiems papasakojau, jie pasakė, kad man reikia keliauti į miestelį ir parašyti pareiškimą; neprieštaraudamas nuėjau su jais. Viešpatie! Jei tada būčiau žinojęs, ką žinau dabar... Bet suprantate, pone Kovartai, nemaniau, kad turėčiau ko nors bijoti. Po paraliais, nė nesupratau, kokį pareiškimą turėčiau parašyti. Jie sakė, kad tai byla dėl dingusio žmogaus. Ne dėl žmogžudystės.

– Ir...

– Kaip rašiau laiške, ištisas trisdešimt šešias valandas nemačiau dienos šviesos. Mane nuvedė į mažą kambarį, tokį kaip šitas, pasodino ir paklausė, ar man reikia advokato. Vis dar nesupratau, kas vyksta, todėl atsakiau, kad nereikia. Padavė konstitucinių teisių formą ir liepė pasirašyti. Po velnių, koks buvau kvailas. Turėjau žinoti, kad kai į vieną iš tokių kambarių pasodina juodaodį, vienintelis būdas jam kada nors išeiti – sakyti tai, ką jie nori išgirsti. Nesvarbu, padarei ką nors ar ne.

Iš Fergiusono balso išgaravo visas linksmumas, jį pakeitė didžiulių sunkumų prislėgtas, plieninių pykčio ašmenų kupinas tonas. Kovartas pajuto, kaip išgirsta istorija sugavo jį tarsi žodžių sūkurys.

– Braunas buvo gerasis policininkas. Vilkoksas – blogasis. Seniausia pasaulyje praktika, – Fergiusonas kone purkštavo iš šleikštulio.

– Ir?

– Atsisėdu, jie pradeda manęs klausinėti šio ir ano, klausia apie dingusią mažą mergaitę. Sakau jiems, kad nieko nežinau. Jie tęsia. Taip visą dieną. Iki nakties. Atkakliai klausinėja. Kaskart tie patys klausimai, lyg mano „ne“ nieko nereikštų. Be pa-

liovos. Neleidžia į tualetą. Neduoda valgyti. Neduoda atsigerti. Tik klausimai, vienas po kito. Pagaliau, praėjus nežinia kiek laiko, nebesusitvardo. Rėkia ant manęs ir nespėju nė susivokti, kai Vilkoksas trenkia man per veidą. Trinkt! Tada prisikiša tiek, kad jo veidas atsiduria vos per sprindį nuo manojo. Ir taria: „Ar klausaisi, drauguži?"

Fergiusonas žvilgtelėjo į Kovartą, lyg norėdamas įvertinti savo žodžių padarytą įspūdį, paskui tęsė monotonišku, kartėlio kupinu balsu:

– Aš klausiausi. Jis šaukė ant manęs. Atsimenu, pagalvojau, kad jį ištiks širdies priepuolis ar insultas – toks buvo raudonas. Atrodė lyg apsėstas. „Noriu sužinoti, kas atsitiko mažajai mergaitei, – rėkė, – pasakyk, ką jai padarei!" Jis nesiliauja rėkti, Braunas išeina iš kambario, aš lieku vienas su tuo pamišėliu. „Sakyk, tu ją išprievartavęs nužudei ar atvirkščiai?" Po velnių, tai tęsėsi valandų valandas. O aš vis kartojau: „Ne, ne, ne... Ką turi omeny? Apie ką kalbi?" Jis man rodė mažosios mergaitės nuotraukas ir vis klausė: „Ar buvo gera? Patiko, kai ji priešinosi? Patiko, kai rėkė? Patiko, kai perrėžei ją pirmą kartą? O kai dvidešimtą – ar patiko?" Ir taip be paliovos. Valandų valandas.

Fergiusonas giliai atsiduso.

– Kartkartėm sustodavo, palikdavo mane kambaryje vieną, prirakintą prie kėdės. Gal išeidavo pasnausti, užkąsti. Kartais nesirodydavo penkias minutes, kartais – pusvalandį. Kartą paliko mane sėdėti kelias valandas. Ir sėdėjau, buvau per daug išsigandęs ir per kvailas, kad ką nors daryčiau. Galų gale jis, matyt, susierzino, kad neprisipažinau, ir pradėjo mane mušti. Skaldė antausius, trankė per galvą ir nugarą, vis tankiau. Paskui pastatė ir smogė į pilvą. Drebėjau. Net neleido nueiti į tualetą, todėl prišlapinau kelnes. Nesupratau, kodėl jis paėmė telefonų knygą ir susuko. Smūgis buvo kaip beisbolo lazda. Parkritau ant grindų.

Kovartas linktelėjo. Buvo girdėjęs apie šį metodą. Apie jį kartą pasakojo Hokinsas. Smūgiai telefonų knyga prilygsta tal-

žymui odine kuoka, tik popierius neįpjauna odos ir nepalieka mėlynių.

– Aš vis tiek nieko nesakiau ir galiausiai jis išėjo. Tada įėjo Braunas. Ilgokai jo nebuvau matęs. Drebėjau ir dejavau, maniau, kad tame kambaryje teks numirti. Braunas pažvelgė į mane. Pakėlė nuo grindų. Elgėsi gražiai, maloniai. Sakė apgailestaująs dėl visko, ką padarė Vilkoksas. Žinąs, kaip skauda. Padėsiąs man. Duosiąs valgyti. Kokakolos. Atnešiąs kitus drabužius ir leisiąs nueiti į tualetą. Man tereikia juo pasitikėti. Pasitikėti ir pasakyti, ką padariau tai mergaitei. Nieko jam nesakau, bet jis neatstoja. Kalba: „Bobi Erlai, atrodo, tu stipriai sumuštas. Tikriausiai myši kraujais. Manau, tau labai reikia daktaro. Tik pasakyk, ką padarei, ir nuvešime tave į ligoninę.“ Pasakiau jam, kad nieko nepadariau, ir jis pašėlo. Šaukė, kad jie žiną, ką aš padaręs, kad man tereikia jiems tai pasakyti. Tada išsitraukė ginklą. Ne įprastą ginklą, kurį nešioja prie diržo, o mažą trisdešimt aštunto kalibro revolverį – jį laikė prie kulkšnies pritvirtintame dėkle. Įeina Vilkoksas ir surakina man už nugaros rankas, sugriebia mano galvą ir pasuka ją taip, kad žiūrėčiau tiesiai į mažojo ginklo vamzdį. Braunas sako: „Kalbėk.“ Sakau jam, kad nieko nepadariau, ir jis spaudžia gaiduką. Viešpatie! Vis dar matau jo pirštą ant gaiduko, kaip lėtai jį nuspaudžia. Maniau, kad man širdis sustos. Šovinio lizdas buvo tuščias. Pravirkau kaip mažas vaikas, nesilioviau bliauti. Jis sako: „Bobi Erlai, tau ką tik išties pasisekė. Manai, šiandien tavo sėkmės metas? Kiek yra tuščių šovinių lizdų?“ Jis vėl paspaudžia gaiduką ir šis vėl tik spragteli. „Velnias! – klykia jis, – atrodo, užsikirto.“ Atlenkia mažojo revolverio būgną ir ištraukia kulką. „Iš kur galėjau žinoti, kad neiššaus. Gal šįkart pavyks.“ Matau, kaip deda kulką atgal į ginklą. Nukreipia jį tiesiai į mane ir sako: „Paskutinė proga, juočki.“ Šį kartą patikiu juo ir sakau: „Aš tai padariau, kad ir ko jums reikia, aš tai padariau.“ Toks buvo mano prisipažinimas.

Metjus Kovartas giliai įkvėpė, stengdamasis suvirškinti pasakojimą. Staiga pajuto, lyg mažame pokalbių kambaryje stigtų oro, lyg sienos būtų įkaitusios ir troškintų, o jis keptų netikėtai kilusiame karštyje.

– Ir? – paklausė.

– Dabar aš čia, – atsakė Fergiusonas.

– Ar pasakojote tai savo advokatui?

– Žinoma. Jis man pasakė savaime suprantamą dalyką: buvo du policijos detektyvai, o aš vienas. Nužudyta graži, maža baltaodė mergaitė. Kaip manote, kuo visi patikės?

Kovartas linktelėjo.

– Kodėl dabar turėčiau jumis patikėti?

– Nežinau, – piktai atkirto Fergiusonas. Jis akimirką rūsčiai žvelgė į Kovartą. – Gal todėl, kad sakau tiesą.

– Ar sutiktumėte būti patikrintas melo detektoriumi?

– Jau dariau tai su savo advokatu. Štai čia turiu rezultatus. Tas prakeiktas daiktas nustatė, kad rezultatai netikslūs. Manau, pernelyg susinervinau, kai apipynė visais tais laidais. Nieko gero neišėjo. Galėčiau pamėginti dar kartą. Nežinau, ar tai padėtų. Teisme tų duomenų nepanaudosi.

– Savaime suprantama. Bet man reikia kokio nors patvirtinimo.

– Taip. Suprantu. Bet, velniai griebtų, viskas atsitiko kaip tik taip.

– Kuo galėčiau pagrįsti šį pasakojimą, kad laikraštis jį spausdintų?

Fergiusonas akimirką galvojo, nenuleisdamas akių nuo Kovarto. Po keleto sekundžių susikaupusį nuteistojo veidą nušvietė šypsena.

– Ginklas, – pasakė jis, – jis galėtų viską įrodyti.

– Kaip?

– Na, atsimenu, vesdami mane į tą kambarėlį, jie pabrėžė, kad savo tarnybinius ginklus atiduoda į saugyklą. Tačiau tas jo

prakeiktas revolveris buvo paslėptas po kelnėmis. Neabejoju, kad jis jums meluos apie ginklą, nebent sugalvosite, kaip jį apsukti.

Kovartas linktelėjo.

– Galbūt.

Abu vyrai vėl nutilo. Kovartas atsisuko į diktofoną ir stebėjo, kaip juosta sukasi aplink ašį.

– Kodėl jie pasirinko jus? – paklausė.

– Labiausiai tam tikau. Buvau ten. Esu juodaodis. Jie pamatė žalią mašiną. Mano kraujo grupė ta pati – aišku, tą jie nustatė vėliau. Bet aš buvau ten, o visuomenė jau buvo pamišusi – kalbu apie baltaodžius. Jiems reikėjo ko nors ir jie turėjo mane. Kas galėtų būti geriau?

– Taip, tokia mąstysena jums tikrai nepadėjo.

Fergiusono akys žybtelėjo akimirkos pykčiu ir Kovartas pastebėjo, kaip jis sugniaužė kumštį. Matė, kaip kalinys tramdo emocijas ir atgauna savitvardą.

– Tenykščiai manęs visada nekentė. Nes buvau neeilinis provincijos juodaodis, ne toks, prie kokių jie pripratę. Jie nepakentė, kad mokausi koledže. Nepakentė, kad pažįstu didmiesčio gyvenimą. Jie pažinojo mane ir nekentė. Už tai, kas buvau, ir už tai, kuo būčiau tapęs.

Kovartas jau buvo beužduodąs klausimą, bet Fergiusonas ištiesė abi rankas ir sugriebė stalo kraštą, kad susivaldytų. Kalinys kalbėjo kiek varžydamasis, ir Kovartas jautė, kaip verda jo įniršis. Matė, kaip įsitempė jo kaklo raumenys. Veidas paraudo, balsas pradėjo trūkinėti, drebėti iš jaudulio. Kovartas matė, kaip Fergiusonas iš visų jėgų stengiasi susivaldyti – atsiminimų našta jį triuškino. Tą akimirką Kovartas pagalvojo: kas atsitiktų, jei kas nors pasimaišytų taip įniršusio žmogaus kelyje.

– Nuvažiuokite ten. Pasižvalgykite po Pačiulą Eskambijos apygardoje. Tiesiai į pietus nuo Alabamos, tik kokių trisdešimt–penkiasdešimt kilometrų. Prieš penkiasdešimt metų mane būtų pakorę ant pirmo pasitaikiusio medžio. Jie vilkėtų apsiaustus su

smailiais gobtuvais ir neštų degančius kryžius. Laikai keičiasi, – piktai kalbėjo jis, – bet ne taip labai. Dabar jiems rūpi didžiausi civilizacijos privalumai ir spąstai. Man surengė teismo procesą, pone. Paskyrė tikrų tikriausią advokatą. Prisiekusieji buvo iš man lygių grupės, išties. Galėjau džiaugtis visomis konstitucinėmis teisėmis, be abejonių. Žinote, šitas linčo teismas buvo visiškai teisėtas, – Fergiusono balsas drebėjo iš pykčio. – Nuvažiuokite ten, pone Baltaodi Reporteri, ir pradėkite klausinėti, tada pamatysite. Manote, dabar devintasis dešimtmetis? Pamatysite – kai kurie dalykai taip greitai nesikeičia. Pamatysite.

Jis atsilošė kėdėje, žvilgsniu verdamas Kovartą.

Kalėjimo garsai aidėjo toli, lyg už daugybės mylių nuo šitų sienų, koridorių ir kamerų. Kovartas staiga suvokė, koks mažas šis kambarys. Tai pasakojimas apie mažus kambarius, pagalvojo. Juto didelėmis bangomis nuo kalinio sklindančią neapykantą, nešte nešė milžiniškas nesibaigiančių žlugimų ir beviltiškumo potvynis.

Fergiusonas nenuleido žvilgsnio nuo Kovarto, lyg mąstydamas, ką sakyti toliau.

– Pone Kovartai, sakykite, jūs tikrai manote, kad Pačiuloje viskas vyksta taip pat kaip Majamyje?

– Ne.

– Visiška tiesa, žinoma, ne. Po velnių, žinote, kas juokingiausia? Jei būčiau įvykdęs tokį nusikaltimą, nors neįvykdžiau, bet jei būčiau jį įvykdęs Majamyje? Ar žinote, kas būtų nutikę, turint tokius menkus įrodymus? Tai būtų antrojo laipsnio žmogžudystė ir būčiau nuteistas kalėti penkerius metus. Atkalėčiau gal ketverius. Žinoma, jei mano advokatas iš pat pradžių visų tų kaltinimų neištaršytų į skutelius. O jis tikrai tai padarytų. Aš nebuvau teistas. Mokiausi koledže. Turėjau ateitį. Jie neturėjo įrodymų. Ką pasakysite, pone Kovartai? Kaip būtų Majamyje?

– Dėl Majamio tikriausiai jūsų tiesa. Palankus nuosprendis. Jokių abejonių.

– O Pačiuloje – mirtis. Jokių abejonių.

– Tokia santvarka.

– Velniop santvarką. Velniai ją griebtų! Ir dar kai kas – aš nieko nepadariau. Po velnių, kai buvau paauglys, Niuarke įsivėliau į keletą muštynių. Taip pat ir Pačiuloje. Galite apie jas sužinoti. Bet, po velnių, tos mažos mergaitės aš nežudžiau.

Fergiusonas nutilo.

– Bet žinau, kas tai padarė.

Jie abu akimirką tylėjo.

– Papasakokite apie tai, – paprašė Kovartas. – Kas ir kaip?

Fergiusonas atsilošė kėdėje. Kovartas išvydo šypseną – ne išsišiepimą, ne juoką reiškiantį šypsnį, o žiaurią grimasą vyro veide. Pajuto, lyg iš kambario būtų išgaravusi dalis pykčio. Per kelias akimirkas Fergiusonas pasikeitė – taip pat sėkmingai, kaip keisdamas akcentus.

– Kol kas negaliu jums to atskleisti, – atsakė kalinys.

– Nesąmonė, – tarė Kovartas, tonu rodydamas nepasitenkinimą. – Neišsisukinėkite.

Fergiusonas papurtė galvą.

– Pasakysiu, – atsakė, – bet tik tada, kai tikrai patikėsite.

– Koks čia žaidimas?

Fergiusonas palinkdamas į priekį sumažino atstumą tarp savęs ir Kovarto. Pažvelgė į jį ramiu, bauginamu žvilgsniu.

– Čia ne prakeiktas žaidimas, – tarė tyliai. – Tai mano prakeiktas gyvenimas. Jie nori jį atimti, o tai geriausia mano turima korta. Neprašykite, kad ją mesčiau, kol nesu pasiruošęs.

Kovartas neatsakė.

– Važiuokite ir pamatykite, ką sakiau. O tada, kai patikėsite, kad aš nekaltas, kai pamatysite, kad tie šunsnukiai nepelnytai įkišo mane į kalėjimą, aš jums pasakysiu.

Kai išeities neturintis žmogus siūlo žaisti, geriausia žaisti pagal jo taisykles, kadaise sakė Hokinsas.

Kovartas linktelėjo.

Abu vyrai tylėjo. Atsakymo laukiančio Fergiusono žvilgsnis susidūrė su Kovarto žvilgsniu. Nė vienas iš jų nepajudėjo, lyg būtų surišti. Kovartas suprato nebeturįs pasirinkimo, nes tokia žurnalisto dilema: jis išgirdo žmogaus istoriją apie blogį ir neteisybę. Ir buvo priverstas rasti tiesą. Galimybė užmiršti šią istoriją buvo tokia pat, kaip ir skraidyti.

– Na, pone Kovartai, – tarė Fergiusonas, – toks mano pasakojimas. Ar padėsite?

Kovartas permąstė tūkstančius žodžių, parašytų apie mirtį ir mirimą, apie visas skausmo ir kančios istorijas, tekėjusias per jį ir palikusias randų – jos lydėsi į daugybę vaizdų jo košmaruose. Visais savo parašytais straipsniais jis niekada nieko neišgelbėjo net nuo menkiausios nevilties. Ir tikrai niekada neišgelbėjo niekieno gyvybės.

– Padarysiu, ką galėsiu, – atsakė.

TREČIAS SKYRIUS

Pačiula

Eskambijos apygarda, prisiglaudusi tolimame šiaurės vakarų Floridos kampelyje, turi du pasienio ruožus su Alabama. Su šiauriau esančiomis valstijomis ją sieja du kultūriniai panašumai. Kadaise tai buvo kaimo vietovė su daugybe mažų ūkių, išsibarsčiusių pant žalių kalnų šlaitų, atskirtų tankiais, krūmynų prižėlusiais pušynais, susiraizgiusiais ir susisukusiais aukštais uosiais ir vynuogienojais. Bet prieš keletą metų, kaip ir daugumą pietinių valstijų, ją užgriuvo statybos ir buvusios kaimo žemės virto priemiesčiais, nes išsiplėtė didžiausias valstijos miestas – uostamiestis Pensakola. Ten, kur kadaise plytėjo tušti laukai, išdygo parduotuvių rajonai ir gyvenamųjų namų kvartalai. Bet išliko ir Mobailio miesto pelkynuose gyvenanti prastuomenė. Kaip ir daugumoje pietinių valstijų vietovių, čia tvyrojo prieštaringos buvusio skurdo ir naujojo orumo nuotaikos, stagnacijos jausmas, kurstomas daugelio kartų, galvojusių, kad gyvenimas čia nors ir nelengvas, bet tikrai geresnis nei kitur.

Vakarinis skrydis į nedidelį oro uostą buvo bauginanti skrandį lauk verčiančių trinktelėjimų ir krestelėjimų virtinė. Lėktuvas skrido pro pilkus audros debesis, kurie atrodė lyg pasipiktinę jo įsibrovimu. Buvo tai šviesu, tai tamsu, lėktuvas tai įnerdavo į storus debesis ir raudonus saulės šviesos ruožus, greitai blykščiančius virš Meksikos įlankos, tai išlįsdavo iš jų. Kovartas klau-

sėsi, kaip varikliai sunkiai kovoja su vėju, kaip jų skleidžiamas garsas sustiprėja ir vėl nusilpsta, tarsi bėgiko alsavimas. Tįsodamas mąstė apie vyrą, laukiantį, kol įvykdys mirties bausmę, ir apie tai, ką jis pats ras Pačiuloje.

Fergiusonas sukėlė sumaištį jo sieloje. Iš susitikimo su kaliniu jis išėjo tikindamas save, kad privalo likti objektyvus, jei nori išgirsti viską ir teisingai įvertinti kiekvieną žodį. Bet žiūrėdamas pro vandens lašelius, keliaujančius lėktuvo stiklu, jis žinojo, kad nevyktų į Pačiulą, jei kas nors įkalbėtų nerašyti to straipsnio. Lėktuvas šliuožė per dangų, o jis spaudė ant kelių gulinčius kumščius. Prisiminė Fergiusono balsą, vis dar jausdamas ledinį jo pyktį. Tada pagalvojo apie mergaitę. Vienuolika metų. Ne metas mirti. Privalau tai atsiminti.

Lėktuvas nusileido per audrą ir svirduliuodamas nuvažiavo nusileidimo taku. Pro langą Kovartas pamatė žalių medžių juostą oro uosto pakraštyje – tamsią, juoduojančią dangaus fone.

Nuomota mašina jis nuvažiavo į Admirolo Benbou užeigą prie pat magistralės, Pačiulos pakraštyje. Apžiūrėjęs kuklų, slogiai tvarkingą kambarį, nusileido į motelio barą, atsisėdo tarp dviejų pardavėjų ir jaunos padavėjos paprašė alaus. Jos plaukai buvo rusvi, krisdami ant veido jį siaurino, todėl kai ji suraukdavo antakius, kartu su jais susiraukdavo visas veidas – tai rodė, kad ji per ilgai sugaišo pilstydama gėrimus komivojažieriams ir atsisakė per daug pasiūlymų draugauti su vyrais, kurie drebančiomis rankomis laikydavo viskį ar imbierinį limonadą. Ji pripylė alaus nenuleisdama akių nuo Kovarto, nujausdama, kada alaus putos jau veržtųsi per bokalo kraštą.

– Jūs ne vietinis, tiesa?

Jis papurtė galvą.

– Nesakykite, – tarė ji. – Man patinka spėti. Tik ištarkite: *The rain in Spain falls mainly in the plain.**

* Lietus Ispanijoje dažniausiai lyja laukuose (*angl.*) – frazė, vartojama žmogaus akcentui nustatyti, iš to, kaip jis taria šiuos žodžius.

Jis nusijuokė ir pakartojo.

Ji jam nusišypsojo – atšiaurumas sušvelnėjo.

– Tikrai ne iš Mobailio ar Montgomerio. Net ne iš Talahasio ar Naujojo Orleano. Viena iš dviejų – Majamis arba Atlanta. Jei iš Atlantos, tai esate kilęs ne iš ten, bet atsikėlėte iš kitur, gal iš Niujorko, o Atlantoje gyvenate tik laikinai.

– Neblogai, – atsakė jis. – Majamis.

Ji pažvelgė į jį neslėpdama pasitenkinimo.

– Pasižiūrėkime, – pasakė ji. – Kostiumas neprastas, bet labai tradicinis, tokį dėvėtų advokatas... – ji pasilenkė virš baro ir patrynė jo švarko atlapą tarp nykščio ir smiliaus. – Gera. Ne tokia, kaip tų poliesterio princų, pardavinėjančių kombinuotuosius pašarus naminiams gyvuliams. Bet plaukai prie ausų truputį susivėlę ir matau kelias žilas sruogas. Todėl jūs truputį per senas – na, kokių trisdešimt penkerių, – kad būtumėte pasiuntinukas. Jei būtumėte tokio amžiaus advokatas, turėtumėte kokį jauną, ką tik mokyklą baigusį asistentą – čionai tvarkyti reikalų būtumėt atsiuntęs jį, o ne važiavęs pats. Nemanau, kad jūs faras, nes jūsų išvaizda nepanaši, ir ne nekilnojamojo turto agentas, ne verslininkas. Ir, kitaip nei šie vyrukai, neatrodote kaip prekeivis. Taigi, kas galėtų priversti jus nukakti tokį kelią nuo Majamio iki čia. Galiu sugalvoti tik vieną dalyką, todėl spėju, kad jūs – žurnalistas, čia ieškantis medžiagos straipsniui.

Jis nusijuokė.

– Pataikėte. Ir man trisdešimt septyneri.

Ji pasisukusi pripylė dar vieną bokalą alaus, pastatė jį priešais kitą vyrą ir vėl grįžo prie Kovarto.

– Tik pravažiuojate? Neįsivaizduoju, koks straipsnis jus čia atvestų. Jei dar nepastebėjote, čia nutinka nedaug kas.

Kovartas sudvejojo, svarstydamas, ar laikyti liežuvį už dantų. Tada gūžtelėjo pečiais ir pagalvojo, kad jei ji per dvi minutes suprato, kas jis toks, paslaptis išaiškės vos tik jis pradės kalbėtis su policininkais ir advokatais.

– Straipsnis apie žmogžudystę, – atsakė.

Ji linktelėjo.

– Taip ir maniau. Dabar mane sudominote. Kokia toji žmogžudystė? Nepamenu paskutinio čia įvykdyto nužudymo. Na, negaliu to paties pasakyti apie Mobailį ar Pensakolą. Gal žvalgotės narkotikų platintojų? Jėzau, kalba, kad per Meksikos įlanką kasnakt įvežamos tonos kokaino. Kartais čia ateina ispaniškai kalbančių žmonių. Praeitą savaitę buvo užėję trys vyrukai, visi elegantiškais kostiumais, su mažais žinučių gavikliais prie diržų. Elgėsi taip, lyg jiems viskas priklausytų, ir prieš vakarienę užsisakė butelį šampano. Turėjau išsiųsti pasiuntinuką į parduotuvę, kad nupirktų. Buvo nesunku suprasti, ką jie švenčia.

– Ne, ne dėl narkotikų, – atsakė Kovartas. – Kiek laiko jūs čia dirbate?

– Keletą metų. Atvykau į Pensakolą su savo vyru, jis buvo lakūnas. Dar tebeskraido, bet jau nebe mano vyras; na, o aš užstrigau čia, ant žemės.

– Gal atsimenate maždaug trejų metų senumo bylą dėl mažos mergaitės, Džoanės Šraiver, nužudymo? Manoma, kad ją nužudė vyrukas vardu Robertas Erlas Fergiusonas.

– Mažoji mergaitė, kurią rado Milerio pelkėje?

– Būtent.

– Atsimenu. Tai įvyko iškart po to, kai atvykau čia su savo seniu. Pirmoji mano darbo šiame bare savaitė, – ji nusijuokė. – Žinote, maniau, kad šitas darbas visada bus toks įdomus. Žmonės ta mergaite tikrai domėjosi. Čia buvo žurnalistų iš Talahasio ir televizijos reporterių net iš Atlantos. Taip ir išmokau atpažinti tokius kaip jūs. Visi jie leido laiką čia. Žinoma, nėra kur daugiau jį leisti. Kelias dienas vyko karšti ginčai, kol buvo paskelbta, kad mergaitę nužudęs vaikinas sugautas. Bet tai įvyko jau labai seniai. Ar ne per vėlai atvažiavote?

– Aš apie tai išgirdau ką tik.

– Bet tas vaikinas kalėjime. Laukia mirties bausmės įvykdymo.

– Yra keletas klausimų, kaip jis ten pateko. Keli nesutapimai.

Moteris atlošė galvą ir nusijuokė.

– Žmogau, – pratarė, – nemanau, kad tai ką nors pakeis. Sėkmės, Majami.

Tada ji nusisuko aptarnauti kitą klientą, palikusi Kovartą vieną su savo alumi, ir nebesugrįžo.

Rytas išaušo skaidrus ir ramus. Ankstyva saulė atrodė pasiryžusi išdžiovinti kiekvieną po vakarykščio lietaus likusią balą. Dienos karštis po truputį kilo ir maišėsi su pastovia drėgme. Kovartas jautė, kaip einant iš motelio į nuomotą mašiną ir važiuojant per Pačiulą marškiniai lipo prie nugaros.

Atrodė, kad miestelis ten įsikūręs iš atkaklumo, išsidėstęs lygiame žemės ruože netoli greitkelio, apsuptas dirbamų laukų, kuriuos tarytum siejo. Jis buvo per toli į šiaurę, kad noktų apelsinai, bet pakeliui pasitaikė keli ūkiai, palei kuriuos tvarkingomis eilėmis augo medžiai, keleto kitų laukuose ganėsi galvijai. Spėjo, kad įvažiavo į turtingesnę miesto dalį – vienaukščiai šlakbetonio ar raudonų plytų namai, nemažai rančų rodė neprastą padėtį. Visuose namuose matėsi didelės televizijos antenos. Kai kuriuose kiemuose netgi palydovinės lėkštės. Priartėjus prie Pačiulos, pakelėje radosi parduotuvių ir degalinių. Jis pravažiavo mažą prekybos centrą, prie kurio lyg prikabinta buvo didelė bakalėja, atvirukų parduotuvė, picerija ir restoranas. Pastebėjo, kad šalia pagrindinio kelio į miestą buvo daugiau namų, skirtų vienai šeimai – tvarkingų, prižiūrimų, bylojančių apie solidumą ir ribotus pasiekimus.

Miesto centras buvo maždaug trijų kvartalų dydžio kvadratinė erdvė su kino teatru, keliais biurais, keliom parduotuvėmis ir šviesoforais. Gatvės buvo švarios ir jis pagalvojo: ar jos tokios dėl praeitą naktį siautusios audros, ar dėl bendruomenės uolumo.

Toliau važiavo siaura dviejų juostų gatve, toldamas nuo buitinės technikos parduotuvių, automobilių dalių prekyviečių ir greitojo maisto restoranų. Jam pasirodė, kad vaizdai aplinkui mažumėlę pakito: atsirado rudai geltonas atspalvis, priešingas ką tik supusiai sodriai žalumai. Grindinys čia buvo duobėtas, o šalikelėje stovintys mediniai nameliai susmukę nuo senumo, dažyti blukia kalkių spalva. Vieškelis pasuko į nedidelį miškelį, ir Kovartą apgaubė tamsa. Pro pušų ir gluosnių šakas krintanti margaspalvė šviesa trukdė matyti. Jis vos nepravažiavo vieškelio kairėje. Ratai prasisuko purve, kai pagavo tvirtą pagrindą, trinksėdamas nuvažiavo toliau. Palei kelią driekėsi ilga gyvatvorė. Kartkartėmis pro jos viršų matė nedidelius ūkius. Sulėtinęs greitį pravažiavo tris medines lūšnas, sugrūstas purvyno pakraštyje. Jį, lėtai pravažiuojantį, stebėjo senas juodaodis vyras. Kovartas patikrino savo kilometrų skaitiklį ir pavažiavo dar pusę kilometro, iki kitos pakelės lūšnos. Sustojo prieš ją ir išlipo iš mašinos.

Lūšna buvo su veranda, joje stovėjo supamasis krėslas. Šalia šoninės sienos suręsta maža vištidė, ten purve kapstėsi viščiukai. Keliukas baigėsi priekiniame kieme. Netoliese stovėjo senas *Chevy* automobilis pakeltu variklio dangčiu.

Jis vėl nėrė į tiršto karščio bangą. Tolumoje išgirdo lojant šunį. Sodrus rudas purvas priekiniame kieme buvo stipriai sutryptas kojomis, ganėtinai kietas, kad išlaikytų vakarykštę audrą. Pasisukęs jis išvydo, kad iš pastato atsiveria vaizdas į platų, tamsiu mišku apjuostą lauką.

Kiek padvejojęs Kovartas priėjo prie verandos.

Užkėlęs koją ant apatinio laiptelio, iš vidaus išgirdo balsą:

– Aš jus matau. Ko reikia?

Jis sustojo ir atsakė:

– Ieškau ponios Emos Mei Fergiuson.

– Kam jums jos reikia?

– Noriu su ja pasikalbėti.

– Tai man nieko nesako. Kam jums jos reikia?

– Noriu pasikalbėti apie jos anūką.

Suskilinėjusios, nuo senumo besilupančios medinės durys truputį prasivėrė. Į lauką išėjo sena juodaodė moteris žilais plaukais, kietai supintais į kasą. Ji buvo gležnos figūros, bet raumeninga, judėjo lėtai, tačiau laikysena buvo tvirta – tai rodė, kad senatvė ir trapūs kaulai tėra menkas nepatogumas.

– Jūs iš policijos?

– Ne. Aš Metjus Kovartas. Iš *The Miami Journal*. Aš – reporteris.

– Kas jus atsiuntė?

– Niekas manęs nesiuntė. Aš tiesiog atvažiavau. Ar jūs ponia Fergiuson?

– Galbūt.

– Ponia Fergiuson, noriu pasikalbėti apie Robertą Erlą.

– Jis geras žmogus, ir jie jį iš manęs atėmė.

– Taip, žinau. Bandau padėti.

– Kaip galite padėti? Jūs – advokatas? Tam berniukui advokatai jau pridarė daug bloga.

– Ne, ponia. Prašau, gal galime prisėsti ir kelias minutes pasikalbėti? Aš nenoriu nieko kito, kaip tik padėti jūsų vaikaičiui. Jis mane atsiuntė pas jus.

– Jūs matėte mano berniuką?

– Taip.

– Kaip su juo elgiasi?

– Jis atrodė gerai. Gal truputį nusivylęs, bet jam viskas gerai.

– Bobis Erlas buvo geras berniukas. Tikrai geras berniukas.

– Žinau. Prašau.

– Gerai, pone reporteri. Aš sėdėsiu ir klausysiu. Sakykite, ką norit žinoti.

Senoji moteris galva linktelėjo į supamosios kėdės pusę ir atsargiai pajudėjo jos link. Ji mostelėjo į viršutinį prieangio laiptelį ir Metjus Kovartas atsisėdo beveik prie jos kojų.

– Ponia, turiu sužinoti apie tris dienas prieš maždaug trejus metus. Man rūpi, ką Robertas Erlas darė tą dieną, kai dingo mergaitė, kitą dieną ir dieną po to, kai jį suėmė. Ar atsimenate tuos laikus?

Ji prunkštelėjo.

– Pone reporteri, aš gal ir sena, bet ne kvaila. Mano akys gal ir ne tokios geros, kokios buvo, bet atmintis vis dar veikia. Dėl Dievo, kaip aš galėčiau pamiršti dienas, po kurių tiek daug atsitiko.

– Todėl aš ir atvykau.

Ji pašnairavo į jį pro verandos šešėlius.

– Jūs tikras, kad atvykote norėdamas padėti Bobiui Erlui?

– Taip, ponia. Tiek, kiek įstengsiu.

– Kaip jūs jam padėsite? Ką galite jūs, ko negali tas gudrus advokatas?

– Parašyti ir išspausdinti laikraštyje straipsnį.

– Laikraščiai jau prirašė daugybę straipsnių apie Bobį Erlą. Kiek suprantu, jie prisidėjo daugiausia, kad jam būtų skirta mirties bausmė.

– Nemanau, kad šį kartą būtų taip pat.

– Kodėl?

Jis neturėjo paruošęs atsakymo į tokį klausimą. Po akimirkos tarė:

– Klausykite, ponia, misis Fergiuson, aš negaliu padaryti blogiau, negu yra. Bet man reikia atsakymų, jei noriu jam padėti.

Senoji moteris nusišypsojo:

– Tiesa. Gerai, pone reporteri. Užduokite savo klausimus.

– Mergaitės nužudymo dieną...

– Jis buvo štai čia, su manimi. Visą dieną. Neišėjo, tik ryte gaudyti žuvų. Ešerių. Atsimenu, nes tąnakt kepėme juos vakarienei.

– Ar jūs tikra?

– Aišku! Kur jis būtų galėjęs eiti?

– Na, jis turėjo automobilį.

– Aš būčiau išgirdusi, jei būtų jį užvedęs ir išvažiavęs. Aš ne kurčia. Jis tą dieną niekur nėjo.

– Ar sakėte tai policijai?

– Tikrai pasakiau.

– Ir?

– Jie manimi nepatikėjo. Sakė: „Ema Mei, ar tu tikra, kad po pietų jis nepabėgo? Įsitikinusi, kad nepaspruko iš tavo akiračio? Gal tu užsnūdai ar ką..." Bet aš nemiegojau, taip jiems ir pasakiau. Tada jie man atrėžė, kad aš tiesiog klystu, supyko ir išėjo. Daugiau jų nebemačiau.

– O kaip Roberto Erlo advokatas?

– Uždavė tuos pačius prakeiktus klausimus. Tie patys prakeikti atsakymai. Irgi manimi nepatikėjo. Pasakė, kad turiu per daug priežasčių meluoti, norėdama nuslėpti savo berniuko kaltę. Tai tiesa. Jis mano brangiosios dukrelės berniukas ir labai jį myliu. Net kai jis išvyko į Naująjį Džersį ir grįžo visai pasikeitęs, pradėjo šnekėti niekus, šaltai elgtis, aš vis tiek jį mylėjau. Žinokite, jam neblogai sekėsi. Jis buvo mano berniukas iš koledžo. Ar galite įsivaizduoti, pone baltaodi reporteri? Apsidairykite. Manote, daug mūsiškių gauna progą mokytis koledže? Kuo nors tapti? Kiek tokių, kaip manote?

Ji vėl prunkštelėjo ir laukė atsakymo, bet nesulaukė. Po akimirkos tęsė:

– Tai tiesa. Mano berniukas. Mano geriausias berniukas. Mano pasididžiavimas. Aišku, būčiau dėl jo melavusi. Bet to nepadariau. Aš tikiu Jėzų, bet kad išgelbėčiau savo berniuką, būčiau spjovusi šėtonui į akis. Tik neturėjau progos, nes jie manimi nepatikėjo.

– Bet tiesa yra...

– Jis buvo čia, su manimi.

– O kitą dieną?

– Čia su manimi.

– O kai atėjo policija?

– Jis buvo lauke, valė tą savo seną mašiną. Nebuvo su jais įžūlus. Jokių nemalonumų. Tiktai „taip, pone“, „ne, pone“ ir nuėjo su jais. Matote, kuo jam tai baigėsi?

– Jūs atrodote pikta.

Mažoji moteris sėdėdama palinko į priekį, visas jos kūnas iš pykčio įsitempė. Ji trinktelėjo delnais per krėslo ranktūrius, sukeldama lyg šūvio garsus, kurie nuaidėjo skaidriame ryto ore.

– Pikta? Klausiate, ar aš pikta? Jie atėmė iš manęs mano berniuką ir išsiuntė jį nužudyti. Man trūksta žodžių apsakyti jums savo pyktį. Ir nesu tokia bloga, kad pasakyčiau, kaip jaučiuosi iš tikrųjų.

Ji atsistojo ir pasuko atgal į vidų.

– Nebejaučiu nieko, išskyrus neapykantą ir karčią tuštumą, pone reporteri. Jūs taip ir parašykite.

Tai pasakiusi, ji susiliejo su lūšnos šešėliais ir užtrenkė paskui save duris, palikusi Metjų Kovartą, rašantį jos žodžius į bloknotą.

Kai jis atvyko į mokyklą, buvo vidurdienis. Ji atrodė tokia, kokią įsivaizdavo – didelis įprastas šlakbetonio pastatas su drėgname ore nukarusia Amerikos vėliava. Geltoni mokykliniai autobusai stovėjo už kampo, taip pat buvo ir žaidimų aikštelė su sūpynėmis, krepšinio lankais bei storu dulkių sluoksniu. Jis pastatė automobilį ir nuėjo mokyklos link, jausdamas, kaip jį kelia ir neša pirmyn vaikų balsų banga. Buvo pietų metas, todėl už pagrindinių durų virė sunkiai valdomas chaosas. Aplinkui lakstė vaikai su popieriniais maišeliais ar dėžutėmis su pietumis, mokykla ūžė nuo kalbų. Sienas puošė darbeliai – įvairių spalvų ir formų tiškalai ant plakatų su mažais užrašais, kas pavaizduota, apačioje. Jis akimirką žiūrėjo į paveiksliukus ir prisiminė piešinius, spalvoto popieriaus ir klijų montažus, kuriuos gaudavo paštu iš savo dukros – dabar jie puošė jo biurą. Braudamasis pro minią, jis vestibiuliu ėjo prie durų su užrašu ADMINISTRACIJA. Jam priėjus durys prasivėrė ir laukan išėjo dvi mergaitės,

kikendamos iš kokios nors didelės paslapties. Viena buvo juodaodė, kita – baltaodė. Matė, kaip jos nutolo koridoriumi ir dingo. Akys užkliuvo už mažos įrėmintos nuotraukos ant sienos ir jis priėjo pasižiūrėti.

Mažos mergaitės nuotrauka. Šviesiaplaukė, strazdanota, su plačia šypsena, atveriančia dantis su kabėmis. Skaisčiai balta palaidine ir auksine grandinėle ant kaklo. Jis perskaitė vardą „Džoanė“, plonomis raidėmis įspaustą grandinėlės viduryje. Po nuotrauka buvo maža lentelė su užrašu:

Džoanė Šraiver
1976–1987
Mūsų draugė ir mylima bendraklasė.
Visi jos ilgėsis.

Nuotrauka ant sienos papildė jo įspūdžius. Tada jis apsisuko ir užėjo į mokyklos raštinę.

Vidutinio amžiaus, iš išvaizdos truputį pavargusi moteris pažvelgė iš už stalo į viršų.

– Kuo galiu padėti?

– Aš ieškau Eimės Keplan.

– Ji ką tik čia buvo. Ar jūs susitarę?

– Prieš kelias dienas kalbėjausi su ja telefonu. Mano vardas Kovartas. Aš iš Majamio.

– Jūs – tas žurnalistas?

Jis linktelėjo.

– Ji sakė, kad ateisite. Pažiūrėsiu, gal pavyks ją surasti.

Balse girdėjosi pagieža. Ji Kovartui nenusišypsojo.

Moteris atsistojo ir nuėjusi per raštinę akimirką dingo mokytojų kambaryje, o iš ten grįžo su jauna moterimi. Kovartas pastebėjo, kad ji graži, kaštonų spalvos plaukai buvo sušukuoti aukštyn nuo atviro, besišypsančio veido.

– Aš Eimė Keplan, pone Kovartai.

Jie paspaudė vienas kitam ranką.

– Atsiprašau, kad pertraukiau jūsų pietus.

Ji gūžtelėjo pečiais.

– Turbūt pats tinkamiausias laikas. Vis tiek, kaip sakiau telefonu, nežinau, kuo galiu jums padėti.

– Papasakokite apie automobilį, – tarė jis. – Ir tai, ką matėte.

– Žinote, būtų geriausia, jei parodyčiau viską ten, kur stovėjau. Ten viską ir paaiškinčiau.

Į lauką jie išėjo nesikalbėdami. Jaunoji mokytoja atsistojo prie mokyklos ir pasisuko, rodydama į keliuką.

– Matote, – tarė, – čia visada būna mokytojas, prižiūrintis iš mokyklos einančius vaikus. Anksčiau paprastai taip darydavome, kad berniukai nepradėtų muštis, o mergaitės eitų tiesiai namo – nesišlaistytų ir neplepėtų. Žinote, vaikai tai daro dažniau nei atrodytų. Dabar, žinoma, yra ir kitų priežasčių čia būti.

Ji pažvelgė į jį akimirką tyrinėdama. Tada tęsė:

– Na, tą popietę, kai Džoanė dingo, beveik visi jau buvo išėję, ir aš ruošiausi grįžti atgal į vidų, tik pastebėjau ją ten, netoli to didelio uosio... – ji parodė vietą ant kelio už kokių penkiasdešimties metrų. Prisidengė delnu burną ir sudrebėjo.

– O, Dieve, – ištarė.

– Atsiprašau, – pasakė Kovartas.

Jis matė, kaip moteris įbedė akis į vietą ant keliuko, lyg tą akimirką vėl viską regėtų savo atmintyje. Pastebėjo, kaip jos lūpa virptelėjo, bet ji papurtė galvą, rodydama, kad viskas gerai.

– Nieko baisaus. Aš buvau jauna. Tai buvo mano pirmieji metai. Atsimenu, kaip ji mane pamatė, atsisuko ir pamojavo; žinojau, kad ten ji.

Jos balso tvirtumas, rodės, ištirpo karštyje.

– Ir?

– Ji ėjo ties anais šešėliais, už žalios mašinos. Mačiau, kaip ji grįžtelėjo, manau, kad kažkas jai kažką pasakė, tada durelės atsidarė ir ji įsėdo. Mašina nuvažiavo.

Jaunoji moteris giliai įkvėpė.

– Ji tiesiog įsėdo. Mėšlas, – ištarė tyliau. – Tiesiog įsėdo, pone Kovartai, lyg niekas jai nerūpėtų. Kartais regiu ją sapnuose. Ji man moja. Negaliu to ištverti.

Kovartas pagalvojo apie savo paties košmarus ir norėjo jaunajai moteriai pasakyti, kad naktimis taip pat negali miegoti. Bet to nepadarė.

– Tai mane visada labiausiai jaudino, – tęsė Eimė Keplan. – Turiu omeny, jei ją būtų griebę, ji būtų priešinusis ar panašiai... – moters balsas lūžinėjo nuo atsiminimų naštos, – ...būčiau ką nors dariusi. Būčiau rėkusi, gal bėgusi paskui ją. Galbūt būčiau kovojusi ar ką. Nežinau. Ką nors. Bet tai buvo įprasta gegužės popietė. Ir buvo taip karšta, kad norėjau kuo greičiau grįžti į vidų, todėl gerai neįsižiūrėjau.

Kovartas žvelgė į kelią, vertindamas nuotolį.

– Ar ji buvo šešėlyje?

– Taip.

– Bet jūs tikra, kad ji buvo žalia. Tamsiai žalia?

– Taip.

– Ne juoda?

– Kalbate kaip detektyvai ir teisininkai. Žinoma, ji galėjo būti ir juoda. Bet mano širdis ir atmintis sako – tamsiai žalia.

– Ar nematėte rankos, atidarančios dureles iš vidaus?

Ji sudvejojo.

– Geras klausimas. Jie to neklausė. Jie klausė, ar mačiau vairuotoją. Jis turėjo pasilenkti, kad atidarytų duris. Aš jo negalėjau matyti... – ji įsitempė, bandydama prisiminti. – Ne. Jokios rankos. Tik atsiveriančios durelės.

– O numeris?

– Žinote, Floridos numerių lentelės turi oranžinį valstijos kontūrą baltame fone. Aš tik pastebėjau, kad šitie buvo tamsesni, iš kažkur kitur.

– Kada jie jums parodė Roberto Erlo Fergiusono automobilį?

– Parodė tik nuotrauką, po kelių dienų.
– Niekada nematėte paties automobilio?
– Kiek prisimenu, ne. Išskyrus tą dieną, kai ji dingo.
– Papasakokite apie nuotraukas.
– Buvo kelios momentinės.
– Kokia perspektyva?
– Atsiprašau?
– Iš kokio kampo fotografuota?
– Supratau. Na, jos buvo iš šono.
– Bet jūs matėte mašiną iš galo.
– Tiesa. Tačiau spalva buvo ta pati. Ir forma. Ir...
– Ir kas?
– Nieko.
– Kai mašina nuvažiavo, turėjote pamatyti stabdžių šviesas. Vairuotojui įjungus pavarą, stabdžių šviesos turėjo žybtelėti. Ar atsimenate, kokios formos jos buvo?
– Nežinau. Jie manęs to neklausė.
– Ko jie jūsų klausė?
– Nedaug ko. Ir policijoje. Ir teisme. Taip jaudinausi eidama duoti parodymų, bet viskas baigėsi akimirksniu.
– O kaip kryžminė apklausa?
– Jie manęs klausė tik ar esu tikra dėl spalvos – kaip ir jūs. Pasakiau, kad galiu ir klysti, bet greičiausiai neklystu. Atrodo, jiems tai patiko – tuo viskas ir baigėsi.
Kovartas vėl pažvelgė į kelią, tada į jaunąją moterį. Ji atrodė paskendusi atsiminimuose, akys buvo įsmeigtos į tolius.
– Ar manote, kad jis tai padarė?
Ji vėl įkvėpė ir akimirką pagalvojo.
– Jis buvo nuteistas.
– Bet ką manote jūs?
Ji giliai atsiduso.
– Visada nerimavau dėl to, kad ji tiesiog įlipo į automobilį. Nė akimirkos nedvejojo. Jeigu jinai jo nepažinojo, nežinau, kodėl taip darė. Mes stengiamės išmokyti vaikus atsargumo ir suma-

numo, pone Kovartai. Vedame saugumo pamokas. Pasakojame apie nepasitikėjimą nepažįstamais žmonėmis. Net čia, Pačiuloje, nors galite tuo nepatikėti. Mes ne tokie atsilikę provincialai, kaip jums turbūt atrodo. Daug žmonių čionai atvyko iš miesto – kaip ir aš. Čia gyvena įvairių specialistų, kurie kasdien važinėja į darbą Pensakoloje ar Mobailyje, nes čia saugus, draugiškas miestelis. Bet vaikai mokomi saugotis. Jie to išmoksta. Todėl aš niekada nesupratau. Niekaip negaliu suvokti, kodėl ji tiesiog įlipo į tą automobilį.

Jis linktelėjo.

– Toks pat klausimas kilo ir man, – pasakė.

Ji supykusi atsisuko į jį.

– Na, pirmas žmogus, kuriam jį užduočiau, būtų Robertas Erlas Fergiusonas.

Jis nieko neatsakė ir po akimirkos ji sušvelnėjo.

– Atsiprašau, kad piktai atkirtau. Visi mes kaltiname save. Visi mokykloje. Neįsivaizduojate, kaip buvo sunku kitiems vaikams. Jie bijojo eiti į mokyklą. Atėję būdavo per daug išsigandę, kad klausytųsi. Namuose negalėdavo miegoti. Miegodami sapnuodavo košmarus. Pasitaikydavo įniršio priepuolių. Šlapinimosi į lovą. Staigių pykčio ir ašarų proveržių. Neklaužados tapo dar blogesni. Užsisklendę, nepastovios nuotaikos vaikai pajautrėjo. Paprasti, geri vaikai sutriko. Mokykloje rengėme susirinkimus. Padėti vaikams buvo atvykę universiteto psichologai. Tai buvo baisu. Tai visada bus baisu.

Ji apsidairė.

– Nežinau, bet atrodo, lyg tą dieną čia kažkas sudužo ir niekas nežino, ar kada nors tai bus sutaisyta.

Jie minutėlę tylėjo. Pagaliau ji paklausė:

– Ar padėjau?

– Žinoma. Galiu užduoti paskutinį klausimą? Matyt, mums teks pasikalbėti dar sykį, kai susitiksiu su kitais susijusiais žmonėmis. Tarkime, su policininkais.

– Nieko prieš, – pasakė ji. – Žinote, kur mane rasti. Klauskite.

Jis nusišypsojo.

– Sakykite, ką pagalvojote prieš kelias minutes, kai kalbėjomės apie automobilio nuotrauką ir jūs nutilote.

Ji sustojo, susiraukė.

– Nieko, – atsakė.

Jis žiūrėjo į ją.

– Na, kai kas buvo.

– Kas?

– Kai policininkai parodė man nuotraukas, pasakė, kad sugavo žudiką. Kad jis jau prisipažino. Jie sakė, kad mašinos atpažinimas yra tik formalumas. Nesupratau, kad tai labai svarbu, likus keliems mėnesiams iki teismo. Mane tai visada erzino. Jie man parodė nuotraukas ir pasakė: „Čia žudiko automobilis, tiesa?“ Tada aš pažvelgiau į juos ir pasakiau: „Žinoma.“ Nežinau, man buvo neramu dėl to, kaip jie viską darė.

Kovartas nieko nepasakė, bet pagalvojo: dėl to neramu ir man.

Laikraščio straipsnis – tai akimirkų, sukauptų citatose, žvilgsnių pasikeitimuose, drabužių sukirpime, rinkinys. Jame žodžiais perteikiami reporterio pastebėjimai – tai, ką jis mato, kaip girdi. Jis paremtas praeitimi, tvirtu detalių pagrindu. Kovartas, žinodamas, kad jam reikia daugiau medžiagos, praleido popietę skaitydamas laikraščių iškarpas *The Pensacola News* archyve. Tai jam padėjo pajusti tą ypatingą jaudulį, apėmusį miestelį, kai mažosios mergaitės motina paskambino policijai ir pranešė, kad jos dukra negrįžo iš mokyklos. Kilo provincialus susirūpinimo protrūkis. Majamyje policija būtų sakiusi, kad nieko negali daryti dvidešimt keturias valandas. Būtų manę, kad mergaitė pabėgo nuo smurto ir patėvio seksualinio priekabiavimo ar apsistojo pas kokį vaikiną, kad praleistų laiką prie mokyklos naujame juodame *Pontiac Firebird*.

Tačiau ne Pačiuloje. Vietinė policija iškart pradėjo ieškoti mergaitės patruliuodama gatvėse. Policininkai važinėjo su megafo-

nais visais šalutiniais į miestą vedančiais keliais ir šaukė ją vardu. Ugniagesiai tylų gegužės rytą paleido kaukti sirenas. Visuose gyvenamuosiuose kvartaluose suskambo telefonai. Kiekvienoje gatvėje žaibo greičiu pasklido žinia. Grupelės tėvų vaikščiojo po vidinius kiemus, ieškodami mažosios Džoanės Šraiver. Buvo sutelkti skautai. Žmonės anksčiau baigdavo darbą, kad padėtų ieškoti. Baigiantis ilgai vasaros pradžios nakčiai atrodė, lyg visas miestas būtų lauke ir ieškotų to vaiko.

Žinoma, tada ji jau buvo mirusi, pamanė jis. Ji mirė tą akimirką, kai nuo šaligatvio įsėdo į automobilį.

Paieškos tęsėsi su prožektoriais ir malūnsparniu, tą naktį atskraidintu iš valstijos policijos barakų netoli Pensakolos. Jis burzgė, rotoriai ritmingai gaudė, prožektoriai skrodė tamsą vėlai po vidurnakčio. Praaušus buvo atvežti pėdsekiai šunys ir paieškos dar labiau suintensyvėjo. Vidurdienį miestelis susirinko nelyginant į žygį susiruošusi kariuomenė, viską fiksavo atvykusios televizijos kameros ir laikraščių žurnalistai.

Mažosios mergaitės kūną rado du ugniagesiai, kruopščiai tikrindami pelkės pakraščius, vėlyvą popietę pelkių batais klampodami per jaurius maurus, baidydami uodus ir šaukdami ją vardu. Vienas jų vandenyje prie krašto pastebėjo šviesių plaukų kuokštą, atspindintį jau blėstančią šviesą.

Jis įsivaizdavo, kaip žinia užklupo miestelį, – negailestingai, taip pat, kaip buvo užpulta mažoji mergaitė. Suprato du dalykus: būti pakviestam į apklausą dėl Džoanės Šraiver nužudymo, tai kaip patekti į sūkurio vidurį, ir du policijos detektyvai turėjo patirti didžiulį spaudimą, kad sugautų žudiką. Turbūt nepakeliamai didelį, pagalvojo.

Hamiltonas Bernsas buvo mažas, rausvo veido žilaplaukis vyras. Jo, kaip ir daugelio Pačiuloje, balse buvo aiškiai juntama ritmiška pietietiška intonacija. Buvo jau vėlu, kai jis mostelėjo Metjui Kovartui sėstis į minkštą raudoną medinį krėslą, pasakė

kažką, lyg „saulė jau pakilusi virš medžių viršūnių“, ir įsipylė stiklą burbono, tarytum magas, ištraukęs butelį iš apatinio stalčiaus. Kai butelis buvo pasiūlytas Kovartui, šis papurtė galvą.

– Reikia trupučio ledo, – pasakė Bernsas ir nuėjo į nedidelio biuro kampą, kur nemažą grindų plotą užėmė žemas šaldytuvas, apkrautas teisiniais dokumentais. Kovartas pastebėjo, kad jis šlubuoja. Apžiūrėjo biurą. Šis buvo apmuštas medžio plokštėmis, viena siena užkrauta teisinėmis knygomis. Keli įrėminti diplomai iš vietinių Kolumbo riterių. Keletas nuotraukų su išsišiepusiu Hamiltonu Bernsu, spaudžiančiu kažkokiam gubernatoriui ar politikui ranką.

Advokatas išgėrė didelį gurkšnį, atsilošė, pasisuko kėdėje už stalo priešais Kovartą ir prabilo:

– Taigi norite sužinoti apie Robertą Erlą Fergiusoną? Ką galiu pasakyti? Manau, jis turi šansą apeliuoti į naują teismą, ypač su tuo senu šunsnukiu Rojumi Bleku, tvarkančiu jo bylą.

– Kokiu pagrindu?

– Na, to prakeikto prisipažinimo pagrindu, kokiu gi dar? Teisėjas turėjo jį atmesti.

– Prie to dar grįšime. Ar galite pasakyti, kaip gavote šią bylą?

– Teismo paskyrimas. Teisėjas skambina man ir klausia, ar susitvarkysiu. Paprasti valstijos skiriami gynėjai visada apkrauti darbu. Turbūt jiems vis tiek būtų buvę pernelyg keblu. Žmonės reikalavo to vaikino galvos. Nemanau, kad jie norėjo kaip nors jam padėti. Jokiu būdu.

– Ir jūs ją paėmėte.

– Kai teisėjas skambina, atsiliepi. Velnias, dauguma mano bylų paskirtos teismo. Šitos aš negalėjau atsisakyti.

– Pateikėte teismui dvidešimties tūkstančių dolerių sąskaitą.

– Ginti žudiką užtrunka daug laiko.

– Šimtas dolerių už valandą?

– Dėl to praradau daug pinigų. Po velnių, praėjo daug laiko, kol kas nors šiame mieste vėl pratarė man bent žodį. Žmonės

elgėsi taip, lyg būčiau koks parijas. Tarsi koks Judas. Vien dėl to, kad buvau to vaikino gynėjas. Einu gatve ir – jokių „labas rytas, pone Bernsai“ ar „graži diena, pone Bernsai“. Žmonės pereina į kitą gatvės pusę, kad tik nereikėtų su manimi kalbėtis. Čia mažas miestelis. Pasidomėkite, kiek praradau, juk bylos atiteko kitiems advokatams dėl to, kad gyniau Bobį Erlą. Pirma išsiaiškinkite, o tada galėsite mane kritikuoti už tai, kiek gavau pinigų.

Advokatas atrodė sutrikęs. Kovartas svarstė – gal jis galvoja, kad buvo nuteistas pats, o ne Fergiusonas.

– Ar esate tvarkęs žmogžudystės bylą?

– Keletą.

– Mirties bausmės atvejus?

– Ne. Daugiausia šeimyniniai nesutarimai. Žinote, žmona ir vyras susipyksta, o tada vienas iš jų nusprendžia teiginį pagrįsti pistoletu...

Jis nusijuokė.

– Tai būtų netyčinis nužudymas, daugių daugiausia antrojo laipsnio žmogžudystė. Aš tvarkau daug žūčių avarijose ir panašių bylų. Tarybos nario sūnaus, kuris pasigėręs sudaužė mašiną. Bet ginti ką nors dėl to, kad neatsargiai perėjo gatvę, ir ginti teisiamąjį už žmogžudystę galų gale yra vienas ir tas pats. Turi daryti tai, ką privalai.

– Suprantu, – tarė Kovartas, skubiai rašydamas bloknote ir akimirką vengdamas advokato akių, – papasakokite man apie gynybą.

– Nėra ko pasakoti. Siūliau pakeisti bylos nagrinėjimo vietą. Atmesta. Norėjau anuliuoti tą prisipažinimą. Atmesta. Nuėjęs pas Bobį Erlą, pasakiau: „Žmogau, turi prisipažinti kaltas. Pirmojo laipsnio žmogžudystė. Pasiduok, atsėdėk dvidešimt penkerius metus be teisės būti paleistas lygtinai. Išgelbėk savo gyvenimą.“ Taip jam dar būtų likę laiko gyventi išėjus į laisvę. „Nieku gyvu“, – sako jis. Užsispyręs. Jo požiūris toks – „visi atsipiskit“. Ir kartoja: „Aš nieko nepadariau.“ Kas man beliko daryti? Bandžiau iš-

rinkti prisiekusiuosius, kurie nebūtų iš anksto nusistatę. Nieko nepešiau. Byla tęsėsi. Aš šaukiau, kad yra pagrįstų abejonių, kol veidas pamėlynavo. Mes pralaimėjome. Ką dar pasakyti?

– Kodėl dėl alibi nekvietėte jo močiutės?

– Niekas nebūtų ja patikėjęs. Buvote susitikęs su tuo senuoju kovos kirviu? Ji težino viena: jos anūkas beveik tobulas ir nenuskriaustų nė musės. Žinoma, ji vienintelė, kuri tuo tiki. Ji nueis liudyti ir pradės meluoti – tada bus tik blogiau. Daug blogiau.

– Nesuprantu, kas galėtų būti blogiau.

– Na, lengva kalbėti po laiko, pone Kovartai – jūs tai žinote.

– O jei ji sakė tiesą?

– Gal taip ir yra. Bet tai priklauso nuo nusistatymo.

– O kaip automobilis?

– Toji prakeikta mokytoja net pripažino, kad jis galėjo būti kitos spalvos. Mėšlas. Pasakė tai liudydama. Nežinau, kodėl prisiekusieji tuo nepatikėjo.

– Ar žinote, kad policininkai parodė jai Fergiusono mašinos nuotrauką pasakę, kad jis prisipažino?

– Tikrai? Ne. Per apklausą ji to nesakė.

– Ji tai pasakė man.

– Kad mane kur skradžiai.

Advokatas prisipylė dar vieną stiklą ir vienu mauku išgėrė. Ne, jūs neprasmegsite skradžiai, pamanė Kovartas. Bet Fergiusonas gali.

– O kaip kraujo tyrimų įrodymai?

– Nulinė kraujo grupė, teigiama. Lažinčiausi, kad tai tiktų pusei šios valstijos vyrų. Per kryžminę apklausą iškamantinėjau ekspertus, kodėl neištyrė kraujo išsamiau, kad sužinotų šarminį jo pagrindą, kodėl nepalygino genetinių kodų ar ko nors subtilesnio. Aišku, žinojau atsakymą: jie turėjo atitiktį ir nenorėjo daryti nieko, kad ją sugadintų. Todėl, po velnių, atrodė, kad viskas sutampa. Be to, dar prisidėjo pats Robertas Erlas – jis teisme sėdėjo susigūžęs ir atrodė kaip tikras siaubingai kaltas niekšas. Tiesiog nieko neišėjo.

– O kaip prisipažinimas?

– Turėjo būti atmestas. Manau, jie jėga jį ištraukė iš to vaikino. Tikrai taip manau. Tikrų tikriausiai. Bet, po velnių, jis buvo pasakytas ir šaukštai jau po pietų. Joks teisėjas neprieštaraus jo paties žodžiams. Kaskart, kai paklausdavo: „Ar padarei tą, ar padarei aną?“, jis atsakydavo: „Taip, pone. Taip, pone.“ Vis „taip, pone“. Nieko negalėjau padaryti. Aš stengiausi, pone, kiek pajėgiau. Įrodinėjau, kad yra faktais pagrįstų abejonių. Sakiau, kad yra mažai įtikinamų įrodymų. Klausiau liudytojų: „Kur žmogžudystės įrankis? Kas nors, kas tiesiogiai įrodo Bobio Erlo kaltę?“ Sakiau jiems, kad negali ką nors nužudyti ir neturėti jokių to žymių. O jis neturėjo. Aš ginčijausi iš viršaus ir apačios, iš kairės ir dešinės, virš, po, aplink ir tiesiai. Prisiekiu, pone. Tikrai. Tik iš to nieko gero neišėjo. Žiūrėjau į žmones, sėdinčius prisiekusiųjų suole, ir supratau, kad mano žodžiai nieko nekeičia. Viskas, ką jie girdėjo, buvo tas prakeiktas prisipažinimas. Jo paties žodžiai, žvelgiantys į juos iš popieriaus lapo. Taip, pone. Taip, pone. Taip, pone. Pasodino pats save tiesiai į elektros kėdę taip paprastai, lyg būtų pastatęs ją prie vakarienės stalo. Žmonės labai krimtosi dėl to, kas atsitiko mažajai mergaitei, jie norėjo visa tai kuo greičiau baigti, užmiršti, kuo greičiau sutvarkyti, kad galėtų toliau gyventi taip, kaip anksčiau. Ir nebūtumėte šiame mieste radęs dviejų žmonių, kurie pasakytų apie tą vaikiną ką nors gera. Suprantate, ką nors gera apie jį, apie jo elgesį. Nieku gyvu – jis niekam nepatiko. Net juodaodžiams. Taigi nesakau, kad nebuvo jokio išankstinio nusistatymo...

– Visi prisiekusieji buvo baltaodžiai. Ar negalėjote rasti tinkamo juodaodžio?

– Stengiausi, pone, tikrai. Kaltintojas tiesiog įsakmiai pareikalavo kiekvieną jų išbrauti iš prisiekusiųjų sąrašo.

– Ir jūs neprotestavote?

– Protestas buvo atmestas. Pažymėta teismo protokole. Gal tai padės apeliacijai.

– Ar tai jums nerūpi?

– Kas?

– Na, sakote, kad Fergiusono teismas nebuvo teisingas – galbūt jis nekaltas. Bet dabar jis laukia, kol valstija įvykdys mirties bausmę.

Advokatas gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau, – lėtai pasakė jis. – Taip, dėl teismo – tiesa. Bet nekaltas... Velniai griebtų, jo paties žodžiai. Tas prakeiktas prisipažinimas.

– Bet pats sakėte – manote, kad jie jėga privertė jį prisipažinti?

– Taip, manau. Bet...

– Kas bet?

– Aš senamadiškas. Manau, kad jei ko nors nepadarei, niekas tavęs neprivers sakyti, kad padarei. Tai man kelia nerimą.

– Žinoma, – šaltai atsakė Kovartas, – teismai pilni priverstinių ir suklastotų prisipažinimų pavyzdžių, tiesa?

– Tikra tiesa.

– Jų šimtai. Tūkstančiai.

– Teisybė.

Advokatas nusigręžė, jo veidas buvo išraudęs.

– Tikriausiai. Žinoma, dabar, kai jo bylą tvarko Rojus Blekas, o jūs atvykote čia, gal parašysite ką nors, kas pažadins teisėją, ar ką nors, ko nepražiopsos gubernatorius; taigi viskas gali imti ir pasitaisyti.

– Viskas susitvarkys?

– Dažniausiai taip būna. Net teisingumas. Šiek tiek užtrunka.

– Skamba taip, lyg pirmą kartą jis būtų turėjęs nedaug šansų.

– Klausiate mano nuomonės?

– Taip.

– Visiškai jokių. Nė vieno.

Ypač su tokiu advokatu kaip jūs, pagalvojo Kovartas. Labiau besirūpinančiu savo padėtimi Pačiuloje nei kažkieno mirties nuosprendžiu.

Advokatas atsilošė kėdėje ir rankoje suko stiklą su gėrimu taip, kad ledas burbone skimbčiojo.

Naktis apsėmė miestą kaip tamsus nepermatomas vanduo. Kovartas lėtai žingsniavo gatvėmis, panirdamas į kartkartėmis pasitaikančių gatvės žibintų ir tebedirbančių parduotuvių vitrinų šviesas. Tačiau tos blyškios šviesos akimirkos buvo retos: atrodė, kad nusileidus saulei visa Pačiula ištirpo tamsoje. Ore tvyrojo kaimiškas gaivumas, apčiuopiama tyla. Jis girdėjo savo paties žingsnius, kojų tapsėjimą šaligatviu.

Tą naktį jam sunkiai sekėsi užmigti. Motelio garsai – stiprus girto balsas, girgždanti lova gretimame kambaryje, trankomos durys, naudojami ledo ir gazuoto vandens aparatai – trukdė jo vaizduotei, pertraukinėjo dėliojimą visko, kas matyta ir atsitikę. Buvo jau gerokai po vidurnakčio, kai miegas pagaliau jį pasiglemžė, bet tas poilsis buvo siaubingas.

Sapnuose jis lėtai važiavo naktinėmis Majamio gatvėmis, nušviestomis riaušių. Degančių pastatų šviesa gaubė automobilį, metė šešėlius ant jo priekio. Jis važiavo lėtai, atsargiai vairuodamas, stengdamasis neužvažiuoti ant stiklų ir šiukšlių, jautė, kad artėja prie riaušių centro, žinojo, kad jo užduotis – pamatyti ir viską aprašyti. Pasukęs už kampo pamatė gaują – šokančią, plėšikaujančią, bėgančią pro mirgančias ugnies šviesas link jo. Matė rėkiančius žmones ir jam atrodė, kad jie šaukia jį vardu. Staiga visai greta pasigirdo kupinas panikos veriantis klyksmas. Atsigręžęs pamatė, kad tai nužudytoji mažoji mergaitė. Dar nespėjus paklausti, ką ji čia veikia, automobilį apsupo. Jis išvydo Roberto Erlo Fergiusono veidą ir pajuto daugybę rankų, traukiančių jį iš mašinos; ši drebėjo, siūbavo kaip jūroje per audrą pasiklydęs laivas. Matė, kaip iš mašinos traukia mergytę, kai ši išslydo iš jo graibstančių rankų, jos veidas pasikeitė ir jis išgirdo žodžius: „Tėti, gelbėk."

Pabudo gaudydamas orą. Išlipo iš lovos, atsinešė stiklinę van-

dens ir pažvelgė į vonios veidrodį, lyg tikėdamasis išvysti žaizdą, bet matė tik prakaitą, prilipinusį prie kaktos plaukus. Sugrįžęs atsisėdo prie lango ir prisiminė.

Prieš keliolika metų jis matė, kaip įtūžio apimta gauja išvilko iš furgono du paauglius. Berniukai buvo baltaodžiai, o užpuolikai – juodaodžiai. Paaugliai pasiklydo, atsitiktinai pateko į riaušių vietą, bandė bėgti, bet tik dar labiau įsivėlė į grumtynes. Norėčiau, kad tai būtų buvęs sapnas, pagalvojo jis. Kad nebūčiau ten buvęs. Minia spaudėsi aplink klykiančius jaunuolius, stumdė ir tąsė, kol jie abu dingo tarp spardančių kojų ir talžančių rankų, apdaužyti akmenimis, sušaudyti pistoletais. Jis buvo už kvartalo – ne tiek arti, kad policijai būtų naudingas liudytojas, bet gana arti, kad niekada neužmirštų to, ką matė. Jis slėpėsi už degančio pastato, šalia fotografo, kuris spragsėjo fotoaparatu ir vis skundėsi neatsinešęs ilgojo lęšio. Jiedu išlaukė, kol pagaliau išvydo gatvėje paliktus du sudarkytus kūnus. Kai minia patraukė į kitą pusę, jis puolė prie savo automobilio, stengdamasis išvengti to paties likimo, bet žinodamas, kad jau niekada nepabėgs nuo tų vaizdų. Tą naktį mirė daug žmonių.

Jis atsiminė, kaip rašė straipsnį žinių skyriuje – toks pat bejėgis kaip tiedu jo akyse mirę jaunuoliai – pagautas vaizdų, kuriuos perkėlė ant popieriaus.

Bet aš nors nemiriau, pagalvojo.

Tik maža dalis manęs.

Jis vėl nusipurtė, gūžtelėjo pečiais ir pakilo, rąžydamasis ir įtempdamas raumenis, lyg bandydamas įkvėpti sau jėgų. Turiu būti budrus, priminė sau. Šiandien imsiu interviu iš dviejų policijos detektyvų. Svarstė, ką jie pasakys. Ir ar jis tuo patikės.

Tada nuėjo į dušą, lyg juo sruvenantis vanduo galėtų išplauti ir atmintį.

KETVIRTAS SKYRIUS

Detektyvai

Eskambijos apygardos šerifo departamento Sunkių nusikaltimų skyriaus sekretorė mostelėjo Metjui Kovartui į minkštą dirbtinės odos sofą ir liepė palaukti, kol ji susisieks su jo ieškomais detektyvais. Ji buvo jauna, galbūt graži, bet nuobodulio ir raukšlių suvytintu veidu, stipriai surištais į uodegą plaukais ir tvirtais pečiais po blyškiai ruda policininkės uniforma. Jis jai padėkojo ir atsisėdo. Surinkusi numerį, moteris kalbėjo tyliai, todėl jis nepajėgė suprasti, ką ji sako.

– Kas nors ateis po keleto minučių, – pasakė ji, dėdama ragelį. Tada nusigręžė ir įniko nagrinėti dokumentus ant savo stalo, aiškiai jį ignoruodama. Taigi, pamanė jis, visi žino, kodėl aš čia.

Žmogžudysčių skyrius buvo įsikūręs naujame pastate šalia valstijos areštinės. Čia tvyrojo moderniai tyli atmosfera, nes garsus sugėrė storas rudas kilimas ir slopino baltos sienos, skiriančios detektyvų darbo vietas nuo laukiamojo, kur lūkuriavo Kovartas. Jis bandė susikaupti prie būsimo interviu, bet mintys klajojo. Tyla kėlė nerimą.

Pagalvojo apie savo namus. Jo tėvas buvo mažo laikraščio vyriausiasis redaktorius nedideliame Naujosios Anglijos mieste, kuris tada buvo visiškas kaimas, kol po kelių didelių korporaci-

jų sėkmingų investicijų išaugo į šį tą svarbesnio. Investicijų, kurios atnešė pinigų ir naujų pajėgų ir kartu įliejo tam tikro nenuginčijamo savitumo į vietinę architektūrą. Jis buvo atitrūkęs nuo šeimos žmogus, sunkiai dirbo, išvykdavo prieš švintant ir grįždavo jau sutemus. Dėvėdavo paprastus mėlynus ir pilkus kostiumus, karančius ant jo asketiško lieso kūno; kaulėtas, neskubantis šypsotis vyras, nikotinu ir laikraščių popieriumi atsiduodančiais pirštais.

Tėvas buvo apsėstas begalinių smulkmenų, detalių ir dramatiškų dienraščio istorijų. Vienintelis jį jaudrindavęs dalykas buvo žinių rinkimas, straipsniai, ypač išsiskiriantys pirmajame puslapyje ir reikalaujantys dėmesio. Koks nors nukrypimas nuo normos, blogybė, piktadarystė – ir jo tėvo kietumas atsileisdavo, jis imdavo suktis su tokiu nervingu, varginančiu įkarščiu, kaip šokėjas, išgirdęs muziką po daugelio metų tylos. Tada tėvas būdavo kaip terjeras, pasiruošęs į ką nors įsikibti ir stipriai kąsti, nepaleisti, kol visko nesutaršys iki galo.

Ar aš tikrai labai skiriuosi nuo jo, pagalvojo. Ne visai. Buvusi žmona vadino jį romantiku, tarsi tai būtų įžeidimas. Klajojantis riteris, pamanė, turintis buldogo širdį. Jis pažvelgė aukštyn ir pamatė į kambarį įeinantį vyrą.

– Jūs – Kovartas? – paklausė vyras, sprendžiant iš balso, nenusiteikęs priešiškai.

Kovartas pakilo.

– Taip.

– Aš Briusas Vilkoksas, – vyras ištiesė ranką, – eime, liko kelios minutės, kol grįš leitenantas Braunas. Galime pasikalbėti štai ten.

Pro stalų labirintą detektyvas nusivedė Kovartą į biurą stiklinėmis sienomis; iš ten matėsi visas aukštas. Ant durų buvo užrašas: LEITENANTAS T. A. BRAUNAS, ŽMOGŽUDYSČIŲ SKYRIUS. Uždaręs duris Vilkoksas atsisėdo už didelio pilko stalo, Kovartui mostelėjo prisėsti priešais.

– Šįryt sudužo lėktuvas, – tarė dėliodamas ant stalo dokumentus. – Nedidelio *Piper Cub* modelio lėktuvo bandomasis skrydis. Tenis turėjo vykti į įvykio vietą ir prižiūrėti, kaip traukiami mokinio ir piloto kūnai. Vyrukai nukrito pelkės pakrašty. Bjaurus dalykas. Pirma reikia bristi per pliurzą, kad pasiektum lėktuvą. Tada reikia tuos vyrukus ištraukti. Girdėjau, kad kilo gaisras. Ar kada nors teko tvarkyti sudegusį lavoną? Jėzau, kokia bjaurastis. Tikrų tikriausia bjaurastis.

Detektyvas papurtė galvą, neslėpdamas pasitenkinimo, kad pavyko išsisukti nuo šio darbo.

Kovartas pažvelgė į detektyvą. Šis buvo smulkus, žemo ūgio vyras, ilgais, atgal suglostytais plaukais, nerūpestingų manierų, tikriausiai įpusėjęs trečiąją dešimtį. Vilkoksas nusivilko ryškią sportinę raudonais langais striukę ir pasikabino ją ant kėdės atlošo. Ėmė suptis kėdėje, tarsi norėdamas tiesiog užsikelti kojas ant stalo, bet to nepadarė. Kovartas žvelgė į plačius pečius ir porą galingų rankų, kurios labiau tiktų daug didesniam vyrui.

– Šiaip ar taip, – tęsė detektyvas, – traukti lavonus – vienas mūsų darbo trūkumų. Dažniausiai ši pareiga tenka man... – jis pakėlė rankas ir įtempė raumenis. – Mokykloje lankiau imtynes, be to, esu nedidelis, todėl galiu įlįsti į dvigubai mažesnę vietą, negu tilptų kiti vyrukai. Lažinuosi, kad Majamyje turite specialistų ir gelbėtojų, ir tokių tipų, kurie moka elgtis su lavonais. O čia šis rūpestis gula ant mūsų pečių. Visi negyvėliai yra mūsų reikalas. Pirmiausia išsiaiškiname, ar nebuvo įvykdyta žmogžudystė. Žinoma, tai nėra pernelyg sunku, kai priešais tave ant žemės guli degantis sudužęs lėktuvas. Tada siunčiame juos į lavoninę.

– Na, ir kaip sekasi? – paklausė Kovartas.

– Mirtis visada suteikia darbo, – atsakė detektyvas. Nusijuokė. – Jokių atleidimų iš pareigų. Jokių atostogų. Jokio tinginiavimo. Tik geras, nuolatinis darbas. Po velnių, turėtų būti atskira

žmogžudysčių skyriaus detektyvų profesinė sąjunga. Mirštančiųjų atsiras visada.

– O kaip žmogžudystės? Kur nors netoliese...

– Na, turbūt žinote, kad visoje Meksikos įlankoje turime narkotikų problemą. Ar ne puikus pavadinimas? Narkotikų problema. Skamba maloniai. Panašiau į narkotikų uraganą, jei paklaustumėte manęs. Šiaip ar taip, tai, žinoma, truputį prideda darbo.

– Kažkas nauja.

– Tiesa. Tik pastaruosius keletą metų.

– O iki prekybos narkotikais?

– Nesutarimai namuose. Autoavarijos. Kartkartėmis kokie seni geri vyrukai pasišaudo ar pasipjausto dėl kortų, moterų, šunų kovų. Turbūt taip visoje apygardoje. Kartais iškyla rūpesčių, būdingų didesniems miestams – dažniausiai Pensakoloje. Daugiausia dėl kariškių. Muštynės baruose. Aplink bazę daug prostitučių – dėl to irgi kyla pjautynių ir susišaudymų. Atlenkiami peiliai ir maži, trisdešimt aštunto kalibro revolveriai perlamutru inkrustuotomis rankenomis. Kaip sakiau, maždaug to gali tikėtis visada. Nieko neįprasta.

– O Džoanė Šraiver?

Detektyvas prieš atsakydamas susimąstė.

– Tai visai kas kita.

– Kodėl?

– Tiesiog tai buvo visai kas kita. Tai buvo... – jis sudvejojo, staiga sugniaužė kumštį ir pagrūmojo juo prieš save. – Visi tai jautė. Tai buvo... – jis vėl nutilo ir giliai įkvėpė. – Turėtume palaukti Tenio. Vis dėlto tai buvo jo byla.

– Maniau, jis vardu Teodoras.

– Taip ir yra. Tenis jo pravardė. Anksčiau taip pravardžiavo jo tėvą. Šis turėjo nedidelį odos rauginimo* verslą miesto pa-

* *Tanning* (angl.) – odos rauginimas. Iš šio žodžio pravardė Tanny (liet. Tenis).

krašty. Nuolat būdavo raudonai išdažytomis rankomis ir kojomis. Tenis dirbo pas jį, kol mokėsi vidurinėje mokykloje, vasaromis, kai grįždavo namo iš koledžo. Taip jis ir gavo tą pravardę. Nemanau, kad kas nors, išskyrus mamą, kada nors vadino jį Teodoru.

– Jūs abu vietiniai? Turiu omeny...

– Žinau, ką turite omeny. Žinoma, bet Tenis dešimčia metų už mane vyresnis. Jis augo Pačiuloje. Čia lankė vidurinę. Tada buvo geras atletas. Išvažiavo į Floridos valstijos universitetą žaisti futbolo, o galiausiai iškeliavo į kažkokias džiungles su pirmąja oro eskadrile. Grįžo su keliais medaliais, baigė mokyklą ir gavo darbą policijoje. O aš tarnavau kariniame jūrų laivyne. Mano tėvas metų metus buvo kranto patrulių bazės komendantas. Po vidurinės aš tiesiog dykinėjau. Dvejus metus lankiau koledžą. Išlaikiau Policijos akademijoje stojamąjį egzaminą ir pasilikau. Tai tėvas paragino mane dirbti policijoje.

– Kiek laiko dirbate žmogžudysčių skyriuje?

– Aš? Apie trejus metus. Tenis čia daug ilgiau.

– Patinka?

– Šis darbas skiriasi nuo kitų darbų policijoje. Tikrai daug įdomiau, nei patruliuoti policijos mašina. Tenka pasitelkti protą, – jis pastukseno sau į galvą.

– O Džoanė Šraiver?

Detektyvas susigūžė, lyg traukdamasis į vidų.

– Tai buvo pirma tikra mano byla. Žinote, dauguma žmogžudysčių gana nesudėtingos. Atvyksti į vietą ir matai žudiką, stovintį šalia aukos...

Tai tiesa. Kovartas atsiminė Vernoną Hokinsą sakius, kad nuvykęs į nusikaltimo vietą, jis visada pirmiausia ieško žmogaus, kuris neverkia, o stovi išplėtęs akis, šoko būsenos, sutrikęs. Tai būdavo žudikas.

– Arba vis gausesnės mirtys dėl narkotikų. Paprastai tada tik surenkami kūnai. Žinote, kaip tai vadina apygardos prokuroro

biure? Sunki šiukšlinimo forma arba pirmojo laipsnio šiukšlinimas. Niekada nesitiki iškelti padorios bylos dėl lavono, kuris rastas vandenyje, plūduriavęs ten kokias tris dienas, be asmens tapatybės dokumentų ir beveik be veido, nes žuvys jį jau būna patvarkiusios. Šautinė žaizda pakaušyje. Dizainerio džinsai, auksinės grandinėlės. Ne, tokius tik dedi į maišą ir aprašai. Bet mažoji Džoanė, pone, ji turėjo veidą. Ji nebuvo kokia nežinoma kolumbietė, platinanti narkotikus. Ji buvo kitokia.

Jis nutilo, pamąstė. Tada pridūrė:

– Ji buvo lyg visų mažoji sesutė.

Detektyvas Vilkoksas lyg norėjo dar kažką sakyti, bet ant stalo suskambo telefonas. Jis pakėlė ragelį, suniurnėjo kelis žodžius, paklausė, tada padavė ragelį Kovartui.

– Bosas. Nori su jumis pasikalbėti.

– Klausau?

– Pone Kovartai? – jis išgirdo lėtą, tolimą, ramų žemą balsą be menkiausių pietietiškos tarties pėdsakų, prie kurių jau priprato, – čia leitenantas Braunas. Aš truputį užtruksiu lėktuvo sudužimo vietoje.

– Kilo kokių nors nesklandumų?

Vyras trumpai, kandžiai nusikvatojo.

– Na, nelygu, kaip pažiūrėsi. Jokių nesklandumų, kurių nesitikėtum sudegus lėktuvui, žuvus pilotui su mokiniu, kai viskas įklimpę tris metrus į pelkę, be to, susidūrus su isterikų pora, piktu skraidymo mokyklos savininku ir keliais eiguliais, susinervinusiais, kad nusileidimas įvyko paukščių rezervato viduryje.

– Galiu palaukti...

Detektyvas jį pertraukė:

– Manau, būtų protingiau, jei detektyvas Vilkoksas nuvežtų jus ten, kur buvo rastas mažosios mergaitės kūnas. Yra dar keletas įdomių vietų, kurios, manome, padės jums parašyti straipsnį. Kai baigsite, aš jau būsiu čia susitvarkęs ir galėsime pasikalbėti apie Robertą Erlą Fergiusoną ir jo nusikaltimą.

Kovartas klausėsi kapoto, drausmingo balso. Leitenantas kalbėjo kaip žmogus, kuris norėdamas pasiūlymą pakeisti reikalavimu turėtų tiesiog nuleisti balso toną.

– Sutarta.

Kovartas grąžino ragelį detektyvui Vilkoksui, šis akimirką klausėsi, tada atsakė:

– Tu tikras, kad jie jo laukia? Aš nenorėčiau... – bet pritariamai linktelėjo galva, lyg tas vyras galėtų jį matyti. Padėjo ragelį.

– Gerai, – tarė, – metas didžiajam turui. Ar viešbučio kambaryje turite ilgaaulius batus ir džinsus? Ten, kur jus vešiu, nelabai gražu.

Kovartas linktelėjo ir nusekė paskui žemąjį detektyvą, kažkaip entuziastingai, išdykėliškai strykčiojantį koridoriumi.

Apšviesti ryto saulės spindulių, jie važiavo nepaženklinta policijos mašina. Atidaręs mašinos langą Vilkoksas įleido vidun karšto oro. Jis niūniavo kantri stiliaus melodijas, kartkartėmis beveik išdainuodamas kokios nors graudžios dainos žodžius, kaip kad „mamytės, neleiskit savo vaikeliams užaugti ir tapti detektyvais", ir vis šyptelėdamas Kovartui. Žurnalistas žvelgė į laukus ir nerimavo. Tikėjosi detektyvo įtūžio, pykčio, nervingumo protrūkio. Jie žinojo, kodėl jis čia. Jie žinojo, ką jis ketina daryti. Jo buvimas čia reiškė tik rūpesčius – ypač jei parašytų, kad jie, norėdami išgauti prisipažinimą, kankino Fergiusoną. Tačiau detektyvas tik niūniavo.

– Sakykite, – pagaliau paklausė Vilkoksas, vairuodamas automobilį šešėliuota gatve, – ką manote apie Bobį Erlą? Juk buvote nuvažiavęs į Starką, tiesa?

– Jis papasakojo įdomią istoriją.

– Neabejoju. Bet ką apie jį manote?

– Nežinau. Kol kas nežinau.

Kovartas suvokė, kad tai melas, tik nežinojo, ar visiškas.

– Na, aš jį perpratau per penkias sekundes. Vos tik pamačiau.

– Panašiai jis ir sakė.

Detektyvas susijuokė.

– Žinoma, bet lažinuosi – jis nesakė, kad aš teisus, tiesa?

– Ne.

– Taip ir maniau. O kaip jis laikosi?

– Lyg ir gerai. Jis piktas, – atsakė Kovartas.

– To ir tikėjausi. Kaip jam sekasi?

– Jis neišprotėjęs, jei tai turėjote omeny.

Detektyvas nusikvatojo.

– Ne, nemanau, kad Bobis Erlas išprotėtų. Net laukdamas mirties bausmės įvykdymo. Jis visada buvo šaltakraujis kalės vaikas. Išliko šaltas iki pat galo, kol teisėjas pasakė, kur jam teks eiti.

Vilkoksas akimirką mąstė, paskui, užplūdus atsiminimams, papurtė galvą.

– Žinote, pone Kovartai, toks jis buvo nuo pat tos minutės, kai jį suėmėme. Nemirksėjo, nieko nekalbėjo iki tol, kol pagaliau prisipažino. O prisipažino irgi labai ramiai. Tiktai faktai, Jėzau. Atrodė, lyg kalbėtų apie ką nors tokio paprasto, kaip sutrypti vabalą. Tą naktį parėjau namo ir velniškai prisilupau, Tenis turėjo ateiti ir paguldyti mane į lovą. Tas šunsnukis man tikrai įvarė baimės.

– Mane domina tas prisipažinimas, – tarė Kovartas.

– Taip ir maniau. Juk tai ir yra svarbiausia, – jis nusijuokė, – na, bet teks palaukti Tenio. Tada viską papasakosime.

Neabejoju, pamanė Kovartas. Bet garsiai pasakė:

– Jis jus išgąsdino?

– Ne tiek jis, kiek tai, ką, man pasirodė, jis gali padaryti.

Vilkoksas nieko daugiau neaiškino. Pasuko automobilį už kampo ir Kovartas pamatė, kad privažiavo mokyklą, prie kurios mergaitė buvo pagrobta.

– Pradėsime nuo čia, – tarė Vilkoksas.

Jis sustabdė automobilį prie tamsaus gluosnio.

– Štai čia ji įlipo. Dabar žiūrėkite.

Jis skubiai lėkė į priekį, staigiai pasuko į dešinę, paskui į kairę, važiuodamas gatve, apstatyta vienaukščiais namais, stovinčiais toliau nuo gatvės, tarp krūmynų ir pušų.

– Matot, mes vis dar važiuojam Džoanės namų link, todėl jai dar nėra ko bijoti. Tačiau niekas iš mokyklos mūsų jau nebemato. O dabar stebėkite.

Jis sustabdė mašiną prie „Stop" ženklo greta sankryžos. Vienoje gatvėje namų buvo daugiau, jie stovėjo tolėliau vienas nuo kito. Kitoje atšakoje tebuvo kelios apgriuvusios lūšnos priešais geltonai žalią apleistą pievą ir susmukusią rudą daržinę šalia tamsaus miško brūzgyno ir pelkės pakraštyje.

– Ji prašė pasukti tuo keliu, – tarė detektyvas, rodydamas į namus, – jis pasuko kitu.

– Manau, štai čia jis pirmą kartą jai trenkė... – detektyvas sugniaužė kumštį ir suvaidino, kad smogia Kovartui. – Jis stiprus, stiprus kaip prakeiktas arklys. Atrodo nedidelis, bet yra pakankamai didelis, kad susitvarkytų su mažyte vienuolikos metų mergaite. Turbūt ją tai labai nustebino. Paskui partrenkė ją žemyn, ant mašinos grindų...

Tą akimirką nerūpestingas detektyvo linksmumas dingo. Vienu žudikišku mostu Vilkoksas staiga sugriebė Kovarto ranką ties petimi. Tuo pat metu paspaudė akceleratoriaus pedalą ir automobilis šoko pirmyn, slidinėdamas ant žvyro ir purvo. Pirštais spaudė Kovarto raumenis, traukė jį į šoną. Vilkoksas pasuko į kairiąją gatvės atšaką. Kovartas klykė iš nuostabos ir baimės, bandydamas išsilaikyti pamišėliškai lekiančios mašinos sėdynėje. Automobilis metėsi į šalį, slysdamas apsisuko, ir Kovartas trenkėsi į dureles. Detektyvas suspaudė dar stipriau. Jis taip pat rėkė, išraudęs nuo įtampos šaukė bereikšmius žodžius. Po kelių sekundžių jie jau buvo toli nuo lūšnų, važiavo baltu keliu, panyrančiu į šaltus supančio miško šešėlius. Tamsūs medžiai skrie-

jant automobiliui tarsi šoko prieš juos. Greitis buvo svaiginamas. Variklis švilpė ir kaukė, o Kovartas sustingo, nesitikėdamas išlikti gyvas.

– Klyk! – griežtai paliepė detektyvas.

– Ką?

– Nagi, rėk! – sušuko jis. – Po galais, šaukis pagalbos!

Kovartas žiūrėjo į raudoną policininko veidą ir paklaikusias akis. Abiejų vyrų balsai skambėjo pro variklio kaukimą ir keliu riedančių ratų šiurenimą.

– Paleisk! – sušuko Kovartas. – Ką, po velnių, darai?

Šešėliai ir šakos šmėkščiojo pro šalį, šoko link jų nuo kelkraščio tarytum gausybė žvėrių.

– Sustok, velniai griebtų, sustok!

Staiga Vilkoksas jį paleido, sugriebė vairą abiem rankom ir paspaudė stabdžius. Stabdžiai suspiegė ir automobilis virpėdamas sustojo; Kovartas ištiesė ranką, kad neatsitrenktų į priekinį stiklą.

– Štai, – pasakė detektyvas. Jis tankiai kvėpavo. Rankos drebėjo.

– Kas, po velnių, jums užėjo? – išrėkė Kovartas. – Bandėte mus nužudyti?

Detektyvas neatsakė. Jis tiesiog atsilošė sėdynėje, greitai įkvėpė, lyg bandydamas atgauti savitvardą, prarastą per patrakusį pasivažinėjimą. Tada atsisuko į Kovartą ir pažvelgė mažomis primerktomis akimis.

– Ramiau, pone reporteri, – tvirtai pratarė. – Apsidairykite.

– Jėzau, kam, po galais, to reikėjo?

– Tik parodžiau jums truputį realybės.

Kovartas giliai įkvėpė.

– Važiuodamas kaip pamišęs ir bandydamas mus nužudyti?

– Ne, – lėtai atsakė detektyvas. Jis šyptelėjo ir jo lygūs balti dantys sublizgėjo. – Tiesiog parodžiau jums, kaip Fergiusonui buvo paprasta išvežti tą vaiką iš civilizacijos į prakeiktas džiungles. Pažiūrėkite, kas jus supa. Manote, kas nors girdės, jei

šauksitės pagalbos? Kas nors ateis jums padėti? Pažiūrėkite, kur esate, pone Kovartai. Ką matote?

Pažvelgęs pro langą Kovartas pamatė tamsią pelkę ir ją supantį, tarytum skraiste viską gaubiantį mišką.

– Ar matote, kas jums galėtų padėti?

– Ne.

– Ar matote, kas galėjo padėti mažai vienuolikmetei mergaitei?

– Ne.

– Ar matote, kur esate? Jūs pragare. Užtrunka penkias minutes. Tik tiek. Ir civilizacija dingsta. Čia sušiktos džiunglės. Supratote?

– Supratau.

– Norėjau, kad tai pamatytumėte Džoanės Šraiver akimis.

– Supratau.

– Na, gerai, – tarė detektyvas vėl šypsodamasis. – Štai kaip greitai viskas atsitiko. Paskui jis ją nusivedė dar giliau. Eime.

Vilkoksas išlipo iš mašinos ir nuėjo prie bagažinės. Ištraukė dvi poras ilgaaulių rudų guminių botų, su kuriais braidoma po pelkes, vieną porą numetė Kovartui.

– Šitų užteks.

Kovartas pradėjo autis. Pažvelgė žemyn. Staiga pasilenkė ir palietė žemę. Tada nuėjo už policijos automobilio ir atsistojo prie detektyvo. Šypsodamasis giliai įkvėpė. Gerai, pagalvojo, galime žaisti ir dviese.

– Ratų vėžės, – ištarė, pirštu rodydamas į žemę.

– Ką?

– Supistos ratų vėžės. Pažiūrėkite į šitą purvą. Jeigu jis ją čia atsivežė, turėjo palikti vėžes. Galėjote palyginti jas su jo padangų pėdsakais. O gal kaubojams tokie dalykai nežinomi?

Vilkoksas šyptelėjo, nekreipdamas dėmesio į komentarą.

– Buvo gegužė. Tada purvas virsta dulkėmis.

– Tik ne tokiame pavėsyje.

Detektyvas stovėjo ir žiūrėjo į reporterį. Tada nusijuokė, ir kreivas šypsnys iškreipė jo veidą.

– Jūs nekvailas, tiesa?

Kovartas neatsakė.

– Vietiniai žurnalistai nebūtų tokie nuovokūs. Tikrai ne.

– Nemeilikaukite. Kodėl nepalyginote vėžių atspaudų?

– Nes visa vietovė buvo išvažinėta gelbėtojų ir sušiktų paieškos grupių. Ši nesėkmė buvo viena didžiausių. Vos tik sužinojo, kad ji rasta, čia sulėkė visi. Noriu pasakyti *visi*. Ir baisiausiai ištrypė nusikaltimo vietą iki mums su Teniu atvykstant. Gaisrininkai, pirmoji pagalba, skautai, Jėzau, visi čia buvo. Be jokios tvarkos. Niekas nesaugojo jokių prakeiktų pėdsakų. Tarkime, būtume paėmę vėžių atspaudą. Pėdsako atspaudą. Radę drabužių skiautę ant šakos, bet ką. Nebuvo jokios galimybės ką nors palyginti. Kai atvykome, po velnių, taip greitai, kaip tik galėjome, ši vieta jau buvo pilna žmonių. Po velnių, jie buvo net pajudinę iš vietos jos kūną – ištempę jį ant kranto.

Detektyvas akimirką mąstė.

– Negali jų kaltinti, – tęsė. – Žmonės dėl tos mergaitės stačiai pakvaišo. Būtų buvę nekrikščioniška palikti ją, sužnaibytą vėžių, tame purve.

Krikščioniškumas su šia byla niekaip nesusijęs, pagalvojo Kovartas. Ji pilna vien velnio darbų. Bet tai nutylėjo.

– Tai jie viską sumovė?

– Taip, – detektyvas pažvelgė į jį. – Nenorėčiau to perskaityti laikraštyje. Žinoma, galite parašyti, kad nusikaltimo vietoje buvo netvarka. Bet nenorėčiau perskaityti: „Detektyvas Vilkoksas sakė, kad nusikaltimo vieta buvo sumauta“, nors, iš tiesų, taip ir buvo.

Kovartas žiūrėjo, kaip detektyvas įšoko į pelkinius botus. Jis atsiminė dar vieną Hokinso principą: jei žiūri iš gana arti, nusikaltimo vieta tau pasakys viską. Bet Vilkoksas ir Braunas neturėjo nusikaltimo vietos. Neturėjo jokių įrodymų, kurie galėtų būti tikri. Todėl jiems reikėjo išgauti kažką kita, kas jiems padėtų teisme, – prisipažinimą.

Detektyvas susiveržė batų dirželius ir pamojo Kovartui.

– Greičiau, miestieti. Leiskite parodyti jums tikrai gerą vietą numirti.

Jis nužingsniavo į mišką, šlamindamas besitrinančiais į krūmus batais.

Vieta, kur mirė Džoanė Šraiver, buvo tamsi: ją slėpė susipynę vijokliai ir žolės, o viršuje karojo šakos, užstojančios saulę, lyg gamtos suręstame urve. Tai buvo mažas kalnelis, gal tris metrus iškilęs virš tamsaus pelkės vandens ir purvo pakraščio. Kovartui rankas ir veidą subraižė spygliai. Jie nuėjo kokius penkiasdešimt metrų, bet tas kelias buvo labai sunkus. Jis prakaitavo, prakaitas bėgo į akis ir graužė. Sustojęs siauroje proskynoje pamanė, kad viskas aplinkui tarsi kuo užkrėsta. Vieną baisią akimirką įsivaizdavo čia savo dukrą ir sulaikė kvėpavimą. Sugalvok sunkų klausimą, įkalbinėjo save, žiūrėdamas į detektyvą. Ką nors, kas išlaisvintų iš tų ledinių pančių, kuriais apipynė vaizduotė.

– Kaip jis galėjo tokiu keliu atitempti besispardantį ir rėkiantį vaiką? – lėtai tarė Kovartas.

– Spėjame, kad ji buvo be sąmonės. Kaip ryšulys.

– Kodėl?

– Jokių žaizdų ant rankų ir kojų... – jis pakėlė rankas ir vaizduodamas sukryžiavo jas prieš veidą, – kurios būtų atsiradusios, jei ji būtų kovojusi su tuo peiliu. Jokių ženklų, kad ji kaip nors priešinosi – tarkime, oda panagėse. Jos galva šone buvo gerokai sutrenkta. Patologo nuomone, jis jai trenkė daug anksčiau. Gal taip ir geriau. Bent nežinojo, kas jai atsitiko.

Vilkoksas priėjo prie medžio ir parodė į žemę.

– Štai čia radome jos drabužius. Keisčiausia, kad jie buvo tvarkingai sulankstyti.

Jis paėjo kelis žingsnius atgal į proskynos vidurį. Pažvelgė į viršų, lyg bandydamas properšoje įžiūrėti dangų, papurtė galvą ir pamojo Kovartui.

– Štai čia radome didelių kraujo dėmių. Čia jis ją ir nužudė.

– Kodėl nerastas žmogžudystės įrankis?

Detektyvas gūžtelėjo pečiais.

– Apsidairykite. Mes apieškojome visą apylinkę. Naudojome metalo detektorių. Nieko. Arba jis išmetė jį kur nors kitur, arba nežinau... Žinote, galima nueiti iki pelkės pakraščio, įbesti peilį dvidešimt penkis, gal trisdešimt centimetrų ir mes jo niekada nerastume. Nebent užliptume ant to prakeikto daikto.

Detektyvas ėjo proskyna tolyn.

– Nedidelis kraujo pėdsakas vedė tiesiai čia. Skrodimas parodė, kad išprievartavimas buvo priešmirtinis. Taip pat maždaug pusė dūrių. Daug jų buvo padaryta jau po to. Lyg jai mirus jis staiga būtų pamišęs ir puolęs pjaustyti, kirsti. Šiaip ar taip, baigęs jis atitempė ją čia ir įmetė į vandenį.

Mostelėjo į pelkės pakraštį.

– Jis ją nustūmė, pakišo po tomis šakomis. Nė nepamatytum, nebent būtum prie pat tos vietos. Dar kelias šakas užmetė ant viršaus. Mums pasisekė, kad taip greit ją radom. Na, mums tikrai pasisekė, kad ją apskritai suradome. Vyrukai būtų praėję pro šalį, bet vienam jų nulinkusi šaka numušė kepurę. Bandydamas pasiekti, ją ten pamatė. Tiesiog prakeikta kvailių laimė.

– O kaip jo drabužiai, ar nebuvo kokių nors pėdsakų? Kraujo, plaukų ar ko nors?

– Po prisipažinimo gana atidžiai apieškojome jo namą. Bet nieko neradome.

– O automobilis – juk ten turėjo kas nors būti.

– Kai atėjome suimti to kalės vaiko, jis kaip tik baigė tvarkyti automobilį. Labai gerai išvalė. Taip pat nukirpo gabalą kilimėlio keleivio pusėje. Jis jau senai buvo kažkur išmestas. Šiaip ar taip, ta prakeikta mašina spindėjo kaip nauja. Mes nieko neradome.

Detektyvas patrynė kaktą ir pasižiūrėjo į prakaituotą savo ranką.

– Mes juk neturime tokių teismo ekspertizės galimybių kaip jūs, miestiečiai. Na, ne viduramžiai, bet laboratorijos čia dirba lėtai ir ne itin patikimai. Galėjo būti kas nors, ką tikras profesionalas būtų radęs FTB spektrografu. Mes neradome. Labai stengėmės, bet nesugebėjome nieko rasti.

Jis nutilo.

– Tiesą pasakius, kai ką radome. Bet tai nepadėjo.

– Ką?

– Vieną gaktos plauką. Bėda ta, kad jis nesutapo su Džoanės Šraiver. Bet jis buvo ir ne Fergiusono.

Kovartas papurtė galvą. Jam buvo karšta, tirštas oras dusino.

– Jei jis prisipažino, kodėl nepasakė, kur tie drabužiai? Kodėl nepasakė, kur paslėpė peilį? Kokia prasmė prisipažinti, jei nesakai visų detalių?

Vilkoksas rūsčiai pažvelgė į Kovartą ir paraudo. Jis pradėjo kažką sakyti, bet nukando žodžius, klausimai liko kyboti ramiame, karštame proskynos ore.

– Eime, – tarė ir apsisuko eiti iš ten, nežiūrėdamas, ar Kovartas jį seka. – Turime kai kur nuvažiuoti.

Kovartas paskutinįkart apmetė žvilgsniu žmogžudystės vietą. Norėjo, kad ji išliktų atmintyje. Tada jaudindamasis ir jausdamas šleikštulį nusekė paskui detektyvą.

Detektyvas sustabdė automobilį priešais nedidelį namą, panašų į kitus tame kvartale. Jis buvo vieno aukšto, baltas, iš šlakbetonio, su gražiai nupjauta pieva ir pristatytu garažu. Raudonų plytų keliukas vedė iki šaligatvio. Kovartas matė už namo vidinį kiemą, juodo ketaus grilį viename šone. Aukšta pušis užstojo pusę namo nuo šviesos ir dienos karščio, mesdama didelį šešėlį ant jo priekio. Kovartas nežinojo, kur atvyko ir kodėl jie čia sustojo, todėl nusigręžė nuo namo ir dirstelėjo į detektyvą.

– Kitas jūsų pokalbis, – tarė Vilkoksas. Jis tylėjo nuo tada, kai jie išvažiavo iš nusikaltimo vietos; dabar jo balsas skambėjo šiurkštokai. – Jei jūs tam pasiruošęs.

– Kieno čia namai? – neramiai paklausė Kovartas.

– Džoanės Šraiver.

Kovartas giliai įkvėpė.

– Tai...

– Ji ėjo čionai. Bet taip ir neparėjo.

Jis pažiūrėjo į laikrodį.

– Tenis pranešė, kad atvyksime vienuoliktą, mes truputį vėluojame, todėl geriau paskubėkime. Nebent...

– Nebent kas?

– Nebent nenorite kalbėtis.

Kovartas pažvelgė į detektyvą, į namą ir vėl į detektyvą.

– Suprantu, – tarė. – Norite pamatyti, ar būsiu kupinas užuojautos jiems. Jau supratote, kad esu Roberto Erlo Fergiusono pusėje, todėl čia dalis kažkokio išbandymo, tiesa?

Detektyvas nusisuko.

– Tiesa?

Vilkoksas sėdynėje atsigręžė ir piktai dėbtelėjo į jį.

– Jūs dar nesupratote, pone Kovartai – tas kalės vaikas užmušė mažą mergaitę. Norite pamatyti, ką tai iš tiesų reiškia?

– Dažniausiai aš pats planuoju savo pokalbius, – atsakė Kovartas išdidžiau nei norėjo.

– Norite pasišalinti? Sugrįžti, kai jums bus patogiau?

Jis pajuto, kad būtent to detektyvas ir trokšta. Vilkoksas labai norėjo turėti priežasčių jo nekęsti, o šita būtų buvusi išties tinkama.

– Ne, – atsakė Kovartas, atidarydamas automobilio dureles. – Pasikalbėsime.

Jis užtrenkė automobilio dureles ir greitai nužingsniavęs takeliu paskambino į duris, kol Vilkoksas bėgo iš paskos. Akimirką už durų girdėjo garsus, tada jos atsivėrė. Jis išvydo vidutinio amžiaus moterį, iš išvaizdos neabejotinai namų šeimininkę. Ji buvo beveik nepasidažiusi, bet tą rytą, matyt, daug laiko praleido tvarkydama savo rusvus plaukus. Jie kaip aureolė supo jos veidą. Ji

vilkėjo paprastus gelsvai rudos spalvos kasdienius drabužius ir avėjo sandalus. Akys buvo šviesiai mėlynos ir akimirką Kovartas motinos veide pamatė mažosios mergaitės smakrą, skruostus ir nosį. Ji žiūrėjo laukdama. Jis išsklaidė tą regėjimą ir tarė:

– Ponia Šraiver? Aš Metjus Kovartas iš *Miami Journal*. Manau, leitenantas Braunas jums sakė...

Ji linktelėjo ir pertraukė:

– Taip, taip, prašom užeiti, pone Kovartai. Prašom vadinti mane Bete. Tenis sakė, kad detektyvas Vilkoksas šįryt jus atveš. Mes žinome, jūs rašote straipsnį apie Fergiusoną. Mano vyras namie, užeikite, norėtume su jumis pasikalbėti.

Jos balsas skambėjo nerūpestingai ir meiliai, bet tai nepadėjo nuslėpti susirūpinimo. Ji atsargiai taria žodžius, pamanė jis, nes dar nenori prarasti to jausmo. Sekdamas paskui moterį į vidų, pagalvojo: vėliau ji to panorės.

Nužudytosios mergaitės motina mažu koridoriumi palydėjo Kovartą į svetainę. Jis jautė, kad Vilkoksas seka iš paskos, bet nekreipė į tai dėmesio. Įėjus į kambarį nuo kėdės pakilo stambus praplikęs vyras dideliu pilvu. Jis sunkiai atsistojo, žengė pirmyn ir ištiesė Kovartui ranką.

– Aš Džordžas Šraiveris, – tarė. – Džiaugiuosi, kad turime šią progą.

Kovartas linktelėjo ir greitai apsidairė, stengdamasis įsidėmėti smulkmenas. Kambarys, kaip ir namo išorė, buvo tvarkingas ir modernus. Paprasti baldai, ant sienų spalvingi paveikslai. Kambarys atrodė jaukiai nerūpestingas, lyg kiekvienas daiktas būtų buvęs nupirktas atskirai, vien dėl to, kad gražus, o ne todėl, kad derėtų prie kitų. Kėlė truputį padriko, bet labai patogaus kambario įspūdį. Viena siena skirta šeimos nuotraukoms – už jų užkliuvo Kovarto žvilgsnis. Ta pati Džoanės nuotrauka, kurią matė mokykloje, buvo sienos viduryje, apsupta kitų fotografijų. Dar pastebėjo vyresnę seserį ir brolį, įprastus šeimos portretus.

Džordžas Šraiveris nusekė jo žvilgsnį.

– Kiti du vaikai, Džordžas jaunesnysis ir Ana, dar mokosi. Studijuoja Floridos universitete. Jie būtų norėję būti čia, – pasakė jis.

– Džoanė buvo jauniausia, – tarė Betė Šraiver. – Dabar ji būtų ruošusis vidurinei mokyklai, – moteris staiga sulaikė kvėpavimą, jos lūpa suvirpėjo. Kovartas pamatė, kaip ji susivaldė ir nusisuko nuo nuotraukų. Vyras ištiesė jai didelę tvirtą ranką ir ramiai nuvedęs prie sofos pasodino. Tačiau ji iškart pakilo klausdama:

– Pone Kovartai, atsiprašau, kur mano svetingumas? Ką galėčiau atnešti jums atsigerti?

– Neatsisakyčiau vandens su ledu, – atsakė Kovartas, nusisukdamas nuo nuotraukų ir atsistodamas greta krėslo. Moteris akimirkai dingo. Kovartas uždavė Džordžui Šraiveriui patį nekalčiausią klausimą, kuris turėjo išsklaidyti kambaryje stojusią tylą.

– Jūs – miesto tarybos narys?

– Buvęs, – atsakė vyras. – Dabar tiesiog leidžiu laiką parduotuvėje. Turiu kelias buitinės technikos parduotuves – vieną čia, Pačiuloje, kitą pakeliui į Pensakolą. Todėl turiu kuo užsiimti. Ypač dabar, pavasarį.

Jis nutilo, paskui tęsė:

– Buvęs tarybos narys. Anksčiau mane tai domino, bet dabar viską pamiršau; kai iš mūsų atėmė Džoanę ir daug laiko sugaišome teismams, pamažu lioviausi tuo domėtis ir jau nebepradėjau. Jei neturėtume kitų vaikų, Džordžo jaunesniojo ir Anos, manau, mes tiesiog būtume sustoję. Nežinau, kas mums būtų atsitikę.

Ponia Šraiver sugrįžo ir padavė Kovartui stiklinę vandens su ledu. Jis pastebėjo, kad ji pasinaudojo ta akimirka nusiraminti.

– Atsiprašau, jums sunku, – tarė jis.

– Ne. Geriau išsakyti jausmus, nei juos slėpti, – atsakė Džordžas Šraiveris. Jis atsisėdo ant sofos šalia žmonos ir ją apkabino.

– Tas skausmas niekada nedings, – tęsė. – Jis nuslopsta, žinote, nebebūna toks stiprus, kad visą laiką durtų. Bet smulkmenos

vėl jį sugrąžina. Galiu sėdėdamas čia, kėdėje, išgirsti kurio nors kaimyno vaiką ir tik akimirką pagalvoti, kad ten ji. O tai skaudu, pone Kovartai. Tai – tikras skausmas. Arba iš ryto einu išsivirti kavos, atsisėdu čia ir žiūriu į nuotraukas – kaip jūs ką tik. Ir viskas, ką galiu galvoti, yra tai, kad nieko neatsitiko, kad ji tuoj išeis iš savo kambario, kaip visada, džiugi ir gyvybinga, pasiruošusi dienai, nes ji buvo būtent toks vaikas. Tiesiog auksinė.

Bekalbant didžiojo vyro akys pritvinko ašarų, bet balsas išliko nepakitęs.

– Dažniau nei anksčiau einu bažnyčią. Tai man teikia paguodos. Patys keisčiausi dalykai man sukelia skausmą, pone Kovartai. Prieš metus per televiziją mačiau laidą apie Etiopijoje badaujančius vaikus. Jėzau, tai visai kitoje pasaulio pusėje, po galais, nesu buvęs toliau nei šiaurės Florida, išskyrus tada, kai tarnavau armijoje. Tačiau dabar aš kas mėnesį siunčiu pinigų labdaros organizacijoms. Šimtas šen, šimtas ten. Negaliu to iškęsti, suprantate, galvoti, kad kur nors vaikai miršta, nes negauna maisto. Negaliu to ištverti. Pagalvoju, kaip mylėjau savo vaikelį, o ją iš manęs atėmė. Todėl manau darantis tai dėl jos. Turbūt pamišau. Arba skaičiuojant parduotuvėje pajamas pradeda temti ir atsimenu vieną iš tų kartų, kai užtrukau ilgiau ir pavėlavau vakarienės su vaikais, grįžau namo vėlai, jie jau miegojo, taip pat ir mano mažoji mergytė – radau ją jau miegančią. Nekenčiu to atsiminimo, nes praleidau jos šypseną, juoką, o jų buvo taip mažai, jie buvo tokie reti. Kaip maži deimančiukai.

Džordžas Šraiveris atlošė galvą ir pažvelgė į lubas. Jis sunkiai kvėpavo, gausiai prakaitavo, jo balti marškiniai kilnojosi, stengiantis giliai kvėpuoti ir bandant nuvyti šalin atsiminimus.

Žmona tylėjo, jos akys paraudo, o rankos, padėtos ant skreito, drebėjo.

– Mes paprasti žmonės, pone Kovartai, – prabilo ji lėtai. – Džordžas sunkiai dirbo ir šį tą pasiekė, kad vaikams būtų lengviau gyventi. Džordžas jaunesnysis bus inžinierius. Ana – tikra

chemijos ir gamtos mokslų vunderkindė. Ji galės studijuoti mediciną.

Moters akys sužibo staiga užplūdus pasididžiavimui.

– Įsivaizduojate? Mūsų šeimoje gydytoja. Mes sunkiai dirbome, kad jie galėtų ką nors pasiekti.

– Sakykite, ką manote apie Robertą Erlą Fergiusoną, – atsargiai paklausė Kovartas.

Jie patylėjo, kol sutelkė savo mintis. Jis matė, kaip Betė Šraiver prieš atsakydama giliai įkvėpė.

– Tai neapykanta, esanti anapus neapykantos, – tarė ji. – Tai baisus, nekrikščioniškas pyktis, pone Kovartai. Tai tiesiog siaubingai baisus įniršis, kuris niekada nepraeis.

Džordžas Šraiveris papurtė galvą.

– Buvo laikas, kai galėjau jį nužudyti labai paprastai, net nesusimąstydamas – taip, kaip jūs užmušate uodą ant rankos. Nežinau, ar vis dar taip jaučiuosi. Pone Kovartai, čionykštė bendruomenė konservatyvi. Žmonės eina į bažnyčią. Atiduoda pagarbą vėliavai. Meldžiasi prieš valgį, dabar balsuoja už Respublikonų partiją, nes demokratai užmiršo savo principus. Manau, jei gatvėje apklaustume dešimt žmonių, jie sakytų: „Nesodinkite to vaikino į elektros kėdę, leiskite mums su juo susitvarkyti." Prieš penkiasdešimt metų jį būtų nulinčiavę. Po velnių, mažiau nei prieš penkiasdešimt. Manau, viskas pasikeitė. Bet kuo ilgiau viskas tęsiasi, tuo labiau man atrodo, kad ne tik jis, bet ir mes buvome nuteisti. Eina mėnesiai. Metai. Jam dirba advokatai, o mes sužinome apie vis naują apeliaciją, naują posėdį, dar ką nors, ir viskas sugrįžta. Mes neturime galimybės viso to užmiršti. Nors ir negalėtume. Bet turėtume bent gauti progą viską užkišti į atminties kertelę, kad nebetrukdytų gyventi likusį gyvenimą. Net jei dabar jis atrodo bjaurus ir neteisingas.

Jis atsiduso ir papurtė galvą.

– Atrodo, lyg gyventume kokiame kalėjime, greta jo.

Po kelių akimirkų Kovartas paklausė:

– Bet jūs žinote, ką noriu padaryti?

– Taip, pone.

Vyras ir žmona atsakė vienu balsu.

– Sakykite, ką žinote, – paprašė Kovartas.

Betė Šraiver palinko į priekį.

– Mes žinome, kad nagrinėjate bylą. Aiškinatės, ar viskas joje vyko teisingai. Tiesa?

– Gana arti tiesos.

– Kas, jūsų manymu, galėjo būti neteisinga? – paklausė Džordžas Šraiveris. Pasakė švelniai, smalsiai – ne piktai.

– Na, aš norėjau užduoti šį klausimą jums. Ką manote apie teismo procesą?

– Tas kalės vaikas buvo nuteistas, štai ką manau... – greitai atsakė Šraiveris pakeltu balsu. Žmona padėjo ranką jam ant kojos ir jis akimirksniu nurimo.

– Mes ten buvome, pone Kovartai, – tarė Betė Šraiver. – Kiekvieną minutę. Matėme jį ten sėdintį. Matėme baimę jo akyse, pone, kažkokį beviltišką pyktį visiems aplinkiniams. Man sakė, kad jis nekenčia Pačiulos ir taip pat nekenčia visų čia gyvenančių žmonių – ir juodaodžių, ir baltaodžių. Ta neapykanta buvo matyti, kai jis rangėsi kėdėje. Manau, prisiekusieji irgi tai pastebėjo.

– O įrodymai?

– Jie paklausė, ar jis tai padarė, ir jis patvirtino. Kas taip sakytų, jei tai nebūtų tiesa? Jis teigė, kad tai padarė. Jo paties žodžiai. Jo prakeiktos baimės kupinos akys. Jo paties žodžiai.

Vėl stojo tyla, paskui Džordžas Šraiveris tarė:

– Žinoma, man buvo neramu, kad jie neturi daugiau įkalčių. Valandų valandas kalbėjom apie tai su Teniu ir detektyvu Vilkoksu. Tenis sėdėjo čia, kur sėdite jūs, daug vakarų. Jie paaiškino, kas atsitiko. Sakė, kad byla ir taip nelabai stipri. Tiek daug palankių atsitiktinumų atvedė jį į teismą. Po velnių, galbūt jie niekada nebūtų radę Džoanės – tai irgi tik paprasčiausia sėkmė.

Norėčiau, kad būtų buvę daugiau įrodymų, tikrai. Bet jie jų turėjo pakankamai. Jie turėjo jo paties žodžius ir man to užteko.

Taip ir maniau, pagalvojo Kovartas.

Po akimirkos Betė Šraiver tyliai paklausė:

– Ar jūs parašysite straipsnį?

Kovartas linktelėjo ir atsakė:

– Vis dar dvejoju, kokį straipsnį.

– Kas paskui?

– Nežinau.

Ji susiraukė ir tęsė:

– Tai jam padės, tiesa?

– Nežinau, – atsakė jis.

– Bet pakenkti negali, taip?

Jis vėl linktelėjo.

– Teisybė. Juk jis laukia, kada jam įvykdys mirties bausmę. Ką gi galėtų prarasti?

– Norėčiau, kad viskas taip ir liktų, – pasakė ji.

Ji atsistojo ir mostelėjo jam sekti paskui. Jie ėjo koridoriumi, vedančiu vienu iš namo sparnų. Ji sustojo prie vienų durų ir uždėjo ranką ant rankenos, bet neatidarė.

– Tikiuosi, jis ten liks tol, kol iškeliaus pas Abraomą. Kaip tik tada jam teks iš tiesų atsiskaityti už tai, ką padarė mūsų mergytei. Aš nenoriu jo mirties, ne. Bet taip pat nenoriu, kad jis gyventų. Darykite, ką manote esant reikalinga, pone Kovartai. Tik atsiminkite šitai.

Ji pravėrė duris.

Jis žvilgtelėjo į vidų ir pamatė mergaitės miegamąjį. Rožinės ir baltos spalvų sienų apmušalai ir minkšta, putli, klostėmis apjuosta lova. Ant jos buvo sudėti pliušiniai žaislai didelėmis liūdnomis akimis, o nuo lubų karojo du šviesūs pakabinami žaisliukai. Sienas puošė balerinų nuotraukos ir didelis gimnastės Meri Lu Reton plakatas. Stovėjo pilna knygų lentyna. Jis pastebėjo kelis pavadinimus – *Mistė iš Činkotygo*, *Juodasis Gražuolis* ir

Mažosios moterys. Ant stalo stovėjo juokinga nuotrauka, kurioje Džoanė Šraiver buvo keistai išsidažiusi ir apsirengusi kaip mergina iš trečiojo dešimtmečio. Greta gulėjo dėžė netikrų brangenybių. Kambario kampe stovėjo didelis lėlių namas su mažomis figūrėlėmis, o ant lovos krašto kabojo rožinis pūkinis šalikas.

– Taip viskas atrodė tą rytą, kai ji mus paliko visiems laikams. Viskas taip ir pasiliks, – pasakė ji.

Tada nužudytosios mergaitės motina skubiai nusigręžė, jos akys paplūdo ašaromis, o iš širdies gilumos prasiveržė rauda. Akimirką ji nusisuko į sieną, jos pečiai drebėjo. Tada netvirtu žingsniu nutolo, dingo už kitų durų ir jas uždarė, bet to nepakako, kad nebesigirdėtų namuose aidinčio verksmo. Kovartas, žvilgtelėjęs į svetainę, pamatė mergaitės tėvą, įsmeigusį į tolį tuščią žvilgsnį – skruostais riedėjo ašaros, jis sėdėjo nejudėdamas. Norėjo užsimerkti, bet negalėjo liautis žiūrėjęs į mažosios mergaitės kambarį. Prieš akis iškilo visi mažų mergaičių daiktai, niekučiai, papuošalai ir akimirką jis manė uždusiąs. Motinos kūkčiojimas jam pačiam spaudė krūtinę. Manė prarasiąs sąmonę, bet prisivertė nusigręžti nuo kambario, žinodamas, kad niekada jo neužmirš, ir atsisuko į detektyvą Vilkoksą. Akimirką bandė atsiprašyti ir padėkoti Džordžui Šraiveriui, bet suprato, kad jo žodžiai būtų tokie pat tušti kaip jų agonija. Todėl ant pirštų galų, tarytum sielos plėšikas, išėjo pro duris.

Kovartas tyliai sėdėjo leitenanto Brauno biure. Detektyvas Vilkoksas, nekreipdamas dėmesio į reporterį, sėdėjo už stalo įsmeigęs akis į didelį aplanką su užrašu ŠRAIVER. Jie tylėjo nuo tada, kai paliko Šraiverių namus. Kovartas pažvelgė pro langą ir išvydo, kaip didelis ąžuolas linksta nuo staigaus vėjo gūsio, lapuotos šakos neramiai blaškosi į visas puses, kaip lėtai sugrįžta į vietą.

Jo susimąstymą nutraukė Vilkoksas, pagaliau radęs tai, ko ieškojo. Jis numetė priešais geltono vyniojamojo popieriaus voką.

– Štai. Mačiau, kaip ilgai žiūrėjot į Džoanės Šraiver nuotrauką jos namuose. Manau, turėtumėte pamatyti, kaip atrodė, kai Fergiusonas ją pribaigė.

Detektyvo balse nebeliko jokio apsimetinėjimo. Kiekvienas žodis sklido beveik nevaržomai.

Jis nieko nesakydamas paėmė voką ir ištraukė nuotraukas. Pirmoji buvo baisiausia – Džoanė Šraiver paguldyta ant skrodimo stalo, paruošta autopsijai. Purvas ir kraujas slėpė jos bruožus. Ji buvo nuoga, kūnas vos pradėjęs rodyti brendimo požymius. Jis matė pjūvius ir durtines žaizdas ant jos krūtinės. Pilvas ir tarpkojis taip pat buvo subadyti peiliu. Jis žiūrėjo ir nežinojo, ar jam nepasidarys bloga, todėl nukreipė žvilgsnį į mergaitės veidą. Šis buvo išbrinkęs, oda nukarusi – dėl ilgo laiko, praleisto vandenyje. Akimirką toptelėjo – kiek kūnų yra matęs įvairiose nusikaltimo vietose, taip pat šimtus autopsijos nuotraukų iš teismų, apie kuriuos rašė. Vėl pažvelgė į Džoanės Šraiver palaikus ir pastebėjo, kad, nepaisant viso jai padaryto blogio, ji liko maža mergaitė. Tai išliko jos veide net po mirties. Tas jį dar labiau skaudino.

Ėmė žiūrėti kitas nuotraukas, daugiausia iš nusikaltimo vietos, kur buvo matyti, kaip ji atrodė vos ištraukta iš pelkės. Pamatė įrodymus to, ką pasakojo Briusas Vilkoksas: aplink kūną purve buvo daug pėdsakų. Toliau žiūrinėdamas nuotraukas matė ir daugiau nusikaltimo vietos suniokojimo įrodymų; akis pakėlė tik tada, kai durys už jo atsidarė ir pasigirdo Vilkokso balsas:

– Jėzau, Teni, kur taip užtrukai?

Kovartas atsistojo ir jo akys susitiko su leitenanto Teodoro Brauno akimis.

– Malonu susipažinti, pone Kovartai, – tarė policininkas, tiesdamas ranką.

Kovartas, nerasdamas žodžių, ją paspaudė. Jis akimirksniu nužvelgė visą vyro figūrą: Tenis Braunas buvo aukštas, daugiau kaip metro aštuoniasdešimties, plačių pečių, ilgomis stipriomis

rankomis. Trumpai nusikirpęs, su akiniais. Ir, svarbiausia, jis buvo juodaodis, sodrios tamsios onikso spalvos.

– Kas nors negerai? – paklausė Tenis Braunas.

– Ne, – atsakė Kovartas atsipeikėdamas. – Nežinojau, kad jūs juodaodis.

– Gal jūs ten, mieste, manot, kad mes visi čia balti kaip Vilkoksas?

– Ne. Tiesiog nustebau. Atsiprašau.

– Nieko tokio. Tiesą pasakius, – policininkas tęsė ramiu, be jokio akcento balsu, – aš pratęs prie nuostabos. Jei nuvažiuotumėte į Mobailį, Montgomerį ar Atlantą, sutiktumėte daugiau juodaodžių policininkų uniformomis. Viskas keičiasi. Net policijoje, nors nemanau, kad tuo patikėtumėt.

– Kodėl?

– Nes, – tęsė Braunas paprastai ir aiškiai, – vienintelė priežastis, dėl kurios jūs čia, yra ta, kad tikite tuo mėšlu, kurį jums pasakojo tas šunsnukis žudikas ir jo advokatas.

Kovartas nutylėjo. Jis tiesiog atsisėdo ir žiūrėjo, kaip leitenantas sėdasi ten, kur ką tik sėdėjo Vilkoksas. Detektyvas paėmė sulankstomą kėdę ir atsisėdo prie leitenanto.

– Ar tikit visu tuo? – staiga paklausė Braunas.

– Kodėl klausiate? Nejau jums svarbu žinoti, kuo tikiu?

– Na, viskas būtų daug paprasčiau. Sakytumėte – taip, tikiu, kad to vaikio prisipažinimą išgavote jėga, ir mums nebūtų apie ką daugiau kalbėtis. Aš sakyčiau – ne, mes to nedarėme, tai nesąmonė, jūs užsirašytumėte mano žodžius mažoje užrašų knygutėje ir viskas tuo baigtųsi. Jūs parašytumėte straipsnį, ir kas bus, tas bus.

– Nebūtina viską daryti taip paprastai, – tarė Kovartas.

– Taip ir maniau, – pasakė Braunas. – Tai ką norite žinoti?

– Noriu žinoti viską. Nuo pat pradžių. O ypač – kodėl jūs pirmiausia areštavote Fergiusoną, dar noriu sužinoti apie tą

prisipažinimą. Nieko nenutylėkite. Argi ne taip sakytumėte tam, kuris rašytų jums prisipažinimą?

Tenis Braunas klestelėjo savo stambų kūną ant kėdės ir nusišypsojo, bet ne iš pasitenkinimo.

– Taip, būtent taip ir pasakyčiau, – atsakė.

Jis mąstė, sukiodamasis kėdėje, bet visą laiką nenuleido akių nuo Kovarto.

– Robertas Erlas Fergiusonas buvo pirmas pagrindinių įtariamųjų sąrašėlyje nuo pat tos akimirkos, kai radome mergaitę.

– Kodėl?

– Jis buvo įtariamas kitais užpuolimais.

– Tikrai? Nieko apie tai negirdėjau. Kokie kiti užpuolimai?

– Pustuzinis išprievartavimų Santa Rozos apygardoje ir prie Alabamos sienos netoli Atmoro ir Minetės įlankos.

– Kokių turite įrodymų, kad jis susijęs su kitais užpuolimais?

Braunas papurtė galvą.

– Jokių. Jis fiziškai atitiko geriausią, kokį tik galėjome sukurti su tų vietų policija, modelį. Visi išprievartavimai įvykdyti tuo metu, kai jis buvo ne mokykloje, kai per atostogas lankė savo senąją močiutę.

– Taip, o kas dar?

– Tai viskas.

Kovartas akimirką tylėjo.

– Viskas? Jokių kaltės įrodymų, siejančių jį su nusikaltimais. Tikiuosi, bent parodėte jo nuotrauką toms moterims.

– Taip. Niekas jo neatpažino.

– O jo mašinoje rastas plaukas – tas, kuris buvo ne Džoanės Šraiver – ar sutikrinote jį su kitų bylų aukomis?

– Taip.

– Ir?

– Jokio atitikimo.

– Ar kitais užpuolimų atvejais veikta taip pat, kaip ir pagrobiant Šraiver?

– Ne. Visose tose bylose buvo panašumų, bet jos skyrėsi. Vie-

nais atvejais grasinta šautuvu, kitais – peiliu. Keletas moterų sektos iki namų. Vieną jų užpuolė bebėgiojančią. Neaptikome jokio nuolatinio derinio.

– Ar aukos buvo baltaodės?

– Taip.

– Ar jos buvo jaunos, kaip Šraiver?

– Ne. Jos buvo suaugusios.

Kovartas stabtelėjo, pasvarstė ir vėl ėmė klausinėti:

– Leitenante, ar žinote, ką byloja FTB statistiniai duomenys apie juodaodžių išprievartautas baltaodes?

– Žinau, kad jūs man tą statistiką netrukus pasakysite.

Kovartas tęsė:

– Mažiau nei keturi procentai žinomų atvejų visoje šalyje. Retas nusikaltimas, nepaisant visų stereotipų ir paranojos. O kiek tokių atvejų buvo Pačiuloje prieš Robertą Erlą Fergiusoną?

– Nė vieno. Tik neaiškinkite man apie stereotipus.

Braunas niūriai dėbtelėjo į Kovartą. Vilkoksas piktai pasimuistė kėdėje.

– Statistika nieko nereiškia, – tyliai pridūrė.

– Ne? – paklausė Kovartas. – Gerai. Bet jis buvo sugrįžęs namo atostogauti.

– Tiesa.

– Ir niekas jo nemėgo. Tai aš jau supratau.

– Teisybė. Jis buvo klastingas šunsnukis. Niekino žmones.

Kovartas nustebęs pažvelgė į policininką.

– Ar žinot, kaip kvailai tai skamba? Nemėgstamas žmogus atvažiuoja aplankyti savo senelės, o jūs jį areštuojate už išprievartavimą. Nenuostabu, kad jam čia nepatiko.

Tenis Braunas norėjo piktai atsikirsti, bet susilaikė. Kelias sekundes tiesiog žiūrėjo į Kovartą, lyg bandydamas įsigręžti į jį žvilgsniu. Pagaliau lėtai atsakė:

– Taip. Žinau, kaip kvailai tai skamba. Tikriausiai mes kvaili žmonės.

Jis rūsčiai prisimerkė.

Kovartas pasilenkė į priekį ir prabilo ramiu, bejausmiu balsu. Jūs už mane ne pranašesni, pagalvojo.

– Pirmiausia nuvažiavote jo ieškoti į senelės namus?

– Tiesa.

Braunas vėl ketino kažką sakyti, bet susilaikė. Kovartas jautė įtampą, žinojo, ką šis ketina sakyti. Todėl pasakė tai už jį:

– Todėl, kad kažką nujautėt, taip? Senas geras šeštasis policininko jausmas. Įtarimas, pagal kurį turėjote veikti. Juk tai ketinot sakyti, tiesa?

Braunas pervėrė jį žvilgsniu.

– Tiesa. Taip. Būtent.

Jis nutilo ir pažvelgė į Vilkoksą, paskui vėl į Kovartą.

– Briusas sakė, kad jūs apsukrus, – tyliai pratarė, – turbūt ir pats turėjau tai pastebėti.

Kovartas pažvelgė į leitenantą tokiu pat lediniu žvilgsniu, kokiu šis žiūrėjo į jį.

– Aš ne apsukrus. Tiesiog elgiuosi taip, kaip elgtumėtės ir jūs.

– Netiesa, – kandžiai pasakė Braunas. – Aš nepadėčiau tam šunsnukiui žudikui išvengti mirties bausmės.

Abu, reporteris ir policininkas, tylėjo.

Po kelių akimirkų Braunas tarė:

– Manau, kad šis pokalbis pakrypo netinkama linkme.

– Taip, jei norite mane įtikinti, kad Fergiusonas – melagis.

Braunas atsistojo ir ėmė žingsniuoti po kambarį, akivaizdžiai kažką sudėtinga svarstydamas. Jis ėjo įsitempęs, kaip sprinteris prie starto linijos, laukdamas šūvio ir varžybų pradžios. Jo raumenys judėjo laisvai, tai Kovartui bylojo, kad jis ne iš tų, kuriems patiktų būti apribotiems erdvės ar smulkmenų.

– Jis buvo nedoras, – prabilo policininkas. – Supratau tai, vos tik jį pamačiau pirmąkart, dar gerokai iki Džoanės nužudymo. Aišku, tai ne įrodymas, bet aš tai žinojau.

– Kada tai buvo?

– Metai prieš žmogžudystę. Aš jį pavariau nuo mokyklos. Jis tiesiog sėdėjo automobilyje ir žiūrėjo, kaip išeina vaikai.

– Ką jūs ten darėte?

– Paėmiau iš mokyklos savo dukrą. Tada jį ir pastebėjau. Paskui dar kelis kartus mačiau. Kaskart jis darė ką nors, kas man kėlė nerimą. Lūkuriavo negerose vietose negeru metu. Arba lėtai važiuodavo gatve, sekdamas kokią jauną moterį. Aš ne vienintelis tai pastebėjau. Keli kiti Pačiulos policijos patruliai man sakė tą patį. Kartą jis įkliuvo – apie vidurnaktį už mažo gyvenamojo namo tiesiog stoviniavo. Pamatęs pravažiuojantį patrulį bandė slėptis. Kaltinimai iškart buvo atmesti. Bet vis tiek...

– Aš vis dar negirdžiu nieko panašaus į įrodymus.

– Po velnių! – leitenanto balsas pirmą kartą pakilo. – Ar negirdite? Mes jų neturėjome. Viskas, ką turėjome, buvo įspūdžiai. Kaip tas įspūdis, kurį susidarai, kai nueini pas Fergiusoną, o jis valo savo automobilį, jau atpjovęs gabalą kilimo. Kaip tai, kad pamačius mus, pirmi jo žodžiai, dar nė neišgirdus klausimo, buvo: „Tai mergaitei aš nieko nepadariau.“ Ir kaip tada, kai jis sėdėjo tardymo kambaryje ir juokėsi, nes žinojo, kad neturime jokių įrodymų. Bet visi tie įspūdžiai susidėjo į kai ką daugiau nei nuojauta, nes jis pagaliau prakalbo. Taip, pone, pasirodo, visi tie įspūdžiai buvo teisingi, nes jis prisipažino nužudęs tą mažą mergaitę.

– O kur peilis? Kur jo drabužiai, sutepti krauju ir purvu?

– Jis mums nepasakė.

– Ar jis sakė, kaip slapta stebėjo mokyklą? Kaip įviliojo ją į automobilį? Ką jis jai kalbėjo? Ar ji priešinosi? Ką jis jums pasakė?

– Štai, po velnių, pats paskaitykite.

Leitenantas Braunas griebė nuo stalo pluoštą popierių ir ištiesė juos Kovartui. Šis pamatė, kad tai prisipažinimo įrašas, darytas teismo stenografininko. Jis buvo trumpas, tik trijų puslapių. Abu detektyvai išdėstė jam visas jo teises, ypač teisę į advokatą. Teisių išdėstymas užėmė daugiau nei vieną prisipažini-

mo lapą. Jie paklausė, ar jis viską suprato, ir jis atsakė, kad suprato. Pirmasis buvo tradicinis policininkų klausimas: „Ar 1987 metų gegužės 4 dieną apie trečią valandą dienos jūs buvote *Grand* ir *Spring* gatvių sankryžoje, netoli Kingo pradinės mokyklos?“ Fergiusonas atsakė vienu „taip“. Detektyvai paklausė, ar jis matė jauną moterį, vėliau jam žinomą kaip Džoanė Šraiver, ir jo atsakymas vėl buvo teigiamas. Tada jie stropiai pakartojo visą scenarijų, užduodami klausimus ir gaudami teigiamus atsakymus, bet nė karto netikslino nė mažiausios smulkmenos. Kai paklausė apie ginklą ir kitus svarbius nusikaltimo aspektus, jis atsakė neatsimenąs. Paskutiniu klausimu siekta įrodyti, kad nusikaltimas apgalvotas iš anksto. Tai buvo klausimas, kuris nulėmė Fergiusonui mirties bausmę: „Ar jūs tą dieną atvažiavote į tą vietą, kad pagrobtumėte ir nužudytumėte mergaitę?“ Jis vėl atsakė paprastu šiurpiu „taip“.

Kovartas papurtė galvą. Fergiusonas nepasakė nieko, išskyrus vienintelį vis kartojamą „taip“. Jis pasisuko į Brauną ir Vilkoksą.

– Ne toks jau tobulas prisipažinimas.

Vilkoksas, iki tol neramiai muistęsis iš aiškiai kylančio pykčio, pagaliau pašoko nuo įtūžio įraudęs ir puolė grūmoti reporteriui kumščiu.

– Ko, po galais, norit? Po velnių, jis tą mergaitę nužudė, tai taip tikra, kaip tai, kad aš čia stoviu. Jūs tiesiog nenorit girdėti tiesos, velniai griebtų!

– Tiesos? – Kovartas papurtė galvą. Atrodė, kad Vilkoksas tuoj sprogs. Jis šoko iš už stalo, sugriebė Kovartą už atlapų ir pakėlė.

– Tu mane tuoj labai supykdysi, šikniau. O juk nenori to daryti!

Tenis Braunas persisvėrė per stalą, viena ranka sugriebė detektyvą ir atstūmė, lengvai suvaldydamas liaunesnį ir smulkesnį vyrą. Jis nepratarė nė žodžio net tada, kai Vilkoksas atsigręžė į viršininką vis dar purslodamas nuo menkai slepiamo įniršio. Detektyvas bandė kažką sakyti Braunui, paskui atsisuko į Kovartą. Galiausiai įsitempęs, sugniaužęs kumščius išlėkė iš kambario.

Kovartas išsilygino švarką ir sunkiai atsisėdo. Jis įkvėpė ir iškvėpė, jausdamas ausyse pulsuojant adrenaliną. Po kelių minučių tylos pažvelgė į Brauną.

– Gal sakysit, kad jis nemušė Fergiusono? Kad neprarado savitvardos per trisdešimt šešias tardymo valandas?

Leitenantas akimirką tylėjo, galvodamas, bandydamas įvertinti pykčio protrūkio padarytą žalą. Tada papurtė galvą.

– Ne, tiesa ta, kad jis taip darė. Pačioje pradžioje, vieną ar du kartus, kol jo nelaikiau. Tiesiog trenkė Fergiusonui į veidą.

– Jokio smūgio į pilvą?

– Nieko panašaus nemačiau.

– O kaip telefonų knyga?

– Senas būdas, – liūdnai pratarė Braunas dar tyliau. – Ne. Nepaisant to, ką sako ponas Fergiusonas.

Leitenantas pirmąkart nusisuko ir pažvelgė pro langą. Po kelių akimirkų prabilo:

– Pone Kovartai, nemanau, kad galėčiau priversti jus suvokti. Tos mažos mergaitės mirtis mus visus smarkiai sujaudino, ir tai dar nepraėjo. Mums tai yra blogiausia. Reikėjo iš to nuojautų kratinio sukurti bylą. Tai mus pakeitė. Mes nebuvome nedori ar pikti. Bet norėjome sugauti žudiką. Aš nemiegojau tris paras. Mes visi nemiegojome. Bet mes jį sučiupome, o jis lyg niekur nieko vaipėsi prieš mus. Nekaltinu Briuso Vilkokso už tai, kad jis truputį prarado savitvardą. Manau, mes visi buvome prie ribos. Ir net tada, kai išgavome prisipažinimą – jūs teisus, tai nėra puikus prisipažinimo pavyzdys, bet tai viskas, ką galėjom išpešti iš to slapuko kalės vaiko – net tada viskas buvo labai trapu. Tas nuosprendis laikosi ant labai plonų gijų. Mes tai žinome. O tada atsirandate jūs, užduodate klausimų, kiekvienas jų tas gijas po truputį trauko ir mes visi šiek tiek netenkame proto. Taigi. Tai mano atsiprašymas už kolegą. Ir už tai, kad nusiunčiau jus pas Šraiverius. Nenoriu, kad šitas teismo nuosprendis būtų pakeistas. Labiau nei kada nors nenoriu, kad viskas būtų prarasta. Negalėčiau pažvelgti žmonėms į akis. Negalėčiau pažvelgti į akis

savo šeimai. Negalėčiau pažiūrėti į akis sau pačiam. Noriu, kad tas vyras mirtų už tai, ką padarė.

Leitenantas baigė kalbą ir laukė Kovarto atsakymo. Reporteris pajuto staiga aplankius sėkmę ir pabandė pasinaudoti proga.

– Kokia jūsų departamente tvarka dėl ginklų tardymo kambaryje?

– Paprasta – jų ten nesinešama. Juos atiduodame budinčiam seržantui. Kiekvienas policininkas tai žino. Kodėl klausiate?

– Ar galėtumėt atsistoti?

Braunas gūžtelėjo pečiais ir atsistojo.

– Dabar parodykite man savo kulkšnis.

Jis atrodė nustebęs, dvejojo.

– Nesupratau?

– Padarykite man tą malonę, leitenante.

Braunas piktai žiūrėjo į jį.

– Norite tai pamatyti?

Jis pakėlė koją, uždėjo ant stalo ir patraukė savo kelnių klešnę. Prie blauzdos buvo pririštas mažas rudos odos revolverio dėklas su trisdešimt aštunto kalibro trumpavamzdžiu revolveriu.

Leitenantas nuleido klešnę.

– Ar jūs nukreipėte tą ginklą į Fergiusoną ir pasakėte jam, kad nužudysite, jei jis neprisipažins?

– Žinoma, ne.

Detektyvo balse skambėjo šaltas pasipiktinimas.

– Ir niekada nepaspaudėte gaiduko, kad šis pataikytų į tuščią šovinio lizdą?

– Ne.

– Tai kaip jis sužinojo apie tą ginklą, jei jūs jo neparodėte?

Braunas per stalą piktai žvelgė į Kovartą ledinio įtūžio pilnomis akimis.

– Šitas pokalbis baigtas, – tarė rodydamas duris.

– Klystat, – atsistodamas atsakė Kovartas. – Viskas dar tik prasideda.

PENKTAS SKYRIUS

Vėl kalėjime

Yra tokia būsena, kurią patiria žurnalistai; ji panaši į snaiperio, kai šis sutelkia dėmesį į taikinį, jo regėjimo laukas susiaurėja ir jis nemato nieko aplinkui – visa kita tampa nebesvarbu ir jis pradeda regėti vaizduotėje besiformuojantį straipsnį. Išryškėja visos pasakojimo spragos, tarpai istorijos gijoje, kuriuos reikia užpildyti informacija. Kaip duobkasys, pildamas ant karsto kastuvą po kastuvo, taip ir reporteris užkaišo spragas.

Metjus Kovartas pasiekė tą būseną.

Jis nekantriai barbeno pirštais į linoleumu dengtą stalą, laukdamas, kol seržantas Rodžersas atves Fergiusoną į susitikimų kambarį. Kelionė į Pačiulą iškėlė jam daugybę klausimų ir jis nedelsdamas norėjo atsakymų. Straipsnis jo galvoje buvo beveik apmestas nuo tos akimirkos, kai Tenis Braunas piktai prisipažino, kad Vilkoksas trenkė Fergiusonui į veidą. Tas menkas prisipažinimas atvėrė visą melų virtinę. Metjus Kovartas negalėjo tiksliai žinoti, kas nutiko tarp policininkų ir jų grobio, bet žinojo, kad turi užtektinai klausimų straipsniui pagrįsti ir galbūt net bylai atnaujinti. Dabar jis troško dar vieno dalyko. Jei ne Fergiusonas nužudė mažąją mergaitę – tai kas gi? Kai tarpdury pasirodė Fergiusonas su nepridegta cigarete lūpose ir glėbiu bylos aplankų, Kovartas vos susivaldė nepašokęs ant kojų.

Vyrai paspaudė vienas kitam ranką, Kovartas stebėjo, kaip Fergiusonas sėdasi ant kėdės priešais jį.

– Būsiu už durų, – tarė seržantas, uždarydamas reporterį ir nuteistąjį mažame kambaryje. Duryse garsiai spragtelėjo užraktas. Kalinys šypsojosi, ne iš džiaugsmo, bet iš pasitenkinimo savimi, ir tik akimirką, pamačius šios šypsenos ir ledinio pykčio Tenio Brauno akyse panašumą, Kovarto širdyje kilo abejonių. Tačiau tas jausmas išblėso; Fergiusonas numetė ant stalo pluoštą aplankų, nuo jų svorio slopiai trinktelėjo.

– Žinojau, kad grįšit, – prabilo Fergiusonas. – Žinojau, ką ten atrasit.

– Ir ką gi radau?

– Tai, kad sakiau tiesą.

Kovartas sudvejojo, jis pabandė prigesinti kalinio pasitikėjimą.

– Atradau, kad sakėte kelias tiesas.

Fergiusonas pasišiaušė.

– Po galais, ką norit tuo pasakyti? Gal nesikalbėjot su tais farais? Nematėt to nukeipusių baltasnukių rasistų miesto? Nematėt, kokia tai vieta?

– Vienas tų rasistų policininkų juodaodis. Jūs man to nesakėt.

– Gal manote, kad vien dėl tos pačios spalvos, kaip mano, jis iškart tampa geruoliu? Manote, jis man brolis? Ne toks pat rasistas kaip tas kirmėlė jo partneris? Kur jūs buvote, pone reporteri? Tenis Braunas blogesnis už blogiausią rasistą šerifą, kokį tik galėtum sugalvoti. Palyginti su juo, visi kiti farai iš pietų gilumos atrodo kaip mieli žmogaus teisių gynimo organizacijų nariai. Jis baltas iki širdies gelmių ir vienintelis dalykas, kurio jis nekenčia labiau nei savęs – tos pačios odos spalvos žmonių. Paklausinėkit. Išsiaiškinkit, kas tame mieste yra didysis galvų skaldytojas. Žmonės jums pasakys, kad tai tas kiaulė. Prisiekiu.

Fergiusonas pašoko nuo kėdės. Jis ėmė vaikščioti po kamba-

riuką ir kapoti kumščiu delną, impulsyviais pliaukšėjimais pabrėždamas savo žodžius.

– Ar nekalbėjote su tuo senu alkoholiku advokatu, kuris mane išdavė?

– Kalbėjau.

– Ar kalbėjote su mano močiute?

– Kalbėjau.

– Ar neskaitėte bylos?

– Mačiau, kad jie turėjo nedaug įkalčių.

– Ar nematėte, kodėl jiems būtinai reikėjo to prisipažinimo?

– Mačiau.

– Ar matėte ginklą?

– Taip.

– Ar skaitėte prisipažinimą?

– Skaičiau.

– Jie mane mušė, tie šunsnukiai.

– Jis prisipažino, kad kelis kartus jums sudavė...

– Kelis kartus! Jėzau! Gražu. Jie turbūt sakė, kad tik meiliai patapšnojo. Mažas nesusipratimas, o ne stiprūs smūgiai.

– Maždaug taip jie ir kalbėjo.

– Supisti šunsnukiai!

– Ramiau...

– Ramiau! Sakykite, kodėl turėčiau būti ramus? Tie prakeikti melagiai kalės vaikai gali paprasčiausiai sėdėti ir kalbėti, ką nori. O aš turiu tik šitas sienas, manęs laukia elektros kėdė.

Fergiusonas, kalbėdamas pakeltu balsu, netikėtai sustojo vidury kambario, jo burna prasivėrė. Žvilgtelėjo į Kovartą, lyg bandydamas atgauti prarastą savitvardą. Atrodė, kad apmąsto tai, ką ketina sakyti.

– Ar žinote, pone Kovartai, kad mes iki šio ryto buvome užrakinti savo vienutėse? Juk žinote, ką tai reiškia, tiesa? – Fergiusonas kalbėjo stengdamasis valdytis.

– Pasakykite.

– Gubernatorius pasirašė įsakymą įvykdyti mirties nuosprendį. Mus uždaro vienutėse dvidešimt keturioms valandoms, kol nustoja galioti įsakymas arba įvykdoma mirties bausmė.

– Kas atsitiko?

– Vieno vyruko pateiktą apeliaciją svarstys apeliaciniame teisme, – Fergiusonas papurtė galvą, – bet jis jau ant prarajos krašto. Žinot, kaip tai veikia. Pirma teiki visas apeliacijas pagal bylą. Tada prabyli apie aukštesnius dalykus, tokius kaip mirties bausmės konstitucinė reikšmė. Arba prisiekusiųjų rasinė sudėtis. Tai viena iš dažniau pasitaikančių temų. Bandai ginčyti viena arba kita. Bandai atrasti ką nors nauja. Ką nors, ko dar nesugalvojo visi tie teisiniai protai. Ir vis tik-tak, tik-tak. Laikas baigiasi.

Fergiusonas grįžo prie kėdės, atsargiai atsisėdo ir sukryžiavo prieš save rankas.

– Ar žinote, kaip tokie dalykai veikia žmogaus sielą? Ji tampa sustingusi ir šalta. Esi spąstuose, jautiesi taip, lyg kiekvienas laikrodžio dūžis muštų tau į širdį. Atrodo, lyg rengtumeisi mirti tu, žinai, kad vieną dieną jie ateis ir visus užrakins vienutėse, nes bus pasirašytas įsakymas su tavo vardu. Tai tarsi lėtas žudymas, išleidžiant kraują lašas po lašo, kol nukraujuoji mirtinai. Tada visi prarandame protą. Galite paklausti seržanto Rodžerso, jis jums papasakos. Pirmiausia pasigirsta piktas riksmas ir staugimas, bet tai trunka tik keletą minučių. Paskui stoja tyla. Atrodo, beveik gali girdėti, kaip siaubo apimti kaliniai prakaituoja. Tada kas nors nutinka, koks nors garsas sutrikdo tylą ir jos nelieka – vieni vyrai vėl ima šaukti, kiti klykti. Vienas vyras rėkė dvylika valandų, kol pagaliau prarado sąmonę. Taip iš mūsų išspaudžia visą sveiką protą, palieka tik neapykantą ir pamišimą. Daugiau nieko. Tada jie tave išsiveda.

Fergiusonas kalbėjo švelniai, vėl atsistojo ir ėmė žingsniuoti po kambarį.

– Žinote, ko labiausiai nekenčiau Pačiuloje? Jos ramybės. To, kaip ten malonu. Paprasčiausiai tylu ir gera.

Fergiusonas sugniaužė kumštį.

– Nekenčiau to, kad viskas turi savo vietą ir puikiai veikia. Visi visus pažįsta ir žino, ko laukti iš gyvenimo. Atsibundi iš ryto. Eini į darbą. Taip, pone, ne, pone. Važiuoji namo. Išgeri. Valgai vakarienę. Įsijungi televizorių. Eini miegoti. Tą patį darai kitą dieną. Penktadienio vakarą eini į mokyklos rungtynes. Šeštadienį surengi iškylą. Sekmadienį eini į bažnyčią. Nesvarbu, ar esi juodaodis ar baltaodis, – išskyrus tai, kad baltaodžiai viskam vadovauja, o juodaodžiai tvarko ir nešioja daiktus, kaip ir visose pietinėse valstijose. O labiausiai nekenčiau to, kad visiems tai patinka. Jėzau, kaip jiems patinka rutina. Velkiesi per kiekvieną dieną, kasdien vis taip pat. Metai po metų.

– O jūs?

– Jūsų tiesa. Aš neįtikau. Nes norėjau kažko kito. Norėjau kuo nors tapti. Mano senelė tokia pat. Žmonės sako, kad ji tvirta sena išdidi moteris, nors ir gyvena troboje be vandentiekio, tik su vištide. Tie, kuriems pavyko ką nors pasiekti, kaip tas prakeiktas Tenis Braunas, negalėjo pakęsti jos pasididžiavimo. Nekentė, kad ji nelenkia galvos kiekvienam. Matėte ją. Ar ji jums pasirodė panaši į tokią, kuri gatvėje pasitrauktų į šalį ką nors praleisdama?

– Ne, nepasirodė.

– Ji visą gyvenimą buvo kovotoja. O kai atsiradau aš ir nebuvau toks su viskuo besitaikstantis tipas, kokio jiems reikėjo, – jie ėmė mane persekioti.

Jis būtų tęsęs, bet Kovartas jį pertraukė:

– Gerai, Fergiusonai, puiku. Tarkim, visa tai tiesa. Ir, sakykime, parašysiu straipsnį: trūksta įrodymų, abejotinai nustatyta tapatybė, prastas advokatas, jėga išgautas prisipažinimas... Tai – pusė to, ką žadėjote.

Dabar jis užvaldė visą Fergiusono dėmesį.

– Man reikia vardo. Tikrojo žudiko vardo, kaip žadėjot. Daugiau jokių kvailysčių.

– O kokių aš turiu garantijų...

– Jokių. Mano straipsnis, parašytas taip, kaip moku.

– Taip, bet man tai reiškia gyvenimą. Gal net mirtį.

– Jokių garantijų.

Fergiusonas atsisėdo ir pažvelgė į Kovartą.

– Ką iš tiesų žinote apie mane? – paklausė jis.

Klausimas truputį sutrikdė Kovartą. Ką jis žino?

– Tai, ką pasakėte, ką pasakojo kiti.

– Manot, kad mane pažįstat?

– Gal šiek tiek.

Fergiusonas prunkštelėjo.

– Klystate, – sudvejojo, lyg permąstydamas savo žodžius, – kokį matote, toks ir esu. Gal aš ir netobulas, gal pasakiau ar padariau dalykų, kurių nederėjo. Gal man nereikėjo užknisti to miestelio tiek, kad ištikus nelaimei jie eitų tiesiai pas mane. Taip, patys to nežinodami, jie leido savo nelaimei nuvažiuoti artimiausiu keliu.

– Nesuprantu.

– Suprasite, – Fergiusonas užsimerkė, – žinau, kartais aš šiurkštokas, bet visi esam tokie, kokie esam.

– Tikriausiai.

– Taip atsitiko ir Pačiuloje. Į miestą atklydo nelaimė. Sustojo kelioms minutėms ir paliko mane, paliko sušluoti kartu su visais likučiais, – jis nusijuokė iš Kovarto išraiškos. – Leiskite pakartoti. Įsivaizduokite vyrą, labai nedorą vyrą, važiuojantį automobiliu į pietus ir išsukantį iš greitkelio, kad užvažiuotų į Pačiulą. Jis sustoja, tikriausiai norėdamas priešais mokyklą suvalgyti sumuštinį su keptomis bulvytėmis. Pamato mergaitę. Įkalba ją sėsti į automobilį, nes atrodo visai geras. Jūs matėte tą vietą. Labai nesunku per kelias minutes nuvažiuoti į pelkių vidurį, kur nieko nėra. Ten jis ją patvarko ir palieka. Išvažiuoja tolyn. Visiems laikams palieka tą vietą, apie tai, ką padarė, susimąstydamas ne daugiau nei dvi minutes, ir tik tam, kad prisimintų, kaip buvo gera nužudyti tą mažytę.

– Tęskit.

– Jis vingiais išvažiuoja iš valstijos. Sukelia neramumus Bei Sityje. Dar šiek tiek Talahasyje, Orlande, Leiklande, Tampoje. Taip visą kelią iki Majamio. Pasigauna studentę. Porelę turistų. Padavėją bare. Visa bėda, kad nuvykęs į didelį miestą tampa nebe toks atsargus ir jį sugauna. Suima, įmeta į kalėjimą. Pirmojo laipsnio žmogžudystė. Ką nors primena?

– Pradeda. Tęskite.

– Po kelerių metų tas vyras atsiduria čia ir laukia, kol jam įvykdys mirties bausmę. Ir ką jis čia randa? Juokingiausią dalyką. Juokingiausią dalyką, kokį galėtų įsivaizduoti. Vyras gretimoje vienutėje sėdi už tai, ką padarė jis, bet šį nusikaltimą buvo visai užmiršęs, nes jų įvykdė tiek, kad visi susimaišė galvoje. Jis juokėsi taip, kad vos neplyšo pilvas. Tačiau gretimoje vienutėje sėdinčiam vyrui nebuvo taip juokinga...

– Norite pasakyti, kad...

– Būtent, pone Kovartai. Vyras, nužudęs Džoanę Šraiver, yra čia ir laukia mirties bausmės įvykdymo. Ar žinote žmogų, vardu Bleiras Salivanas?

Kovartas staigiai įkvėpė. Vardas jo galvoje sprogo kaip šrapnelis.

– Taip, žinau.

– Visi žino Bleirą Salivaną, tiesa, pone reporteri?

– Tiesa.

– Taigi ją nužudė jis.

Kovartas pajuto, kaip jo veidas išraudo. Norėjo atlaisvinti kaklaraištį, iškišti galvą pro langą, atsistoti vėjyje, kad tik gautų oro.

– Iš kur jūs žinote?

– Jis man pasakė! Jam tai pasirodė labai juokinga.

– Papasakokite, ką jis sakė.

– Netrukus po to, kai čia atsidūrė, jį perkėlė į vienutę greta manosios. Jam keli varžteliai atsisukę. Juokiasi, kai nėra nieko juokinga. Verkia be jokios priežasties. Kalbasi su savimi. Kal-

basi su Dievu. Po velnių, jo balsas toks švelnus, beveik šnypščiantis – kaip gyvatės. Jis labiausiai pamišęs šunsnukis, kokį kada nors esu sutikęs. Jis ne tik pamišęs, bet ir klastingas kaip lapė.

Šiaip ar taip, po poros savaičių mes pasikalbame – jis manęs klausia, už ką aš čia. Pasakau teisybę: sėdžiu už žmogžudystę, kurios neįvykdžiau. Tai priverčia jį šypsotis ir kikenti. Jis klausia, už kokį nusikaltimą. Aš jam sakau: „Mažos mergaitės nužudymą Pačiuloje." „Maža geltonplaukė mergaitė, – sako jis, – su kabėmis." „Taip", – atsakau. Tada jis prapliumpa juoktis. „Gegužės pradžioje?" – klausia. „Taip", – sakau. „Maža mergaitė visa supjaustyta, o kūnas įmestas į pelkę?" – klausia. „Pataikei, – sakau, – bet iš kur tiek daug apie tai žinai?" Jis nesiliauja kikenti, juokiasi, prunkščia, raitosi ant žemės, mano, kad tai labai juokinga. „Po velnių, žinau, kad ne tu patvarkei tą mergaitę, nes tai padariau aš", – sako. „Ji išties buvo puiki. Žmogau, – sako, – esi čia pats varganiausias šiknius." Ir leipsta juokais. Maniau, iškart jį nudėsiu, žinote, čia pat, todėl pradėjau rėkti ir daužytis, norėdamas prasiveržti pro grotas. Atlekia tvarkdarių būrys su guminėmis lazdomis ir plastikiniais skydais ant veidų. Jie mane truputį patranko, tada nuvelka į izoliatorių. Žinot, kaip jis atrodo? Toks mažas kambarys be langų, ten tik kibiras ir cementinis gultas. Ten tave įmeta nuogą, kol išmoksti valdytis.

– Kai iš ten išėjau, jį jau buvo perkėlę į kitą kamerą. Mes mankštinamės skirtingu laiku, todėl jo nesutinku. Sako, jam jau visai blogai. Kartais naktimis girdžiu, kaip jis mane šaukia. „Bobi Erlai!", – rėkia plonu ir šlykščiu balsu. „Bobiiiii Erlaaiiii! Kodėl su manimi nekalbiiiii!" Kai neatsiliepiu, juokiasi. Tik juokiasi, juokiasi, juokiasi.

Kovartas sudrebėjo. Jam reikėjo laiko visam pasakojimui apmąstyti, bet jo nebuvo. Jį prikaustė Roberto Erlo žodžiai:

– Kaip galite tai įrodyti?

– Nežinau, žmogau! Ne mano darbas įrodinėti!

– Kaip gali tai patvirtinti?

– Po velnių! Seržantas pasakys, kad turėjo patraukti Salivaną toliau nuo manęs. Bet jis nežino kodėl. Niekas nežino kodėl, išskyrus mane, jus ir jį.

– Bet aš negaliu...

– Nenoriu girdėti, ką jūs galite ar ko negalite, pone reporteri. Žmonės man visą gyvenimą sakė, kiek daug dalykų negalima daryti. Negali būti toks, negali daryti to, negali turėti ano, šito negali net norėti. Visas mano gyvenimas, žmogau, viename žodyje. Nebenoriu jo girdėti.

Kovartas tylėjo.

– Na, – pratarė, – patikrinsiu...

Fergiusonas greitai atsigręžė, prikišo savo veidą prie jo ir žvelgė įniršio įelektrintomis akimis.

– Teisingai. *Patikrinkite,* – tarė. – Eikit, paklauskit to šunsnukio. Pamatysit, po velnių, pamatysit.

Tada Fergiusonas greitai atsistojo ir pasitraukė nuo stalo.

– Dabar žinote. Ką darysit? Ką galite padaryti? Užduoti dar daugiau klausimų, bet, po velnių, verčiau įsitikinkite, kad nemirsiu, kol baigsite klausinėti.

Kalinys nuėjo prie durų ir ėmė belsti. Mažame kambaryje beldimas aidėjo lyg šūviai.

– Mes jau baigėme! – sušuko. – Seržante Rodžersai! Po galais!

Durys tirtėjo nuo jo įnirtingo daužymo. Kalėjimo sargybiniui pravėrus duris, Fergiusonas dar sykį pažvelgė į Kovartą ir tarė:

– Noriu grįžti į savo kamerą. Noriu būti vienas. Nebenoriu kalbėtis. Su niekuo.

Jis ištiesė rankas, jas surakino. Kai uždėjo antrankius, jis vėl žvilgtelėjo į Kovartą. Jo akys buvo veriančios, žiaurios, kupinos iššūkių ir reikalavimų. Tada nusisuko ir dingo už durų, palikdamas tyliai sėdintį Kovartą, besijaučiantį taip, lyg būtų sūkurio, galinčio bet kada įtraukti, pakraštyje.

Jau vedamas iš kalėjimo Kovartas paklausė seržanto:

– Kur Bleiras Salivanas?

Seržantas Rodžersas prunkštelėjo.

– Salis? Jis Q sparne. Ištisas dienas leidžia kameroje – skaito Bibliją ir rašo laiškus. Jis rašo visam pulkui psichiatrų ir savo aukų šeimoms. Siunčia jiems šlykščius pasakojimus, ką padarė jų artimiesiems. Mes jų neišsiunčiame. Jam nesakome, bet, manau, jis kažką įtaria.

Seržantas papurtė galvą.

– Jam ne visi namie. Ir dar jam kažkodėl baisiai parūpo Robertas Erlas. Įkyriai šaukia jį vardu, kartais net vidury nakties. Ar Robertas Erlas sakė, kad bandė užmušti Salivaną, kai jie sėdėjo gretimose kamerose? Iš tiesų, buvo gana keista. Iš pradžių viskas gerai, jie šnekučiuojasi pro grotas. Staiga Robertas Erlas tiesiog pašėlsta, ima rėkti ir viską daužyti, bandydamas pasiekti Salivaną. Tai bene vienintelis jo sukeltas neramumas. Buvo patupdytas į skylę trumpų atostogų. Dabar jie išskirtųjų sąraše.

– Kas tai?

– Būtent tai, kas ir atrodo. Tame sąraše – visiškai išskirti žmonės. Jokio sąlyčio jokiomis aplinkybėmis. Taip tarsi apsaugome kai kuriuos vyrukus – neleidžiame vieniems kitų nužudyti, iki valstija tai padarys legaliai.

– O jei norėčiau pakalbėti su Salivanu?

Seržantas papurtė galvą.

– Tas žmogus tikrai blogas, pone Kovartai. Jėzau, jis gąsdina net mane, o aš esu matęs kone visų rūšių žmogžudžių, kokių tik gali pasiūlyti šis pasaulis.

– Kodėl?

– Žinote, čia turime žmonių, kurie jus nužudytų ir apie tai net nepamąstytų – jiems nieko nereiškia atimti gyvybę. Turime bepročių, seksualinių maniakų, psichopatų, adrenalino fanų ir samdomų žudikų, ko tik nori. Bet Salivanas, na, jis iškrypęs truputį

kitaip. Nė negalėčiau pasakyti kodėl. Tiesiog jis tiktų bet kuriai iš mano išvardytų kategorijų – kaip tie spalvą keičiantys driežai...

– Chameleonai?

– Taip. Būtent. Atrodo, lyg jis įkūnytų juos visus kartu – jis ne vienos kurios rūšies, – seržantas Rodžersas nutilo. – Jis mane tiesiog gąsdina. Negaliu sakyti, kad džiaugiuosi, kai ką nors sodina į elektros kėdę, bet tikrai nesudvejosiu prie jos pririšdamas jį. Jau greitai.

– Kodėl? Juk jis čia sėdi tik vienus metus?

– Taigi. Bet jis atsisakė visų advokatų, kaip tas vyrukas Jutoje prieš keletą metų. Dar gali teikti apeliaciją Aukščiausiajam teismui, bet po to, sako, prieis liepto galą. Sako negalintis sulaukti, kada pakliųs į pragarą, nes ten jį pasitiksią su raudonu kilimu.

– Manote, jis nepakeis savo požiūrio?

– Sakiau, kad jis ne toks kaip visi. Netgi ne toks kaip kiti žudikai. Manau, kad jis viso šito tvirtai laikysis. Gyventi, mirti, atrodo, jam tas pat. Spėju, kad jis tik nusijuoks, kaip juokiasi iš visko, ir klestelės ant tos kėdės, lyg tai būtų vieni niekai.

– Man reikia su juo pasikalbėti.

– Niekam nereikia kalbėtis su tuo žmogum.

– Man reikia. Ar galite suorganizuoti?

Rodžersas stabtelėjo ir keistai pažvelgė į jį.

– Ar tai kaip nors susiję su Bobiu Erlu?

– Galbūt.

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Na, daugiausia, ką galiu padaryti, tai jo paklausti. Jei pasakys „taip" – galiu viską surengti. Jei sakys „ne", tai nieko ir nebus.

– Suprantu.

– Bus ne tas pats, kaip kalbėti su Bobiu Erlu. Reikės narvo.

– Koks skirtumas... Tiesiog pabandykite tai suorganizuoti.

– Gerai, pone Kovartai. Galite paskambinti ryte, o aš pasistengsiu gauti atsakymą.

Jie abu tylėdami išėjo pro lankomosios kalėjimo dalies duris. Akimirką abu stabtelėjo vestibiulyje prieš išėjimą. Tada Rodžersas drauge su Kovartu žengė į dienos šviesą. Reporteris matė, kaip sargybinis prisidengė akis ir pažvelgė tiesiai į viršų, pro blyškų mėlyną dangų tiesiai į akinančią saulę. Seržantas stovėjo, lėtai kvėpdamas tyrą lauko orą, akimirką užsimerkė, lyg su gaiviu oru bandytų išstumti ir drėgną kalėjimo šaltį. Paskui linktelėjo galva ir, netardamas nė žodžio, sugrįžo į kalėjimą.

Fergiusonas sakė tiesą, pagalvojo Kovartas. Visi žinojo, kas toks Bleiras Salivanas.

Floridai būdinga keista ypatybė – veisti pasibaisėtinus žudikus, tarsi blogis, nelyginant gumbuotos mangrovės, vešinčios druskingu vandeniu aptaškytame smėlyje ir purve netoli vandenyno, būtų įleidęs šaknis šioje valstijoje ir stengtųsi išlikti. O tie, kurie gimė kur nors kitur, tarsi būtų traukiami čia kažkokios neįprastos gravitacinės anomalijos, potvynių ir atoslūgių, siaubingų žmonių potroškių. Tai vertė valstiją priprasti prie blogio, numoti ranka į paranoiką, puolantį šaudyti iš automato greitojo maisto restorane, ar į išsipūtusius prekeivių narkotikais kūnus, traukiančius muses kur nors Evergleide. Klajokliai, pamišėliai, samdomi žudikai, žmogžudžiai, varomi pamišimo, aistros ar netekę proto ir jausmų, – visi jie, rodos, rasdavo kelią į Floridą.

Bleiras Salivanas prisipažino, kad keliaudamas į pietus, prieš atvykdamas į Majamį, nužudė daugybę žmonių. Žmogžudystės buvo išties atsitiktinės: nužudyti žmonės, tiesiog pasipainioję jo kelyje. Naktinis mažo pakelės motelio tvarkytojas, kavinės padavėja, mažos krautuvėlės pardavėjas, pagyvenusių turistų pora, keičianti ratą kelkraštyje. Ypač baugino tų žmogžudysčių visiškas nenuoseklumas. Kai kurios aukos buvo apiplėštos. Kitos išprievartautos. Dar kitos tiesiog nužudytos be jokių aiškių motyvų ar dėl kažkokių sveiku protu nesuvokiamų priežasčių – kaip degalinės tarnautojas, kuris buvo nušautas per apsaugines gro-

tas ne tam, kad būtų galima apvogti, o todėl, kad nespėjo greitai atiduoti grąžos iš dvidešimties dolerių banknoto. Salivanas areštuotas praėjus kelioms minutėms po to, kai baigė dorotis su porele, kurią užtiko besibučiuojant prie apleisto kelio. Jis neskubėjo – pirma surišo vaikiną ir leido jam žiūrėti, kaip prievartauja merginą, paskui merginos akyse perpjovė vaikinui gerklę. Jį, peiliu raižantį merginos kūną, pastebėjo toje vietovėje patruliuojantis motorizuotas valstijos policininkas.

– Tiesiog nepasisekė, – arogantiškai, be gailesčio sakė teisėjui Salivanas, komentuodamas nuosprendį. – Jei būčiau buvęs nors trupučiuką greitesnis, būčiau susitvarkęs ir su policininku.

Kovartas savo kambaryje surinko telefono numerį ir po kelių minučių buvo sujungtas su *Miami Journal* redakcija. Paprašė pakviesti Edną Makgy, teismų žurnalistę, rašiusią apie Salivano teismą ir nuosprendį. Telefonas grojo įrašą, kol ji atsiliepė.

– Sveika, Edna.

– Meti? Kur tu?

– Pigiame Starko motelyje, bandau aiškintis.

– Pranešk, jei pavyks, gerai? Kaip straipsnis? Čia sklando gandai, kad užkabinai kažką svarbaus.

– Viskas gerai.

– Tas vyrukas tikrai nužudė mergaitę?

– Nežinau. Yra tikrai daug klaustukų. Policininkai prisipažino jam trenkę prieš išgaudami prisipažinimą. Ne taip baisiai, kaip jis pasakoja, bet vis tiek.

– Rimtai? Skamba neblogai. Net mažiausia prievartos užuomina galėtų priversti teisėją išmesti to vyro prisipažinimą. O jei policininkai prisipažino melavę, nors truputėlį, tada saugokis.

– Tai man kelia nerimą, Edna. Kam jiems prisipažinti, kad trenkė tam vyrukui? Jiems tai ne į naudą.

– Meti, žinai taip pat gerai kaip aš, kad policininkai – blogiausi melagiai pasaulyje. Jie stengiasi, bet visada susimauna. Susipainioja. Ne tokia prigimtis. Todėl galų gale jie pasako tiesą.

Tiesiog reikia nepasiduoti, toliau uždavinėti klausimus. Ir jie pagaliau išsiduos. Taigi, kuo galiu padėti?

– Bleiras Salivanas.

– Salis? Na, tai jau įdomu. Kaip jis su tuo susijęs?

– Jo vardas paminėtas gana neįprastame kontekste. Nelabai galiu pasakoti.

– Nagi, pasakyk.

– Kol kas ne, Edna. Kai tik patikrinsiu – tu pirma viską sužinosi.

– Pažadi?

– Žinoma.

– Tikrai pažadi?

– Edna. Prašau.

– Gerai. Gerai. Bleiras Salivanas. Salis. Jėzau. Žinai, aš – liberalė, bet tas vyrukas – tiesiog nežinau. Žinai, ką jis privertė daryti tą merginą prieš nužudydamas? To neįdėjau į straipsnį. Kai prisiekusieji tai išgirdo, vienas jų apsivėmė stačiai ten, kur sėdėjo. Reikėjo paskelbti pertrauką, kad viską išvalytų. Kol ji žiūrėjo, kaip jos vaikinas baigia nukraujuoti, Salis liepė jai pasilenkti ir...

– To žinoti nenoriu, – pertraukė Kovartas.

Moteris kitame laido gale iškart nutilo. Po akimirkos paklausė:

– O ką nori sužinoti?

– Ar gali papasakoti, kaip jis keliavo į pietus?

– Žinoma. Bulvariniai laikraščiai tai vadino „mirties kelione“. Na, viskas gana tiksliai užfiksuota. Pirmiausia jis nužudė išsinuomoto buto savininkę Luizianoje, Naujojo Orleano priemiestyje, paskui prostitutę Mobailyje, Alabamoje. Sako peiliu nudūręs jūreivį Pensakoloje, paskui kažkokį vyruką, kurį sutiko gėjų bare ir paliko šiukšlių dėžėje, tada...

– Kada tai buvo?

– Viskas mano užrašuose. Palauk, jie apatiniame stalčiuje.

Metjus Kovartas išgirdo, kaip ant stalo dedamas telefono ragelis, ir vos girdėjosi, kaip ištraukiami ir sustumiami stalčiai.

– Radau. Palauk. Štai. Turėjo būti vėlyvas balandis, vėliausiai – gegužės pradžia, iškart po to, kai jis atkeliavo į Floridą.

– O paskui?

– Keliavo tolyn į pietus. Neįtikėtina. Ieškomas trijų valstijų policijos, platinami jo žodiniai aprašai, FTB skrajutės su nuotrauka, kriminalinės informacijos centro sukurtu fotorobotu. Ir niekas jo nemato. Bent niekas iš likusių gyvų. Jis atkeliavo į Majamį birželio gale. Turbūt ilgai užtruko plaudamas kraują nuo drabužių.

– O automobiliai?

– Na, jis važiavo trim automobiliais, visi vogti. *Chevy, Mercury* ir *Olds*. Pametęs vieną, pasigrobdavo kitą. Vogdavo mašinų numerius ir panašiai. Visada rinkdavosi paprastas mašinas, eilines, netraukiančias dėmesio. Sakė visada važiuodavęs leistinu greičiu.

– Ką jis vairavo tik atvykęs į Floridą?

– Palauk. Tikrinu užrašus. Žinai, buvo toks vyrukas iš Tampos *Tribune*, norėjo rašyti apie jį knygą. Norėjo susitikti, bet Salis jį išspyrė. Nenorėjo kalbėtis – girdėjau iš prokurorų. Vis dar tikrinu. Jis atleido visus savo advokatus, ar žinojai? Manau, jam įvykdys mirties bausmę iki šių metų galo. Gubernatoriui turbūt niežti nagai pasirašyti tą įsakymą įvykdyti mirties bausmę. Štai, radau – rudą *Mercury Monarch*.

– Ne fordą?

– Ne. Bet *Mercury* beveik toks pat automobilis. Toks pat korpusas, panašus dizainas. Juos lengva supainioti.

– Šviesiai rudas?

– Ne, tamsiai.

Kovartas giliai įkvėpė. Viskas sutampa, pagalvojo.

– Meti, gal pasakysi, kodėl kamantinėji.

– Tik leisk man patikrinti keletą dalykų ir viską papasakosiu.

– Nagi, Meti. Man nepatinka nežinia.

– Aš tau paskambinsiu.

– Pažadi?

– Taip.

– Žinai, kad čia padaugės gandų apie tavo rašomą straipsnį?

– Žinau.

Ji padėjo ragelį ir Metjus Kovartas liko vienas. Kambaryje tvyrojo baisios mintys ir siaubingi paaiškinimai. Fordą pakeitė merkuris. Žalią – rudas. Juodą pakeitė baltas. Vieną vyrą – kitas.

– Nelabai suprantu, bet jums pasisekė, – linksmai kalbėjo seržantas Rodžersas ankstyvo meto nė kiek neišduodančiu balsu.

– Kodėl?

– Ponas Salivanas sako, kad susitiks su jumis. Tai tikrai sunervintų prieš savaitę čia buvusį vyruką iš Tampos. Nenorėjo jo nė regėti. Suerzintų advokatus, bandžiusius susitikti su Saliu. Jis nenori jų matyti. Po galais, vieninteliai žmonės, su kuriais jis susitinka – keli psichiatrai, FTB čia atsiųsti iš Elgsenos tyrimų padalinio. Vaikinai, tyrinėjantys serijinius žudikus. Manau, jis susitinka su jais tik tam, kad nė vienas prakeiktas advokatas negalėtų sukurti dokumentų, įrodančių jo nepakaltinamumą ir negautų teismo potvarkio teikti apeliaciją. Ar nesakiau, kad ponas Salivanas labai savitas žmogus?

– Išties, kad mane kur skradžiai, – tarė Kovartas.

– Skradžiai prasmegs jis. Bet tai juk ne mūsų rūpestis, tiesa?

– Aš greitai baigsiu.

– Neskubėkite. Su ponu Salivanu mes labai atsargūs nuo to karto, kai prieš devynis mėnesius jis staiga šoko ant vieno sargybinio ir nukando jam ausį. Sakė – skanu. Dar sakė, kad būtų suvalgęs visą galvą, jei nebūtume patraukę. Toks jau tas Salis.

– Kodėl jis taip darė?

– Tas vyras pavadino jį pamišėliu. Žinote, juokaudamas. Taip, kaip pasakytumėte savo žmonai, tarkime: „Gal išprotėjai, kad nori nusipirkti naują suknelę.“ Arba net pats sau pasakytum: „Gal išprotėjau, kad noriu laiku sumokėti mokesčius.“ Juokau-

damas, tiesa? Bet tai ne tas žodis, kurį galėtum pasakyti Salivanui. Tiesiog pykšt – ir jis jau ant to vyro, kandžioja jį nelyginant šuva. O užpultasis vyrukas gal dvigubai didesnis. Tačiau šiam nebuvo jokio skirtumo. Jie voliojasi ant žemės, kraujas taškosi į visas puses, tas vyras šaukia: „Nulipk nuo manęs, pamišęs kalės vaike!“ Žinoma, tai nepadėjo, tik privertė Salį dar stipriau pulti. Teko numušti jį lazdomis ir kelis mėnesius laikyti izoliatoriuje, kol nusiramins. Spėju, tuo žodžiu viskas prasidėjo ir įvyko. Tai buvo kaip gaiduko spustelėjimas – iškart iššovė. Mane tai kai ko pamokė. Visus čia pamokė. Pamokė atsargiau rinktis žodžius. Saliui... Atrodo, jam žodžiai labai svarbūs.

Rodžersas stabtelėjo, leisdamas akimirką užlieti tylai. Tada pridūrė:

– Dabar jie labai svarbūs ir tam kitam vyrukui.

Kovartą lydėjo jaunas, pilkai apsirengęs sargybinis; jis nekalbėjo ir elgėsi taip, lyg tuo baltu, pro eilę nepasiekiamų langų besiskverbiančia saulės šviesa užlietu koridoriumi vestų kokį ligos užkratą. Nuo akinamos šviesos pasaulis tapo miglotas ir neaiškus. Eidamas reporteris bandė išlaisvinti savo mintis. Klausėsi išblizgintomis grindimis kaukšinčių padų. Kovartas tokiais atvejais taikydavo tam tikrą metodą: jis užtemdydavo savo protą, stengdamasis apie nieką negalvoti, neįsivaizduoti greitai įvyksiančio pokalbio, neatsiminti rašytų straipsnių ar pažįstamų žmonių, visai nemąstyti apie nieką. Jis norėdavo užmiršti visas smulkmenas ir tiesiog susiurbti kiekvieną netrukus įvyksiančio susitikimo garsą ir vaizdą.

Eidamas koridoriumi ir pro rakinamas dvigubas duris, jis skaičiavo dunksinčius pareigūno žingsnius. Kai suskaičiavo šimtą, jie įžengė į erdvią, kabinoje sėdinčių sargybinių saugomą patalpą šalia siaurų tiltelių, vedančių į kalėjimo kameras. Kelių susikirtimo vietoje stovėjo vielinis narvas. Narvo viduryje buvo pilkai melsvas stalas ir du suolai. Viskas prirakinta prie žemės. Vie-

noje stalo pusėje privirintas didelis metalinis žiedas. Pro vieninteles duris Kovartą įvedė į narvą ir pasodino priešais tą pusę, kurioje buvo žiedas.

– Tas kalės vaikas netrukus bus čia. Palaukite, – tarė sargybinis. Tada apsisuko, skubiai išėjo iš narvo, užlipo laiptais ir nužingsniavo tilteliu.

Po kelių akimirkų pasigirdo beldimas į vienas šios aikštelės duris. Vidaus telefonu atsklido balsas:

– Saugumo pranešimas! Eina penki žmonės!

Elektroninė spyna atsidarydama šaižiai sukaukė ir Kovartas pamatė seržantą Rodžersą su apsaugine apranga ir šalmu, įvedantį būrį į zoną. Oranžinį kalinio kombinezoną iš visų pusių užstojo sargybiniai. Grupė greitai įėjo į narvą.

Bleiras Salivanas buvo surakintas grandinėmis, jos saistė jo rankas ir kojas. Apsupę vyrai žengė kariškai tiksliai, batais sutartinai trenkdami į žemę, o šis pasišokinėdamas ėjo vidury kaip vaikas, besistengiantis eiti vienu ritmu su paradu.

Jis buvo liesas kaip skeletas, nedidukas, su violetiniai raudonom tatuiruotėm ant baltos rankų odos ir kupeta juodų, kiek žilstelėjusių plaukų. Jo tamsios akys lakstė po narvą, varstė sargybinius ir Metjų Kovartą. Vienas vokas truputį trukčiojo, lyg akys būtų tarpusavyje nesusijusios. Iš jo šypsenos ir nerūpestingos laikysenos buvo matyti netikėtas laisvumas, kai seržantas atsargiai atsegė antrankius nuo grandinės, sujungtos su ta, kuri kaustė jo kojas; atrodė, lyg jis galėtų atriboti savo protą nuo pančių. Sargybiniai su guminėmis lazdomis stovėjo jam iš šonų. Kalinys pašaipiai šypsojosi jiems. Seržantas pervėrė grandinę per metalinį žiedą ant stalo ir pritvirtino kitą jos galą prie didelio odinio diržo, apsukto aplink kalinio juosmenį.

– Gerai. Sėskis, – šiurkščiai paliepė Rodžersas.

Trys sargybiniai atsitraukė nuo kalinio ir jis ramiai prisėdo ant metalinės kėdės. Įsismeigė Kovartui į akis. Blanki šypsena vis dar žaidė kalinio lūpose, bet akys buvo siauros, tiriančios.

– Gerai, – pasakė seržantas. – Galite pradėti.

Jis išvedė sargybinius iš narvo, stabtelėjo jį užrakinti.

– Jie manęs nemėgsta, – atsiduso Bleiras Salivanas.

– Kodėl?

– Dėl mitybos, – atsakė staiga nusijuokdamas. Netrukus juokas virto švokštimu, paskui – sausu kosuliu. Iš marškinių kišenės Salivanas išsitraukė cigarečių pakelį ir degtukų dėžutę. Kad prisidegtų cigaretę, turėjo pasilenkti prie stalo ir susiriesti kėdėje, nes rankų siekį ribojo prie stalo jį kaustančios grandinės.

– Žinoma, jie ir neprivalo mėgti, kad nužudytų. Galiu rūkyti? – paklausė jis Kovarto.

– Galite.

– Gana juokinga, tiesa?

– Kas?

– Pasmerktas mirti žmogus rūko. Kai visi kiti pasaulyje stengiasi mesti, čia žmonės tiesiog automatiškai rūko cigaretę po cigaretės. Mes turbūt geriausi R. J. Reinoldso klientai. Manau, susirinktume visas ydas, jei tik kas leistų. O mums leidžiama tik rūkyti. Nemanau, kad bent vienas iš mūsų tikrai nerimauja gausiąs plaučių vėžį, nors spėju, kad jei labai pasiligotum, turiu omeny – tikrai mirtinai susirgtum, valstija nenorėtų sodinti tavęs į elektros kėdę. Valstija labai jautriai žiūri į tokius dalykus, Kovartai. Nenori vykdyti mirties bausmės, jei esi ligoto proto ar kūno. Jokiu būdu. Prieš keletą metų Teksase buvo kilęs didelis triukšmas dėl to, kad valstija norėjo nužudyti kažkokį vargšelį, gavusį širdies smūgį po to, kai buvo pasirašytas įsakymas įvykdyti jam mirties bausmę. Atidėjo egzekuciją tiek, kad jis pats galėtų nueiti numirti. Nenorėjo jo vežti ligoninės vežimėliu. Tai įžeistų visus geradarius ir jautriaširdžius. Taip pat viena nebloga istorija, jau sena, ketvirtojo dešimtmečio, apie gangsterį iš Niujorko. Vos tik jam paskyrė mirties bausmę, jis ėmė nenustodamas valgyti. Jau buvo storas ir vis storėjo. Tuko, plėtėsi, penėjosi, storėjo ir storėjo. Valgė duoną, bulves, spagečius, kol jam

išlindo pro ausis. Supranti – dėl krakmolo. Žinai, ką jis buvo sugalvojęs? Manė išvengsiąs elektros kėdės, jei taip sustorės, kad į ją netilps! Tiesiog genialu. Didžiausia bėda, kad jam nepavyko. Jį sunkiai į ją įspraudė, bet, po galais, jis vis tiek tilpo. Jam iš tiesų nepasisekė. Tikriausiai atrodė kaip keptas paršas, kai viskas jau buvo baigta. Sakyk, kur logika? Na?

Jis vėl nusijuokė.

– Nėra kitos tokios vietos, kur galėtum pamatyti visą gyvenimo ironiją.

Jis spoksojo į Kovartą, akies vokas vis dar trukčiojo.

– Sakyk man, Kovartai, ar tu – žudikas?

– Ką?

– Turiu omeny, ar kada nors esi atėmęs gyvybę? Gal armijoje? Atrodai gana senas, būtum galėjęs kariauti Vietname. Bet tikriausiai ten nebuvai, ar ne? Neturi tos tuštumos žvilgsnyje, kuri atsiranda užplūdus atsiminimams. Gal paauglystėje sudaužei mašiną? Šeštadienio naktį nužudei savo geriausią bičiulį ar šiaip kokį draugą? Gal nusprendei nutraukti savo tėvo ar mamos gyvenimą, kai jie taip nuseno, kad reikėjo dirbtinai palaikyti jų gyvybę? Ar padarei tai, Kovartai? Kada nors liepei savo merginai ar žmonai darytis abortą? Nenorėjai, kad maži vaikai ropinėtų tavo karjeros laiptais? Gal tu iš aukštesniojo visuomenės sluoksnio, ką, Kovartai? Gal kokiame vakarėlyje Majamyje prastūmei truputį kokaino? Žinai, kiek žmonių mirė dėl to siuntinio? Tiesiog spėlioju. Nagi, Kovartai, ar tu žudikas?

– Ne, nemanau.

Bleiras Salivanas prunkštelėjo.

– Netiesa. Kiekvienas yra žudikas. Tik reikia geriau įsižiūrėti. Platesne to žodžio reikšme. Ar kada nors prekybos centre matei, kaip kokia šiurkšti, pikta motina baudžia savo vaiką, jį prilupa? Kaip manai, kas tada vyksta? Pažiūrėk vaikui į akis ir pamatysi, kaip jos tampa ledo šaltumo. Taip atsiranda žudikai. Kodėl nepasižiūri į save, Kovartai? Tavo tokios pat ledinės akys. Gali būti žudikas, aš tai žinau. Matau vien į tave pažiūrėjęs.

– Įdomus triukas.

– Ne triukas. Sakyčiau, ypatinga geba. Žinai, toks tokį pažįsta ir panašiai. Kai suartėji su mirtimi, Kovartai, gali matyti ženklus.

– Na, šįkart klystate.

– Tikrai? Pamatysim. Mes dar pamatysim.

Salivanas atsipalaidavęs sėdėjo kietoje metalinėje kėdėje ir vis giliau žvelgė į Kovarto širdį.

– Žinai, pasidaro lengva.

– Kas pasidaro lengva?

– Žudyti.

– Kaip?

– Dėl pažinimo. Greitai sužinai, kaip miršta žmonės. Vieni sunkiai, kiti lengvai. Kai kurie kovoja kaip velniai, kiti tiesiog ramiai pasiduoda. Vieni maldauja palikti gyvus, o kiti spjauna tau į akį. Vieni verkia, kiti juokiasi. Vieni šaukiasi mamyčių, kiti sako, kad susitiksim pragare. Vieni laikosi įsikibę į gyvenimą, kiti greit jį paleidžia. Bet pabaigoje visi supanašėja. Sustingsta ir atšąla. Aš. Tu. Visi galų gale vienodi.

– Gal pačiam gale. Bet galas gali ateiti labai įvairiai.

Salivanas nusijuokė.

– Tiesa. Tikrai žudikiškas pastebėjimas, Kovartai. Panašiai pasakytų bet kuris iš čia sėdinčių vyrukų – maždaug po aštuonerių metų, šimto apeliacijų, greitai senkant laikui. Galas ateina labai įvairiai.

Jis stipriai užsitraukė cigaretę ir išpūtė dūmus į nejudantį kalėjimo orą. Akimirką Bleiro Salivano akys sekė dūmus, kol šie po truputį išsisklaidė.

– Visi mes esame dūmai, tiesa? Galų gale. Aš taip ir pasakiau tiems psichologams, bet nemanau, kad jie noriai klausėsi.

– Kokiems psichologams?

– Iš FTB. Jie turi tokį ypatingą Elgsenos tyrimų padalinį, kuriame kaip pamišę bando išsiaiškinti, iš kur atsiranda serijiniai žudikai – kad kaip nors sustabdytų šią amerikietišką pramogą...

Jis šyptelėjo.

– Žinoma, jiems nekaip sekasi, nes kiekvienas iš mūsų turi savų priežasčių. Bet jie tikrai malonūs žmonės. Jiems patinka čia ateiti, atlikti man Minesotos daugiaprofilinį asmenybės ir teminį apercepcijos, Roršako ir intelekto koeficiento testus, ir, vienas Dievas težino, gal jie kitą kartą norės man surengti suknistus mokyklos baigiamuosius egzaminus. Jiems patinka, kai daug pasakoju apie savo motiną – kaip nekenčiau jos, tos senos raganos, ypač patėvio. Žinai, jis mane mušdavo. Baisiai mušdavo kaskart, kai tik praverdavau burną. Kumščiais, diržu, pimpalu. Muše ir piso, piso ir mušė. Diena po dienos. Kaip aš jo nekenčiau. Tikrai. Vis dar nekenčiu. Jiems jau septyniasdešimt, tebegyvena nedideliame šlakbetonio namelyje Aukštutiniame Kise su kryžiumi ant sienos ir spalvotu Jėzaus paveiksliuku, tikėdamiesi, kad Išganytojas įžengs pro duris ir nuneš juos į dangų. Jie persižegnoja išgirdę mano vardą ir sako: „Tas berniukas visada tarnavo velniui“ ar panašiai. Tuos vaikinus iš FTB visa tai labai domina. Ar ir tave, Kovartai, tai domina? Ar tiesiog nori sužinoti, kodėl žudžiau žmones, kurių daugumos nė nepažįstu?

– Taip.

Jis šiurkščiai nusijuokė.

– Na, atsakyti į šį klausimą gana paprasta: ėjau namo, o kažkas nukreipė mane į šalį. Galima sakyti, patraukė mano dėmesį. Taip niekada ir nebegrįžau. Ar tau tai suprantama?

– Nelabai.

Salivanas šypsodamasis vartė akis.

– Gyvenimas – tikra mįslė, tiesa?

– Jei taip sakote.

– Tikra tiesa. Jei taip sakau. Bet tave, matyt, domina kita mįslė, tiesa, Kovartai? Tau nelabai rūpi kiti žmonės, tiesa? Ne todėl čia atėjai.

– Ne.

– Sakyk, apie ką nori kalbėtis su tokiu blogu vyruku kaip aš.

– Apie Robertą Erlą Fergiusoną ir Pačiulą, Floridos miestelį.

Bleiras Salivanas kiek įstengdamas atmetė galvą ir staiga prapliupo juoku, kuris nuaidėjo kalėjimo koridoriais. Kovartas pamatė, kaip daugelis sargybinių atsigręžė, pažiūrėjo, tada grįžo prie savo darbų.

– Išties įdomios temos, Kovartai. Labai įdomios. Bet apie jas pasikalbėsime po minutėlės.

– Gerai. Kodėl?

Bleiras Salivanas palinko virš stalo, prikišo veidą prie Kovarto taip arti, kaip tik pajėgė. Grandinė, kuria jis buvo prirakintas prie stalo, subarškėjo ir įsitempė. Kalinio kakle iššišovė gysla, o veidas išraudo.

– Nes kol kas mes nepažįstami.

Tada jis vėl atsisėdo ir pasiekęs dar vieną cigaretę pridegė ją pirmosios nuorūka.

– Papasakok man apie save, Kovartai, tada galėsime kalbėti. Noriu žinoti, su kuo prasidedu.

– Ką norite žinoti?

– Ar turi žmoną?

– Aš išsiskyręs.

Kalinys sukaukė.

– O vaikų?

Metjus Kovartas sudvejojo, tada tarė:

– Ne.

– Melagis. Gyveni vienas ar turi merginą?

– Vienas.

– Bute ar name?

– Mažame bute.

– Ar turi artimų draugų?

Jis vėl sudvejojo.

– Žinoma.

– Melagis. Tai jau antras kartas, aš skaičiuoju. Ką veiki vakarais?

– Nieko įdomaus. Skaitau. Žiūriu beisbolą.

– Dažniausiai būni vienas, tiesa?

– Tiesa.

Akies vokas vėl truktelėjo.

– Sunkiai miegi?

– Ne.

– Melagis. Tai jau trečias kartas. Turėtų būti gėda, kad meluoji mirtininkui. Taip, kaip Matas melavo Jėzui prieš užgiedant gaidžiams. O ar sapnuoji naktimis?

– Kas, po velnių...

Bleiras Salivanas griežtai sušnabždėjo:

– Žaisk žaidimą, Kovartai, arba aš iš čia išeisiu neatsakęs nė į vieną prakeiktą tavo klausimą.

– Žinoma. Sapnuoju. Visi sapnuoja.

– Ką?

– Tokius žmones kaip tu, – piktai atkirto Kovartas.

Salivanas vėl nusijuokė.

– To tikrai nesitikėjau, – jis atsilošė kėdėje ir žiūrėjo į Kovartą. – Košmarai, ar ne? Nes mes ir esame košmarai.

– Tiesa, – atsakė Kovartas.

– Taip ir bandžiau pasakyti tiems vyrukams iš FTB, bet jie nesiklausė. Mes ir esame tik dūmai ir košmarai. Tiesiog vaikštome, kalbame ir į šią žemę atnešame truputį tamsos bei baimės. Evangelija pagal Joną: „Jūsų tėvas – velnias, ir jūs pasišovę tenkinti jo užgaidas. Jis nuo pat pradžių buvo galvažudys ir niekuomet nesilaikė tiesos – jame ir nėra buvę tiesos.“ Supratai? Aštuntas posmas. Tam aprašyti turėtų būti visa krūva įmantrių psichologijos terminų, bet, po velnių, yra tik krūva pompastiškų medicininių nesąmonių, tiesa?

– Tikriausiai tiesa.

– Žinai, kad būtum geras žudikas, turi būti laisvas žmogus. Laisvas, Kovartai. Nesijaudinti dėl viso to kvailo mėšlo, kuriame įklimpę eiliniai žmonės. Laisvas žmogus.

Kovartas nieko neatsakė.

– Leisk man dar kai ką pasakyti – žudyti žmones nesunku. Taip aš jiems ir pasakiau. Ir po to apie tai nedaug tegalvoji. Turiu omeny, visada yra per daug kitų dalykų, kuriuos reikia sutvarkyti, tarkim, atsikratyti kūnų ir ginklo, nusivalyti kraują nuo rankų ir panašiai. Velniai griebtų, nužudęs esi tiesiog pernelyg užimtas. Bandai sugalvoti, ką daryti toliau ir kaip, po galais, iš ten pabėgti.

– Na, jei žudyti taip paprasta, tai kas gi sunku?

Salivanas nusišypsojo.

– Geras klausimas. Jie niekada to neklausė, – jis akimirką galvojo, užvertęs galvą į lubas. – Manau, sunkiausia atsidurti čia ir suvokti, kad nenužudei daugybės žmonių, kuriuos norėjai nužudyti.

– Kaip suprasti?

– Argi tai ne sunkiausias gyvenime dalykas, Kovartai? Prarastos progos. Jų mums labiausiai gaila. Dėl jų nemiegame naktimis.

– Vis dar nesuprantu.

Salivanas pasirangė kėdėje, palinko į priekį ir sąmokslininko balsu sušnabždėjo Kovartui:

– Turi suprasti. Jei ne dabar, tai kada nors. Turi tai prisiminti, nes vieną dieną tai bus svarbu. Kada nors, kai mažiausiai to tikėsies, prisiminsi: ko labiausiai nekenčia Bleiras Salivanas? Ant ko jis kasdien pyksta, žinodamas, kad jie gyvi ir sveiki gyvena toliau. Labai svarbu, kad tai atsimintum, Kovartai.

– Jūs man nepasakysit?

– Ne.

– Jėzau Kristau...

– Netark šio vardo be reikalo. Aš jautriai reaguoju į tokius dalykus.

– Tiesiog norėjau...

Bleiras Salivanas vėl pasilenkė pirmyn.

– Manai, šitos grandinės mane sulaikytų, jei norėčiau su-

draskyti tau veidą? Manai, mane sulaikytų menkutės grotos? Manai, kad per kelias sekundes negalėčiau pakilti ir išsiveržti į laisvę, perplėšti tavo kūną, gerti tavo kraują, lyg jis būtų gyvasis vanduo?

Kovartas staiga atsitraukė.

– Galėčiau. Todėl nepykdyk manęs, Kovartai.

Jis žiūrėjo per stalą.

– Aš ne pamišėlis ir tikiu Jėzų, bet jis tikriausiai norėtų mane nuspirti tiesiai į pragarą. Tai manęs nė kiek nejaudina, nes mano gyvenimas buvo pragaras, tad tokia turėtų būti ir mano mirtis.

Bleiras Salivanas nutilo. Tada atsilošė metalinėje kėdėje ir vėl prabilo tingiu, įžeidžiu tonu:

– Matai, Kovartai, mudu skirtingi ne dėl grotų ir grandinių ar kito panašaus mėšlo. Tik dėl vienos paprastos smulkmenos. Aš nebijau mirti. Mirtie, kur tavo geluonis, aš jo nebijau! Pasodink mane į elektros kėdę, įleisk man mirtinų nuodų, sušaudyk mane ar nusuk galvą. Po galais, įmeskite mane liūtams – aš toliau kalbėsiu savo maldas ir lauksiu kito pasaulio, kur tikriausiai sukelsiu tokį patį pragarą kaip čia. Žinai, kas keista, Kovartai?

– Kas?

– Aš labiau bijau gyventi čia lyg koks prakeiktas žvėris, nei mirti. Nenoriu būti badomas ir tiriamas psichiatrų, aptariamas ir ginamas advokatų. Po velnių, nenoriu, kad apie mane rašytų tokie vyrukai kaip tu. Aš tiesiog noriu judėti toliau. Tiesiog judėti pirmyn.

– Todėl atleidote savo advokatus? Todėl neginčijate nuosprendžio?

Jis lote išlojo juoką.

– Žinoma. Po velnių, Kovartai, pažiūrėk į mane. Ką matai?

– Žudiką.

– Teisingai, – Salivanas šyptelėjo. – Tai tiesa. Tuos žmones aš nužudžiau. Būčiau nužudęs daugiau, jei manęs nebūtų sučiupę. Būčiau užmušęs patrulį, kuris mane pagavo – po velnių, tai buvo laimingas kalės vaikas. Kai jis mane pamatė, turėjau tiktai

savo peilį, kuriuo naudojausi linksmindamasis su ta mergina. Palikau prakeiktą ginklą kelnėse, todėl mane pagavo visiškai nepasirengusį. Vis tiek nesuprantu, kodėl jis manęs ten nenušovė, būtų sumažinęs visiems rūpesčių. Nieko nepadarysi, jis sąžiningai mane sučiupo. Dėl to negaliu skųstis. Uždėjęs antrankius jis net perskaitė mano teises. Balsas lūžinėjo, rankos drebėjo ir jaudinosi jis labiau už mane. Girdėjau, kad mano areštavimas jam padėjo padaryti karjerą ir šiek tiek tuo didžiuojuosi. Kodėl turėčiau apeliuoti? Kad daugiau supistų advokatų gautų daugiau supisto darbo? Eina jie visi šikt. Juk gyvenimas nėra toks geras, kad turėčiau priežasčių ilgiau čia pasilikti.

Abu vyrai tylėdami mąstė apie narve išsakytus žodžius.

– Na, Kovartai, turėjai klausimų?

– Taip. Pačiula.

– Gražus miestelis. Buvau ten. Labai draugiškas. Bet tai ne klausimas.

– Kas atsitiko Pačiuloje?

– Kalbėjaisi su Robertu Erlu Fergiusonu? Rašysi straipsnį apie jį, mano seną gerą bičiulį?

– Kas tarp jūsų atsitiko?

– Mes kalbėjomės. Tik tiek.

Bleiras Salivanas su miglota šypsena veide ramiai, atsargiai atsakinėjo į klausimus. Kovartas norėjo tą vyrą papurtyti, iškratyti iš jo tiesą. Bet, užuot tai padaręs, toliau klausinėjo:

– Apie ką kalbėjotės?

– Apie neteisingą jo nuosprendį. Juk žinai, policininkai sumušė vaikiną, kad išgautų prisipažinimą. Po galais, man būtų pakakę, kad nupirktų kokakolos, ir aš jiems būčiau prikalbėjęs pilnas ausis.

– Ką dar?

– Kalbėjomės apie automobilius. Pasirodo, mums patinka panašios transporto priemonės.

– Ir?

– Atsitiktinumus. Dar kalbėjom, kad buvom toje pačioje vietoje tuo pačiu metu. Tiesiog neįtikėtina, ar ne?

– Taip.

– Kalbėjome apie tą mažą miestelį ir tai, kas atsitiko, kad jis prarado nekaltybę, – Salivanas vėl nusišypsojo. – Man tai patinka. Prarasta nekaltybė. Argi ne taip ir atsitiko? Tai mergaitei ir tam miesteliui?

– Ar jūs nužudėte tą mergaitę? Džoanę Šraiver. Jūs ją nužudėte?

– Aš? – Bleiras Salivanas užvertė akis ir šyptelėjo. – Na, pažiūrėkime, ar prisimenu. Žinai, Kovartai, visi nusikaltimai pradeda painiotis galvoje...

– Ar tai jūs padarėte?

– Po velnių, Kovartai. Tavo balsas skamba kaip Bobio Erlo – tu toks susijaudinęs ir paklaikęs. Jį taip suerzino mano natūralus atminties procesas, kad norėjo mane nužudyti. Tai gana neįprasta net čia sėdintiems kaliniams.

– Ar tai buvote jūs?

Bleiras Salivanas vėl palinko į priekį, pakeitė pašaipų balso toną ir kimiai sušnabždėjo:

– Norėtum žinoti, taip? – jis atsilošė kėdėje ir įsistebeilijo į reporterį. – Kovartai, pasakyk man kai ką, gerai?

– Ką?

– Ar kada nors savo rankose jautei gyvybės ir mirties galią? Ar kada jutai tą saldų galios jausmą, kai valdai kieno nors gyvenimą ir mirtį. Visiškai. Absoliučiai. Visą. Savo rankose. Kada nors jautei tai, Kovartai?

– Ne.

– Tai pats geriausias narkotikas. Tai kaip adata įšvirkšti elektros į tavo sielą. Nėra nieko geriau už žinojimą, kad kažkieno gyvenimas priklauso tau...

Jis iškėlė kumštį, lyg rankoje laikytų vaisių. Suspaudė orą. Antrankių grandinė subarškėjo metaliniame žiede.

– Leisk man pasakyti tau kelis dalykus, Kovartai, – nutilo žiū-

rėdamas į žurnalistą. – Pirma: aš kupinas galios. Gali manyti, kad esu bejėgis kalinys, surakintas grandinėmis ir dieną naktį užrakintas penkių kvadratinių metrų dydžio kameroje, bet aš kupinas jėgos, galinčios pasiekti viską, kas toli nuo šių sienų. Labai toli. Aš galiu paliesti bet kurią sielą, kokią tik noriu, taip paprastai, kaip paskambinti telefonu. Nieko nėra man nepasiekiamo, Kovartai. Nieko.

Jis patylėjo ir paklausė:

– Supratai?

Kovartas linktelėjo.

– Antra: aš tau nepasakysiu, nužudžiau tą mergaitę ar ne. Po velnių, jei pasakyčiau tiesą, viskas būtų pernelyg paprasta. Ir kaip galėtum manimi patikėti? Ypač po visko, ko apie mane prirašė laikraščiai. Ar galima manimi tikėti? Jei man taip paprasta žudyti, tai tik įsivaizduok, kaip man paprasta meluoti.

Kovartas norėjo kažką pasakyti, bet vienas Salivano žvilgsnis privertė jį sustoti vos pravėrus burną.

– Kovartai, nori kai ką žinoti? Aš mečiau mokyklą dešimtoje klasėje, bet niekada nesiliovïau mokytis. Spėju, kad aš daugiau apsiskaitęs ir geriau išsimokslinęs už tave. Ką skaitai tu? *Time* ir *Newsweek*. Gal dar *The New York Times Book Review*. Gal ir *Sports Illustrated,* sėdėdamas tualete. Aš skaičiau Froidą ir Jungą, labiau mėgstu mokinį nei mokytoją. Skaičiau Šekspyrą, karalienės Elžbietos I laikų poeziją ir Amerikos istoriją, ypač apie Pilietinį karą. Man taip pat patinka novelistai, ypač kai daug politikos ir ironijos, kaip Džeimsas Džoisas, Folkneris, Konradas ir Orvelas. Man patinka skaityti klasiką. Truputis Dikenso ir Prusto. Man patinka Tukididas, mėgstu skaityti apie atėniečių aroganciją, mėgstu Sofoklį, nes jis kalba apie kiekvieną iš mūsų. Kalėjimas puiki vieta skaityti, Kovartai. Niekas tau neaiškina, ką skaityti. Turi laiko tiek, kiek tik reikia. Spėju, kad čia daug geriau nei daugelyje vidurinių mokyklų. Žinoma, šį kartą laiko turiu nedaug, todėl skaitau Bibliją.

– Ar ji neišmokė tiesos ir dosnumo?

Bleiras Salivanas spigiai nusijuokė, net nuaidėjo narve.

– Tu man patinki, Kovartai. Tu – juokingas žmogus. Žinai, apie ką visa Biblija? Apie apgaudinėjimą, žudymą, melą, žmogžudystes, plėšikavimą, stabmeldystę ir visus kitus dalykus, kurie tokie artimi mano širdžiai.

Kalinys, šelmiškai šypsodamasis, įdėmiai žiūrėjo į Kovartą.

– Gerai, Kovartai. Pasilinksminkime.

– Pasilinksminkime?

– Taip, – jis kikeno ir švokštė. – Maždaug už vienuolikos kilometrų nuo vietos, kur mirė Džoanė Šraiver, yra sankryža, kurioje susikerta penkiasdešimtas apygardos greitkelis ir dvidešimt pirmas valstijos kelias. Už devyniasdešimties metrų nuo tos sankryžos yra maža pralaida, einanti po tuo keliu, visai šalia kelių gluosnių; jie taip palinkę, kad vasaros dienomis meta ant žemės šešėlį. Jei sustabdysi automobilį tiesiai ten ir išlipęs nueisi stačiai į dešinę, iki pralaidos galo, iš kur išteka tas purvinas vanduo, įkišęs ranką gali kai ką surasti. Kai ką svarbaus. Ir labai įdomaus.

– Ką?

– Nagi, Kovartai. Juk nenori, kad sugadinčiau tau staigmeną?

– Sakykime, kad nueinu ten ir randu tą kai ką – kas tada?

– Tada, Kovartai, turėsi intriguojantį klausimą, kurį straipsnyje užduosi savo skaitytojams.

– Koks bus tas klausimas?

– Iš kur Bleiras Salivanas žino, kad tas daiktas buvo toje vietoje?

– Aš...

– Tai svarbus klausimas, tiesa? Iš kur jis gali žinoti? Turėsi pats išsiaiškinti, Kovartai, nes mudu nesikalbėsime. Bent jau iki tol, kol pajusiu ponios Mirties alsavimą man į sprandą.

Bleiras Salivanas staiga atsistojo ir sušuko:

– Seržante! Su šita kiaule baigiau. Patraukit jį man iš akių, kol nenuroviau jam galvos.

Šyptelėjo Kovartui taip trankydamas grandinę, kad oras aplink juos drebėjo – kaip ir nuo kalinio rėkavimo bei narvo link skubančių nekantrių žingsnių.

ŠEŠTAS SKYRIUS

Pralaida

Lengvas pietų vėjelis žaidė su kylančiu ryto karščiu, skraidindamas didžiulius pilkšvus debesis per sodriai mėlyną įlankos dangų ir sūkuriuodamas drėgną orą aplink Kovartą, einantį per motelio stovėjimo aikštelę. Jis nešėsi maišą su pora sodininko pirštinių ir dideliu žibintu, pirktu praeitą vakarą universalinėje parduotuvėje. Greitai nužingsniavo automobilio link, galvodamas apie tai, ką kalbėjo abudu vyrai, laukiantys mirties bausmės įvykdymo, įsitikinęs, kad iki šios mįslės įminimo jam trūksta labai nedaug. Jis pastebėjo detektyvą tik visai priėjęs.

Tenis Braunas stovėjo atsirėmęs į reporterio automobilį, prisidengęs akis nuo saulės, ir žiūrėjo, kaip šis ateina.

– Kur nors skubate? – paklausė detektyvas.

Kovartas sustojo.

– Turit gerų informatorių. Atvykau tik vakar vakare.

Tenis Braunas linktelėjo.

– Laikysiu tai komplimentu. Nedaug kas pro mus prasprūsta tokioje mažoje vietoje kaip Pačiula.

– Jūs tuo tikras?

Detektyvas nepanoro užkibti ant meškerės.

– Geriau nelaikysiu to komplimentu, – ištarė lėtai. – Kiek ketinate užsibūti?

Prieš atsakydamas Kovartas sudvejojo.

– Šis pokalbis skamba kaip dialogas iš prasto filmo.

Detektyvas susiraukė.

– Leiskite pradėti iš naujo. Vakar vakare išgirdau, kad apsistojote viename iš čia esančių motelių. Suprantama, turite neatsakytų klausimų, kitaip čia nebūtumėte.

– Tiesa.

– Kokių klausimų?

Kovartas neatsakė. Jis stebėjo detektyvą. Kilo keista mintis – nors švietė ryški saulė, policininkas savo stambumu sugebėjo susiaurinti pasaulį, kaip naktis, sumenkindamas viską, kas jį supa. Kovartas nervinosi ir jautėsi pernelyg pažeidžiamas.

– Maniau, kad jau apsisprendėte dėl pono Fergiusono ir mūsų.

– Klydot.

Detektyvas šypsodamasis lėtai purtė galvą – leido Kovartui suprasti, kad atpažino melą.

– Jūs – kietas riešutėlis, tiesa, pone Kovartai?

Jis tai pasakė ne piktai ar nuožmiai, o paprastai, lyg stumiamas netikėto smalsumo.

– Nežinau, ką norite tuo pasakyti, leitenante.

– Tai, kad turit kažkokią mintį ir jos neatsisakysite.

– Jei manote, kad turiu didelių abejonių dėl Roberto Erlo Fergiusono kaltumo – tuomet jūs teisus.

– Pone Kovartai, galiu užduoti jums klausimą?

– Gerai...

Detektyvas giliai įkvėpė, pasilenkė į priekį ir prakalbo vos garsiau nei pašnibždomis:

– Jūs jį matėt. Su juo kalbėjot. Stovėjot greta to vyro, jį užuodėt. Pajautėt jį. Kaip manote, kas jis?

– Nežinau.

– Nesakykite, kad kalbantis su ponu Fergiusonu jūsų oda nepašiurpo ir nugaros neišpylė šaltas prakaitas. Ar to tikėtumėtės kalbėdamas su nekaltu žmogumi?

– Kalbate apie įspūdžius, ne apie įrodymus.

– Tai tiesa. Nesakykit, kad nenagrinėjate įspūdžių. Na, tai kas jis jums atrodo esąs?

– Nežinau.

– Sakote, nežinot.

Tą akimirką Kovartas atsiminė tatuiruotes ant blyškių Bleiro Salivano rankų. Kažkoks kruopštus menininkas sukūrė porą įmantrių rytietiškų drakonų – po vieną ant kiekvieno dilbio – ir atrodė, lyg kaskart, įsitempus raumenims, jie vingiuodami ropoja jo oda. Drakonai buvo išblukusių raudonos ir mėlynos spalvų, puošti žaliais žvynais. Jų naguotos letenos buvo ištiestos, o nasrai grėsmingai praverti, todėl, kai Salivanas tiesdavo rankas ką nors griebti, tą patį darydavo ir drakonai. Pamanė, kad būtent dabar galėtų prasitarti apie Salivaną ir pažiūrėti, kokį įspūdį tai padarys detektyvui, tačiau ši informacija buvo per daug svarbi, kad taip ją iššvaistytų.

Detektyvas palinkęs į priekį įdėmiai pažvelgė į reporterį ir tyliai pasakė:

– Ar kada nors teko matyti porą senų, piktų šunų, pone Kovartai? Ar pastebėjote, kaip jie įvertindami sukiojasi vienas apie kitą? Mane visada domino tai, kaip tie seni šunys apsisprendžia kovoti. Žinote, kartais jie tiesiog uodžia vienas kito kvapą ir atsitraukia, gal kiek pavizgina uodegomis ir grįžta prie ankstesnio užsiėmimo. Bet kartais, taip pat greitai, vienas jų suurzgia ir iššiepia dantis, ir staiga jie pradeda vienas kitą draskyti, lyg jų gyvenimas priklausytų nuo to, ar jie perkąs vienas kitam gerkles, – jis trumpam nutilo. – Sakykite, pone Kovartai, kodėl tie šunys kartais paprasčiausiai nueina? Ir kodėl kartais ima kovoti?

– Nežinau.

– Gal jie ką nors užuodžia?

– Tikriausiai.

Tenis Braunas atsirėmė į automobilį ir pakėlęs galvą į dangų įsižiūrėjo į praplaukiančius debesis. Savo žodžius jis nukreipė į žydrąsias platybes:

– Žinote, kai buvau mažas berniukas, maniau, kad visi baltaodžiai kažkuo ypatingi. Buvo labai paprasta taip galvoti. Mačiau, kad jie visada turi geriausius darbus, didelius automobilius, gražius namus. Ilgai nekenčiau baltaodžių. Kai paaugau, ėjau į vidurinę mokyklą su baltaisiais. Ėjau į kariuomenę, koviausi šalia baltųjų. Grįžau, baigiau universitetą kartu su baltaisiais. Tapau policininku, vienu pirmųjų juodaodžiu policijos pajėgose, sudarytose vien iš baltųjų. Dabar dvidešimt procentų mūsų – juodieji, ir šis skaičius auga. Kišame baltaodžius į kalėjimą kartu su juodaodžiais. Kiekviename žingsnyje išmokau šio to naujo. Žinot, ką sužinojau? Kad blogis neskiria rasių. Nesvarbu, kokia tavo odos spalva. Jei esi nedoras – liksi nedoras, nesvarbu, esi juodas, baltas, žalias, geltonas ar raudonas.

Jis vėl pažvelgė žemyn.

– Argi ne paprasta, pone Kovartai?

– Pernelyg paprasta.

– Taip tikriausiai yra todėl, kad širdyje aš kaimietis, – tarė Tenis Braunas. – Esu senas šuva. Ir turiu gerą uoslę.

Abu vyrai, stovėdami prie automobilio, tylomis žiūrėjo vienas į kitą. Braunas atsiduso ir perbraukė savo didžiule ranka trumpai kirptus plaukus.

– Turėčiau iš viso to juoktis.

– Ką turite omeny?

– Jūs tai suprasite. Kur traukiate?

– Į lobių medžioklę.

Detektyvas nusišypsojo.

– Ar galiu prisidėti? Kalbate apie tai kaip apie žaidimą, o man dabar tikrai praverstų vaikiški juokai. Kai esi policininkas, maža juoko, tik daug juodojo humoro. Ar man teks jus sekti?

Kovartas suprato, kad ir kaip norėdamas, negalėsiąs pasislėpti nuo policininko. Pasirinko lengviausią kelią.

– Šokit į vidų, – pasakė, mostelėdamas į keleivio sėdynę.

Keletą kilometrų jiedu važiavo tylėdami. Kovartas žiūrėjo pro langą į lekiantį greitkelį, detektyvas stebėjo prabėgantį kraštovaizdį. Tyla buvo nemaloni ir Kovartas negalėjo ramiai sėdėti, muistėsi, bandydamas patogiai įsitaisyti prie vairo. Buvo pratęs greit įvertinti asmenį ir jo charakterį, tačiau kol kas negalėjo perprasti Tenio Brauno. Žvilgtelėjo į detektyvą – šis atrodė toks pat sutrikęs. Kovartas bandė įvertinti jį, kaip vienas žaidėjas prieš varžybų pradžią įvertina kitą. Nepaisant raumenų ir įspūdingo dydžio, Tenio Brauno švarkas laisvai kabojo ant pečių, lyg jis tyčia dėvėtų keliais dydžiais per didelius drabužius, norėdamas sumenkinti savo stotą. Nors diena buvo karšta, jo raudonas kaklaraištis buvo tvirtai užrištas ant užsagstytų žydrų marškinių. Nusukęs akis nuo kelio, Kovartas matė, kaip detektyvas nusivalė akinius aukso spalvos rėmeliais, kurie, kai užsidėjo, darė jį panašų į knygų žiurkę – tai irgi nederėjo su jo didumu. Paskui Braunas išsitraukė mažą parkerį, užrašų knygutę ir kažką greitai užsirašė – tarsi reporteris. Baigęs rašyti, detektyvas pasidėjo į šalį užrašus, parkerį bei akinius ir toliau žiūrėjo pro langą. Jis kilstelėjo ranką, lyg išmesdamas mintį į orą, ir mostelėjo į už lango lekiančius vaizdus.

– Prieš dešimtį metų viskas buvo kitaip. O prieš dvidešimt – dar kitaip.

– Kaip?

– Matote tą degalinę? Tą įvažiuojamą savitarnos *Exxon*, šalia kurios stovi mažas prekybos centras, o degalų pompos valdomos kompiuteriu ir viskas suskaitmeninta?

Jie pralėkė pro degalinę.

– Taip. Na ir kas?

– Prieš penkerius metus čia buvo mažas *Dixie Gas*, priklausęs vyrukui, kuris šeštajame dešimtmetyje tikriausiai buvo kukluksklano narys. Kelios pasenusios degalų kolonėlės, užrašas ŽVEJYBAI IR MEDŽIOKLEI. Po galais, tas vyrukas buvo laimingas, kad moka bent tiek rašyti. Bet vieta buvo puiki. Jis ją par-

davė. Gavo gražaus pinigo. Spėju, apsigyveno viename iš naujų-jų namų, dygstančių gyvenamuosiuose rajonuose, kurie vadinami Lapių pakalne, Ešerių įlanka ar Eliziejaus laukais, – detektyvas sukikeno. – Man patinka. Kai išeisiu į pensiją, apsigyvensiu vietoje, kuri vadinama Eliziejaus laukais. O gal Valhaloje – tai tinkamesnis pavadinimas policininkų rojui, tiesa? Mes – šiuolaikinės visuomenės kariai. Žinoma, turėčiau mirti su ginklu rankoje.

– Teisybė, – atsakė Kovartas. Jis buvo įsitempęs. Detektyvas kažkaip sugebėjo užpildyti mažos mašinos vidų – lyg būtų buvęs daug didesnis nei atrodė. – Ar daug kas pasikeitė?

– Apsidairykite. Kelias geras, o tai reiškia, kad mokesčiai mokami. Daugiau jokio smulkaus šeimyninio verslo, tik *7-Eleven, Winn-Dixie* ir *Southland Corporation*. Jei reikia pakeisti tepalus – važiuoji į korporaciją. Jei reikia pas dantų gydytoją – eini į profesinę sąjungą. Nori ką nors nusipirkti, eini į prekybos centrą. Po velnių, vidurinės mokyklos amerikietiškojo futbolo komandos kapitonas – juodaodis mokytojo sūnus, o geriausias tolimų metimų gaudytojas – baltaodis mechaniko sūnus. Ką apie tai pasakysite?

– Neatrodė taip viskas pasikeitę ten, kur gyvena Fergiusono senelė.

– Na, tai tiesa. Senieji pietūs. Purvinas neturtas. Karšta vasara. Šalta žiema. Malkomis kūrenama krosnis, išvietė lauke ir basos kojos, trypiančios dulkes. Ne viskas pasikeitė, ir tokių vietų lieka, kad primintų mums, kiek daug dar reikia padaryti.

– Degalinės – viena, – tarė Kovartas. – O kaip požiūris?

Braunas nusijuokė.

– Jis keičiasi daug lėčiau, tiesa? Visi džiūgauja, kai mokytojo sūnus meta kamuolį, o mechaniko sūnus sugauna. Bet jei vienas iš jų norėtų susitikinėti su kito seserimi, tai džiūgavimai labai greitai baigtųsi. Tačiau jums tai tikriausiai gerai žinoma?

Reporteris linktelėjo, nesuprasdamas, ar šis jį erzina, įžeidi-

nėja ar giria. Jie pravažiavo ruožą namų statomų plačiame lauke. Geltonas buldozeris žaliuojančioje pievoje su šaknimis rovė žoles, atidengdamas rausvo purvo lopus. Nuo jo sklindančių griovimo ir rausimo garsų akimirksniu buvo pilnas automobilis. Netoliese darbininkai su šalmais ir prakaitu permirkusiais marškiniais krovė į krūvas medieną ir betono luitus. Mašinoje abu vyrai tylėjo, kol pravažiavo statybų aikštelę. Tada Kovartas paklausė:

– Kur šiandien Vilkoksas?

– Briusas? Vakar naktį įvyko kelios avarijos, kuriose žuvo žmonių. Nusiunčiau jį ten, kad oficialiai patvirtintų skrodimo rezultatus. Tai verčia geriau pagalvoti apie saugos diržus, vairavimą išgėrus ir tai, kas atsitinka, kai tokie statybininkai kaip tie, kuriuos matėme pravažiuodami, ketvirtadieniais gauna algas.

– Jį tai turėtų pamokyti?

– Mus visus turėtų. Tai darbo dalis.

– O kaip jo pyktis?

– Jis išmoks valdytis. Nepaisant jo būdo, jis labai apdairus, nuovokus tyrėjas. Nustebtumėte pamatęs, kaip gerai jis tvarkosi su įkalčiais ir žmonėmis. O supyksta ne taip ir dažnai.

– Jis turėjo tvardytis būdamas su Fergiusonu.

– Atrodo, jūs nesuprantat, kokie suirzę visi buvome dėl to, kas nutiko tai mergaitei.

– Tai nesusiję, ir jūs tai žinot.

– Tai netgi labai susiję. Jūs tiesiog nenorite nieko girdėti.

Detektyvo pastaba privertė Kovartą nutilti. Tačiau jau po akimirkos jis tęsė:

– Žinote, kas bus, kai parašysiu, kad jis trenkė Fergiusonui?

– Žinau, kas, jūsų manymu, atsitiks.

– Bus surengtas naujas teismo procesas.

– Galbūt. Gal ir taip, tikriausiai.

– Kalbat taip, lyg kažką žinotumėt, bet nesakytumėt.

– Ne, pone Kovartai, aš kalbu kaip žmogus, išmanantis įstatymus.

– Na, įstatymai sako, kad negalima jėga išgauti kaltinamojo prisipažinimo.

– Ar mes tai darėme? Atrodo, jau sakiau, kad Vilkoksas Fergiusonui skėlė tik kelis antausius. Antausius. Atviru delnu. Tai tik kiek daugiau nei būdas atkreipti dėmesį. Gal manote, kad išgauti žudiko prisipažinimą labai paprasta, kad viskas visada gražu ir teisinga? Viešpatie. Šiaip ar taip, tai atsitiko prieš dvidešimt keturias valandas iki jo prisipažinimo. Kur priežastis ir pasekmė?

– Fergiusonas tvirtina visai ką kita.

– Spėju, jis sako, kad visą laiką kankinome?

– Taip.

– Be maisto. Be vandens. Be miego. Nuolat šiurkščiai elgėmės, nieko jam nedavėm ir gąsdinom. Sena taktika, labai veiksminga. Taikoma nuo akmens amžiaus. Taip jis sakė?

– Maždaug. Ar jūs tai neigiate?

Tenis Braunas nusišypsojo ir linktelėjo:

– Žinoma. Viskas buvo kitaip. Jei būtų buvę taip, iš to slapaus šunsnukio būtume išgavę daug geresnį prisipažinimą. Būtume išsiaiškinę, kaip jis įkalbėjo Džoanę sėsti į jo automobilį, kur paslėpė drabužius, tą kilimėlio gabalėlį ir visą kitą mėšlą, apie kurį nieko mums nepasakė.

Kovartas vėl sudvejojo. Detektyvas kalbėjo tiesą.

Braunas nutilo, pagalvojo ir pridūrė:

– Na štai, gal tai pravers jūsų straipsniui. Oficialus paneigimas.

– Taip.

– Bet jūs jį vis tiek rašysit?

– Taip.

– Žinoma, jums daug paprasčiau patikėti juo.

– Aš to nesakiau.

– Ne? O kodėl gi jo versija patikimesnė už tai, ką jums pasakiau?

– Aš nereiškiu savo nuomonės.

– Po velnių, apsimesiu patikėjęs, kad nereiškiate, – Braunas

pasisuko sėdynėje ir piktai dėbtelėjo į Kovartą. – Tai įprastas žurnalistų pasiaiškinimas, tiesa? Teigiate, kad tiesiog išsakote visas versijas ir leidžiate skaitytojams spręsti patiems, taip?

Kovartas suirzęs linktelėjo.

Detektyvas irgi linktelėjo ir nusigręžė į langą.

Kovartas vairavo automobilį tyloje. Pamatė, kad važiuoja pro sankryžą, apie kurią kalbėjo Bleiras Salivanas. Nužvelgė kelią, dairydamasis keleto gluosnių.

– Ko ieškote? – paklausė Braunas.

– Gluosnių ir pralaidos po keliu.

Detektyvas suraukė antakius ir po sekundės pasakė:

– Sukite dešinėn. Sulėtinkite, aš jums parodysiu.

Jis mostelėjo į priekį ir Metjus Kovartas pamatė medžius bei žemės lopinėlį, sustabdė mašiną ir išlipo.

– Gerai, – tarė detektyvas, – gluosnius radome. Ko ieškom dabar?

– Tiksliai nežinau.

– Pone Kovartai, gal galėtumėt būti kiek atviresnis.

– Kažko po pralaida, man liepė ieškoti po pralaida.

– Kas ir ko liepė ten ieškoti?

Reporteris papurtė galvą.

– Kol kas nesakysiu. Pirma pažiūrėkime.

Detektyvas prunkštelėjo, bet nusekė iš paskos.

Metjus Kovartas nuėjo iki kelio krašto ir pažvelgė žemyn, į pilką vamzdį, dingstantį krūmų, akmenų ir samanų brūzgyne. Aplink jį buvo pilna įprastų šiukšlių: alaus skardinių, plastikinių butelių, popierių, mėtėsi senas purvinas baltas sportbatis ir dvokianti apgraužta kepta višta. Iš metalinio vamzdžio galo sruvo purvinas juodas vanduo. Kiek padvejojęs, Kovartas nusiropštė iki drėgno, dygliuoto sąžalyno. Krūmai kibo į drabužius, kojomis mindė maurus. Detektyvas nedvejodamas nusekė paskui ir iškart susiplėšė ir išsipurvino kostiumą. Nekreipė į tai dėmesio.

– Sakykite, – paklausė reporteris, – ar čia visada taip, ar...

– Ne. Kai smarkiai palyja, viską užtvindo, visur pilna žliugančio purvo. Tik po dienos vėl pradžiūsta. Paskui viskas kartojasi.

Kovartas užsimovė pirštines.

– Palaikykite žibintuvėlį, – tarė.

Jis atsargiai pritūpė ir greta sverdėjančiam detektyvui šviečiant į vamzdžio vidų pradėjo krapštyti purvą ir traukti akmenis.

– Pone Kovartai, ar žinot, ką darot?

Jis neatsakė, bet nesiliovė traukti šiukšlių ir mesti už savęs.

– Jei man pasakytumėte, gal...

Jis pamatė, kad kažkas suspindo. Pradėjo kastis įnirtingiau. Detektyvas išvydo tai, ką anas jau buvo pastebėjęs, ir bandė pažiūrėti iš arčiau. Metjus Kovartas nukrapštė šlapius lapus ir purvą. Pamatęs rankeną, sugriebė ją. Stipriai truktelėjo. Akimirką jautė pasipriešinimą, lyg žemė nenorėtų atiduoti be kovos, bet paskui ėjosi lengvai. Kovartas atsistojo, atsigręžė į detektyvą ir ištiesė ranką. Jį užliejo laukinis jaudulys ir pasitenkinimas.

– Peilis, – lėtai ištarė.

Detektyvas nustebęs žiūrėjo į jį.

– Spėju, kad žmogžudystės įrankis.

Dešimties centimetrų ilgio peilio ašmenys ir rankena buvo aptraukti rūdimis ir purvu. Jis buvo per tą laiką pajuodavęs, ir Kovartas akimirką pabūgo, kad subyrės jo rankose.

Tenis Braunas įdėmiai pažvelgė į Metjų Kovartą, iš kišenės išsitraukė švarų skudurėlį ir, paėmęs peilį už galo, atsargiai jį įvyniojo.

– Aš jį paimsiu, – pasakė tvirtai.

Detektyvas įsidėjo peilį į švarko kišenę.

– Nedaug iš jo belikę, – lėtai tarė nusivylusiu balsu. – Patikrinsime laboratorijoje, bet daug nesitikiu.

Pažvelgė žemyn, į pralaidą, paskui viršun, į dangų.

– Pasitraukit, – ramiai pasakė. – Daugiau nieko nelieskit. Gal čia yra ko nors, kas gali būti vertinga teismui, ir nenoriu, kad tai

būtų sunaikinta, – jis įdėmiai, ilgai, veriamai žiūrėjo į Kovartą. – Jei ši vieta susijusi su nusikaltimu, noriu, kad ji būtų tinkamai išsaugota.

– Žinote, su kuo ji susijusi, – atsakė Kovartas.

Braunas pasitraukė, purtydamas galvą.

– Šunsnukis, – ištarė tyliai, greit apsisuko ir ėmė ropštis į viršų, prie reporterio automobilio. Akimirką stovėjo ant kelio sugniaužęs kumščius, veidas buvo sustingęs. Staiga, tarytum norėdamas išsklaidyti ramią ryto nuotaiką, spyrė į automobilio dureles. Jo kojos, atsitrenkusios į metalą, sukeltas garsas nuaidėjo karštyje ir saulės šviesoje, paskui lėtai ištirpo kaip tolimas šūvis.

Kovartas sėdėjo vienas policininko kabinete ir laukė. Pro langą matė, kaip per miestelį slenka naktis – ta staigi tamsos banga, kuri, rodės, išlenda iš šešėlių, medžių paunksmių ir viską apgaubia. Tokia buvo žiemos sutemų skuba – jokios lėtos, delsiančios vasaros prieblandos.

Visa diena buvo įtempta. Jis stebėjo, kaip visas būrys nusikaltimo vietos tyrimo specialistų apžiūrėjo pralaidą, ieškodami kitų įrodymų. Žiūrėjo, kaip jie dėjo į krepšius ir žymėjo visas nuolaužas, ėmė purvo pavyzdžius ir kelis gabalėlius neatpažįstamų šiukšlių. Žinojo, kad jie nieko neras, bet per visą apiešką kantriai laukė.

Vėlyvą popietę jis su Teniu Braunu grįžo į policijos nuovadą, tada detektyvas paliko jį dvi valandas laukti peilio tyrimo rezultatų iš laboratorijos.

Kovartas atsisuko į kabineto sieną ir pažvelgė į įrėmintą nuotrauką, kurioje priešais baltą bažnyčią stovėjo detektyvo šeima. Žmona ir dvi dukros. Viena mergaitė buvo su kaselėmis ir kabėmis, atrodė labai nerūpestinga net ir su griežtais išeiginiais drabužiais. Kita buvo gražuolė paauglė, lygia oda ir į standžią baltą suknelę įsirėmusiais iškilimais. Detektyvas su žmona ramiai šypsojosi į objektyvą, stengdamiesi atrodyti laimingi.

Kovartą persmelkė veriamas skausmas. Iškart po skyrybų jis išmetė visas nuotraukas, kuriose buvo jis pats, žmona ir vaikas. Dabar stebėjosi kodėl.

Apžiūrėjo kitus sieną puošiančius daiktus. Daugybė apdovanojimų už taiklų šaudymą, už pergales kasmetiniame apygardos šaudymo konkurse. Įrėminta mero ir miesto tarybos padėka už drąsą, parodytą kažkokiame įvykyje. Įrėmintas medalis, bronzinė žvaigždė kartu su dar viena padėka. Šalia jos – daug jaunesnio, smulkesnio Tenio Brauno nuotrauka, joje jis vilkėjo kareiviškais drabužiais iš Pietryčių Azijos.

Durys už jo atsivėrė, ir Kovartas atsigręžė. Detektyvas atrodė abejingas, jo veidas buvo suakmenėjęs.

– Už ką gavote medalį? – paklausė Kovartas.

– Ką?

Kovartas mostelėjo į sieną.

– A, šitą. Buvau medikas. Mano būrys pakliuvo į pasalą ir bėcinant per ryžių lauką keturi vyrukai buvo sužeisti. Aš juos parnešiau, vieną po kito. Nieko ypatinga, bet su mumis buvo žurnalistas iš *The Washington Post*. Leitenantas išsigando, kad siaubingai susimovė įvedęs mus į tą pasalą, ir sumanė kaip nors išsisukti, todėl pasiūlė įteikti man medalį. Tai kiek sušvelnino blogą įspūdį, kurį susidarė žurnalistas, keturias valandas išgulėjęs įsikniaubęs į pelkę, kol jam šaudė į užpakalį. Ar buvote Vietname?

– Ne, – pasakė Kovartas. – Mano loterijos bilieto numeris buvo trys šimtai dvidešimtas. Jo taip ir neištraukė.

Detektyvas linktelėjo ir mostelėjo į kėdę. Pats sudribo kėdėje kitapus stalo.

– Nieko, – pratarė.

– Pirštų atspaudai? Kraujas? Kas nors?

– Kol kas ne. Nusiųsime jį į FTB laboratoriją, žiūrėsim, ką jie pasakys. Jų įranga geresnė už mūsiškę.

– Visiškai nieko?

– Na, medicinos ekspertas sako, jog ašmenys tinkamo ilgio, jais galėjo būti padaryti tie dūriai. Giliausia žaizda tokia pat kaip peilio ašmenys. Tai jau šis tas.

Kovartas išsitraukė bloknotą ir pradėjo užsirašinėti.

– Ar galima sužinoti, iš kur tas peilis?

– Tai pigus peilis, tokį gali nusipirkti bet kurioje parduotuvėje. Pažiūrėsime, bet nėra jokių serijos numerių ar gamintojo ženklo, – jis sudvejojo ir įdėmiai pažiūrėjo į Kovartą. – Kokia viso to prasmė?

– Ką?

– Girdėjot. Metas baigti žaisti. Kas jums pasakė apie peilį? Ar tas, kuris nužudė Džoanę Šraiver? Klokit viską.

Kovartas svyravo.

– Ar turėsiu apie tai perskaityti laikraštyje? Ką? – šiurkštus primygtinumas jo balse užgožė nuovargį.

– Pasakysiu tik vieną dalyką – Robertas Erlas Fergiusonas man nesakė, kur ieškoti to peilio.

– Norite pasakyti, kad kažkas kitas žinojo, kur yra ginklas, kuriuo nužudyta Džoanė Šraiver?

– Būtent.

– Ar galite pasidalyti šia informacija?

Metjus Kovartas pažvelgė į viršų.

– Pirma pasakykit man vieną dalyką, leitenante. Jei atskleisiu, kas man pasakė apie peilį, ar galėsite iš naujo pradėti žmogžudystės tyrimą? Ar nueisite pas valstijos prokurorą? Stosite prieš teisėją ir reikalausite naujo teismo proceso?

Detektyvas susiraukė.

– Aš negaliu nieko panašaus pažadėti, kol nieko nežinau. Nagi, Kovartai. Pasakykite.

Kovartas papurtė galvą.

– Aš tiesiog nežinau, ar jumis tiek pasitikiu, leitenante. Viskas taip paprasta.

Tą akimirką atrodė, kad Tenis Braunas tuoj sprogs.

– Maniau, kad supratote vieną dalyką, – ištarė detektyvas beveik pašnibždomis.

– Kokį?

– Kol tas vyras neatsakys už Džoanės Šraiver nužudymą, šiame mieste ta byla nebus užmiršta.

– Tai ir yra svarbiausia. Kas turi atsakyti?

– Mes visi. Kiekvienas iš mūsų. Visada.

Jis stipriai trenkė kumščiu į stalą. Garsas nuaidėjo mažame kabinete.

– Jei turite ką pasakyti, kalbėkite!

Metjus Kovartas pamąstė, ką žino ir ko nežino, tada atsakė:

– Kur rasti tą peilį, man pasakė Bleiras Salivanas.

Šis vardas padarė policininkui tokį įspūdį, kokio ir tikėjosi. Jis atrodė nustebęs, paskui – priblokštas, tarytum beisbolo mušėjas, besitikintis greito metimo, pamatęs, kaip silpnai ir kreivai mestas kamuoliukas atsimuša nuo plokštelės.

– Salivanas? Kaip jis su visu tuo susijęs?

– Turėtumėte žinoti. Jis pravažiavo pro Pačiulą 1987-ųjų gegužę ir nužudė daug žmonių.

– Aš tai žinau, bet...

– Ir jis žinojo, kur peilis.

Braunas nustebęs žiūrėjo į jį. Praslinko keletas begalinių akimirkų.

– Ar Salivanas pasakė, kad nužudė Džoanę Šraiver?

– Ne, nesakė.

– Ar jis sakė, kad Fergiusonas jos nenužudė?

– Ne visai, bet...

– Ar jis apskritai pasakė ką nors, kas prieštarautų pirmajam teismui?

– Jis žinojo apie peilį.

– Jis žinojo apie *kažkokį* peilį. Mes nežinome, ar tai tas pats peilis, o be teismo ekspertizės įrodymų tai yra ne daugiau nei surūdijusios geležies gabalas. Nagi, Kovartai, juk žinote, kad Sa-

livanas pamišęs. Ar jis jums pasakė ką nors, kas būtų nors truputį panašu į įrodymus?

Brauno akys susiaurėjo. Kovartas matė, kaip jis greitai apdoroja informaciją, atrenka, įsisavina, atmeta. Jam tai per sunku, pagalvojo. Jis nenori manyti, kad galėjo suklysti. Jis turi žudiką, ir jam tai tinka.

– Nieko daugiau.

– Tuomet to nepakaks, kad būtų iš naujo svarstoma byla, kuri jau pasibaigė apkaltinamuoju nuosprendžiu.

– Ne? Gerai. Renkitės apie tai pasiskaityti laikraštyje. Tada pamatysime, ar to pakaks.

Policininkas pašnairavo į Kovartą ir mostelėjo į duris.

– Eikit, pone Kovartai. Išeikit dabar. Eikit į savo nuomotą automobilį ir grįžkit į motelį. Susikraukit lagaminus. Važiuokit į oro uostą. Sėskit į lėktuvą ir grįžkit į savo miestą. Čia daugiau negrįžkit. Supratot?

Kovartas pasišiaušė. Jis jautėsi suirzęs ir įtūžęs.

– Jūs man grasinat?

Detektyvas papurtė galvą.

– Ne. Aš duodu jums patarimą.

– Ir?

– Verčiau jo paklausykite.

Metjus Kovartas atsistojo nuo kėdės ir ilgai žiūrėjo į detektyvą. Abiejų vyrų žvilgsniai susirėmė tarytum rankų lenkimo varžybose. Kai detektyvas pagaliau nukreipė akis ir atsuko nugarą, Kovartas apsigręžė ir išėjo pro duris, uždaręs jas, greitai nužingsniavo šviesiais policijos komisariato koridoriais, lyg stumdamas prieš save bangą, žiūrėdamas kaip traukiasi iš kelio uniformuoti pareigūnai ir policijos detektyvai. Nugara jautė žvilgsnius ir pakeliui tylančius pokalbius. Išgirdo už nugaros kelis žodžius, keliskart piktai ištartą savo vardą. Neatsisuko, nesulėtino žingsnių. Vienas nusileido liftu ir pro stiklines duris išėjo laukan. Ten atsigręžė ir pažvelgė į detektyvo kabinetą. Akimirką

matė Tenį Brauną, stovintį prie lango ir žiūrintį į jį. Jų žvilgsniai vėl susikirto. Metjus Kovartas vos matomu judesiu papurtė galvą.

Jis matė, kaip detektyvas pasitraukė nuo lango.

Kovartas sekundėlę stovėjo sustingęs, gaubiamas nakties. Tada nutolo – iš pradžių lėtai, paskui vis greičiau ir galiausiai jau žvaliai žingsniavo per miestą, mintyse pradėdamas rinkti žodžius, kurie vėliau virs jo straipsniu, leisdamas jiems žygiuoti vaizduote lyg kareiviams rikiuotėje.

SEPTINTAS SKYRIUS

Žodžiai

Grįžus namo nuovargis privertė gyvuosius persikelti iš galvos į bloknotą, o jo vaizduotę užvaldė mirusieji.

Buvo vėlu, seniai po vidurnakčio, giedros Majamio nakties dangus atrodė kaip begalinė juoduma, milžiniškais teptukais nutaškuota begale mirkčiojančių žvaigždžių. Troško su kuo nors pasidalyti artėjančiu savo triumfu, bet suvokė, kad nieko neturi. Visi buvo dingę – juos pasiglemžė senatvė, skyrybos ir pernelyg daug mirčių. Labiausiai ilgėjosi savo tėvų, bet jų jau seniai nebebuvo.

Jo motina mirė, kai jis dar buvo jaunas. Ji buvo baikšti ir tyli, atletiškos, prakaulios figūros, jos apkabinimas buvo kietas ir šiurkštus, tačiau jį atsvėrė švelnus, gana sodrus balsas, kuriuo ji pasakodavo istorijas. Tai, kas ją pavertė namų šeimininke, tokią ir paliko – ji augino jį, brolius ir seserį nesibaigiančiu vystyklų, pieno mišinių, dantų kalimosi ciklu, kurį pakeitė nubrozdinti keliai ir išgalvoti skausmai, namų darbai, krepšinio treniruotės ir kartais pasitaikančios neišvengiamos paauglystės širdgėlos.

Ji mirė greitai ir nedramatiškai, tik pradėjusi senti. Neoperuojamas gaubtinės žarnos vėžys. Penkios savaitės, stebuklinga tolygi raida iš sveikatos į mirtį, kasdien paženklinama vis labiau

gelstančia oda, silpstančiu balsu ir eisena. Tėvas mirė kartu su ja, tai atrodė keista. Paaugęs Kovartas sužinojo apie audringas savo tėvo neištikimybes. Jos visada būdavo trumpalaikės ir prastai slepiamos. Žvelgiant atgal, jos atrodė daug mažesnė blogybė nei darbas laikraštyje, užvaldęs visą jo laiką, atėmęs norą būti su šeima. Todėl, kai tėvas po laidotuvių šešis mėnesius be perstojo dirbo, o galų gale pranešė, kad išeina į ankstyvą pensiją, visi vaikai nustebo.

Ilgai kalbėdamiesi telefonu, jie klausinėdavo apie jo sprendimą, svarstydami, ką jis veiks vienas dideliame ir jau tuščiame priemiesčio name, apsuptas jaunų šeimų, kurioms jo buvimas ten atrodys keistas ir kels nerimą. Metjus Kovartas buvo jauniausias iš pustuzinio vaikų, kurie užaugę tapo mokytojais, teisininkais, gydytojais, menininkais, ir, žinoma, jis – reporteriu. Visi jie dabar buvo išsibarstę po visus valstijos kraštelius. Nė vienas iš jų nebuvo taip arti, kad padėtų staiga pasenusiam tėvui. Visi pražiopsojo akivaizdų dalyką. Jis nusišovė per vedybų metines.

Aš turėjau žinoti, pamanė Kovartas. Turėjau nujausti, kas atsitiks. Tėvas paskambino jam dvi dienos prieš tai. Kalbėjo nedrąsiai, santūriai, apie naujienas ir reportažus. Pasakė:

– Atmink, jie nenori faktų. Jie nori tiesos.

Jis retai sakydavo tokius dalykus sūnui, o kai Kovartas bandė priversti jį tęsti, šiurkščiai atsisveikino.

Policija rado jį sėdintį prie darbo stalo su mažu revolveriu rankoje, kulka galvoje ir žmonos nuotrauka ant kelių. Tada Kovartas kalbėjosi su detektyvais kaip tikras reporteris – versdamas juos nupasakoti kiekvieną tos scenos smulkmeną, kurias išgirdus niekada neužmiršti, ir taip išsklaidė visą mirties tragizmą. Tėvas avėjo senas raudonas šlepetes, vilkėjo mėlyną kostiumą, ryšėjo gėlėtą kaklaraištį, kurį sūnus jam dovanojo Tėvo dieną. Tos dienos laikraštis, prirašinėtas raudonu tušinuku, gulėjo priešais ant stalo, šalia dietinio sodos vandens ir pusės sumuštinio su sūriu. Jis neužmiršo čekio valytojai – paliko priklijuotą

prie savo senovinės žalsvos bankininko lempos. Aplinkui kėdę be tvarkos mėtėsi gal tuzinas suglamžytų popieriukų, visi rašteliai buvo pradėti ir nebaigti – skirti vaikams.

Virš jo galvos mirguliavo žvaigždės.

Aš buvau jauniausias, pagalvojo. Vienintelis pasirinkau jo profesiją. Maniau, kad tai mus suartins. Maniau, kad viską daryčiau geriau. Maniau, kad jis didžiuosis. Ar bent jau pavydės.

O jis tik dar labiau nutolo.

Kovartas prisiminė motinos šypseną. Jo dukra šypsosi panašiai. O jis nesipriešindamas leido žmonai ją pasiimti. Tas suvokimas jo sielą užgriuvo kaip tamsi tuštuma ir nukreipė jo mintis į mažosios Džoanės Šraiver nuotraukas, darytas nusikaltimo vietoje.

Jis nuleido galvą ir žiūrėjo į kelią. Tolumoje matė bulvarą, žėrintį geltonais gatvės žibintais ir pravažiuojančių automobilių šviesomis. Nusisuko išgirdęs tolumoje kaukiančią sireną ir įėjo į savo daugiabutį. Pakilo liftu, perėjo koridorių ir atsirakino buto duris. Tarpduryje akimirką stabtelėjo, įjungė šviesą ir apsidairė. Pamatė viengungišką netvarką, knygų prigrūstas lentynas, ant sienų – įrėmintus plakatus, stalą, apkrautą laikraščiais, žurnalais, straipsnių iškarpomis. Apsidairė, ieškodamas ko nors, kas paliudytų, kad grįžo namo. Tada atsiduso, užrakino duris, išsikrovė daiktus ir nuėjo miegoti.

Kovartas visą savaitę skambinėjo telefonu, rinkdamas faktus straipsniui. Nemalonūs skambučiai prokurorams, nuteisusiems Fergiusoną ir nenorintiems kalbėtis su žurnalistais. Ilgi pokalbiai su žmonėmis, liudijusiais byloje prieš Bleirą Salivaną. Pensakolos detektyvas patvirtino, kad Salivanas buvo Eskambijos apygardoje Džoanės Šraiver žmogžudystės metu – už benziną mokėta kredito kortele vieną dieną prieš mergaitės nužudymą. Majamio prokurorai Kovartui parodė peilį, kuriuo prieš suėmimą naudojosi Salivanas – tai buvo pigus, niekuo neišsiskiriantis de-

šimties centimetrų ilgio ašmenimis peilis, panašus į rastąjį pralaidoje, bet ne visai toks.

Jis laikė peilį rankoje ir galvojo – viskas sutampa.

Kitos smulkmenos irgi tvarkingai susidėliojo.

Po ilgo pokalbio su Ratgerso universiteto pareigūnais pavyko gauti nedidelį Fergiusono pažymių sąrašą. Jis atrodė neišsiskiriantis, viskam abejingas studentas, kuriam neįdomu niekas, tik baigti kursą, jis to siekė atkakliai, tačiau neįspūdingai. Bendrabučio prižiūrėtojas prisiminė jį kaip tylų, nedraugišką studentą, nesidomintį vakarėliais ir bendravimu. Vienišius, sakė jis, daugiausia rūpinęsis savo reikalais ir išsikraustęs į butą po pirmųjų metų universitete.

Kovartas kalbėjosi su Fergiusono vidurinės mokyklos konsultantu, kuris pasakė maždaug tą patį, bet atkreipė dėmesį, kad Niuarke jo pažymiai buvę daug geresni. Nė vienas negalėjo prisiminti bent vieno nuteistojo draugo.

Jis jau pradėjo įsivaizduoti Fergiusoną kaip žmogų, plūduriuojantį gyvenimo pakrašty, nepasitikintį savimi, nežinantį, nei kas jis, nei kur eina. Žmogų, laukiantį, kad kas nors atsitiktų, kol staiga jį užgriūva blogiausia. Jis atrodė ne kaip kaltasis, o kaip paties neveiklumo auka. Žmogus, kuriuo pasinaudojo. Tai jam padėjo suvokti, kas atsitiko Pačiuloje. Jis pagalvojo, kokie skirtingi juodaodžiai šioje istorijoje: vienam nepatiko sėdėti autobuso gale, kitas bėgo po kulkomis gelbėti kitų. Vienas lėtai krimto mokslus universitete, kitas tapo policininku. Fergiusonui neliko jokios galimybės, kai Tenis Braunas nusistatė prieš jį.

Savaitės pabaigoje grįžo *Miami Journal* siųstas į šiaurės Floridą fotografas. Jis išdėliojo nuotraukas ant maketavimo stalo priešais Kovartą. Čia buvo spalvota Fergiusono nuotrauka – iš savo vienutės pro grotas jis žvelgė į fotoaparatą. Buvo pralaidos nuotrauka, kelios Pačiulos nuotraukos, Šraiverių namas, mokykla. Buvo ir ta pati nuotrauka, kurią Kovartas matė mokykloje. Buvo Tenio Brauno ir Briuso Vilkokso, išeinančių iš Eskambijos apygardos žmogžudysčių skyriaus, nuotrauka.

– Kaip pavyko padaryti šitą? – paklausė Kovartas.

– Visą dieną praleidau jų laukdamas ir stebėdamas duris. Nepasakyčiau, kad jie nudžiugo.

Patenkintas, kad jo ten nebuvo, Kovartas linktelėjo.

– O kaip Salis?

– Jis man neleido fotografuoti, – atsakė fotografas. – Bet turiu gerą nuotrauką iš jo teismo. Štai.

Jis padavė nuotrauką Kovartui.

Joje buvo Bleiras Salivanas, einantis tarp suolų eilių teismo salėje, surakintomis rankomis ir kojomis, laikomas dviejų galingų detektyvų. Jis pašaipiai šypsojosi į objektyvą, lyg juokdamasis, lyg grasindamas.

– Vieno dalyko taip ir nesupratau, – tarė fotografas.

– Kokio?

– Na, jei pamatytum tą vyrą, einantį gatve, tikrai bėgtum į kitą pusę. Tikrai neliptum į jo automobilį. Bet Fergiusonas, na, net tada, kai jis į tave žiūri piktai, vis tiek neatrodo toks blogas, supranti. Manau, patikėčiau, kad jam pavyko įkalbėti ką nors sėsti į jo mašiną.

– Nežinau, – atsakė Kovartas. Paėmė Salivano nuotrauką. – Tas vyras – žudikas psichopatas. Jis tave įkalbėtų padaryti bet ką. Ne tik mažą mergaitę. Prisimink kitus jo nužudytus žmones. O kaip ta senių porelė, kuriai jis padėjo pakeisti ratą? Turbūt jie, prieš nužudomi, padėkojo jam. Arba padavėja. Ji nuėjo su juo, atsimeni? Tiesiog norėjo gerai praleisti laiką. Manė, kad eis į vakarėlį. Nesitikėjo, kad jis – žudikas. O tas vaikis parduotuvėje? Turėjo aliarmo mygtuką tiesiai po prekystaliu. Bet jo nenuspaudė.

– Manau, nespėjo.

Kovartas gūžtelėjo pečiais.

– Na, – pasakė fotografas, – aš tikrų tikriausiai nesėsčiau į jo automobilį.

– Tiesa. Tave nužudytų.

Kovartas atsisėdo prie savo senojo stalo žinių skyriaus kampe, paskleidė ant jo visus savo užrašus ir įsispoksojo į monitorių. Vieną akimirką ekranas priešais buvo tuščias, ir Kovartas sunerimo. Jau gana ilgai nebuvo rašęs ir pagalvojo, ar įgūdžiai jo neapleido. Paskui pamanė, kad dar ne, tiesiog reikia leisti jauduliui nusverti abejones. Pradėjo pasakoti apie abu vyrus kamerose – kaip jie atrodė, kaip kalbėjo. Aprašė tai, ką matė Pačiuloje: nupasakojo gremėzdišką vieno detektyvo stiprumą ir greitai sukylantį kito pyktį. Žodžiai liejosi lengvai, be užsikirtimų. Jis negalvojo daugiau apie nieką.

Jam prireikė trijų dienų pirmajam straipsniui parašyti, dviejų – tęsiniui sukurti. Vieną dieną praleido tobulindamas tekstą. Dvi dienas sakinį po sakinio sutikrino su miesto žinių skyriaus redaktoriumi. Kitą dieną erzinantis kiekvieno žodžio tikslinimas su advokatais. Stovėjo priešais maketavimo stalą, kai jo straipsnis buvo paskirtas į sekmadienio numerio pirmąjį puslapį. Pagrindinė antraštė buvo *BYLA, PRITVINKUSI KLAUSIMŲ.* Jam tai patiko. Paantraštė – *DU VYRAI, VIENAS NUSIKALTIMAS IR ŽMOGŽUDYSTĖ, KURIOS NIEKAS NEUŽMIRŠ.* Tai jam irgi patiko.

Naktį gulėjo lovoje nemiegodamas, mąstydamas. Štai ir viskas. Aš tai padariau. Aš tai jau padariau. Aš tikrai tai padariau.

Šeštadienį, prieš pasirodant straipsniui, paskambino Teniui Braunui. Detektyvas buvo namie, o žmogžudysčių skyriuje nenorėjo Kovartui duoti jo namų telefono numerio – jis buvo neskelbiamas. Kovartas paprašė sekretorės, kad detektyvas perskambintų, ir po valandos jau kalbėjosi su juo.

– Kovartai? Čia Tenis Braunas. Maniau, kad mes nebesikalbame.

– Tik norėjau suteikti jums progą atsakyti į mano straipsnį.

– Tokią, kokią mums suteikė jūsų prakeiktas fotografas?

– Dėl to atsiprašau.

– Jis mus užpuolė iš pasalų.

– Atsiprašau.

Braunas patylėjo.

– Na, bent pasakykite, kad ta prakeikta nuotrauka nėra pernelyg bloga. Žinot, mes visi turime tuštybės.

Kovartas negalėjo pasakyti, ar detektyvas juokauja, ar ne.

– Ji nebloga, – pasakė jis. – Kaip kokių nors ieškomų nusikaltėlių nuotrauka.

– Gana gerai. Na, ko norite dabar?

– Ar norėtumėt atsakyti į straipsnį, kuris pasirodys rytoj?

– Rytoj? Kad mane kur. Tikriausiai teks atsikelti anksčiau ir nueiti į kioską. Ar labai svarbus straipsnis?

– Taip.

– Pirmas puslapis, tiesa? Padarys jus žvaigžde, Kovartai? Išgarsins?

– Tikrai nežinau.

Detektyvas pašaipiai nusijuokė.

– Didžioji Roberto Erlo Fergiusono proga, tiesa? Manot, jam išdegs? Manot, kad išgelbėsite jį nuo mirties bausmės?

– Nežinau. Istorija gana įdomi.

– Tai jau tikrai.

– Tiesiog norėjau suteikti jums progą atsakyti.

– Pasakysite, kas ten parašyta?

– Taip, pasakysiu. Straipsnis jau baigtas.

Tenio Brauno balsas kitame laido gale trumpam nutilo.

– Spėju, kad parašėte, kaip jį mušėme ir kitokį panašų mėšlą? Tą reikalą su ginklu, tiesa?

– Tiesiog parašyta, ką jis tvirtina. Parašyta ir tai, ką sakote jūs.

– Bet ne taip pat įtaigiai, tiesa?

– Ne, abu liudijimai vienodai svarbūs.

Braunas nusijuokė.

– Be abejo, – pasakė.

– Taigi, ar norėsite tiesiogiai komentuoti?

– Man patinka tas žodis – „komentuoti“. Daug pasako, ar ne? Gražus ir saugus. Norite, kad *pakomentuočiau*, ką parašėte?

Jo balse skambėjo aštrus sarkazmas.

– Taip. Norėjau jums suteikti tą progą.

– Suprantu. Progą išsikasti gilesnę duobę, – tarė detektyvas. – Įklimpti į dar daugiau bėdų, nei ir taip įklimpsiu, nors neprikalbėjau jums nesąmonių. Tikrai.

Jis įkvėpė ir tęsė, beveik liūdnai:

– Galėjau visam tam sutrukdyti, bet to nepadariau. Ar tai irgi parašyta jūsų straipsnyje?

– Žinoma.

Tenis Braunas ironiškai sukikeno.

– Manau, kad nujaučiate, kas po viso to įvyks. Bet pasakysiu jums vieną dalyką. Klystate. Velniškai klystate.

– Ar tai ir norite pasakyti?

– Niekada nėra taip paprasta, kaip žmonėms atrodo. Visada būna nemalonumų. Visada kyla klausimų. Visada būna abejonių.

– Ar *tai* norite pasakyti?

– Jūs klystat. Tiesiog klystat.

– Gerai. Jei tai norite pasakyti.

– Ne, noriu, kad suprastumėte, – detektyvas staiga nusijuokė, – vis dar vaidinate kietą riešutėlį, ar ne, Kovartai? Neprivalote atsakyti. Jau žinau atsakymą, – jis trumpam nutilo. Patylėjo.

Kovartas klausėsi gilaus, pikto kvėpavimo, kol Tenis Braunas pagaliau prašneko, išdundėjo žodžius kaip tolima audra:

– Štai komentaras: išsikrušk!

Ir padėjo ragelį.

AŠTUNTAS SKYRIUS

Dar vienas laiškas iš kalėjimo

Jis nesusitiko ir nesikalbėjo su Fergiusonu iki pat svarstymo. Taip pat ir su detektyvais, jie neatsakinėjo į jo skambučius kelias savaites po straipsnio pasirodymo. Jo prašymus suteikti informacijos be ilgų svarstymų tvarkė Eskambijos apygardos prokurorai, besistengiantys sukurti strategiją. Vis dėlto nerimo Fergiusono advokatai – kasdien skambino jam pranešti apie tolesnius įvykius, teikė daugybę prašymų teisėjui, vadovaujančiam Fergiusono teismui.

Pasirodžius straipsniui Kovartas buvo įsuktas į didžiulį dėmesio sūkurį, tarytum žmogus, kurį gatve neša smarki audra. Televizija ir spauda susidomėjo byla ir godžiai puolė prie visų žmonių, įvykių ir vietų, susijusių su straipsnyje pateikta istorija, perpasakojo šimtais įvairiausių, bet kartu ir labai panašių būdų. Visiems suinteresuotiesiems toji istorija buvo įdomi dėl kelių dalykų: melagingo prisipažinimo, susirūpinusio miestelio, negalinčio užmiršti vaiko žmogžudystės, kietų kaip akmuo detektyvų ir galiausiai ironijos, su kuria žudikas gali žiūrėti, kaip dėl jo tylėjimo kitas žmogus sėda į elektros kėdę. Būtent tai, žinoma, ir darė Bleiras Salivanas, be jokių ceremonijų atsisakydamas bet kokių interviu, nenorėdamas kalbėtis su reporteriais, teisininkais, policininkais, net su filmavimo komanda iš *60 Minutes*. Met-

jui Kovartui jis paskambino tik kartą, praėjus gal dešimčiai dienų po straipsnio pasirodymo.

Skambutį apmokėjo pats Kovartas. Jis redakcijoje prie stalo skaitė *The New York Times* istorijos versiją (*ŽMOGŽUDYSTĖS FLORIDOJE BYLOJE KYLA KLAUSIMŲ*), kai suskambo telefonas ir kapotas tarpmiestinių skambučių operatoriaus balsas paklausė, ar jis priims pono Salivano, esančio Starke, Floridoje, skambutį. Akimirką jis sutriko, paskui susijaudino. Palinko kėdėje į priekį ir išgirdo pažįstamą švelnų nosinį seržanto Rodžerso balsą:

– Kovartai? Ar tai jūs, drauguži?

– Sveiki, seržante. Klausau.

– Mes atvedame Salį. Jis nori su jumis pasikalbėti.

– Kaip reikalai?

Seržantas nusijuokė.

– Po galais, verčiau reikėjo jūsų čia neleisti. Po to straipsnio visas kalėjimas dūzgia kaip bičių avilys. Staiga visi kaliniai, laukiantys mirties bausmės įvykdymo, puolė skambinti visiems prakeiktiems reporteriams visoje valstijoje. Ir kiekvienas suknistas reporteris ateina ir reikalauja visokių interviu, ekskursijos ir visų tų dalykų, – per telefoną skambėjo seržanto juokas. – Visi susijaudinę labiau nei tada, kai buvo išsijungę ir pagrindinis, ir atsarginis generatoriai, o kaliniai manė, kad tai likimo ranka jiems atveria kamerų duris.

– Atsiprašau, kad sukėliau tiek rūpesčių...

– Nesvarbu. Paįvairina darbą. Bet tikriausiai bus sunkėliau, kai viskas nurims. O tai, anksčiau ar vėliau, tikrai atsitiks.

– Kaip Fergiusonas?

– Bobis Erlas? Jis vos spėja dalyti interviu, manau, turėtų vesti savo paties vėlyvos nakties pokalbių šou, kaip Džonis Karsonas ar tas Letermanas.

Kovartas šyptelėjo.

– O Salis?

Po trumpos pauzės seržantas tyliai pratarė:

– Su niekuo apie nieką nekalba. Ne tik su reporteriais ar psichiatrais. Bobio Erlo advokatas buvo atėjęs kokius penkis šešis kartus. Buvo atėję tie du detektyvai, bet jis tik nusijuokė ir išspyrė juos lauk. Šaukimai į teismą, grasinimai, pažadai – niekas nepadeda. Jis nenori kalbėti, ypač apie mažąją mergaitę iš Pačiulos. Gieda giesmes, rašo dar daugiau laiškų ir įdėmiai studijuoja Bibliją. Vis klausinėja, kas vyksta, aš, kiek galėdamas, jam pasakau, atnešu laikraščių ir panašiai. Jis kas vakarą žiūri televiziją, norėdamas pamatyti, kaip tiedu detektyvai koneveikia jus kiek įmanydami. Ir iš viso to juokiasi.

– Ką manote jūs?

– Manau, kad jis linksminasi. Labai savotiškai linksminasi.

– Tai siaubinga.

– Aš jau pasakojau jums apie šį žmogų.

– Tai kodėl jis nori su manimi kalbėti?

– Nežinau. Tiesiog vakar paklausė, ar galėtų jums paskambinti.

– Tai atveskite jį.

Seržantas susirūpinęs kostelėjo.

– Ne taip paprasta. Atminkit, kai perkeliam poną Salivaną, atsargumo nebūna per daug.

– Žinoma. Kaip jis atrodo?

– Nepasikeitė nuo tada, kai buvo su jumis susitikęs, tik kiek labiau susijaudinęs. Truputį paraudęs, lyg būtų labai sočiai pavalgęs, nors, atvirkščiai, valgo labai mažai. Kaip sakiau, manau, jam labai linksma. Jis tiesiog trykšta energija.

– Taigi. Seržante, nesakėt, ką manot apie straipsnį.

– Ne? Na, manau, jis labai įdomus.

– Ir?

– Na, pone Kovartai, turiu pasakyti, kad pabuvęs kalėjimuose, ypač kur laikomi mirtininkai, per kurį laiką galit išgirsti pačių keisčiausių istorijų, kokių tik yra.

Nespėjęs užduoti dar vieno klausimo, Kovartas fone išgirdo garsius balsus ir šurmulį. Seržantas tarė:

– Jis ateina.

– Ar šis pokalbis privatus? – paklausė Kovartas.

– Turite omeny, ar telefone yra klausymosi įranga? Nė neįsivaizduoju. Šita linija dažniausiai naudojama skambinti advokatams, todėl abejoju, nes jie tikrai sukeltų daug triukšmo. Šiaip ar taip, štai ir jis, tik luktelėkite, reikia surakinti jam rankas.

Akimirką buvo tylu. Kovartas girdėjo fone kalbant seržantą:

– Per stipriai, Sali?

Išgirdo, kaip kalinys atsakė:

– Ne, gerai.

Tada pasigirdo keli neaiškūs garsai, uždaromos durys ir pagaliau Bleiro Salivano balsas:

– Nagi, nagi, nagi... Pone Kovartai, pasaulinio garso žurnaliste, kaip sekasi?

– Gerai, pone Salivanai.

– Puiku. Puiku. Tai kaip manote, Kovartai, mūsų mielas Bobis Erlas išeis į laisvę? Manote, kad Fortūna jį ištrauks iš už grotų, iš mirties šešėlio? Manote, kad teisingumo ratai pradės pagaliau suktis? – Salivanas kimiai nusijuokė.

– Nežinau. Jo advokatas pateikė prašymą svarstyti bylą iš naujo tame pačiame teisme, kuris jį nuteisė...

– Manote, pasiseks?

– Pamatysim.

Salivanas kostelėjo.

– Tai tiesa.

Abu vyrai tylėjo.

Po akimirkos Kovartas paklausė:

– Kodėl man paskambinote?

– Palauk, – atsakė Salivanas, – bandau prisidegti prakeiktą cigaretę. Labai sunku. Turiu padėti ragelį, – pasigirdo duslus dunkstelėjimas, paskui Kovartas vėl išgirdo jo balsą. – Na štai. Kažko klausei?

– Kodėl paskambinote?

– Tiesiog norėjau išgirsti, koks tapai garsus.

– Ką?

– Po velnių, Kovartai, kur tik pažvelgsi – visur tavo straipsnis. Tikrai patraukei visų dėmesį, ar ne? Tiesiog įkišdamas ranką į seną purviną vamzdį, tiesa?

– Tikriausiai.

– Gana paprastas būdas išgarsėti, ar ne?

– Tai ne viskas, ką padariau.

Salivanas spjovė dar vieną juoką.

– Gal ir ne. Bet atrodei gerai, atsakinėdamas į tuos klausimus per *Nightline*. Tikrai pasitikintis savimi.

– Jūs su niekuo nekalbėjot.

– Pamaniau, verčiau leisiu tau ir Bobiui Erlui su visais kalbėtis, – Salivanas nutilo ir švilptelėjo, – žinoma, pastebėjau, kad tie policininkai iš Pačiulos irgi nelabai norėjo šnekėti. Manau, jie netiki Bobiu Erlu. Netiki ir tavimi. Ir jau tikrų tikriausiai netiki manimi.

Salivanas šaižiai, pašaipiai nusikvatojo.

– Na, argi jie ne kietakakčiai! Tiesiog parodo, kad kai kurie žmonės kartais nieko nenori žinoti, ar ne?

Kovartas neatsakė.

– Ar tai ne klausimas, Kovartai? Ar aš tavęs nieko nepaklausiau? – sušvokštė Bleiras Salivanas.

– Taip, – skubiai atsakė Kovartas. – Kai kurie žmonės tiesiog nieko nenori žinoti.

Kalinys patylėjo.

– Na, mes turėtume atverti jiems akis. Tiesa, pone įžymusis reporteri? Nuvesti juos pažinimo keliu. Kaip manai?

– Kaip? – Kovartas išsitiesė. Jautė iš pažastų srūvantį ir kutenantį šonus prakaitą.

– Na, tarkim, pasakyčiau dar kai ką. Kai ką labai įdomaus.

Kovarto ranka sugriebė pieštuką ir tuščią popieriaus lapelį.

– Ką?

– Mąstau. Nespausk manęs.

– Gerai. Neskubėkite.

Na, pagaliau, pagalvojo jis.

– Būtų įdomu sužinoti, kaip ta maža mergaitė įlipo į automobilį, ar ne? Tai patrauktų tavo dėmesį, Kovartai, argi ne?

– Žinoma. Kaip?

– Ne taip greitai. Aš vis dar svarstau. Šiomis dienomis reikia būti atsargiam su žodžiais. Nenoriu nesusipratimų. Ar žinai, kad tą dieną, kai mirė toji mergaitė, buvo labai gražu? Ar žinai, kad buvo karšta ir sausa, pūtė silpnas gaivus vėjelis, o dangus buvo platus, giedras, žydras ir aplink žydėjo gėlės? Labai graži diena numirti. Ir įsivaizduok, kaip vėsu ir jauku buvo toje pelkėje, jos šešėliuose. Ar nemanai, kad vyras, nužudęs mažąją Džoanę, – koks nuostabus vardas – po to tiesiog trumpam prigulė ir džiaugėsi ta diena? Ir leidosi nuraminamas pavėsio?

– Ar buvo vėsu?

Bleiras Salivanas staiga nusijuokė.

– Argi aš žinau, Kovartai? Tikrai?

Jis sušvokštė, švilpaudamas aname telefono linijos gale.

– Pagalvok apie viską, ką norėtų sužinoti tie paršai policininkai. Tokius dalykus kaip drabužiai, kraujo dėmės, kodėl nebuvo jokių pirštų atspaudų, plaukų ar purvo ir panašiai.

– Kodėl?

– Na, – nerūpestingai atsakė Salivanas, – spėju, kad žudikas turėjo dvejus drabužius. Kad galėtų vienus – išteptus krauju ar kuo – nusivilkti ir kur nors išmesti. Jis tikriausiai buvo gana sumanus, kad pasiimtų porą juodų šiukšlių maišų, į kuriuos sudėtų kruvinus drabužius ir niekas nieko nepastebėtų.

Kovarto širdis šoktelėjo. Atsiminė, kad Majamio detektyvas sakė jam radęs drabužių ir ritinį šiukšlių maišų Salivano automobilio bagažinėje tą naktį, kai jį suėmė. Jis akimirką užsimerkė ir paklausė:

– O kur žudikas galėjo tuos daiktus išmesti?

– Gal į kokią nors *Gelbėjimo armijos** labdaros dėžę. Žinai, viena tokia yra prekybos centre, tiesiai už Pensakolos. Bet taip jis darytų tik tada, jei viskas būtų nelabai sutepta. O jei būtų tikrai labai atsargus, gal viską sumestų į konteinerį, kokie stovi poilsiavietėse. Kaip, tarkim, Vilou Kryke. Jį paima kas savaitę, visas šiukšles išverčia ir užkasa į žemę. Niekas niekada nežiūri, kas išmesta. Viskas užpilama tonomis šiukšlių. Niekas nieko niekada neatrastų.

– Ar taip ir atsitiko?

Jis neatsakė į klausimą, tik tęsė:

– Spėju, kad tie policininkai, taip pat ir tu, Kovartai, galbūt ir liūdintys mergaitės tėveliai norėtų sužinoti, kodėl mergaitė įsėdo į automobilį, tiesa? Juk galų gale tai svarbu. Kodėl taip nutiko?

– Pasakykit kodėl.

Jis sušnypštė į telefoną:

– Dievo valia, Kovartai.

Sekundę buvo tylu.

– O gal velnio. Ar apie tai pamąstei, Kovartai? Gal Dievui tiesiog buvo bloga diena, todėl leido savo buvusiam vyriausiajam padėjėjui padaryti blogą darbą?

Kovartas neatsakė. Jis klausėsi šnabždamų žodžių, atslenkančių telefono laidais ir sunkiai krintančių jam į ausį.

– Lažinuosi, Kovartai, kad tas, kuris įkalbėjo mergaitę sėsti į automobilį, pasakė ką nors panašaus: „Atsiprašau, mieloji, ar negalėtum man padėti? Aš pasiklydau ir norėčiau rasti kelią." Argi tai ne tikra Dievo tiesa, Kovartai? Tas vyras mašinoje, matau jį taip aiškiai kaip savo ranką. Jis pasiklydo, Kovartai. Pasiklydo tarp daugybės kelių. Bet tą dieną jis save atrado, tiesa?

Prieš tęsdamas Salivanas sunkiai įkvėpė.

* Gelbėjimo armija (angl. *Salvation Army*) – religinė labdaros organizacija.

– O ką gi jis sakė atkreipęs tos mažos mergaitės dėmesį? Gal: „Mieloji, pavėžėsiu tave iki kampo, gerai?“ Taip paprastai ir tikroviškai.

Salivanas vėl nutilo.

– Paprastai ir tikroviškai... Panašu į košmarą. Tokiu būdu, kurį vaikai mokomi atpažinti, kurio turi bijoti ir saugotis.

Jis nutilo, paskui guviai pridūrė:

– Vienintelė bėda ta, kad ji nesisaugojo.

– Ar jūs visa tai jai pasakėte? – dvejodamas paklausė Kovartas.

– Ar sakiau, kad visa tai dariau aš? Ar tikrai taip sakiau? Ne, aš tik sakiau, kad tikriausiai kažkas jai taip sakė. Kažkas, kas tądien jautėsi kiek įpykęs ir norėjo ką nors nužudyti – jam tiesiog pasitaikė ta mergytė.

Jis vėl nusijuokė. Tada nusičiaudėjo.

– Kodėl tai padarėte? – paklausė Kovartas.

– Ar sakiau, kad ką nors padariau? – kikendamas atsakė Salivanas.

– Ne. Jūs tiesiog mane erzinat...

– Atsiprašau, kad linksminuosi.

– Kodėl tiesiog nepasakote tiesos? Kodėl nebaigiate išsisukinėti ir nepasakote tiesos?

– Kad sugadinčiau visą smagumą? Kovartai, tikrai nežinai, kaip žmogus nori linksmintis laukdamas, kol jam įvykdys mirties bausmę.

– Ar leisdamas mirti nekaltam žmogui...

– Ar aš tai darau? Argi neturime nuostabios teisinės sistemos, kuri viską sutvarkys? Užtikrins, kad nekalti žmonės nebūtų nubausti?

– Žinote, apie ką kalbu.

– Taip, žinau, – lėtai, grasinamai atsakė Salivanas. – Ir man nusispjaut.

– Tai kodėl man paskambinote?

Salivanas aname laido gale nutilo. Kai vėl prakalbo, jo balsas buvo tylus, grėsmingas.

– Norėjau, kad žinotum, kaip man parūpo tavo karjera, Kovartai.

– Tai...

– Nepertraukinėk! – Salivanas nukando jo žodžius. – Aš tau tai jau sakiau! Po velnių, kai aš kalbu, tu klausaisi, pone reporteri. Supratai?

– Taip.

– Nes noriu tau kai ką pasakyti.

– Ką?

– Norėjau pasakyti, kad viskas dar nesibaigė. Tik prasideda.

– Ką turit omeny?

– Pats išsiaiškink.

Kovartas laukė. Po akimirkos Salivanas pasakė:

– Manau, kad kada nors dar pasikalbėsime. Man patinka mūsų pasišnekučiavimai. Po mūsų pokalbių tiek daug atsitinka. Tiesa, dar vienas dalykas.

– Koks?

– Girdėjai, Floridos Aukščiausiasis teismas rudenį svarstys automatiškai pateiktą mano apeliaciją. Jiems tikrai patinka versti žmones laukti. Tikriausiai jie mano, kad pakeisiu savo nuomonę. Pradėsiu teikti apeliacijas ir panašiai. Gal pasamdysiu kokį nors šulą, kaip padarė Bobis Erlas, ir pradėsiu klausinėti, ar *konstituciška* mane sučirškinti. Man tai patinka. Man patinka, kad jie rūpinasi senuoju geruoju Saliu.

Jis stabtelėjo.

– Bet mes žinome vieną dalyką, ar ne, pone reporteri?

– Kokį?

– Kad jie labai klysta. Aš nepakeisčiau savo nuomonės, net jei pats Jėzus Kristus nusileistų iš debesų ir gražiai manęs paprašytų.

Tai pasakęs jis greitai padėjo ragelį.

Kovartas atsistojo. Nusprendė nueiti į vonią, kur kelias minutes leido ant riešų šaltą vandenį, bandydamas numaldyti staiga apėmusį karštį ir sulėtinti besidaužančią širdį.

Vieną vakarą, kai jis jau ruošėsi eiti namo, paskambino buvusi žmona – dieną po pasirodymo *Nightline*.

– Meti? – pasakė Sendė, – matėme tave per televiziją.

Jos balse girdėjosi kažkoks mergaitiškas džiūgavimas, kuris priminė geresnius laikus, kai jie buvo jauni ir santykiai dar nebuvo pašliję. Jos skambutis nustebino, bet jis buvo patenkintas. Pajuto kažkokį keistą santūrų džiaugsmą.

– Sveika, Sende. Kaip sekasi?

– Gerai. Storėju. Visada pavargusi. Juk atsimeni, kaip viskas buvo.

Ne visai, pamanė jis. Atsiminė, kad per visą jos nėštumą jis dirbdavo po keturiolika valandų per dieną laikraščio redakcijoje.

– Ką pagalvojai?

– Tikriausiai tau buvo labai įdomu. Neįtikėtina istorija.

– Ir tebėra.

– Kas atsitiks tiems dviem vyrams?

– Nežinau. Manau, kad Fergiusonui bus surengtas naujas teismo procesas. Tas kitas...

Ji pertraukė:

– Jis mane gąsdina.

– Jis – iškrypėlis.

– Kas jo laukia?

– Jei jis nepradės teikti apeliacijų, gubernatorius pasirašys įsakymą įvykdyti mirties bausmę vos tik Aukščiausiasis teismas patvirtins nuosprendį. Nėra abejonių, kad jis tai padarys.

– Kas tada?

– Nežinau. Teismas dažniausiai praneša savo nutartis keletą kartų iki Naujųjų metų. Bus viena maža eilutė nutarčių pakete: „Dėl Floridos valstijos prieš Bleirą Salivaną. Teismo paskirtas nuosprendis ir bausmė patvirtinami.“ Paskui bus gana ramu, kol gubernatoriaus įsakymas ateis į kalėjimą. Žinai, daug popierizmo, parašų, oficialių antspaudų ir panašių dalykų, kol pagaliau kam nors reikės tą vyruką nudėti. Sargybiniai tai vadina mirtinu darbu.

– Nemanau, kad pasaulis taps blogesnis, kai jo nebebus, – pasakė Sendė kiek drebančiu balsu.

Kovartas neatsakė.

– Bet jei jis niekada neprisipažins tai padaręs, kas atsitiks Fergiusonui?

– Nežinau. Valstija galėtų vėl svarstyti jo bylą. Jam galėtų būti suteikta malonė. Jis galėtų likti ten, kur yra dabar. Gali atsitikti daug keistų dalykų.

– Jei Salivanui įvykdys mirties bausmę, ar kada nors sužinosime tiesą?

– Ar sužinosime tiesą? Po velnių, manau, kad jau žinom tiesą. Tiesa ta, kad Fergiusonas neturėjo būti nuteistas myriop. Bet *įrodyti* tiesą? Tai jau kitas reikalas. Labai sunku.

– O kas dabar bus tau?

– Vis tas pats. Seksiu šią istoriją iki galo. Parašysiu kelis straipsnius, paskui pasensiu, iškris dantys ir iš manęs išvirs klijus. Taip elgiamasi su senais arkliais ir rašančiaisiais dienraščių vedamuosius.

Ji nusijuokė.

– Na jau. Gausi Pulicerio premiją.

Jis šyptelėjo.

– Tikrai nemanau, – pamelavo.

– Gausi. Aš tai jaučiu. Tada tave išsiųs į žirgyną.

– Jei pasiseks.

– Pasiseks. Tikrai gausi tą premiją. Nusipelnei. Neįtikėtinas straipsnis. Kaip Pitsas ir Ly.

Ji irgi prisimena tą istoriją, pagalvojo.

– Taip. Ar žinai, kas atsitiko tiems dviem vyrukams, kai jie privertė teisėją pradėti naują teismo procesą? Juos ir vėl nuteisė tokie pat rasistai prisiekusieji, kaip ir pirmą kartą. Jų nepaleido tol, kol gubernatorius pagaliau suteikė amnestiją. Žmonės tai užmiršta. Viskas truko dvylika metų.

– Bet jiems pavyko, o tas vyrukas gavo Pulicerio premiją.

Jis nusijuokė.

– Na, tiesa.

– Ir tu gausi. Ir tai neužtruks dvylikos metų.

– Na, pamatysim.

– Ar liksi dirbti *Journal*?

– Nematau priežasties išeiti.

– O jei paskambins iš *Times* ar *Post*?

– Pažiūrėsim.

Abu nusijuokė. Po minutės tylos ji tarė:

– Žinojau, kad vieną dieną rasi gerą istoriją. Visada žinojau, kad kada nors tai padarysi.

– Ką turėčiau sakyti...

– Nieko. Tiesiog žinojau, kad taip atsitiks.

– O kaip Bekė? Ar ji matė mane per *Nightline*?

Sendė sudvejojo.

– Ne. Jai pernelyg vėlu.

– Galėjai įrašyti.

– Ir ką ji būtų išgirdusi tėvelį kalbant? Apie kažką, kas nužudė mažą mergaitę? Mažą mergaitę, kuri buvo išprievartauta, o paskui subadyta – kiek, trisdešimt šešis kartus? Tada įmesta į pelkę? Nemanau, kad tai gera mintis.

Jis suprato, kad ji teisi, bet jam tai nepatiko.

– Vis tiek būtų buvę gerai, jei ji būtų mane pamačiusi.

– Čia saugu, – pasakė Sendė.

– Ką?

– Čia saugu. Tampa – nedidelis miestas. Na, nemažas bet nelabai didelis. Čia gyvenimas truputį lėtesnis. Nepanašu į Majamį. Nėra narkotikų ir riaušių, visokių keistenybių kaip Majamyje. Jai nereikia žinoti apie mergaites, kurias grobia, žudo ar prievartauja. Bent jau kol kas. Ji gali paaugti, pabūti vaiku, jai nereikia nuolat jaudintis.

– Nori pasakyti, kad tau nereikia nuolat jaudintis.

– Ar tai blogai?

– Ne.

– Žinai, ko niekada nesuprasiu? Kodėl visi, dirbantys spaudoje, mano, kad blogų dalykų atsitinka tik kitiems.

– Mes taip nemanom.

– Taip atrodo.

Jis nenorėjo ginčytis.

– Na, galbūt.

Ji prisivertė nusijuokti.

– Atsiprašau, jei sutrukdžiau džiaugtis. Tikrai, tik norėjau tave pasveikinti ir pasakyti, kad labai didžiuojuosi.

– Didžiuojiesi, bet išsiskyrei.

Ji sudvejojo.

– Taip, bet, maniau, kad taikiai.

– Atsiprašau. Tai nebuvo labai teisinga.

– Gerai.

Dar minutė tylos.

– Gal pasikalbėtume apie kitą Bekės apsilankymą?

– Nežinau. Būsiu užsiėmęs šita istorija, kol viskas kaip nors pasibaigs. Bet tikrai nežinau, kada tai įvyks.

– Tada aš tau paskambinsiu.

– Gerai.

– Dar kartą sveikinu.

– Ačiū.

Jis padėjo ragelį ir suprato, kad kartais būna labai kvailas, nesugeba pasakyti, ką nori, išreikšti to, ką reikia. Iš pykčio trenkė į stalą. Priėjo prie savo kabineto lango ir pažvelgė į miestą. Popietės eismas plaukė greitkelio link, kaip daugybė nervų, pulsuojančių reikalavimu grįžti namo. Jautė aplink tvyrančią vienatvę. Atrodė, kad miestas kepa po karštu mėlynu dangumi, šviesių spalvų pastatai atspindėjo saulę. Jis žiūrėjo į sankryžoje manevruojančių mašinų raizgalynę, tarytum žeme ropojančius piktus vabalus. Čia pavojinga, pagalvojo. Nesaugu.

Prieš dvi dienas po nedidelės avarijos du vairuotojai susišau-

dė – tratino vidury gatvės piko valandą: abu buvo ginkluoti beveik identiškais brangiais devynių milimetrų kalibro pusiau automatiniais ginklais. Iš jų nenukentėjo nė vienas, bet netoliese važiuojantis paauglys gavo rikošetu atsimušusią kulką į plautį ir jo būklė dabar buvo kritinė. Įprasta Majamio istorija, šalutinis karščio, prieštaringų kultūrų ir gyventojų, manančių, kad pistoletai – neatskiriama jų aprangos dalis, padarinys. Jis prisiminė labai seniai rašęs apie kažką panašaus. Prisiminė daugybę straipsnių, kuriuose aprašytos panašios istorijos. Buvo rašoma taip dažnai, kad kadaise pirmam puslapiui tikusi istorija dabar teužėmė šešias pastraipas laikraščio viduryje.

Jis galvojo apie savo dukrą ir mąstė, kodėl jai reikėtų žinoti. Kodėl jai reikėtų žinoti apie blogus ir baisius kai kurių žmonių potroškius?

Jis nežinojo atsakymo į tą klausimą.

Prie durų į teismo salę rangėsi daug storų kabelių. Keli operatoriai koridoriuje statė vaizdo magnetofonus ir jungė juos prie vienintelės salėje leidžiamos kameros. Koridoriuje trainiojosi spaudos ir televizijos reporteriai – televizijos darbuotojai buvo apsirengę kiek stilingiau ir apsikirpę, matyt, ir tvarkingesni nei jų varžovai iš laikraščių, mėgstantys atrodyti ne taip tvarkingai, kad išsiskirtų iš minios.

– Visos pajėgos čia, – tarė greta žingsniuojantis fotografas, krapštydamas savo *Leica* objektyvą, – šito šokio niekas nenori praleisti.

Nuo straipsnių pasirodymo praėjo gal dešimt savaičių. Dėl įvairių pareiškimų ir kitų išsisukinėjimų posėdis buvo du kartus atidėtas. Už Eskambijos apygardos teismo rūmų sienų karšta Floridos saulė kepino žemę. Modernaus pastato viduje buvo vėsu. Balsai, atsimušdami nuo aukštų lubų, aidėjo, todėl žmonės stengėsi kalbėti pašnibždomis, net jei tai buvo nebūtina. Šalia plačių rudų teismo salės durų puikavosi aukso spalvos užrašas: APYGARDOS TEISMO TEISĖJAS HARLIS TRENČAS.

– Tai tas vyrukas, kuris pavadino jį laukiniu žvėrimi? – paklausė fotografas.

– Pataikei.

– Manau, kad jis neapsidžiaugs, pamatęs visą šį šurmulį.

Fotografas kamera mostelėjo į reporterių ir operatorių minią.

– Ne, klysti. Šiais metais vyks rinkimai. Reklama jam labai patiks.

– Bet tik tada, jei jis priims teisingą sprendimą.

– Populiarų sprendimą.

– Abejoju, ar tai vienas ir tas pats.

Kovartas linktelėjo.

– Aš irgi taip nemanau. Bet ką gali žinoti. Spėju, kad dabar jis sėdi kabinete ir skambina visiems vietos politikams nuo čia iki Alabamos, bandydamas išsiaiškinti, ką jam daryti.

Fotografas nusijuokė.

– O tie tikriausiai skambina visiems apskrities tarnautojams, galvodami, ką jam pasakyti. Kaip manai, Meti? Manai, jį išleis?

– Neįsivaizduoju.

Jis pažvelgė tolyn ir pamatė koridoriumi ateinančią grupelę jaunų džinsuotų žmonių, apsupusių vyresnį žemą juodaodį vyrą su kostiumu.

– Nufotografuok juos, – tarė fotografui, – jie – protestuotojai prieš mirties bausmę, atvyko patriukšmauti.

– O kur kukluksklanas?

– Nežinia kur. Jie nebe taip gerai organizuoti. Gal vėluos. Arba pasiklys.

– Gal supainios dienas. Turbūt jie čia buvo vakar, jiems nusibodo laukti, visiškai susipainiojo ir išvažiavo.

Abu nusijuokė.

– Čia bus kaip zoologijos sode, – tarė Kovartas.

Fotografas stabtelėjo.

– Taip, o štai ir tigrai, laukiantys, kol tave pričiups.

Jis mostelėjo į vieną pusę – ten Kovartas pamatė į sieną atsirėmusius Tenį Brauną ir Briusą Vilkoksą, bandančius išvengti operatorių kamerų.

Sudvejojęs jis pasakė:

– Na, gal eisiu pažiūrėti, kas laukia tigrų narve.

Ir žvaliai nužingsniavo dviejų vyrų link.

Briusas Vilkoksas nusigręžė, atsuko Kovartui nugarą. Bet Tenis Braunas pasitraukė nuo sienos ir pasisveikindamas linktelėjo.

– Na, pone Kovartai, jūs tikrai sukėlėte sąmyšį.

– Pasitaiko, leitenante.

– Patenkintas savimi?

– Tiesiog atlikau savo darbą. Kaip ir jūs. Kaip ir Vilkoksas.

Braunas pažiūrėjo pro Kovartą į fotografą.

– Ei! Kitą kartą bandyk sugauti mano dešinį profilį. Tada atrodau dešimčia metų jaunesnis ir mano vaikai labiau džiaugiasi mane pamatę. Jie mano, kad aš visam tam jau per senas. Kam viską dar labiau apsunkinti?

Braunas šyptelėjo, truputį pasisuko prieš fotografą ir pridėjo pirštą prie skruosto.

– Matai? – tarė. – Daug geriau nei toje iš pasalų darytoje nuotraukoje.

– Atsiprašau.

Policininkas gūžtelėjo pečiais.

– Spėju, kad toks elgesys įprastas tokiems paparacams kaip tu.

– Kodėl neatsakėte į skambučius? – paklausė Kovartas.

– Nebeturėjom apie ką kalbėtis.

Kovartas papurtė galvą.

– O kaip Bleiras Salivanas?

– Jis to nepadarė, – atsakė Braunas.

– Kaip galite būti toks tikras?

– Negaliu būti. Kol kas ne. Tiesiog viskas atrodo neteisinga. Tik tiek.

– Klystat, – tyliai ištarė Kovartas. – Motyvas. Galimybė. Aiškus potraukis. Žinote tą vyrą. Ar negalite įsivaizduoti jo, vykdančio tą nusikaltimą? O kaip peilis vamzdyje?

Leitenantas vėl gūžtelėjo pečiais.

– Aš galiu *įsivaizduoti,* kaip jis tai daro. Žinoma. Bet tai nieko nereiškia.

– Ir vėl nuojautos, leitenante?

Tenis Braunas nusijuokė ir tarė:

– Daugiau su jumis nesikalbėsiu esminiais bylos klausimais, – tai pasakė kaip žmogus, šimtus kartų liudijęs prieš šimtus teisėjų. – Matysime, kas įvyks ten, – jis parodė į salę. – Paskui galbūt pasikalbėsime.

Detektyvas Vilkoksas priėjęs įsmeigė akis į Tenį Brauną.

– Tada tu kalbėsi! Tada! Negaliu patikėti, kad ketini skirti šitam šunsnukiui laiko, kai jis mus taip patvarkė. Privertė atrodyti kaip...

Leitenantas pakėlė ranką.

– Nesakyk, kaip jis privertė mus atrodyti. Man jau nusibodo, – jis pasisuko į Kovartą. – Kai šitas cirkas pasibaigs, susisiekite su manimi. Mes vėl pasikalbėsime. Ir dar...

– Kas?

– Ar atsimenat paskutinį dalyką, kurį jums sakiau?

– Žinoma, – pasakė Kovartas. – Liepėt man išsikrušti.

Tenis Braunas nusišypsojo.

– Taip, – ištarė tyliai. – Galite tęsti.

Didysis detektyvas nutilo, paskui pridūrė:

– Pats prisiprašėt, pone Kovartai.

Vilkoksas prunkštelėjo ir paplojo didžiajam vyrui per nugarą. Tada, ištiesęs smilių, delnu pavaizdavo pistoletą, ir, nusitaikęs į Kovartą, lėtai, dramatiškai iššovė.

– Pykšt! – pasakė. Abu detektyvai, palikę Kovartą ir fotografą koridoriuje, nuėjo teismo salės link.

Robertas Erlas Fergiusonas įžengė į teismo salę vedamas dviejų pilkai apsirengusių kalėjimo sargybinių, vilkėdamas naują mėlyną šviesiais ruoželiais kostiumą, nešinas geltonu bloknotu. Kovartas išgirdo kitą reporterį sakant:

– Atrodo lyg pasirengęs studijuoti teisę.

Stebėjo, kaip Fergiusonas spaudžia ranką Rojui Blekui ir jo jaunajam padėjėjui, dirsteli į Brauno ir Vilkokso pusę, linkteli Kovartui ir pasisuka laukti ateinant teisėjo.

Po minutės visa salė atsistojo.

Teisėjas Harlis Trenčas buvo žemas, apvalainas žilaplaukis vyras su tonzūra viršugalvyje. Atrodė tvarkingas, mėgstantis nurodinėti žmogus; paskubomis aptvarkęs priešais gulinčius popierius, jis nužvelgė teisininkus, lėtai išsitraukė akinius metaliniais rėmeliais, užsidėjo ant nosies ir pasidarė panašus į storą varną, tupinčią ant elektros laido.

– Na gerai. Pradėsime? – skubiai ištarė ir mostelėjo Rojui Blekui.

Advokatas atsistojo. Jis buvo aukštas ir liesas, nukarusiais gerokai žemiau apykaklės plaukais. Jis sukosi lėtai, judesiai buvo perdėm teatrališki, kalbėdamas gestikuliavo rankomis. Kovartas pamanė, kad teisėjas neleis advokatui lengvai atsipūsti – su kiekvienu gynėjo žodžiu jo veidas vis labiau niaukėsi.

– Gerbiamasis teisėjau, mes prašome svarstyti bylą iš naujo. Mūsų prašymas paremtas keliais argumentais: tvirtiname, kad šioje byloje atsirado naujos išteisinamosios medžiagos, taip pat tvirtiname, kad pateikus ją naujajam teismui, prisiekusieji neturėtų kito pasirinkimo, kaip tik išteisinti poną Fergiusoną, nes yra pagrįstų abejonių, kad ponas Fergiusonas nužudė Džoanę Šraiver. Be to, teigiame, kad teismas suklydo spręsdamas dėl pono Fergiusono prisipažinimo tinkamumo ir tikrumo.

Advokatas atsisuko į detektyvus ir žodį „tikrumo“ sarkastiškai ištęsė.

– Ar tai ne apeliacinio teismo reikalas? – greitai paklausė teisėjas.

– Ne, pone. Remdamiesi Rivkindu, 320 Florida dvylika, 1978, ir Floridos valstija prieš Starką, 211 Florida trylika, 1982 ir kitais precedentais, pone, mes pagarbiai pareiškiame, kad būtent jūs, gerbiamasis teisėjau, prieš priimdamas nuosprendį neleidote pasinaudoti visais įrodymais...

– Protestuoju!

Kovartas pamatė, kad valstijos prokuroro padėjėjas pašoko. Jis buvo jaunas, įpusėjęs trečią dešimtį, turbūt, tik prieš kelerius metus baigęs teisės studijas. Vilkėjo trijų dalių gelsvai rudą kostiumą ir kalbėjo skubotai, trūkinėjančiais sakiniais. Kilo daug abejonių dėl to, kad jį paskyrė kaltintoju šioje byloje. Kadangi byla buvo plačiai pagarsėjusi, buvo manoma, kad Eskambijos valstijos prokuroras pats imsis šio reikalo ir savo autoritetu pridės svorio valstijos pozicijai. Kai jaunasis teisininkas pasirodė vienas, žiniasklaidos veteranai supratingai palingavo galvas. Šis buvo vardu Boilanas; jis atsisakė Kovartui pasakyti net posėdžio pradžios laiką.

– Ponas Blekas leidžia suprasti, kad valstija nuslėpė informaciją. Tai kategoriškai neigiame. Gerbiamasis teisėjau, bylą turėtų nagrinėti apeliacinis teismas.

– Gerbiamasis teisėjau, gal galėčiau baigti?

– Prašom, pone Blekai. Protestas atmestas.

Boilanas atsisėdo, o Blekas tęsė:

– Mes tvirtiname, kad to svarstymo rezultatai būtų buvę kitokie ir valstija be pono Fergiusono tariamo prisipažinimo nebūtų galėjusi tęsti kaltinimo. Blogiausiu atveju, gerbiamasis teisėjau, jei prisiekusiesiems būtų buvusi atskleista tiesa, pono Fergiusono advokatas būtų galėjęs pateikti jiems stiprių argumentų.

– Suprantu, – atsakė teisėjas ir pakėlė ranką, nutraukdamas advokato kalbą. – Pone Boilanai?

– Gerbiamasis teisėjau, valstija tvirtina, kad tai apeliacinio

teismo reikalas. O dėl naujų įrodymų – teiginiai laikraštyje nėra *bona fide* įrodymai, kurių teismas turėtų paisyti.

– Kodėl ne? – greitai paklausė teisėjas, suraukdamas antakius. – Kas menkina tų teiginių svarbą, jei gynyba sugebės įrodyti jų tikrumą. Aš nežinau, kaip jie tai padarys, bet kodėl neturėtume jiems duoti progos?

– Mes manome, kad jie pagrįsti gandais, gerbiamasis teisėjau, todėl turėtų būti atmesti.

Teisėjas papurtė galvą.

– Yra labai daug gandų taisyklių išimčių, pone Boilanai. Jūs tai žinote. Šiame teisme praeitą savaitę tvirtinote priešingai, – teisėjas pažvelgė į susirinkusiuosius. – Aš išklausysiu bylą, – greitai pasakė jis. – Kvieskite pirmąjį liudytoją.

– Štai ir viskas, – sušnabždėjo Kovartas fotografui.

– Kas?

– Jei jis nori išklausyti, vadinasi, jau apsisprendė.

Fotografas gūžtelėjo pečiais. Teismo sekretorius pakilo ir pakvietė:

– Detektyvas Briusas Vilkoksas.

Kol Vilkoksas buvo prisaikdinamas, valstijos prokuroro padėjėjas pakilo ir tarė:

– Gerbiamasis teisėjau, šioje salėje matau kelis liudytojus. Manau, derėtų pritaikyti liudytojų taisyklę – dabar jie turėtų palikti salę.

Teisėjas linktelėjo ir pasakė:

– Visi liudytojai tegul laukia už durų.

Kovartas matė, kaip Tenis Braunas pakilo ir išėjo. Akimis jis sekė mažesnį vyrą – Kovartas atpažino teismo medicinos eksperto padėjėją. Nustebęs pastebėjo ir valstijos kalėjimo pareigūną, matytą ten per apsilankymus. Atsisukęs išvydo, kad prokuroras pirštu rodo ir į jį patį.

– Ar ponas Kovartas ne liudytojas?

– Ne šį kartą, – atsakė Rojus Blekas šyptelėjęs.

Prokuroras norėjo kažką sakyti, bet nutilo.

Teisėjas pasilenkęs prabilo aiškiu, kiek abejojančiu balsu:

– Jūs neketinate kviesti pono Kovarto liudyti?

– Šiuo metu ne, gerbiamasis teisėjau. Mes taip pat neketiname kviesti pono ir ponios Šraiverių.

Jis mostelėjo į pirmą eilę, kur stoiškai sėdėjo nužudytosios mergaitės tėvai, stengdamiesi žiūrėti tiesiai prieš save, bandydami nekreipti dėmesio į jų pusėn atsuktas televizijos kameras, taip pat ir visų susirinkusiųjų žvilgsnius.

Teisėjas gūžtelėjo pečiais.

– Tęskite, – tarė.

Advokatas priėjo prie liudytojų pakylos ir kiek patylėjo prieš kreipdamasis į detektyvą Vilkoksą, kuris sėdėjo liudytojo kėdėje palinkęs į priekį, padėjęs rankas ant užtvaros, lyg laukdamas lenktynių pradžios.

Keletą akimirkų advokatas tiesiog kūrė atmosferą. Jis paprašė detektyvą nupasakoti Fergiusono suėmimo aplinkybes. Privertė detektyvą pripažinti, kad Fergiusonas viską darė nesipriešindamas. Privertė pripažinti, kad vienintelis dalykas, siejantis Fergiusoną ir nusikaltimą, buvo automobilių panašumas. Tada pagaliau paklausė:

– Tai jį suėmė dėl automobilio?

– Ne, pone. Jis nebuvo suimtas tol, kol neprisipažino padaręs nusikaltimą.

– Bet tai įvyko gerokai po to, kai jį sulaikė? Daugiau nei po dvidešimt keturių valandų, tiesa?

– Taip.

– Ir jūs manote, kad jis galvojo, jog per tardymą gali bet kada išeiti?

– Jis niekada nesiprašė išleidžiamas.

– Ar manote, kad jis žinojo, jog gali tai padaryti?

– Aš nežinau, ką jis galvojo.

– Pakalbėkime apie tardymą. Ar atsimenate, kaip prieš trejus metus davėte parodymus tokiame pat teisme kaip šis.

– Taip, atsimenu.

– Ar atsimenate, kaip ponas Bernsas jūsų paklausė: „Ar prieš ponui Fergiusonui prisipažįstant jūs jam trenkėte?“, o jūs atsakėte: „Ne, netrenkiau.“ Ar tai buvo teisingas teiginys?

– Taip.

– Ar jūs esate skaitęs su šia byla susijusius straipsnius, pasirodžiusius *Miami Journal* prieš kelias savaites?

– Taip, esu.

– Leiskite paskaityti pastraipą iš jų. Cituoju: „Detektyvai paneigė, kad Fergiusonas buvo sumuštas, siekiant išgauti jo prisipažinimą. Bet jie pripažino, kad apklausos pradžioje jam buvo „duotas antausis“. Ar jūs, pone, esate susipažinęs su šiuo išspausdintu laikraštyje teiginiu?

– Taip, esu.

– Ar jis teisingas?

– Taip.

Staiga susierzinęs Rojus Blekas pradėjo greitai žingsniuoti.

– Na, tai kuris teiginys teisingas?

Detektyvas Vilkoksas atsilošė, leido šypsenai nutūpti ant lūpų.

– Abu teiginiai teisingi, pone. Tai tiesa, kad apklausos pradžioje aš dukart skėliau ponui Fergiusonui. Atviru delnu. Nestipriai. Tai buvo po to, kai jis mane įžeidė, ir aš akimirką nepajėgiau suvaldyti pykčio, pone. Bet jis prisipažino tik po daugelio valandų, pone. Beveik po dienos. Visą tą laiką juokavome ir draugiškai šnekučiavomės. Jam buvo tiekiamas maistas ir leidžiama pailsėti. Jis nė sykio nepareikalavo advokato ir nepaklausė, ar gali grįžti namo. Man pasirodė, kad prisipažinęs jis pasijuto daug geriau.

Detektyvas Vilkoksas žvilgtelėjo į Fergiusoną – šis buvo susiraukęs, purtė galvą ir kažką skubiai rašėsi savo bloknote. Akis jis akimirką nukreipė į Kovartą ir nusišypsojo.

Rojaus Bleko klausime pasigirdo pyktis.

– Na, o po to, kai jam trenkėte, detektyve, ką, jūsų manymu, jis pagalvojo? Gal galvojo, kad nėra suimtas? Kad gali išeiti? Ar manė, kad jį dar mušite?

– Nežinau.

– Kaip jis elgėsi gavęs antausį?

– Pagarbiau. Nepanašu, kad Fergiusonas tai būtų palaikęs labai didele blogybe.

– Ir?

– Ir savo vyresniojo pareigūno reikalavimu aš jo atsiprašiau.

– Na, esu tikras, kad žmogui, laukiančiam mirties bausmės, tas atsiprašymas nepaprastai svarbus, – sarkastiškai pasakė advokatas.

– Protestuoju! – Boilanas lėtai atsistojo.

– Atsiimu pastabą, – tarė Blekas.

– Teisingai, – pasakė teisėjas. – Būtent.

Jis rūsčiai pažvelgė į advokatą.

– Daugiau jokių klausimų.

– Prokurore?

– Taip, gerbiamasis teisėjau. Turėčiau porą. Detektyve Vilkoksai, ar jums yra tekę gauti kitų žmonių, prisipažįstančių padarius nusikaltimą, pareiškimų?

– Taip. Daug kartų.

– Keli iš jų teismo atmesti?

– Nė vienas.

– Prieštarauju! Nesusiję su byla!

– Prieštaravimas patenkinamas. Prašom tęsti.

– Na, tiesiog norėjau įsitikinti: sakėte, kad ponas Fergiusonas pagaliau prisipažino praėjus kokioms dvidešimt keturioms valandoms po to, kai paprašėte jį padaryti pareiškimą?

– Taip.

– O minėtas antausis suduotas...

– Per pirmas penkias minutes.

– Ar buvo kokių nors kitų fizinių grasinimų ponui Fergiusonui?

– Ne.

– Žodinių grasinimų?

– Ne.

– Kitokių grasinimų?

– Ne.

– Ačiū.

Prokuroras atsisėdo. Vilkoksas atsistojo ir nužingsniavo per teismo salę, prieš filmavimo kameras nutaisęs piktą miną, bet, tik jas praėjęs, išsiviepė.

Kitas liudytojas buvo Tenis Braunas. Jis sėdėjo tyliai, patogiai, atrodė ramus, kaip daug kartų tai daręs žmogus. Kovartas atidžiai klausė, kol detektyvas aiškino, kokia paini byla, bei sakė, kad automobilis buvo pirmas ir beveik vienintelis įrodymas, kuriuo jie galėjo remtis. Jis pasakojo, kad jiems atvažiavus į senelės lūšną, Fergiusonas buvo nervingas, neramus, išsisukinėjo. Sakė, kad Fergiusono judesiai buvo staigūs, slapukiški, be to, jis nenorėjo paaiškinti, kodėl taip kruopščiai plauna automobilį, ar įtikinamai atsakyti, kodėl iškirptas gabalas jo automobilio kilimėlio. Jis teigė, esą Fergiusono suirzimas leidęs suprasti, kad jis slepia informaciją. Tada patvirtino, kad Fergiusonui sušerta dukart. Daugiau nieko.

Jo žodžiai patvirtino kolegos žodžius.

– Detektyvas Vilkoksas jam dukart trenkė atviru delnu. Nestipriai. Po to jis elgėsi pagarbiau. Bet aš asmeniškai atsiprašiau jo ir pareikalavau, kad detektyvas Vilkoksas padarytų tą patį.

– Koks buvo tų atsiprašymų poveikis?

– Atrodė, kad jis atsipalaidavo. Nepasirodė, kad ponas Fergiusonas laikytų antausį labai svarbiu dalyku.

– Neabejoju. Bet dabar tai svarbu, tiesa, leitenante?

Prieš atsakydamas į šį piktą klausimą Tenis Braunas kiek patylėjo.

– Tiesa. Dabar tai daug svarbiau.

– Ir, žinoma, jūs niekada neišsitraukėte ginklo ir nenutaikėte jo į mano klientą?

– Ne, pone.

– Niekada jam negrasinote?

– Ne, pone.

– Vadinasi, jo pareiškimas buvo nepriverstinis?

– Teisingai.

– Prašom atsistoti, leitenante.

– Atsiprašau?

– Atsistokite ir prieikite prie manęs.

Tenis Braunas padarė kaip paprašytas. Advokatas išėjo iš už stalo ir pasiėmė savo kėdę.

Prokuroras atsistojo.

– Gerbiamasis teisėjau, nesuprantu šios demonstracijos tikslo.

Teisėjas pasilenkė.

– Pone Blekai?

– Gerbiamasis teisėjau, jei leistumėte – tik šį kartą.

Teisėjas žvilgtelėjo į televizijos kamerą, kuri pasisuko į detektyvą.

– Gerai, bet paskubėkite.

– Stokite ten, leitenante.

Tenis Braunas ramiai stovėjo vidury salės sunėręs rankas už nugaros ir laukė.

Blekas atsisuko į Fergiusoną ir linktelėjo.

Kalinys atsistojo ir greitai išėjo iš už stalo. Akimirką jis stabtelėjo prie leitenanto taip, kad aiškiai matytųsi jų ūgių skirtumas. Tada atsisėdo ant kėdės. Įspūdis buvo neįtikėtinas – atrodė, kad Tenis Braunas užgriuvo mažesnį vyrą.

– Kai jis sėdėjo ten, surakintas ir vienišas, manote, kad jis nebijojo dėl savo gyvybės?

– Ne.

– Ne? Ačiū. Prašom grįžti į vietą.

Kovartas šyptelėjo. Truputis vaidinimo žiniasklaidai, pamanė. Medžiaga vakaro žinioms – milžiniškas detektyvas šalia mažo, smulkaus vyro. Tai neturės jokios įtakos teisėjo sprendimui,

bet jis suprato, kad Rojus Blekas bando paveikti daugiau žiūrovų, nei susirinkę salėje.

– Pakalbėkime apie ką kita, leitenante.

– Gerai.

– Ar atsimenate, kai jums padavė peilį, rastą vamzdyje už kokių penkių šešių kilometrų nuo nusikaltimo vietos?

– Taip.

– Iš kur jį gavote?

– Jį rado ponas Kovartas iš *Miami Journal*.

– Ir ką parodė peilio tyrimai?

– Kad peilio ilgis sutampa su pjūvių nužudytosios kūne gyliu.

– Dar ką nors?

– Taip. Mikroskopinė analizė parodė, kad ant ašmenų ir rankenos yra mažų kraujo dalelių.

Kovartas sukrutėjo. Tai buvo šis tas nauja.

– Ir kokie šių tyrimų rezultatai?

– Kraujo grupė sutampa su nužudytosios kraujo grupe.

– Kas atliko tyrimus?

– FTB laboratorija.

– Ir kokią padarėte išvadą?

– Kad peilis galėjo būti nusikaltimo įrankis.

Kovartas skubiai rašė. Kiti reporteriai darė tą patį.

– Kieno tas peilis, leitenante?

– Negalime to pasakyti. Ant jo nebuvo pirštų atspaudų, nebuvo ir atpažinimo ženklų.

– O iš kur reporteris galėjo žinoti, kur rasti tą peilį?

– Neįsivaizduoju.

– Ar esate girdėjęs apie vyrą, vardu Bleiras Salivanas?

– Taip. Jis – serijinis žudikas.

– Ar jis kada nors buvo įtariamasis šioje byloje?

– Ne.

– Ar jis įtariamas dabar?

– Ne.

– O ar jis buvo Eskambijos apygardoje Džoanės Šraiver nužudymo metu?

Tenis Braunas sudvejojęs atsakė:

– Taip.

– Ar žinojote, kad ponas Salivanas pasakė ponui Kovartui, kur rasti tą peilį?

– Apie tai skaičiau laikraščio straipsnyje. Bet aš to *nežinau*. Neturiu jokios įtakos tam, kas pasirodo spaudoje.

– Žinoma. Ar bandėte apie šią bylą pasikalbėti su ponu Salivanu?

– Taip. Jis atsisakė bendradarbiauti.

– Kaip jis atsisakė bendradarbiauti?

– Jis nusijuokė ir atsisakė pateikti pareiškimą.

– Ką tiksliai jis pasakė, atsisakydamas pateikti pareiškimą? Ir kaip tai atsitiko?

Tenis Braunas sugriežė dantimis ir piktai dėbtelėjo į advokatą.

– Mes laukiame atsakymo, leitenante.

– Su juo susitikome jo kameroje, valstijos kalėjime, Starke. Mes, tai yra detektyvas Vilkoksas ir aš, pasakėme jam, ko atėjome, ir priminėme jo teises. Jis mums parodė užpakalį ir pasakė: „Aš atsisakau atsakyti į jūsų klausimą, nes mano atsakymas gali mane inkriminuoti."

– Penktoji Konstitucijos pataisa.

– Taip, pone.

– Kiek kartų jis tai pasakė?

– Nežinau. Gana daug.

– Ar jis tai pasakė normaliu balsu?

Tenis Braunas muistėsi liudytojo kėdėje, pirmą kartą parodydamas esąs sutrikęs. Metjus Kovartas įdėmiai žiūrėjo į jį. Matė, kaip detektyvas kovoja pats su savimi.

– Ne, pone. Ne normaliu balsu.

– Tada kaip, leitenante?

Tenis Braunas susiraukė.

– Jis dainavo. Pirma monotoniškai dainavo pagal vaikiškų dainelių melodijas. Paskui, kai ėjome iš kalėjimo, plyšojo visa gerkle.

– Dainavo?

– Taip, pone, – Braunas atsakė lėtai, piktai. – Ir juokėsi.

– Ačiū, leitenante.

Kai didysis vyras atsistojo nuo liudytojo kėdės, jo kumščiai buvo sugniaužti ir visi matė kakle įtampos raukšles. Bet visų sąmonėje išlikęs vaizdas buvo kalinys, savo kameroje dainuojantis atsakymą kaip narve uždarytas strazdas.

Iškviestas liudyti teismo medicinos eksperto padėjėjas greitakalbe patvirtino Brauno jau apibendrintas smulkmenas dėl peilio. Tada atėjo Fergiusono eilė. Kovartas pastebėjo pasitikėjimą savimi rodančią eiseną, kai jis ėjo per teismo salę, atsisėdo, tarytum palinkdamas prie advokato. Fergiusono balsas buvo tylus, jis atsakinėjo greitai, bet negarsiai, lyg stengdamasis susimenkinti. Jis neskubėjo ir viską tarė labai aiškiai.

Gerai pamokytas, pamanė Kovartas.

Prisiminė Fergiusono aprašymą iš pirmojo teismo: judrios akys, lyg bėgančios slėptis nuo faktų, kurie plūdo iš liudytojų lūpų.

Tačiau šįkart – ne, pagalvojo Kovartas. Bloknote įsirašė pastabą, kad nepamirštų pabrėžti tą skirtumą.

Jis klausėsi, kaip Blekas įspūdingai veda Fergiusoną per jau gerai žinomą pasakojimą apie prievarta išgautą prisipažinimą. Fergiusonas dar kartą išdėstė, kaip jį mušė, kaip grasino ginklu. Paskui pasakojo, kaip jį patupdė į kalėjimą ir kaip po kurio laiko gretimoje kameroje atsidūrė Salivanas.

– Ir ką gi ponas Salivanas jums pasakė?

– Protestuoju. Pagrįsta gandais, – prokuroro balsas buvo tvirtas, patenkintas savimi. – Jis gali pasakoti tik tai, ką pats darė ar sakė.

– Protestas priimtas.

– Gerai, – ramiai pratarė ponas Blekas. – Ar kalbėjotės su ponu Salivanu?

– Taip.

– Koks buvo to pokalbio rezultatas?

– Aš supykau ir bandžiau jį užpulti. Mus perkėlė į skirtingas kalėjimo dalis.

– O ką jūs darėte po to pokalbio?

– Parašiau ponui Kovartui iš *Miami Journal*.

– Ir ką galų gale jam pasakėte?

– Pasakiau, kad Bleiras Salivanas nužudė Džoanę Šraiver.

– Protestuoju.

– Kokiu pagrindu?

Teisėjas pakėlė ranką.

– Aš išklausysiu. Dėl to čia ir susirinkome.

Jis linktelėjo advokatui.

Blekas patylėjo pravėręs burną, lyg tikrindamas vėjo sroves salėje, tarsi bandydamas užuosti ar pajusti, kaip jam dabar sekasi.

– Kol kas daugiau klausimų neturiu.

Jaunasis prokuroras, aiškiai įniršęs, šoko prie pakylos.

– Kokių turite įrodymų, kad viskas tikrai taip ir įvyko?

– Jokių. Tik žinau, kad ponas Kovartas pasikalbėjo su ponu Salivanu, o po to rado peilį.

– Norite pasakyti, kad teismas turėtų patikėti, jog žmogus prisipažino dėl žmogžudystės jau sėdėdamas kalėjime?

– Taip jau ne kartą yra atsitikę.

– Tai ne atsakymas.

– Ko jūs tikitės iš šio teismo?

– Aš nieko nesitikiu.

– Ar prisipažindamas nužudęs Džoanę Šraiver sakėte tiesą?

– Ne.

– Bet jūs buvote prisaikdintas?

– Taip.

– Už tą nusikaltimą jums gresia mirties bausmė?

– Taip.

– Ir jūs meluotumėte, kad išgelbėtumėte savo kailį, ar ne?

Klausimas pakibo ore ir Kovartas pamatė, kaip Fergiusonas greitai žvilgtelėjo į Bleką. Jis matė, kaip advokatas nežymiai šyptelėjo ir vos linktelėjo galva, kažką patvirtindamas.

Jie žinojo, kad taip atsitiks, pamanė.

Fergiusonas giliai įkvėpė.

– Meluotumėte, kad išsigelbėtumėte, tiesa, pone Fergiusonai? – vėl paklausė prokuroras.

– Taip, – lėtai ištarė Fergiusonas. – Meluočiau.

– Ačiū, – pasakė Boilanas, susirinkdamas popierius.

– Bet aš nemelavau, – pridūrė Fergiusonas, kai vyras jau ketino eiti į savo vietą, priversdamas jį sustoti nesmagioje vietoje.

– Jūs dabar nemeluojate?

– Ne.

– Net jei nuo to priklauso jūsų gyvybė?

– Mano gyvybė priklauso nuo tiesos, pone Boilanai, – atsakė Fergiusonas. Prokuroras šoko į priekį, lyg bandydamas ant jo užgriūti, bet paskutinę akimirką susitvardė.

– Be abejo, – pratarė sarkastiškai. – Daugiau klausimų neturiu.

Stojo trumpa pertraukėlė, kol Fergiusonas grįžo į savo vietą prie stalo.

– Dar kas nors, pone Blekai? – paklausė teisėjas.

– Taip, gerbiamasis teisėjau. Dar vienas liudytojas. Norime į liudytojų vietą pakviesti poną Normaną Simsą.

Netrukus mažas akiniuotas vyriškis gelsvai rusvos spalvos plaukais, vilkintis blogai gulinčiu rudu kostiumu, perėjo salę ir atsisėdo ant liudytojų pakylos. Blekas kone pulte pripuolė prie jo.

– Pone Simsai, ar galėtumėte prisistatyti teismui?

– Mano vardas Normanas Simsas. Esu komendanto pavaduotojas valstijos kalėjime Starke.

– Kokios jūsų pareigos?

Vyras sudvejojo. Kalbėjo lėtai, su akcentu:

– Norite, kad pasakyčiau, ką darau?

Blekas papurtė galvą.

– Atsiprašau, pone Simsai. Leiskite paklausti taip: ar į jūsų pareigas įeina iš kalėjimo išsiunčiamų laiškų peržiūra ir cenzūra?

– Man nepatinka tas žodis...

– Cenzūra?

– Taip, pone, aš peržiūriu paštą. Kartais turime priežasčių nepraleisti kai kurių siuntinių. Dažniausiai tai kontrabanda. Netrukdau niekam rašyti, ką nori.

– Bet pono Bleiro Salivano atveju...

– Tai išskirtinis atvejis, pone.

– Ką gi jis daro?

– Jis rašo šlykščius laiškus savo aukų šeimoms.

– Ką darote su tais laiškais?

– Na, kaskart stengiuosi susisiekti su šeimos nariais, kuriems adresuotas laiškas. Tada informuoju juos apie laiškus ir klausiu, ar norėtų juos gauti. Bandau jiems nusakyti, kas ten parašyta. Dauguma nenori jų gauti.

– Labai gerai. Netgi pasigėrėtina. Ar ponas Salivanas žino, kad sulaikote jo laiškus?

– Nežinau. Galbūt. Atrodo, jis žino kiekvieną sušiktą dalyką, kuris atsitinka šiame kalėjime. Atsiprašau, gerbiamasis teisėjau.

Teisėjas linktelėjo, ir Blekas tęsė:

– Taigi, ar prieš kokias tris savaites jums teko sulaikyti jo laišką?

– Taip, pone.

– Kam tas laiškas buvo adresuotas?

– Poniai ir ponui Šraiveriams čia, Pačiuloje.

Blekas nušuoliavo per salę ir padavė liudytojui popieriaus lapą.

– Ar čia tas laiškas?

Kalėjimo komendanto pavaduotojas akimirką žiūrėjo į jį.

– Taip, pone. Ant jo mano inicialai ir pašto ženklas. Taip pat mano prierašas dėl pokalbio su Šraiveriais. Jie atsisakė jo, pone, kai apsakiau, kas parašyta laiške.

Blekas paėmė laišką, padavė jį teismo sekretoriui, šis pažymėjo jį kaip daiktinį įrodymą, tada grąžino liudytojui. Blekas išsižiojo klausti, bet susilaikė. Jis nusisuko nuo teisėjo bei liudytojo ir priėjo prie tos vietos, kur sėdėjo Šraiveriai. Kovartas išgirdo jį šnabždant:

– Turės perskaityti laišką. Gali būti sunku. Atsiprašau. Jei norite išeiti – dabar tinkamiausias metas. Pasirūpinsiu, kad galėtumėte sugrįžti į savo vietas.

Jo paprastas balsas, toks nepanašus į oficialų skambėjimą klausiant, nustebino Kovartą. Jis pamatė, kaip ponas ir ponia Šraiveriai linktelėjo ir palinko vienas prie kito pasitarti.

Matė, kaip ponas Šraiveris pakilo ir paėmė žmoną už rankos. Jiems einant iš salės buvo labai tylu. Žingsniai aidėjo, o durys už jų užsivėrė girgždėdamos. Blekas stabtelėjo, žiūrėdamas į juos, palaukė, kol durys užsidarė. Tada linktelėjo.

– Pone Simsai, prašom perskaityti laišką.

Liudytojas atsikosėjo ir pasisuko į teisėją.

– Jis truputį nešvankus, gerbiamasis teisėjau. Nežinau, ar...

Teisėjas jį pertraukė:

– Skaitykite laišką.

Liudytojas palenkė galvą ir pro akinius pažvelgė žemyn. Jis skaitė greitai, skubėdamas, gėdydamasis, strigdamas ties nešvankybėmis:

– Mieli pone ir ponia Šraiveriai, klydau iki šiol jums neparašęs, bet buvau labai užimtas pasiruošimu mirčiai. Tik norėjau jums papasakoti, kaip buvo miela kruštis su jūsų mažąja dukrele. Kaišioti savo pimpalą į jos plyšį, lyg vasaros rytą skinti vyšnias. Tai buvo pati nuostabiausia nauja pyzė, kokią tik galima įsivaizduoti. Maloniau už krušimą buvo tik ją užmušti. Įsmeigti peilį į jos minkštą kūną – lyg pjaustyti melioną. Tokia ji ir buvo. Tarsi kąsnis vaisiaus. Gaila, kad dabar ji visa supuvusi ir netinkama naudoti. Dabar su ja kruštis būtų šalta ir purvina, tiesa? Visa žalia ir kirmėlėta, tiek pragulėjusi po žeme. Gaila. Bet kai tai vyko, ji tikrai buvo gera...

Jis pažvelgė į advokatą.

– Pasirašyta: „Jūsų geras draugas Bleiras Salivanas."

Blekas pasižiūrėjo į lubas, leisdamas laiško įspūdžiui persmelkti klausytojų protus. Tada paklausė:

– Jis rašė ir kitų aukų šeimoms?

– Taip, pone. Beveik visiems visų aukų pažįstamiems žmonėms.

– Ar jis rašo nuolat?

– Ne, pone. Tik kai jam užeina. Dauguma laiškų dar baisesni už šitą. Kartais jis rašo dar tiksliau.

– Galiu įsivaizduoti.

– Taip, pone.

– Daugiau neturiu klausimų.

Prokuroras lėtai pakilo. Boilanas purtė galvą.

– Taigi, pone Simsai, tame laiške jis aiškiai nepasako, kad nužudė Džoanę Šraiver, tiesa?

– Ne, pone. Jis sako tai, ką perskaičiau. Jis sako, kad ji buvo miela, pone. Jis tikrai nesako, kad ją nužudė, bet išties panašu, kad būtent tai nori pasakyti.

Prokuroras atrodė sugniužęs. Norėjo dar kažko klausti, bet susilaikė.

– Daugiau jokių klausimų, – pratarė.

Ponas Simsas atsistojo nuo liudytojų kėdės ir greitai išėjo iš teismo salės. Praėjo dar pora minučių, kol sugrįžo Šraiveriai. Kovartas matė, kad jų akys raudonos nuo ašarų.

– Dabar išklausysiu abiejų šalių argumentus, – tarė teisėjas Trenčas.

Abu teisininkai kalbėjo labai trumpai – tai Kovartą nustebino. Jie kalbėjo labai nuspėjamai. Jis norėjo užsirašinėti, bet negalėjo atitraukti akių nuo pirmoje eilėje ašaras tramdyti bandančių vyro ir moters. Matė, kad jie neatsisuko pažiūrėti į Fergiusoną. Jų akys buvo įsmeigtos priekin, į teisėją, nugaros tiesios, pečiai sustingę, palinkę į priekį, lyg kovojant su audra.

Baigus kalbas, teisėjas griežtai tarė:

– Noriu pamatyti pagrindinius kiekvienos šalies teiginius. Nuosprendį paskelbsiu pagal įstatymus. Posėdis po savaitės.

Tada jis greitai atsistojo ir dingo už savo kabineto durų.

Susirinkusiesiems atsistojus kilo nedidelė sumaištis. Kovartas matė, kaip Fergiusonas, paspaudęs advokatui ranką, nusekė sargybinius pro salės gale esančias duris, kurios vedė į kamerą. Atsigręžęs Kovartas išvydo reporterių apsuptus Šraiverius, bandančius išeiti siauru taku per teismo salę. Tą pat akimirką jis pamatė, kaip Rojus Blekas mostelėjo prokurorui, atkreipdamas šio dėmesį į sunkumus, su kuriais susidūrė mergaitės tėvai. Ponia Šraiver buvo ištiesusi ranką, lyg bandydama apsiginti nuo klausimų, krintančių ant jos tarsi daugybė lietaus lašų. Jis matė, kaip Džordžas Šraiveris viena ranka pridengė žmoną, o jo veidas, stengiantis prasibrauti pro spūstį, išraudo. Boilanas atsidūrė greta per akimirką, apgręžė juos, nelyginant audringoje jūroje kryptį keičiantį laivą, ir palydėjo į kitą pusę, pro duris į teisėjo kabinetą. Kovartas girdėjo, kaip fotografas šalia jo pasakė:

– Aš tuoj nufotografuosiu, nesijaudink.

Blekas pagavo jo žvilgsnį ir paslapčiom iškėlė nykščius į viršų. Bet Kovartas pirmiausia pajuto keistą tuštumą, paskui susinervino, tai prieštaravo šios akimirkos jauduliui.

Aplink jis girdėjo balsus: viena televizijos komanda ėmė interviu iš Bleko – advokatas maudėsi televizijos kamerų šviesoje. Jis kalbėjo:

– ...žinoma, manome, kad įrodėme savo teisybę. Bet, aišku, vis dar yra daug su šia byla susijusių klausimų. Nežinau, kodėl valstija nesupranta, kad...

Tą pat akimirką už poros metrų Boilanas kalbėjosi su kitu reporteriu, taip pat ryškiai spindėdamas tokioje pat šviesoje:

– Mūsų pozicija ta, kad už šį siaubingą nusikaltimą nuteistas žmogus, kuris jį ir įvykdė. Mes ketiname laikytis šios pozicijos.

Net jei teisėjas paskirs ponui Fergiusonui naują teismą, manome, kad yra daugiau nei pakankamai įrodymų jį dar kartą nuteisti.

Reporteris išrėkė:

– Net be prisipažinimo?

– Žinoma, – atsakė teisininkas. Kažkas nusijuokė, bet Boilanui atsisukus ir piktai pažvelgus į besijuokiančius, liovėsi.

– Kodėl posėdyje nepasirodė jūsų šefas? Pirmojoje kaltintojų komandoje jūsų nebuvo. Kodėl dabar jūs?

– Tiesiog tai teko man, – pasakė prokuroras, nieko nepaaiškindamas.

Už trijų metrų Rojus Blekas atsakė į tą patį klausimą:

– Nes renkami pareigūnai nemėgsta eiti į teismus ir gauti per galvą. Jie nuo pat pradžių užuodė, kad pralaimės. Vyrai, galite mane cituoti.

Staiga rėžianti kameros šviesa pasisuko į Kovartą ir jis išgirdo jam skirtą klausimą:

– Kovartai? Tai jūsų istorija. Ką manote apie posėdį? O apie laišką?

Jis norėjo pasakyti ką nors protingo ar įmantraus, bet galų gale papurtė galvą.

– Nagi, Metai, – šūktelėjo kažkas. – Pasakyk ką nors.

Jis prasibrovė pro juos.

– Jautrus, – kažkas ištarė.

Kovartas perėjo koridorių ir nusileido liftu į vestibiulį. Išskubėjo pro teismo rūmų duris ir sustojo ant laiptų. Jautė, kaip jį apėmė karštis. Pūtė stiprokas vėjelis, draskė virš jo galvos vėliavų triadą: apygardos, valstijos ir valstybės. Jos ūžė, su kiekvienu vėjo gūsiu tratėjo lyg šūvių papliūpos. Matė kitoje gatvės pusėje Tenį Brauną, stovintį ir žiūrintį į jį. Detektyvas tik piktai pažvelgė ir įlipo į automobilį. Kovartas žiūrėjo, kaip jis lėtai nyra į eismo sūkurį ir pradingsta iš akių.

Po savaitės teisėjas raštiškai paskelbė apie naują Roberto Erlo Fergiusono teismą. Rašte nebuvo nieko, kas apibūdintų jį kaip „laukinį žvėrį". Teisėjas nepaisė ir laikraščio straipsnių, tvirtinusių, kad Fergiusonas privalo būti teisiamas iš naujo, taip pat ir tų laikraščių, kurie buvo platinami Eskambijos apygardoje. Jis įsakė panaikinti ir Fergiusono prisipažinimo policininkams galiojimą. Rojus Blekas pateikė teisėjui prašymą išleisti Fergiusoną už užstatą. Prašymas buvo patenkintas. Grupė protestuotojų surinko pinigus. Vėliau Kovartas sužinojo, kad tuos pinigus jie gavo iš filmų prodiuserio, kuris nupirko teisę kurti filmą apie Roberto Erlo Fergiusono gyvenimą.

DEVINTAS SKYRIUS

Mirties bausmė

Jį apniko nerimas.

Atrodė, kad jo gyvenimas subyrėjo į daugybę akimirkų, ir jos dabar laukia ženklo, kada galės sugrįžti į normalią vagą. Kankino įkyri nuojauta, nervinantis laukimo jausmas, bet negalėjo tiksliai pasakyti kodėl. Jis nuėjo į kalėjimą tą dieną, kai Robertą Erlą Fergiusoną paleido iki naujojo teismo, kurį teisėjas atidėjo iki gruodžio. Buvo pirma liepos savaitė, kelias į kalėjimą buvo nustatytas laikinais kioskais, prekiaujančiais fejerverkais ir bengališkosiomis ugnelėmis, nužymėtas raudonos, baltos ir mėlynos spalvų vėliavomis, nukarusiomis nuo baltai dažytų medinių sienų. Floridos pavasarį skubėdama pakeitė vasara, karštis nesiliovė atakavęs žemės ir džiovinęs purvo į kietą, skilinėjantį po kojomis luobą. Įkaitęs oras pleveno virš žemės kaip haliucinacijos, sukurdamas atmosferą, prilygstančią Naujosios Anglijos žiemos pūgai – joje taip pat sunku judėti. Karštis tarsi iščiulpė visą energiją, nuslopino visas ambicijas ir troškimus. Tarsi kylanti temperatūra būtų stabdžiusi visos žemės sukimąsi.

Šurmuliuojanti suprakaitavusių reporterių minia laukė Fergiusono prie kalėjimo vartų. Susirinkusiųjų skaičių didino ir įvairūs protestuotojai, vieni nešini plakatais, sveikinančiais išėjus į laisvę, kiti dainuodami „Vienas, du ir trys, tegu baigiasi mirtis,

šeši, septyni, aštuoni, visiems laikams tegu bai-gia-si..." lūkuriavo, kol kalinys išeis į lauką. Jam peržengus slenkstį, jie džiūgavo ir audringai plojo. Prieš sustodamas Fergiusonas dirstelėjo į blyškiai mėlyną dangų. Jis stovėjo su išstypusiu advokatu iš vienos pusės ir žilaplauke senele iš kitos. Ši abiem rankom įsitvėrusi anūko rankos rūsčiai dėbčiojo į prie jų plūstančius reporterius ir operatorius. Fergiusonas trumpai pakalbėjo stovėdamas ant kalėjimo laiptų, žvelgdamas į minią iš viršaus; jis sakė, kad jo byla parodė, kaip veikia teisėtvarkos sistema. Sakė, kad džiaugiasi būdamas laisvas. Sakė, kad pirmiausia gerai pavalgys – keptos vištienos su salotomis ir ledų su daug šokolado desertui. Pasakė, kad nejaučia kartėlio – tuo niekas nepatikėjo. Užbaigė savo kalbą žodžiais:

– Tiesiog noriu padėkoti Dievui, kad parodė man kelią, padėkoti savo advokatui, *Miami Journal* ir ponui Kovartui, nes jis klausėsi, kai niekas kitas nenorėjo to daryti. Jei ne jis, šiandien aš čia prieš jus nestovėčiau.

Kovartas abejojo, ar tas gražbyliavimas pateks į kokį nors žinių reportažą ar laikraštį. Šyptelėjo.

Įkaitę reporteriai svaidėsi klausimais:

– Ar grįšite į Pačiulą?

– Taip. Ten mano vieninteliai tikri namai.

– Kokie jūsų planai?

– Noriu baigti mokslus. Gal studijuosiu teisę ar kriminalistiką. Dabar aš labai gerai išmanau baudžiamąją teisę.

Kai kas nusijuokė.

– O kaip teismas?

– Ką galiu pasakyti? Jie sako, kad mane vėl nuteis, bet nemanau, kaip jiems tai pavyks. Manau, mane išteisins. Tiesiog noriu ramiai gyventi, išnykti visiems iš akių. Vėl būti nežinomas. Nesakau, kad jūsų nemėgstu, bet...

Vėl pasigirdo juokas. Reporterių minia ryte rijo smulkųjį vyrą, jo galva pasisukdavo į kiekvieną klausimą, kad matytų jį už-

davusį žmogų. Kovartas pastebėjo, kaip patogiai jaučiasi Fergiusonas – toje improvizuotoje spaudos konferencijoje į klausimus jis atsakinėjo paprastai, su humoru, aiškiai smagindamasis.

– Kodėl manote, kad jie bandys jus vėl nuteisti?

– Kad išlaikytų orumą. Manau, jiems tai vienintelis būdas nepripažinti to, kad norėjo įvykdyti mirties bausmę nekaltam žmogui. Nekaltam juodaodžiui. Jiems geriau ginti melą, nei pripažinti tiesą.

– Teisingai, brolau! – šūktelėjo kažkas iš demonstrantų grupės. – Parodyk jiems.

Kitas reporteris pasakė Kovartui, kad tie patys žmonės ateina kiekvienąkart, kai vykdoma mirties bausmė, organizuoja piketus žvakių šviesoje, dainuoja *We Shall Overcome* ir *I Shall Be Released,* kol kalėjimo viršininkas išeina ir paskelbia, kad teismo nuosprendis įvykdytas. Dažniausiai būna ir grupė vėliavomis mojuojančių „visus išpjausim“ tipo vyrukų su džinsais, baltais marškinėliais ir kaubojiškais batais, rėkiančių ir šaukiančių, o kartais net pasistumdančių su protestuotojais prieš mirties bausmę. Šiandien jų čia nebuvo.

Abi grupes spauda ignoruodavo, kiek buvo įmanoma.

– O kaip Bleiras Salivanas? – sušuko televizijos reporteris, atkišdamas Fergiusonui mikrofoną.

– Ką galiu apie jį pasakyti? Manau, jis pavojingas iškrypėlis.

– Ar jo nekenčiate?

– Ne. Viešpats mums liepė atsukti kitą žandą. Bet sutinku, kartais tai labai sunku.

– Ar manot, kad jis prisipažins ir išgelbės jus nuo teismo?

– Ne. Vienintelis jo prisipažinimas bus tada, kai iškeliaus pas Abraomą.

– Ar kalbėjote su juo apie žmogžudystę?

– Jis su niekuo nesikalba. Ypač apie tai, ką padarė Pačiuloje.

– Ką manot apie tuodu detektyvus?

Jis sudvejojo.

– Jokių komentarų, – tarė Fergiusonas šyptelėdamas. – Mano advokatas pamokė: kai negaliu pasakyti nieko gražaus ar neutralaus, turiu sakyti „jokių komentarų". Štai ir viskas.

Reporteriai vėl nusijuokė.

Jis maloniai nusišypsojo. Pabaigoje visi subruzdo – operatoriai sukinėjosi, darydami paskutinius kadrus, garso operatoriai tvarkė mikrofonus ir magnetofonus. Laikraščių fotografai šokinėjo aplink Fergiusoną su fotoaparatais, traškančiais lyg vabalai tylų vakarą. Spauda paskutinį kartą apspito Fergiusoną ir jis iškėlė ranką rodydamas V raidės formos pirštų kombinaciją. Jį palydėjo iki automobilio. Atsisėdęs ant galinės sėdynės, jis paskutinį kartą pamojavo pro uždarą langą ir fotografai padarė paskutines nuotraukas. Tada automobilis nuvažiavo, ratais sukeldamas dulkių kamuolius, kurie pakibo virš juodo lipnaus plento. Pravažiavo pro kalinių darbo grupę iš lėto pėdinančią per karštį; jie ėjo vora, nuo prakaito blizgėjo įrudusios rankos. Saulė atsispindėjo nuo kastuvų ir kirtiklių ant jų pečių. Jie ėjo pietauti. Vyrai dainavo darbo dainą. Kovartas nesuprato žodžių, bet jį pagavo jos monotoniškas ritmas.

Kitą mėnesį Kovartas nusivežė dukrą į *Disnėjaus pasaulį*. Apsigyveno viršutinio *Contemporary Hotel* aukšto kambaryje su pro langą atsiveriančiu pramogų parko vaizdu. Bekė vaikiškai tyrinėjo tą vietą ir suplanuodavo kiekvienos dienos puolimą prie atrakcionų – kaip nekantrus generolas ataką prieš jau nugalėtą priešą. Jis džiaugėsi leisdamas jai kurti dienotvarkę. Jei ji norėdavo pasivažinėti *Space Mountain* ar *Mr. Toad's Wild Ride* keturis ar penkis kartus iš eilės, jis tam nėmaž neprieštaravo. Kai ji išalkdavo, jis neįsakinėjo, ką valgyti, – leisdavo jai rinktis svaiginamą gausybę dešrainių, bulvyčių ir cukraus vatos.

Popietėmis būdavo pernelyg karšta laukti eilėje prie atrakcionų, todėl jie būdavo prie viešbučio baseino, pliuškendavosi ir nardydavo vandenyje. Jis mėtė ją į gilumą, leido sėdėti ant pečių

ir plaukioti palei kojas. O kai saulei leidžiantis oras atvėsdavo, jie apsirengdavo ir grįždavo į parką žiūrėti fejerverkų bei šviesų reginio.

Kas vakarą traukiniu jis parsiveždavo ją, pavargusią ir mieguistą, atgal į viešbučio kambarį, atsargiai paguldydavo po apklotu ir klausydavosi jos tolygaus, lengvo kvėpavimo: vaiko garsai išsklaidydavo visas mintis ir suteikdavo laisvę.

Ten kartą susapnavo košmarą: regėjo, kaip Fergiusonas ir Salivanas įstumia jį į amerikietiškuosius kalnelius ir pagrobia jo dukrą.

Atsibudo gaudydamas orą ir išgirdo Bekę klausiant:

– Tėti?

– Viskas gerai, brangioji. Viskas gerai.

Ji atsiduso, apsivertė ant kito šono ir vėl užmigo.

Jis gulėjo lovoje, susisupęs į šaltą antklodę.

Savaitė pralėkė nutrūktgalviškai, suvelta į vieną nesiliaujančio veiksmo krūvą. Kai atėjo metas parvežti dukrą namo, jis neskubėjo: sustojo *Vandens pasaulyje* nusileisti nuošliauža, paskui stabtelėjo pakelėje suvalgyti mėsainių. Tada sustojo ledų ir pagaliau – ketvirtą kartą – prie žaislų parduotuvės nupirkti dar vieną dovaną. Kai pasiekė prabangų Tampos priemiestį, kur gyveno jo buvusi žmona ir naujasis jos vyras, jis vos slinko gatve; dukra nepastebėjo jo nenoro su ja išsiskirti, ji greitai vardijo savo draugų, gyvenančių namuose, pro kuriuos jie važiavo, vardus.

Priešais jos namą buvo apskrita aikštelė. Senyvas juodaodis vyras pjovė žolę plačioje ryškiai žalioje pievoje. Jo senas sunkvežimis, kadaise buvęs raudonas, dabar surūdijęs, stovėjo netoliese. Jis pamatė ant šono ranka baltai išraitytus žodžius: NEDO VEJŲ PRIEŽIŪRA. Senasis vyras akimirką stabtelėjo nusibraukti kaktą ir pamojuoti Bekei, o ši energingai pamojavo jam. Kovartas žiūrėjo, kaip vyras vėl palinko toliau pjauti žolę tiek, kiek reikia. Jo marškinių apykaklė nuo purvo buvo tamsesnė už odą.

Kovartas pažvelgė į paradines duris. Jos buvo dvivėrės, iš raižyto medžio. Namas buvo vienaukštis ir atrodė, kad užima visą kalvelę. Virš jo matė juodą uždaro baseino stogelį. Priekyje augo gėlės, rūpestingai prižiūrimos – kaip kruopštus veido makiažas. Bekė iššoko iš automobilio ir nubėgo prie durų.

Jis pastovėjo, palaukė, kol pasirodys Sendė.

Nėštumas ją išpūtė, dėl karščio ir pilvo ji judėjo labai lėtai. Viena ranka apkabino dukrą.

– Na, kaip sekėsi?

– Mes nuveikėme viską.

– To ir tikėjausi. Ar pavargai?

– Truputį.

– O šiaip, kaip sekasi?

– Gerai.

– Žinai, aš dėl tavęs vis dar nerimauju.

– Na, ačiū, bet viskas gerai. Gali nusiraminti.

– Norėčiau pasišnekėti. Ar gali užeiti? Puodelio kavos? O gal išgertum ko nors kito? – ji šyptelėjo. – Noriu viską išgirsti. Yra apie ką pasikalbėti.

– Bekė tau viską papasakos.

– Ne tai turėjau omeny, – pasakė ji.

Jis papurtė galvą.

– Man reikia grįžti. Aš ir taip vėluoju.

– Už pusvalandžio grįš Tomas. Jis norėtų tave pamatyti. Jo manymu, tais straipsniais padarei labai gerą darbą.

Kovartas papurtė galvą.

– Padėkok jam, bet man tikrai metas važiuoti. Kai grįšiu į Majamį, jau ir taip bus vidurnaktis.

– Norėčiau... – pradėjo ji. Paskui nutilo ir tarė: – Gerai. Greitai vėl pasikalbėsime.

Jis linktelėjo.

– Apkabink mane, brangioji.

Jis priklaupė ir suspaudė dukrą glėbyje. Pajuto srūvančią iš jos energiją, kupiną neišsenkančio entuziazmo. Ji atsitraukė.

– Ate, tėti, – pasakė.

Jos balse buvo nerimo gaidelė. Jis ištiesė ranką, paglostė jai skruostą ir pasakė:

– Tik nesakyk mamai, ką valgydavai... – jis pritildė balsą, kalbėjo garsiu šnabždesiu, – ...ir nesakyk jai apie visas gautas dovanas. Ji gali pradėti pavydėti.

Bekė šypsojosi ir smarkiai linksėjo galva.

Prieš sėsdamas prie vairo jis apsimestinai linksmai joms pamojo. Pagalvojo, – moki vaidinti išsiskyrusį tėvą. Atmintinai žinai visus veiksmus.

Dar ilgai nesiliovė ant savęs pykęs.

Redakcijoje Vilas Martinas nesėkmingai bandė jį sudominti keliomis įdomiomis vedamųjų temomis. Kovartas pradėjo galvoti apie būsimą Fergiusono teismą, nors nesitikėjo, kad šis kada nors įvyks. Floridos vasarai nesustabdomai slenkant į rudenį, be jokių temperatūros ar orų pokyčių, jis nusprendė grįžti į Pačiulą ir parašyti kokį nors straipsnį apie tai, kaip miestelis reagavo į Fergiusono paleidimą.

Iš motelio kambario pirmiausia paskambino Teniui Braunui.

– Leitenante? Čia Metjus Kovartas. Tiesiog norėjau sutaupyti jūsų laiko, kad nereikėtų šnipų ir informatorių. Keletui dienų atvykau į miestą.

– Ar galiu paklausti kodėl?

– Kad atnaujinčiau žinias apie Fergiusono bylą. Ar vis dar ketinate pateikti kaltinimą?

Detektyvas nusijuokė.

– Tai sprendžia valstijos prokuroras, ne aš.

– Taip, bet jis priima sprendimus remdamasis jūsų pateikta informacija. Ar turite ką nors naujo?

– Tikitės, kad jums tai pasakysiu?

– Aš tiesiog klausiu.

– Na, žinau, kad Rojus Blekas jums vis tiek pasakytų – ne, nieko naujo.

– O kaip Fergiusonas? Kaip jam sekasi?

– Kodėl nepaklausiat jo paties?

– Paklausiu.

– Na, tai gal nuvažiuokit pas jį, o tada vėl paskambinsit man.

Kovartas padėjo ragelį kiek nustebęs, kad detektyvas iš jo tyčiojasi. Jis pasuko dulkėtu keliu pro pušis ir šešėlius į Fergiusono senelės namus, stabtelėjo šalia viščiukų ir trumpai pastovėjo, apžvelgdamas kiemą. Nematė jokio žmogaus, todėl užlipo laipteliais ir stipriai pabeldė į medines duris. Po akimirkos išgirdo žingsnius ir durys truputį prasivėrė.

– Ponia Fergiuson? Čia aš, Metjus Kovartas iš *Miami Journal.*

Durys prasivėrė kiek plačiau.

– Ko dabar norite?

– Kur Bobis Erlas? Norėčiau su juo pasikalbėti.

– Jis išvažiavo atgal į šiaurę.

– Ką?

– Grįžo į tą savo mokyklą Naujajame Džersyje.

– Kada išvažiavo?

– Praeitą savaitę. Čia jo niekas nelaukė ir jūs tai taip pat gerai žinot.

– O kaip jo teismas?

– Neatrodo, kad jam labai rūpėtų.

– Kaip galiu su juo susisiekti?

– Sakė, kad kai įsikurs, parašys. Dar neparašė.

– Ar čia, Pačiuloje, prieš jam išvažiuojant kas nors atsitiko?

– Jis nieko nepasakojo. Dar turite klausimų, pone reporteri?

– Ne.

Kovartas nulipo laipteliais ir pažvelgė į namą.

Tą popietę jis paskambino Rojui Blekui.

– Kur Fergiusonas? – paklausė.

– Naujajame Džersyje. Turiu adresą ir telefoną, jei reikia.

– Kaip jis galėjo išvykti iš valstijos? O kaip teismas?

– Teisėjas davė leidimą. Didelio čia daikto. Aš jam pasakiau, kad būtų geriau ramiai gyventi toliau ir jis nusprendė grįžti baigti mokyklą. Kas čia keista? Kaltintojas turėtų mums pateikti naujų įrodymų, o to kol kas nepadarė. Nežinau, ką jie darys, bet daug nesitikiu.

– Manote, kad jis tiesiog praslys?

– Galbūt. Paklauskite detektyvų.

– Taip ir padarysiu.

– Pone Kovartai, supraskite, prokurorai nenori atsistoti ir gėdingai pralaimėti tą teismą. Vieša pajuoka – ne pati mėgstamiausia renkamų pareigūnų. Manau, jie tiesiog nori, kad praeitų truputis laiko ir žmonės viską primirštų. Tada jie mestų kaltinimus kokiame nors mažame posėdyje teisėjo kabinete. Priekaištautų teisėjui dėl atmesto prisipažinimo. Šis atkirstų, kad tai valstijos kaltė. Ir galų gale viskas užgriūtų tuos du policininkus. Labai paprasta. Taip ir baigsis. Nieko stebėtina, tiesa? Juk yra tekę matyti ir anksčiau, kaip tokie dalykai be jokio triukšmo tiesiog išslysta iš baudžiamosios sistemos.

– Nuo mirties bausmės – iki nieko?

– Būtent. Kartais būna ir taip. Žinoma, nedažnai, bet būna. Čia nėra nieko, ko dar nebūčiau matęs ar girdėjęs.

– Tiesiog grįžti į gyvenimą po trejų metų pertraukos?

– Tikra tiesa. Viskas grįžta į normalią vagą. Žinoma, išskyrus vieną dalyką.

– Kokį?

– Ta mergaitė negyva.

Jis paskambino Teniui Braunui.

– Fergiusonas grįžo į Naująjį Džersį. Žinojote?

– Nebuvo labai didelė paslaptis. Vietinis laikraštis išspausdino straipsnį apie jo išvažiavimą. Jis sakė, kad nori tęsti mokslus.

Sakė manąs, kad čia negalėsiąs rasti darbo dėl žmonių požiūrio į jį. Nelabai žinau, ar tai tiesa. Nemanau, kad bandė. Šiaip ar taip, jis išvažiavo. Manau, tiesiog norėjo pabėgti iš miesto, kol jam kas nors ko nors nepadarė.

– Pavyzdžiui, kas?

– Nelabai žinau. Kai kurie žmonės labai nusiminė, kai jį paleido. Kai kuriems tai visai patiko. Žinote, miestelis mažas. Žmonės pasidalijo. Dauguma buvo truputį sutrikę.

– O kam tai nepatiko?

Tenis Braunas patylėjo prieš atsakydamas.

– Man tai nepatiko. To pakanka.

– Kas bus dabar?

– O ko jūs tikitės?

Kovartas į šį klausimą atsakyti negalėjo.

Jis neparašė straipsnio, kurį ketino rašyti. Sugrįžo į redakciją ir vargo su ateinančių vietos rinkimų medžiaga. Daug laiko pralcido kalbindamas kandidatus, skaitydamas veiklos programas ir diskutuodamas su kitais redaktorių kolegijos nariais dėl laikraščio pozicijos. Atmosfera buvo svaiginama, akademiška. Pietų Floridos politikos keistenybės – tokios problemos kaip anglų kalbos – oficialios apygardos kalbos – statusas, demokratija Kuboje, šaunamųjų ginklų kontrolė – kėlė nesibaigiančių užduočių. Po rinkimų jis pradėjo dar vieną seriją straipsnių apie vandentvarką Florida Kise. Tai privertė jį užsiimti biudžeto projektais ir ekologiniais pareiškimais. Stalas buvo apkrautas popieriais su lentelėmis ir diagramomis. Jam šovė keista mintis – tarp skaičių išties galima užsimiršti.

Pirmąją gruodžio savaitę teisėjo Trenčo vadovaujamame posėdyje kaltintojas atmetė pirmojo laipsnio žmogžudystės kaltinimą Robertui Erlui Fergiusonui. Nedideliam reporterių būreliui jis pasiguodė, kad, be prisipažinimo, nebuvo daugiau įrodymų, kuriais galima remtis. Abu prokurorai ilgai aiškino, kad tei-

sėtvarka labai svarbi ir nė viena byla nėra svarbesnė už įstatymus, kurie visa tvarko.

Tenis Braunas ir Briusas Vilkoksas posėdyje nedalyvavo.

– Dabar nenoriu apie tai kalbėti, – tarė Braunas, kai Kovartas norėjo su juo susitikti. Vilkoksas sakė:

– Jėzau, aš jį vos paliečiau. Jei tikrai būčiau trenkęs, manote, nebūtų likę žymių? Manote, kad jis vis dar stovėtų? Po velnių, būčiau jam galvą nurovęs. Šūdas.

Drėgną vakarą jis važiavo pro mokyklą, pro gluosnį, kur Džoanė Šraiver paliko pasaulį. Sustojo sankryžoje ir, prieš pasukdamas Šraiverių namų link, žvilgtelėjo į kelią, kuriuo važiuota žudiko. Sustojo priešais ir pamatė Džordžą Šraiverį, elektriniu pjūklu kerpantį gyvatvorę. Vyras buvo išpiltas prakaito. Kai reporteris atsistojo greta su paruoštu parkeriu ir užrašų knygute, jis sustojo ir išjungė orą šaižiai gaudantį variklį.

– Mes girdėjome, – pratarė tyliai. – Tenis Braunas mums paskambino, sakė, kad dabar viskas oficialu. Aišku, tai tikrai nebuvo netikėtumas. Žinojome, kad taip atsitiks. Tenis Braunas mums buvo sakęs, kad viskas labai trapu. Spėju, kad nebegalėjo atsilaikyti, kai jūs pradėjot viską narplioti.

Kovartui buvo nejauku stovėti prieš jį.

– Ar jūs tebemanote, kad jūsų dukrą nužudė Fergiusonas? O kaip Salivanas? Kaip tas jo laiškas?

– Nieko nebežinau. Atrodo, kad man ir mano žmonai viskas taip pat painu kaip ir visiems kitiems. Bet širdyje vis dar manau, kad tai padarė jis. Niekada neužmiršiu, kaip jis atrodė teisme. Tiesiog negaliu to užmiršti.

Ponia Šraiver atnešė vyrui stiklinę vandens. Ji smalsiai pažiūrėjo į Kovartą, bet jos akyse matėsi ir kruopelė pykčio.

– Nesuprantu, – tarė, – kodėl mes turime visa tai vėl ištverti. Pirma jus, tada visus kitus televizijos ir spaudos žmones. Jaučiuosi taip, lyg ją žudytų iš naujo. Dar ir dar kartą. Bijoda-

vau įsijungti televizorių, nes vėl galėjau pamatyti jos nuotrauką. Neatrodo, kad žmonės norėtų leisti mums užmiršti. Mes ir nenorėjome užmiršti. Bet viskas susijaukė į kažką, ko nesuprantu. Dabar svarbu, ką pasakė Fergiusonas ar Salivanas, ką jie padarė. Ne tai, kas iš tikro svarbu: tai, kad mano mergytė buvo pagrobta. Ir tai skaudina, pone Kovartai. Pradėjo skaudinti ir nesiliauja.

Moteris kalbėjo verkdama, bet ašaros netemdė jos aiškaus balso.

Džordžas Šraiveris giliai įkvėpė ir atsigėrė vandens.

– Žinoma, mes jūsų nekaltiname, pone Kovartai, – jis nutilo. – Na, po velnių, gal truputį. Negaliu liautis galvojęs, kad atsitiko kažkas bloga. Manau, tai ne jūsų kaltė. Tikrai ne jūsų kaltė. Viskas buvo labai trapu, kaip jums ir sakiau. Trapu, todėl subyrėjo.

Stambusis vyras paėmė žmoną už rankos ir, palikę pjūklą ir Metjų Kovartą priešais namą, nuėjo į namų tamsą.

Kalbantis su Fergiusonu stebino šio pakilus balsas. Įspūdis buvo toks, lyg jis stovėtų greta, o ne kalbėtų telefonu iš toli.

– Negaliu jums atsidėkoti, pone Kovartai. Be jūsų pagalbos nieko nebūtų įvykę.

– Būtų, anksčiau ar vėliau.

– Jokiu būdu. Tai jūs viską sujudinote. Jei ne jūs, aš vis dar būčiau ten pat.

– O ką ketinate veikti dabar?

– Turiu planų, pone Kovartai. Planuoju ką nors pasiekti gyvenime. Baigti mokslus. Būtinai padaryti karjerą.

Fergiusonas patylėjo ir pridūrė:

– Dabar jaučiuosi laisvas daryti bet ką.

Kovartas iš kažkur žinojo tą frazę, bet negalėjo atsiminti, iš kur. Tačiau paklausė:

– Kaip sekasi mokytis?

– Daug išmokau, – atsakė Fergiusonas ir trumpai nusijuokė, – jaučiuosi taip, lyg žinočiau daug daugiau nei anksčiau. Dabar viskas pasikeitė. Tai buvo nebloga pamoka.

– Ar pasiliksite Niuarke?

– Nežinau. Ta vieta šaltesnė nei mano atsiminimuose, pone Kovartai. Manau, grįšiu į pietus.

– Pačiulą?

Fergiusonas prieš atsakydamas sudvejojo:

– Na, abejoju. Išleistas iš kalėjimo ten tikrai nesijaučiau laukiamas. Žmonės žiopsodavo. Girdėdavau šnabždėjimą už nugaros. Rodydavo pirštais. Nebuvo taip, kad nueičiau į parduotuvę, o išėjęs nepamatyčiau prie jos patrulio automobilio. Atrodė, kad jie mane stebi, tikėdamiesi, jog ką nors padarysiu. Sekmadienį nuvežiau močiutę į mišias ir, kai įėjom pro duris, visi atsisuko. Bandžiau ieškotis darbo, bet atrodė, kad visas vietas užimdavo prieš kelias minutes iki man pasirodant, nesvarbu, ar bosas buvo juodasis ar baltasis. Jie visi į mane žiūrėjo taip, lyg būčiau greta jų vaikštantis blogio įsikūnijimas, kurio jie negali sustabdyti. Tai neteisinga, pone. Labai neteisinga. Ir aš nieko negalėjau padaryti. Bet Florida didelė, pone Kovartai. Pavyzdžiui, vakar manęs klausė, ar papasakočiau apie savo patirtį Okalos bažnyčioje. Ir jie ne pirmi. Yra daug vietų, kur negalvoja, kad aš koks pasiutęs šuo. Gal tik Pačiuloje taip galvojama. Ir tai nepasikeis, kol ten bus Tenis Braunas.

– Ar palaikysime ryšį?

– Taip, žinoma, – atsakė Fergiusonas.

Vėlyvą sausį, praėjus beveik metams po to, kai gavo laišką iš Roberto Erlo Fergiusono, Metjus Kovartas pelnė Floridos spaudos asociacijos apdovanojimą už savo straipsnius. Po šio apdovanojimo buvo premijos iš Peni-Misūrio žurnalistikos mokyklos ir Ernio Pailo apdovanojimas iš Skrips-Hovardo.

Tuo pat metu Floridos Aukščiausiasis teismas patvirtino Bleiro Salivano nuosprendį ir bausmę. Šis vėl paskambino iš kalėjimo.

– Kovartai? Ar girdi?

– Taip, pone Salivanai.

– Ar girdėjai apie teismo nuosprendį?

– Taip. Ką darysite? Reikia tik pasikalbėti su advokatu. Kodėl nepaskambinate Rojui Blekui?

– Pone Kovartai, ar manote, kad aš – žmogus be nuosprendžio? – jis nusijuokė. – Tai – žodžių žaismas. Žmogus be jokios sąžinės? Tai dar vienas juokas. Kas jus verčia galvoti, kad nesilaikysiu to, ką pasakiau?

– Nežinau. Gal man atrodo, kad verta gyventi.

– Negyvenote mano gyvenimo.

– Tai tiesa.

– Ir turite ne mano ateitį. Turbūt manote, kad man mažai jos liko. Bet tikrai nustebsit.

– Laukiu.

– Ar norite sužinoti kai ką, pone Kovartai? Juokingiausia tai, kad aš išties linksminuosi.

– Džiaugiuosi tai girdėdamas.

– Žinai ką, Kovartai? Mes vėl pasikalbėsime. Kai priartės galas.

– Ar jums pasakė, kada tai bus?

– Ne. Neįsivaizduoju, kodėl gubernatorius taip ilgai delsia.

– Ar tikrai norite mirti, pone Salivanai?

– Turiu planų, pone Kovartai. Svarbių planų. Mirtis yra tik nedidelė jų dalis. Aš jums vėl paskambinsiu.

Jis padėjo ragelį ir Metjus Kovartas sudrebėjo. Jis jautėsi taip, lyg būtų kalbėjęsis su lavonu.

Balandžio pirmąją Metjus Kovartas buvo apdovanotas Pulicerio premija už išskirtinius vietinių žinių reportažus.

Senais laikais, kai dar buvo naudojami telegrafai, kurie žvangėdami ir tratėdami siųsdavo naujienas nenutrūkstamu žodžių srautu, tą dieną, kai paskelbdavo premijos laureatus, visi susirinkdavo laukti, kol telegrafas iškaukšės nugalėtojų vardus. *The Associated*

Press ir *United Press International* lenktyniaudavo, kas greičiau perduos naujienas ir išleis straipsnius. Prie senųjų telegrafo mašinų buvo varpeliai, kurie suskambėdavo, kai ateidavo svarbių naujienų, tad, kol skelbdavo nugalėtojų vardus, visur tvyrodavo tarytum religinis laukimas, o susirinkę redaktoriai bei reporteriai aikčiodavo ir džiūgaudavo. Visa tai pakeitė momentinės žinutės internetu. Dabar vardai atsirasdavo visų laikraščių redakcijų žaliuosiuose ekranuose. Bet aikčiojimai ir džiūgavimai liko tokie pat.

Tą popietę jis buvo išėjęs į vandentvarkos ir vandenvalos konferenciją. Kai grįžo į redakciją, visi darbuotojai atsistojo ir pradėjo ploti.

Kai jam padavė taurę šampano, fotografas nupaveikslavo ir pastūmė jį prie kompiuterio ekrano, kad pats pamatytų tuos žodžius. Vyriausiasis ir miesto žinių skyriaus redaktoriai pasveikino, o Vilas Martinas pasakė:

– Taip ir maniau.

Jį užplūdo sveikinimo skambučiai. Skambino Rojus Blekas ir Robertas Erlas Fergiusonas, nors šis kalbėjo tik kelias akimirkas. Paskambino Tenis Braunas ir mįslingai tarė:

– Na, malonu žinoti, kad bent kažkas iš viso to ką nors pešė.

Susijaudinusi paskambino buvusi žmona.

– Žinojau, kad tai įvyks, – pasakė ji. Fone jis girdėjo verkiantį kūdikį. Dukra, kalbėdama su juo, spiegė iš laimės, ir, nors ne visai suprato, kas atsitiko, vis tiek labai džiaugėsi. Iš jo interviu ėmė trys vietinės televizijos stotys, skambino literatūros vadybininkas paklausti, ar jis ketina rašyti knygą. Prodiuseris, nupirkęs teises į Roberto Erlo Fergiusono gyvenimo istoriją, paskambinęs užsiminė, kad jie irgi galėtų sudaryti sandorį. Jis buvo atkaklus, sugebėjo įkalbėti sekretorę, atrenkančią skambučius, ir pagaliau pasiekė Metjų Kovartą:

– Pone Kovartai? Čia Džefris Meinardas. Aš iš *Instacom Productions*. Mes labai norėtume sukurti filmą, remdamiesi jūsų atliktu darbu.

Prodiuseris kalbėjo neatsikvėpdamas, susijaudinęs lyg kiekviena prabėganti sekundė būtų pilna praleistų progų ir iššvaistytų pinigų.

Kovartas lėtai atsakė:

– Atsiprašau, pone Meinardai, bet...

– Nenuvilkite manęs, pone Kovartai. Kodėl man neatskridus į Majamį su jumis pasikalbėti? Dar geriau – gal jūs atskristumėte čionai, žinoma, už mūsų pinigus.

– Nemanau...

– Leiskite man šį tą pasakyti, pone Kovartai. Mes kalbėjomės su beveik visais susijusiais asmenimis ir esame labai suinteresuoti iš visų gauti teises ir leidimus. Kalbame apie tikrai didelius pinigus, galbūt ir jūsų galimybę mesti darbą laikraštyje.

– Aš nenoriu mesti savo darbo laikraštyje.

– Maniau, visi reporteriai nori būti kuo nors kitu.

– Klydote.

– Vis tiek norėčiau susitikti. Susitikome su kitais ir turime įvairiausių planų dėl bendradarbiavimo ir...

– Aš apie tai pagalvosiu, pone Meinardai.

– Ar man paskambinsite?

– Žinoma.

Kovartas padėjo ragelį nė neketindamas to daryti. Jis sugrįžo į žinių skyriaus šurmulį, gėrė šampaną iš plastikinės taurelės, mėgavosi dėmesiu, visais neaiškumais ir klausimais, slegiamas tapšnojimų per petį ir sveikinimų svorio.

Bet kai tąnakt grįžo namo, tebebuvo vienas.

Įžengęs į savo butą pagalvojo apie Vernoną Hokinsą – vienišą, nugyvenusį savo dienas tik su atsiminimais ir kosuliu. Miręs detektyvas užvaldė jo vaizduotę. Jis bandė suteikti draugo atminimui garbės, įtikinėdamas save, kad Hokinsas būtų paskambinęs pirmas, pirmas būtų atkimšęs butelį šampano. Bet toks įvaizdis nelipo. Jis sugebėjo prisiminti senąjį detektyvą tik gulintį lovoje ligoninės palatoje, murmantį pro vaistų ir deguonies šydą:

– Kokia dešimtoji gatvės taisyklė, Meti?

Ir savo atsakymą:

– Jėzau, Vernonai, nežinau. Pailsėk.

– Dešimtoji taisyklė sako: viskas yra ne taip, kaip atrodo.

– Vernonai, ką, po galais, tai reiškia?

– Tai reiškia, kad prarandu galvą. Atvesk prakeiktą seselę, ne tą seną, bet jauną, su papais. Pasakyk jai, kad man reikia injekcijos. Bet kokios injekcijos, tai nieko nekeičia, svarbiausia, kad prieš suleisdama vaistus ji kelias minutes patrintų man užpakalį spirituota vata.

Jis atsiminė – pakvietęs seselę žiūrėjo, kaip senasis vyras šypsosi, kaip jam suleidžia vaistų ir jis nugrimzta į miego gelmes.

Bet aš laimėjau, Vernonai. Aš tai padariau, tarė pats sau. Jis pažvelgė į numerį, kurį laikė rankose. Nuotrauka ir straipsnis buvo virš perlenkimo: ŽURNALISTAS GAUNA PULICERĮ UŽ STRAIPSNĮ APIE MIRTIES BAUSMĘ.

Likusią nakties dalį jis žiūrėjo į tamsias dangaus platumas, leisdamas euforijai žaisti su abejonėmis, kol džiaugsmas dėl premijos nugalėjo bet kokį nerimą ir jis užsnūdo, apsvaigintas savo paties sėkmės.

Po dviejų savaičių, kol Metjus Kovartas vis dar plaukė ant šlovės bangos, elektroniniu paštu atėjo kitas straipsnis.

Jis skelbė, kad gubernatorius pasirašė įsakymą įvykdyti mirties bausmę Bleirui Salivanui. Paskirta bausmės įvykdymo data – septynios dienos po pasirašymo, vidurnaktį. Buvo bandymų spėlioti, kad Salivanas galėtų išsisukti nuo elektros kėdės, jei pateiktų apeliaciją. Gubernatorius šį faktą patvirtino pasirašydamas įsakymą. Bet iš kalinio kol kas nebuvo jokio atgarsio.

Praėjo viena diena. Paskui antra, trečia ir ketvirta. Kai penktosios dienos po įsakymo pasirašymo rytą jis sėdėjo prie savo stalo, suskambo telefonas. Jis nekantriai griebė ragelį.

Skambino seržantas Rodžersas iš kalėjimo.

– Kovartai? Ar klausai, bičiuli?

– Taip, seržante. Laukiau jūsų skambučio.

– Na, viskas artėja prie pabaigos, ar ne?

Tai buvo klausimas, į kurį nereikėjo atsakyti.

– O kaip sekasi Salivanui?

– Ar kada nors teko lankytis zoologijos sodo reptilijų skyriuje? Žiūrėti į gyvates už stiklinių sienų? Jos nelabai juda, bet jų akys – šios laksto į visas puses. Taip atrodo ir Salis. Mes turime jį prižiūrėti, o jis mus stebi – lyg ko lauktų. Tai nepanašu į jokio kito kalinio elgesį.

– O kaip dažniausiai būna?

– Dažniausiai visur pradeda knibždėti advokatai, kunigai ir demonstrantai. Visi įsitempę, laksto pas įvairiausius teisėjus ir po įvairiausius teismus, susitinka su vienais, kalba apie kitus. Toliau – žinote: ateina laikas. Vienas geras dalykas, kai tave kepa valstija, tas, kad nelieki vienas. Aplink – šeima, geradariai, žmonės, kalbantys apie Dievą bei teisingumą ir visokius dalykus, kol tau ausys nukris. Tai normalu. Tai, kas vyksta dabar – nėra normalu. Niekas Salio nelaukia nei lauke, nei viduje. Jis tiesiog vienas. Aš vis tikiuosi, kad jis sprogs nuo tokios įtampos.

– Ar jis apeliuos?

– Sako, kad ne.

– O kaip manote jūs?

– Jis tęsės savo žodį.

– O kaip visi kiti?

– Na, čia bendra nuomonė tokia, kad jis palūš – gal paskutinę dieną – ir paprašys ką nors pateikti apeliaciją. Tada galės džiaugtis dešimt metų, teikdamas apeliacijas. Dabar šansai yra dešimt prieš penkiasdešimt, kad jis sės į elektros kėdę. Aš pats stačiau truputį pinigų. Bent jau taip mano gubernatorius. Sakė tiesiog norėjęs, kad Salivanas baigtų blefuoti. Bet jis labai arti. Jau labai arti.

– Jėzau.

– Taip. Apie jį irgi daug kas kalba.

– O kaip pasiruošimas?

– Na, kėdė veikia puikiai, ją patikrinom šįryt. Ji žudo labai greitai, tuo galit neabejoti. Jį perkels į vienutę likus dvidešimt keturioms valandoms. Jis gali užsisakyti patiekalą. Tai tradicija. Mes nekerpame jam plaukų ir neruošiame nieko kito iki kelių paskutinių valandų. Kiti kaliniai čia tikrai neramūs. Jiems nepatinka matyti, kai kas nors nesipriešina. Kai Fergiusonas išėjo, tai įkvėpė visus, suteikė jiems vilties. Dabar Salis juos visus knisa ir kelia nerimą. Nežinau, kas atsitiks.

– Atrodo, jums sunku.

– Taip ir yra. Bet toks darbas.

– Ar Salis kalbėjosi su kuo nors?

– Ne. Dėl to ir skambinu.

– Na?

– Jis nori su jumis susitikti. Asmeniškai. Kuo greičiau.

– Su manim?

– Būtent. Spėju, kad nori pasidalyti su jumis košmarais. Jis jus užrašė į liudytojų sąrašą.

– Kas tai?

– Kaip manot? Kviestiniai valstijos ir Bleiro Salivano svečiai į nedidelį atsisveikinimo vakarėlį.

– Jėzau. Jis nori, kad dalyvaučiau jo egzekucijoje?

– Taip.

– Jėzau! Nežinau, ar...

– Kodėl pačiam jo nepaklausus? Pone Kovartai, supraskit, turite nedaug laiko. Mes čia maloniai kalbamės telefonu, bet jūs geriau tuoj pat paskambinkit į oro linijas dėl bilietų. Atskriskit čia iki popietės.

– Taip. Taip. Aš atvyksiu. Jėzau.

– Tai dėl jūsų straipsnio, pone Kovartai. Manau, kad senasis gerasis Salis tiesiog norėtų, kad jūs aprašytumėte jo galą. Nepasakyčiau, kad mane tai stebintų.

Metjus Kovartas neatsakė. Padėjo ragelį. Trumpam užėjo į Vilo Martino kabinetą ir greit papasakojo apie neįprastą kvietimą.

– Važiuok, – pasakė senasis vyras. – Važiuok kuo greičiau. Tai velniškai įdomi istorija. Tiesiog skrisk.

Jis nedelsdamas pasikalbėjo su vyriausiuoju redaktoriumi ir skubiai grįžo namo pasiimti drabužių ir dantų šepetėlio.

Vidurdienį jau skrido lėktuvu.

Kalėjimą pasiekė jau vėlyvą popietę, dangus buvo pilkas. Valytuvų tiksėjimas vertė skubėti. Seržantas Rodžersas pasitiko jį administraciniame pastate. Jie pasisveikino kaip seni, po daug laiko susitikę draugai.

– Atvykote labai greitai, – tarė seržantas.

– Žinot, jaučiu tą pakvaišimą. Važiuoju automobiliu ir mąstau apie kiekvieną minutę, Jėzau, kiekvieną sekundę – ką tai staiga pradėjo reikšti.

– Tiesa, – linktelėjo seržantas. – Mirties dienos ir valandos žinojimas padaro kiekvieną akimirką labai svarbią.

– Baisu.

– Taip ir yra. Kaip sakiau, pone Kovartai, savo mirties laukimas atveria visiškai kitą požiūrį į gyvenimą.

– Lauke jokių demonstrantų?

– Kol kas ne. Turi išties nekęsti mirties bausmės, kad lietuje stovėtum dėl Salio. Manau, pasirodys po kokios dienos. Šiąnakt turėtų išsigiedryti.

– Ar kas kitas nori su juo susitikti?

– Yra advokatų su popieriais, pasirengusių paduoti pareiškimus vos tik jis paskambintų. Bet jis neskambino niekam, išskyrus jus. Čia buvo keli detektyvai. Tiedu iš Pačiulos atvyko vakar. Su jais jis nenorėjo kalbėtis. Keli tipai iš FTB ir keli vyrukai iš Orlando bei Geinsvilio. Jie norėjo sužinoti apie kelias žmogžudystes, kurios vis dar neišaiškintos. Su jais taip pat nesikalbėjo. Jis nori kalbėtis tik su jumis. Gal jums pasakys. Jei jis tai

padarytų, tikrai padėtų kai kuriems žmonėms. Taip padarė Tedas Bandis prieš eidamas į elektros kėdę. Atskleidė daugybę žmones kamavusių paslapčių. Nežinau, ar tai daug reiškė jam nukeliavus anapus, bet, po galais, ką gali žinoti?

– Eime.

– Gerai.

Seržantas Rodžersas atsainiai patikrino Metjaus Kovarto užrašų knygelę, lagaminą ir pro daugybę durų bei metalo detektorių nuvedė jį į kalėjimo gilumą.

Salivanas laukė savo vienutėje. Seržantas šalia grotų pastatė kėdę ir mostelėjo Kovartui prisėsti.

– Man reikia privatumo, – tarė Salivanas.

Kovartui pasirodė, kad jis labiau pablyškęs. Jo atgal suglostyti plaukai spindėjo vienintelės viela aptrauktos lemputės šviesoje. Salivanas, sukryžiavęs rankas, gunktelėjęs neramiai žingsniavo nuo sienos prie sienos.

– Man reikia privatumo, – pakartojo jis.

– Sali, juk žinai, kad vienutėse į kairę ir į dešinę nuo tavęs nieko nėra. Gali kalbėtis čia, – kantriai pasakė seržantas.

Kalinio lūpas iškreipė šypsena.

– Jie viską surengia kaip karste, – tarė jis Kovartui, kai seržantas nuėjo. – Jie padaro, kad visur būtų tylu ir ramu, kad priprastum prie minties, jog tuoj atsidursi karste.

Jis priėjo prie grotų ir jas papurtė.

– Visiškai kaip karste, – pasakė jis. – Uždarytas ir užkaltas.

Bleiras Salivanas sunkiai nusijuokė, tas garsas perėjo į kosulį.

– Na, Kovartai, atrodo, klesti.

– Viskas gerai. Kuo galiu padėti?

– Netrukus apie tai pakalbėsime. Tuoj. Leisk akimirką pasidžiaugti. Ar kalbėjaisi su Bobiu Erlu?

– Kai gavau apdovanojimą, jis paskambino pasveikinti. Bet neilgai su juo kalbėjau. Girdėjau, grįžo į universitetą.

– Tikrai? Kažkodėl jis man neatrodė atsidavęs studijoms. Bet

ką gali žinoti, gal universitete Bobis Erlas turi kokių nors ypatingų pramogų. Labai ypatingų pramogų.

– Ką norite tuo pasakyti?

– Nieko. Nieko. Nieko, ko kiek vėliau tau netektų prisiminti.

Bleiras Salivanas atlošė galvą ir jo kūnas sudrebėjo.

– Manai, kad čia šalta, Kovartai?

Kovartas jautė krūtine srūvantį prakaitą.

– Ne, čia karšta.

Salivanas šyptelėjo ir iškosėjo dar vieną juoką.

– Argi tai nejuokinga, Kovartai? Atrodo, kad nebejaučiu skirtumo. Nežinau, ar karšta, ar šalta. Diena ar naktis. Manau, dabar aš kaip mažas vaikas. Spėju, kad tai dalis mirties. Tiesiog natūraliai grįžti laiku atgal.

Jis atsistojo ir nuėjo prie kriauklės vienutės kampe. Sekundei atsuko kraną, pasilenkė ir dideliais gurkšniais atsigėrė.

– Ir labai troškina. Vis džiūsta burna. Lyg kas siurbtų iš manęs drėgmę.

Kovartas nieko neatsakė.

– Žinoma, kai jie pirmąkart nutrenkia tave dviem su puse tūkstančio voltų, burna ir turi būti išdžiūvusi.

Metjus Kovartas pajuto, kaip įsitempia jo gerklė.

– Ar pateiksite apeliaciją?

Salivanas susiraukė.

– O kaip manai?

– Nemanau.

Jis žiūrėjo į Kovartą.

– Turi suprasti, Kovartai, dabar jaučiuosi labiau gyvas nei kada nors.

– Kodėl norėjote mane matyti?

– Testamentas. Mirštančiojo pareiškimas. Įžymieji paskutiniai žodžiai. Kaip manote?

– Jums spręsti.

Salivanas suspaudė kumštį ir smogė į orą.

– Ar atsimeni, sakiau, kaip toli galiu pasiekti? Ar atsimeni, sakiau, kokios menkos yra šitos grotos ir šitos sienos? Ar atsimeni, sakiau, kad nebijau mirties – aš ją pasitinku išskėstomis rankomis. Manau, kad manęs pragare laukia ypatinga vieta, Kovartai. Tikrai taip. Ir tu man padėsi ten atsidurti.

– Kaip?

– Padarysi man kelis dalykus.

– O jei nesutiksiu?

– Sutiksi. Negali nieko padaryti, Kovartai. Tu į visa tai giliai įklimpęs, ar ne?

Kovartas linktelėjo, galvodamas, su kuo jis dabar sutinka.

– Na gerai, Kovartai. Pone garsusis reporteri. Noriu, kad dėl manęs nueitum į vieną tokią vietelę ir ten padarytum vieną iš tų savo ypatingų reportažų. Tai mažas namas. Noriu, kad pabelstum į duris. Jei nebus jokio atsakymo, iškart eik vidun. Nesvarbu, jei rasi duris užrakintas. Žūtbūt įeik į tą namą. Supranti? Nesvarbu kaip, bet patek į tą namą. Visąlaik būk plačiai atmerkęs akis. Užsirašyk visas smulkmenas, kurias pamatysi, girdi? *Apklausk* visus ten esančius...

Bleiras Salivanas tą žodį ištarė pabrėžtinai sarkastiškai. Ir nusijuokė.

– Tada sugrįši čia ir pasakysi, ką ten matei, o aš tau papasakosiu istoriją, kurią tikrai verta išgirsti. Bleiro Salivano palikimą.

Pamišėliškai išsiviepęs žudikas pasirėmė galvą rankomis, paskui perbraukė sau per kaktą, atmesdamas atgal plaukus.

– Ir tai tikrai bus pasakojimas, kurį verta išgirsti. Pažadu.

Kovartas sudvejojo. Jis jautėsi pasiklydęs staiga nusileidusioje tamsoje.

– Gerai, pone Kovartai, – tarė Salivanas. – Pasiruošęs? Noriu, kad nuvyktum į tryliktą namą – tai gražus skaičius – Tarpūno alėjoje, Islamoradoje.

– Tai Kise. Aš ką tik iš ten...

– Tiesiog varyk ten! Tada sugrįžk ir pasakyk, ką radai. Nieko nepraleisk.

Kovartas pažvelgė į kalinį sutrikęs. Nuvijęs abejones atsistojo.

– Bėk, Kovartai. Bėk iš visų jėgų. Greitai bėk. Laiko liko nedaug.

Salivanas atsisėdo ant lovos. Jis nusisuko nuo Kovarto ir sušuko:

– Seržante Rodžersai! Patraukit šitą žmogų man iš akių!

Jo žvilgsnis trumpam nukrypo į Kovartą.

– Iki rytojaus. Tai bus šeštoji diena.

Kovartas linktelėjo ir išskubėjo.

Kovartui pasisekė pagauti paskutinį skrydį atgal į Majamį. Buvo jau po vidurnakčio, kai jis parsivilko į savo butą ir su visais drabužiais krito ant lovos. Jautėsi neramus, pilnas keisto jaudulio. Jautėsi kaip aktorius, kurį išstūmė į sceną prieš daugybę žiūrovų, bet nepasakė nei žodžių, nei ką jis vaidina, nei kaip vadinasi spektaklis. Jis bandė negalvoti apie visa tai, kas sukasi galvoje, ir bent kelias valandas numigti.

Bet jau aštuntą ryto jis važiavo į pietus, į Aukštutinį Kisą, per skaidrų kylantį ryto karštį. Danguje plaukiojo keli vieniši balti debesėliai, spindintys ankstyvoje šviesoje. Važiuodamas link Majamio centro, į priešingą pusę, pravažiavo į darbą vykstančių žmonių grūstį *South Dixie* greitkelyje. Majamis išsiplėtė, iš miesto virto neaukštais prekybos centrų rajonais su blizgančiais užrašais ir tuščiomis stovėjimo aikštelėmis. Važiuojant per priemiesčius mašinų matėsi mažiau, kol jis pagaliau privažiavo eilę automobilių parduotuvių, išdabintų šimtais Amerikos vėliavų ir milžiniškais užrašais, skelbiančiais dideles nuolaidas; aikštelėse stovėjo nublizginti automobiliai. Jis matė du sidabro spalvos reaktyvinius naikintuvus, ratu skriejančius krištolo skaidrumo oru, besiruošiančius leistis Houmstedo karinių oro pajėgų bazėje: lėktuvai staugė, užliedami orą baisiais garsais, bet atrodė kaip du baleto šokėjai, suartėję vos per kelias pėdas tandemu.

Už kelių kilometrų pravažiavo *Card Sound* tiltą ir greitai pasuko Kiso link. Kelias kirto daugybę mangrovių ir pelkių. Pamatė gandro lizdą ant telefono stulpo, o kai jį pravažiavo, vienas baltas paukštis galingais mostais pakilo į dangų. Per keletą mylių iš abiejų pusių jį supo platus žalias laukas. Tada laukai kairėje pasibaigė ir prasidėjo įlankos, paskui mylių mylios Floridos paplūdimio. Šviesa bangavo žydrame vandens paviršiuje. Jis važiavo toliau.

Kelias į Kisą vingiuoja pro pelkynus ir vandenis, kartais virš jų pakyla apie metrą – ten ir yra įsitvirtinusi civilizacija. Namai, valčių prieplaukos ir bendrabučiai dygsta ant koralais nuklotos žemės, kur tik ji pajėgia juos išlaikyti. Kartais atrodo, kad kvadratiniai gelžbetonio namai čia tiesiog auga, o degalinės virsta parduotuvėmis. Marškinėlių parduotuvė, įleidusi šaknis į žemę, išaugo į greitojo maisto restoraną. Uostas iškeldino restoraną, o šis – motelį kitoje gatvės pusėje. Kur užtenka žemės, ten randasi mokyklų, ligoninių ir namelių ant ratų parkų – tvirtai įsikimba į žvyrą, purvą ir baltas, saulės nublukintas kriaukleles. Niekam ne per toli vandenynas – atspindintis saulės šviesą, besijuokiantis iš menkų, vargingų civilizacijos pastangų. Jis pravažiavo *Marathon* ir įėjimą į Penekampo valstijos parką. Banginių uosto prieplaukoje matė įėjimą į sportinės žūklės prieplauką ženklinančią didžiulę plastikinę žuvį, didesnę nei bet kuri kada nors plaukusi Golfo srove. Jis važiavo toliau, pro eilę parduotuvių ir prekybos centrų, ant kurių sienų balti dažai bluko nuo nepaaiškinamos Kiso saulės.

Kai jis pasiekė Tarpūno alėją, rytas jau buvo įpusėjęs.

Gatvė buvo piečiausiame Kiso kyšulyje, maždaug už kilometro nuo vietos, kur vandenynas nebeleidžia jokių statybų. Kelias suko į kairę, virto siauru, kriauklelėmis nuklotu ruožu tarp kelių namelių ant ratų ir mažo vienaukščio. Kelias atrodė lyg atsitiktinis – tarsi viskas aplink jį būtų buvę pastatyta vien iš reikalo. Viename kieme ant blokų stovėjo parūdijęs *Volkswagen* autobu-

siukas, dažytas atgyvenusiomis psichodelinėmis hipiškomis spalvomis. Netoliese smėlio dėžėje žaidė du vaikai su sauskelnėmis. Moteris, apsitempusi džinsiniais šortais ir berankoviais marškinėliais, rūkydama cigaretę sėdėjo ant apversto kibiro ir juos prižiūrėjo. Ji perliejo Metjų Kovartą įprastu piktu žvilgsniu. Priešais kitą namą užkeltas ant trinkų stovėjo laivas su dantyta skyle po planšyru. Šalia namelio ant pigių žalios ir baltos spalvų paplūdimio kėdžių po rožiniais skėčiais sėdėjo pagyvenusi porelė. Pravažiuojant jie nė nepajudėjo. Jis atidarė langus ir išgirdo radiją, transliuojantį kažkokią pokalbių laidą. Ore sklido pikti bekūniai balsai, kalbantys apie nereikšmingus dalykus. Ant stogų buvo išbarstytos sulankstytos ir susuktos televizijos antenos. Kovartas jautėsi lyg patekęs į saulės iškepintą pasaulį, kupiną prarastų vilčių ir atrasto skurdo.

Pusiaukelėje stovėjo balta lentomis apkalta bažnyčia, aptverta surūdijusia metaline tvora. Priekiniame kieme buvo didelis ranka išvedžiotas užrašas: PIRMOJI KISO BAPTISTŲ BAŽNYČIA. VISI KVIEČIAMI ĮEITI IR BŪTI IŠGELBĖTI. Jis matė, kad vartai į gatvę nukelti nuo vyrių, o mediniai laipteliai, vedantys prie pagrindinių durų, aptrupėję ar sulaužyti. Ant durų kabojo spyna.

Jis važiavo toliau, ieškodamas trylikto numerio.

Namas stovėjo už kokių trisdešimties metrų nuo kelio, po susiraizgiusiomis mangrovėmis, metančiomis ant jo rangytus šešėlius. Jis buvo gelžbetoninis, seni langai su žaliuzėmis. Aprūkę langai buvo atlapoti, kad sugaudytų visus aplink pučiančio vėjo gūsius. Ant pastato fasado buvo juodai dažytos langinės, o ant durų prikaltas didžiulis kryžius. Mažas namukas, į kurį atremti du propano balionai. Kiemą dengė purvas ir žvyras, jam einant prie paradinių durų iš po kojų kilo dulkės. Ant medinių durų buvo išraižyta: JĖZUS GYVENA VISŲ MŪSŲ ŠIRDYSE.

Jis girdėjo tolumoje lojant šunį. Mangrovės truputį judėjo pučiamos menko vėjelio, kurį slopino karštis.

Stipriai pabeldė. Pirmą, antrą ir trečią kartą.

Niekas neatsiliepė.

Jis žengė atgal ir sušuko:

– Ei! Ar yra kas namie?

Laukė atsakymo, bet buvo tylu.

Vėl pabeldė. Šūdas, tarė sau.

Žvalgydamasis aplinkui Kovartas atsitraukė nuo durų. Jis nematė jokio automobilio, jokių gyvybės ženklų. Bandė vėl pašaukti:

– Ei? Ar kas nors čia yra?

Vėl jokio atsako.

Jis neturėjo jokio plano, nežinojo, ką daryti.

Grįžo į gatvę ir vėl atsisuko į namą. Pagalvojo – ką, po velnių, čia veikiu? Ką visa tai reiškia?

Išgirdęs negarsų traškesį gatvėje, pamatė, kaip iš balto džipo lipa paštininkas. Žiūrėjo, kaip jis įmetė kelis laiškus į vieną pašto dėžutę, paskui į kitą. Kovartas stebėjo jį, einantį gatve iki trylikto numerio.

– Kaip sekasi? – paklausė Kovartas, kai vyras priartėjo.

Jis buvo vidutinio amžiaus, vilkėjo mėlynai pilkus šortus ir mėlynus marškinius. Buvo su tvirtai surišta kasele ir dideliais ūsais. Užsidėjęs tamsius akinius, todėl jo akių nesimatė.

– Būna geriau. Būna blogiau.

Jis pradėjo raustis po savo krepšį.

– Kas čia gyvena? – paklausė Kovartas.

– Kas klausia?

– Aš esu reporteris iš *The Miami Journal*. Mano pavardė Kovartas.

– Skaitau jūsų laikraštį, – atsakė paštininkas. – Dažniausiai sporto skyrių.

– Ar galėtumėte man padėti? Noriu rasti čia gyvenančius žmones, bet į beldimą niekas neatsako.

– Jokio atsako? Nemačiau, kad jie kur nors išeitų.

– Kas tokie?

– Ponas ir ponia Kalhaunai. Senieji gerieji Dotė ir Fredas. Dažniausiai nieko neveikia, tik skaito Bibliją, laukia arba Paskutinio teismo dienos, arba *Sears* katalogo. Tiesą sakant, dažniau sulaukia katalogo.

– Ar jie čia seniai?

– Gal šešetą septynetą metų. Gal ilgiau. Aš čia dirbu tik tiek laiko.

Kovartas vis dar stovėjo sutrikęs, bet greitai uždavė dar vieną klausimą:

– Ar jie kada nors gauna laiškų iš Starko? Iš valstijos kalėjimo?

Paštininkas numetė savo krepšį ant žemės ir atsiduso.

– Žinoma. Maždaug kartą per mėnesį.

– Ar žinote, kas yra Bleiras Salivanas?

– Aišku, – atsakė paštininkas. – Jam skirta elektros kėdė. Skaičiau apie tai jūsų laikraštyje. Jie kaip nors su juo susiję?

– Gali būti. Nežinau, – atsakė Kovartas. Jis tebežiūrėjo į namą. Paštininkas išsitraukė kelis laiškus, reklamas ir atidarė pašto dėžutę.

– O, ne, – pratarė.

– Kas?

– Laiškai nepaimti.

Paštininkas pažvelgė per dulkėtą kiemą į namą.

– Man tai nepatinka. Senukai visada pasiima paštą, visada, nebent atsitinka kas nors bloga. Kai buvau jaunesnis, nešiodavau paštą Majami Biče. Visada žinodavau, ką rasiu, kai paštas likdavo nepaimtas.

– Kiek dienų?

– Atrodo, kelios. Po galais. Tikrai to nekenčiu, – tarė paštininkas.

Kovartas vėl pasuko į namą. Jis priėjo prie lango ir pažvelgė į vidų. Viskas, ką galėjo įžiūrėti, – tai toje mažoje svetainėje stovintys pigūs baldai. Ant sienos – spalvotas Jėzaus paveikslas su aplink galvą spindinčia šviesa.

– Ar ką nors ten matote? – paklausė paštininko, kuris prisigretino prie jo ir žiūrėjo pro kitą langą netoliese, nuo spindėjimo ranka prisidengęs akis.

– Tik tuščią miegamąjį.

Abu vyrai atsitraukė ir Kovartas sušuko:

– Pone ir ponia Kalhaunai? Ar girdite?

Vėl niekas neatsakė. Jis priėjo prie paradinių durų ir uždėjo ranką ant rankenos. Ši nulinko. Jis pažvelgė į paštininką, šis linktelėjo. Tada atidarė duris ir įėjo į vidų.

Šnerves iš karto pasiekė kvapas.

Paštininkas sudejavo ir uždėjo ranką Kovartui ant peties.

– Žinau, kas čia, – pasakė jis. – Pirmą kartą tai užuodžiau Vietname. Niekada neužmiršiu to kvapo.

Patylėjęs tęsė:

– Klausykite.

Kvapas užkimšo Kovartui gerklę, jis duso, lyg stovėdamas dūmuose. Tada išgirdo dūzgimą, sklindantį iš kitos namo pusės.

Paštininkas atsitraukė.

– Iškviesiu policiją.

– Aš patikrinsiu, – pasakė Kovartas.

– Nereikia, – tarė paštininkas. – Nėra reikalo.

Kovartas papurtė galvą. Jis nuėjo į priekį, lyg kvapas ir dūzgimas jį trauktų pirmyn. Pajuto, kad paštininkas jį paliko ir atsisuko pažiūrėti. Pamatė aną tolstantį artimiausio namo link. Kovartas žengė dar kelis žingsnius į namo gilumą. Jo akys žvalgėsi aplink, įsimindamos smulkmenas, vaizdus, kuriuos vėliau galėtų aprašyti: jis žiūrėjo į senus baldus, kryžius ir rožančius ir suprato, kad tai pati nuošaliausia vieta pasaulyje. Karštis aplink jį nepaaiškinamai kilo, susiliedamas su kvapu, šis smelkėsi į jo drabužius, nosį, lindo į poras ir pradėjo kelti šleikštulį. Kovartas nuėjo į virtuvę.

Senieji vyras ir moteris buvo ten.

Abu buvo pririšti prie kėdžių abipus klijuote apdengto stalo.

Rankos užlaužtos už nugaros. Moteris buvo nuoga, vyras apsirengęs. Jie sėdėjo vienas priešais kitą, lyg būtų prisėdę pavalgyti.

Perpjautomis gerklėmis.

Prie abiejų kėdžių ant grindų telkšojo juodas kraujas. Veidus po žilų plaukų kuokštais buvo aplipusios musės. Galvos užverstos, todėl jų mirusios akys žiūrėjo į lubas.

Stalo viduryje gulėjo atversta Biblija.

Kovartas duso, stengdamasis neprarasti sąmonės, kovodamas su baime, laikydamasis, kad nevemtų.

Karštis kambaryje atrodė nepakenčiamas, užliejo jį tirštos, šlykščios šilumos sluoksniais. Musių zyzimo buvo pilnos ausys. Jis žengė į priekį ir pasilenkė perskaityti, kas parašyta atverstame lape. Kraujo dėmė žymėjo vieną ištrauką:

Kai kurie paliko vardus, kad kiti skelbtų jų šlovę, bet apie kitus neliko atminimo, nes jie buvo užmiršti, lyg niekada nebūtų buvę, tartum nebūtų gimę, kaip ir jų vaikai.

Jis atsitraukė, paklaikusiomis akimis apžiūrėjo kambarį.

Kampe pamatė duris, vedančias į vidinį kiemą, su grandine ir sulaužyta spyna. Ji karojo ant aplūžusių senų medinių durų. Kovartas vėl pažvelgė į senąją porą priešais. Ant suglebusio moters kūno buvo matyti rudai juodas kraujas. Kovartas greitai atsitraukė, iš pradžių vieną žingsnį, paskui dar vieną, greitai apsisuko ir išėjo pro duris. Atsikvėpė rankomis atsirėmęs į kelius ir pamatė paštininką, grįžtantį iš kitos gatvės pusės. Kovartas pajuto svaigulį, galėjo parkristi ant žemės, todėl atsisėdo ant verandos laiptelių.

Paštininkas, skubėdamas link Kovarto, šūktelėjo:

– Ar jie negyvi?

Jis linktelėjo.

– Jėzau, – pasakė vyras. – Blogai atrodo?

Kovartas vėl linktelėjo.

– Policija atvyksta.

– Jie buvo nužudyti, – tyliai pasakė Kovartas.

– Užmušti? Tikrai?

Jis vėl linktelėjo galva.

– Jėzau, – pratarė paštininkas. – Už ką?

Jis neatsakė, tik papurtė galvą. Bet jo galvoje sukosi mintis.

Aš žinau, pagalvojo Kovartas. Aš žinau.

Aš žinau, kas jie ir kodėl mirė.

Jie buvo tie, kuriuos Bleiras Salivanas visada norėjo nužudyti. Visada. Ir pagaliau jis tai padarė, ištiesęs rankas pro grotas, pro vartus ir tvoras, pro kalėjimo sienas ir spygliuotą vielą, taip, kaip sakė galintis padaryti.

Metjus Kovartas tik nežinojo kaip.

DEŠIMTAS SKYRIUS

Sutartis, sudaryta pakeliui į pragarą

Buvo jau vėlus septintosios dienos rytas, kai Kovartui pagaliau pavyko grįžti į kalėjimą. Daug laiko atėmė žmogžudystės tyrimas.

Jiedu su paštininku tylėdami laukė verandoje, kol atvyko policija.

– Tai siaubinga, – tarė paštininkas. – Po velnių, norėjau pagauti popietės bangą, pasigauti vakarienei ešerių. Dabar nebeišplauksiu.

Jis papurtė galvą.

Po kelių akimirkų jie išgirdo automobilį, atvažiuojantį Tarpūno gatve, pamatė iš jo išlipantį policininką. Šis pasistatė automobilį prieš namą, lėtai išlipo iš žalios ir baltos spalvų policijos automobilio ir priėjo prie jų.

– Kas skambino? – policininkas buvo jaunas, raumeningas vyras, jo akis dengė tamsūs aviatoriaus akiniai.

– Aš, – pasakė paštininkas. – Bet jis įėjo į vidų.

Pirštu parodė į Kovartą.

– Kas jūs toks?

– Reporteris iš *Miami Journal*, – liūdnai atsakė Kovartas.

– Aha. Tai kas atsitiko?

– Du negyvi žmonės. Nužudyti.

Policininkas prakalbo greičiau:

– Iš kur žinote?

– Eikit pats pažiūrėti.

– Nė vienas nejudėkit.

Policininkas praėjo pro juos.

– O kur, manote, mes nueitume? – tyliai paklausė paštininkas. – Po velnių, aš turbūt daugiau kartų buvau nusikaltimo vietoje nei jis. Ei! – šūktelėjo policininkui. – Viskas taip, kaip tuose prakeiktuose filmuose. Nieko nelieskit.

– Aš tai žinau, – atsakė jaunasis policininkas. – Jėzau...

Jie žiūrėjo, kaip jis atsargiai eina į namą.

– Turbūt jam tai bus pirmas naujosios karjeros šokas.

Paštininkas šyptelėjo.

– Jis turbūt mano, kad viskas, ką veiki šiame darbe – vaikaisi greitį viršijančius automobilius.

Kovartui nespėjus atsakyti, jie išgirdo, kaip policininkas sušuko:

– Po velnių!

Šūksnis atrodė keistai garsus, kaip nustebintos žuvėdros, staigių gūsių pagautos ore.

Akimirką buvo tylu, tada jaunasis policininkas greitai išlėkė iš namo. Jis prabėgo pro Kovartą bei paštininką ir priešais namą galiausiai apsivėmė.

– Na, – tyliai tarė paštininkas, – po velnių.

Jis timptelėjo savo kaselę ir nusišypsojo.

– Sakei, kad atrodo siaubingai. Tikriausiai žinai, ką kalbi.

– Tikriausiai tai dėl kvapo, – pasakė Kovartas, žiūrėdamas, kaip policininkas dūsauja.

Po akimirkos pareigūnas išsitiesė. Jo plaukai buvo išsidraikę, veidas pabalęs. Kovartas padavė jam nosinę. Policininkas linktelėjo.

– Bet kas, kodėl, Jėzau...

– Jie yra Bleiro Salivano motina ir patėvis, – pasakė Kovartas. – Kodėl – tai kitas klausimas. Ar nemanote, kad reikėtų apie šį įvykį pranešti?

– Tikrai? – nustebo paštininkas. – Jūs nejuokaujat? Argi jis nelaukia, kol bus iškeptas?

– Laukia.

– Jėzau. Bet kodėl jūs čia?

Geras klausimas, pagalvojo Kovartas, bet pasakė:

– Tiesiog ieškau medžiagos straipsniui.

– Spėju, kad jos radote, – tyliai pratarė paštininkas.

Kovartas stovėjo netoliese, kol buvo tiriama nusikaltimo vieta, stebėjo, kaip ekspertai viską apžiūri, ir suprato, kad laiko jam lieka vis mažiau. Jis paskambino į redakciją ir miesto žinių skyriaus redaktoriui pasakė, kas atsitiko. Net būdamas pratęs prie pietų Floridai įprasto keistumo, šis nustebo.

– Kaip manai, ką darys gubernatorius? – paklausė. – Manai, atidės mirties bausmės vykdymą?

– Nežinau. Tu atidėtum?

– Viešpatie, kas gali žinoti? Kada gali ten sugrįžti ir paklausti to pamišusio šunsnukio, kas vyksta?

– Vos tik iš čia ištrūksiu.

Bet jis buvo priverstas laukti.

Apžiūrint žmogžudystės vietą reikia kantrybės. Mažos smulkmenos tampa svarbios. Menkiausias dalykas gali būti reikšmingas. Šis darbas reikalauja didelio kruopštumo, kai jo imasi profesionalai, kurie tirdami smurtą su mielu noru ir stropumu pasitelkia mokslą.

Kovartas pyko ir nerimavo, galvodamas apie tai, kad Bleiras Salivanas laukia jo savo kameroje. Vis dirsčiojo į laikrodį. Buvo jau vėlyva popietė, kai prie jo priėjo du Monro apygardos detektyvai. Vienas buvo vidutinio amžiaus vyras rudai gelsvu kostiumu. Jo partnerė – daug jaunesnė moteris šiaudų spalvos plaukais, tvirtai sušukuotais atgal. Ji dėvėjo vyriško kirpimo laisvą medvilninį švarką ir ilgas, plačias kelnes, karančiais ant lieknos jos figūros. Po švarku Kovartas pastebėjo pusiau automatinį gin-

klą, įkištą į per petį persimestą įdėklą. Abu jie buvo su tamsiais akiniais, bet priėjusi prie Kovarto moteris savuosius nusiėmė ir įsmeigė pilkas akis į jį prieš prabildama:

– Pone Kovartai? Aš Andrėja Šeifer, žmogžudysčių skyriaus detektyvė. Čia mano partneris Maiklas Vaisas. Mes vadovaujame šiam tyrimui. Norėtume jus apklausti.

Ji išsitraukė mažą užrašų knygelę ir rašiklį.

Kovartas linktelėjo. Jis išsitraukė savo užrašų knygelę ir moteris nusišypsojo.

– Jūsų didesnė nei mano, – pasakė ji.

– Ką galite man pasakyti apie nusikaltimo vietą? – paklausė jis.

– Ar klausiate kaip reporteris?

– Žinoma.

– Na, kodėl jums pirma neatsakius į mano klausimus? Tada atsakysime į kelis jūsiškius.

– Pone Kovartai, – pasakė detektyvas Vaisas, – čia vyksta žmogžudystės tyrimas. Mes nepratę, kad žurnalistai mums praneštų apie nusikaltimus, kol mes apie juos dar nespėjome sužinoti. Dažniausiai viskas vyksta atvirkščiai. Todėl gal galėtumėte mums dabar pasakyti, kaip ir kodėl jūs čia atsidūrėt ir radot porą lavonų.

– Mirusių jau prieš kelias dienas, – pasakė Kovartas.

Detektyvė Šeifer linktelėjo.

– Tikriausiai taip. Bet jūs čia atsiradote šįryt. Kodėl?

– Bleiras Salivanas man liepė tai padaryti. Vakar. Savo kalėjimo kameroje.

Ji tai užsirašė, bet papurtė galvą.

– Nelabai suprantu. Ar jis žinojo...

– Nežinau, ką jis žinojo. Jis tiesiog liepė man čia atvažiuoti.

– O kaip jis jums tai pasakė?

– Jis man sakė važiuoti čia ir pasikalbėti su dviem šiame name gyvenančiais žmonėmis. Tik vėliau supratau, kas jie. Man reikėtų tučtuojau sugrįžti į kalėjimą.

Jį degino prarandamos minutės.

– Ar žinote, kas nužudė tuos du žmones? – paklausė ji.

Jis sudvejojo.

– Ne.

Kol kas ne, pagalvojo.

– Na, ar manote, kad Bleiras Salivanas žino, kas juos nužudė?

– Galbūt.

Ji atsiduso.

– Pone Kovartai, ar suprantate, kaip visa tai neįprasta? Mums labai padėtų, jei būtumėte truputį atviresnis.

Kovartas pajuto, kaip detektyvės Šeifer akys įsibedė į jį, lyg vien savo valia ji pajėgtų įsiskverbti į jo atmintį ir ieškoti atsakymų. Jis jautėsi nejaukiai.

– Man reikia grįžti į Starką, – tarė. – Gal tada galėsiu jums padėti.

Ji linktelėjo.

– Manau, kad vienas iš mūsų turėtų vykti drauge. Gal net mes abu.

– Jis su jumis nekalbės, – pasakė Kovartas.

– Tikrai? Kodėl?

– Jam nepatinka policininkai.

Bet Kovartas žinojo, kad tai tik pretekstas.

Kai jis nuvyko į kalėjimą, jau buvo seniai įdienoję ir leidosi vakaras. Kovartą užlaikė name Tarpūno gatvėje iki vakaro, kol detektyvai pagaliau jį paleido. Jis greitai nuvažiavo atgal į *Miami Journal* žinių skyrių, jausdamas spaudžiančius laiko gniaužtus. Ten krūvą smulkmenų greitai sumetė į laikraščio straipsnį, jis išėjo kaip skubotas faktų rinkinys su nedideliu apgailestavimo atspalviu. Tuo metu abu detektyvai laukė vyriausiojo redaktoriaus kabinete. Abu nenorėjo jo palikti, bet tą vakarą į paskutinį skrydį nespėjo. Jie apsistojo mažame motelyje netoli jo buto ir susitiko su juo vos išaušus. Tylėdami skrido rytiniu reisu į šiau-

rę. Dabar du Monro apygardos detektyvai sėdėjo išsinuomotame automobilyje ir sekė paskui jį.

Vaizdas prie kalėjimo per dvidešimt keturias valandas gerokai pakito. Stovėjimo aikštelėje buvo mažiausiai dvidešimt televizijos mikroautobusiukų su televizijų pavadinimais ant šonų, daug *LIVE EYES* ir *ACTION NEWS TEAM**. Dauguma turėjo palydovinės transliacijos galimybę, kad galėtų viską rodyti tiesiogiai. Filmavimo grupės stoviniavo aplinkui, kalbėjosi, dalijosi pasakojimais ar tvarkė įrangą, kaip mūšiui besirengiantys kareiviai. Netoliese sukiojosi panašus būrys reporterių ir fotografų. Kaip tikėtasi, kelias buvo apstotas demonstrantų iš abiejų stovyklų – šie rėkavo ir pypseno, keikė vieni kitus.

Kovartas pastatė automobilį ir bandė nepastebėtas prieiti prie kalėjimo vartų. Jį tuoj pat pamatė ir iškart apsupo televizijos kameros. Abu detektyvai nuėjo prie kalėjimo aplink jį susispietusios minios pakraščiu.

Jis iškėlė ranką.

– Ne dabar. Kol kas ne.

– Metai, – pašaukė pažįstamas televizijos reporteris iš Majamio. – Ar Salivanas su tavim susitiks? Ar jis pasakys, kas, po galais, vyksta?

Kamerų šviesos susiliejo su ryškia saulės šviesa. Jis stengėsi prisidengti akis.

– Kol kas nežinau, Tomai. Leisk man išsiaiškinti.

– Ar yra įtariamųjų? – tęsė televizijos reporteris.

– Nežinau.

– Ar Salivanas ketina nieko nedaryti?

– Nežinau. Nežinau.

– Kas tau buvo pasakyta?

– Nieko. Kol kas nieko.

– Ar mums pasakysi, kai su juo pasikalbėsi? – sušuko kitas balsas.

* Filmavimo komandų, siunčiamų į įvykio vietą, pavadinimai.

– Žinoma, – pamelavo jis, sakydamas bet ką, kad išsisuktų. Pabandė prasibrauti pro minią iki vartų. Matė jo laukiantį seržantą Rodžersą.

– Ei, Meti, – pašaukė televizijos reporteris. – Girdėjai apie gubernatorių?

– Ką, Tomai? Ne, negirdėjau.

– Jis ką tik kalbėjo spaudos konferencijoje ir pasakė, kad nestabdys mirties bausmės įvykdymo, jei Salivanas nepateiks apeliacijos.

Kovartas linktelėjo ir žengė pro kalėjimo duris, pralindęs po stambia seržanto Rodžerso ranka. Abu detektyvai jau buvo viduje ir tolo nuo kamerų šviesų.

Rodžersas pašnibždomis jam į ausį išdainavo:

– Turi žinot, kada pradėt, turi žinot, kada sustot, turi žinot, kada išeit...

– Ačiū, – sarkastiškai pratarė Kovartas.

– Darosi tikrai įdomu, – tarė seržantas.

– Gal jums, – tyliai pasakė Kovartas. – Man darosi ganėtinai sunku.

Seržantas nusijuokė. Tada atsisuko į detektyvus.

– Jūs turbūt Vaisas ir Šeifer, – jie paspaudė vienas kitam rankas. – Galite palaukti kabinete, štai ten.

– Laukti? – piktai paklausė Vaisas. – Atvykome susitikti su Salivanu. Dabar.

Seržantas lėtai paėmė Kovartą už alkūnės ir nukreipė durų link. Jis visą laiką purtė galvą.

– Jis nenori jūsų matyti.

– Bet, seržante, – ramiai tarė Andrėja Šeifer. – Mes tiriame žmogžudystę.

– Žinau, – atsakė seržantas.

– Klausykite, po galais, mes norime susitikti su Salivanu, dabar, – pasakė Vaisas.

– Viskas ne taip, detektyve. Jam liko oficialios... – purtydamas galvą jis pasižiūrėjo į laikrodį ant sienos, – devynios valan-

dos ir keturiasdešimt dvi minutės gyvenimo. Jei jis nenori su kuo nors susitikti, negaliu priversti. Supratote?

– Bet...

– Jokių bet.

– Bet jis susitiks su Kovartu? – paklausė Šeifer.

– Taip. Atsiprašau, panele, aš tikrai nepasakyčiau, kad suprantu, ko visu tuo siekia ponas Salivanas. Bet jei norite skųstis ar manote, kad gubernatorius pakeis savo nuomonę, na, pasikalbėkit su juo. Gal jums duos daugiau laiko. Mums reikia tenkintis tuo, ką turime. O tai reiškia, kad eis ponas Kovartas su užrašų knygele ir diktofonu. Vienas.

Moteris linktelėjo ir atsisuko į savo partnerį.

– Paskambink gubernatoriui. Paklausyk, ką jis tau apie tai pasakys.

Ji atsigręžė į Kovartą.

– Pone Kovartai, žinau, jums reikia dirbti savo darbą, bet, prašau paklausti, ar jis pasikalbėtų su mumis?

– Tai aš galiu, – atsakė Kovartas.

– Ir, – tęsė detektyvė, – turbūt puikiai suprantate, ko aš jo klausčiau. Pasistenkite tai įrašyti į juostą.

Ji atidarė lagaminėlį, ištraukė pustuzinį kasečių ir padavė jam.

– Aš niekur neisiu. Tol, kol galėsime vėl pasikalbėti.

Reporteris linktelėjo.

– Suprantu.

Detektyvė pasižiūrėjo į seržantą.

– Ar čia visada tiek daug veiksmo? – šypsodamasi paklausė.

Rodžersas stabtelėjo ir nusišypsojo jai.

– Ne, ponia.

Seržantas vėl dirstelėjo į laikrodį.

– Turime apie daug ką pasikalbėti, o laiko lieka vis mažiau.

Kovartas mostelėjo į duris ir nusekė paskui seržantą į kalėjimą. Abu vyrai tylėdami žingsniavo ilgu koridoriumi, padais pliaukšėdami į išblizgintą linoleumą. Seržantas purtė galvą.

– Kas yra?

– Man nepatinka visa ta sumaištis, – atsakė seržantas. – Viskas turėtų būti sutvarkyta prieš mirtį. Man nepatinka neužbaigti reikalai.

– Manau, jis seniai tai planavo.

– Manau, jūs velniškai teisus, pone Kovartai.

– Kur einame?

Kovartą vedė į kitą pastato dalį, kurioje jam dar niekada nebuvo tekę lankytis.

– Salis izoliatoriuje. Greta elektros kėdės. Prie kabineto su telefonais ir kitkuo, todėl, jei viską atidėtų, mes iškart sužinotume.

– Kaip jam sekasi?

– Pats pažiūrėkite.

Parodė Kovartui nykią kalėjimo kamerą. Už grotų stovėjo viena kėdė. Jis priėjo vienas, ir pamatė, kad Salivanas guli ant metalinio gulto ir žiūri televizorių. Jo plaukai buvo nuskusti, todėl veidas atrodė kaip kaukolė. Aplinkui stovėjo dėžės su drabužiais, knygomis ir popieriais – jo daiktais, perkeltais iš buvusios kameros. Kalinys greitai apsisuko lovoje, mostelėjo į kėdę ir nuleido kojas nuo gulto, rąžydamasis, lyg būtų pavargęs. Rankose spaudė Bibliją.

– Na, na, Kovartai. Matau, tikrai nesiskubinai atvykti į mano mažą mielą vakarėlį.

Jis prisidegė cigaretę ir sukosėjo.

– Su jumis, pone Salivanai, nori pasikalbėti du detektyvai iš Monro apygardos.

– Tegul atsipisa.

– Jie nori jus apklausti dėl jūsų motinos ir patėvio mirties.

– Tikrai? Tegul atsipisa.

– Jie norėjo, kad paprašyčiau jūsų su jais susitikti.

Jis nusijuokė.

– Na, tai išties labai svarbu, ar ne? Tegul vis tiek atsipisa.

Salivanas greitai atsistojo. Jis akimirką dairėsi, paskui priėjo prie grotų ir įsikibo, stipriai prispaudė prie jų veidą.

– Ei! – sušuko jis. – Kiek, po galais, dabar valandų? Man reikia žinoti, kiek dabar valandų! Ei, kas nors! Ei!

– Yra laiko, – lėtai ištarė Kovartas.

Salivanas piktai žiūrėdamas į jį atsitraukė.

– Žinoma. Žinoma.

Kalinys sudrebėjo, užmerkė akis ir giliai įkvėpė.

– Žinai ką, Kovartai? Pradeda atrodyti, kad visi raumenys aplink mano kaklą ir širdį kiekvieną sekundę vis labiau susitraukia.

– Galite paskambinti advokatui.

– Tegul ir jie atsipisa. Reikia žaisti kortomis, kurios tau padalytos.

– Jūs neketinate...

– Ne. Išsiaiškinkim vieną dalyką. Aš galbūt truputį išsigandęs ir šiek tiek susinervinęs, bet po velnių... Apie mirtį aš nusimanau. Taip, tai tikrai tas dalykas, apie kurį daug žinau.

Bleiras Salivanas paslankiojo po savo kamerą, pagaliau atsisėdo ant gulto krašto ir palinko į priekį. Atrodė, kad jis iškart atsipalaidavo, paslapčiomis nusišypsojo ir nekantriai pasitrynė rankas.

– Papasakok man, ką kalba, – tarė juokdamasis. – Noriu viską sužinoti.

Salivanas mostelėjo į televizorių.

– Prakeikta televizija ir laikraščiai nepateikia jokių smulkmenų. Tik tą bendrą mėšlą. Noriu, kad viską man papasakotum.

Kovartą nupurtė šaltis.

– Smulkmenas?

– Taip. Nieko neužmiršk. Kalbėk tokiais išraiškingais žodžiais, kokiais rašai. Nutapyk man tikrą paveikslą.

Kovartas giliai įkvėpė galvodamas – aš toks pat pamišęs kaip ir jis, bet pasakė:

– Jie buvo virtuvėje. Surišti...

– Gerai. Gerai. Surišti stipriai, bet – kaip? Ar buvo surištos jų rankos ir kojos?

– Ne. Jų rankos buvo užlaužtos šitaip...

Jis pademonstravo.

Salivanas linktelėjo.

– Gerai. Tęsk.

– Gerklės perpjautos.

Salivanas linktelėjo.

– Visur kraujas. Tavo motina buvo nuoga. Jų galvos atloštos...

– Tęsk. Išprievartauta?

– Nežinau. Aplink buvo daug musių.

– Man tai patinka. Zvimbė visur, labai garsiai.

– Taip.

Kovartas girdėjo žodžius, sklindančius iš savo lūpų ir šiek tiek aidinčius. Pagalvojo, kad jo dalis, kurios niekada nemanė turįs, jį užvaldė.

– Ar jie kentėjo? – paklausė mirtininkas.

– Iš kur galiu tai žinoti?

– Nagi, Kovartai. Ar atrodė, kad jie turėjo laiko suprasti, jog mirs?

– Taip. Jie buvo pririšti prie kėdžių. Turbūt žiūrėjo vienas į kitą iki pat mirties. Vienas žiūrėjo, kaip miršta kitas, nebent buvo daugiau nei vienas žudikas.

– Ne, tik vienas, – tyliai pasakė Salivanas. Jis patrynė rankas. – Jie sėdėjo ant kėdžių?

– Taip. Pririšti.

– Kaip aš?

– Ką?

– Pririšti prie kėdės. Ir nužudyti, – jis nusijuokė.

Kovartas pajuto, kaip šaltis staiga virto karščiu.

– Ten buvo Biblija.

– ...bet apie kitus neliko atminimo, nes jie buvo užmiršti, lyg niekada nebūtų buvę...

– Taip.

– Puiku. Tiksliai taip, kaip turėjo būti.

Salivanas skubiai atsistojo ir apglėbė save rankomis, lyg bandydamas sulaikyti visus besiliejančius jausmus. Jo rankų raumenys įsitempė. Vena ant kaktos tvinksėjo. Pabalęs veidas paraudo. Jis lėtai iškvėpė orą.

– Aš tai matau, – tarė mirtininkas. – Aš tai matau.

Salivanas rąžydamasis pakėlė rankas aukštyn. Ir greitai nuleido.

– Na, gerai, – pasakė. – Atlikta.

Kelias akimirkas jis sunkiai kvėpavo, kaip bėgikas, pasiekęs finišą, tada pasižiūrėjo į savo rankas – spoksojo į jas, kol išrietė į letenas. Drakonų tatuiruotės ant jo rankų sujudėjo kaip gyvos. Jis nusijuokė ir atsisuko į Kovartą.

– O dabar šis tas daugiau. Priedas, vertas reporterio laiko.

– Apie ką kalbat?

Salivanas papurtė galvą.

– Išsitrauk užrašų knygelę. Išsitrauk diktofoną. Metas pasimokyti apie mirtį. Kaip ir sakiau. Palikimas. Senojo Salio testamentas.

Kol Kovartas ruošėsi, Salivanas vėl prisėdo ant metalinio gulto. Jis lėtai rūkė, mėgavosi kiekvienu ilgu įtraukimu.

– Pasiruošęs, Kovartai?

Kovartas linktelėjo.

– Na, gerai. Gerai. Nuo ko pradėti. Na, teks pradėti nuo savaime suprantamų dalykų. Kovartai, keliomis mirtimis esu apkaltintas?

– Dvylika. Oficialiai.

– Teisingai. Bet būkime tikslūs. Mane nuteisė myriop už tuos malonius žmones Majamyje, tą mielą merginą ir jos vaikiną. Tai oficialu. Tada, padėdamas tiems vargšams policininkams, aš prisipažinau nužudęs dar dešimt žmonių. Detektyvai žino mano

pasakojimus, todėl į juos nesigilinsiu. Dar ta mergaitė iš Pačiulos – tryliktoji, tiesa?

– Tiesa.

– Na, ją kol kas pamirškim. Laikykim tuos dvylika pradžios tašku, gerai?

– Gerai. Dvylika.

Jis nusijuokė.

– Na, tai net nepanašu į tiesą. Jokiu būdu. Tikrai nė kiek nepanašu.

– Tai kiek žmonių?

Jis šyptelėjo:

– Aš čia sėdėdamas bandžiau suskaičiuoti juos visus, Kovartai. Skaičiavau ir skaičiavau, stengdamasis rasti tikslią sumą. Nenoriu, kad liktų vietos abejonėms.

– Kiek žmonių?

– Gal apie trisdešimt devynis žmones, Kovartai.

Sėdėdamas ir šiek tiek supdamasis mirtininkas atsilošė. Jis užsikėlė kojas, apglėbė kelius rankomis ir suposi toliau.

– Žinoma, gal vieną kitą praleidau. Žinai, taip atsitinka. Kartais nužudymai tiesiog atrodo vienodi, neturi tos smulkmenos, kuri leidžia įsiminti.

Kovartas neatsakė.

– Pradėkim nuo tos senučiukės: ji gyveno netoli Naujojo Orleano. Gyveno viena namų pagyvenusiems žmonėms komplekse mažame mieste, jis vadinasi Džefersonas. Vieną popietę pamačiau ją vieną einančią namo – ramiai, maloniai, tiesiog džiaugdamasi diena. Todėl ją pasekiau. Ji gyveno name Louelio gatvėje. Atrodo, jos vardas buvo Judžinija Mei Filips. Aš labai stengiuosi atsiminti visas smulkmenas, Kovartai, nes, kai jas patikrinsi, tau reikės ko nors, ką galėtum atsekti. Tai įvyko maždaug prieš penkerius metus, rugsėjį. Atėjus nakčiai išlaužiau galines jos namo duris. Ji gyveno viename iš tų mažų namelių su sodais. Neturėjo net padoraus užrakto. Jokio lauko apšvietimo, visiš-

kai nieko. Kodėl koks nors prakeiktas kvailys gyvena viename iš tų butų? Tiesiog prašosi nužudomas. Nėra savęs gerbiančio prievartautojo, plėšiko ar žudiko, kuris, pamatęs tokį butą, nešokinėtų iš laimės, nes į juos patekti visai nesunku. Galėjo turėti bent kokį piktą juodą šunį. Bet neturėjo. Turėjo papūgą. Geltoną, narve. Ją irgi nužudžiau. Taip viskas ir nutiko. Žinoma, pirma su ja pasilinksminau. Ji buvo tokia išsigandusi, beveik netriukšmavo, kai ant jos uždėjau pagalvę. Ją ir gal penkias kitas patvarkiau maždaug ten. Daugiausia išprievartavimai ir apiplėšimai. Ji buvo vienintelė, kurią nužudžiau. Tada judėjau tolyn. Žinai, jei judėsi, nenutiks nieko bloga.

Salivanas nutilo.

– Turėtum tai atsiminti, Kovartai. Visada judėk. Nesustok ir neįleisk šaknų. Jei judėsi, policija niekuomet tavęs nepagaus. Po velnių, mane buvo pagavę už valkatavimą, įsilaužimą, nedideles vagystes ir visokį kitokį mėšlą. Bet nė karto niekas nesusiejo manęs su žmogžudystėmis. Kelias naktis praleidau kalėjime. Mėnesį praleidau apygardos areštinėje Dotane, Alabamoje. Ta vieta buvo siaubinga, Kovartai. Tarakonai ir žiurkės, viskas dvokė šūdais. Bet niekas taip ir nesuprato, kas aš toks. Ir kaip jie galėjo suprasti? Aš nebuvau svarbus...

Jis šyptelėjo.

– Bent jau jie taip manė.

Jis nutilo ir pažvelgė pro grotas.

– Žinoma, dabar viskas kitaip. Dabar Bleiras Salivanas truputį svarbesnis, ar ne?

Staiga įsmeigė akis į reporterį.

– Argi ne, po velnių?

– Taip.

– Tai taip ir sakyk.

– Daug svarbesnis.

Salivanas nusiramino, jo balsas sulėtėjo:

– Tikrai. Tikrai.

Akimirkai jis užsimerkė, o kai atsimerkė, akyse blizgėjo šiurpus nerūpestingumas.

– Galima sakyti, kad dabar aš esu vienas iš svarbiausių žmonių Floridos valstijoje, kaip tu manai, Kovartai?

– Galbūt.

– Dabar visi nori sužinoti tai, ką žino senasis gerasis Salis, tiesa?

– Tiesa.

– Dabar supranti, Kovartai?

– Manau, kad taip.

– Gerai. Drįsčiau sakyti, kad daugybė žmonių bus tikrai suintriguoti... – jis tęsė tą žodį, voliodamas aplink liežuvį kaip čiulpinuką – ...to, ką pasakys Salis.

Kovartas linktelėjo.

– Gerai. Labai gerai. Na, kai nuvažiavau į Mobailį, ten *7-Eleven* nužudžiau vaikį. Paprasčiausias apiplėšimas, nieko ypatinga. Ar turi bent menkiausią supratimą, kaip policijai sunku atskleisti tokį nusikaltimą? Jei tavęs niekas nemato įeinant, niekas nemato, kaip išeini, tai atrodo, kad nusikaltimas tiesiog įvyko ir – bum! Kažkas mirė. Jis buvo geras vaikas. Kelis kartus maldavo pasigailėti. Sakė: „Pasiimk pinigus. Pasiimk pinigus." Sakė: „Nežudyk manęs. Aš tiesiog uždarbiauju, kad susimokėčiau už mokslus. Prašau, nežudyk manęs." Žinoma, nužudžiau jį. Vieną kartą iš nugaros šoviau pistoletu į galvą, greitai, lengvai ir paprastai. Ištraukiau porą šimtų dolerių. Dar paėmiau kelis saldainius ir buteliuką kokakolos, pakelį traškučių ir palikau jį už prekystalio...

Jis nutilo. Kovartas pamatė prakaitą jam ant kaktos. Jo balsas drebėjo nuo įtampos.

– Jei turi klausimų, nedelsk jų užduoti.

Kovartas išlemeno:

– Ar gali pasakyti valandą, datą ir vietą?

– Gerai, gerai. Tuoj prisiminsiu. Reikia žinoti smulkmenas.

Salivanas šiek tiek atsipalaidavo ir trumpai nusijuokė.

– Po velnių, turėčiau turėti užrašų knygutę, kaip tu. Teks pasitikėti tuo, ką atsimenu.

Salivanas vėl atsilošė, jis dėstė smulkmenas, nupasakojo vietoves, sakė vardus – lėtai, ramiai rausdamasis atmintyje.

Kovartas įdėmiai klausėsi, kartais įterpdamas klausimą, kad geriau suprastų pasakojamas istorijas. Po keleto pirmųjų šokas praėjo. Jos kėlė nuolatinį siaubą, o visi šiurpūs dalykai, kurie kažkada nutiko tikriems žmonėms, tapo tiesiog mirtininko atsiminimais. Jis išklausė kiekvieną smulkmeną, kol tie žodžiai pagaliau visiškai nebekėlė emocijų. Jie neturėjo jokios vertės, beveik jokio ryšio su tikrove. Tai, kad šie įvykiai, apie kuriuos jis kalbėjo, kadaise užpildė paskutines kvėpuojančio, gyvo žmogaus akimirkas, buvo užmiršta, kai Bleiras Salivanas kalbėjo su vis augančiu kasdienišku ir neįsivaizduojamai nuvalkiotu blogiu balse.

Slinko siaubingos valandos.

Seržantas Rodžersas atnešė maisto. Salivanas numojo į jį. Tradicinė paskutinė vakarienė – keptuvėje keptas kepsnys su bulvių koše ir obuolių pyragas – liko aušti ant padėklo. Kovartas tiesiog klausėsi.

Buvo kelios minutės po vienuoliktos valandos vakaro, kai Bleiras Salivanas baigė pasakoti ir jo veide šmėkštelėjo blyški šypsena.

– Visi trisdešimt devyni, – tarė. – Nebloga istorija, ar ne? Gal nesumuš jokių rekordų, bet tikrai pasieks, tiesa?

Jis atsiduso.

– Žinai, man tai būtų patikę. Rekordas. Koks, po galais, tokių vyrukų kaip aš, Kovartai, rekordas? Ar žinai tą faktą? Ar aš geriausias, ar ta garbė atitenka kam nors kitam?

Jis sausai nusijuokė.

– Žinoma, net jei nepirmauju pagal skaičius, tikrai aplenkiau visus tuos mulkius, jei būtų vertinama pagal... kaip tai vadinti, Kovartai? Originalumą?

– Pone Salivanai, liko nedaug laiko. Jei norite...

Salivanas atsistojo, įsmeigė į jį staiga paklaikusias akis.

– Ar visai nesiklausei?

Kovartas pakėlė ranką.

– Tiesiog norėjau...

– Nesvarbu, ko tu nori! Svarbu, ko noriu aš!

– Gerai.

Salivanas pažvelgė iš už grotų. Jis giliai įkvėpė ir nuleido balsą.

– Dabar metas dar vienam pasakojimui, Kovartai. Prieš tai, kol paliksiu šį pasaulį. Kol mane pribaigs ši miela, nuostabi valstija.

Kovartas pajuto baisų troškulį, lyg to vyro žodžiai būtų iš jo kūno išsiurbę visą drėgmę.

– Dabar aš tau pasakysiu tiesą apie mažąją Džoanę Šraiver. Teisme tai vadinama priešmirtiniu pareiškimu. Paskutiniai žodžiai prieš mirtį. Jie mano, kad niekas nenorėtų eiti anapus su širdį slegiančiais melais.

Jis garsiai nusijuokė.

– Tai reiškia, kad reikia sakyti tiesą... – stabtelėjo ir pridūrė: – ...jei gali ja patikėti.

Jis įsistebeilijo į Kovartą.

– Gražioji mažoji Džoanė Šraiver. Tobuloji mažoji Džoanė.

– Keturiasdešimtoji, – pasakė Kovartas.

Bleiras Salivanas papurtė galvą:

– Ne.

Šyptelėjo:

– Aš jos nenužudžiau.

Kovartui šoktelėjo širdis ir jis pajuto prakaitą ant kaktos.

– Ką?

– Aš jos nenužudžiau. Aš nužudžiau visus kitus. Bet jos nežudžiau. Žinoma, buvau Eskambijos apygardoje. Ir, aišku, jei būčiau ją pamatęs, tikrai būčiau norėjęs tai padaryti. Nėra nė abejonės, kad, jei būčiau pasistatęs automobilį priešais mokyk-

lą, tikrai būčiau padaręs tai, ką jai padarė. Būčiau nuleidęs mašinos langą ir pasakęs: „Ateik čia, mažoji mokinuke...“ Galiu dėl to prisiekti. Bet aš to nepadariau. Dėl to nusikaltimo esu nekaltas.

Jis nutilo, tada pakartojo:

– Nekaltas.

– Bet tas laiškas...

– Laiškus gali rašyti kas tik nori.

– Ir peilis...

– Na, dėl to tu teisus. Tai tas peilis, kuriuo buvo nužudyta mažoji mergaitė.

– Bet aš nesuprantu...

Bleiras Salivanas susirietė. Jo juokas virto sausu, gergždžiančiu kosuliu, nuaidėjo kalėjimo koridoriais, atsimušė nuo sienų.

– Aš šito laukiau, – pasakė jis. – Aš taip nekantriai laukiau pamatyti tavo veido išraišką.

– Aš...

– Ji unikali, Kovartai. Atrodai truputį liguistas ir iškrypęs. Lyg pats būtum išgirdęs mirties nuosprendį. Ne aš. Kas dedasi tavo galvoje? – Salivanas paplekšnojo sau per galvą.

Kovartas užsičiaupė ir pasižiūrėjo į Salivaną.

– Manei, kad tiek daug žinai, ar ne, Kovartai? Manei, kad esi labai gudrus. O dabar, pone puliceriu apdovanotasis reporteri, leisk man kai ką pasakyti – esi ne toks jau protingas.

Jis toliau juokėsi ir kosėjo.

– Pasakyk man, – išspaudė Kovartas.

Salivanas pažiūrėjo į viršų.

– Ar yra laiko?

– Laiko yra, – iškošė Kovartas pro sukąstus dantis. Jis žiūrėjo, kaip vyras kameroje atsistojo ir pradėjo po ją žingsniuoti.

– Man šalta, – tarė kalinys.

– Kas nužudė Džoanę Šraiver?

Bleiras Salivanas sustojo ir nusišypsojo.

– Žinai, – pasakė jis.

Kovartas pasijuto taip, lyg žemė būtų išslydusi iš po kojų. Bandydamas nusiraminti, jis sugriebė kėdę, užrašų knygelę, rašiklį. Žiūrėjo, kaip juosta diktofone sukasi, įrašydama netikėtą tylą.

– Pasakyk man, – sušnabždėjo jis.

Salivanas vėl nusijuokė:

– Tikrai nori sužinoti?

– Pasakyk man!

– Gerai, Kovartai. Įsivaizduok du vyrus, sėdinčius gretimose kamerose, laukiančius, kol jiems bus įvykdyta mirties bausmė. Vienas iš jų nori ištrūkti, nes, norėdamas jį pasodinti, detektyvas sukrapštė pačius menkiausius įrodymus, ir jį nuteisė baltaodžiai rasistai prisiekusieji, kurie turbūt manė, kad jis visiškai pamišęs negras žudikas. Žinoma, jį nuteisė teisingai. Bet dėl neteisingų priežasčių. Tas vyras nekantrus ir piktas. Na, o kitas vyras žino, kad nuo elektros kėdės neišsisuks. Jis gali tai truputį atidėti, bet žino, kad toji diena ateis. Be jokios abejonės. Bet jam labiausiai neduoda ramybės neišlieta neapykanta. Yra dar vienas dalykas, kurį jis nori padaryti. Net jei jam reikėtų ieškoti pagalbos pačios mirties gniaužtuose. Tai jam tikrai svarbu. Kai kas taip bloga ir neteisinga, kad yra tik vienas žmogus, kurio gali to paprašyti.

– Kas toks?

– Žmogus, labai panašus į jį.

Salivanas įdėmiai žvelgė į Kovartą, prikaustydamas jį prie kėdės.

– Visiškai toks pat kaip jis.

Kovartas nieko neatsakė.

– Staiga jie randa kelis sutapimus. Jie buvo toje pat vietoje tuo pačiu laiku, vairavo panašius automobilius. Ir jiems į galvą šauna mintis. Labai gera mintis. Toks planas, kurio, galiu lažintis, nesugalvotų net dešinioji paties velnio ranka. Tas vyras, kuris niekaip neišsisuks nuo mirties bausmės, prisiima kito vyro

nusikaltimą. O tada tas kitas vyras, išėjęs į laisvę, padarys kai ką, kad jam atsilygintų. Ar jau supratai?

Kovartas nejudėjo.

– Ar supranti, tu kvailas kalės vaike! Niekada nebūtum patikėjęs, jei viskas nebūtų buvę taip, kaip mes suplanavom. Vargšas, nekaltas, neteisingai nuteistas juodaodis. Didžioji rasizmo ir iš anksto nusistačiusių žmonių auka. Ir išties siaubingas, blogas baltaodis. Atvirkščiai nebūtų suveikę niekada. Nebuvo taip sunku viską sugalvoti. Svarbiausia buvo pasakyti tau, kur padėtas peilis, ir parašyti tą laišką tinkamu laiku, kad jį galėtų perskaityti per bylos svarstymą. Geriausia buvo tai, kad man reikėjo tik neigti savo kaltę. Kartoti, kad aš su tuo niekaip nesusijęs. O tai buvo tiesa. Geriausias būdas pakeisti melą į tiesą, Kovartai, – įlieti į jį truputėlį tiesos. Matai, jei būčiau prisipažinęs, būtum radęs būdą įrodyti, kad aš to nedariau. Bet viskas, ką turėjau padaryti – tai priversti tave ir tavo draugužius iš televizijos bei kitų laikraščių manyti, kad aš tai padariau. Tiesiog padaryti, kad taip *atrodytų*. Tada leidau jūsų prigimčiai jus užvaldyti. Viskas, ką reikėjo padaryti, tai truputėlį praverti duris... – jis vėl nusijuokė. – Ir Bobis Erlas išslydo pro tą plyšį. Vos tik padarėt jį pakankamai didelį.

– Kaip galiu tuo patikėti...

– Patikėsi, nes Monro apygardoje yra du negyvi žmonės. Keturiasdešimtasis ir keturiasdešimt pirmasis.

– Bet kodėl man tai sakai?

– Na, – Salivanas vėl nusišypsojo, – tai ne visai dalis sutarties, kurią sudariau su Bobiu Erlu. Jis mano, kad viskas baigėsi, kai tik nuvažiavo į Tarpūno gatvę ir už mane sutvarkė mano reikalus. Aš jam daviau gyvenimą. Jis man davė mirtį. Labai paprasta. Atsisveikinam ir nueinam. Bent jis taip mano. Bet, kaip sakiau, senasis Salis pasiekia toli...

Jis šaižiai nusijuokė. Elektros lemputės šviesa kameroje atsispindėjo nuo nuskustos jo galvos.

– Ir, žinai, Kovartai, aš nesu patikimiausias žmogus.

Salivanas atsistojo ir ištiesė rankas į šalis.

– Gal šitaip galiu pasiimti jį kartu su savimi pakeliui į pragarą. Keturiasdešimt du. Juokiasi tas, kas juokiasi paskutinis. Jis būtų geras kelionės bičiulis. Greitai keliautų tiesiai į pragarą.

Salivanas staiga liovėsi juoktis.

– Matai, toks pokštas. Jis nenumanė, kad sugalvosiu tokią gudrybę.

– O jei aš jumis netikiu?

Salivanas sukikeno.

– Žmogus, lygiai toks pat kaip aš, Kovartai. Atsimink.

Jis pasižiūrėjo į reporterį.

– Nori įrodymų? Kaip manai, ką Bobis Erlas veikė visą tą laiką išėjęs į laisvę.

– Jis studijuoja universitete. Kartais bažnyčiose sako kalbas.

– Kovartai, – pertraukė Salivanas, – ar žinai, kaip kvailai tai skamba? Manai, kad Bobis Erlas nieko neišmoko per savo nedidelį nuotykį baudžiamosios teisės sistemoje? Manai, kad jis visiškai kvailas?

– Nežinau...

– Būtent. Nežinai. Bet geriau sužinok. Nes spėju, kad jau daug ašarų išlieta dėl to, ką darė Bobis Erlas. Tau tereikia išsiaiškinti, kas tai.

Nuo žodžių srauto Kovartui svaigo galva. Jis priešinosi, bandė vyti šalin visą siaubą.

– Man reikia įrodymų, – ištarė netvirtai.

Salivanas švilptelėjo ir pakėlė akis į kameros lubas.

– Žinai, Kovartai, tu esi kaip vienas iš tų senų pakvaišusių viduramžių vienuolių, kurie sėdėdavo visą dieną ir ieškodavo Dievo buvimo įrodymų. Ar neatskiri tiesos, kai ją išgirsti?

Kovartas papurtė galvą.

Salivanas nusišypsojo.

– Taip ir maniau.

Jis akimirkai nutilo pasimėgauti, paskui tęsė:

– Na, matai, aš nekvailas, todėl, kai mudu su Bobiu Erlu sudarėme šitą nedidelį susitarimą, išsiaiškinau daugiau, nei man reikėjo. Aš turėjau žinoti truputį daugiau, kad įsitikinčiau, jog Bobis Erlas laikysis savo žodžio. Ir kad galėčiau padėti tau surasti kelią į supratimą.

– Ką?

– Na, padarykim iš viso to nuotykį, Kovartai. Atidžiai klausykis. Paslėptas buvo ne tik tas peilis. Keli kiti daiktai irgi buvo paslėpti...

Jis akimirką pagalvojo ir šyptelėjo reporteriui.

– Na, manyčiau, tie dalykai tikrai bjaurioje vietoje – tikrų tikriausiai. Bet juos gali pamatyti, Kovartai. Jei turi akis šiknoj.

Jis prapliupo gergždžiančiu juoku.

– Nesuprantu.

– Tiesiog, kai sugrįši į Pačiulą, tiksliai prisimink mano žodžius. Kelias į supratimą gali būti labai purvinas.

Šaižus kalinio balsas aidėjo aplink Metjų Kovartą. Jis liko sustingęs, netekęs žado.

– Tai ką pasakysi, Kovartai? Ar man pavyko nužudyti ir Bobį Erlą? – jis pasilenkė į priekį. – O kaip tu, Kovartai? Ar tave nužudžiau?

Bleiras Salivanas greitai atsitiesė.

– Viskas, – pasakė jis. – Baigtas reikalas. Baigtas pokalbis. Sudie, Kovartai. Metas mirti, susitiksim pragare.

Mirtininkas pakilo ir sukryžiavęs rankas lėtai atsuko nugarą reporteriui, žiūrėdamas į kameros galą. Jo pečiai drebėjo iš baisaus džiaugsmo ir siaubo. Metjus Kovartas kelias akimirkas sėdėjo sustingęs, negalėdamas priversti savo kojų judėti. Jis staiga pasijuto kaip senis, lyg tai, ką išgirdo, būtų užkrovę jam ant pečių milžinišką naštą. Jo galva tvinkčiojo. Gerklė perdžiūvo. Rankos truputį drebėjo, kai paėmė savo užrašų knygelę ir diktofoną. Labai netvirtai atsistojo. Žengė žingsnį, dar vieną, nuklupi-

nėjo tolyn nuo vienišo žmogaus, įsmeigusio akis į sieną. Koridoriaus gale sustojo ir pabandė atsikvėpti. Jautėsi apimtas karštligės, jautė šleikštulį ir stengėsi susitvardyti. Išgirdęs žingsnius, pakėlė galvą. Koridoriaus gale pamatė paniurusį seržantą Rodžersą ir būrį sargybinių. Šie rikiavosi į glaudų būrį. Stovėjo kunigas su balta apykakle ir keli kalėjimo pareigūnai, nervingai žvilgčiojantys į laikrodžius. Jis pažvelgė į viršų ir aukštai ant sienos pamatė didelį elektrinį laikrodį. Žiūrėjo, kaip jo rodyklė nenumaldomai sukasi. Buvo dešimt minučių iki vidurnakčio.

VIENUOLIKTAS SKYRIUS

Panika

Jis jautėsi taip, lyg kristų. Nevaldomai vartaliotųsi aukštyn kojom į juodąją skylę.

– Pone Kovartai?

Jis giliai įkvėpė.

– Pone Kovartai, ar jums viskas gerai?

Jis nukrito ir kūnas subyrėjo į šipulius.

– Ei, pone Kovartai, ar girdite mane?

Kovartas atmerkė akis ir pamatė tvirtą išblyškusį seržanto Rodžerso veidą.

– Jums reikia eiti į savo vietą, pone Kovartai. Mes nieko nelaukiam, visi oficialūs liudytojai turi būti susodinti prieš vidurnaktį.

Seržantas sustojo, perbraukė per plaukų skyrimą savo didele ranka, išduodamas nuovargį ir įtampą.

– Tai ne filmas, į kurį gali vėluoti. Ar jau viskas gerai?

Kovartas linktelėjo galvą.

– Tai visiems sunki naktis, – tarė seržantas. – Tiesiog įeikit pro tas duris. Pamatysite prieš save kėdę, greta detektyvo iš Eskambijos apygardos. Ten Salis liepė jus pasodinti. Jis kaip tik to norėjo. Ar galite paeiti? Ar tikrai viskas gerai?

– Išgyvensiu, – iškrenkštė Kovartas.

– Nėra taip blogai, kaip atrodo, – pasakė kalėjimo sargybinis. Tada papurtė galvą. – Ne, netiesa. Yra taip blogai, kaip tik gali būti. Jei tau tai nekelia pasibjaurėjimo – esi ne žmogus. Bet išgyvensi. Tiesa?

Kovartas nurijo seiles.

– Taip.

Kalėjimo sargybinis įdėmiai į jį pažiūrėjo.

– Salis turbūt prikalbėjo kažko baisaus. Ką jis tiek laiko pasakojo? Atrodot, tarsi būtumėt pamatęs vaiduoklį.

Taip ir buvo, pagalvojo Kovartas. Bet atsakė:

– Apie mirtį.

Seržantas prunkštelėjo.

– Jis tikrai apie tai nusimano. Dabar pats ją pamatys. Paskubėkit, pone Kovartai. Mirtis nelaukia.

Kovartas žinojo, apie ką jis kalba, ir papurtė galvą.

– Tiesą sakant, laukia, – tarė. – Ji laukia geros progos.

Seržantas Rodžersas įsižiūrėjo į reporterį.

– Na, juk ne jūs dabar žygiuosite į paskutinę savo eiseną. Ar tikrai viskas gerai? Nenorėčiau, kad kas nors ten prarastų sąmonę ar iškeltų sceną. Kai vykdomos mirties bausmės, reikia laikytis etiketo.

Sargybinis bandė ironiškai nusišypsoti.

Kovartas žengė vieną netvirtą žingsnį kambario link, atsigręžė ir pasakė:

– Man bus viskas gerai.

Jis norėjo nusijuokti iš to melo, kurį ką tik pasakė. Gerai, tarė pats sau. Man bus gerai. Jautėsi taip, lyg jame kalbėtų kažkoks svetimas balsas. Žinoma, jokių problemų. Nieko tokio.

Viskas, ką padariau, – išlaisvinau žudiką.

Jis staiga pamatė siaubingą Roberto Erlo Fergiusono, stovinčio priešais mažą namą Kise, viziją, kurioje šis juokėsi iš jo, įeidamas vidun atlikti savo sutarties dalies. Žudiko balsas aidėjo jo galvoje. Tada jis prisiminė 20 ir 25 centimetrų Džoanės Šraiver

nuotraukas, darytas tada, kai ją ištraukė iš pelkės, kurioje rado. Prisiminė, kokios lipnios jos atrodė – lyg būtų permirkusios krauju.

Aš miręs, vėl pagalvojo.

Bet privertė kojas judėti į priekį. Įžengė pro duris likus dviem minutėms iki vidurnakčio.

Pirmos akys, kurias jis pamatė, buvo Briuso Vilkokso. Smulkusis detektyvas sėdėjo pirmoje eilėje, vilkėjo ryškiai languotą sportinį švarką – tai buvo bjaurus, bet labai juokingas tuoj įvyksiančios egzekucijos kontrastas. Anas nenoromis šyptelėjo ir mostelėjo jam prisėsti šalia. Kovartas greitai apsižvalgė, pasižiūrėjo į kitus liudytojus, sėdinčius ant sulankstomų į dvi eiles sustatytų kėdžių, įdėmiai žiūrinčius tiesiai prieš save, lyg bandytų atmintyje užfiksuoti kiekvieną šio įvykio smulkmeną. Jie visi atrodė kaip vaškiniai, kaip statulėlės. Niekas nejudėjo.

Nuo mirties bausmės vykdymo kameros juos skyrė stiklinė siena, todėl atrodė, kad jie viską mato lyg ant scenos ar kokio keisto trimačio televizoriaus ekrane. Kameroje stovėjo keturi žmonės: du pareigūnai su uniformomis, trečiasis – gydytojas su mažu juodu medicininiu krepšeliu ir vienas vyras su kostiumu – kažkas sušnabždėjo, kad tai valstijos teisingumo ministro pavaduotojas – laukė po didžiuoju elektriniu laikrodžiu.

Jis žiūrėjo, kaip pjaudama laiką slenka ilgoji rodyklė.

– Sėskis, Kovartai, – sušnypštė detektyvas. – Tuoj prasidės spektaklis.

Kovartas pamatė du reporterius iš *The Tampa Tribune* ir *The St. Petersburg Times*. Jie atrodė paniurę, bet, kaip ir detektyvas, mostelėjo jam prisėsti. Už jų buvo moteris iš Majamio televizijos stoties. Jos akys žvelgė tiesiai į priekį, į vis dar tuščią elektros kėdę, stovinčią už stiklo sienos. Jis pamatė, kaip ji stipriai apvyniojo kumštį maža balta nosinaite.

Klupinėdamas jis atėjo į savo vietą ir atsisėdo. Tvirtas kėdės metalas degino nugarą.

– Sunki naktis, ar ne, Kovartai? – sušnabždėjo detektyvas.

Jis neatsakė.

Detektyvas suniurnėjo:

– Vis tiek ne tokia sunki kaip kai kuriems kitiems.

– Nebūčiau tuo visiškai tikras, – tyliai atsakė Kovartas. – Kaip čia patekote?

– Tenis turi draugų. Jis norėjo pamatyti, ar Salivanas tikrai nieko nedarys. Aš vis tiek netikiu tuo mėšlu, kurį parašei, netikiu, kad jis nužudė mažąją Džoanę. Tenis sakė, kad nežino, kas atsitiktų, jei Salivanas nepateiktų apeliacijos. Bet mano, kad jei jis nieko nedarys, ir aš tai pamatysiu, tai mane išmokys pagarbos teisėtvarkos sistemai. Tenis visada bando mane ko nors išmokyti. Sako, kad žmogus tampa geresniu policininku, jei žino, kuo viskas baigiasi.

Detektyvo akys blizgėjo nuo velniško sąmojo.

– Ar tai suveikė? – paklausė Kovartas.

Vilkoksas papurtė galvą.

– Taip dar neatsitiko. Vis dar sėdžiu mokinio suole, – jis šyptelėjo Kovartui. – Atrodote išblyškęs. Kažkas kelia nerimą?

Kovartui nespėjus atsakyti, Vilkoksas sukuždėjo:

– Tars paskutinį žodį? Išmušė vidurnaktį.

Jie palaukė kelias akimirkas.

Šoninės durys atsivėrė ir įėjo kalėjimo viršininkas. Bleiras Salivanas sekė paskui jį, iš abiejų pusių laikomas sargybinių, dar vienas ėjo jam iš paskos. Jo veidas buvo pastėręs ir pabalęs – jis buvo panašus į lavoną. Kūnas atrodė mažas ir liguistas. Jis vilkėjo paprastus baltus marškinius, užsagstytus iki kaklo, ir tamsiai mėlynas kelnes. Kunigas, nešinas Biblija, su nusivylimo ir nerimo išraiška veide sekė paskui. Kunigas nuėjo į vieną kambario pusę, stabtelėdamas tik linktelėti kalėjimo viršininkui, ir atsivertė Šventąjį Raštą. Pradėjo tyliai skaityti. Kovartas pamatė, kaip išsiplėtė Salivano akys pamačius kėdę. Jis žvilgtelėjo į telefoną ant sienos ir akimirksnį atrodė, kad keliai sulinko, jis susvyravo.

Bet kone iš karto susitvardė ir visos abejonės dingo. Tai pirmas kartas, kai galima pamatyti Salivaną besielgiantį žmogiškai, pagalvojo Kovartas. Tada viskas pajudėjo greičiau, su begarsiam filmui būdingais trukčiojimais.

Salivaną nuvedė prie kėdės, du sargybiniai atsiklaupė prie jo ir pradėjo tvirtinti kojų ir rankų pančius. Rudi odiniai diržai perjuosė Salivano krūtinę, suraukdami baltus marškinius. Vienas sargybinis pritvirtino elektrodą prie kalinio kojos. Kitas užėjo už kėdės ir, paėmęs gaubtą, pasiruošė nuleisti jį Salivanui ant galvos.

Kalėjimo viršininkas žengė į priekį ir pradėjo skaityti juodai įrėmintą įsakymą dėl mirties bausmės įvykdymo, pasirašytą Floridos gubernatoriaus. Kiekvienas skiemuo kėlė Kovartui baimę, lyg būtų skaitoma jam. Viršininkas stengėsi skaityti kuo greičiau, paskui staiga įkvėpė ir pabandė kalbėti lėčiau. Jo balsas skambėjo silpnai, lyg iš toli. Sienose buvo įtaisyti garsiakalbiai, o mirties kameroje paslėpti mikrofonai.

Kalėjimo viršininkas baigė skaityti. Akimirką jis žiūrėjo į popieriaus lapą, lyg ieškodamas, ką dar perskaityti. Tada pakėlė galvą ir pasižiūrėjo į Salivaną.

– Ar tarsite paskutinį žodį? – tyliai paklausė.

– Išsikrušk! Greičiau junk! – atsakė Salivanas. Jo balsas neįprastai drebėjo.

Kalėjimo viršininkas dešine ranka, kuria laikė susuktą įsakymą, mostelėjo sargybiniui, stovinčiam už elektros kėdės. Šis greitai užmovė ant kalinio galvos kaukę ir uždėjo juodą gaubtą. Tada prie jo viršaus pritvirtino didelį elektros konduktorių. Salivanas staiga pradėjo muistytis, smarkiai įtempė laikančius pančius. Kovartas pamatė, kaip drakonų tatuiruotės ant jo rankų atgijo, raumenys po oda ėmė trūkčioti ir tampytis. Sausgyslės ant jo kaklo įsitempė kaip virvės, traukomos staigių audros vėjų.

Salivanas kažką šaukė, bet balsą slopino odinis smakro diržėlis ir liežuvio pamušas, įspraustas tarp dantų. Jo žodžiai virto

nesuprantamu murmėjimu ir dejonėmis, tai nutylančiais, tai vėl garsėjančiais panikos šūksniais. Liudytojų kambaryje nebuvo jokio garso, išskyrus įtemptą kvėpavimą.

Kovartas pamatė, kaip policijos viršininkas beveik nepastebimai linktelėjo kažkam kitame kambario gale. Ten buvo mažas plyšys ir vieną akimirką jis pamatė akis.

Egzekutoriaus akis.

Jos pažvelgė į vyrą kėdėje ir dingo.

Staiga pasigirdo dunkstelėjimas.

Kažkas aiktelėjo. Kitas žmogus garsiai sukosėjo. Pasigirdo keli pašnibždom ištarti keiksmai. Šviesos akimirką pritemo. Paskui kambaryje vėl stojo tyla.

Kovartas negalėjo kvėpuoti. Jis jautėsi taip, lyg kažkieno ranka būtų suėmusi jo plaučius ir išspaudusi iš jų visą orą. Nejudėdamas žiūrėjo, kaip Salivano kumščių spalva keičiasi iš rožinės į baltą ir pagaliau pilką.

Policijos viršininkas vėl linktelėjo į kambario galą.

Iš tolo atskriejo elektros generatoriaus zvimbimas ir šokas nukrėtė mažąją patalpą. Silpnas keptos mėsos kvapas smelkėsi pro šnerves ir pripildė pilvą naujo šleikštulio.

Praėjo dar šiek tiek laiko, gydytojas palaukė, kol 2500 voltų išlydis išėjo iš mirusiojo kūno. Tada žengė prie jo, iš juodojo krepšelio imdamas stetoskopą.

Viskas buvo baigta. Kovartas matė, kaip žmonės mirties bausmės vykdymo kambaryje apsupo Salivano kūną, suglebusį ant glotnios ąžuolinės kėdės. Jie atrodė kaip darbininkai, išardantys dekoracijas po nevykusio spektaklio. Jis drauge su kitais liudytojais įdėmiai žiūrėjo, norėdamas pamatyti mirusiojo veidą, kai iš kėdės jį kėlė į juodą guminį krepšį. Bet Salivaną išnešė per greitai, kad kas nors pamatytų, jo išsprogusias akis ir juodai raudoną odą. Kūną neštuvais ant ratukų išvežė pro šonines duris. Tai turėtų būti siaubinga, pagalvojo jis, bet jiems tai tiesiog rutina. Čia turbūt baisiausia viso šito dalis. Tai tarsi konvejerinis

blogio apdorojimas. Kai į sistemą patenka naujas žudikas, jis teisiamas, baudžiamas, tada pasėdi mirtininko kameroje, o galų gale jį išveža pro tas duris tiesiai po pasisėdėjimo elektros kėdėje. Supakuota ir užkonservuota mirtis pateikiama taip pat paprastai, kaip rytinis paštas.

– Galim išbraukti vieną blogiuką, – pasakė Vilkoksas. Iš jo balso išgaravo visas linksmumas, jį pakeitė tuščias pasitenkinimas. – Viskas baigta... – detektyvas žvilgtelėjo į Kovartą. – Išskyrus ginčus.

Kartu su kitais liudytojais jis ėjo koridoriumi link vietos, kur grūdosi reporterių ir demonstrantų grupė. Vestibiulį užliejo dirbtinės televizijos kamerų šviesos, nušviesdamos jį nežemišku švytėjimu. Nublizgintos grindys žvilgėjo, o baltos sienos tarsi virpėjo nuo šviesos. Ant laikinos pakylos buvo sustatyti mikrofonai. Kai kalėjimo viršininkas priėjo prie susirinkusiųjų ir iškėlė ranką, norėdamas nuslopinti minios balsų ūžesį, Kovartas pabandė nusėlinti į kitą kambario pusę, nuslinkti prie ten esančių durų, bet aplink nebuvo jokių šešėlių, kuriuose jis būtų galėjęs pasislėpti.

– Perskaitysiu trumpą pareiškimą, – pasakė kalėjimo viršininkas. Jo balsas gergždė nuo įtampos. – Paskui atsakysiu į jūsų klausimus. Tada ten dalyvavę reporteriai informuos jus smulkiau.

Jis pasakė, kad oficialus mirties laikas yra 00 : 08. Kalėjimo viršininkas toliau monotoniškai dėstė, kad Teisingumo ministerijos atstovas dalyvavo rengiant Salivaną mirties bausmei ir ją vykdant, norėdamas įsitikinti, jog dėl tų įvykių nėra ko daugiau diskutuoti ir kad vėliau niekas nepradėtų skleisti, jog buvo nepaisoma Salivano teisių, kad jis buvo išjuoktas ar sumuštas. Taip jau buvo atsitikę prieš daugelį metų, kai valstijoje grąžinus mirties bausmę ji buvo įvykdyta apgailėtinam bastūnui, vardu Džonas Spenkelinkas. Kalėjimo viršininkas pasakė, kad Salivanas atsisakė paskutinės progos pateikti apeliaciją tiesiai iš egzekuci-

jos kambario. Jis persakė paskutinius Salivano žodžius šitaip: „Necenzūrinis. Greičiau junk.“

Fotografų kameros dūzgė ir spragsėjo kaip visas būrys plasnojančių mechaninių paukščių.

Kalėjimo viršininką pakeitė trys reporteriai. Visi jie skaitė iš savo užrašų knygučių, šaltai pasakojo kiekvieną mirties bausmės įvykdymo smulkmeną. Jie visi buvo išbalę, bet balsai skambėjo ramiai. Moteris iš Majamio sakė miniai, kad kai Salivano kūnu perėjo srovė, jo pirštai įsitempė, po to susigniaužė į kumštį, o nugara atšoko nuo kėdės. Reporteris iš Sent Pitersbergo pastebėjo trumpalaikes dvejones, kelias akimirkas draskiusias Salivaną vos pamačius kėdę. Tampos *Tribune* reporteris pasakė, kad Salivanas žiūrėjo į liudytojus be jokios atgailos ir atrodė piktas, kai jį pririšo prie elektros kėdės. Jis taip pat pastebėjo, kad sargybinis nesugraibė pančio ant mirtininko dešinės kojos ir teko skubiai jį tvarkyti. Odinis dirželis įplyšo, kai Salivaną trenkė elektra, sakė reporteris, ir vėliau beveik nutrūko, Salivanui priešinantis elektros srovei. Du tūkstančiai penki šimtai voltų, priminė reporteris susirinkusiesiems.

Kovartas išgirdo dar vieną balsą prie savo peties. Jis atsisuko ir pamatė du detektyvus iš Monro apygardos.

Andrėjos Šeifer balsas raminamai kuždėjo:

– Ką jis jums pasakė, pone Kovartai? Kas nužudė tuos žmones?

Jos pilkos akys įsisiurbė į jį.

– Jis juos nužudė, – atsakė Kovartas.

Ji ištiesė ranką ir sugriebė jį. Bet, jai nespėjus prabilti, iš žmonių būrio pasigirdo dar vienas šūksnis:

– Kur Kovartas?

– Kovartai, tavo eilė. Papasakok, kas atsitiko.

Kovartas atsiplėšė nuo detektyvės ir netvirtai žengė ant pakylos, beviltiškai bandydamas apgalvoti viską, ką išgirdo. Jis jautė, kaip jo rankos dreba, žinojo, kad veidas paraudęs ir kakta pra-

kaituota. Iš kišenės išsitraukė baltą nosinę ir lėtai nusišluostė kaktą, lyg taip galėtų nusivalyti jį kankinančią paniką.

Galvojo – aš nieko blogo nepadariau, aš nekaltas. Bet tuo netikėjo. Norėjo bent akimirką pasvarstyti, apmąstyti, ką daryti toliau, ką sakyti, bet tam nebuvo laiko. Užuot tai daręs, jis ėmėsi atsakyti į pirmą išgirstą klausimą.

– Kodėl jis nepateikė apeliacijos? – sušuko kažkas.

Kovartas giliai įkvėpė ir atsakė:

– Jis nenorėjo sėdėti kalėjime ir laukti, kol valstija ateis pas jį ir pagaliau pribaigs. Todėl jis ėmė ir nuėjo pas valstiją. Tai nėra neįprasta. Taip jau yra darę kiti – Teksase, šiaurės Karolinoje, Gilmore, Jutos valstijoje. Tai lyg savižudybė, bet ji oficialiai sankcionuota.

Jis matė, kaip rašikliai skuba popieriumi, jo žodžiais užpildydami daugybę tuščių popieriaus lapų.

– Ką jis tau sakė, kai sugrįžai su juo pasikalbėti?

Kovartas jautėsi supančiotas nevilties. Tada prisiminė vieną dalyką, kurį jam pasakė Salivanas – jei nori, kad kas nors patikėtų melu, įmaišyk į jį truputį tiesos. Jis taip ir padarė. Žudiko receptas: sumaišyti melą ir tiesą.

– Jis norėjo prisipažinti, – tarė Kovartas. – Panašiai kaip prieš keletą metų Tedas Bandis, kuris, prieš sėsdamas į elektros kėdę, papasakojo policijai apie visus savo nusikaltimus. Tą patį padarė ir Salivanas.

– Kodėl?

– Kiek žmonių?

– Kas jie?

Jis pakėlė rankas.

– Žmonės, ramiau. Kol kas negalima tvirtinti. Nesu įsitikinęs, ar jis man sakė tiesą. Jis galėjo ir meluoti...

– Prieš sėsdamas į elektros kėdę? Nesąmonė! – sušuko kažkas iš salės galo.

Kovartas pasišiaušė.

– Negali žinoti. Pasakysiu tik vieną dalyką, kurį išgirdau iš jo: jei jam taip paprasta žudyti, tai tikrai paprasta ir meluoti.

Palaukė, kol žmonės užsirašė jo žodžius.

– Klausykite, – tarė Kovartas, – jei aš jums pasakysiu, kad Bleiras Salivanas prisipažino nužudęs kokį nors žmogų, o tos žmogžudystės iš viso nėra buvę ar už ją buvo nuteistas kitas vyrukas, ar to žmogaus kūnas niekada nebuvo rastas, na, tada kils tikra sumaištis. Aš jums pasakysiu tik tiek: jis prisipažino įvykdęs daug žmogžudysčių...

– Kiek?

– Apie keturiasdešimt.

Tas skaičius įaudrino minią. Pasigirdo dar daugiau klausimų, o šviesos, atrodė, dvigubai sustiprėjo.

– Kur?

– Floridoje, Luizianoje ir Alabamoje. Buvo ir kitų nusikaltimų – išžaginimų, apiplėšimų.

– Per kiek laiko?

– Jis tai darė kelis mėnesius. Gal net kelerius metus.

– O kaip žmogžudystė Monro apygardoje? Jo motina ir patėvis? Ką jis pasakė apie juos?

Kovartas lėtai kvėpavo.

– Jis kažką pasamdė įvykdyti tą žmogžudystę. Bent taip sakė.

Kovarto akys nukrypo ten, kur stovėjo Šeifer. Jis pamatė, kaip ji įsitempė ir linktelėjo savo partneriui. Vaiso veidas buvo raudonas. Kovartas greitai nuo jų nusigręžė.

– Ką pasamdė?

– Nežinau, – pasakė Kovartas. – Jis man to nepasakė.

Pirmasis melas.

– Nagi! Jis turėjo bent ką nors pasakyti.

– Jis nenorėjo detalizuoti.

Vieną melą sekė kitas.

– Norite pasakyti, kad jis prisipažino suorganizavęs dvigubą žmogžudystę, o jūs nepaklausėte, kaip jam tai pavyko?

– Aš klausiau. Jis neatsakė.

– O kaip jis susisiekė su žudiku? Jo pokalbiai telefonu buvo sekami. Paštas tikrinamas. Kalėjime jis buvo izoliuotas. Kaip jis tai padarė?

Šis klausimas buvo sutiktas pritarimo šūksniais. To klausė vienas iš anksčiau kalbėjusių reporterių, tai darydamas jis purtė galvą.

– Jis sakė viską suorganizavęs per kažkokią neformalią kalėjimo informacijos perdavimo priemonę.

Ne visai melas, pagalvojo Kovartas. Pakeista tiesa.

– Jūs kažką slepiate! – sušuko kažkas.

Jis papurtė galvą.

– Smulkmenų! – suriko kažkas kitas.

Jis pakėlė rankas.

– Rytoj viskas bus parašyta *The Journal*, tiesa?

Pasipiktinimas, pavydas kybojo virš jo kaip lempų šviesos. Jis suprato, jog visi kiti reporteriai būtų pardavę sielas, kad tik atsidurtų jo vietoje. Jie visi žinojo, kad kažkas atsitiko, bet nepakentė nežinoti, kas būtent. Informacija – žurnalistikos valiuta, o jis konfiskavo jų turtus. Jis žinojo, kad niekas šiame kambaryje juo nepatikėtų, jei tiesa kada nors išeitų į viešumą.

– Nežinau, ką dabar darysiu, – teisinosi jis. – Aš dar neturėjau progos viską apgalvoti. Turiu valandas įrašų, kuriuos reikia išklausyti. Leiskit man atsipūsti.

– Ar jis buvo pamišęs?

– Jis buvo psichopatas. Jis turėjo keistų planų.

Tai buvo tiesa. Pagaliau pasigirdo klausimas, kurio jis bijojo.

– Ką jis pasakė apie Džoanę Šraiver? Ar jis pagaliau prisipažino ją nužudęs?

Kovartas suprato, kad paprasčiausiai pasakęs „taip", jis viską sutvarkytų. Sunaikintų kasetes. Gyventų su savo atsiminimais. Tačiau sudvejojo ir apsistojo kažkur tarp tiesos ir melo.

– Tai buvo dalis jo prisipažinimo, – tarė.

– Jis ją nužudė?

– Jis man tiksliai papasakojo, kaip tai įvykdyta. Žinojo visas smulkmenas, kurias žinotų tik žudikas.

– Kodėl nesakote tiktai „taip“ arba „ne“?

Kovartas stengėsi nesusigūžti.

– Vyrai, Salivano atvejis ypatingas. Jis niekada neatsakinėjo tik „taip“ arba „ne“. Jis nekalbėjo neabejotinų dalykų, net kai prisipažino įvykdęs žmogžudystę.

– Ką jis sakė apie Fergiusoną?

Kovartas giliai įkvėpė.

– Fergiusonui jis nejautė nieko, išskyrus neapykantą.

– Ar jis su tuo susijęs?

– Man atrodo, kad Salivanas būtų nužudęs ir Fergiusoną, jei tik būtų turėjęs progą. Jei jis būtų sugebėjęs tai suorganizuoti, jis tikrai būtų užsakęs ir Fergiusono nužudymą.

Jis lėtai iškvėpė. Matė, kaip ten esančių žmonių mintys vėl pradėjo suktis apie Salivaną. Įrašydamas Fergiusoną į galimų aukų sąrašą, pastatė jį į visiškai priešingą padėtį, nei tas nusipelnė.

– Ar mums duosite nuorašą to, ką jis pasakė?

Jis papurtė galvą.

– Aš ne profsąjungos reporteris.

Klausimai tapo piktesni.

– O ką darysit dabar? Parašysit knygą?

– Kodėl nesidalijate informacija?

– Tikitės gauti dar vieną pulicerį?

Kovartas papurtė galvą.

Tikrai ne, pagalvojo jis. Abejojo, ar dar ilgai turės tą, kurį jau gavo. Apdovanojimas? Pasiseks, jei mane apdovanos galimybe visa tai išgyventi.

Iškėlė ranką.

– Labai norėčiau pasakyti, kad Bleiro Salivano mirties bausmės įvykdymas užbaigė jo istoriją. Bet taip nėra. Yra daug dalykų, kuriuos reikia išsiaiškinti. Yra keli detektyvai, kurie nori su

manimi pasikalbėti. Aš turiu savo paties prakeiktus terminus, kurių turiu paisyti. Atsiprašau, bet tai viskas. Daugiau nieko.

Jis nulipo nuo pakylos, sekamas kamerų, klausimų ir didėjančio siaubo. Jautė, kaip rankos bando jį pagriebti, bet brovėsi pro minią, pasiekė kalėjimo duris ir išėjo į gilią vidurnakčio tamsumą. Lauke prie vartų dainuodami himnus būriavosi protestuotojai prieš mirties bausmę su žvakėmis ir plakatais. Jų balsų skambesys apsupo Kovartą, tampė jį kaip stiprus vėjas, traukdamas tolyn nuo kalėjimo. *What a friend we have in Jesus...* Viena koledžo studentė, vilkinti bluzoną su gobtuvu ir atrodanti lyg inkvizitorė, suklykė jam. Jos žodžiai kaip ašmenys perkirto švelnius dainos ritmus:

– Pabaisa! Žudikas!

Bet jis pasitraukė į šalį nuo jos žodžių ir nužingsniavo prie savo automobilio.

Apgraibomis ieškojo raktelių, kai jį prisivijo Andrėja Šeifer.

– Man reikia su jumis pasikalbėti, – pasakė ji.

– Negaliu kalbėtis. Ne dabar.

Ji pagriebė jį už marškinių ir staiga prisitraukė artyn.

– Kodėl, po velnių, ne? Kas vyksta, Kovartai? Vakar negalėjote. Šiandien vis dar netinkamas laikas. Šįvakar negalit. Kada mums pasakysit visą tiesą?

– Klausykit, – sušuko jis. – Po velnių, jie mirę! Jie buvo seni ir jis jų nekentė, todėl jie buvo nužudyti ir niekas dabar visiškai nieko negali padaryti, kad tai pakeistų! Jums nereikia atsakymo dabar. Jis gali palaukti iki rytojaus ryto. Šiąnakt niekas daugiau nemirs!

Detektyvė pradėjo kažką sakyti, bet nutilo. Ji įsmeigė į jį ilgą nuožmų žvilgsnį, susičiaupė ir atkišo smakrą. Tada tris kartus gana stipriai smiliumi bakstelėjo jam į krūtinę. Po to pasitraukė, kad jis galėtų įsėsti į automobilį.

– Ryte, – pratarė ji.

– Taip.

– Kur?

– Majamyje. Mano biure.

– Aš ten būsiu. Tikiuosi, jūs irgi.

Ji atsitraukė nuo automobilio, jos balsas skambėjo grėsmingai.

– Taip, po velnių, taip. Majamyje.

Šeifer atsisveikino trumpu rankos mostu, lyg nenoromis leisdama jam išvykti. Bet jos primerktose akyse knibždėjo įtarimas.

Jis atsisėdo prie vairo, įkišo raktelius į spynelę ir užtrenkė dureles. Variklis užsivedė, Kovartas pagriebė pavarų perjungimo svirtį, įjungė pavarą ir pavažiavo atgal.

Kol manevravo, priekinės šviesos apšvietė juokingą raudonai languotą detektyvo Vilkokso švarką. Šis stovėjo ant kelio sukryžiavęs rankas, atidžiai žiūrėdamas į Kovartą ir blokuodamas jam kelią. Perdėtai lėtai purtė galvą, atkišęs smilių delnu pavaizdavo pistoletą ir iššovė. Tada pasitraukė, leisdamas jam pravažiuoti.

Reporteris nusisuko nuo jo. Jam nerūpėjo, kur jis važiuoja, svarbu, kad tik toliau nuo šios vietos. Jis stipriai paspaudė pedalą, pasuko vairą išvažiavimo link ir greitai nėrė į tamsą. Naktis lipo jam ant kulnų.

ANTRA DALIS

Tikintysis

Gali ateiti tokia diena, kai aš šoksiu ant tavo kapo,
Jei negalėsiu šokti – per jį roposiu,
Negalėdamas šokti, aš vis tiek roposiu.

The Grateful Dead
Pragaras kibire

DVYLIKTAS SKYRIUS

Policijos leitenanto nemiga

Tąnakt, kai Bleiras Salivanas turėjo mirti, dešimt minučių iki vidurnakčio leitenantas Tenis Braunas skubiai žvilgtelėjo į savo laikrodį ir jo pulsas pagreitėjo vien pagalvojus apie vyrą, laukiantį, kol jam įvykdys mirties bausmę. Priešais ant nutrintos sofos nenumaldomai dejavo moteris.

– Jėzau, Jėzau Kristau, kodėl, Viešpatie, kodėl? – verkė ji.

Jos balsas pakilo, sudrebino mažojo namelio ant ratų sienas, supurtė menkniekius ir smulkmenas, puošiančius dirbtiniu medžiu apkaltas sienas, perskrodė tirštą karštį, tvyrantį lauko tamsoje, nors buvo jau vėlyva naktis. Kas kelias sekundes raudoni ir mėlyni policijos mašinų, pusračiu sustatytų lauke, švyturėliai apšviesdavo vieną kambario sieną ir medinį kryžių, kabantį ant jos greta iš laikraščio iškirpto ir įrėminto laiminančio Kristaus paveikslo. Žybsinčios šviesos kaip laikrodis skaičiavo prabėgančias sekundes.

– Kodėl, Viešpatie? – vėl sukūkčiojo moteris.

Tai klausimas, į kurį Jis niekada neskuba atsakyti, ciniškai pagalvojo Tenis Braunas. Ypač namelių ant ratų gyvenvietėse.

Jis susiėmė galvą rankomis, bandydamas priversti supantį pasaulį pritilti. Neįtikėtina, bet paskutinį kartą suklykusi moteris nutilo.

Jis atsigręžė į ją. Moteris tūnojo susirietusi kampe kaip vaikas, pakėlusi kojas nuo žemės, sulenkusi jas prie savęs. Tai, kad ji žudikė, atrodė absurdiška. Jos plaukai buvo šiurkštūs, susivėlę, rusvi, o figūra smulki, liesa. Viena jos akis buvo pamušta, riešas sutvarstytas. Ji vilkėjo nutrintą rožinį chalatą, atraitotos rankovės atidengė neseniai atsiradusias mėlynes. Jis pagalvojo, kad turėtų tai prisiminti. Kai ji pakėlė rankas prie veido nusišluostyti ašaras, pamatė ant pirštų nikotino žymes. Ji pažiūrėjo į jas taip, lyg ant savo pirštų tikėtųsi pamatyti kraują.

Tenis Braunas įdėmiai žvelgė į moterį, leisdamas įsigalėti tylai. *Ji sena*, pagalvojo jis, ir kone iškart pasitaisė: *ji jaunesnė už mane*. Metai jai buvo įmušti ir pasendino daug labiau nei praeinantis laikas.

Jis mostelėjo vienam iš uniformuotų pareigūnų, stoviniuojančių namelio ant ratų gale už virtuvės perskyros.

– Fredai, – tyliai pratarė, – ar turi poniai Kolins cigaretę?

Policininkas žengė į priekį, atkišęs moteriai pakelį. Ji ištiesė ranką ir sumurmėjo:

– Aš bandau mesti...

Braunas pasilenkė ir pridegė jai cigaretę.

– Nagi, ponia Kolins, dabar ramiai papasakokite, kas atsitiko, kai Bakas sugrįžo iš naktinės pamainos.

Lauke pasigirdo spragtelėjimas ir plykstelėjo šviesa. Po velnių, pagalvojo jis, pamatęs moters akyse paniką.

– Tai tik policijos fotografas, ponia. Gal norite stiklinės vandens?

– Nepakenktų ir kas nors stipresnio... – atsakė ji, drebančiomis rankomis pakeldama cigaretę prie lūpų. Ilgai traukė, galų gale smarkiai užsikosėjo.

– Stiklinę vandens, Fredai. – Kai šis atnešė vandens, Braunas lauke išgirdo balsus. Jis greitai atsistojo. – Ponia, pasistenkite nusiraminti. Aš tuoj sugrįšiu.

– Jūs manęs čia nepaliksit? – ji staiga išsigando.

– Ne, tik turiu patikrinti darbus lauke. Fredai, lik čia.

Žiūrėdamas į jos akis, lakstančias po kambarį ir bet kurią akimirką galinčias vėl pradėti raudoti, jis troško, kad Vilkoksas būtų čia. Jo partneris intuityviai žinotų, kaip ją nuraminti. Briusas mokėjo bendrauti su asocialiais žmonėmis – su jais jie visuomet turėjo reikalų – ypač su baltaodžiais. Tai buvo jo žmonės. Jis išaugo pasaulyje, kuris nedaug skyrėsi nuo šio. Buvo matęs mušimą, žiaurumą, pažinojo rūgštų namelių ant ratų gyvenviečių vilčių skonį. Jis galėtų sėdėti priešais tokią moterį kaip ši, laikyti jos ranką ir po kelių akimirkų ji tiesiog viską jam papasakotų. Tenis Braunas atsiduso, jausdamasis keistai, ne savo rogėse. Jis nenorėjo būti čia, tarp sidabrinių kulkos formos *Airstream* namelių ant ratų.

Jis priėjo prie namelio ant ratų ir žiūrėjo, kaip policijos fotografas šokinėja aplink, ieškodamas dar vienos perspektyvos, iš kurios galėtų nufotografuoti tamsią ant sutryptos žolės ir purvo gulinčią žmogystą. Keli policininkai tyrinėjo nusikaltimo vietą. Kiti bandė suvaldyti tolėliau susibūrusius namelių ant ratų gyventojus, norinčius pamatyti negyvą buvusį moters vyrą. Braunas priėjo ir pažvelgė į vyro, gulinčio ant žemės, veidą. Jo atmerktos akys žiūrėjo į dangų, o veidas atrodė kaip groteskiška kaukė, kurioje sumišo nuostaba ir mirtis. Jam ant krūtinės buvo didžiulė kraujo dėmė. Kraujas kaip aureolė gaubė galvą ir pečius. Šūvio jėga, parbloškusi jį ant žemės, taip pat išplėšė jam iš rankų pigų pistoletą ir pustuštį butelį viskio – šie dabar gulėjo netoliese. Keli nusikaltimo vietos ekspertai nusijuokė ir Braunas atsigręžė:

– Linksma?

– Pagreitintas skyrybų procesas, – tarė vienas jų, pasilenkdamas ir dėdamas į maišą viskio butelį, – geriau nei Tivanoje ar Las Vegase.

– Tikriausiai senasis Bakas manė, kad gali mušti žmoną, nepaisydamas, ar jie susituokę, ar ne. Pasirodo, jis klydo, – sušnabždėjo kitas ekspertas. Jie abu nusijuokė.

– Ei, jūs, – šiurkščiai pasakė Braunas, – savo nuomones pasilaikykit sau. Bent jau kol paliksim nusikaltimo vietą.

– Žinoma, – tarė fotografas.– Nederėtų įžeidinėti to vyruko.

Braunas bandė nesišypsoti, bet policininkai pastebėjo jo veido išraišką. Jis pamojavo vyrams, kurie apsimestinai pasišlykštėdami tyrė kūną, šie šyptelėjo ir toliau apžiūrinėjo nusikaltimo vietą.

Jis buvo matęs mirčių: autoavarijose, žmogžudysčių vietose, kare, ligoninėje ir kelis nelaimingus atsitikimus medžioklėje.

Tenis Braunas prisiminė savo senyvą močiutę, gulinčią atvirame karste; jos tamsi oda buvo susiraukšlėjusi, kaip per ilgai kepto paukščio, rankos sudėtos ant krūtinės, lyg meldžiantis. Bažnyčia tada atrodė milžiniška, tuščia, nuo verksmo aidinti erdvė. Jis atsiminė ankštumą, kurią jautė aplink savo kaklą dėl baltos naujo kostiumo apykaklės. Jam buvo ne daugiau kaip šešeri. Geriausiai prisimena savo tėvo ranką ant peties – palaikančią jį, raminančią, vedančią tolyn nuo karsto. Jis šnabždėjo: „Pasakyk ate močiutei, greičiau, vaikeli, ji dabar skuba į geresnę vietą, kalbėk greičiau, kol ji tave dar girdi."

Šyptelėjo. Metų metus jis tikėjo, kad mirusieji gali girdėti – lyg miegodami. Jis pagalvojo, kokie galingi gali būti tėvo žodžiai. Prisiminė, kaip užjūryje į juodus plastikinius maišus dėjo kūnus vyrų, kuriuos trumpai ir artimai pažinojo. Iš pradžių stengdavosi ką nors pasakyti, kelis užuojautos žodžius, lyg nuramindamas kelionėje į mirtį. Bet kai jų skaičius didėjo, o jo nuovargis augo, jis pasakydavo tik kelis paprastus sakinius, kol galų gale, praėjus daugeliui dienų ir savaičių, jis nebedarė nė to – atlikdavo darbą karčioje tyloje.

Dirstelėjo į laikrodį. Vidurnaktis. Jie eina į kambarį. Jis įsivaizdavo prakaitą virš kalėjimo viršininko lūpos, išbalusius liudytojų veidus, trumpą dvejojimą, tada skubius kalėjimo sargybinių judesius, rišant Salivano kojas ir rankas prie kėdės.

Jis palaukė vieną minutę.

Pirmas šokas, pagalvojo.

Praėjo dar viena minutė.

Antras šokas.

Įsivaizdavo, kaip daktaras prieina prie lavono. Pasilenkia, stetoskopu klauso širdį. Tada pakelia galvą, sako: „Šitas vyras miręs“ ir pasižiūri į laikrodį. Kalėjimo viršininkas žengia į priekį, atsisuka į liudytojus ir kalba pagal protokolą: „Floridos valstijos vienuoliktojo išvažiuojamojo teismo posėdžio sprendimas ir nuosprendis įvykdytas pagal įstatymus. Tesiilsi ramybėje.“

Jis susimąstęs papurtė galvą. Tokio žmogaus siela tikrai nesiilsės ramybėje.

Bet tikriausiai ne geriau bus ir manajai.

Jis nuėjo į namelį ant ratų. Moteris jau buvo visiškai nurimusi.

– Na, ponia Kolins, ar pasakysite, kas atsitiko? Gal norite palaukti advokato? Ar norite viską paaiškinti dabar?

Moters balsas buvo vos garsesnis už šnabždesį:

– Žinot, jis man paskambino iš to prakeikto sporto klubo, kur eidavo prieš darbą. Sakė, kad neleis man to padaryti. Sakė, kad susitvarkys su manim be teismo ir teisėjų.

– Ar jis sakė, kad turi ginklą?

– Taip, pone Braunai, sakė. Sakė, kad turi savo brolio ginklą ir šįkart tikrai jį prieš mane pavartos.

– Šįkart?

– Jis buvo atėjęs sekmadienį, ne toks girtas, kad virstų iš kojų, bet pakankamai prilakęs, todėl iššaudė žibintus lauke. Juokėsi ir įžeidinėjo mane. Tada pradėjo mane mušti. Mano vyriausiajam, kuriam tik vienuolika, sulaužė ranką, kai šis bandė Baką sulaikyti. Maniau, kad mus nužudys. Aš labai išsigandau, todėl ir išsiunčiau vaikus pas pusseserę. Šįryt visus juos išsiunčiau autobusu.

Moteris paėmė mažą nuotraukų albumą dirbtinės odos viršeliais. Padavė jį Teniui Braunui. Jis žiūrėjo į gražius veidus, mokyklines nuotraukas.

– Jie geri vaikai, – tarė ji,– džiaugiuosi, kad jų čia nebuvo.

Jis linktelėjo.

– Kodėl sekmadienį nepaskambinot policijai?

– Nieko nebūtų padėję. Turėjau net teisėjo orderį, kuriame liepiama jam nesiartinti prie manęs, bet tai negelbėjo. Kai jis būdavo išgėręs, nepadėdavo niekas. Niekas, išskyrus tą šautuvą.

Jos viršutinė lūpa pradėjo drebėti ir akių kampučiuose susikaupė ašaros.

– Jėzau... – suverkšleno.

– Šautuvas? Iš kur gavote šautuvą?

– Kai mane klinikoje pagydė, nuvažiavau į Pensakoloje esančią ginklų parduotuvę. Tebeturiu Bako kredito kortelę, todėl gavau šovinių. Buvau tokia išsigandusi, pone Braunai. Kai išgirdau jo senąjį pikapą kieme, žinojau, ką jis nori man padaryti, tiesiog žinojau.

Moteris vėl pradėjo verkti.

– Ar prieš iššaudama matėte jo rankoje ginklą?

– Nežinau. Buvo tamsu ir buvau taip išsigandusi...

Tenis Braunas kalbėjo tyliai, bet tvirtai. Rankoje tebelaikė nuotraukų albumą.

– Dabar gerai pagalvokite, ponia Kolins. Ką matėte?

Policijos leitenantas pažvelgė į kitą uniformuotą pareigūną, kuris supratingai linktelėjo galvą.

– Jūs tikrai nebūtumėte iššovusi, jei nebūtumėte pamačiusi jo rankose šaunamojo ginklo, argi ne?

Moteris dvejodama žiūrėjo į jį.

– Nebūtumėte panaudojusi mirtinos savigynos priemonės, nebent tai būtų vienintelis būdas išgelbėti savo gyvybę, tiesa?

– Tiesa, – lėtai atsakė ji.

– Nebent būtumėte žinojusi, kad pavartoti ginklą yra vienintelė alternatyva, taip?

Moters veide pasirodė pirmosios suvokimo apraiškos, nors Braunas žinojo, kad ji nesupranta nė vieno ilgesnio jo pasakyto žodžio.

– Na, – pratarė ji tyliai, – mačiau, kad jis kažką į mane nutaikė...

– Žinojote, kad jis turi ginklą, yra jums grasinęs ir bandęs į jus šauti?

– Taip, pone Braunai. Aš buvau išsigandusi.

– Ir jums nebuvo kur bėgti ir slėptis.

Moteris pamostagavo rankomis aplink save.

– Kur čia pasislėpčiau? Neturėjau jokio pasirinkimo.

Braunas linktelėjo ir vėl pažiūrėjo į vaikų nuotraukas.

– Trys vaikai? Visi jo?

– Ne, pone. Jų tėvas ne Bakas, jis niekada jų nemėgo. Tikriausiai jie priminė jam kitą mano vyrą. Bet jie geri vaikai, pone Braunai. Puikūs vaikai.

– Kur jų tikrasis tėvas?

Moteris gūžtelėjo pečiais – tai daug pasakė apie gyvenimą nameliuose ant ratų ir jos mėlynes.

– Sakė, kad važiuoja į Luizianą, norėjo gauti darbą naftos gręžinyje. Bet tai buvo prieš beveik septynerius metus. Dabar jis tiesiog dingęs. Mes vis tiek nebuvom oficialiai susituokę.

Tenis Braunas ketino užduoti dar vieną klausimą, kai lauke išgirdo griausmingą riksmą. Staiga pasigirdo ir keletas kitų balsų – girdėjo, kaip policininkai vienas kitam kažką šaukia. Moteris ant sofos aiktelėjo ir nušliuožusi susirietė ant žemės.

– Tai jo brolis, taip ir žinojau. Jis mane nužudys, Viešpatie, taip ir žinojau.

– Ne, nenužudys, – tyliai pasakė Braunas. Jis padavė moteriai nuotraukų albumą ir ji stipriai jį suspaudė. Tada mostelėjo pareigūnui stovėti už durų, kol jis bus lauke.

Iš tarpdurio pamatė, kaip du policininkai bando sulaikyti didelį, iš visų jėgų juos užgulusį įtūžusį vyrą. Nusikaltimo vietos tyrimo ekspertai buvo išsilakstę. Vyras, tąsydamas ir kratydamas pareigūnus, tempdamas juos prie lavono, staugė:

– Bakai, Bakai! Jėzau, Bakai, negaliu patikėti! Jėzau, paleiskit mane! Paleiskit! Aš tą kalę nužudysiu, aš ją nužudysiu!

Jis stūmėsi į priekį, drauge traukdamas ir policininkus. Priešais iššoko dar du pareigūnai, bandydami pristabdyti jo veržimąsi. Vienas jų keikdamasis parkrito ant žemės. Žmonių minia pradėjo švilpti ir šūkauti, tai dar labiau kurstė vyro įsiūtį.

– Aš tą kalę nudėsiu, po velnių!

Jis šaukė įtūžio pritvinkusiu balsu. Jo iškreiptą veidą išryškindami pyktį apšvietė policijos automobilių švyturėliai. Jis spyrė į blauzdą vienam bandančiam jį sulaikyti policininkui. Šis klyktelėjo ir atšokęs į šalį griebėsi už kojos.

Tenis Braunas nulipo namelio ant ratų laiptais ir nuėjo prie mirusiojo brolio. Atsistojo tiesiai priešais jį.

– Užsikišk! – sušuko jam.

Įsiutęs vyras žiopsojo į jį, akimirką liovėsi stumtis į priekį. Bet ir vėl ėmė svirduliuoti pirmyn.

– Aš nužudysiu tą kalę! – rėkė.

– Čia tavo brolis? – sušuko Braunas.

Vyras rangėsi policininkų gniaužtuose.

– Ji nužudė Baką, dabar tą patį padarysiu jai. Kale! Tu mirsi! – rėkė žiūrėdamas į namelį ant ratų.

– Ar čia tavo brolis? – vėl paklausė Braunas, šįkart kiek tyliau.

– Nudėsiu tave, kale! Nudėsiu! – suurzgė vyras. Jis pasisuko į Brauną. – O kas klausia? Kas tu toks, nigeri?

Rasinis epitetas truputį sukrėtė, bet jis nepajudėjo. Pagalvojo, kad galėtų tiesiog žengti į priekį ir trenkti jam kumščiu į veidą, bet persigalvojo. Pagalvojo – nors tas vyras toks kvailas, kad jį įžeistų, bet nėra toks mulkis, kad neparašytų skundo. Ant stalo gulinčių popierių stirtos kaip miražas šmėkštelėjo jam prieš akis.

Vienas iš vyrą laikančių policininkų išsitraukė lazdą. Braunas papurtė galvą, žengė į priekį ir pasilenkė taip, kad jo veidas būtų vos per kelis colius nuo negyvėlio brolio.

– Aš esu policijos leitenantas Teodoras Braunas, subingalvi,

ir už kelių sekundžių pasijusiu tikrai užknistas, o juk nenori, kad tave sutvarkyčiau, šiknaproti.

Vyras sudvejojo:

– Ta kalė jį užmušė.

– Tai jau sakei.

– Ką darysi?

Tenis Braunas praleido klausimą negirdom.

– Čia tavo ginklas? – paklausė rodydamas į šalia lavono gulintį ginklą.

– Mano. Jis jį iš manęs pasiskolino.

– Čia tavo ginklas? Tavo brolis?

– Taip. Ar suimsit tą kalę, ar man teks ją nudėti?

Vyro siautulys aprimo, bet balsas skambėjo piktai, priešiškai.

– Ar žinojai, kad jis čia ateis?

– Jis sakė visiems, kurie buvo bare.

– O kam jam reikėjo to ginklo?

– Jis tik norėjo ją vėl pagąsdinti, kaip praeitą naktį.

Braunas pasisuko ir pamatė pro namelio duris krintančioje šviesoje policininką. Už jo slėpėsi moteris. Jis vėl atsisuko į įtūžusį vyrą – nebesiblaškantį, bet vis dar laikomą dviejų pareigūnų.

Leitenantas praėjo pro lavoną ir pažiūrėjo į jį. Labai tyliai sušnabždėjo:

– Girdi mane? Tu nevertas visų tų rūpesčių.

Tada atsisuko į jo brolį.

– Ar ką nors darysi? – paklausė vyras.

Tenis Braunas šyptelėjo.

– Žinoma, – pasakė jis.

Jis atsigręžė į vieną iš nusikaltimo vietos ekspertų.

– Tomai, eik, atnešk ponios Kolins šautuvą.

Šis nuėjo prie automobilio ir grįžo su šautuvu. Braunas paėmė šautuvą ir įdėjęs naują šovinį vienu judesiu jį užtaisė.

Tada pažiūrėjo į negyvėlio brolį ir šyptelėjo.

– Grąžink šautuvą poniai Kolins, – pasakė garsiai. Įdėmiai žiūrėjo į vyrą prieš save.

– Fredai? – sušuko dar garsiau. – Pareigūne Deivisai, išrašyk poniai Kolins baudą už šiukšlinimą neleistinoje vietoje. Tegul sumoka penkiasdešimt dolerių. Ir paskambink tvarkytojams, kad atvažiuotų surinkti šiukšlių. Jis pirštu parodė į kūną prie savo kojų.

– Ei, – pratarė brolis.

– Iš tikrųjų. Išrašyk jai baudą už tai, kad šovė į šitą mėšlo gabalą ir jį čia paliko.

– Ei, – vėl pasakė vyras.

– Pasakyk poniai Kolins, kad jei ji ir toliau čia šiukšlins lavonais, jai tai kaskart kainuos penkiasdešimt dolerių.

Nukreipė smilių į mirusio vyro brolį.

– Tokiais kaip šitas. Pasakyk poniai Kolins, kad ji turi teisę nušauti šitą prakeiktą šiknių. Bet jai tai kainuos dar penkiasdešimtuką.

– Jūs to negalite, – pasakė vyras. Jo rankos suglebusios karojo prie šonų.

– Tikrai? – paklausė Braunas. Jis sugrįžo prie vyro ir išrėkė jam į veidą. – Tikrai taip manai?

– Ei, Teni! – šūktelėjo vienas iš policininkų. – Turiu penkiasdešimt dolerių, galiu jai paskolinti.

Kiti policininkai suprunkštė.

– Žinoma, – pasigirdo dar vienas balsas. – Po galais, galime padaryti rinkliavą. Padengsime išlaidas, o ji iššaudys visus šunsnukius.

– Galiu prisidėti dešimtine, – tarė policininkas, trindamas blauzdą.

– Ei, – pasakė vyras.

– Kas – ei? – paklausė Tenis Braunas.

– Negalit.

– Pažiūrėk, ką galiu padaryti, – tyliai ištarė leitenantas. – Suimkit šitą vyrą.

– Ei! – pratarė jis, kai policininkas surakino jam rankas.

– Valdos ribų pažeidimas. Trukdymas policijos pareigūnams. Policijos pareigūnų užpuolimas. Įžeidinėjimas. Na, gal dar ir bendrininkavimas žmogžudystėje. Todėl, kad davei savo prakeiktam girtam broliui šautuvą.

– Negali, – dar kartą pratarė vyras. Iš jo balso išgaravo visas įtūžis.

– Tai sunkūs nusikaltimai, šikniau. Spėju, kad net neturi leidimo laikyti tą ginklą. Ir dar vairavimas išgėrus.

– Ei, aš neišgėręs.

Tenis Braunas įdėmiai pasižiūrėjo į jį.

– Gerai įsižiūrėk, – tyliai pratarė. – Dar kartą pamatysi šitą veidą – pakliūsi į tikrą bėdą. Supratai?

– Negalit to daryti.

– Pasiimkite jį, – pasakė Braunas pareigūnams. – Parodykit jam apygardos svetingumą.

– Mielai, – sumurmėjo policininkas, kuriam šis buvo įspyręs. Jis, stipriai timptelėjęs surakintąjį vyrą, negailestingai pastūmė jį į priekį.

– Ramiau, – pasakė Braunas. Policininkas piktai dėbtelėjo į leitenantą, – na, gerai, ne per daug ramiai. Ir įkiškit jį į kamerą su pačiais blogiausiais, pikčiausiais juodaodžiais, kuriuos šiuo metu turime. Gal tai pamokys jį nesipravardžiuoti.

Abu policininkai pratrūko juoktis.

Tenis Braunas nusisuko nuo protestuojančio vyro, tempiamo į policijos patrulio automobilį, sugrįžo prie namelio ir tyliai prakalbo į viduje pasislėpusią moterį:

– Ponia Kolins, mums reikia eiti į policijos nuovadą. Ten jums perskaitysime jūsų teises. Norėčiau, kad paskambintumėt advokatui – jis galėtų jums padėti. Supratot?

Ji linktelėjo.

– Turiu paskambinti vaikams.

– Tam dar bus laiko.

Jis pasisuko į pareigūną.

– Pakviesk čia vieną iš policininkių, kad nuvežtų ją į nuovadą. Pasirūpinkit, kad pakeliui ji gautų ko nors pavalgyti.

– Kokie kaltinimai? – paklausė policininkas.

Tenis Braunas apsisuko ir pažvelgė į kieme tebetįsantį bedvasį kūną.

– Na, tarkime, šaudymas miesto ribose. Turėtų pakakti, kol pasikalbėsiu su valstijos prokuroru.

Jis išėjo į lauką ir atsistojo šalia lavono.

Kvailas, pagalvojo jis. Koks kvailas.

Pasižiūrėjo į laikrodį. Šiąnakt daug mirčių, pagalvojo.

Pažvelgė į numirėlio akis. Jo veidą ištrynė atsiminimas apie Džoanės Šraiver kūną, gulintį susigėdusių, piktų žmonių rate. Jie stovėjo pelkės pakrašty purvinais drabužiais, jų kelnės ir pelkių batai buvo aplipę žaliais dumblių gumulais. Prisiminė, kaip norėjo ją paliesti, pridengti, bet prisivertė to nedaryti – kaip įprasta, išlaikydamas bejausmį, oficialų požiūrį į nusikaltimą.

Išmetė tą vaizdą iš galvos. Tai buvo mano kaltė, pagalvojo. Aš viską ištaisysiu. Šįkart nepralaimėsiu.

Tenis Braunas lėtai pasuko automobilio link, kovodamas su mirties vizijomis, žinodamas, kad šiąnakt niekas nepasibaigė. Net gyvybė, kurią atimti reikalavo valstija.

Kai paskambino Briusas Vilkoksas, jau buvo beveik išaušusi nauja diena. Pirmos saulės spindulių užuominos sklaidė tamsą iš medžių ir dangaus, išryškindamos formas ir kontūrus.

Braunas likusią nakties dalį praleido rašydamas ponios Kolins prisipažinimą – dvi valandos tylių, karčių pasakojimų apie seksualinį prievartavimą, mušimą. Buvo maždaug tai, ko jis ir tikėjosi. Pasakojimai visuomet vienodi, pagalvojo jis, keičiasi tik aukos. Jis ginčijosi su šiurkščiu valstijos prokuroro padėjėju – šis buvo piktas, nes jį pakėlė iš lovos; tarėsi su skyrybų advokatu, staiga patekusiu į situaciją, kuriai visiškai nebuvo pasiruo-

šęs. Savigyna, įrodinėjo jis prokurorui, kuris norėjo ją apkaltinti antrojo laipsnio žmogžudyste. Galų gale jie sutarė dėl netyčinio nužudymo, suprasdami, kad nors tą naktį buvo įvykdytas nusikaltimas, jis tikrai menkesnis už tai moteriai padarytas skriaudas.

Kai pasirašinėjo paskutinius raportus ir ant darbo stalo suskambo telefonas, jis pajuto užgriūvantį nuovargį.

– Klausau.

– Teni? Čia Briusas. Galim atsisveikinti su dar vienu serijiniu žudiku. Jis ką tik gavo nedidelį šoką.

– Kad mane kur. Kas atsitiko?

– Jis tiesiog visiems liepė išsikrušti ir sėdo į elektros kėdę.

– Jėzau.

Braunas pajuto, kaip visas jo nuovargis staiga išgaravo.

– Taip. Senasis Salis iki galo liko bjaurus piktas krušlys. Bet ne tai įdomiausia.

Tenis Braunas girdėjo savo partnerio balse susijaudinimą, entuziazmą vaiko, kuriam nusispjauti į ankstyvą valandą ir viso, kas nutiko, siaubą.

– Na, – paklausė, – kas dar įdomesnio?

– Mūsų bernužėlis Kovartas. Žmogau, jis visą dieną praleido kalbėdamasis su tuo bjaurybe, vienut vienutėlis, klausėsi to šikniaus prisipažinimų dėl mažiausiai keturiasdešimties žmogžudysčių. Visur – Floridoje, Luizianoje ir Alabamoje. Tikra vieno žmogaus nusikaltimų banga. Šiaip ar taip, iš šito pasišnekučiavimo prie arbatėlės Kovartukas išėjo drebėdamas ir visas išblyškęs. Vos neprarado savitvardos, kai jo draugužiai maitvanagiai puolė kamantinėti. Jie labai nuožmiai atakavo jį klausimais. Tai man priminė imtynes, kai žinai, kad pralaimėsi, bet darai vieną judesį po kito, o tavo priešininkas juos visus atmuša, viską atremia, ir žinai, kad neturi nė menkiausios galimybės – teks laukti, kol pasigirs švilpukas. O skauda vis labiau.

– Tai įdomu.

– Taip. O kai jam nusibodo, kaip dragužiai žurnalistai jį kramto ir išspjauna, išlėkė taip, lyg velnias liptų jam ant kulnų.

– Kur nuvažiavo?

– Atgal į Majamį. Bent sakė, kad tai darys. Po velnių, šimtu procentų negarantuoju. Vėliau turėjo susitikti su tais detektyvais iš Monro apygardos. Jie irgi pernelyg nesidžiaugė Kovartu. Jis kažką žino apie tą žmogžudystę, bet nieko nesako.

– Iš kur žinai?

– Na, po galais, Teni. Aš tik spėlioju. Bet jis atrodė truputėlį apsvaigęs nuo viso to, ką išgirdo. Nors tikriausiai jam nė pusės nepasakė.

Braunas atsilošė, klausydamas susijaudinusio kolegos balso. Buvo paprasta įsivaizduoti reporterį, besirangantį po informacijos našta. Kartais yra dalykų, kurių nenorim sužinoti, pagalvojo. Greitai mąstė, bandydamas viską suprasti.

– Briusai, žinai, ką manau?

– Spėju – tą patį, ką ir aš.

– Spėju, kad Kovartui pasakė ką nors, ko jis nenorėjo girdėti. Kažką, kas sumaišė viską, kuo jis anksčiau buvo įsitikinęs.

– Gyvenimas ne visada toks paprastas ir gražus, ar ne, bose?

– Tikra tiesa.

– Na, pasakojimas apie daugybę žmogžudysčių, nesvarbu, kiek jų buvo, nebūtų paveikęs to šaltakraujo šikniaus. Žinai, beveik visi suprato, kad Salivanas yra padaręs daugiau, nei sakė, todėl tai neturėjo būti didelė staigmena... – pradėjo Vilkoksas, jį pertraukė ir mintį pabaigė Braunas:

– Yra tik viena žmogžudystė, kuri jam ką nors reikštų.

– Tai jau tikrai.

Ir tik viena žmogžudystė, kuri kažką reiškia man, pamanė Tenis Braunas.

Braunas lėtai važiavo blausioje aušros šviesoje, o jo galvoje kirbėjo klausimai. Jis pastebėjo laikraščių išnešiotoją, dviračiu vingiuo-

jantį gatve, ir privažiavo arčiau. Išgirdęs automobilį, berniukas atsigręžė, pažino detektyvą ir jam pamojavo, tada atsistojo ant pedalų ir numynė į priekį. Braunas žiūrėjo, kaip jis važiuoja per blankius ryto šešėlius, tarsi migla aptraukusius visą apylinkę – ši atrodė lyg neryški nuotrauka. Jis įriedėjo į taką prie savo namo ir apsižvalgė. Detektyvas matė modernų saugumą: lygios eilės tvarkingų tinkuotų gelžbetoninių namų, nudažytų šviečiančia balta arba kita blyškia spalva, visi apjuosti dailiai apkirptais krūmais ir krūmokšniais, žalia veja, įvažiavimuose stovi naujausių modelių automobiliai. Paprastas vidurinės klasės gyvenimas. Visi namai dešimties kvartalų plote statyti tos pačios kompanijos, suprojektuota taip, kad ši bendruomenė būtų išskirtinė, bet kartu ir tokia pat kaip visos kitos. Čia jokių Senųjų pietų. Keli gydytojai, keli teisininkai ir tie, kurie anksčiau priklausė darbininkų klasei – policininkai, tokie kaip jis. Juodieji ir baltieji. Tiesiog šiuolaikinė, judanti į priekį Amerika. Jis pasižiūrėjo į savo rankas. Minkštos, pagalvojo. Rankos žmogaus, dirbančio prie stalo. Ne tokios kaip mano tėvo. Žvilgtelėjo į savo išstorėjusį juosmenį. Jėzau, pagalvojo, aš čia pritampu.

Įėjęs į namą pakabino ginklo dėklą ant vagio greta dviejų krepšių, prikimštų užrašų knygelių ir paskirų popieriaus lapų. Išsitraukė pistoletą ir iš įpročio patikrino šovinių lizdus. Tai buvo trumpavamzdis. 357 *magnum*. Pasvėrė pistoletą rankoje ir priminė sau, kad turėtų bent šiek tiek laiko praleisti departamento šaudykloje. Susivokė jau mėnesį visiškai nesipraktikavęs. Atidarė stalčių, ištraukė gaiduko stabdiklį ir pritaisė prie šovimo mechanizmo. Įdėjo ginklą į stalčių ir atsitūpė išsiimti savo atsarginio revolverio iš dėklo, pririšto prie kulkšnies.

Eidamas į virtuvę pro daniškus baldus ir įrėmintus paveikslus užuodė kepamą kumpį. Akimirką stovėjo virtuvės tarpdury, žiūrėdamas į savo tėvą, pasilenkusį prie viryklės ir mušantį kiaušinius į keptuvę.

– Labas, seni, – pasisveikino tyliai.

Tėvas nesujudėjo, bet nusikeikė, kai ant rankos užtiško karštų riebalų.

– Sakau, labas rytas, seni.

Tėvas lėtai atsisuko.

– Negirdėjau, kaip įėjai, – pasakė šypsodamasis.

Tenis Braunas šyptelėjo pasisveikindamas. Jo tėvas jau prastai girdėjo. Jis priėjo ir viena ranka apkabino stambius jo pečius. Jautė senojo vyro kaulus po padėvėtais plonais medvilniniais marškinėliais. Apkabinęs savo tėvą pajuto, kaip jis sublogo, buvo toks trapus, kad, rodės, subyrėtų sūnaus apglėbtas. Širdyje pajuto liūdesio šešėlį, pagalvojęs, kaip kadaise tikėjo, kad nėra nieko, ko jo tėvas negalėtų pakelti ir išlaikyti, ir suprato, jog dabar jis pakelia tikrai mažai. Visą jėgą atėmė ligos. Pagalvojo, kad augi pykdamas ir laukdamas dienos, kai tapsi stipresnis ir pajėgesnis už savo tėvą, o kai ta diena ateina, pasijunti nejaukiai ir nemaloniai.

– Anksti kėlei, – pasakė sūnus, patraukdamas ranką ir paleisdamas tėvą.

Šis gūžtelėjo pečiais. Braunas žinojo, kad tėvas beveik nebemiega. Iš skausmo ir užsispyrimo.

– Ir kodėl vadini mane seniu? Nesu toks jau senas. Prireikus dar galėčiau tave prikulti.

– Tikriausiai galėtum, – atsakė Braunas šypsodamasis. Tai buvo melas, kuris patiko jiems abiem.

– Žinoma, – patvirtino tėvas.

– Ar mergaitės jau atsibudo?

– Ne. Viršuje girdėjau kažkokį bruzdėjimą. Gal kepamo kumpio kvapas jas pažadins. Bet jos, švelnios ir jaunos, nemėgsta anksti keltis. Jei tavo mama būtų su mumis, ji pasistengtų, kad jos atsibustų su pirmaisiais gaidžiais. Jos čia keptų šį kumpį. Gal net iškeptų sausainių.

Braunas papurtė galvą.

– O jei jų mama vis dar būtų čia, ji joms lieptų gulėti lovose ir

pamiegoti dėl grožio. Ji joms leistų pramiegoti mokyklos autobusą ir nuvežtų jas pati.

Abu vyrai nusijuokė ir pritariamai palinksėjo. Braunas žinojo, kad jo tėvo skundai netikri. Senelis be galo mylėjo savo anūkes.

Tėvas vėl nusisuko į viryklę.

– Aš tau iškepsiu kiaušinienę. Turbūt buvo sunki naktis?

– Žmona nužudė buvusį vyrą, kai šis atėjo pas ją su pistoletu rankoje, tėti. Nieko ypatinga ar neįprasta. Tiesiog baisiai liūdna ir žiauru.

– Sėsk. Pervargai. Kodėl negali dirbti normaliomis valandomis?

– Mirtis dirba nenormaliomis valandomis, todėl aš irgi negaliu to daryti.

– Matyt, toks tavo pasiaiškinimas, kodėl praeitą sekmadienį praleidai pamaldas. Ir sekmadienį prieš tai.

– Na... – pradėjo jis.

– Tavo mama, jei gyva būtų, tau gerai uždrožtų. Po velnių, sūnau, ji ir man duotų pylos už tai, kad leidžiu tau neiti į pamaldas. Žinai, tai neteisinga.

– Žinau. Sekmadienį nueisiu. Pasistengsiu.

Tėvas dubenėlyje plakė kiaušinius.

– Nekenčiu visų tų naujovių, kurias čia turi. Kaip šita prakeikta elektrinė krosnis. Branduolinė maisto viryklė ar kažkoks panašus velnias.

– Mikrobangė.

– Na, ji neveikia.

– Ne, tu nežinai, kaip ja naudotis. Yra skirtumas.

Tėvas šypsojosi. Braunas žinojo, kad jo tėvas jaučia prieštaringą pranašumą, nes užaugo ledrūsių ir išviečių, šulinio vandens ir malkomis kūrenamų krosnių pasaulyje, susikūrė gyvenimą senoje, pažįstamoje aplinkoje. O galų gale, senatvėje, apsigyveno namuose, kurie jam labiau primena kosminę raketą nei namą. Visi vidurinės klasės naudojami prietaisai juokino ir jis dažniausiai manė, kad jie beverčiai.

– Nesuprantu, kokia iš jos nauda, nebent reikėtų ką nors atšildyti.

Jis pagalvojo, kad bent apie tai tėvas kalba teisingai. Jis žiūrėjo, kaip seno tėvo gumbuotos rankos greitai supila omletą į keptuvę ir jį apverčia, įgudusiu mostu perlenkia pusiau. Nuostabu, pagalvojo sūnus. Artritas atėmė jo judrumą, senatvė pavogė regą ir klausą, širdies liga išsėmė beveik visas jėgas, paliko jį sulysusį, kadaise išsipūtusi nuo raumenų rankų oda dabar buvo nukarusi. Bet senasis odadirbio vikrumas jo neapleido. Jis dar galėjo paimti peilį ir perpjauti obuolį į dvi lygias dalis ar paimti pieštuką ir nubrėžti tiesią liniją. Tik dabar tai darant jam skaudėdavo.

– Štai! Turėtų būti skanu.

– Ar valgysi drauge?

– Ne. Dar iškepsiu ir mergaitėms. Man užteks kavos ir duonos, – senasis vyras pažvelgė į grindis. – Kad gyvenčiau, man reikia nedaug. Kelių pagalių, kad palaikytų ugnį.

Senolis lėtai, su matomu skausmu atsisėdo į kėdę. Sūnus apsimetė to nepastebėjęs.

– Prakeikti seni kaulai.

– Ką?

– Nieko.

Jie akimirką sėdėjo tylėdami.

– Teodorai, – tyliai pasakė tėvas, – kodėl nepagalvoji susirasti naują žmoną?

Sūnus papurtė galvą.

– Niekada nerasčiau tokios kaip Lizė, – atsakė jis.

– Iš kur gali žinoti, jei neieškai?

– Kai mirė mama, tu nepradėjai ieškotis naujos žmonos.

– Aš jau buvau per senas. Tu dar jaunas.

Braunas papurtė galvą.

– Aš turiu viską, ko man reikia. Turiu tave ir savo dukras, darbą ir šitą namą. Jaučiuosi puikiai.

Senolis prunkštelėjo, bet nieko nesakė. Kai sūnus baigė valgyti, jis paėmė lėkštę ir sunkiai nunešė ją prie plautuvės.

– Eisiu pažadinti mergaičių, – pasakė Braunas.

Tėvas kažką sumurmėjo. Sūnus stabtelėjo, pažvelgė į jį. Mes – įdomus derinys. Senas ir jaunas našliai, kaip įmanydami geriau auginantys dvi mergaites. Jo tėvas niūniuodamas šveitė lėkštes. Braunas sutramdė spontanišką, meilų juoką. Senolis vis dar nenorėjo naudotis indaplove ir niekam kitam to neleido. Jis tvirtino, kad sužinoti, ar kas nors švaru, galima tik vienu būdu – išvalyti pačiam. Manė, kad tai savotiškai teisinga. Kai mergaitės dėl to ėmė skųstis, netrukus po tėvo atsikraustymo, jis paaiškino, kad senolis pripratęs prie kitokio gyvenimo. Toks paaiškinimas kelioms dienoms jas kiek apramino, paskui vieną savaitgalį Tenis Braunas pasisodino abi mergaites į nežymėtą policijos automobilį ir nuvažiavo aštuoniasdešimt kilometrų į šiaurę, iki Alabamos pasienio, netoli Minetės įlankos. Jie važiavo pro dulkėtą mažą miestelį, nustatytą plytiniais namais, kurie atrodė itin šviesūs vidurdienio saulėje. Pravažiavo ilgą eilę gluosnių, įvažiavo į laukus ir pagaliau atvyko į labai seną gyvenvietę.

Jis nuvedė jas per platų lauką į nedidelį slėnį, kur, atrodė, karštis kybo ore, siurbdamas iš plaučių kvapą. Parodė joms kelias nedideles, jau tuščias, apgriautas laiko tėkmės išblukusių raudonų ir rudų spalvų trobas. Pasakė, kad jų senelis čia gimė ir augo. Tada vežė jas atgal į Pačiulą, pakeliui parodė juodaodžių mokyklą, kurioje jo tėvas išmoko skaityti, ir ūkį, kuriame jis sunkiai dirbo, kol pagaliau pasiekė prižiūrėtojo vietą, ir išmoko odos rauginimo amato. Jis parodė joms namą, kurį kadaise buvo nusipirkęs jų senelis; mieste, seniau vadintame Juodmiesčiu; ten jų močiutė buvo įsteigusi siuvyklą ir dėl savo talento pelnė tokią pagarbą, kad pirmoji toje bendruomenėje peržengė rasių ribą ir tapo tokia pat gerbiama kaip bet kuri baltaodė siuvėja. Jis parodė joms mažą baltą bažnyčią, kurioje

jo tėvas buvo diakonas, o mama giedojo chore. Tada parsiveže jas namo ir daugiau nebebuvo jokių kalbų apie indaplovę.

Aš irgi pamirštu, pagalvojo jis. Mes visi pamirštame.

Koridorius, vedantis į mergaičių kambarius, buvo prikabinėtas šeimos nuotraukų. Jo žvilgsnis užkliuvo už vienos – tos, kurioje jis pats, laikantis kamuolį. Jis įsižiūrėjo, kad kai kuriose vietose lygus, blizgantis džersio audinys įplyšęs. Raudonos ir pilkos spalvų uniformos buvo dėvėtos – jas atidavė netoliese buvusi baltųjų mokykla. Mergaitės to nesupranta, pagalvojo jis. Jos nesupranta, ką reiškia žinoti, kad kiekviena uniforma, kiekviena bibliotekos knyga, kiekvienas klasės stalas anksčiau buvo naudotas baltaodžių mokykloje, o paskui išmestas. Jis prisiminė, kaip pirmą kartą paėmė panešiotą savo šalmą ir jo viduje pamatė tamsią prakaito juostą. Tada palietė pamušalą, norėdamas pažiūrėti, ar ji apčiuopiama. Prikišo pirštus prie nosies, bandydamas užuosti kvapą. Vos tai prisiminęs papurtė galvą. Karas viską pakeitė, pagalvojo. Šyptelėjo. Tūkstantis devyni šimtai šešiasdešimt devintieji. Žygis į Vašingtoną vyko šešeriais metais anksčiau. Civilinių teisių bilis išleistas kitais metais. Balsavimo teisių bilis – 1965-aisiais. Visos pietinės valstijos buvo iškraipytos tų pokyčių. Jis grįžo iš tarnybos kariuomenėje ir įstojo į koledžą – mokslas jam nekainavo dėl lengvatų tarnavusiesiems kariuomenėje. Vėliau, grįžęs namo į Pačiulą, sužinojo, kad juodaodžių mokykla, kurioje žaidė futbolą, uždaryta. Vietoj jos pastatyta didelė, bjauri, bedvasė regioninė mokykla. Sporto laukuose, kur kadaise žaisdavo, žėlė piktžolės. Raudonai rudas purvynas, kuriame seniau išsitepdavo uniformą, dabar buvo apaugęs susiraizgiusiomis piktžolėmis ir aukšta žole. Jis atsiminė pergalės džiūgavimus ir pagalvojo, kad jo gyvenime jų buvo per mažai.

Vėl papurtė galvą. Privalau prisiminti, pagalvojo. Prisiminė epitetą, kuris vos prieš kelias valandas išlėkė iš negyvėlio brolio lūpų. Niekas dar nepasikeitė.

Pasibeldė į vyresniosios dukros duris:

– Nagi, Lisa! Metas keltis. Skubiai!

Apsisuko ir greitai pabeldė į jaunėlės duris:

– Samanta! Kelkis ir paskubėk. Pradėk dirbti kojomis. Metas į mokyklą!

Jų dejonės jį pralinksmino, trumpam nukreipė mintis nuo Pačiulos, nužudytosios mergaitės ir dviejų vyrų, sėdėjusių mirtininkų kamerose.

Kitą pusvalandį Tenis Braunas praleido kaip priemiestyje gyvenantis tėvas – su mokyklinės dienos rūpesčiais – baksnojo, meilikavo, reikalavo ir pagaliau pasiekė norimą rezultatą: abi mergaitės išėjo į mokyklą su paruoštais namų darbais, pagamintais pietumis, laiku, kad spėtų į mokyklos autobusą. Išėjus mergaitėms, jo tėvas nuėjo į savo kambarį numigti, o Braunas liko vienas. Saulės šviesa, užliejusi kambarį, iškreipė visą aplinkos vaizdą. Jis jautėsi tarytum keistas naktinis žvėris, patekęs į saulėkaitą, slenkantis nuo šešėlio prie šešėlio, nes tik tamsa teikė saugumo jausmą.

Pažvelgė į kitą kambario pusę ir įsistebeilijo į tuščią gėlių vazą, stovinčią ant lentynos. Ji buvo keraminė, aukšta, smėlio laikrodžio formos, su balta gėle, nupiešta ant šono. Braunas nusišypsojo. Jis prisiminė, kaip žmona pirko tą vazą per atostogas Meksikoje ir kaip ji nešė ją rankose visą kelią namo, nepasitikėdama šveicoriais, bagažo nešikais ir portjė. Kai sugrįžo, pastatė vazą valgomojo stalo viduryje ir visuomet į ją pamerkdavo gėlių. Tokia jau ji buvo. Jei ko panorėdavo – darydavo viską, kad tai gautų. Net jei tai reiškė, kad teks nešti rankose juokingą vazą.

Daugiau jokių gėlių, pagalvojo jis, tik mergaitėms.

Jis prisiminė, kaip iš paskutiniųjų jie stengėsi išgelbėti ją ligoninės priimamajame, kaip jam atvykus jie darbavosi, apspitę darė adrenalino ir plazmos lašelines, širdies masažą, bandė įkvėpti jai bent truputį gyvybės. Jis iš pirmo žvilgsnio suprato, kad iš to nieko nebus. Tai buvo nuojauta, užsilikusi nuo karo metų, lyg

galimybė matyti, kad jau peržengta nematoma linija, iš už kurios negali sugrąžinti jokia mokslinė įranga, nes mirtis neišvengiama. Jie labai įtemptai, karštligiškai dirbo. Prieš kokias dvidešimt minučių ji pati dar dirbo drauge su jais. Paskui pasiėmė lietpaltį, persimetė keliais juokeliais dienos pabaigoje, palinkėjo geros kloties kitiems ligoninės priimamojo darbuotojams, nuėjo į savo automobilį, pavažiavo penkis kvartalus ir į ją trenkėsi girtas krovininio sunkvežimio vairuotojas. Net kai ji jau buvo mirusi ir jie žinojo, kad nebėra jokios vilties, nesiliovė stengtis. Jie žinojo, kad ji elgtųsi taip pat.

Jis žiūrėjo į lubas ir negalėjo užmigti, kad ir koks buvo pavargęs. Suprato, kad niekada nesiliaus jos ilgėtis, nes nesugebės užmiršti jos mirties. Jis su tuo susitaikė ir to užteko, kad išgyventų nuo vienos dienos iki kitos.

Tada atsistojo ir nuėjo į savo jaunesniosios dukros kambarį; priėjęs prie jos stalo ėmė stumdyti kelis ten padėtus mergaitiškus daiktus: dėžutę su karoliais, žiedais ir kaspinais, žaislinį meškiną įplėšta ausimi, seną aplanką, prikimštą mokyklinių daiktų iš praeitų metų, krūvą šepečių ir šukų. Ilgai neužtrukęs surado tai, ko ieškojo: mažą sidabrinį rėmelį su nuotrauka. Pakėlė ją prie akių. Rėmelis, pagavęs saulės šviesą, suspindėjo.

Tai buvo dviejų mergaičių nuotrauka: viena juodaodė, kita – baltaodė, viena juodaplaukė, kita – geltonplaukė, susikibusios rankomis, besišypsančios, su kabėmis ir padriku makiažu, apsisiautusios plunksniniais šalikais.

Jis pažvelgė į du veidus fotografijoje.

Draugės, pamanė jis. Bet kas, pažiūrėjęs į nuotrauką, suprastų, kad tai buvo svarbiausia – jos tiesiog mylėjo viena kitą, dalijosi paslaptimis ir norais, džiaugsmu ir ašaromis. Joms buvo devyneri, abi laisvai maivėsi prieš fotoaparatą. Tada buvo Helovynas, jos puošėsi spalvotais nederančiais kostiumais, lenkdamos viena kitą beprotiška išvaizda, su didžiausiu juoku ir nevaržomu vaikišku linksmumu.

Jį užvaldė įtūžis. Viskas, ką matė, buvo iš jo besityčiojantis Bleiras Salivanas. Tikiuosi, kad tau skaudėjo, pagalvojo. Tikiuosi, kad tau atplėšė sielą nuo kūno su didžiausiu skausmu, koks tik įmanomas.

Salivano veidas išnyko ir jis pagalvojo apie Fergiusoną.

Manai, kad esi laisvas. Manai, kad išsisuksi. Nė velnio...

Jis vėl pažvelgė į nuotrauką rankoje. Jam ypač patiko tai, kad mergaitės apglėbusios viena kitai pečius. Jo dukros juoda ranka kabojo kitoje Džoanės Šraiver pusėje, o Džoanės ranka – ant jo dukros peties, abi mergaitės buvo stipriai apsikabinusios, atsirėmusios viena į kitą.

Jos pirma ir geriausia draugė, pagalvojo jis.

Jis įsižiūrėjo į Džoanės Šraiver akis. Jos buvo ryškiai mėlynos. Tokios pat spalvos kaip Floridos dangus jo žmonos laidotuvių dieną. Jis stovėjo toliau nuo kitų gedėtojų, laikydamas abi dukras už rankų, klausydamasis kunigo balso, jo žodžių apie tikėjimą ir ištikimybę, meilę ir žengimą į dangų, bet girdėjo nedaug. Jis buvo sukrėstas, neįsitikinęs, kad galės žengti dar vieną žingsnį. Laikė prispaudęs dukras sau prie šonų ir suprato tik tai, kad jos abi baisiai verkia. Norėjo pykti, bet žinojo, kad tai būtų pernelyg paprasta, kad jis jaus nepraeinančią agoniją, sumišusią su siaubu, o mirus motinai, rodės, praras ir mergaites. Kad išplėšus šerdį, jie nebepajėgs likti kartu. Jis negalėjo kalbėti, nežinojo, ką joms pasakyti, nežinojo, kaip joms padėti, ypač Samantai, jaunėlei, kuri nevaldomai kūkčiojo nuo pat motinos mirties.

Kiti laidotuvių dalyviai laikėsi atokiau, tik Džoanė Šraiver atsiplėšė nuo ją raminančios tėvo rankos, ne pagal metus rimta, vilkinti geriausią savo suknelę, pilnomis ašarų akimis pro susirinkusiuosius priėjo tiesiai prie jo ir pasakė:

– Nesijaudinkite dėl Samantos. Ji – mano draugė ir aš ja pasirūpinsiu.

Tą akimirką ji ištiesė ranką, paėmė už rankos jo dukrą ir taip stovėjo ją laikydama. Ir ji tęsėjo savo žodį. Ko nors prireikus ji

visuomet padėdavo Samantai. Savaitgaliais. Per atostogas. Po pamokų mokykloje. Padėjo jam susigrąžinti į gyvenimą įprastą tvarką. Devynerių metų amžiaus ir išmintingesnė nei suaugęs žmogus.

Ne, pagalvojo jis, ji buvo daugiau nei jos draugė. Ji buvo ir mano draugė. Išgelbėjo mūsų gyvenimą.

Jis nekentė savęs. Nors turėjau visus įmanomus įgaliojimus ir valdžią, aš jos negalėjau apsaugoti.

Prisiminė karą. „Gydytoją!" – šaukdavo ir aš ateidavau. Ar išgelbėjau bent vieną iš jų? Prisiminė baltaodį vaikiną, tarnavusį vos savaitę, kaubojų iš Vajomingo, kuriam kulka pataikė į krūtinę ir paliko žaizdą bei pradurtą plautį. Pro ją erzinamai švilpė oras, kol jis stengėsi gelbėti kareivį. Šis žiūrėjo įsmeigęs akis į Tenį Brauną, pro skausmo ir šoko miglą ieškodamas bent vieno ženklo, kuris išduotų, ar jis gyvens, ar mirs. Tebežiūrėjo, kai paskutinis kvapas iššvilpė jam iš krūtinės. Tokia pat buvo Betės ir Džordžo Šraiverių veidų išraiška, kai jis atėjo pas juos su pačiomis blogiausiomis žiniomis.

Braunas papurtė galvą. Kiek laiko pažinojau Džordžą Šraiverį? Nuo tos dienos, kai įsidarbinau jo tėvo parduotuvėje, o jis paėmė šluotą ir dirbo drauge su manimi.

Jo rankos drebėjo. Aš palaidojau per daug žmonių. Jis paskutinį sykį pažiūrėjo į nuotrauką ir padėjo ją atgal ant stalo. Niekas dar nesibaigė, patikino save. Aš tau per daug skolingas.

Nuėjo iš dukros kambario į savo miegamąjį. Daugiau negalvojo apie nuovargį ar poilsį. Vedamas pykčio ir skolos jausmo, pradėjo krautis į krepšį drabužius, galvodamas, kada artimiausias skrydis į Majamį.

TRYLIKTAS SKYRIUS

Pasakojimo spraga

Jis neturėjo jokio plano.

Metjus Kovartas laukė dienos po Bleiro Salivano egzekucijos taip, kaip lauktų žmogus, sužinojęs, kad dabar jo eilė. Jis lėkė nuomotu automobiliu per naktį, beveik per pusę valstijos, peršoko į devyniasdešimt penktąjį greitkelį piečiau nuo Sent Augustino. Nuvažiavo penkis šimtus kilometrų dideliu greičiu, dažnai paspausdamas iki šimto keturiasdešimties kilometrų per valandą, ir stebėjosi, kodėl jo nė karto nesustabdė kelių policija, nors sutiko ne vieną priešinga kryptimi važiuojantį patrulį. Skrodė tamsumas, o jo galvoje rikošetu daužėsi pašėlusios, prieštaringos mintys. Pirmoji ryto šviesa pasirodė pralekiant Palm Bičą; ji nė trupučio nepašviesino jo problemų. Jau buvo gerokai įdienoję, kai jis pagaliau atidavė automobilį paniurusiam *Hertz* agentui Majamio tarptautiniame oro uoste; šis nesuprato, kodėl Kovartas tiesiog negrąžino jo šiaurės Floridoje, kur išsinuomojo. Kubietis taksi vairuotojas, mišria kalba energingai plepėdamas apie beisbolą ir politiką, nematydamas tarp šių dalykų jokios ribos, stūmėsi per piko valandos spūstį į Kovarto butą, paskui paliko reporterį kelkraštyje žiūrėti į virpantį žydrą dangaus karštį.

Jis nejaukiai žingsniavo po savo kambarį, galvodamas, ką daryti. Bandė prisiversti eiti į laikraščio redakciją, bet negalėjo tam

surasti jėgų. Ten nebebuvo prieglobstis – priminė pelkę ar minų lauką. Žiūrėjo į savo rankas, vartė jas, skaičiavo raukšles ir venas, galvodamas, kaip ironiška – prieš kelias valandas jis norėjo likti vienas, o kai pagaliau liko – negali nuspręsti, ką daryti toliau.

Rausėsi atmintyje, ieškodamas kitų žmonių, kurie būtų patekę į panašias aplinkybes – lyg kitų klaidos būtų galėjusios sumenkinti jo klaidas. Prisiminė Viljamo F. Baklio bandymus išgelbėti Edgarą Smitą nuo mirties bausmės Naujajame Džersyje šeštojo dešimtmečio pradžioje, Normano Meilerio pagalbą Džekui Abotui. Prisiminė tą žurnalistą, stovintį priešais mikrofonus ir piktai prisipažįstantį, kad buvo apgautas žudiko. Galėjo įsivaizduoti romanų rašytoją, besibraunantį pro fotoaparatų blykstes, atsisakantį kalbėti apie savo globotinį žudiką. Aš nesu pirmas suklydęs reporteris, pagalvojo. Tai – rizikinga profesija. Visada galima suklysti. Nėra nė vieno reporterio, kuris būtų apsaugotas nuo apdairiai paspęstos apgavystės.

Bet tai jį tik vertė pasijusti dar blogiau.

Jis palinko kėdėje, lyg kalbėdamas su kuo nors, sėdinčiu priešais, ir pasakė:

– Ką galėjau padaryti?

Atsistojo ir pradėjo žingsniuoti po kambarį.

– Po velnių, jie neturėjo jokių įrodymų. Viskas buvo savaime aišku. Visiškai suprantama. Po velnių. Po velnių.

Staiga, apimtas įtūžio, jis nustūmė nuo stalo krūvą žurnalų ir laikraščių. Šiems dar nespėjus nukristi, pakėlė staliuką ir metė jį į sofą. Trankomų baldų garsas svaigino. Jis pradėjo keiktis, vis greičiau puldinėdamas po kambarį. Numetė ant žemės kelias lėkštes. Iš lentynos išmėtė knygas. Išvartė kėdes, daužė sienas, pagaliau krito prie lovos.

– Iš kur galėjau žinoti! – sušuko.

Kambario tyla buvo vienintelis atsakas. Apėmė nepaprastas nuovargis, jis atvertė galvą ir įsispoksojo į lubas. Netikėtai nusijuokė:

– Vargeli, – tarė mėgdžiodamas niūrų holivudišką pietietišką akcentą, – tu tikrai susimovei. Tikrų tikriausiai susimovei. Susimovei išskirtiniu ypatingu būdu.

Jis tęsė savo žodžius, kad nuaidėtų sujauktame kambaryje.

Greitai atsistojo.

– Na gerai. Ką gi darysim...

Tyla.

– Teisingai, – jis vėl nusijuokė. – Mes tiesiog nežinom, ar ne?

Per užgriozdintą kambarį jis nuėjo prie stalo ir atplėšė apatinį stalčių. Perrausė krūvą popierių, kol atrado metų senumo sekmadienio laikraštį su pirmuoju savo straipsniu. Šis jau buvo truputį pageltęs. Laikraštinis popierius atrodė trapus. Antraštė iškilo prieš akis ir jis pradėjo skaityti straipsnį.

– Žmogžudystės byloje iškyla klausimų, – garsiai perskaitė pirmuosius straipsnio žodžius. – Tai jau taip.

Jis skaitė, kiek pajėgė: perskaitė paantraštę, straipsnio pradžią pirmajame puslapyje, likusią dalį viduje. Nežiūrėjo į Džoanės Šraiver nuotrauką, bet piktai spoksojo į Salivano ir Fergiusono fotografijas.

Jau norėjo laikraštį suglamžyti ir mesti į šiukšlių dėžę, bet sustojo ir vėl pažvelgė į jį. Pagriebęs geltoną spalviklį pradėjo žymėti kai kuriuos žodžius ir frazes. Baigęs skaityti straipsnį antrą kartą, nusijuokė. Visuose parašytuose žodžiuose nebuvo nieko neteisinga. Nebuvo nieko, kas iš tiesų nebuvo tiesa. Jokių netikslumų.

Išskyrus visumą.

Jis pažiūrėjo, ką parašęs: visi „klausimai“ buvo teisingi. Robertas Erlas Fergiusonas nuteistas remiantis pačiais nerimčiausiais įrodymais, kuriuos galėjo sugalvoti rasistinė aplinka. Ar jie jėga ištraukė Fergiusono prisipažinimą? Straipsnyje jis parašė, kad taip tvirtino kalinys, bet paneigė policininkai. Tenis Braunas, pagalvojo Kovartas, negalėjo paaiškinti, kodėl Fergiusonas tiek laiko buvo suimtas, kol pagaliau prisipažino. Tą buvo verta

paminėti. Prisiekusiųjų sprendimą lėmė tik nuomonės. Žiauriai nužudyta maža baltaodė mergaitė ir ta žmogžudyste kaltinamas įpykęs juodaodis vyras, kurį gina senas, nekompetentingas advokatas. Puiki prielaida atsirasti išankstiniam nusistatymui. Jo paties žodžiai, išgauti neleidžiamu būdu, jį įkišo į mirtininkų kamerą. Todėl nekilo jokių klausimų dėl to, kad po Džoanės Šraiver nužudymo su Fergiusonu buvo elgiamasi neteisėtai.

Išskyrus vieną smulkmeną. Jis nužudė tą mergaitę. Bent taip tvirtino serijinis žudikas.

Jam svaigo galva.

Kovartas toliau tyrinėjo savo straipsnį. Bleiras Salivanas buvo Eskambijos apygardoje tada, kai įvykdyta žmogžudystė. Tai patvirtinta ne kartą. Nėra jokios abejonės, kad tuo metu Salivanas buvo įpusėjęs savo žmogžudysčių seriją. Jis galėjo tapti įtariamuoju, jei tik policija būtų norėjusi įdėmiau pažvelgti į bylą.

Vienintelį tikrą melą – jei jis tikrai buvo vienas – pasakė Fergiusonas, kai pareiškė, kad Salivanas prisipažino įvykdęs nusikaltimą. Bet taip melavo Fergiusonas – Kovartas jį tik citavo.

Bet vis tiek visa tai buvo melas; pavojingas dviejų vyrų, nuslėpusių visą įmanomą tiesą, kūrinys.

Aš pragare, pagalvojo. Paprasta, siaubinga tiesa tokia, kad iš gerų paskatų atsitiko pats blogiausias dalykas, koks tik įmanomas.

Jis nepaisė pirmų dviejų telefono skambučių. Trečią kartą pasijudino ir, nors žinojo, kad su niekuo nenorėtų kalbėtis, pakėlė ragelį ir pridėjo prie ausies.

– Klausau.

– Jėzau, Metai?

Tai buvo Vilas Martinas iš redakcijos.

– Vilai?

– Jėzau, vyruti, kur po galais buvai? Visi eina iš proto bandydami tave rasti.

– Aš parvažiavau. Ką tik grįžau.

– Iš Starko? Tai aštuonių valandų kelionė.

– Tiesą pasakius, mažiau nei šešių. Važiavau gana greitai.

– Na, tikiuosi, kad gali rašyti taip pat greitai, kaip važiuoti. Miesto žinių skyrius tiesiog klykia, nes nori tavo straipsnio ir mes turime tik keletą valandų iki pirmojo numerio spausdinimo. Tau reikia nešti savo užpakalį čia, *pronto*.

Redaktoriaus balsas buvo kupinas jaudulio.

– Žinoma. Žinoma...

Kovartas savo balso klausėsi lyg kieno nors kito.

– Vilai, ką rašo laikraščiai?

– Visokių beprotiškų dalykų. Jie vis dar prasimano visko dėl tos tavo spaudos konferencijos. Po velnių, kas ten atsitiko? Niekas nieko nesako ir niekas nieko nežino. Turėtum išklausyti žinutes savo telefono atsakiklyje. Televizijos tinklai, *Times* ir *Post*, ir visi savaitraščiai – tai tik pradžia. Trys vietiniai filialai laukia tavęs prie durų, todėl rask būdą čia atvykti nesukeldamas per daug triukšmo. Mums skambino koks pustuzinis detektyvų, tiriančių senus nusikaltimus, įvykdytus Salivano kelyje. Visi nori žinoti, ką tau pasakė žudikas, prieš gaudamas dozę elektros srovės.

– Salivanas prisipažino padaręs daugybę nusikaltimų.

– Tai aš žinau. Tai jau buvo pranešta. Tai ir pasakei visiems konferencijoje. Bet mums kuo greičiau reikia naujos, išsamesnės informacijos. Visų smulkmenų. Vardų, datų ir detalių. Dabar. Ar viską įrašei į juostas? Turim jas atiduoti šifruotojui, po velnių, tuzinui šifruotojų ir padaryti kelis nuorašus. Nagi, Meti, žinau, kad tu turbūt pervargęs, drauguži, bet tau reikia sukaupti jėgas. Išgerk kelis *No Doz* ir kavos. Tiesiog ateik čia. Išpumpuok iš savęs tą straipsnį. Turi pajudėti, Meti, judėti, kol visi čia neišprotėjo. Po galais, vėliau pamiegosi. Vis tiek miegas laikomas pernelyg svarbiu dalyku. Kur kas naudingiau parašyti gerą straipsnį. Patikėk manimi.

– Gerai, – bejėgiškai tarė Kovartas.

Bet koks noras bandyti paaiškinti, kas atsitiko, išgaravo džiugesio bangose, kurias per telefoną skleidė Vilas. Kovartas su-

prato, kad Martinas – žmogus, mėgstantis atsidėti ir lėtai apsvarstyti įvykių eigą. Miesto žinių skyrius turbūt paklaikęs iš susijaudinimo. Svarbus straipsnis daro didelį poveikį laikraščio darbuotojams. Jis visus pagauna, įtraukia, priverčia jaustis taip, lyg jie būtų įvykių dalis. Jis giliai įkvėpė.

– Atvykstu, – pasakė tyliai, – bet kaip man praeiti pro filmavimo grupes?

– Jokių problemų. Žinai, kur *Marriott* viešbutis centre – prisiglaudęs už *Omni* prekybos centro? Mažoje gatvėje, vedančioje į įlanką?

– Žinoma.

– Na, laikraščius išvežiojantis sunkvežimis paims tave prie kampo už kokių dvidešimties minučių. Tiesiog šok į jį ir įvažiuosi pro tarnybinius vartus.

– Po mantija ir su durklu, tiesa? – Kovartas negalėjo nenusišypsoti.

– Dabar pavojingi laikai, reikalaujantys ypatingų pastangų. Tai geriausia, ką galėjom taip greitai sugalvoti. Na, gal CŽV ar KGB sukurtų ką nors geresnio, bet kas turi tam laiko? Galų gale apgauti pulką televizijos reporterių – ne pati sudėtingiausia užduotis.

– Atvykstu.

Jis staiga pagalvojo apie kasetes, kuriose įrašyta tiesa apie Džoanės Šraiver nužudymą. Negalėjo leisti išgirsti tų žodžių. Bent jau tol, kol viskas nurims ir jis sugalvos, ką daryti. Sumurmėjo:

– Klausyk, pirma noriu išsimaudyti po dušu. Palaukit keturiasdešimt penkias minutes. Gal valandą.

– Jokiu būdu. Nereikia būti švariam, kad rašytum.

– Man reikia sutelkti mintis.

– Nori, kad pasakyčiau žinių skyriaus redaktoriui, jog tu *mąstai*?

– Ne, ne, sakyk, kad atvykstu, tik renku užrašus. Trisdešimt minučių, Vilai. Pusvalandis. Pažadu.

– Ne daugiau. Reikia judėti, vaiki. Reikia judėti.

Vilas Martinas spragtelėjo pirštais, paryškindamas akimirkos svarbą.

– Pusvalandis. Ne daugiau.

– Gerai. Taip ir pasakysiu. Žmogau, jį ištiks širdies priepuolis, o dabar tik dešimta ryto. Tavęs lauks sunkvežimis. Paskubėk. Išlaikyk vargšą vyruką gyvą dar kelias dienas, gerai?

Martinas nusijuokė iš savo pokšto ir padėjo ragelį.

Kovartui svaigo galva. Jis žinojo, kad lieka vis mažiau galimybių rinktis, kad detektyvai tuojau atvyks į jo biurą. Viskas vyko per greitai, kad būtų suvaldoma. Jis privalėjo eiti ir rašyti. Iš jo daug tikisi.

Bet jis griebė ne švarką, o savo lagaminėlį ir ištraukė kasetes. Užtruko akimirką, kol surado paskutinę, nes visas buvo sunumeravęs, kai tik įrašė. Akimirką laikė kasetę rankoje ir norėjo iš karto sunaikinti. Tačiau nunešė ją prie magnetofono ir įdėjo į vidų. Atsuko juostelę iki galo, tada – apie metrą atgal ir paspaudė *Play* mygtuką. Bleiro Salivano balsas, pasklidęs iš garsiakalbių, pripildė kambarį siaubingų žinių. Kovartas laukė, kol išgirdo žodžius: „...tau pasakysiu tiesą apie mažąją Džoanę Šraiver.“

Jis sustabdė kasetę ir atsuko ją iki ten, kur Bleiras Salivanas pasakė: „Visi trisdešimt devyni. Nebloga istorija, ar ne?“ Ir jis atsakė: „Pone Salivanai, liko nedaug laiko.“ Tada žudikas sušuko: „Ar visai nesiklausei? – paskui tęsė: – Dabar metas dar vienam pasakojimui...“

Jis vėl atsuko kasetę, grįžo iki „nebloga istorija, ar ne?“

Nuėjo prie savo kasečių kolekcijos ir susirado vieną, įrašytą prieš keletą metų – Mailso Deiviso *Sketches of Spain*. Ji buvo sena, su nusitrynusia etikete – dažnai ją grodavo. Žinojo, kad kasetės gale yra koks metras tuščios juostos. Įdėjo kasetę į grotuvą ir surado muzikos įrašo pabaigą. Tada ištraukė kasetę ir įkišo į savo diktofoną, o šį pridėjo prie pat garsiakalbio. Atsuko

Bleiro Salivano prisipažinimą į reikiamą vietą, paspaudė magnetofono mygtuką *Play* ir diktofono *Record*.

Kovartas klausėsi aplinkui skambančių žodžių ir stengėsi apie juos negalvoti.

Kai kasetė pasibaigė, jis išjungė abu aparatus. Išklausė Salivano kalbą Mailso Deiviso kasetės gale. Balsas buvo ne toks aiškus, bet vis tiek puikiai girdimas. Tada paėmė kasetę ir grąžino ją į vietą, šalia kitų įrašų.

Akimirką jis žiūrėjo į originalią Salivano kasetę. Paskui atsuko ją iki tos vietos, nuo kurios kopijavo į Deiviso kasetę ir Salivano žodžius pakeitė visiška tyla.

Galas atrodys per daug skubotas, bet to pakaks. Žinojo, kad kasetė užkliūtų per profesionalų tikrinimą policijoje, bet ji duos jam truputį daugiau laiko.

Kovartas žvilgtelėjo virš kompiuterio ekrano ir pamatė per žinių skyrių artėjančius du detektyvus. Šie, vinguriuodami tarp stalų, ėjo link jo, nepaisydami ten sėdinčių reporterių; šių galvos pakilo, žvilgsniai sekė. Kai detektyvai pagaliau prie jo priėjo, į juos žiūrėjo visi.

– Nagi, pone Kovartai, – žvaliai pasakė Andrėja Šeifer. – Atėjo mūsų eilė.

Žodžiai ekrane sumirgėjo jam prieš akis.

– Baigsiu po akimirkos, – atsakė jis, nenukreipdamas akių nuo kompiuterio.

– Jūs baigiate dabar, – pertraukė jį Maiklas Vaisas.

Kovartas nekreipė dėmesio į detektyvus. Akimirksniu atskubėjęs miesto žinių skyriaus redaktorius atsistojo tarp policininkų ir reporterio.

– Mes norime išsamaus jūsų pareiškimo, tuoj pat. Mes jau ilgai bandome jį gauti ir mums nusibodo lakstyti, – paaiškino Šeifer.

Redaktorius linktelėjo:

– Kai tik jis baigs.

– Tai jūs sakėte ir tądien, kai jis rado lavonus. Tada jis turėjo kalbėtis su Salivanu. Paskui turėjo pabūti vienas dėl to, ką jam pasakė Salivanas. Dabar jis turi viską užrašyti. Po velnių, mums nereikia pareiškimo, mums užteks prenumeruoti jūsų laikraštį.

Jos balsas pritvinko susierzinimo.

– Jis tuoj su jumis pasišnekės, – tarė redaktorius, užstodamas Kovartą nuo abiejų detektyvų ir bandydamas nuvesti juos toliau nuo jo stalo.

– Dabar, – atkakliai pakartojo ji.

– Kai tik jis baigs, – pakartojo redaktorius.

– Norite būti suimtas už trukdymą policijai? – paklausė Vaisas. – Tikrai pavargau laukti, kol jūs baigsit savo darbą, kad mes galėtume atlikti savąjį.

– Manau, kad blefuojat, – pasakė žinių skyriaus redaktorius. – Įdėsim nuotrauką, kurioje judu mane surakinat, į rytojaus pirmąjį puslapį. Galiu lažintis, kad Monro apygardos šerifas tikrai apsidžiaugs tai pamatęs.

Jis piktai ištiesė rankas.

– Klausykit, – įsikišo Andrėja Šeifer. – Jis turi informacijos, kuri būtina žmogžudystės bylai. Argi mes neturime teisės paprašyti jį bent kiek bendradarbiauti?

– Turite teisę, – atsakė redaktorius, piktai žiūrėdamas į ją, – bet jis privalo laiku parašyti straipsnį. Pirma – svarbiausi dalykai.

– Tiesa, – piktai pasakė Vaisas. – Pirma – svarbiausi dalykai. Tiktai jūs, vyrukai, nelabai suprantat, kas svarbu. Pavyzdžiui, manot, kad leisti laikraščius svarbiau, nei aiškintis žmogžudystes.

– Metai, kiek dar truksi? – paklausė redaktorius.

Nė vienas iš jų nepajudėjo.

– Porą minučių, – atsakė Kovartas.

– Kur kasetės? – paklausė Šeifer.

– Šifruojamos. Beveik baigėm.

Redaktorius akimirką galvojo.

– Klausykit, gal laukdami norėtumėte išgirsti, ką Salivanas pasakė mūsų vyrukui?

Detektyvai linktelėjo. Redaktorius nusivedė juos nuo Kovarto stalo, žvilgsniu ragindamas Kovartą paskubėti. Tada palydėjo detektyvus į konferencijų salę, kur trys šifruotojos stropiai užrašinėjo kasečių turinį.

Kovartas giliai įkvėpė. Jis jau buvo aprašęs egzekuciją ir manevravo po Salivano prisipažinimo esmę. Jau buvo išvardijęs visus nusikaltimus, už kuriuos Salivanas prisiėmė kaltę.

Belikusios buvo tik detektyvams iš Kiso rūpinčios mirtys. Kovartas jautėsi sugniuždytas. Tai buvo kritinė istorijos dalis, tai, kas būtų labai reikšminga keliose pirmose pastraipose. Bet ta dalis jį labiausiai baugino. Jis negalėjo pasakyti policijai ar parašyti laikraštyje, kad su šiuo nusikaltimu susijęs Fergiusonas, neiškeldamas klausimo kaip. O vienintelis atsakymas, kodėl tos žmogžudystės įvyko, buvo susijęs su Džoanės Šraiver nužudymu ir, pasak jau mirusio žmogaus, dviejų mirtininkų kamerose sėdėjusių vyrų susitarimu.

Metjus Kovartas suakmenėjęs spoksojo į kompiuterio ekraną. Vienintelis būdas apsaugoti save, savo reputaciją ir karjerą – nuslėpti Fergiusoną.

Pagalvojo – nuslėpti žudiką?

Jam galvoje skambėjo Salivano žodžiai – *ar tave nužudžiau?*

Vieną akimirką jis ketino tiesiog pasakyti visą tiesą, bet tą pat akimirką pagalvojo: kas yra tiesa? Viskas sukosi apie mirusio žmogaus žodžius. Žmogaus, iki pat mirties garbinusio melą.

Jis pakėlė akis ir pamatė į jį spoksantį miesto žinių skyriaus redaktorių. Šis, ištiesęs rankas, pamojavo ratais. Užbaik, bylojo judesys. Kovartas vėl nukreipė žvilgsnį į rašomą straipsnį, žinodamas, kad šis pateks į laikraštį nepaliestas.

Kol galvojo, išgirdo už savęs balsą:

– Aš tuo netikiu.

Tai buvo Edna Makgy. Ji purtė galvą, o jos geltoni plaukai draikėsi aplink veidą. Rankose ji laikė kelis išspausdintus lapus. Salivano prisipažinimą.

– Ką? – Kovartas apsisuko kėdėje, atsigręždamas į draugę.

Ji susiraukė ir rydama žodžius nutaisė grimasą.

– Ei, Metai, manau, turim problemų.

– Ką? – vėl paklausė jis.

– Na, aš šituos tik greitai peržiūrėjau, žinai, ir aš, na, žinau, kad jis tikrai sako tiesą apie tuos nusikaltimus. Turėtų taip būti – juk pasakoja visas smulkmenas ir panašiai. Bet žiūrėk, jis tau pasakė, kad prieš kelerius metus nužudė vaikį, kuris dirbo universalinėje parduotuvėje. Pasakė, kad sustojo nusipirkti kokakolos ar kažko panašaus, nušovė vaikį į nugarą ir pasiėmė iš kasos pinigus, paskui išvyko į Majamį. Po velnių, prisimenu tą nusikaltimą. Aš apie jį rašiau. Prisimeni, aš rašiau apie visas parduotuves, atsiradusias aplink Mikosukio rezervatą, ir parašiau prierašą apie nusikaltimus, kurie kamavo žmones Evergleide? Atsimeni?

Jis griebėsi už stalo.

– Metai, tau viskas gerai?

– Atsimenu tavo straipsnius, – lėtai ištarė Kovartas.

Edna įdėmiai pasižiūrėjo į jį.

– Na, daugiausia jų buvo apie žmones, kuriuos apvogdavo beeinančius žaisti bingo, ir apie tai, kaip indėnai išsiprašė dar vieno apsaugos patrulio dėl visų savo pradėtų verslų.

– Prisimenu.

– Na, truputį tyriau tą nužudymą. Noriu pasakyti, viskas vyko maždaug taip, kaip sakė Salivanas. Atrodo, kad jis buvo toje parduotuvėje. Ir, žinoma, tas vaikinas nušautas į nugarą. Visa tai buvo laikraščiuose... – ji pamojavo popierių pluošteliu. – Turiu omeny, jis viską sakė teisingai, tik labai paviršutiniškai. Bet svarbiausia – jis to nepadarė. Tikrų tikriausiai ne. Trys paaugliai iš Pietų sėdo už tą nusikaltimą. Tyrėjai palygino jų ginklą su kulka vaikino nugaroje. Vienas iš jų prisipažino, o vaikinukas, vai-

ravęs mašiną, davė parodymus prieš šovusįjį. Byla buvo greitai sutvarkyta. Du iš jų sėdo dvidešimt penkeriems metams už pirmojo laipsnio žmogžudystę ir dabar tebesėdi. Trečiajam pasisekė. Bet nėra abejonių, kad tai jie įvykdė tą nusikaltimą.

– Salivanas...

– Na, po velnių, nežinau. Tuo metu jis buvo pietų Floridoje. Tai tiesa. Na, turiu sutikrinti datas ir panašiai, bet esu beveik tikra. Jis tikriausiai važiavo pro šalį maždaug tuo metu, kai nusikaltimas atsidūrė pirmame laikraščio puslapyje. Nužudytasis vaikis buvo vieno indėnų senolio sūnėnas, todėl tuomet tai buvo labai svarbu. Televizija daug apie jį kalbėjo. Atsimeni?

Jis prisiminė gana blankiai ir stebėjosi, kodėl Salivanas su juo apie tai kalbėjo. Jis linktelėjo.

Edna pakratė rankoje laikomus popierius.

– Po velnių, Metai, jis tikriausiai sakė tiesą apie daugumą tų nusikaltimų. Bet ar apie visus? Kas gali žinoti? Vienas netinka. Kiek dar?

Kovartas pajuto silpnumą. Žodžiai „tikriausiai sakė tiesą“ jį gąsdino. Ką gali reikšti tai, kad jis vienąkart sumelavo? Tai, kad melavo du kartus? Daug kartų? Ką jis nužudė? Ko nenužudė? Kada jis sakė tiesą ir kada melavo?

Galbūt visa tai buvo melas ir Fergiusonas sakė tiesą. Fergiusono vaizdas jo galvoje pasikeitė iš iškrypėlio žudiko šmėklos į piktą, neteisingai įkalintą vyrą. Salivano melas, nutylėjimai ir neteisinga informacija – viskas susivyniojo į vieną neišraizgomą painiavą.

Nekaltas? – pagalvojo Kovartas.

Žiūrėdamas į ekraną jis prisiminė Salivano žodžius.

Kaltas?

Jis tai padarė.

Jis to nepadarė.

Edna papurtė pluoštą popierių.

– Yra dar keli, kurie ne visai aiškūs. Bet aš tik spėju. Kodėl jis tai darė? Kodėl prisiėmė kaltę už žmogžudystes, kurių neįvykdė?

Ji nutilo ir pati atsakė į savo klausimą:

– ...nes jis tikrai buvo keistas vyrukas, iki galo. Visi serijiniai žudikai stengiasi būti didžiausi ir blogiausi, pikčiausi. Atsimeni tokį vaikiną – Henlį iš Teksaso? Padėjo kitam nužudyti dvidešimt aštuonis. O kai sėdėjo kalėjime, pasklido kalbos, kad Džonas Geisis Čikagoje nužudė trisdešimt tris. Tada Henlis paskambino detektyvui iš Hiustono ir pasakė: „Aš galiu susigrąžinti rekordą..." Na, jie daugiau nei keistuoliai.

– Tiesa, – atsakė Kovartas, o jo siela sugniužo abejonių audroje.

Edna pasilenkė skaityti įvadą.

– Bent trisdešimt devyni nusikaltimai. Na, jis taip sakė. Bet geriau įsitikink.

– Būtinai.

– Gerai. Ar jis tau pasakė kokių nors svarbių smulkmenų dėl žmogžudystės Kise?

– Ne, – greitai atsakė Kovartas. – Jis tik sakė, kad ją suorganizavo.

– Turėjo ką nors pasakyti...

– Jis kalbėjo apie kažkokį neoficialų kalėjimo ryšininką, per kurį galima susisiekti net su žmonėmis, sėdinčiais mirtininkų kamerose. Sakė, kad viską galima padaryti už užmokestį. Bet nepasakė kokį.

– Na, pagalvosim. Bet turi parašyti, ką jis pasakė. Tik viską reikia išsiaiškinti. Na, bus sunku.

Ji pažvelgė į kitą žinių skyriaus pusę, kur du detektyvai skaitė nuorašus.

– Kaip manai, ar jie turi kokių nors tikrų įrodymų? Manau, jie laukia, kol viską išsiaiškinsi ir pateiksi ant sidabrinės lėkštutės.

Jos balse aiškiai buvo girdimas cinizmas.

Jis pažvelgė į ją.

– Edna, – pratarė.

– Nori, kad padėčiau tikrinti informaciją, taip?

Ednos balsas iškart tapo džiugus. Ji pliaukštelėjo ranka per popierių pluoštą.

– Turim sužinoti, kas tiesa, kas galbūt tiesa ir kas visiškas melas, taip?

– Taip. Prašau. Ar gali tai padaryti?

– Mielai. Užtruks kelias dienas, bet aš tuoj pat kibsiu į darbą. Pasakysiu viršininkams. Ar tu tikrai ne prieš, kad prikišiu nagus prie tavo straipsnio?

– Tikrai ne. Jokių problemų.

Edna mostelėjo į kompiuterio ekraną.

– Geriau pasisaugok, kad pernelyg nedetalizuotum Salivano prisipažinimo. Jame gali būti kitų problemų. Neiškask istorijoje kokios nors duobės, iš kurios nebeišsikapstysi.

Kovartas norėjo juoktis arba vemti – nesuvokė, ko labiau.

– Žinai, reikia gerbti senąjį Salį. Niekada nenorėjo palengvinti kitų gyvenimo, – atsisukusi pridūrė ji.

Jis žiūrėjo, kaip Edna Makgy žingsniuoja per žinių skyrių pas redaktorių ir labai energingai su juo kalbasi. Žiūrėjo, kaip jie abu spokso į pokalbio užrašus. Matė, kaip vyras, baigęs skaityti, atskubėjo prie jo.

– Tai tiesa? – paklausė redaktorius.

– Ji taip sako. Aš nežinau.

– Mes turėsime patikrinti kiekvieną dalį.

– Taip.

– Jėzau! Kaip rašyti straipsnį?

– Kaip tuoj mirsiančio vyro žodžius. Teiginiai nepatvirtinti. Niekas nežino, kur slypi tiesa. Pilna klausimų. Ir panašiai.

– Daug aprašymų ir mažai smulkmenų. Mums reikia daugiau laiko.

– Edna sakė, kad padės.

– Gerai. Gerai. Ji pradeda visiems skambinėti. Kaip manai, kada galėsi pulti prie darbo?

– Man reikia pailsėti.

– Gerai. O tie detektyvai...

– Tuoj ateisiu.

Kovartas pažiūrėjo į lapą. Tada išbraukė iš savo užrašų Salivano žodžius ir pabaigė straipsnį: „Nebloga istorija, tiesa?“

Paspaudęs kelis klaviatūros mygtukus, išsiuntė straipsnį į miesto žinių skyrių ir išjungė ekraną. Žinojo, kad straipsnis bus išmatuotas, įvertintas, suredaguotas ir įmestas į pirmą puslapį. Nebežinojo, ar tai, ką parašė, teisinga, ar ne. Suprato, kad pirmą kartą per visus žurnalisto darbo metus nežino, kas yra kas, nes viskas galvoje susimaišė.

Plūduriuodamas neaiškumo jūroje jis nuėjo susitikti su detektyvais.

Šeifer ir Vaisas buvo įniršę.

– Kur tai yra? – paklausė moteris jam įžengus pro konferencijų salės duris. Trys mašininkės sąvaržėlėmis segė puslapius ant stalo, prie kurio vykdavo naujienų konferencijos. Išgirdusios detektyvės balse įtūžį, jos išskubėjo, palikusios krūvą popierių. Kovartas neatsakė. Jo akys nukrypo į langą. Į vidų liejosi nuo įlankos atsispindinti saulės šviesa. Jis matė skubantį kruizinį laivą, Gubernatoriaus kanalu išplaukiantį į vandenyną.

– Kur tai? – paklausė Šeifer antrą kartą, – kur jo motinos ir patėvio mirčių išaiškinimas?

Ji pakratė jam prieš veidą išspausdintą nuorašą.

– Čia apie tai nė žodžio, – beveik išrėkė ji.

Vaisas atsistojo ir atkišo į jį pirštą.

– Pradėkite aiškinti. Dabar. Man nusibodo tie išsisukinėjimai, Kovartai. Mes galim jus suimti kaip liudytoją ir įmesti į kalėjimą.

– Aš ne prieš, – atsakė jis, bandydamas įpykti taip pat kaip detektyvai. – Man reikėtų pamiegoti.

– Žinote, man tikrai nusibodo jūsų grasinimai mano darbuotojui, – pasigirdo balsas už Kovarto nugaros. Tai buvo redakto-

rius. – Kodėl jums nepadirbėjus patiems? Jūs tik ir laukiat, kad jis jums pateiktų visus atsakymus.

– Nes manome, kad jis tuos prakeiktus atsakymus turi, – atsakė Šeifer lėtai, tyliai, grėsmingai.

Vieną akimirką visi sustingo. Pagaliau redaktorius mostelėjo į kelias kėdes, bandydamas išsklaidyti salėje susikaupusią įtampą.

– Prisėskime, – tvirtai tarė jis. – Bandysime viską išsiaiškinti.

Kovartas pamatė, kaip Šeifer giliai įkvėpė ir stengėsi susivaldyti.

– Na gerai, – pasakė ji tyliai. – Dabar laukiu tikro pareiškimo. Ir mes pasitrauksime jums iš kelio. Sutarta?

Kovartas linktelėjo. Įsikišo redaktorius:

– Jei jis sutinka – gerai. Bet dar vienas grasinimas – ir šis pokalbis baigtas.

Vaisas sunkiai atsisėdo ir išsitraukė bloknotą. Šeifer uždavė pirmą klausimą:

– Prašau paaiškinti tai, ką man pasakėte kalėjime.

Šeifer žiūrėjo į jį stebėdama kiekvieną judesį.

Kovarto žvilgsnis susidūrė su jos žvilgsniu. Taip ji stebi įtariamuosius, pagalvojo.

– Salivanas pasakė, kad tas žmogžudystes jis užsakė.

– Jūs tai jau sakėte. Kaip? Kas? Kokie tiksliai buvo jo žodžiai? Ir kodėl jų nėra šioje prakeiktoje kasetėje?

– Jis privertė mane išjungti diktofoną. Nežinau kodėl.

– Gerai, – lėtai pasakė ji. – Tęskit.

– Tai buvo nedidelė viso pokalbio dalis.

– Žinoma. Pasakokite toliau.

– Gerai. Ar žinote, kaip jis nusiuntė mane į Islamoradą? Pasakė adresą ir panašiai. Liepė paimti interviu iš žmonių, kuriuos ten rasiu. Nesakė, kad jie bus mirę. Jis nepasakė nieko daugiau, tik liepė važiuoti...

– Ir jūs prieš ten važiuodamas neprašėte jokio paaiškinimo?

– Jis nieko man nesakė. Buvo nepalaužiamas. Jis tuoj turėjo mirti. Todėl nuvažiavau. Nieko neklausinėdamas. Tai galima suprasti.

– Žinoma. Tęskit.

– Kai sugrįžau į jo kamerą, norėjo, kad nupasakočiau jų mirtį. Norėjo, kad nusakyčiau jam visas smulkmenas, tarkim, kur jie sėdėjo, kaip buvo nužudyti – viską, ką ten pastebėjau. Ypač norėjo sužinoti, ar jie kentėjo. Kai baigiau jam pasakoti, ką atsiminiau apie tuos kūnus, jis atrodė patenkintas. Tiesiog laimingas.

– Tęskite.

– Aš jo paklausiau – kodėl, o jis atsakė: „Nes aš juos nužudžiau." Paklausiau, kaip jis tai padarė, jis atsakė: „Gali gauti viską, ko nori, net čia, jei esi pasiruošęs sumokėti." Paklausiau, kaip sumokėjo, bet jis man neatsakė. Sakė, kad pats turėsiu išsiaiškinti. Sakė, kad nueis į kapus nieko nepasakęs. Paklausiau, kaip viską suorganizavo, bet jis neatsakė. Tik paklausė: „Ar tavęs nedomina mano palikimas?" Liepė įjungti diktofoną. Tada pradėjo prisipažinimą dėl kitų nusikaltimų.

Melas laisvai liejosi jam iš lūpų. Buvo nustebęs, kad tai taip paprasta.

– Ar manote, kad tarp prisipažinimų ir žmogžudystės Monro apygardoje yra ryšys?

Tai – svarbus klausimas, pagalvojo Kovartas. Gūžtelėjo:

– Sunku pasakyti.

– Bet manote, kad jis jums sakė tiesą?

– Taip, kartais. Turiu omeny, jis mane nusiuntė į tą namą, žinodamas, kad kažkas atsitiko. Jis turėjo žinoti, kad jie bus nužudyti. Manau, kad jis gavo, ko norėjo. Bet kaip jis sumokėjo... – Kovartas pritildė balsą.

Šeifer greitai atsistojo ir pažvelgė žemyn į Kovartą.

– Gerai, – tarė. – Ačiū. Ar atsimenate dar ką nors?

– Jei tik atsiminsiu, pasakysiu.

– Mums reikia kasečių originalų.

– Pamatysim, – įsikišo redaktorius. – Tikriausiai gausit.

– Jos gali būti įrodymas, – griežtai pasakė ji.

– Na, mums vis tiek reikia pasidaryti kopijas. Vėliausiai šią popietę. O kol kas galit paimti nuorašą.

– Gerai, – pratarė ji.

Kovartas žvilgtelėjo į redaktorių. Detektyvė staiga tapo pernelyg maloni.

– O jei norėčiau su jumis susisiekti? – paklausė ji.

– Aš būsiu čia.

– Neplanuojate kur nors išvykti?

– Tik namo, miegoti.

– Aha. Gerai. Mums reikės tų kasečių.

– Iš manęs, – pasakė miesto žinių skyriaus redaktorius.

Ji linktelėjo. Vaisas užvertė savo užrašų knygutę.

Akimirką ji piktai žvelgė į Kovartą.

– Žinot, pone Kovartai, man nerimą kelia vienas dalykas. Spaudos konferencijoje po egzekucijos sakėte, kad Bleiras Salivanas kalbėjo apie tos mažos mergaitės nužudymą Pačiuloje.

Kovartas pasijuto taip, lyg jo galva svertų šimtą kilogramų.

– Taip... – ištarė jis.

– Bet to irgi nėra įraše.

– Jis man liepė išjungti diktofoną. Aš jums tai sakiau.

Ji nusišypsojo patenkintu veidu.

– Taigi. Taip ir maniau, kad taip atsitiko...

Ji nutilo, leisdama tylai įkaitinti kambarį.

– Bet tuomet girdėtume Salivaną sakant „išjunk diktofoną“ ar ką nors panašaus, tiesa?

Kovodamas su panika Kovartas apsimestinai ramiai gūžtelėjo pečiais.

– Ne, – atsakė lėtai tardamas žodžius. – Apie tą nusikaltimą jis kalbėjo tada, kai pasakojo apie žudynes Monro apygardoje.

Šeifer linktelėjo. Jos akys buvo įsmeigtos į Kovarto veidą.

– Taip, žinoma. Bet anksčiau to nesakėte. Argi tai ne keista?

Visi nusikaltimai yra kasetėje, išskyrus tuos du, tiesa? Tą, kuris jus atvedė pas jį, ir tą, kuriuo jis viską baigė. Keistoka – nemanytumėt?

– Nežinau, detektyve. Jis buvo nepaprastas žmogus.

– Manau, jūs toks pat, pone Kovartai, – atsakė ji. Apsisuko ir drauge su partneriu išėjo iš konferencijų salės. Jis žiūrėjo, kaip ji žingsniuoja per žinių skyrių ir išeina pro duris. Matė jos blauzdų raumenis. Tikriausiai ji gera bėgikė, pagalvojo. Ji buvo lieso sudėjimo, aiškiai daug laiko praleidusi gerindama savo formą. Bandė save įtikinti, kad ji patikėjo jo žodžiais, bet žinojo, kad tai kvaila.

Redaktorius akimis nusekė detektyvus, einančius per žinių skyrių. Tada giliai įkvėpė ir pasakė savaime suprantamą dalyką:

– Meti, – tarė jis tyliai, – ta merga nepatikėjo nė vienu tavo žodžiu. Ar su Salivanu viskas tikrai taip ir buvo?

– Taip, maždaug.

– Viskas labai abejotina, taip?

– Taip.

– Meti, ar čia vyksta kas nors, ko nežinau?

– Tai tik dėl Bleiro Salivano, – skubiai atsakė Kovartas. – Jis manimi manipuliavo. Jis taip elgėsi su visais. Jis taip darydavo norėdamas pasilinksminti, kai nežudydavo žmonių.

– O kaip tas dalykas, apie kurį užsiminė detektyvė?

Kovartas ieškojo tinkamo atsakymo.

– Salivanas, atrodo, skyrė kai kuriuos nusikaltimus nuo kitų. Tuos, kurie buvo svarbūs, tuos du, kurių nėra kasetėje, na, jie jam buvo kitokie. Visi, išskyrus tuos du, jam buvo įprasti. Visos kitos žmogžudystės tiesiog prisidėjo prie bendros sumos, kuri jį išgarsino. Aš nesu psichologas. Negaliu paaiškinti, kas dėjosi jo galvoje.

Redaktorius linktelėjo.

– Ar taip ir parašei straipsnyje?

– Maždaug taip.

– Įsitikink, kad rašai labai atsargiai. Nerašyk to, dėl ko nors kiek abejoji. Pirma išsiaiškink, ir mes prie to sugrįšime.

Kovartas bandė nusišypsoti.

– Pasistengsiu.

– Smarkiai stenkis, – pasakė redaktorius. – Žinai, dėl to kyla daugiau klausimų, nei yra atsakymų. Tarkim, ką bandė apsaugoti Salivanas? Ar išsiaiškinsi? Kol Edna patikrins likusią prisipažinimo dalį, tu viską ištirsi šiuo požiūriu?

– Taip.

– Velniška istorija. Žmogus suorganizavo žmogžudystę prieš pat savo egzekuciją. Kas galėjo jam padėti – korumpuotas kalėjimo sargybinis? Gal advokatas? Kitas kalinys? Pailsėk, o tada kibk į darbą, gerai? Žinai, nuo ko pradėti?

– Žinoma, – atsakė jis. Ne tik nuo ko pradėti, bet ir kuo baigti – Robertu Erlu Fergiusonu.

Nepaisydamas nuovargio Kovartas likusią dienos dalį iki vakaro praleido žinių skyriuje. Jis nekreipė dėmesio į prie pastato laukiančius naujienų ekipažus taip ilgai, kaip galėjo. Tačiau kai visų stočių vadovai pradėjo skambinėti vyriausiajam redaktoriui, jis buvo priverstas išeiti ir padaryti trumpą netikusį pareiškimą. Žinoma, jis juos labiau papiktino nei nuramino. Po to interviu jie neišvažiavo. Jis neatsiliepė į kitų norinčių pasikalbėti reporterių skambučius. Paprasčiausiai laukė, kol sutems. Kai išleido laikraštį, jis lėtai perskaitė savo parašytus žodžius, lyg bijodamas, kad jie jį psichologiškai slėgs. Vakariniame leidime kelis dalykus pakeitė, labiau suabejojo Salivano prisipažinimu, patvirtino mirtininko žodžių mįslingumą. Paskutinį kartą šnektelėjo su Edna Makgy ir redaktoriumi, lyg derindamas darbo reikalus. Nusileido keleiviniu liftu į pastato apačią, pro maketavimo kambarius, klasifikuotos reklamos skyrių, valgyklą ir rinkimo dokus. Pastatas virpėjo ir ūžė nuo spausdinimo mašinų, pumpuojančių dešimtis tūkstančių laikraščių, keliamo garso. Padais jautė mašinų vibraciją.

Sunkvežimis, kuriuo išvežiojami laikraščiai, pavėžėjo kelis kvartalus ir jis išlipo netoli savo buto. Rankoje laikydamas rytdienos laikraščio numerį nužingsniavo per žvarbią naktį, staiga nuramintas monotoniško savo žingsnių aidėjimo.

Iš arčiau nužvelgė pastato fasadą, stebėdamas, ar nepamatys spaudos atstovų. Jų nesimatė, įsitikino, kad niekur aplink nelaukia ir Monro detektyvai. Nekvaila buvo įtarti, kad jie gali jį sekti. Bet gatvė atrodė tuščia, todėl jis greitai perbėgo šešėliais, tolėliau nuo gatvės žibintų, ir įslinko į vestibiulį. Pirmą kartą nuo įsikraustymo gailėjosi, kad šis kuklus pastatas taip prastai saugomas. Akimirką laukė prie lifto, bet staiga puolė pro atsarginio išėjimo duris ir užlėkė laiptais, greitai kvėpuodamas, dunksėdamas linoleumu dengtomis pakopomis.

Jis pravėrė savo buto duris ir įžengė į netvarką. Minutę stovėjo kambario viduryje gaudydamas kvapą, laukdamas, kol nurims širdis, tada nuėjo prie lango ir pažvelgė į tamsius įlankos vandenis. Vandenį skrodė kelios atsispindinčios miesto šviesos, bet jas prarijo vandenyno gelmės.

Jautėsi visiškai vienas, bet klydo. Jis nesuprato, kiek daug žmonių, kurie, nors ir toli nuo jo, buvo kartu kambaryje kaip vaiduokliai, laukiantys kito jo žingsnio.

Kai kurie, žinoma, buvo ne taip toli. Pavyzdžiui, Andrėja Šeifer sėdėjo mašinoje, stovinčioje už kvartalo, ir pro naktinio matymo žiūronus stebėjo jo netvirtą eiseną šaligatviu, kai jis nesėkmingai stengėsi likti nepastebėtas. Ji buvo tokia susikaupusi, kad nepamatė Tenio Brauno. Detektyvas stovėjo gretimo pastato šešėlyje, slėpdamasis nakties tamsoje. Jis žiūrėjo į šviesas Kovarto bute, kol šios užgeso. Tada palaukė, kol detektyvė nežymėtu policijos automobiliu lėtai nuvažiuos į naktinį miestą, ir atsargiais, tyliais katės žingsniais nuėjo Kovarto buto link.

KETURIOLIKTAS SKYRIUS

Išpažintis

Tenis Braunas, stovėdamas už Kovarto buto durų, klausėsi. Girdėjo ramią tamsą veriančius tolimus miesto naktinio eismo garsus, sumišusius su nervinančiu žalio vabzdžio, puldinėjančio koridoriaus lempą, zyzimu. Krūptelėjo, gretimame bute išgirdęs porą balsų, staiga prapliupusį ir netrukus nutilusį juoką. Akimirką galvojo, iš ko jie juokiasi. Tada vėl įsiklausė prie durų, bet iš Kovarto buto nesklido nė garso. Jis atsargiai uždėjo ranką ant rankenos, silpnai ją spustelėjo ir pastūmė duris, bet šios nepajudėjo. Užrakinta. Pažiūrėjęs į plyšį tarp durų ir sienos, pamatė, kad durys užrakintos.

Jis užgniaužė pyktį ir nusivylimą. Jam nepatiko mintis, kad turės prašyti Kovartą įsileisti. Norėjo patekti į butą tyliai, kaip vagis, pažadinti Kovartą iš miego, kaip šmėkla sėdėti ant jo sapno pakraščio ir reikalauti tiesos.

Už savęs išgirdo metalinį švilpesį ir greitai atsigręžė, bandydamas pasitraukti į šešėlį. Ranka automatiškai siekė pistoleto. Tai liftas važiavo į kitą aukštą. Jis pamatė viršun kylantį siaurą šviesos ruožą, trumpam išryškinusį lifto duris. Nuleido rankas, galvodamas, kodėl jaučiasi toks neramus. Kaltas nuovargis ir abejonės. Vėl pažiūrėjo į duris prieš save, suprasdamas, kad jei kas nors jį čia pamatys – tikrai iškvies policiją, pamanęs, kad tai koks įsibrovėlis, turintis piktų ketinimų.

Juk toks jis ir yra, pagalvojo šyptelėdamas.

Braunas giliai kvėpavo, varydamas iš galvos nuovargį, telkdamasis į tai, kas jį atvedė prie Kovarto durų. Kaktoje pajuto deginantį pyktį ir stipriai pabeldė į storas medines duris.

Kovartas sukryžiavęs kojas sėdėjo viduryje netvarkos, mąstė apie savo tolesnius veiksmus. Kai keturi į pistoleto šūvius panašūs smūgiai atsimušė į jo duris, pirma mintis buvo nejudėti, sustingti, kaip elniui prieš automobilio šviesas. Antra mintis buvo bėgti ir slėptis. Bet jis atsistojo ir nuėjo prie durų.

Giliai įkvėpęs paklausė:

– Kas ten?

Nemalonumai, pagalvojo Braunas, bet atsakė:

– Leitenantas Tenis Braunas. Noriu su jumis pasikalbėti.

Akimirką tvyrojo tyla.

– Atidarykite duris!

Kovartas vos nenusijuokė. Jis pravėrė duris ir pažvelgė pro tarpą.

– Šiandien visi nori su manimi pasikalbėti. Maniau, kad atėjo dar keli vyrukai iš televizijos.

– Ne, tik aš, – atsakė Braunas.

– Bet spėju, kad turit tokių pat klausimų, – tarė Kovartas. – Na, kaip mane radote? Mano namų adreso nėra telefonų knygoje, o redakcija jo neduoda.

– Nesunkiai, – atsakė detektyvas, tebestovėdamas priešais duris.– Jūs man davėt savo namų telefono numerį, kai bandėte ištraukti Bobį Erlą iš kalėjimo. Paskambinau ryšių kompanijai ir pasakiau, kad tai policijos reikalas.

Vyrų žvilgsniai susitiko ir reporteris papurtė galvą.

– Turėjau žinoti, kad pasirodysite. Šiandien viskas einasi blogai.

Braunas mostelėjo Kovartui.

– Man teks čia stovėti, ar galiu įeiti?

Reporteriui tai pasirodė juokinga, todėl jis nusišypsojo ir krestelėjo galvą.

– Gerai. Kodėl ne? Vis tiek būčiau vykęs su jumis susitikti.

Jis atvėrė duris. Bute už jo nugaros buvo tamsu.

– Gal įjungsite šviesą?

Kovartas nuėjo prie sienos ir spustelėjo mygtuką. Detektyvas nustebęs žiūrėjo į apšviestą netvarką aplinkui.

– Jėzau, Kovartai. Kas atsitiko? Kas nors įsilaužė?

Reporteris vėl nusišypsojo:

– Ne, tiesiog mane ištiko pykčio priepuolis. Kol kas nesinorėjo nieko tvarkyti. Dera su mano nuotaika.

Jis nuėjo į svetainės vidurį ir paėmė apverstą fotelį. Pastatęs jį ant kojų, pakvietė detektyvą prisėsti. Nustūmė nuo sofos popierius ir atsisėdo atlaisvintoje vietoje.

– Aš pavargęs, – pasakė Kovartas, – mažai miegojau.

Jis rankomis pasitrynė veidą.

– Aš irgi nedaug miegojau, – tarė Braunas. – Per daug klausimų. Mažokai atsakymų.

– Tokie dalykai tikrai trukdo užmigti.

Du pavargę vyrai žiūrėjo vienas į kitą. Kovartas nusišypsojo ir linktelėjo galva, tarsi pritardamas kambaryje stojusiai tylai.

– Na, klauskite, – tarė jis detektyvui.

– Kas atsitiko?

Kovartas gūžtelėjo.

– Per platus klausimas. Negaliu atsakyti.

– Vilkoksas sakė, kad tai, ką Bleiras Salivanas pasakė prieš sėsdamas į elektros kėdę, tikrai išvarė jus iš rikiuotės. Ką jis pasakė?

Kovartas šyptelėjo.

– Jis taip sakė? Panašu į jį. Tikrai šaltakraujis vyrukas. Nė nemirktelėjo, kai jie paleido elektros srovę.

– Kodėl turėtų? Nesakykit, kad liejot ašaras dėl Salivano.

– Ne, to tikrai nepasakyčiau. Bet vis tiek...

Braunas jį pertraukė:

– Tiesiog Briusas Vilkoksas kitaip mato kai kuriuos dalykus.

– Na, gal ir taip, – linktelėjo reporteris. – Kaip galėčiau žinoti? Taigi, norite žinoti, kas mane sunervino? Ar jūsų ramybė nesutriktų, klausantis prisipažinimo dėl daugybės žmogžudysčių?

– Sutriktų. Taip jau yra buvę.

– Tikrai. Mirtis – jūsų darbo dalis. Taip pat kaip ir Salio.

– Galima sakyti, bet aš manau kitaip.

Braunas bandė nuvyti nuojautą, kad reporteris pirmu žingsniu jį prispaudė. Jis sėdėjo, stebėdamas netvarkingą vyrą jo sujauktame bute. Svarstė, kiek ištvers, kol griebs reporterį ir iškratys iš jo atsakymus.

Kovartas atsilošė, tęsdamas pertrauktą pasakojimą:

– Na, Salis apie savo žmogžudystes daug prikalbėjo. Seni vyrai, senos moterys, jauni žmonės, vidutinio amžiaus žmonės, mergaitės, berniukai. Degalinės darbuotojai ir turistai. Pardavėjai ir tiesiog praeiviai. Pykšt, pokšt. Sukramtyti ir išspjauti vieno blogo žmogaus. Peiliai, ginklai, smaugimai plikomis rankomis, sumušimai lazdomis, pjaustymai, šaudymai ir skandinimai. Visa krūva siaubingų mirčių. Ir išradingų. Nemalonu, labai nemalonu. Verčia susimąstyti, kas dedasi pasaulyje, kodėl kam nors reikia tiek blogio. Gana, kad klausytumeisi kelias valandas. Ar tai negalėjo būti rimta priežastis mano... Kam? Neryžtingumui? Ar tas žodis tinkamas? Neryžtingumui kalėjime.

– Gal ir galėjo.

– Bet jūs taip nemanote?

– Ne.

– Manot, kad mane kankina kas nors kita, ir sukorėt šį kelią, kad paklaustumėt kas. Aš sujaudintas jūsų rūpinimosi.

– Atvykau ne todėl, kad man rūpėtumėt jūs.

– To ir nesitikėjau, – Kovartas nusijuokė. – Man tai patinka, – tarė. – Išgersite, leitenante? Kol išsisukinėsime nuo atsakymų?

Braunas svarstė. Paskui patraukė pečiais, judesys reiškė – kodėl gi ne, ir atsilošė kėdėje. Žiūrėjo, kaip Kovartas atsistojo, nuėjo į virtuvę ir greit sugrįžo nešinas buteliu ir dviem stik-

linėmis rankose bei šešių butelių pakuote po pažastimi. Parodė jį Braunui.

– Pigus viskis. Ir alus, jei norėtumėte. Žurnalistai taip gerdavo mano tėvo laikraštyje. Įsipili alaus, pusę nugeri ir įpili stiklinaitę viskio. Kaip smūgis į galvą. Puikiai pašalina per dieną susikaupusią įtampą. Padeda pamiršti, kad ilgas valandas dirbi sunkų, mažai mokamą darbą be jokių karjeros perspektyvų.

Kovartas paruošė du gėrimus.

– Puikus gėrimas mums abiem. Į sveikatą, – pasakė.

Pusę prarijo keliais greitais gurkšniais.

Alkoholis degino Teniui Braunui gerklę ir šildė pilvą. Jis susiraukė.

– Klaikus skonis. Sugadina ir viskį, ir alų, – pasakė jis.

– Taip, – Kovartas vėl šyptelėjo. – Tai ir yra visas šito gėrimo grožis. Paimi du visiškai gerus dalykus, kurie atskirai yra ganėtinai skanūs, sumaišai juos į viena ir gauni kažką siaubinga. Ir tai išgeri. Veikia taip, kaip jūs ir aš.

Detektyvas vėl gurkštelėjo.

– Bet geriant darosi vis skaniau.

– Na, tuo tai ir skiriasi nuo gyvenimo.

Jis vėl pripylė stiklines, atsisėdo ir perbraukė pirštu stiklinės briauną, klausydamas cypimo.

– Kodėl turėčiau jums sakyti? – prakalbo lėtai. – Kai pirmą kartą atėjau pas jus pasiklausti dėl Fergiusono, mane užpjudėt savo šunimi Vilkoksu. Tikrai nepalengvinot man darbo, tiesa? Kai kalbėjom apie tą peilį, ar norėjot sužinoti tiesą? O gal tiesiog norėjot išsaugoti savo bylą. Pats pasakykit. Kodėl turėčiau padėti?

– Dėl vienos priežasties. Nes aš galiu padėti jums.

Kovartas papurtė galvą.

– Nemanau. Ir nemanau, kad tai rimta priežastis.

Braunas muistėsi kėdėje piktai žiūrėdamas į reporterį.

– O kaip tokia priežastis, – akimirką padvejojęs pasakė: –

Mes abu susiję su šiuo reikalu. Nuo pat pradžių. Niekas dar nesibaigė, tiesa?

– Ne, – pripažino Kovartas.

– Mano manymu, problema ta, kad aš į kažką įklimpęs, bet nežinau, kas tai. Gal galit mane apšviesti?

Kovartas atsilošė ir pažvelgė į lubas, bandydamas nuspręsti, ką detektyvui sakyti ir ko nesakyti.

– Visada beveik tas pats, ar ne? – tarė jis.

– Kas?

– Policininkai ir reporteriai.

Braunas linktelėjo.

– Nekokie partneriai. Geriausiu atveju.

– Kadaise turėjau draugą, – pasakė Kovartas. – Jis buvo žmogžudysčių skyriaus detektyvas, kaip ir jūs. Sakydavo, kad mus abu domina tie patys dalykai, bet dėl skirtingų priežasčių. Ilgą laiką mes negalėjome suprasti vienas kito motyvų. Jis manė, kad aš noriu tik rašyti straipsnius, o aš maniau, kad jis tiesiog nori tirti bylas ir kilti karjeros laiptais. Tai, ką jis pasakydavo, man padėdavo rašyti straipsnius. Reklama, kurią jo byloms padarydavo straipsniai, jam padėdavo nuovadoje. Mes savotiškai maitinom vienas kitą. Taip ir buvo: norėjom žinoti tuos pačius dalykus, mums reikėjo tos pačios informacijos, taikėm kelis panašius metodus, buvome panašūs labiau, nei norėjome pripažinti, ir velniškai vienas kitu nepasitikėjom. Mes dirbome tą patį darbą, bet iš priešingų gatvės pusių ir niekada jos nepereidavome. Tik po ilgo laiko pradėjome vietoj skirtumų matyti panašumus.

Braunas vėl prisipylė stiklinę, jausdamas, kaip alkoholis veikia jo pakrikusius nervus. Nurijo didelį gurkšnį ir įsistebeilijo į Kovartą.

– Detektyvų prigimtis – nepasitikėti tuo, ko jie negali suvaldyti. Ypač jei tai yra informacija.

Kovartas vėl nusišypsojo.

– Todėl šis atvejis toks įdomus, leitenante. Aš žinau šį tą, ką jūs norite sužinoti. Man tokia padėtis ypatinga. Dažniausiai aš bandau išpešti informacijos iš tokių žmonių kaip jūs.

Braunas taip pat šypsojosi, bet ne todėl, kad jam buvo juokinga. Jo šypsena privertė Kovartą stipriau suspausti stiklinę ir pasimuistyti kėdėje.

– Iš pat pradžių sutarėme kalbėtis tik apie vieną dalyką. Ir aš dar neišgėriau tiek, kad jį užmirščiau, argi ne, pone Kovartai? Nemanau, kad šiame bute yra toks kiekis alkoholio, kuris priverstų mane užmiršti. Tiek nėra gal net visame pasaulyje.

Reporteris nutilo, paskui palinko į priekį.

– Žinote ką, detektyve? Aš noriu žinoti. Jūs norite žinoti. Siūlau sandėrį.

Detektyvas lėtai padėjo stiklinę.

– Kokį sandėrį?

– Prisipažinimas. Ten viskas prasideda, ar ne?

– Tiesa.

– Tada pasakykite man tiesą apie prisipažinimą ir aš pasakysiu jums tiesą apie Fergiusoną.

Braunas sėdėjo tiesiai, lyg atmintis jo kalbai ir judesiams būtų suteikusi griežtumo.

– Pone Kovartai, – atsakė lėtai. – Žinot, kas būna, kai augi ir gyveni vienoje mažoje vietovėje? Pradedi jausti, kas blogai ir kas gerai vėjyje, gal dienos kvape, karštyje, pakylančiame vidudienį ir atslūgstančiame vakarop. Tai lyg žinoti dainos natas – tada, išgirdęs ją grojamą, mintyse jau būni tai girdėjęs. Nesakau, kad viskas tobula, kad nieko bloga nevyksta. Pačiula ne tokia didelė kaip Majamis, bet tai nereiškia, kad neturime vyrų, kurie muša savo žmoną, vaikų, vartojančių narkotikus, prostitučių, lupikautojų, plėšikų, žudikų. Viskas kaip dideliame mieste. Tik ne taip ryšku.

– O Bobis Erlas?

– Jis buvo blogas nuo pat pradžių. Žinojau, kad jis tik ir laukia

progos ką nors nužudyti. Gal dėl jo eisenos ar kalbėsenos, ar to kvatojimo, kurį išgirsdavau kaskart, sustabdęs jo mašiną. Jis kilęs iš blogos šeimos ir niekuo nesiskyrė nuo kovinio šuns. Pagyvenęs mieste jis tapo dar blogesnis ir įžūlesnis. Buvo kupinas neapykantos. Nekentė manęs. Nekentė kitų žmonių. Visko nekentė. Gyveno laukdamas, kad pyktis jį visiškai užvaldytų. Visą tą laiką žinojo, kad jį stebiu. Žinojo, kad laukiu. Žinojo, jog žinau, kad jis laukia.

Kovartas pasižiūrėjo į primerktas detektyvo akis, žinodamas, kad Fergiusonas ne vienintelis pritvinkęs pykčio.

– Papasakokite smulkmenas.

– Jų nėra. Viena mergina skundėsi, kad jis sekė ją iki namų. Kita sakė, kad bandė ją įkalbėti sėstis į jo mašiną. Siūliausi ją pavėžėti – pasakė. Tiesiog norėjo būti draugiškas. Bet paskui apylinkės patrulis pastebėjo jį vidurnaktį važinėjantį neįsijungus priekinių žibintų. Kažkas puldinėja ir prievartauja moteris gretimoje apygardoje, bet ekspertizė niekaip negali jo su tuo susieti. Patrulis pavarė jį iš mokyklos teritorijos prieš pamokų pabaigą. Tai įvyko prieš savaitę iki pagrobimo ir nužudymo, o jis negalėjo paaiškinti, ką ten veikė. Po velnių, aš net tikrinau jo vardą nacionalinėje duomenų bazėje ir skambinau Džersio valstijos policijai pasiteirauti, ar jie turi ką nors apie jį. Deja, nieko greit neradau.

– Išskyrus tai, kad vieną dieną Džoanė Šraiver buvo nužudyta.

Braunas atsiduso. Alkoholis kiek apmalšino jo pyktį.

– Tiesa. Vieną dieną Džoanė Šraiver buvo nužudyta.

Kovartas įdėmiai pasižiūrėjo į policijos leitenantą.

– Kažko man nesakote.

Braunas linktelėjo.

– Ji buvo geriausia mano dukros draugė. Taip pat ir mano draugė.

Reporteris linktelėjo.

– Ir?

Braunas tyliai šnekėjo:

– Jos tėvui priklauso kelios technikos parduotuvės. Paveldėjo jas iš savo tėvo. Kai mokiausi vidurinėje, davė man darbo – po pamokų turėjau jas valyti. Jis buvo iš tų, kuriems žmogaus odos spalva nesvarbi, kai visiems kitiems tuo metu ji buvo labai svarbi. Atsimenate Floridą septintojo dešimtmečio pradžioje? Vykdavo eitynės, demonstracijos ir kryžių deginimai. O jis man davė darbą. Padėjo, kai mokiausi koledže. O kai grįžau iš Vietnamo, pasiūlė man eiti dirbti į policiją. Paskambino keliems pažįstamiems. Pasinaudojo savo ryšiais. Paprašė atlyginti už keletą paslaugų. Manote, kad tokios smulkmenos nesisumuoja? Jo sūnus irgi mano draugas. Jis drauge su manimi dirbo parduotuvėje. Mes juokaudavome, dalijomės bėdomis, planais. Anuomet tokie dalykai buvo reti, jūs to gal nežinote. Tai irgi kai ką reiškia, pone Kovartai. Mūsų vaikai žaidė kartu. Jei jūs bent truputį tai suvoktumėte, suprastumėte, kodėl aš dabar sunkiai miegu naktimis. Turėjau kelias skolas. Vis dar turiu.

– Tęskite.

– Ar žinot, kaip galima savęs nekęsti už tai, kad leidai įvykti tam, ko negalėjai sustabdyti – kaip negali neleisti saulei patekėti ar bangoms vilnyti?

Kovartas nejudėdamas žiūrėjo tiesiai prieš save.

– Galbūt.

– Ar žinote, kaip jautiesi, kai tikrai neginčijamai žinai, kad atsitiks kažkas bloga, ir neturi jokios galios tam sutrukdyti? Ir kai tai atsitinka, tiesiai iš savo glėbio prarandi ką nors labai brangaus? Ir tai sudaužo tikro draugo širdį. Ir nieko negali padaryti. Nė menkiausio prakeikto dalyko!

Brauno žodžių jėga privertė jį atsistoti. Jis sugniaužė kumštį erdvėje tarp savęs ir jo, lyg sugriebtų visą viduje skambantį įtūžį.

– Ar dabar suprantat, pone Kovartai? Ar pradedat matyti?

– Manau, taip.

– Mes tą šunsnukį sučiupom. Jis sėdėjo ant kėdės vaipydamasis. Tyčiojosi iš manęs. Suprantat, jis *žinojo*. Manė, kad yra

neliečiamas. Briusas pažiūrėjo į mane ir aš linktelėjau. Aš išėjau iš kambario, o jis Fergiusoną gerai apskaldė. Manot, kad mes jėga išmušėm tą prisipažinimą? Na, jūs visiškai teisus. Mes tai padarėm.

Braunas pliaukštelėjo viena ranka į kitą, garsas buvo lyg šūvis.

– Trinkt! Panaudojom telefonų knygą, kaip tas šunsnukis ir sakė.

Detektyvo žvilgsnis pervėrė Kovartą.

– Smaugėm jį, trankėm, darėm viską, ką tik sugalvojom. Bet jis ištvėrė. Tik spjaudė į mus ir juokėsi. Žinot, jis tvirtas. Ir daug stipresnis nei atrodo.

Braunas giliai įkvėpė.

– Norėjau jį nužudyti, tiesiai čia ir dabar.

Detektyvas suspaudė kumštį ir kyštelėjo jį reporteriui po nosimi.

– Na, ko reikėjo, kai nesuveikė fizinis smurtas? Visuomet padeda truputis psichologijos. Supratau, kad jis mūsų nebijo. Kad ir kaip stipriai jį muštume. Bet ko gi jis bijo?

Braunas atsistojo. Pakėlė savo kelnių klešnę.

– Štai tas prakeiktas ginklas. Kaip jis ir sakė. Dėkle prie kulkšnies.

– Ir tai galų gale privertė jį prisipažinti?

– Ne, – tarė Braunas šaltu, piktu balsu. – Prisipažinti jį privertė baimė.

Detektyvas greitai, vienu staigiu judesiu siektelėjo ranka žemyn ir čiupo už ginklo. Šis įšoko į ranką ir jis atkišęs nusitaikė stačiai į Kovarto kaktą. Atlaužė gaiduką ir pasigirdo šiurpinantis spragtelėjimas.

– Štai taip, – pasakė jis.

Kovartas pajuto karščio pliūpsnį veide.

– Baimė, pone Kovartai. Baimė ir nežinojimas, iki kokios ribos žmogų gali nuvesti pyktis.

Mažasis revolveris atrodė labai smulkus, palyginti su įsitem-

pusia milžiniška detektyvo figūra. Šis palinko į priekį, prispaudė šaltą kaip ledas ginklą Kovartui prie galvos ir kelias sekundes palaikė.

– Noriu žinoti, – pasakė detektyvas. – Nenoriu ilgiau laukti.

Atitraukė ginklą kelis centimetrus nuo Kovarto veido.

Reporteris liko sustingęs savo vietoje. Reikėjo pastangų nukreipti akis nuo juodo šautuvo vamzdžio ir pažiūrėti į detektyvą.

– Nušausit mane?

– O turėčiau, pone Kovartai? Manot, kad taip jūsų nekenčiu, jog galėčiau nudėti už tuos visus klausimus, su kuriais atvažiavote į Pačiulą?

– Jei ne aš, būtų atvažiavęs kas kitas.

Kovarto balsas lūžinėjo nuo įtampos.

– Bet ko kito būčiau nekentęs tiek, kad nužudyčiau.

Reporterį apėmė laukinė panika. Jo akys negalėjo atsitraukti nuo detektyvo piršto, lėtai įsitempiančio ant gaiduko. Net pasirodė, kad mato, kaip jis juda.

Dieve mano, pagalvojo Kovartas. Jis tai padarys. Akimirką manė, kad tuoj nualps.

– Sakyk, – šaltai tarė Braunas, – sakyk tai, ką noriu žinoti.

Kovartas jautė, kaip kraujas išbėga iš veido. Rankos drebėjo. Visa savitvarda išgaravo.

– Aš viską pasakysiu. Tik patraukite ginklą.

Detektyvas jį stebėjo.

– Jūs buvot teisus, buvot teisus. Visą laiką buvot teisus. Tai norėjot išgirsti?

Braunas linktelėjo.

– Matot, – pasakė švelniai, ramiai, – nesunku priversti kalbėti.

Kovartas žiūrėjo į policininką. Tarė:

– Ne mane norit nužudyti.

Tenis Braunas akimirką nejudėjo. Tada nuleido ginklą.

– Tiesa. Ne jus. O gal ir jus, bet kol kas netinkamas metas.

Jis vėl atsisėdo, padėjo ginklą ant fotelio porankio ir vėl paėmė gėrimą. Alkoholiu užliejo pyktį, tada lėtai iškvėpė.

– Nedaug trūko, Kovartai. Nedaug.

Reporteris atsilošė kėdėje.

– Kažkodėl man visada trūksta labai nedaug.

Abu akimirką tylėjo, kol detektyvas vėl prašneko:

– Argi ne dėl to jūs visada skundžiatės? Žmonės nekenčia spaudos, nes ši praneša blogas naujienas. Nužudomas blogų žinių nešėjas, tiesa?

– Taip. Tiktai mes, po velnių, tai suprantame ne taip pažodžiui.

Kovartas staiga iškvėpė ir atsidusdamas aukštu tonu nusijuokė. Akimirką susimąstė.

– Tai taip viskas ir buvo? Nukreipi tą daiktą kam nors į veidą ir žmogaus noras nebūti apkaltintam tiesiog natūraliai išgaruoja.

– Tai nepatvirtinta policininkų vadovėliuose, – atsakė Braunas. – Bet jūs teisus. Ir jūs visą laiką buvot teisus. Fergiusonas sakė tiesą. Taip mes ir išpešėm tą jo prisipažinimą. Bet yra viena maža problemėlė.

– Žinau ją.

Vyrai žiūrėjo vienas į kitą.

Kovarto ištartas sakinys kaip dūmai pakibo ore tarp jų.

– Prisipažinimas buvo tiesa.

Reporteris nutilo, tada pridūrė:

– Taip sakote jūs. Jūs tuo tikite.

Braunas sunkiai atsilošė.

– Tiesa, – ištarė jis. Giliai įkvėpė ir palinksėjo galva. – Negalėjau to leisti. Turėjau per daug patirties. Per daug žinojau. Žinojau, kas atsitiks, jei šitas reikalas pateks į teismus. Bet man trukdė daugybė blogų dalykų. Tai tas pats, kaip užvažiuoti automobiliu ant šlapio purvo. Iš pradžių valdai, bet slysti į priekį, o po akimirkos prarandi kontrolę, slysdamas keliu imi suktis ratu.

Braunas pakėlė stiklinę.

– Bet, supraskit, maniau, kad išsisuksime. Bobis Erlas tapo geriausiu liudytoju prieš save patį. Jo advokatas nesuprato, ką,

po velnių, jis išdarinėja. Mes lengvai įkišome jį į mirtininkų kamerą, kur jam ir priklauso būti, pasitelkę šiek tiek melo ir dezinformacijos. Todėl ir maniau, kad viskas gerai baigsis. Gal nebesapnuosiu košmarų apie Džoanę Šraiver...

– Pažįstu košmarus.

– Ir štai atsiradote jūs su teisingais klausimais. Krapštėte visas menkas nesėkmes, smulkų melą. Žvelgėte tiesiai pro teismo nuosprendį, lyg jo nė nebūtų. Po velnių. Kuo labiau buvote teisus, tuo labiau jūsų nekenčiau. Kitaip negalėjo būti, ar nesuprantat?

Jis sunkiai gurkštelėjo iš stiklinės, tada pastatė ją ir vėl pripylė.

– Kodėl, kai ėmiau iš jūsų interviu, prisipažinot, kad Fergiusonui buvo suduotas antausis? Tai man atvėrė kelią.

Detektyvas gūžtelėjo pečiais.

– Ne, jums atvėrė kelią Briuso įtūžio priepuolis. Kai pamatėt pyktį ir susierzinimą, žinojau, kad patikėsit, jog jis primušė Fergiusoną, kaip tas kalės vaikas ir sakė. Taigi pasakydamas mažą tiesą – kad šis jam trenkė antausį – maniau paslėpsiąs didžiąją. Rizikavau. Nepavyko. Bet buvau arti.

Kovartas linktelėjo.

– Kaip ledkalnis, – pasakė jis.

– Teisingai, – atsakė Braunas. – Viskas, ką matai – graži balta viršūnė. Nematai povandeninių pavojų.

Kovartas nusijuokė, bet ne todėl, kad juokinga – tai buvo tik nervingo palengvėjimo ir energijos pliūpsnis.

– Dar viena smulkmena.

Detektyvas irgi nusišypsojo ir greitai pertraukė reporterio žodžius:

– Matot, žinau, ką Bleiras Salivanas jums pasakė. Tiesą sakant, nežinau, bet tikrai galiu nuspėti. Tai ir yra toji smulkmena, taip?

Reporteris linktelėjo:

– Sakėte, kad žinojot, kas toks Bobis Erlas?

– Žudikas.

– Na, manau, jūs teisus. Žinoma, galit ir klysti. Nežinau. Ar mėgstate muziką, detektyve?

– Taip.

– Kokią?

– Daugiausia popmuziką. Šiek tiek septintojo dešimtmečio *soul* ir roką, kad prisiminčiau jaunystę. Dėl to mano vaikai šaiposi. Sako, kad aš pasenęs.

– Klausotės Mailso Deiviso?

– Žinoma.

– Čia mano mėgstamiausia daina.

Kovartas atsistojo ir nuėjo prie grotuvo. Įdėjo kasetę ir pasisuko į detektyvą.

– Neprieštarausite, jei išklausysime ją iki galo?

Jis paspaudė mygtuką ir gailus džiazas užliejo kambarį.

Braunas spoksojo į reporterį.

– Kovartai, ką darote? Aš čia ne tam, kad klausyčiausi muzikos.

Kovartas susmuko atgal į krėslą.

– *Sketches of Spain*. Labai garsi daina. Paklausk bet kurio žinovo ir jis pasakys, kad tai originalus Amerikos muzikalumo pavyzdys. Ritmai tiesiog persmelkia tave, ramūs ir šiurkštūs – visi iš karto. Turbūt manote, kad baigiasi ramiai ir maloniai. Klystate.

Įvairių pučiamųjų garsai palengva nutilo, o juos pakeitė šaižus Bleiro Salivano balsas. Išgirdęs pirmuosius žudiko žodžius, Braunas palinko į priekį. Ištiesė kaklą garsiakalbių link, sėdėjo tiesia nugara, susitelkęs į tai, ką girdėjo.

– Dabar aš tau pasakysiu tiesą apie mažąją Džoanę Šraiver... Tobuloji mažoji Džoanė... – nebegyvo žmogaus balsas buvo erzinantis, aiškus ir skambus.

– Keturiasdešimtoji, – kasetėje ištarė Kovartas.

Negyvėlio juokas perskrodė tylą.

Reporteris ir policijos detektyvas sėdėjo ramiai, leidosi pagaunami Salivano balso. Kai kasetė pasiekė galą ir spragtelėdama išsijungė, jie sėdėjo tylėdami, žiūrėdami vienas į kitą.

– Po velnių, – pasakė Braunas, – aš taip ir žinojau. Kalės vaikas.

– Tiesa, – atsakė Kovartas.

Braunas atsistojo ir viena ranka trenkė į kitą. Jautė, kaip jo viduje kibirkščiuoja, lyg žudiko žodžiai būtų įelektrinę orą.

– Aš tave pričiupau, šunsnuki. Pričiupau.

Kovartas liko susmukęs vietoje, žvelgė į policininką.

– Niekas nieko nepričiupo, – pasakė tyliai, liūdnai.

– Ką norite tuo pasakyti? – detektyvas pažiūrėjo į kasečių grotuvą, – kas dar apie tai žino?

– Aš ir jūs.

– Nepasakėt tiems detektyvams iš Monro apygardos?

– Kol kas ne.

– Suprantat, kad tai – žmogžudystės bylai svarbių įrodymų slėpimas? Ar suprantat, kad tai – nusikaltimas?

– Kokių dar įrodymų? Melagis pamišęs žudikas papasakoja man istoriją. Apkaltina kitą žmogų įvairiausiais dalykais. Ką tai reiškia? Reporteriai nuolat girdi tokius dalykus. Mes klausome, įvertiname ir atmetame. Sakykit, ką tai įrodo?

– Jo prakeiktą prisipažinimą. Jo motinos ir patėvio mirties aprašymą. Kaip jis viską sugalvojo. Kaip jis ir sakė, priešmirtinis pareiškimas priimtinas teisme.

– Jis melavo. Jis melavo dešinėn, kairėn, aukštyn, žemyn. Manau, kad pačiame gale jis nebežinojo, kas tiesa, o kas – pramanas.

– Mėšlas. Tas pasakojimas man skamba gana suknistai tikroviškai.

– Nes jūs norit, kad tai būtų tiesa. Pažiūrėkite į tai iš kitos pusės. Kas, jeigu pasakyčiau, kad kitoje pokalbio dalyje jis išsigalvojo įvairių dalykų. Prisipažino kaltas dėl nužudymų, kurių tikrai negalėjo įvykdyti. Pateikė neteisingos informacijos. Jis buvo maksimalistas, egoistas ir norėjo, kad už savo darbus būtų prisimenamas. Po galais, jis galėjo pasakyti, kad dalyvavo Kenedžio nužudyme ir žino, kur guli Džimio Hofos kūnas. Taigi jei visa tai

girdėtumėte vienoje krūvoje, ar nepradėtumėte abejoti, kad apie šitas kelias nedideles žmogžudystes jis kalbėjo tiesą?

Braunas sudvejojo.

– Ne.

Kovartas įdėmiai įsižiūrėjo į detektyvą.

– Na gerai. Galbūt.

– O kaip dėl jo ir Bobio Erlo? Kur prasideda išdavystė? Gal jis sugalvojo, kad tai būdas atsikeršyti Bobiui Erlui. Dabar nežinia, ką reiškė jo veiksmai. Dabar jis miręs. Negalite jo paklausti, nebent norėtumėt apsilankyti pragare.

– Aš pasiruošęs.

– Aš taip pat.

Detektyvas veriamai pažiūrėjo į Kovartą, jo veidas prašviesėjo ir jis linktelėjo galva.

– Manau, dabar suprantu.

– Ką?

– Kodėl jums taip svarbu tikėti, kad Bobis Erlas nekaltas. Suprantu, kodėl suvertėte savo butą. Išgirdus, ką pasakė Salivanas, kiek susijaukė jūsų mielas, tvarkingas gyvenimas, tiesa?

Kovartas mostu parodė, kad detektyvas kalba savaime suprantamus dalykus.

– Pulicerio apdovanojimas. Garbė. Ateitis. Ant kortos stovi svarbūs dalykai. Gal būtų geriau, jei viskas tiesiog baigtųsi, tiesa, pone Kovartai?

– Nesibaigs, – atsakė jis ramiai.

– Taip, nesibaigs. Galite markstytis, kiek tik norite, bet vis tiek matysite tą mažą mergaitę, pelkėje pasruvusią kraujais. Kad ir kaip stipriai užsimerktumėt.

– Tiesa.

– Todėl jūs irgi turite skolą, ar ne, pone Kovartai?

– Atrodo, taip.

– Reikia taisyti klaidas. Grąžinti į pasaulį tvarką.

Kovartui atsakyti nereikėjo. Jis liūdnai nusišypsojo ir patrau-

kė dar vieną gurkšnį. Mostelėjo Braunui prisėsti. Detektyvas sudribo ant kėdės, bet pasislinko prie krašto, įsitempė, lyg būtų pasiruošęs pašokti.

– Gerai, – tarė reporteris, – jūs detektyvas. Ką pirma darytumėte? Eitumėte susitikti su Bobiu Erlu?

Braunas pagalvojo.

– Galbūt. Gal ir ne. Lapė nepateks į blogai paspęstus spąstus.

– Jei yra spąstai, kuriuos reikia spęsti. Jei jis yra lapė.

– Ne, – lėtai pasakė Braunas, – Salivanas pasakė kelis dalykus, kuriuos reikės patikrinti Pačiuloje. Galbūt vėl pasikalbėsime su jo senele, apžiūrėsim jos namus. Salivanas sakė, kad kažką praleidom. Eisime pažiūrėti, ar jis kalbėjo tiesą. Pradėsim nuo to ir išsiaiškinsim, kas tiesa, o kas – ne.

Kovartas papurtė galvą.

– Gerai. Išskyrus tai, kad net jei ten nuėję rastume dvidešimties ir dvidešimt penkių centimetrų dydžio blizgaus popieriaus nuotraukas, kuriose Fergiusonas, vykdantis žmogžudystę, įrėmintas ir pastatytas ant židinio, mums iš to nebūtų jokios naudos.

Jis atkišo pirštą į Tenį Brauną.

– Mes negalime jo paliesti, bent jau legaliai. Prieš jį tikrai nepavyks iškelti bylos. Niekada. Nepavyks dėl to prakeikto prisipažinimo ir kitų dalykų, kurie sujaukė šį reikalą. Tai niekada nesuveiks jokiame teisme.

Kovartas giliai įkvėpė.

– ...ir dar vienas dalykas. Vos tik mes ten pasirodysim, jo senelė supras, kad kažkas ne taip. O vos tik ji supras, tai sužinos ir jis.

Braunas linktelėjo, bet šiurkščiai pasakė:

– Man vis tiek reikia atsakymų.

– Man taip pat, – tarė Kovartas. – Bet yra Monro byla. Na, jei Fergiusonas tai padarė – aš tik sakau „jei“ – jei jis tai padarė, galėtumėte jį dėl to pričiupti, – jis nutilo ir pasitaisė: – Mes galėtume. Jūs ir aš.

– Ir tai viską sutvarkytų? Įkištų jį atgal į kalėjimą ir viskas prasidėtų iš naujo? To tikitės?

– Galbūt. Reikia turėti vilties.

– Viltis nėra tai, kuo labai tikėčiau, – pratarė detektyvas. – Kaip ir sėkmė bei maldos. Šiaip ar taip, – tęsė, purtydamas galvą, – bėda ta pati. Vienas melagis sako, kad sudarė sutartį. Bet vienintelis sutarties patvirtinimas guli negyvas Monro apygardoje. Taigi, manai, kad pas Bobį Erlą rasime kokį nors ginklą? Gal jis naudojosi kredito kortele pirkdamas lėktuvo bilietą ar nuomodamas mašiną – tada galėtume nustatyti, kad nusikaltimo dieną jis buvo ten. Manote, kad kas nors galėjo jį pastebėti? O gal jis apie tai kam nors pasakė? Manot, jis toks kvailas, kad paliktų atspaudų, plauką ar kokį kitą įrodymą, kurį tavo mieli draugai iš Monro šerifo departamento duotų nieko neklausinėdami? Manote, jis nepasimokė pirmą kartą tiek, kad šįkart viską padarytų švariai?

– Nežinau. Nežinau, ar jis įvykdė tą žmogžudystę.

– Jei ne jis, tai kas, po velnių? Manot, kad Bleiras Salivanas kalėjime sudarė ir kitų sutarčių?

– Žinau tik viena. Susitarimai, protiniai žaidimai, manipuliacija – jis dėl viso šito gyveno.

– Ir mirė.

– Taigi. Tai buvo paskutinis jo susitarimas.

Braunas kėdėje atsipalaidavo. Paėmęs pistoletą, suko jį aplink pirštą, perbraukdamas per šaltą mėlyną plieną.

– Laikykitės to, pone Kovartai. Laikykitės to *objektyvumo*. Nesvarbu, kaip kvailai atrodytumėte.

Kovartas pajuto staigų pykčio antplūdį.

– Ne taip kvailai, kaip tas, kuris sumušė įtariamąjį žmogžudyste, kad jį per kelias akimirkas būtų galima išteisinti.

Tarp dviejų vyrų stojo tyla, paskui detektyvas tarė:

– Tiesa, kasetėje yra dar vienas dalykas. Salivanas sako: „Žmogus, lygiai toks pat kaip aš...“ – jis piktai dėbtelėjo į reporterį. –

Pone Kovartai, ar jums per kūną nepereina pagaugai? Kaip manot, ką tai reiškia? – detektyvas kalbėjo pro sukąstus dantis. – Ar ne į tą klausimą turėtume atsakyti?

– Taip, – atsakė Kovartas su kartėliu balse. Tyla vėl apgaubė abu vyrus.

– Na gerai, – tarė Kovartas. – Jūs teisus. Pradėkim.

Jis pasižiūrėjo į policininką.

– Ar susitarėm?

– Dėl ko susitarėm?

– Nežinau.

Braunas linktelėjo.

– Taigi, manau, taip, – atsakė policininkas.

Vyrai pažvelgė vienas į kitą. Nė vienas net akimirką nepasitikėjo kitu. Abu žinojo, kad turi išsiaiškinti tiesą, kas atsitiko. Blogiausia, tyliai pagalvojo kiekvienas sau, kad jiems reikia skirtingos tiesos.

– O ką darysime su Monro detektyvais? – paklausė Kovartas.

– Leisim jiems dirbti savo darbą. Bent kol kas. Turiu pats pamatyti, kas ten atsitiko.

– Jie sugrįš. Manau, kad be manęs jie neturi nuo ko pradėti tyrimo.

– Tada pažiūrėsime. Bet, manau, jie grįš į kalėjimą. Aš, jais dėtas, daryčiau taip.

Jis mostelėjo į kasetę.

– ...ir jei nežinočiau apie tai.

Reporteris linktelėjo.

– Prieš kelias minutes kaltinote mane įstatymų laužymu.

Braunas atsistojo ir metė į Kovartą veriamą žvilgsnį. Kovartas jį atlaikė.

– Gali būti, kad dar ne vienas įstatymas bus sulaužytas, kol tai sutvarkysime, – tyliai pasakė policininkas.

PENKIOLIKTAS SKYRIUS

Paieškos

Karščio pliūpsnis ištrynė ribą tarp dangaus ir vandenyno žydrynių. Jis suėmė juos į lipnų glėbį, išspaudė iš plaučių orą. Sunerimę vyrai lėtai žingsniavo drauge nesikalbėdami, kojomis keldami nedidelius pilkšvų dulkių debesėlius, traiškydami kriaukles ir koralų gabaliukus, kuriais buvo nuklota Tarpūno gatvė. Nė vienas iš jų nelaikė kito sąjungininku, tik galvojo, kad tvarko reikalą, o tam reikia jų abiejų – dviese saugiau. Kovartas paliko automobilį prie namo, kur rado lavonus. Tada jie patraukė nuo durų prie durų su Fergiusono nuotrauka, gauta iš *Miami Journal* fotografijų archyvo.

Pasiekę trečią namą, jie jau buvo nusistatę tvarką: Tenis Braunas rodė savo ženklelį, Metjus Kovartas prisistatydavo. Tada jie atkišdavo nuotrauką žmogui, užduodami vienintelį klausimą: „Ar esate anksčiau matęs šį vyrą?“

Jauna motina, vilkinti plonais geltonais marškiniais, geltonomis garbanomis aplink prakaituotą kaktą, nutildė verkiantį vaiką ir papurtė galvą. Kitame kieme pora paauglių vaikinų, tvarkančių išmontuotą valties variklį, apžiūrėjo nuotrauką taip atidžiai, kaip nepamatysi jokioje mokyklos klasėje, bet jie taip pat neigė jį matę. Galingas pilvotas vyras riebaluotais džinsais, džinsine striuke nukirptomis rankovėmis ir *Harley Davidson Motor-*

cycles ženklu atlape atsisakė su jais kalbėti sakydamas: „Su jokiais farais nesikalbu. Ir nesikalbu su jokiais reporteriais. Ir nemačiau nieko, ką būtų verta pasakyti.“ Jis užtrenkė duris jiems prieš nosį, net sudrebėjo aliumininis durų rėmas.

Jie ėjo toliau, nuosekliai tikrindami kiekvieną namą. Keletas žmonių kėlė klausimų ir jiems: „Kas tas vyrukas?“ ir „Kodėl klausiate?“

Kovartas pastebėjo, kad Braunas verčia jam užduotą klausimą savo paties pasiteiravimu. Jei kas klausdavo: „Ar tai kaip nors susiję su žmogžudyste tame name?“, jis atsukdavo klausimą į klausėją: „Ar ką nors žinote apie tai, kas nutiko?“

Bet šis klausimas būdavo sutinkamas tuščiais žvilgsniais ir galvos purtymu.

Braunas pasistengė visų pasiteirauti, ar juos apklausė Monro šerifo departamentas. Atsakymai buvo teigiami. Visi prisiminė jauną detektyvę, klausinėjusią juos tą dieną, kai rasti kūnai. Bet niekas nei girdėjo, nei matė ką nors neįprasta.

– Jie viską patikrino, – sumurmėjo Tenis Braunas.

– Kas?

– Tie draugužiai iš Monro. Jie padarė tai, ką būčiau daręs ir aš.

Kovartas linktelėjo. Jis pažvelgė į nuotrauką rankoje, bet susilaikė garsiai nepasakęs minčių, kurios slėpėsi tamsiose sąmonės kertelėse.

Detektyvo marškinių apykaklė nuo prakaito patamsėjo.

– Romantiška, tiesa? – sumurmėjo jis.

Jie stovėjo prie žemos grandininės tvoros, saugančios žydros spalvos namelį ant ratų su keistu plastikiniu rožiniu flamingu, priklijuotu prie priekinių durų pilka lipnia juosta. Ant plieninių namelio šonų ryškiai atsispindėjo saulė, visas statinys švytėjo. Lange kabojo vienintelis oro kondicionierius, įnirtingai kovojantis su karščiu – jis dzingsėjo ir zvimbė, bet tebeveikė. Už dešimties metrų vaikštinėjo rudas dėmėtas pitbulis, pririštas prie

kreivo kuolo, įsmeigto į kietą žemę. Jis įtariai apžiūrinėjo abu vyrus. Metjus Kovartas pastebėjo, kad šuo stipriai susičiaupęs, nepaisant karščio, nors jis, atrodo, turėjo priversti jį iškišti liežuvį. Šuo buvo budrus, bet ne itin susidomėjęs – atrodė, kad gyvūnui nesuvokiama, jog kas nors galėtų suabejoti jo valdžia šiame kieme ar peržengti jo valdų ribas.

– Ką turite omeny? – paklausė Kovartas.

– Policijos darbą.

Braunas pažiūrėjo į šunį, tada į duris.

– Turėčiau nušauti tą gyvulį. Ar kada nors teko matyti, ką toks gali padaryti tau? Arba vaikui?

Kovartas linktelėjo. Pitbuliai buvo Floridos kasdienybė. Pietų Floridoje narkotikų prekeiviai juos laikė kaip sarginius šunis. Seniai, gyvenantys netoli Okičobi ežero, augino juos purvinose, nelegaliose fermose ir treniruodavo kovoms. Daugelio naujai pastatytų kvartalų namų savininkai pirkdavo juos baimindamiesi įsilaužimų ir apsimesdavo nustebę, kai šuo sudraskydavo kaimynų vaikui veidą. Tokį įvykį Kovartas kartą aprašė straipsnyje, prieš tai praleidęs dieną pritemdytoje ligoninės palatoje prie aptvarstyto dvylikamečio, kurio žodžius slopino skausmas ir prastai atlikta plastinė operacija. Jo draugas Hokinsas norėjo šuns šeimininkui pareikšti kaltinimą dėl užpuolimo vartojant mirtiną ginklą, bet nieko iš to neišėjo.

Jiems dar nežengus nė žingsnio, namelio durys prasivėrė ir pasirodė pusamžis vyras, kuris prisidengė akis ir įsispitrijo į juodu. Jis vilkėjo baltus marškinėlius ir chaki spalvos kelnes, turbūt kelis mėnesius nematiusias skalbimo mašinos. Vyro galva buvo praplikusi, susivėlę plaukai prilipę prie kiaušo, veidas atrodė suvargęs, raudonas, neskustas. Jis priėjo prie jų, nekreipdamas dėmesio į šunį – spurdantį, uodega daužantį į žemę ir nenuleidžiantį akių.

– Ko nors reikia?

Tenis Braunas išsitraukė ženklelį.

– Tik užduoti porą klausimų.

– Apie tuos žmones, kuriems perpjovė gerkles?

– Būtent.

– Kiti policininkai jau klausinėjo. Nieko nežinau.

– Noriu jums parodyti nuotrauką, kad pasakytumėte, ar jį matėte. Per praėjusias kelias savaites ar apskritai kada nors.

Vyras linktelėjo, stovėdamas už metro nuo tvoros.

Kovartas padavė jam Fergiusono nuotrauką. Vyras pasižiūrėjo ir papurtė galvą.

– Gerai įsižiūrėkite. Jūs įsitikinęs?

Jis susierzinęs pažiūrėjo į Kovartą.

– Žinoma, įsitikinęs. Ar jis įtariamasis?

– Tik žmogus, kurį tikriname, – pasakė Braunas. Jis atsiėmė nuotrauką, – neslampinėjo čia, nepravažiavo nuomota mašina?

– Ne, – pasakė vyras. Nusišypsojo, atverdamas burną, pilną rudų dantų ir tarpų. – Nemačiau nieko čia slampinėjančio. Nieko, kas apžiūrinėtų tą namą. Ir esu visiškai tikras, kad tu vienintelis negras, kurį čia kada nors mačiau.

Vyras nusispjovė, sarkastiškai nusijuokė ir pridūrė:

– Jis atrodo kaip tu. Negras.

Tą žodį ištarė tęsdamas abu skiemenis, lyg pašaipos kupiną šiurkščią dainelę – pavertė jį epitetu.

Tada vyras šypsodamasis apsisuko ir švilptelėjo šuniui; tas iškart pakilo, jo nugaros kailis pasišiaušė, dantys atsikišo. Kovartas nenoromis žengė atatupstas, galvodamas, kad šuns šeimininkas praleido daugiau laiko, pastangų ir pinigų rūpindamasis šuns burna nei savąja. Reporteris atsitraukė dar vieną žingsnį ir tik tada pastebėjo, kad detektyvas nė nepajudėjo. Po akimirkos tylos, trikdomos tik nesiliaujančio šuns urzgimo, policininkas apsisuko ir tylėdamas nužingsniavo gatve. Kovartas, norėdamas spėti su juo, turėjo pabėgėti.

Braunas ėjo reporterio automobilio link.

– Važiuojam, – pasakė.

– Dar nepatikrinome kelių namų.

– Važiuojam, – pakartojo Braunas. Jis plačiai mostelėjo į apgriuvusius namus. – Tas šunsnukis sakė tiesą.

– Kokią?

– Juodaodis, vidury dienos važiuojantis šita gatve, būtų matomas kaip fejerverkas. Ypač jaunas juodaodis. Jei Fergiusonas čia būtų buvęs, jis būtų atslinkęs naktį. Gal taip ir padarė. Bet tai didžiulė rizika.

– Kokia rizika naktį? Niekas jo nematytų.

Policininkas atsirėmė į automobilio šoną.

– Nagi, Kovartai, pamąstykite. Jis gavo tik adresą ir užduotį. Nužudyti. Reikia nuvažiuoti į vietą, kur niekada nesi buvęs. Surasti namą, kurio niekada nesi matęs. Įsilaužti ir nužudyti du žmones, kurių gyvenime nesi sutikęs, o paskui pabėgti, nepalikus jokių įrodymų ir nepatraukus į save dėmesio. Labai rizikinga. Reikia daug sėkmės. Ne, pirma reikėtų ištyrinėti vietovę. Turi apžiūrėti, kur eini, su kuo susidursi. Kaip jis tai darydamas galėtų likti nepastebėtas? Visi tie žmonės niekur neišeina. Po galais, pusė jų yra pensininkai, kurie sėdi lauke, kad ir koks būtų karštis, o kita pusė turi darbo ne ilgiau nei penkias minutes. Jiems nėra ką daugiau veikti – tik žiūrėti.

Kovartas papurtė galvą.

– Taip visuomet atsitinka, – atsakė.

– Ką turit galvoje?

– Turiu galvoje, kad taip atsitinka. Tarkim, Salivanas pasakė viską, ką jam reikia žinoti. Visą reikalingą informaciją.

Braunas trumpai patylėjo.

– Galbūt, – pasakė jis. – Bet manau, kad gavęs mirties bausmę ir praleidęs trejus metus kalėjime, Fergiusonas būtų atsargesnis darydamas ką nors, kas galėtų jį ten sugrąžinti.

Reporteris tai suprato. Bet nenorėjo atmesti šitos minties.

– O kodėl jis turėjo čia atvykti praeitą savaitę? Gal jis atvažiavo prieš metus. Tik išėjęs iš kalėjimo. Vos nurimo triukšmas ir

jo veido kokias kelias savaites nebesimatė laikraščiuose ir per televizorių. Atvyksta nekaltas kaip angelas, apeina visą apylinkę. Jis žinojo, kad jie – sena pora. Per metus tikrai niekas nepasikeistų. Atvykęs apsižiūri, apgalvoja, ką reikės padaryti. Gal net pabeldžia į duris, bando jiems parduoti enciklopedijos ar žurnalo prenumeratą. Įeina vidun ir gerai apsižiūri, kol jie išspiria jį lauk. Tada jis tiesiog nueina. Jam nesvarbu, kas jį pamatys, nes žino, kad kol sugrįš, jį jau bus užmiršę.

– Kaip reporteriui – neblogai, – pasakė Braunas. – Galbūt. Išties verta pamąstyti.

Šyptelėjo ir pridūrė:

– Bet jūs juk nenorite to žinoti, tiesa? Norite žinoti, kodėl jam buvo neįmanoma to padaryti. O ne kaip jis būtų galėjęs, ar ne?

Kovartas pravėrė burną atsakyti, bet susilaikė.

– O štai dar viena idėja, Kovartai, – tęsė Braunas. – Jums ji patiks, nes manote, kad vyrukas nekaltas. Tarkim, Bleiras Salivanas tikrai, kaip tvirtino, susitarė dėl to nužudymo su kuo nors, bet ne su Bobiu Erlu. Su visai kitu žmogumi. Ir tikrai norėjo, kad niekam nekiltų minties ieškoti to kalės vaiko, su kuriuo jis susitarė. Ar yra geresnis būdas tai garantuoti, nei pasakyti, kad ponas Nekaltasis ir yra tas žudikas? Jis žinojo, kad anksčiau ar vėliau kas nors vaikščios po gatvę su Bobio Erlo nuotrauka rankose. O jei Bobio Erlo nuotrauka patektų į laikraštį, tai jam duotų pakankamai laiko paslėpti tai, ką padarė. Truputis papildomos sumaišties.

Detektyvas nutilo.

– Žinot, Kovartai, kaip svarbu greit užbaigti žmogžudystės bylą? Kol laikas visiškai neištrynė faktų ir įrodymų?

– Žinau, kad svarbu greitai judėti. Jūs tai ir darėt Pačiuloje, bet pažiūrėkit, kas, po velnių, atsitiko.

Braunas susiraukė.

Kovartas pajuto, kaip prakaitas iš pažastų srūva žemyn, kutendamas šonus.

– Viskas įmanoma, – pasakė.

– Tiesa.

Braunas išsitiesė ir ranka patrynė kaktą, lyg bandydamas suvaldyti ten siaučiančias mintis. Giliai atsiduso.

– Noriu pamatyti žmogžudystės vietą, – pasakė. Leidosi greitai eiti gatve, lyg sparčiai judėdamas galėtų kaip nors išvengti juos apėmusio karščio.

Kai pasiekė tryliktąjį namą, policininkas sudvejojo ir atsisuko į Kovartą.

– Na, bent jau dėl to jam pasisekė.

– Kas?

– Pažiūrėkite į namą, Kovartai. Labai tinkama vieta ką nors nužudyti.

Jis plačiai mostelėjo ranka.

– Namas atokiau nuo gatvės. Jokių artimų kaimynų. Matot, kokiu kampu jis pasuktas? Naktį neįmanoma matyti, kas vyksta viduje, nebent stovėtum tiesiai priešais. Ir dar visai arti. Manai, kad ponas Supuvę Dantys naktį vedžioja savo pitbulį? Niekada. Galiu lažintis iš savaitės atlyginimo, kad nusileidus saulei visi būna truputį išgėrę, televizoriai įjungti ir vieninteliai šitoje gatvėje lieka tie paaugliai. Kiti girti, žiūri *Dalaso* kartojimą arba meldžiasi, kad ateitų Paskutinio teismo diena. Spėju, jie nežinojo, kad ji arčiau, nei jiems atrodo.

Kovartas apžvelgė namą. Jis įsivaizdavo šią vietą naktį ir suprato, kad Braunas teisus. Kartais galėtų pasigirsti triukšmas kokiai nors porai susipykus. Tačiau turbūt jis susimaišytų su pernelyg garsiai įjungtų televizorių garsais. Dūžtantis butelis, girtų ginčai, gal dar šuns lojimas. O jei kas ir išgirstų greitai išvažiuojantį automobilį, turbūt pamanytų, kad tai kokie nors vaikiai, nutrūktgalviškai kovojantys su nuoboduliu.

– Tikrai gera vieta žudyti, – pasakė Braunas.

Namą supo geltona policijos juosta. Detektyvas pralindo po ja. Kovartas nusekė paskui jį prie galinių durų.

– Pro čia, – pasakė Braunas, rodydamas į išlaužtas galines duris.

– Jos užantspauduotos.

– Eina šikt.

Jis atplėšė duris, vienu timptelėjimu suplėšydamas geltoną juostelę.

Kovartas akimirką dvejojo, vis dėlto drauge su juo įėjo į namą.

Mirties kvapas, sumišęs su karščiu, tebetvyrojo virtuvėje, dėl to ten buvo panašu į kapą. Mažame kambaryje buvo daug policijos darbo pėdsakų: pirštų atspaudų ėmimo miltelių ant stalo ir kėdžių. Kreida nupieštos strėlės ir užrašai žymėjo kai kurias vietas. Visos kraujo dėmės tebesimatė ant grindų, bet iš jų aiškiai buvo imta mėginių. Kovartas matė, kad Braunas supranta ir vertina kiekvieną ženklą.

Tenis Braunas apmąstė visą eigą. Vaizduotėje pirmiausia pamatė teismo ekspertus, lėtai apžiūrinčius vietą, atliekančius vienodą žmogžudystės įforminimo darbą. Jis pritūpė prie vienos kraujo dėmės, kuri atrodė beveik juoda ant šviesaus grindų linoleumo. Ištiesęs ranką palietė ją pirštu – pajuto glotnią, trapią išdžiuvusio kraujo konsistenciją. Atsistojęs įsivaizdavo seną vyrą ir moterį užkimštomis burnomis, surištus, laukiančius mirties. Sekundėlę pagalvojo, kiek laiko jie praleido sėdėdami kėdėse, valgydami pusryčius ar pietus, kalbėdamiesi apie Bibliją ar darydami ką nors kita, visai kasdieniška. Tai buvo vienas kraupiausių darbo žmogžudysčių skyriuje bruožų – banalus, pilkas pasaulis, kuriame gyvena žmonės, staiga tampa blogas. Vietos, kurios žmonėms atrodė saugios, tapdavo pražūtingos. Kare iš visų gydytų žaizdų jis labiausiai nekentė tų, kurias padarydavo minos: sprogimo nuplėšti kojų pirštai, nutrauktos kojos ir dar blogiau. Jų nekentė ne dėl barbariškos žalos, o dėl to, *kaip* jos ją darė. Padedi koją ant žemės, žengi vieną žingsnį – ir viskas. Jei pasiseka, prarandi tik koją. Pagalvojo – ar šitie žmonės žino, kad gyvena minų lauke? Pasisuko į Kovartą.

Bent jis tai supranta, pamanė. Net žemė yra nesaugi. Braunas išėjo iš virtuvės, palikęs Kovartą stovėti prie mirties vietos.

Jis greitai perėjo mažą namą, apžvelgdamas ten vykusį gyvenimą. Bergždi gyvenimai, pagalvojo jis, nugyvenami įsikibus į Jėzų, laukiant, kol pasišauks ponia Mirtis. Jie turbūt manė, kad mirtis ateis dėl senyvo amžiaus, bet juos ištiko visai kas kita. Jis sustojo prieš spintelę miegamajame, pažiūrėjo į eilę batų ir šlepečių, išrikiuotų ant grindų kaip pulkas kareivių per paradą. Jo tėvas darydavo tą patį – senyvi žmonės mėgsta, kai viskas savo vietoje. Mezginiai, kamuoliukas siūlų ir ilgos sidabrinės adatos buvo sukrautos krepšyje kambario kampe. Tai jį nustebino – ką reikėtų megzti gyvenant čia? Megztinį? Nesąmonė. Ant stalo pamatė porą mažų gipsinių statulėlių: du mėlynieji strazdai pravertais snapais, lyg giedodami. *Jūs matėte*, mintyse pasakė jis paukščiams. *Kas čia atėjo?* Tada papurtė galvą, nusijuokė. Jo akys toliau bėgiojo po kambarį. Kambarys be didesnių patogumų, pagalvojo. *Kas juos nužudė?* – paklausė jis savęs. Tada grįžo į virtuvę, kur rado Kovartą stovintį ir žvelgiantį į krauju aptaškytas grindis. Šis atsigręžė.

– Ką nors išsiaiškinot? – paklausė.

– Taip.

– Ką? – vėl paklausė Kovartas, nustebęs, bet susidomėjęs.

– Išsiaiškinau, kad norėčiau mirti kokioje nors nuošalioje, užmirštoje vietoje, kur žmonės neitų tyrinėti mano daiktų, – atsakė Tenis Braunas.

Kovartas pažiūrėjo į kreida išraitytą užrašą ant žemės – *naktiniai drabužiai*.

– Kas tai? – paklausė Braunas.

– Senoji moteris buvo nuoga. Jos drabužiai buvo gražiai, tvarkingai sulankstyti, lyg ji ruoštųsi juos dėti į stalčių, o ne būtų nužudyta.

Braunas staiga išsitiesė.

– Tvarkingai sulankstyti?

Kovartas linktelėjo.

Policininkas pažiūrėjo į reporterį.

– Ar atsimenate, kur radome Džoanę Šraiver?

– Taip.

Kovartas prisiminė proskyną pelkės pakraštyje. Jis suprato, kad jam uždavė klausimą, bet nebuvo tikras kodėl. Vaizduotėje apžiūrėjo tą vietą: prisiminė kraujo dėmę ten, kur buvo nužudyta mergaitė, prisiminė saulės šviesą, prasiskverbiančią pro medžių ir vijoklių skliautą. Jis prisiminė juodos, sustingusios pelkės pakraštį, kaip žiūrėjo po susipynusiomis šaknimis į vietą, kur gulėjo Džoanės Šraiver kūnas. Prisiminė vietą, kur ją paguldė suradę žmonės. Pagaliau prisiminė, ką jie rado netoli nužudymo vietos – jos drabužius.

Tvarkingai sulankstytus.

Tai buvo smulkmena, kuri užėmė svarbią vietą pirmajame straipsnyje – maža ironija, daranti situaciją daug tikroviškesnę. Potekstė buvo ta, kad mažosios mergaitės žudikas turi keistą tvarkingumo jausmą ir dėl to yra dar baisesnis, bet kartu – labiau atpažįstamas.

Jis atsisuko į detektyvą.

– Tai kažką sako.

Brauną staiga užliejo įtūžis, jis leido pykčiui aidėti savo mintyse. Tada greitai nuslopino rūsčius jausmus, nuvijo visą įniršį.

– Galbūt, – pasakė jis sunkiai. – Norėčiau, kad sakytų.

Kovartas mostelėjo į namą.

– Ar yra dar kas nors, kas rodo, jog...

– Ne. Nieko. Gal keli dalykai, bylojantys, kas buvo nužudytieji, bet nieko, kas išduotų žudiką. Išskyrus tą menką smulkmeną.

Prieš prabildamas pasižiūrėjo į Kovartą.

– Nors jūs turbūt vis tiek manote, kad tai – sutapimas.

Tada jis peržengė kraujo dėmes ant grindų ir išėjo laukan nė neatsigręždamas, žinodamas, kad saulė virš mažojo namo neapšvietė nieko, kas jam būtų svarbu.

Abu vyrai lėtai ėjo nuo žmogžudystės vietos atgal į automobilį.

– Ar turit nuomonę kaip specialistas? – paklausė Kovartas.

– Taip.

– Gal ją pasakytumėt?

Prieš atsakydamas policininkas sudvejojo.

– Žinot, Kovartai, nuėjęs į kai kurias nusikaltimo vietas, tiesiog ten, kambaryje, jauti visas emocijas, jausmus. Pyktis, neapykanta, panika, baimė ir taip toliau – jie visi tvyro ten kaip kvapai. Bet kas buvo čia? Tik kažkas, kas atliko darbą, kaip aš ar jūs, ar tas paštininkas, su kuriuo radote tuos prakeiktus kūnus. Kad ir kas įėjo ir nužudė tuos žmones, jis mokėjo tik vieną dalyką. Žudyti. Jis nebuvo išsigandęs. Ir nebuvo godus. Jam rūpėjo tik vienintelis dalykas. Tai jis ir padarė.

Kovartas linktelėjo.

Braunas nuėjo prie vairuotojo vietos ir atidarė dureles. Prieš sėsdamas prie vairo, jis per automobilio viršų pažvelgė į Kovartą.

– Bet ar pamačiau viduje ką nors, kas man nenuginčijamai įrodytų, kad Fergiusonas kaltas dėl šitos žmogžudystės?

Jis papurtė galvą.

– ...išskyrus tai, kad žudikas tvarkingai sulankstė drabužius ir jautėsi tikrai patogiai bei įprastai naudodamasis peiliu. Ir aš tikrai pažįstu vieną vyrą, kuriam patinka peiliai.

Jie išvažiavo iš Aukštutinio Kiso, paliko Monro apygardą ir įvažiavo į Deidą – Kovartas pasijuto pažįstamoje teritorijoje. Pravažiavo didžiulį užrašą, kreipiantį turistus į Ryklių slėnį ir Evergleido nacionalinį parką, ir toliau važiavo link Majamio, kol Braunas pasiūlė sustoti ko nors užkąsti. Policininkas vetavo kelis greitojo maisto restoranus, kol jie pasiekė Perino Homstedą. Tada išsuko iš greitkelio ir nuvažiavo prasta kalnuota ir duobėta gatve. Kovartas žiūrėjo į namus, pro kuriuos jie važiavo: maži kvadratiniai vieno aukšto gelžbetoniniai namai pravirais langais su skustuvo aštrumo žaliuzėmis ir plokščiais raudonų čerpių sto-

gais su didžiulėmis televizijos antenomis. Priekiniuose kiemuose veja buvo parudavusi, su retomis žaliuojančiomis piktžolėmis. Prie daugelio namų ant plytų stovėjo automobiliai, už tvorų mėtėsi variklių dalys. Keli vaikai, kuriuos jis matė žaidžiančius lauke, buvo juodaodžiai.

– Ar kada nors teko būti šitoje šalies dalyje, Kovartai?

– Žinoma, – atsakė reporteris.

– Tyrėte nusikaltimus?

– Taip.

– Čia nevyktum ieškoti medžiagos straipsniui apie paauglius, gaunančius koledžo stipendijas, ar tėvus, dirbančius dviejuose darbuose ir gerai auklėjančius savo vaikus.

– Mes rašome ir tokius straipsnius.

– Bet galiu lažintis, nedažnai.

– Na, tai tiesa.

Policininkas akimis greitai perbėgo gyvenvietę.

– Floridoje tokių vietų šimtai. Gal net tūkstantis.

– Kokių vietų?

– Vietų, kuriose žmonės gyvena ant skurdo ir paprasčiausio žmoniškumo ribos. Jų nevadina net žemesniąja vidurine klase. Juodaodžių bendruomenės, kurioms nebuvo leista nei klestėti, nei žlugti – tik išlikti. Visi namai išlaikomi iš dviejų uždarbių, bet, žinote, tie uždarbiai gana maži. Vyrukas dirba apygardos sąvartyne, o žmona – slauge kieno nors namuose. Jie atvažiuoja čia įgyvendinti savo amerikietiškąją svajonę. Nuosavas namas. Vietinė mokykla. Jie čia jaučiasi patogiai. Jie juk nenori išsišokti. Jie tiesiog nori gyventi, galbūt kiek pagerinti savo padėtį. Turėti juodaodį merą. Turėti juodaodžių municipaliteto tarybą. Policijos viršininkas turbūt juodaodis, kaip ir būrys jo bendradarbių.

– Iš kur žinote?

– Matot, aš gaunu darbo pasiūlymų. Esu profesionalus policininkas. Apygardos policijos pajėgų Sunkių nusikaltimų depar-

tamento Žmogžudysčių skyriaus vadovas. Gal šios valstijos teisėsaugos sistemoje ir nesu *ypač* gerai žinomas, bet tikrai *esu* žinomas. Todėl po valstiją truputį pakeliauju. Ypač į tokias vietas kaip Perinas.

Jie važiavo dar kelis kvartalus gyvenamuoju rajonu. Kovartas pagalvojo, kad žemė čia atrodo atšiauri ir nederlinga. Beveik viskas auga pietų Floridoje. Jei ten gabalėlį žemės paliktum neprižiūrėtą, jis iškart apaugtų vijokliais, paparčiais ir kitomis žolėmis. Bet čia atrodė kitaip. Žemė buvo vien dulkės, lyg būtum visai kitoje vietoje – Arizonoje, Naujojoje Meksikoje ar dar kur pietvakariuose. Kur nors arčiau dykumos, o ne pelkės. Braunas pasuko automobilį į didelį bulvarą ir netrukus sustojo. Jie atvažiavo prie nedidelio prekybos centro. Vienoje pusėje buvo didžiulė maisto prekių, kitame – milžiniška pigių žaislų parduotuvė. Viduryje buvo du tuzinai mažų krautuvėlių, tarp jų – nedidelis restoranas.

– Na štai, – pasakė policininkas. – Bent jau maistas bus šviežias, o ne iškeptas pagal receptą, sukurtą kokios nors korporacijos štabe.

– Jūs čia esate buvęs?

– Ne, bet lankiausi daugybėje panašių vietų. Po kurio laiko pradedi atpažinti tokio tipo restoranus.

Jis nusišypsojo.

– Policininkams labai svarbu išmokti atpažinti įvairius tipus, ypač žmonių.

Kovartas pasižiūrėjo į žaislų parduotuvę prekybos centro gale.

– Aš kartą čia buvau. Vyras pagrobė moterį ir vaiką, išeinančius iš parduotuvės. Tiesiog griebė pirmus pasitaikiusius žmones, einančius pro duris. Su jais kokį pusdienį važinėjo mašina, kartkartėmis sustodavo ir kėsindavosi ją išžaginti. Valstijos patrulis, važiuojantis namo po pamainos, pagaliau sustabdė automobilį, pamatęs, kad kažkas negerai. Išgelbėjo jai gyvybę. Ir tam vaikui. Nušovė tą vyruką, kai jis išsitraukė peilį. Vienu šūviu. Tiesiai į širdį. Sėkmingas šūvis.

Kovartas sustojo ir Braunas nusekė jo žvilgsnį žaislų parduotuvės link.

– Jie pirko dovanėles vaiko gimtadieniui, – pasakė reporteris, – raudonų ir mėlynų balionų, nedidelių juokingų baltų kepurių, ant kurių buvo nupiešti klounai. Tebeturėjo tą maišiuką, kai juos išgelbėjo.

Jis prisiminė, kaip moteris stipriai spaudė tą maišelį laisvąja ranka. Kita ji laikė vaiką, kai juos pasodino į greitosios pagalbos automobilio galą. Ant pečių jiems užmetė apklotus, nors buvo jau gegužė ir slogiai karšta. Toks nusikaltimas pats savaime skleidžia šaltį.

– Kodėl juos sustabdė patrulis? – paklausė Braunas.

– Sakė, kad vairuotojas įtartinai elgėsi. Vingiavo. Nenorėjo, kad jį pamatytų.

– Kuriame puslapyje buvo tas straipsnis?

Padvejojęs Kovartas atsakė:

– Pirmame puslapyje. Iškart po perlenkimu.

Detektyvas linktelėjo.

– Žinau, kodėl patrulis sustabdė automobilį, – ištarė tyliai. – Baltaodė moteris. Juodaodis vyras. Tiesa?

Kovartas žinojo atsakymą, bet neskubėjo pasakyti „taip“.

– Kodėl norite žinoti?

– Nagi, Kovartai. Pats man pasakėt statistiką, juk taip? Norėjote sužinoti, ar išmanau, kaip dažnai – FTB duomenimis – juodaodžiai įvykdo nusikaltimus prieš baltaodžius. Na, žinau tą statistiką. Žinau, kaip retai pasitaiko tokių nusikaltimų. Ir žinau, kad būtent tada įkiša straipsnį į pirmą puslapį, o ne apkarpo iki šešių pastraipų ir įdeda į antros laikraščio pusės vidurį. Nes jei tai būtų juodaodžių nusikaltimas prieš juodaodžius, ten jis ir atsidurtų, tiesa?

Jis norėjo nesutikti, bet negalėjo.

– Galbūt.

Policininkas prunkštelėjo.

– „Galbūt“ yra labai aptakus atsakymas, Kovartai, – Braunas plačiai mostelėjo ranka. – Manote, miesto žinių skyriaus redaktorius siųstų vieną geriausių reporterių čia, jei nežinotų, kad tai pirmo puslapio vertas straipsnis? Ne, jis būtų leidęs kokiam nors pradedančiam ar užmiesčio reporteriui užpildyti tas šešias pastraipas.

Braunas pasuko link restorano durų, kalbėjo jau eidamas per stovėjimo aikštelę:

– Norit kai ką sužinoti, Kovartai? Norit žinoti, kodėl čia taip sunku gyventi? Nes visi čia žino, kaip arti jie prie geto. Kalbu ne apie atstumą. Kiek Liberti Sitis nutolęs nuo čia? Kokius penkiasdešimt šešiasdešimt kilometrų? Ne, baimė jį priartina. Jie žino, kad negauna tokių pačių pinigų, tokių pačių programų, tokių pačių mokyklų – nieko tokio paties. Taigi jie turi laikytis įsikibę žemesniosios vidurinės klasės vizijos, lyg tai būtų koks gyvybę palaikantis aparatas. Jie žino, koks gyvenimas gete, ir jiems tai visada pernelyg arti, traukia juos atgal, nuolat bando sugrąžinti į geto gyvenimą. Tie darbai, dėl kurių jie turi anksti keltis ir nevėluoti, čekiai, kurie iškart išgryninami, maži namukai – viskas atitolina getą.

– O kaip šiaurės Floridoje? Pačiuloje?

– Beveik tas pats. Tik ten didžioji baimė yra Senieji pietūs – žinote, kaimiškas gyvenimas, jokios kanalizacijos, namai dervuotais stogais, skurdas, baimė, kad tai sugrįš ir vėl juos įtrauks.

– Ar Fergiusonas kilo iš tokių vietų? Gyvendamas mieste bijojo vieno, kaime – kito?

Detektyvas linktelėjo.

– Bet jis pasistengė ir iš to išsikapstė.

– Kaip ir jūs.

Braunas sustojo ir atsigręžė į Kovartą.

– Kaip aš, – pasakė piktoku balsu. – Bet man tas palyginimas nepatinka, pone Kovartai.

Jie užėjo į restoraną.

Buvo jau seniai po pietų, bet dar per anksti vakaro antplūdžiui, todėl jie buvo visiškai vieni. Atsisėdo prie stalo po langu, pro kurį matėsi stovėjimo aikštelė. Padavėja siauru, baltu drabužiu, išryškinančiu didelę krūtinę, kramtydama gumą rūsčiu veidu, rodančiu, kad bet kokie komentarai bus sutikti be jokio entuziazmo, priėmė jų užsakymą ir pro langelį padavė jį vienininteliam virėjui. Po kelių sekundžių jie išgirdo, kaip čirška kepami mėsainiai ir iškart pasiekė jų kvapas.

Valgė tylėdami. Kai baigė, Braunas užsisakė gabalėlį citrinų torto prie kavos. Jis atsikando vieną kąsnį, paskui dar vieną ir mostelėjo Kovartui šakute.

– Naminis, Kovartai. Turėtumėte paragauti. Tokio Pačiuloje negausi. Bent jau tokio skanaus.

Reporteris papurtė galvą.

– Po velnių, Kovartai, lažinuosi, kad esi iš tų, kurie valgo pietus salotų baruose. Išlaikai liesą, asketišką figūrą žiaumodamas triušių maistą.

Kovartas pritariamai gūžtelėjo pečiais.

– Turbūt geri tą šlykštų prancūzišką vandenį iš butelio.

Kol detektyvas kalbėjo, Kovartas žiūrėjo, kaip padavėja eina prie kito stalelio. Rankose ji laikė skutiklį, pasilenkė kažką nukrapštyti nuo lango. Akimirką krebždeno, valydama nuo stiklo lipnią juostą. Tada atsitiesė, paėmė plakatą ir susuko į ritinėlį. Kovartas akimirką pamatė ant plakato jauną veidą. Padavėja jau ruošėsi eiti, bet jis be jokios tikrai aiškios priežasties mostelėjo jai prieiti.

Ji prisiartino prie staliuko.

– Ir jūs norite paragauti pyrago? – paklausė ji.

– Ne, – atsakė jis, – man tiesiog pasidarė smalsu dėl to plakato.

Jis parodė į popieriaus ritinį jos rankoje.

– Šito? – paklausė.

Padavė plakatą Kovartui, šis ištiesė jį ant stalo prieš save.

Plakate buvo besišypsančios, į kaseles supintais plaukais juoda-

odės mergaitės nuotrauka. Po nuotrauka stambiomis raidėmis užrašyta DINGO. Žemiau buvo tekstas mažesnėmis raidėmis: DONĖ PERI, 12 METŲ, 155 CM ŪGIO, 47 KG SVORIO, DINGO 1990 M. GRUODŽIO 12 D. VAKARE, PASKUTINĮ KARTĄ MATYTA VILKINTI MĖLYNUS ŠORTUS IR BALTUS MARŠKINĖLIUS, AVĖJO SPORTBAČIUS, NEŠĖSI KUPRINĘ SU KNYGOMIS. JEI TURITE KOKIŲ NORS ŽINIŲ APIE JOS BUVIMO VIETĄ, SKAMBINKITE 555–1212 IR KVIESKITE DETEKTYVĄ HOVARDĄ. Plakato apačioje buvo didelis užrašas ATSILYGINSIME.

Kovartas pažiūrėjo į padavėją.

– Kas atsitiko?

Padavėja gūžtelėjo, lyg sakydama, kad teikti informaciją ne jos darbas.

– Nežinau. Maža mergaitė. Vieną dieną yra. Kitą dieną – nebe.

– Kodėl nuimate plakatą?

– Jau praėjo daug laiko, pone. Mėnesių mėnesiai. Niekas iki šiol jos nerado, todėl nemanau, kad plakatas ką nors pakeis. Šiaip ar taip, viršininkas jau vakar liepė jį nuimti, bet aš ką tik atsiminiau.

Kovartas pastebėjo, kad Braunas apžiūrinėja plakatą. Jis pažvelgė aukštyn.

– Ar policija ką nors darė?

– Neteko girdėti. Dar ko nors norėsite?

– Tik sąskaitos, – atsakė Braunas. Jis nusišypsojo, perlenkė lapą ir padėjo jį ant stalo šalia savęs. – Aš šitą pasiimsiu, – pasakė jis.

Padavėja nuėjo atnešti grąžos.

– Verčia pamąstyti, ar ne? – paklausė Braunas. – Jei esi tinkamai nusiteikęs, visokių siaubingų dalykų tiesiog šauna į galvą, ar ne?

Jis neatsakė, todėl detektyvas kalbėjo toliau:

– Turiu omeny, jei praleidi daug laiko dirbdamas ten, kur mirtis, tai visokių keistų dalykų ima ir atsiranda, lyg jie būtų kasdieniški, įprasti, jų net nepastebėtum, jeigu taip įtemptai negalvotum apie tai, kaip ir kada žmonės žudo vieni kitus.

Kovartas linktelėjo.

Braunas atsilošė, šakute rinkdamas nuo lėkštės paskutinius trupinius.

– Sakiau, kad maistas bus šviežias, – pasakė. Tada staiga palinko į priekį, sumažindamas atstumą tarp savęs ir Kovarto. – Atima apetitą, ar ne, Kovartai? Nedidelis sutapimas desertui? – jis bakstelėjo į sulenktą plakatą. – Žinote, gal tai nieko nereiškia. Tik dar viena mergaitė vieną dieną pradingo. Turbūt niekas nesutampa – nei laikas, nei proga. Bet vis tiek įdomu, tiesa? Kad maža mergaitė pradingsta netoli greitkelio, vedančio tiesiai į Kisą. Įdomu, ar ji pagrobta vos išėjusi iš mokyklos.

Kovartas jį pertraukė:

– Aštuoniasdešimt kilometrų nuo Tarpūno gatvės.

Detektyvas linktelėjo.

– Ir visiškai nieko, kas kaip nors sietųsi su mums rūpinčiomis bylomis.

– Taigi, – lėtai ištarė Braunas. – Kodėl užsimanėte jį pamatyti, kai padavėja nuėmė nuo lango?

Policininkas sulankstė plakatą, įsidėjo jį į kišenę, atsistojo ir išėjo iš restorano.

Jie abu sustojo ant šaligatvio. Kovartas pažiūrėjo į žaislų parduotuvę prekybos centro gale ir pamatė, kad prie durų sėdi vyras mėlynais marškiniais, rankose laikydamas nedidelę policininko lazdą. Apsauga, suprato jis. Pagalvojo, kodėl anksčiau to vyro nepastebėjo. Turbūt jį pasamdė po pagrobimo, lyg apsaugininkas galėtų neleisti nutikti dar vienam siaubingam įvykiui. Jis prisiminė, kad net policijai atvažiavus į įvykio vietą, žmonės ir toliau ėjo į parduotuvę, neišsenkanti srovė suaugusiųjų bei vaikų, nešinų pilnais žaislų plastikiniais maišais, ir toliau plūdo, nekreipdama dėmesio į netoliese nutikusį žiaurų įvykį.

Jis atsisuko į Brauną.

– Kas toliau? Nuvažiavome į Kisą ir viskas, ką radome – dau-

giau klausimų. Kur dabar? Kodėl mums nenuvažiavus susitikti su Fergiusonu?

Detektyvas papurtė galvą.

– Ne, pirma grįžtam į Pačiulą.

– Kodėl?

– Na, būtų malonu sužinoti, kad Salivanas kalbėjo tiesą bent apie vieną dalyką, ar ne?

Vyrai išsiskyrė vos grįžę į Majamį. Juos apsupo tiršta tamsi naktis. Dienos karštis vis dar kybojo ore, suteikdamas tamsai svorio ir tankio. Kovartas išlaipino Brauną prie *Holiday Inn* centro, kur šis buvo apsistojęs. Viešbutis stovėjo priešais apygardos Kriminalinį teismą, pusiaukelėje tarp *Orange Bowl* stadiono ir Liberti Sičio pradžios. Tai buvo tarsi urbanistinė niekieno žemė, užstatyta ligoninėmis, biurais, kalėjimais ir lindynių kvartalais, dygstančiais visur, kur tik atsiranda vietos.

Tik įžengęs į kambarį Braunas nusimetė švarką ir nusispyrė batus. Tada atsisėdo ant lovos krašto ir surinko numerį.

– Deido apygardos šerifas. Pietų stotis.

– Norėčiau pasikalbėti su detektyvu Hovardu.

Išgirdo, kaip jį sujungė, ir po akimirkos atsiliepė kapotas, oficialiai skambantis balsas.

– Čia detektyvas Hovardas. Kuo galėčiau padėti?

– Čia detektyvas leitenantas Braunas, Eskambijos apygarda.

– Kaip sekasi, leitenante? Kuo galėčiau padėti?

Vyro balsas iškart prarado kareivišką toną, jį pakeitė linksmumas.

– Na, – atsakė Braunas, iškart pereidamas į tokį patį toną. – Turbūt tai tik tuščios paieškos. Ir skambės truputį keistai, bet norėčiau informacijos apie tokią mergaitę, Donę Peri, kuri dingo prieš kelis mėnesius...

– Taip, eidama namo iš miesto administracijos centro. Jėzau, kokia netvarka...

– Kaip viskas vyko?

– Ar turite kokios nors informacijos? – skubiai paklausė detektyvas.

– Ne, – atsakė Braunas. – Tiesą pasakius, tiesiog pamačiau plakatą ir jis man priminė vieną bylą, kurią kadaise tyriau. Pagalvojau, žinote, kad verta patikrinti.

– Po velnių, – tarė detektyvas, – nesvarbu. Akimirką turėjau vilties. Žinot, kaip būna.

– Tai ar galit papasakoti?

– Žinoma. Nėra ko daug pasakoti. Maža mergaitė, visame pasaulyje neturinti nė vieno priešo, kažkurią popietę eina į plaukimo pamoką. Buvo atostogos, todėl administracijos centre pilna programų vaikams. Paskutinįkart ją matė kelios draugės, einančios jos namų link.

– Ar kas nors matė, kas atsitiko?

– Ne. Viena sena moteriškė, gyvenanti toje pat gatvėje – žinote, ten pilna senų namų su kiekviename lange pučiančiais oro kondicionieriais, keliančiais siaubingą triukšmą. Šiaip ar taip, toji senutė neturėjo pinigų tokį įsitaisyti, žinot, todėl sėdėjo prie ventiliatoriaus savo virtuvėje ir išgirdo riksmą, pamatė nulekiantį automobilį, bet kol ji išėjo į lauką, jis jau buvo nuvažiavęs kelis kvartalus. Baltas automobilis. Pagamintas Amerikoje. Tai viskas. Jokio numerio, jokio aprašymo. Kuprinė su knygomis ir maudymosi kostiumėliu palikta ant šaligatvio. Ta senutė buvo gana nuovoki, bent tai gerai. Paskambino ir pasakė, ką matė. Bet kai patrulis pagaliau atvyko į jos namus, išklausė jos pasakojimo ir išsiuntė automobilio aprašą į policijos nuovadą, viskas buvo seniai pasibaigę. Žinote, kiek baltų automobilių yra Deido apygardoje?

– Daug.

– Taigi. Šiaip ar taip, mes tą bylą tyrėme, kaip tik galėjom, remdamiesi tuo, ką turėjom. Po velnių, tą vakarą tik viena televizija sutiko parodyti mergaitės nuotrauką. Gal ji nebuvo labai miela, nežinau...

– ...o gal ne tokios odos spalvos.

– Na, tiesą sakot. Nežinau, iš ko tie šunsnukiai sprendžia, kas yra tikros žinios. Kai visur iškabinom jos nuotrauką, sulaukėm daug skambučių – sakė, kad ją matė ir šen, ir ten. Bet nė vienas iš jų nepadėjo. Mes patikrinom jos šeimą, galvodami, kad ją galėjo pagrobti koks pažįstamas žmogus, bet, po galais, Periai tvarkingi žmonės. Jos tėvas dirba tarnautoju motorinių transporto priemonių departamente, motina – pradinės mokyklos valgykloje. Jokių problemų namuose. Turi dar tris vaikus. Ką dar galėjom padaryti? Ant stalo turiu šimtus kitų popierių. Užpuolimai, įsilaužimai, ginkluoti apiplėšimai. Yra net kelios bylos, kurias gali pavykti užbaigti. Žinot, turiu laiką leisti naudingai. Turbūt tas pats ir jums. Todėl dabar tai viena iš tų bylų, kur turi laukti, kol atras kūną ir viską perims žmogžudysčių skyrius. Bet taip gali ir neatsitikti. Mes labai arti pelkėtos žemumos, kurioje kūno atsikratyti galima greitai ir paprastai. Dažniausiai taip daro narkotikų platintojai. Jie mėgsta pavažiuoti kokiu senu, apleistu keliu ir tiesiog išmesti kūną į pelkę. Leidžia pelkynų vandeniui paslėpti kūną. Paprasta kaip dukart du. Tačiau taip atsikratyti kūno tinka ir kitiems nusikaltėliams.

– Visiems.

– Visiems, kas mėgsta mažas mergaites. Ir kas nenori, kad jos kam nors pasakytų, ką joms darė, – detektyvas trumpam nutilo. – Tiesą sakant, mane stebina, kad turime ne šimtą bylų, tokių kaip šita. Jei sugebi įsitraukti vaiką į automobilį nepastebėtas, tai nėra nieko, iš ko neišeitum sausas.

– Bet jūs neturite...

– Ne, neturim kitų panašių bylų. Sutikrinau su Monro ir Brovardu, bet jie taip pat nieko panašaus neturi. Patikrinau duomenų bazę ir radau kelis seksualinių nusikaltėlių vardus. Mes net ėjome patikrinti kelis iš tų bjaurybių, bet jie visi arba buvo išvažiavę iš miesto, arba dirbo Donės pagrobimo metu. Bet, žinokite, jau buvo praėjusios kelios dienos...

– Ir?

– Ir nieko. *Nada*. Nulis. Visiškai jokių įrodymų, išskyrus tai, kad ta mergaitė jau seniai dingusi. Na, pasakokite apie tą savo bylą. Kas nors panašaus?

Braunas įtemptai mąstė, galvodamas, ką atsakyti.

– Ne visai. Mano byloje mergaitė buvo baltaodė ir ėjo iš mokyklos. Sena byla. Turėjome įtariamąjį, bet negalėjom išlaikyti teismo nuosprendžio. Buvome arti.

– Na, nepasisekė. Pamaniau, gal turite ką nors, kas mums padėtų.

Braunas padėkojo detektyvui ir padėjo ragelį. Mintys privertė jį pašokti ant kojų. Jis priėjo prie lango ir pažvelgė į tamsą. Iš savo kambario galėjo matyti didįjį Rytų–Vakarų greitkelį, kertantį Majamio centrą ir nusidriekiantį tolyn, į valstijos gilumą, pro užmiesčio kvartalus, oro uostą, fabrikus ir prekybos centrus, miesto pakraščio bendruomenes į pelkėtą valstijos vidurį. Evergleidą keičia Didysis Kipras. Dar yra Loksahačis ir Kamščiatraukio pelkė, ir Vitlakuči upė, ir Okalos, Oceolos ir Apalačikolos miškai. Floridoje niekas nėra per daug toli nuo tamsių, slaptų vietų. Kelias akimirkas žiūrėjo į pro šalį lekiantį mašinų srautą, bet liovėsi. Pasakė sau, kad tai tik dar viena pradingusi maža mergaitė. Šįkart tai įvyko mieste, todėl bylos tyrimas prapuolė kitų kasdienių siaubų sumaištyje. Vieną akimirką ji yra, kitą – jos nebėra, lyg niekada nė nebūtų buvę – tik kelių liūdinčių žmonių galvose ir jie visą laiką sapnuos košmarus. Jis papurtė galvą, bandydamas save tikinti, kad tai tik paranoja. Dar viena maža mergaitė. Džoanė Šraiver. Po jos buvo kitų. Donė Peri. Tikriausiai buvo viena vakar. Viena rytoj. Jos tiesiog išnyksta. Prie pradinės mokyklos. Administracijos centro. Šviesos už jo lango ir toliau skrodė naktį.

Kai Kovartas atvyko į *The Miami Journal* biblioteką, lankytojus aptarnavo tik vienas žmogus. Jauna moteris, padėjėja, drovi ir

neryžtinga, todėl buvo sunku kalbėtis su ja žvelgiant į akis, nes ji visą laiką buvo nuleidusi galvą, lyg jos sakomi žodžiai verstų ją jaustis nepatogiai. Ji tylomis palydėjo Kovartą prie kompiuterio terminalo ir paliko vieną, kai jis įrašė *Donė Peri.*

Ekrano kampe atsirado žodis *Ieškome*, jį greitai pakeitė žodžiai *Du įrašai.*

Jis juos peržiūrėjo. Pirmasis buvo tik keturi stulpeliai policijos tiriamų nusikaltimų suvestinėje, kurią išsiuntinėdavo į žmonių namus pietinėje valstijos dalyje. Pagrindiniame laikraštyje nepasirodė nė vieno straipsnio. Antraštė skelbė: POLICIJA PRANEŠA, KAD DINGO 12 METŲ MERGAITĖ. Straipsnis paprasčiausiai informavo, kad Donė Peri negrįžo namo po plaukimo pamokos. Antras įrašas – POLICIJA SAKO, KAD NETURI INFORMACIJOS DINGUSIOS MERGAITĖS BYLOJE – buvo truputį ilgesnis, nes pakartojo visas smulkmenas iš pirmojo straipsnio. Antraštėje tilpo visa nauja su byla susijusi informacija – arba bent jau buvo matyti jos stoka.

Kovartas atspausdino abu įrašus – tai užtruko tik kelias akimirkas. Nežinojo nė ką galvoti. Sužinojo tik kiek daugiau, nei jam pasakė padavėja.

Jis atsistojo. Tenis Braunas buvo teisus, pagalvojo. Tu eini iš proto.

Jis nužvelgė salę. Daug reporterių dirbo prie kompiuterių terminalų, visi buvo susikaupę prie žalių šviečiančių kompiuterių ekranų. Jis sugebėjo įeiti į biblioteką nepastebėtas niekieno iš naktinės pamainos ir labai dėl to džiaugėsi. Nenorėjo niekam aiškinti, ką čia veikia. Kelias sekundes žiūrėjo į dirbančius reporterius. Tai buvo toks nakties metas, kai žmonės nori grįžti namo, ir žodžiai, užpildantys kitos dienos laikraštį, būna trumpesni, skubotesni, bent iš dalies padiktuoti nuovargio. Jautė, kaip toks pat išsekimas apima ir jį. Pažiūrėjo į du popieriaus lapus rankose, du išspausdintus straipsnius, kuriuose aprašytas Donės Peri dingimas. Dvylikos metų. Vieną karštą rugpjūčio rytą

eina plaukioti į vietinį baseiną. Niekada nebegrįžta namo. Tikriausiai mirusi jau prieš kelis mėnesius. Senos naujienos.

Pasitraukė nuo kompiuterio terminalo, bet tada sugalvojo kitą dalyką, aklą šūvį. Sugrįžo prie kompiuterio ir įrašė vardą *Robertas Erlas Fergiusonas*.

Kompiuteris pyptelėjo ir beveik iš karto parašė žodžius *Dvidešimt keturi įrašai*. Kovartas vėl atsisėdo ir įrašė *Katalogas*. Bibliotekos kompiuteris vėl išmetė sąrašą. Kiekvieno įrašo data pateikta drauge su apytiksliu straipsnio ilgiu. Kovartas peržiūrėjo sąrašą, atpažino kiekvieną iš jų. Ten buvo ir pirmasis straipsnis, ir tęsiniai, prierašai, ir straipsniai, parašyti po Fergiusono paleidimo, ir pagaliau pats paskutinis straipsnis, parašytas po Bleiro Salivano mirties bausmės įvykdymo. Jis dar kartą peržvelgė sąrašą ir šįkart pastebėjo straipsnį, rašytą praėjusį rugpjūtį. Pasižiūrėjęs į datą atsiminė, kad tuo metu su dukra atostogavo *Disnėjaus pasaulyje.* Tai buvo praėjus mėnesiui po Fergiusono paleidimo, bet dar prieš jo išteisinimą. Keturios dienos prieš tai, kai Donė Peri paliko šį pasaulį. Sąraše jis apibūdintas taip: *6 centimetrai. Trumpas*. Kovartas pasirinko jį.

Įrašas iš religinio puslapio. Tai buvo savaitinis pamokslų ir kalbų, kurias rengiamasi kitą dieną sakyti Deido apygardos bažnyčiose, sąrašas. Maždaug viduryje buvo užrašas: KALBĖS BUVĘS MIRTININKAS.

Kovartas perskaitė:

...Robertas Erlas Fergiusonas, kalinys, neseniai paleistas iš Floridos mirtininkų kameros, neteisingai apkaltintas žmogžudyste Eskambijos apygardoje, Naujosios Vilties baptistų bažnyčioje 11 val. kalbės apie savo patirtį ir tai, kaip jį palaikė tikėjimas, išgyvenant kriminalinės sistemos padarinius.

Ta bažnyčia buvo Perine.

ŠEŠIOLIKTAS SKYRIUS

Jaunoji detektyvė

Detektyvė Andrėja Šeifer pasitiko aušrą prie darbo stalo. Ji bandė miegoti, bet nesisekė, todėl nusnūdo tik protarpiais. Atsibusdama tirštoje ankstyvo ryto tamsoje, ji stengėsi užmiršti siaubingą košmarą, pilną kraujo ir perpjautų gerklių. Ji greitai apsirengė ir nuvažiavo į Monro apygardos šerifo skyriaus žmogžudysčių poskyrį Ki Large. Iš savo darbo vietos antrame aukšte galėjo žiūrėti pro langą ir matyti blyškiai rožinį šviesos ruožą, lyg potėpį nakties pakraštyje. Ji įsivaizdavo, kaip lėtai ŷra tamsa ties Golfo srove, kur aštrus kaip skustuvas rytas pjausto formas ant besiblaškančių bangų ir pagaliau vienu kirčiu išlaisvina horizontą nuo vandenyno.

Akimirką ji norėjo būti savo patėvio žvejybos laive, tvarkyti kabliukus beveik visiškoje tamsoje, stovėti išskėtus kojas, kad nenugriūtų dėl bangų siūbavimo. Jos rankos būtų slidžios nuo ruošiamo jauko, bet vis tiek greitai tvirtintų jaukines žuvis prie kabliukų ir rištų ant valo mazgus. Šiandien žvejyba būtų sėkminga. Aukštai virš vandens kybotų juodi audros debesys, o karštis keltų nedidelius vandens viesulus, dar tamsesnius ir baisesnius juodo dangaus fone. Bet išalkusios žuvys kiltų į paviršių, laukdamos audros, norėdamos pasisotinti. Išlikti susikaupusių vėjų pakraštyje ir nuolat judinti jauką, pagalvojo ji. Grei-

tas jaukas skumbrėms ir pelamidėms, ir ypač marlinams. Maža žuvelė, besiplakanti ir besidaužanti į bangas, vagojanti tamsius Golfo srovės vandenis – puikus jaukas ieškančioms maisto didžiosioms žuvims.

Todėl man ir patiko žvejoti, pagalvojo ji. Ne kova su kabliuku ir valu, nesvarbu, kaip tai įspūdinga, ir ne audringas paskutinis pasitampymas su žuvimi prie laivo borto. Ir ne pliaukštelėjimas per nugarą girtuokliškai pasveikinant. Labiausiai man patiko ieškoti ir laukti. Ji žvelgė pro langą ir mąstė apie viską, ką žino ar ko nežino. Kai šviesa pagaliau nugalėjo kasdieniame mūšyje, ji vėl atsigręžė į ant stalo išmėtytų popierių krūveles.

Žvilgtelėjo į apibendrinamąjį protokolą, kurį parengė apklaususi Tarpūno gatvės gyventojus. Niekas negirdėjo ir nematė nieko, kas būtų verta dėmesio. Tada peržiūrėjo teismo medicinos eksperto pranešimą. Tiesioginė abiejų aukų mirties priežastis buvo ta pati – staiga perpjauta dešinioji miego arterija ir todėl prarasta daug kraujo. *Jis buvo kairiarankis*, pagalvojo ji. *Stovėdamas už jų peiliu perskrodė gerkles*. Oda aplink žaizdą buvo tik truputį nubrozdinta. *Naudojo skustuvą, o gal plieninį medžioklinį peilį. Kažką labai aštraus*. Nė viena auka nepatyrė pomirtinio susidorojimo. *Jis juos nužudė ir išėjo*. Priešmirtiniai sužalojimai ant abiejų aukų rankų – to ir reikėjo tikėtis. Žudikas surišo taip stipriai, kad virvė įsirėžė į odą. Lipnios juostos atraiža juos nutildė. Vyrui buvo sumušta kakta, perskelta lūpa ir sulaužyta pora šonkaulių. Jo dešinės rankos krumpliai buvo apdaužyti, ant jų buvo dažų žymių, kėdės kojomis buvo subraižytas virtuvės linoleumas. *Jis bent kovojo, nors tik kelias akimirkas. Jis turbūt buvo antras, todėl prispaudęs ranką prie kėdės atlošo bandė išsilaisvinti, kol jam trenkė į krūtinę ir galvą.* Nebuvo ženklų, kad moteris išprievartauta, nors ji ir rasta nuoga. *Pažeminimas*. Šeifer prisiminė, kad matė tvarkingai sulankstytus senosios moters naktinius drabužius virtuvės kampe. Tvarkingai sulankstytus. Kas tai padarė? Auka ar žudikas? Nuograndos iš panagių

nieko neparodė. Abi aukos buvo kruopščiai ištyrinėtos lavoninėje, tačiau tuo nieko nepasiekta.

Šeifer numetė popierius ant stalo. Juose nebuvo nieko naudinga. Na, bent jau nieko, ką būtų lengva pastebėti.

Ji paėmė nusikaltimo vietos pirminės apžiūros protokolą ir buvo nustebinta dokumentų kalbos. Mirtis nužeminta iki pačių formaliausių, bejausmių žodžių. Viskas pamatuota, pasverta, nufotografuota ir įvertinta. Senoji pora surišta šešių milimetrų storio nailonine skalbinių virve – tokios parduodamos bet kurioje parduotuvėje. Du gabalai: vienas metro šešių centimetrų ilgio, kitas lygiai vieno metro ilgio, atkirpti nuo trijų metrų šešiasdešimt penkių centimetrų ilgio virvės, rastos sandėliuke. Žudikas padarė slankią kilpą, uždėjo ant aukų riešų, tada tris kartus apvyniojo ir, kad laikytųsi, užbaigė paprastu mazgu.

Paprastas, neišskirtinis mazgas, laikinas, užrištas greitosiomis. Tokio stiprumo, kad išlaikytų juos iki mirties, bet toks, kurį po kurio laiko galima atnarplioti. Tai jai bylojo vieną dalyką: žudikas buvo ne vietinis, o atvykęs iš kitur. Kiso žmonės mokėjo rišti stiprius mazgus – jie būtų suraizgę ką nors tvirtesnio, jūreiviško.

Ji linktelėjo. Vidurys nakties. Įsilaužė. Juos sugriebė, surišo, užkimšo burnas. Jie manė, kad tik apiplėš, o paklusnumas išgelbės jiems gyvybę. Jokiu būdu. Jis juos tiesiog nužudė. Maksimali baimė. Greitai. Veiksmingai. Jokio laiko gaišimo. Tylus peilis. Jokių šūvių, kurie pažadintų kaimynus. Jokio apiplėšimo. Jokio išprievartavimo. Jokių trankomų durų, panikos kupino bėgimo.

Žudikas tiktai įeina, nužudo ir išeina, stabteli tik atversti Biblijos ant stalo, stovinčio tarp aukų. Žudikas, kurį matė ir girdėjo tik aukos. Visos žmogžudystės palieka žinią, pagalvojo ji. Pelkėje rastas narkotikų platintojo kūnas su kulkos palikta žaizda pakaušyje ir auksiniu laikrodžiu bei deimantine apyranke ant rankų palieka vienokią žinią. Jauna moteris, maniusi, kad saugu autostopu keliauti namo iš restorano, kuriame dirba padavėja,

rasta už trijų apygardų nuoga, negyva ir išprievartauta – visai kas kita. Namelyje ant ratų aptiktas senas vyras, kuriam galų gale nusibosta slaugyti vėžiu sergančią žmoną, todėl ją nušauna ir nusišauna pats, rankose laikydamas penkiasdešimt penkerių metų senumo vedybinių nuotraukų albumą, pasakoja visiškai kitokią istoriją.

Ji pažvelgė į nusikaltimo vietos nuotraukas. Dvidešimties ir dvidešimt penkių centimetrų nuotraukos jai priminė sunkų mirties kambario karštį ir šleikštulį keliantį lavonų kvapą. Visuomet būna blogiau, kai gamta turi laiko pasidarbuoti žmogžudystės vietoje: visas nuo gyvenimo užsilikęs orumas greitai išgaruoja kylančioje temperatūroje. Tai trikdė ir visą tyrimą. Ją išmokė, kad kiekviena minutė, praėjusi po nužudymo, padaro jį vis sunkiau išaiškinamą. Senos, jau atšalusios bylos, kurias išaiškina, patenka į laikraščius. Bet kiekvienai bylai, pasibaigusiai kaltinamąja išvada, tenka šimtas neišpainiotų, suraizgytų įtarimų mazgais.

Du seni žmonės, užauginę serijinį žudiką, nužudomi patys. Koks tai nusikaltimas?

Kerštas. Gal teisingumas. Gal kokia nors iškreipta jų kombinacija.

Ji toliau nagrinėjo nusikaltimo vietos tyrimo rezultatus. Ant linoleumu užklotų grindų buvo rasti du daliniai pėdų atspaudai su kraujo apvadais. Atpažintas *REEBOK* krepšinio batų pėdsakas keturiasdešimt trečio–keturiasdešimt penkto dydžio. Padai buvo modelio, kuris gaminamas pastaruosius šešis mėnesius. Ant senojo vyro kraujo dėmės buvo prilipę drabužių pluošto. Medvilnės ir poliesterio audinys, dažniausiai naudojamas treningams. Į namą įeita pro galines duris. Senos, sutrūnijusio medžio durys atsidarė vos prisilietus atsuktuvu ar kirtikliu. Ji papurtė galvą. Įprastas vaizdas Kise. Vandenynas, vėjas ir druskingas oras sugraužia durų rėmą, ir tai žino kiekvienas smulkus vagis, dirbantis dviejų šimtų šešiasdešimties kilometrų ruože tarp Majamio ir Ki Vesto.

Bet tai ne kokio nors smulkaus vagies darbas.

Ji griebė rašiklį ir užsirašė kelias pastabas: apklausti technikos parduotuvių darbuotojus, pažiūrėti, ar kas pirko peilį, virvę ir atsuktuvą ar laužtuvėlį. Vėl pasikalbėti su visais kaimynais, paklausti, gal kas pastebėjo įtartiną mašiną. Patikrinti vietinius viešbučius. Ar jis atsivežė Bibliją? Patikrinti knygynus.

Iš viso to ji daug nesitikėjo.

Tęsė: patikrinti, ar per ekspertizę buvo rasta kas nors žaizdose ant kaklo. Gal spektrografinis patikrinimas parodė metalo pėdsakus, kurie ką nors pasakytų apie žmogžudystės įrankį. Tai buvo svarbu. Ji rikiavo mintis su karišku tikslumu: jei žudikas nepalieka jokių pėdsakų – savo kūno ženklų, tarkim, spermos, pirštų atspaudų ar plaukų, jį apkaltinti galėtum tik išsiaiškinęs, ką jis turėjo – žmogžudystės ginklą, kraujo pėdsakus ant batų ar drabužių, kokį nors daiktą iš namų. Bet ką.

Šeifer pasitrynė akis ir pagalvojo apie Kovartą. Svarstė – ką jis slepia? Tame nusikaltime jam yra kažkas svarbaus. Bet kas?

Mintyse ji įsivaizdavo reporterį, atsiminė jo žvilgsnį, kalbėseną. Ji nedaug išmanė apie reporterius, bet žinojo, kad šie visuomet nori atrodyti žinantys daugiau, nei iš tikro žino, kad sukurtų įvaizdį žmonių, kurie dalijasi informacija, o ne tiesiog ją išvilioja. Kovartas buvo ne toks. Kai pirmąkart sutiko jį nusikaltimo vietoje, jis neuždavė jai nė vieno klausimo apie žmogžudystes Tarpūno gatvėje. Ir darė, ką galėjo, kad nebūtų apklaustas.

Ką tai sako? Kad jis jau žino visus atsakymus.

Kodėl jis juos turėtų slėpti? Kad ką nors apgintų.

Bleirą Salivaną? Neįmanoma.

Jis nori apsaugoti save.

Bet tai jai vis tiek niekuo nepadėjo. Ji paišinėjo ant priešais gulinčio tuščio lapo, braižė koncentrinius apskritimus. Jie vis labiau tamsėjo, kol pagaliau ji visiškai užpildė apskritimų vidų rašalu.

Atsiminė paskaitą iš studijų policijos akademijoje laikų – keturi iš penkių žudikų pažįsta savo aukas.

Na gerai, tarė ji sau. Bleiras Salivanas pasako Metjui Kovartui, kad jis suorganizavo tą žmogžudystę. Kaip jis tai galėjo padaryti sėdėdamas kalėjime?

Ji nusiminė. Kalėjimai – tai atskiri pasauliai. Jei esi pasiruošęs sumokėti, galima gauti viską, net mirtį. Ir visi kalėjime žino, kaip veikia mainai ir apsikeitimai. Bet pašaliečiui perprasti to pasaulio machinacijas sunku, kartais neįmanoma. Įprasti būdai paveikti, kurių dažnai sėkmingai griebdavosi policija – baimė būti nubaustam, netekti laisvės – kalėjime neveikia.

Ji pasibjaurėdama apgalvojo kitą savo žingsnį – kalėjime apklausti visus žmones, kuriems teko kalbėtis su Salivanu. Vienas iš jų turėtų būti jo informacijos kanalas, pagalvojo. Bet kaip jis sumokėjo? Jis tikrai neturėjo pinigų. O gal turėjo? Jis tikrai neturėjo jokios įtakos. Jis buvo vienišius, kuris sėdo į elektros kėdę. Bet ar tikrai?

Kaip jis galėjo užmokėti?

Ir kodėl jis tai pasakė Metjui Kovartui?

Jai staiga toptelėjo mintis: o jei jis jau buvo sumokėjęs anksčiau?

Ji giliai įkvėpė.

Bleiras Salivanas sudaro žmogžudystės sutartį ir mes manome, kad užmoka ją įvykdžius. Tai savaime suprantama. Bet galima pažvelgti ir kitaip. Šeifer įsiaudrino, o jos vaizduotė ėmė dirbti kaip pašėlusi. Ji prisiminė sprogų jaudulį, kai virš žaliai juodų vandenų pamatė iškilusį platų, tamsų marliną, besirengiantį pulti jos jauką. Viena akimirka, įelektrinanti, gaivinanti kovos pradžia. Pati geriausia akimirka, pagalvojo.

Ji pakėlė telefono ragelį ir surinko numerį. Skambutis suskambo tris kartus, pagaliau kitame gale pasigirdo dejonė:

– Klausau.

– Maikai? Čia Endė.

– Jėzau Kristau. Ar visai nenori miego?

– Atleisk. Ne.

– Palauk sekundėlę.

Ji palaukė, klausydamasi jo prislopinto aiškinimo žmonai. Išgirdo žodžius: „Tai jos pirma svarbi byla...“ – tada pokalbį pertraukė tekančio vandens garsas. Paskui stojo tyla, po jos pasigirdo linksmas partnerio balsas:

– Žinai, aš esu vyresnysis detektyvas, o tu naujokė. Jei sakau miegoti – tai eik miegoti.

– Atleisk, – vėl atsiprašė ji.

– Cha! – atsakė jis, – nenuoširdus atsiprašymas. Na gerai, kas tau neduoda ramybės?

– Metjus Kovartas.

Ištarusi jo vardą, nusprendė: nepasakyk visko iš karto.

– Ponas Nieko Nesakysiu?

– Tas pats.

Ji šyptelėjo.

– Jėzau, tas kalės vaikas mane stulbina.

Jai buvo paprasta įsivaizduoti partnerį, sėdintį ant lovos krašto. Jo žmona laiko prie galvos prisispaudusi pagalvę, kad pokalbis netrukdytų. Kitaip nei daugumos detektyvų partnerių, jos santykiai su Maiklu Vaisu buvo dalykiški ir bejausmiai. Kartu jie dirbo neilgai, bet tiek ilgai, kad retkarčiais drauge juoktųsi, nors nepakankamai ilgai – jiems būdavo svarbu, iš ko juokiasi. Jis buvo tvirtas karštakošis vyras, neturintis vaizduotės. Jam geriau sekėsi rodyti nuotraukas liudytojams ir peržiūrinėti draudimo bendrovių įrašus. Tai, kad jis per dešimt metų įgijo tiek pat patirties, kiek ji per kelis mėnesius, buvo mintis, kurią ji stengėsi kuo greičiau išmesti iš galvos. Jai buvo lengva jį aplenkti.

– Mane irgi.

– Tai ką norėjai pasakyti?

– Manau, reikėtų jį truputį paspausti. Surasti ir kamantinėti. Eiti į jo darbovietę. Į jo butą. Užklupti, kai jis eina bėgioti. Kai maudosi vonioje. Bet kada.

Vaisas nusijuokė.

– Ir?

– Turim pasistengti, kad jis suprastų, jog nepaleisim, kol nesužinosim, ką jis slepia. Pavyzdžiui, kas įvykdė tas žmogžudystes.

– Nebloga mintis.

– Tačiau kam nors teks patikrinti kalėjimą. Gal ten kas nors ką nors žino, pavyzdžiui, tas seržantas. Ir, manau, kam nors reikėtų patikrinti Salivano daiktus. Gal jis ką paliko, kas mums galėtų kaip nors padėti.

– Endc, ar šitas pokalbis negalėtų palaukti padoresnio laiko, pavyzdžiui, aštuntos ryto.

Vaiso balse skambėjo nuovargis.

– Po velnių, ar nenorėtum truputį numigti?

– Atsiprašau, Maikai. Turbūt ne.

– Man nepatinka, kad tu panaši į mane. Atsimenu savo pirmąją svarbią bylą. Aš irgi tvoskiau ugnimi. Negalėjau sulaukti, kada pradėsiu ją tirti. Patikėk manimi. Neskubėk.

– Maikai...

– Gerai, gerai. Tu norėtum spausti tą Kovartą, o aš apklausiu kalinius ir sargybinius, gerai?

– Taip.

– Žinai, – Vaisas nusijuokė, – šiame departamente tokia intuicija ir padeda žengti į priekį. Na gerai. Eik nervinti Kovartą, o aš grįšiu į Starką. Bet noriu su tavim dalytis informacija. Kiekvieną dieną. Gal dukart per dieną, supranti?

– Visiškai.

Ji nežinojo, ar ketina laikytis pažado. Padėjo ragelį ir pradėjo tvarkyti savo stalą: kišti dokumentus į aplankus, krauti protokolus į tvarkingas krūveles, segti savo komentarus prie dokumentų ir aplankų, statyti parkerius ir pieštukus į puodelį. Kai jau buvo patenkinta tvarka ant savo darbo stalo, pajuto, kad tikrai turi nuojautą.

Viskas mano rankose, pagalvojo ji.

Ji važiavo Majamio link kepinant vidudienio saulei, kaitinančiai mašinos stogą, niūniuodama po nosimi Džimio Bafeto dainas apie Florida Kisą ir svajojo.

Žmogžudysčių bylos jai buvo naujas dalykas – devynis mėnesius ji dirbo patrule, tris mėnesius tyrė vagystes, kilo karjeros laiptais dėl savo gabumų ir lygių galimybių, kurias departamente suteikė moterims ir tautinėms mažumoms. Ji buvo kupina ambicijų, energijos ir įsitikinimo, kad sunkiu darbu gali kompensuoti patirties stoką. Taip ji spręsdavo daugumą savo problemų, nes buvo vienintelė šeimoje, užaugusi Aukštutiniame Kise. Jos tėvas – Čikagos policijos detektyvas – buvo nužudytas atlikdamas pareigą. Ji ilgai mąstė apie pasakymą „atlikdamas pareigą“, ir suvokė, kokia nuvalkiota šį frazė. Ja bandoma suteikti kažkokios svarbos tam, kas, jos nuomone, įvyko dėl didelės klaidos ir nesėkmės. Norėta sukurti įspūdį, kad žūdamas „atlikdamas pareigą“, jis padarė kažką naudinga, bet ji žinojo, jog tai – netiesa. Jos tėvas tyrė apgavystes, dažniausiai tvarkėsi su menkais sukčiais ir apgavikais, bandydamas sustabdyti nesibaigiančią bangą pensininkų ir imigrantų, manančių, kad praturtės investuodami į vis keistesnius projektus. Vieną rytą jis su partneriu surengė reidą į nelegalių aukso prekeivių lizdą. Ten buvo dvidešimt žmonių, jie sėdėjo ir, skambindami telefonais, siūlė žmonėms investuoti į auksą. Nei siūlomi planai, nei reidas nebuvo neįprasti – tai policininkų ir nusikaltėlių kasdienybė. Vienintelis nenumatytas dalykas buvo tas, kad vienas iš skambintojų buvo karštakošis vaikis ir turėjo paslėptą ginklą; jis dar nė sykio nebuvo įkliuvęs ir nežinojo, jog teisėsaugos sistema jį paleis beveik nepaliestą. Jis iššovė vieną šūvį. Šis pramušė silpną pertvarą, padarytą iš pigaus kartono, ir įsmigo tiesiai jos tėvui į krūtinės ląstą. Tuo metu jis sėdėdamas rašėsi netikrus suimamų žmonių vardus.

Jokios naudos, pagalvojo ji. Visiškai jokios naudos.

Jis mirė rankoje laikydamas pieštuką.

Jai tuomet buvo dešimt metų ir ji atsimena stambų vyrą, kuris su ja visuomet šėlo, elgėsi taip, lyg ji būtų berniukas, kai dar buvo maža ir kai paaugo, vesdavosi į Komiskio parką parodyti *White Sox* beisbolo komandą. Jis ją išmokė žaisti beisbolą ir vertinti fizinę jėgą. Gyvenimas atrodė labai aiškus. Jie gyveno paprastame plytiniame name. Ji lankė vietines apygardos mokyklas, kaip ir jos vyresnieji broliai. Pistoletas, kurį tėvas nešdavosi į darbą, atrodė mažiau svarbus nei švarkai ir ryškūs kaklaraiščiai, kuriuos jis nuolat dėvėjo. Jai išliko tik viena jųdviejų nuotrauka, daryta lauke praūžus pūgai. Jie stovėjo šalia sniego senio, kurį kartu nulipdė. Rankomis buvo apkabinę sniego senį, lyg šis būtų žmogus, nuotraukoje pozuojantis kartu su jais. Buvo ankstyvas balandis, kai centrinėje šalies dalyje ilga žiema jau slinko į pabaigą, bet staiga užgriuvo paskutiniai šalčiai. Senis besmegenis buvo su beisbolo kepuraite, akmenukų akimis ir šakomis vietoj rankų. Jie užrišo jam ant kaklo šaliką ir veide išpiešė juokingą šypseną. Sniego senis buvo puikus, atrodė kaip gyvas. Žinoma, jis ištirpo. Orai staiga pasikeitė ir po savaitės jo jau nebebuvo.

Jie persikėlė į Kisą praėjus metams po jo mirties.

Pirma norėjo vykti į Majamį – ten jie turėjo giminių. Tačiau nusprendė keliauti piečiau, kai jos mama gavo darbą – vadovauti restoranui netoli sportinės žūklės uosto. Ten atsirado ir jos patėvis.

Jis jai visai patiko, pagalvojo. Ne toks artimas, bet pasiruošęs ją išmokyti to, ką žinojo apie žvejybą. Pagalvojusi apie jį, matė sodrią rausvą spalvą, kuria saulė nudažė jo rankas, ir ikivėžinius baltus taškelius, nusėjusius jo odą. Ji visada norėjo juos paliesti, bet niekada to nepadarė. Jis vis dar plukdė žmones žvejoti į Banginių įlanką, o savo trylikos metrų *Bertram* sportinės žvejybos laivą pavadino „Paskutinė proga“. Visi klientai manė, kad jis turi omeny žvejybą, o ne nereikšmingą laivo kapitono egzistavimą.

Motina niekada to nesakė, bet Andrėja buvo įsitikinusi, kad gimė per atsitiktinumą – kai tėvai jau buvo vidutinio amžiaus – daugiau nei dešimtmečiu vėliau nei broliai. Šie paliko Kisą vos tik amžius ir išsilavinimas leido tai padaryti: vienas jų išvažiavo į Atlantą mokytis korporacijų teisės, kitas – dirbti į Majamį, klestinčią įmonę, kuri vertėsi importu ir eksportu. Šeimoje buvo juokaujama, kad jis – vienintelis legalus importuotojas visame mieste, todėl pats neturtingiausias. Pirma ji galvojo sekti vieno brolio pėdomis, paskui kito, lūkuriavo Floridos universitete ir stengėsi išlaikyti gana aukštą pažymių vidurkį, kad patektų į magistrantūrą.

Nusprendė stoti į policiją po to, kai ją išprievartavo.

Tas atsiminimas paliko randą jos sąmonėje. Buvo semestro pabaiga Geinsvilyje, beveik vasara, karšta ir drėgna. Ji neketino eiti į studentų vakarėlį, bet po sunkaus psichologijos egzamino buvo išsekusi ir aptingusi, todėl, kai kambario draugės ėmė įtikinėti, ji sutiko.

Prisiminė didžiulį triukšmą. Balsai, muzika, pernelyg daug žmonių, susigrūdusių į mažą erdvę. Senas medinis namas drebėjo nuo tokios minios. Ji greitai išgėrė alaus, kad numalšintų troškulį, ir atsipalaidavo, apsvaigusi ir susitaikiusi su aplinka.

Gerokai po vidurnakčio, visiškai atsiskyrusi nuo kambario draugių, ji viena ėjo namo, atmetusi tūkstantį pasiūlymų palydėti. Buvo tiek išgėrusi, kad jaustų laimingą susiliejimą su naktimi, netvirtai žingsniuodama po nakties dangumi. Prisiminė nebuvusi tokia girta, kad negalėtų rasti kelio namo, bet tai įstengė tik neskubėdama.

Lengvas taikinys, pagalvojo.

Du vyrus, išlindusius iš tamsos už jos nugaros pastebėjo tik tada, kai ją sugriebė. Jie užmetė jai ant galvos striukę ir talžė kumščiais. Ji nespėjo surikti, neturėjo laiko išsilaisvinti ir pabėgti nuo jų. Labiausiai nekentė šitos prisiminimų dalies.

Aš būčiau galėjusi tai padaryti. Ji pajuto, kaip blauzdų rau-

menys įsitempė. Vidurinėje mokykloje buvo vieno kilometro bėgimo čempionė. Du medaliai moterų bėgimo komandoje. Jei būčiau galėjusi išsilaisvinti bent vieną sekundę, jie niekada nebūtų manęs pagavę. Būčiau nuvariusi juos nuo kojų.

Ji atsiminė dviejų vyrų svorį, spaudžiantį ją žemyn. Skausmas atrodė stiprus, bet keistai tolimas. Bijojo, kad uždus arba ją pasmaugs. Muistėsi tol, kol vienas iš jų jai smogė ir galvoje sprogo skausmas, nuo kurio apsvaigo daug labiau nei nuo alkoholio. Ji nualpo. Paskui beveik džiaugėsi buvimo be sąmonės tamsa, nes tai buvo geriau nei skausmas ir siaubas dėl to, ką jai darė.

Ji greitai važiavo į Majamį, skubėdama vis labiau ir prisimindama vis daugiau. Nieko neatsitiko, pagalvojo. Išprievartauta atsibudau ligoninėje. Mane valė, badė ir tvarkė. Pateikiau pareiškimą universiteto apsaugai. Tada miesto detektyvui. *Ar galite apibūdinti užpuolikus? Buvo tamsu. Jie mane laikė prispaudę. Bet ar galite pasakyti, kaip jie atrodė? Jie buvo stiprūs. Vienas iš jų užmetė striukę man ant galvos. Ar jie buvo baltaodžiai? Juodaodžiai? Lotynų Amerikos žmonės? Žemi? Aukšti? Kresni? Ploni? Jie buvo ant manęs. Ar jie ką nors sakė? Ne. Jie tiesiog tai padarė.* Ji paskambino namo ir išgirdo, kaip jos motina pradėjo beviltiškai verkti, o patėvis greitai ir piktai kalbėjo, lyg kaltindamas dėl to, kas atsitiko. Po to ji pasikalbėjo su išprievartavimo atvejais konsultuojančia socialine darbuotoja, kuri linksėjo ir klausėsi. Šeifer žiūrėjo į tą moterį ir suprato, kad užuojauta – dalis jos darbo, kaip ir žmonių pramogų parkuose, kurie stovi ir draugiškai mojuoja turistams, apsimesdami, kad daro tai spontaniškai. Ji išėjo iš ligoninės, grįžo namo ir laukė, kad kas nors įvyktų. Nieko neįvyko. Jokių įtariamųjų. Jokių areštų. Tik viena bloga naktis, kai kažkas bloga atsitiko universiteto teritorijoje. Triukšmingas pasilinksminimas bendrabutyje. Viską užmiršk ir gyvenk toliau.

Jos sumušimai užgijo ir išnyko.

Ji palietė mažą baltą randą prie akies. Jis išliko.

Jos šeimoje niekas nekalbėdavo apie tai, kas nutiko. Grįžo į Kisą ir pamatė, kad niekas nepasikeitė. Jie tebegyveno gelžbetoniniame name su vaizdu į vandenyną iš antro aukšto, su ventiliatoriais, išjudinančiais karštą orą kiekviename kambaryje. Jos motina tebevaikščiojo į restoraną įsitikinti, kad žaliųjų citrinų pyragas šviežias, strombidės kepa gruzdintuvėje ir viskas paruošta kasdieniam prie baro besistumdančių turistų ir žvejų antplūdžiui. Kasdienybė po truputį įsitrynė į jų gyvenimą ir metų metus liko tokia pati. Ji grįžo į darbą patėvio laive, lyg niekas nebūtų pasikeitę. Prisiminė, kaip žiūrėdavo į jį – flegmatiškai vairuojantį laivą, pro tamsius akinius stebintį žalius vandenis, ieškantį gyvybės, kol ji dirbo kokpite, nešiodavo klientams gėrimus, juokdavosi iš jų nepadorių juokų, verdavo masalą ant kabliukų ir laukdavo veiksmo.

Ji pasitaisė tamsius akinius prieš ryškiai šviečiančią saulę.

Bet aš pasikeičiau, pagalvojo.

Ji įprato rašyti motinai laiškus, išlieti visas savo nuoskaudas ir jausmus ant alyvomis kvepiančio laiškų popieriaus, kurį pirkdavo vietinėje vaistinėje, žodžiais ir ašaromis sutepdama plonus lapus. Po kiek laiko ji jau neberašė apie išprievartavimą, apie skylę, kurią du beveidžiai vyrai išplėšė jos sieloje, o rašydavo apie pasaulį, apie orą, savo ateitį, praeitį. Tą dieną, kai ėjo laikyti stojamojo egzamino į policijos akademiją, ji parašė: *Negaliu sugrąžinti Tėčio...* ir pasijuto geriau, nes nebyliai išsakė sieloje glūdėjusį jausmą, kuris jai atrodė toks aiškus.

Žinoma, ji niekada neišsiuntė tų laiškų ir niekam jų nerodė. Laikė juos dirbtinės odos aplanke, kurį pirko amatų parodoje Majamio priemiestyje. Neseniai ji pradėjo rašyti laiškuose savo bylų apžvalgas – visus spėjimus ir numanymus, kurių nedėjo į oficialius protokolus ir užrašus. Kartais pagalvodavo – kas atsitiktų, jei motina perskaitytų tuos laiškus, tariamai adresuotus jai: ar ji būtų labiau šokiruota to, kas nutiko jos dukrai, ar to, ką jos dukra matė atsitinkant kitiems.

Ji įsivaizdavo senąją porą Tarpūno gatvėje. Jie neturėjo jokios galimybės. Jie žinojo, ką užaugino. Ar jie tikėjo galintys paleisti Bleirą Salivaną į šį pasaulį ir už tai neatsakyti? Visi galų gale turi atsakyti.

Šeifer pagalvojo apie pirmą kartą, kai pakėlė sunkų 357 *magnum Koltą*, standartinį Monro policijos pareigūnų ginklą. Jo svoris ramino: ginklas jos rankose laikėsi tvirtai ir kuždėjo, kad ji jau niekada nebebus auka.

Ji spustelėjo greičio pedalą ir nežymėtas policijos automobilis šoko pirmyn – greitis artėjo prie šimto trisdešimties, lekiant per vidudienio karštį.

Pirmąją šaudymo treniruočių dieną ji pataikė į taikinį vieną kartą iš šešių. Kitą dieną pataikė du kartus iš šešių. Kai baigė šešių savaičių treniruotes, visi šeši šūviai iš šešių būdavo tiesiai viduryje. Po to ji treniruodavosi bent kartą per savaitę. Ji taip pat plėtė savo žinias, išmoko naudotis mažesniu automatiniu šautuvu bei maištų malšinimo priemonėmis, įmontuotomis kiekviename policijos automobilyje. Neseniai pradėjo praktikuotis naudoti karinį M-16, o asmeniniam naudojimui paėmė NATO modelio devynių milimetrų kalibro pistoletą.

Ji nukėlė koją nuo pedalo ir leido automobiliui grįžti prie leistino greičio. Pažiūrėjusi į galinio vaizdo veidrodėlį, pamatė greitai artėjantį kitą automobilį, besirikiuojantį į gretimą kelio juostą. Tai buvo nežymėtas fordas, jame sėdėjo policininkas, kuris akivaizdžiai gaudė kelių nutrūktgalvius. Matyt, ji pravažiavo pro radarą ir ištraukė jį iš slėptuvės.

Jis pažvelgė į ją pro tamsių aviatoriaus akinių viršų.

Ji šyptelėjo ir perdėtai gūžtelėjo, pamatė, kaip anas išsiviepė. Jis pakėlė ranką, rodydamas „viskas gerai“, ir aplenkė ją. Ji įsijungė radijo siųstuvą ir nustatė valstijos policijos bangą.

– Čia Monro žmogžudysčių skyriaus vienas keturi. Atsakykite.

– Monro žmogžudysčių skyriau, čia pareigūnas Vilisas. Važiavot 150 kilometrų per valandą greičiu. Kur gaisras?

– Atleiskite. Graži diena, tiriu svarbią bylą ir nusprendžiau truputį paskubėti. Toliau važiuosiu lėčiau.

– Jokių problemų, vienas keturi. Gal turit laiko užkąsti?

Ji nusijuokė. Bandymas kabinti lekiant strimgalviais.

– Hmm, dabar negaliu. Bet pamėgink po keleto dienų Largo štabe.

– Būtinai.

Jis pakėlė ranką ir pamažu sustojo kelkraštyje.

Kelias dienas turės vilties, pagalvojo, ir panoro iš anksto atsiprašyti. Jis nuliūs. Ji turėjo vieną taisyklę – niekada nemiegoti su policijos pareigūnais. Niekada nedarė to su žmonėmis, su kuriais žinojo susitiksianti ateityje.

Vėl palietė randą prie akies.

Du randai, pagalvojo ji. Vienas išorėje, kitas viduje.

Važiavo toliau į šiaurę Majamio link.

The Miami Journal naujienų skyriaus priimamojo sekretorė informavo, kad Metjaus Kovarto biure nėra. Ją apėmė nuostaba, kurią greitai pakeitė susijaudinimas. *Jis kažko ieško*, pagalvojo. *Jis ką nors seka*. Pasakė norinti susitikti su miesto žinių skyriaus redaktorium ir laukdama galvojo apie savo įtarimus. Sekretorė trumpai pakalbėjo telefonu, tada mostelėjo prisėsti ant sofos; čia ji ėmė nekantriai laukti. Po dvidešimties minučių redaktorius išėjo iš už dvigubų durų su ja susitikti.

– Atsiprašau, kad priverčiau jus laukti, – skubiai pasakė, – vyko pasitarimas ir negalėjau išeiti.

– Norėčiau vėl pasikalbėti su Kovartu, – tarė ji, stengdamasi neparodyti savo susijaudinimo ir nuostabos.

– Maniau, kad jis jau padarė pareiškimą.

– Ne visai.

– Ne?

Jis gūžtelėjo, parodydamas, kad nejaučia užuojautos dėl prarastų progų.

– Jis turėtų dar paaiškinti kelias smulkmenas.

– Atleiskite, bet jo nėra, – tarė redaktorius ir susiraukė. – Gal aš galiu jums padėti?

Ji suprato, koks nenuoširdus šis pasiūlymas.

– Na, – pasakė apsimestinai pakiliu balsu, – tiesiog niekaip negaliu sugalvoti, kaip Salivanas susisiekė su žudiku ir suorganizavo tą žmogžudystę... – ji mostelėjo ranka, pertraukdama redaktoriaus klausimą, – žinau, ponas Kovartas gal ir negali daug pridurti, bet aš vis tiek nelabai suprantu ir manau, kad jis galėtų man padėti.

Tai skambėjo gana tikroviškai. Ji tikėjosi švelnesnio redaktoriaus balso.

– Na gerai, – pasakė jis, – manau, vis tiek mes visi norim suprasti tą patį prakeiktą dalyką.

Ji nusijuokė.

– Neįprasta situacija, ar ne?

Jis linktelėjo šypsodamasis, bet vis dar atsargiai.

– Manau, jis pasakė tiek, kiek galėjo. Bet...

– Na, – lėtai ištarė ji, – gal dabar, kai jis turėjo laiko apgalvoti tai, ką išgirdo, dar ką nors atsimins. Nustebtumėte išgirdęs, kiek daug žmonės atsimena, kai turi laiko pagalvoti.

Redaktorius šyptelėjo.

– Visiškai nenustebčiau. Tai, ką žmonės prisimena, svarbu ir mano darbe.

Jis sumindžikavo kojomis ir ranka perbraukė retėjančius plaukus.

– Kovartas renka medžiagą straipsniui.

– Kur jis išvykęs?

Redaktorius sudvejojo prieš atsakydamas:

– Į šiaurės Floridą.

Jis akimirką atrodė taip, kad galėjai pagalvoti, jog jam darosi bloga, kai reikia kam nors teikti informaciją.

Šeifer šyptelėjo.

– Šiaurės Florida didelė.

Žinių skyriaus redaktorius gūžtelėjo pečiais.

– Viskas vyko tik dviejose vietose: Starko kalėjime ir Pačiulos miestelyje. Neturėčiau jums aiškinti. Detektyve Šeifer, atsiprašau, bet turiu grįžti prie darbo.

– Ar galite pasakyti Kovartui, kad turiu su juo pasikalbėti?

– Pasakysiu. Bet nieko nepažadu. Kur jus rasti?

– Aš pati jį rasiu, – pasakė ji. Atsistojo, ketindama išeiti, bet prisiminė dar vieną dalyką: – Ar galiu pamatyti pirmuosius Kovarto straipsnius?

Redaktorius tylėdamas pagalvojo, tada mostelėjo į laikraščio biblioteką.

– Ten jums padės, – pasakė. – Jei kiltų kokių nors nesklandumų, paprašykite susisiekti su manimi.

Ji stovėjo prie stalo ir vartė didžiulį aplanką su *The Miami Journal* numeriais. Akimirką ją stebino laikraščio aprašomų nelaimių gausa, paskui susirado sekmadieninio laikraščio kopiją su Metjaus Kovarto pirmuoju straipsniu apie Džoanės Šraiver nužudymą. Atidžiai jį perskaitė, užsirašė vardus ir datas.

Leisdamasi liftu į pirmą aukštą ji stengėsi surikiuoti galvoje susipainiojusias mintis. Liftas cypdamas sustojo ir ji jau ėjo iš pastato, tik staiga sustojo vidury vestibiulio.

Redaktorius sakė, kad visi straipsnio įvykiai nutiko tik dviejose vietose. Ji pagalvojo apie tai, ką turėjo galvoti Kovartas. Kas jį atvedė pas Bleirą Salivaną?

Mažosios mergaitės nužudymas Pačiuloje.

Kas to nusikaltimo centre?

Robertas Erlas Fergiusonas.

Kas sieja Salivaną su Kovartu?

Robertas Erlas Fergiusonas.

Kas davė pagrindą jo apdovanojimui?

Robertas Erlas Fergiusonas.

Ji apsisuko ant kulno ir nužingsniavo į vestibiulio kampą, kur buvo eilė telefono automatų. Pasižiūrėjo į savo užrašus ir paskambino į telefono abonentų informaciją Pačiuloje. Tada paskambino numeriu, kurį jai pasakė elektroninis balsas.

Pasikalbėjusi su sekretore, kitame laido gale išgirdo advokato balsą:

– Čia Rojus Blekas. Kuo galėčiau padėti?

– Pone Blekai, – pasakė ji, – čia Andrėja Šeifer. Aš iš *The Miami Journal*, – ji šyptelėjo, džiaugdamasi nedidele apgavyste. – Mums reikia surasti poną Kovartą, jis nuvyko į Pačiulą susitikti su jūsų klientu. Mums svarbu jį surasti, o čia niekas neturi jo telefono numerio. Gal galėtumėte padėti? Labai atsiprašau, kad sutrukdžiau...

– Jokių problemų. Bet Bobis Erlas išvyko iš Pačiulos. Jis sugrįžo į Niuarką, Naująjį Džersį. Nežinau, ko ponas Kovartas važiuotų į Pačiulą.

– Aa, – nutęsė ji pilnu nenuoširdžios nuostabos ir netikro bejėgiškumo balsu, – jis rašo straipsnio apie Bleiro Salivano mirties bausmės įvykdymą tęsinį. Ar manote, kad ponas Kovartas galėjo vykti ten? Jis labai miglotai kalbėjo apie savo maršrutą, o mums labai svarbu jį rasti. Ar galėtumėte duoti adresą? Nenoriu jūsų trukdyti, bet niekas negali rasti pono Kovarto *Rolodex* užrašų suktuko.

– Nemėgstu dalyti adresų, – nenoriai pasakė advokatas.

– Aišku, – linksmai tęsė ji, – gerai. Suprantu. Varge, kaip aš jį dabar surasiu? Mano viršininkas tikrai mane užmuš. Gal žinote, kaip kitaip galėčiau jį susekti?

Advokatas sudvejojo.

– Po velnių, – pagaliau ištarė, – duosiu jums tą adresą. Tik pažadėkite, kad niekam jo neduosit – nei laikraščiams, nei televizijai. Ponas Fergiusonas stengiasi viską palikti praeityje. Tęsti gyvenimą.

– Tikrai pasakysit adresą? Puiku, pažadu niekam jo neduoti. Visiškai suprantu kodėl, – pasakė ji apsimestai džiugiai.

– Luktelėkit, tuojau jį surasiu, – tarė advokatas.

Ji laukė kantriai, degdama noru. Truputis melo ir vaidybos jai puikiai pasisekė. Spėliojo, ar spės pagauti artimiausią skrydį į šiaurę. Nežinojo, ką sakys Fergiusonui, kai jį ras, bet buvo tikra dėl vieno dalyko: atsakymai į jos klausimus slypi tame žmoguje. Ji įsivaizdavo jo akis tokias, kokios žvelgė iš laikraščio puslapio. Nekalto žmogaus.

SEPTYNIOLIKTAS SKYRIUS

Niuarkas

Lėktuvas, leisdamasis pro plonus debesis, artėjo prie oro uosto ir ji jau matė miestą, kylantį virš horizonto, tarsi pilį iš vaikiškos pasakos. Silpna ankstyvo pavasario saulė apšvietė aukštus kvadratinius biurų pastatus. Žiūrėdama pro langą jautė drėgną balandžio šaltį ir akimirką ilgėjosi nepraeinančio karščio Kise. Išmetė viską iš galvos, išskyrus mintis apie tai, kaip elgsis su Fergiusonu.

Atsargiai, pagalvojo ji. Su juo reikia elgtis kaip su stambia žuvimi ant plono valo – pernelyg greiti judesiai ar per daug įtampos – ir valas nutrūks, o žuvis nuplauks. Gija buvo išties labai plona. Niekas, išskyrus reporterį, nesiejo Fergiusono su žmogžudyste Tarpūno gatvėje. Jokių liudytojų, pirštų atspaudų ar kraujo dėmių. Net jokio *modus operandi*, nes mažos mergaitės seksualinis užpuolimas ir nužudymas nelabai buvo susijęs su dviejų senukų skerdynėmis. O pasak Kovarto ir jo laikraščio, jis net nebuvo kaltas dėl pirmojo iš šių dviejų nusikaltimų.

Kai lėktuvas skrodė orą, ji matė plačią Naujojo Džersio greitkelio juostą kaip apačioje susirangiusią gyvatę. Staiga nusiminė, kad leido sau pasiduoti keistoms nuojautoms – būtų buvę naudingiau grįžti į Floridą ir dirbti drauge su Vaisu. Kai ji stovėjo *The Miami Journal* vestibiulyje, viskas atrodė aišku. Purvinas, pilkas Naujojo Džersio dangus tyčiojosi iš ją užplūdusių abejonių.

Ji svarstė, ar Fergiusonas pirmą kartą ko nors išmoko. Galbūt. Jis jai paliko protingo, išsimokslinusio žmogaus įspūdį, ne tokį kaip kiti kaliniai. Viena iš prieštaringų nuvalkiotų policijos darbo tiesų buvo ta, kad vieną kartą nuteistą žmogų pagauti sunkiau. Tiesą sakant, tai netiesa. Bet ji įtarė, kad Fergiusono atvejis visiškai kitoks.

Vis tiek... Atsiminė akimirką savo patėvio laive prieš pustuzinį metų. Jie vakare žvejojo, gaudydami atoslūgį, greitai bėgantį per vieno iš Kiso tiltų atramas. Jų klientas kabliuku pagavo didelį tarpūną – daugiau nei 50 kilogramų svorio. Šis dukart pašoko į viršų, purtydamas žiaunas, kratydamas galvą, tada panėrė ir jo glotnus sidabrinis kūnas raikė tamsėjančius vandenis. Jis plaukė pasroviui, kovodamas su valu pasinaudojo vandens jėga. Klientas atkakliai laikėsi įsitvėręs, keikdamasis, išskėtęs kojas, pasilenkęs beveik ištisą valandą kovojo su žuvimi. Didžioji žuvis traukė, tempė valą iš ritės, plaukdama link tilto atramų.

Protinga žuvis, pagalvojo ji. Stipri žuvis. Žino, kad patekusi ten galės nutraukti valą, brūžindama į polipus. Viskas, ką jai reikėjo daryti – perbraukti įtemptą, ploną valą per tilto atramą. Ta žuvis užkibo ne pirmą kartą. Ji atpažino kabliuko skausmą žiotyse, valo jėgą, traukiančią ją į vandens paviršių. Šis pažinimas jai suteikė pranašumą. Jos kovoje nebuvo jokios panikos. Tik paprastas sumanumas ir tikslumas, plaukiant tilto ir laisvės link.

Tai, ką ji padarė, atrodė beprotiška. Ji prišoko prie to vyro ir, vienu staigiu judesiu užkirtusi meškerės valą, beveik jį sustabdė. Tada sušuko: „Duokš ją man! Duokš ją man!“ Vyras žiūrėjo į ją sutrikęs, o ji išplėšė jam iš rankų meškerę ir išmetė už borto. Tempiama žuvies, meškerė sukėlė nedidelę bangą. „Kas po velnių...“ – piktai pradėjo klientas, bet nutilo, pamatęs, kad patėvis apsuko laivą, nuplaukė po tiltu ir sustojo netoli krašto.

Ji matė, kaip patėvis, stovėdamas ant tiltelio, stebeilijasi į tamsą, kol pagaliau pirštu parodė į vandenį. Jie atsigręžė ir pamatė kamštinę meškerės rankeną, plūduriuojančią vandens paviršiu-

je už dvidešimties metrų. Jie priplaukė, pasilenkusi ištraukė ją iš vandens, tuo pačiu judesiu atleisdama valą. „Dabar, – pasakė žvejui, – trauk.“ Vyras įtempė valą, nusišypsojo, pajutęs svorį kitame valo gale. Užkibęs tarpūnas iš nuostabos iššoko virš vandens, pajutęs kabliuko galą vėl smingant į žiauną. Jis skrodė orą, o tamsus vanduo liejosi nuo jo šonų. Bet ji žinojo, kad tai paskutinis didžiosios žuvies bėgimas, jautė pralaimėjimą iš galvos purtymo ir raitymosi. Po dešimties minučių tarpūnas jau buvo prie laivo šono. Ji kobiniu užkabino žuvį ir ištraukė. Visi fotografavosi, paskui paleido žuvį į vandenį. Ji pasilenkė per bortą su žuvimi rankose, atsargiai ją gaivindama. Bet, prieš paleisdama, sugriebė ir nulaužė vieną sidabrinį jos žvyną. Įsidėjo jį į marškinių kišenę ir žiūrėjo, kaip žuvis lėtai plaukia tolyn. Į dalgį panaši jos uodega pjovė šiltą vandenį.

Protinga žuvis. Stipri žuvis.

Bet aš buvau protingesnė, ir tai padarė mane stipresnę.

Ji vėl įsivaizdavo Fergiusoną. Jis jau buvo pagautas.

Lėktuvas važiavo taku ir pagaliau sustojo. Ji susirinko savo daiktus ir nuėjo prie išėjimo.

Niuarko policijos departamento pareigūnas, atsakingas už policijos ryšius tarp valstijų, surado du uniformuotus policininkus, kurie turėjo palydėti ją iki Fergiusono buto. Po trumpo prisistatymo ir pokalbio jie nuvežė ją nurodytu adresu.

Šeifer žiūrėjo į gatves, kurios atrodė lyg ištrauktos iš pragaro. Visi pastatai buvo iš purvinų plytų ir tamsaus betono, atsiduodantys suodžiais ir bejėgiškumu. Net saulės šviesa gatvėje atrodė pilka. Gatvė buvo pilna kioskų, drabužių parduotuvių, vyno rūsių, pigesnių paskolų biurų, buitinės technikos parduotuvių ir baldų parodų salių. Kiekviena šių vietų su blėstančia energija laikėsi įsikibusi į šaligatvį. Visur kyšojo juodi plieniniai vamzdžiai – miestietiška būtinybė. Prie kiekvieno kampo stovėjo būreliai tinginiaujančių vyrų, paauglių gaujos ar akį rėžiančios prostitutės. Net greitojo maisto restoranai, kuriems visur taikomos

tos pačios tvarkos ir švaros taisyklės, atrodė nušiurę ir apdriskę, labai nutolę nuo savo priemiesčių dvynių. Miestas atrodė lyg senas kovotojas, atlaikęs pernelyg daug kovų, svirduliuojantis, bet vis tiek kažkaip stovintis ant kojų, nes per senas, per kvailas ar per daug užsispyręs, kad parkristų.

– Sakote, tas vaikis kažkur mokosi? Jokiu būdu. Tikrai ne gyvendamas čia, – tarė vienas pareigūnas, tylus juodaodis žilstelėjusiais smilkiniais.

– Man taip sakė jo advokatas, – atsakė ji.

– Čia yra tik viena mokykla. Ten išmoksti būti prostitute arba sąvadautoju, pardavinėti narkotikus ir įsilaužti į namą. Nežinau, kaip ją pavadintumėt.

– Na, gali būti, – pasakė automobilį vairuojantis jo partneris. Jis buvo jaunesnis, smėlio spalvos plaukais ir vešliais ūsais. – Tai ne visai tiesa. Čia nemažai gerų žmonių...

– Taip, – pertraukė senesnysis policininkas, – pasislėpusių už geležinių grotelių ir grotų.

– Nekreipkite į jį dėmesio, – pasakė jo partneris, – jis taip kalba, nes viskuo nusivylęs. Jis dar nepaminėjo, kad pats nuo čia pradėjo ir dirbdamas baigė vakarinę mokyklą. Taigi, viskas įmanoma. Gal tas jūsų ieškomas vyrukas važiuoja į Niu Bransviką ir ten mokosi Ratgerse. Arba eina į vakarines pamokas Sent Pite.

– Nėra jokios prasmės. Kam gyventi šitam žiurkių lizde, nebent privalai tai daryti? – tarė vyresnysis policininkas. – Jei jis turėtų bent kiek pinigų, ten negyventų. Vienintelė priežastis čia gyventi – kito pasirinkimo nebuvimas.

– Galiu sugalvoti kitą priežastį, – atsakė jaunasis policininkas.

– Kokią? – paklausė Šeifer.

Policininkas mostelėjo ranka.

– Jei norėtum pasislėpti. Trumpam įsilieti į šešėlius. Tam čia geriausia vieta pasaulyje.

Jis pirštu parodė į apleistą pastatą, pasisuko sėdynėje ir pažiūrėjo į ją.

– Dalis šio miesto yra kaip džiunglės arba pelkės. Pastatas, pro kurį pravažiuojame – gal jis nukentėjo nuo ugnies, iš jo išsikraustė ar kas nors panašaus – negali žinoti, kas viduje. Ten žmonės gyvena be elektros, šildymo, vandens. Ten renkasi gaujos, slepia ginklus. Po galais, vien tokiame name galėtų būti šimtas lavonų, ir mes niekada jų nerastume. Nė nežinotume, kad jie ten.

Jis trumpam nutilo.

– Tobula vieta pasislėpti. Kas čia vyktų ko nors ieškoti, nebent tikrai būtų būtina tai daryti? – paklausė jis.

– Manau, aš, – tyliai pasakė ji.

– Kam jums reikia to vyro? – paklausė vairuojantis pareigūnas.

– Jis gali turėti informacijos apie dvigubą žmogžudystę, kurią tiriu.

– Manot, jis mums pridarys nemalonumų? Gal reikėtų iškviesti pastiprinimą. Ar tai susiję su narkotikais?

– Ne. Panašiau į samdomo žudiko darbą.

– Pažadat? Supraskit, nenoriu įėjęs pamatyti kokio nors vyruko mažomis akimis, vienoje rankoje laikančio automatą, o kitoje – kilogramą kokaino.

– Ne. Čia nebus nieko panašaus.

– Ar jis įtariamasis?

Ji sudvejojo. Kas gi jis toks?

– Ne visai. Jis tik tas, su kuriuo turiu pasikalbėti. Kas iš to bus – nežinau.

– Gerai. Patikėsim jūsų žodžiu, – tarė jaunesnysis vyras. – Bet man tai nelabai patinka. O ką apskritai žinot apie tą vyruką?

– Nedaug.

– Todėl tiesiog tikitės, kad jis pasakys ką nors, ką galėtumėt panaudoti, tiesa?

– Maždaug to ir tikiuosi.

– Žvejybos išvyka, ar ne?

Ironija ją pralinksmino.

– Iš tikrųjų.

Ji matė, kaip jis dirstelėjo į partnerį. Sumurmėjo ir važiavo toliau. Jie pravažiavo būrelį vyrų, stoviniuojančių netoli parduotuvės. Matė, kaip miesto gyventojų akys ją seka. Visi žino, kas mes, pagalvojo. Jie mus perprato per sekundę. Ji bandė įsižiūrėti į veidus gatvėje, bet jie greitai pradingdavo.

– Štai čia, – pasakė vairuojantis policininkas, – kvartalo viduryje.

Jis pasistatė mašiną laisvoje vietoje tarp ketverių metų senumo vyšnių spalvos kadilako su baltašonėmis padangomis ir aksominiais apmušalais ir automobilio griaučių, iš kurių buvo paimta viskas, kas turėjo vertės. Netoli kadilako ant šaligatvio sėdėjo mažas berniukas.

– Namai namučiai, – pasakė jaunasis policininkas, – tai kaip elgsimės, detektyve?

– Atsargiai ir paprastai, – atsakė ji, – pirma pakalbėsime su namo prižiūrėtoju, jei toks yra. Gal su kaimynais. Tada pasibelsime į duris.

Senasis policininkas gūžtelėjo pečiais.

– Gerai. Mes seksime paskui jus. Bet kai įeisit į vidų, nelabai galėsim jums kuo nors padėti.

Fergiusonas gyveno sename šešių aukštų mūriniame name apsitrynusiomis raudonų plytų sienomis. Šeifer žengė žingsnį link jo, tada pasisuko ir pažvelgė į vaikį, sėdintį ant šaligatvio. Po apiplyšusiomis treningo kelnėmis jis avėjo blizgančius baltus brangius krepšinio batus.

– Kaip sekasi? – paklausė ji.

Berniukas gūžtelėjo pečiais.

– Gerai.

– Ką veiki?

Berniukas mostelėjo į automobilį.

– Prižiūriu mašiną. Jūs iš policijos?

– Pataikei.

– Bet ne vietinė.

– Ne. Ar pažįsti vyrą, vardu Robertas Erlas Fergiusonas?

– Floridos žmogus. Jo ieškot?

– Taip. Ar jis viduje?

– Nežinau. Jis per daug nesirodo.

– Kodėl?

Berniukas nusisuko.

– Spėju, kad jis kažką veikia.

Šeifer linktelėjo ir užlipo laiptais prie įėjimo, sekama dviejų uniformuotų pareigūnų. Peržiūrėjo pašto dėžučių eilę, ant vienos jų rado Fergiusono vardą. Užsirašė kelis kaimynų vardus ir susirado vardą, prie kurio buvo užrašyta „Namo prižiūrėtojas". Paspaudė skambutį ir atsistojo prie garsiakalbio. Niekas neatsakė.

– Jis neveikia, – tarė senesnysis pareigūnas.

– Tokie dalykai čia niekada neveikia, – pasakė jaunesnysis.

Ji ištiesė ranką ir pastūmė laiptinės duris. Jos atsidarė. Akimirką pasijuto sutrikusi.

– Tikriausiai tokie dalykai kaip spynos ir skambučiai vis dar veikia Floridoje, – pasakė vyresnysis policininkas.

Pastato vidus buvo didelis ir tamsus. Koridoriai siauri, prirašinėti grafitų, truputį atsidavė atmatomis ir šlapimu. Jaunasis policininkas turbūt pamatė, kaip jos nosis susiraukė iš šleikštulio, nes pasakė:

– Šitas pastatas tikrai daug geresnis už daugumą, – jis mostelėjo, – koridoriuje negyvena jokie girtuokliai. Tai tikrai svarbu.

Ji rado pastato prižiūrėtojo butą po laiptais, triskart stipriai pabeldė ir po akimirkos išgirdo viduje garsus. Tada balsą:

– Ko reikia?

Ji iškėlė ženklelį priešais durų akutę.

– Policija, pone, – atsakė.

Kol buvo rakinamos keturios skirtingos spynos, girdėjosi spragsėjimai ir trakšėjimai. Pagaliau durys atsivėrė ir jose pasirodė

plonas vidutinio amžiaus juodaodis vyras basomis kojomis, apsirengęs darbo drabužiais.

– Jūs ponas Vašingtonas? Pastato prižiūrėtojas?

Jis linktelėjo.

– Ko norit? – pakartojo jis.

– Noriu įeiti į vidų, – pasakė greitai.

Jis atidarė duris ir įsileido juos.

– Aš nieko nepadariau.

Šeifer nužvelgė nušiurusius baldus ir atspurusį kilimą, tada atsisuko į prižiūrėtoją ir paklausė:

– Robertas Erlas Fergiusonas. Ar jis savo bute?

Vyras gūžtelėjo pečiais.

– Galbūt. Spėju, kad taip. Aš nelabai seku, kas ateina ir išeina.

– O kas seka?

– Mano žmona, – pasakė jis, rodydamas pirštu.

Ji apsigręžė ir pamatė žemą juodaodę moterį, tiek pat storą, kiek vyras plonas, tyliai stovinčią po arkiniu įėjimu ir besilaikančią už metalinio ramsčio.

– Ponia Vašington?

– Taip.

– Ar Robertas Erlas Fergiusonas viršuje?

– Turėtų būti. Šiandien niekur nėjo.

– Iš kur žinote?

Moteris sunkiai žengė žingsnį į priekį, statydama ramstį priešais save. Ji kvėpavo greitai, staigiais, švokščiančiais žioptelėjimais.

– Nelabai galiu judėti. Aš dienas leidžiu ten... – ji parodė langą į kiemą, – žiūriu, kas vyksta pasaulyje, kol jį paliksiu, truputį mezgu ir panašiai. Dažniausiai žinau, kada žmonės ateina ar išeina.

– O Fergiusonas? Ar jis išeina tuo pačiu metu? Ar jis turi dienotvarkę?

Ji linktelėjo. Šeifer išsitraukė užrašų knygutę ir pasižymėjo kelis dalykus.

– Kur jis eina?

– Na, nesu tikra, bet jis dažniausiai nešasi krepšyje koledžo knygas. Tokioje kuprinėje, kurią užsidedi ant nugaros, lyg eitum į kariuomenę, vaikščiotum po kalnus ar panašiai. Jis išeina popiet. Negrįžta iki vėlumos. Kartais išeina su nedideliu lagaminu. Negrįžta kelias dienas. Spėju, kad jis kartais keliauja.

– Jūs ir vėlai ten sėdite ir žiūrite?

– Prastai miegu. Sunkiai vaikštau. Nelabai prakvėpuoju. Nieko nebedarau gerai.

Andrėja Šeifer staiga susijaudino.

– O kaip jūsų atmintis? – paklausė.

– Atmintis nešlubuoja, jei tai turit omeny. Atmintis gera. Ką norėtumėt sužinoti?

– Maždaug prieš dešimt dienų. Ar Fergiusonas tuo metu buvo išvykęs iš miesto? Ar matėte jį su lagaminu? Ar jis buvo išvykęs kelioms dienoms? Ar buvo kas nors neįprasta? Kas nors, ko jis anksčiau nedarė?

Moteris įtemptai galvojo. Šeifer žiūrėjo, kaip ji galvoje rikiuoja visus atėjimus ir išėjimus, kuriuos matė. Moters akys prisimerkė, tada truputį atsimerkė, lyg atsiminimas ar vaizdas staiga būtų nušvitęs jos galvoje. Ji pravėrė burną, norėdama kažką pasakyti, trumpam pakėlė ranką nuo aliumininio ramsčio. Bet prieš ką nors pasakydama – Šeifer pamatė – moteris apsigalvojo, lyg antra mintis būtų sulaikiusi pirmąją. Moteris prisimerkė, jos akys trumpam sustojo ties bloknotu detektyvės rankose. Pagaliau ji papurtė galvą.

– Nemanau. Bet dar apie tai pagalvosiu. Negaliu būti visiškai tikra, prieš tai neapsvarsčiusi. Žinote, kaip būna.

Detektyvė žiūrėjo, kaip moteris muistosi. Ji kažką prisiminė, pagalvojo. Bet nepasakys.

– Jūs tikra?

– Ne, – atsargiai atsakė moteris, – galėčiau ką nors prisiminti, jei turėsiu laiko pagalvoti. Sakot, prieš dešimt dienų?

– Taip.

– Aš pagalvosiu.

– Gerai, taip ir padarykite. Ar dar kas nors galėtų žinoti?

– Ne, ponia. Jis vienišius. Tiesiog išeina popietėmis. Grįžta naktimis. Kartais anksčiau. Kartais vėliau. Jis niekada nekelia triukšmo – jis tiesiog tylus. Jis net neturi merginos. O kam jums visa tai žinoti? Ar jis turi problemų su policija?

– Ar jūs žinote, ką jis veikė kelerius praėjusius metus? Floridoje?

Ponas Vašingtonas ją pertraukė:

– Girdėjome, kad jis ten sėdėjo kalėjime. Bet tai viskas.

– Pasėdėti kalėjime čia nėra didelis nusikaltimas, ponia. Beveik visiems yra tekę pakliūti už grotų, – pertraukė jį žmona. Ji pasižiūrėjo į savo vyrą. – Ir Dievas mato, tie, kurie dar nebuvo ten patekę, gana greitai gali sėsti. Čia taip jau yra. Taip, ponia.

– Kaip jis moka nuomą? – paklausė Šeifer.

– Grynaisiais. Pirmą kiekvieno mėnesio dieną. Jokių problemų.

Ji tai pasižymėjo.

– Bet, žinote, tai nėra dideli pinigai. Čia neprašmatnu, jei dar nepastebėjot.

– Ar esat kada nors mačiusi jį su peiliu? Kad ir su medžioklės peiliu? Ar kada matėte peilį jo bute?

– Ne, ponia.

– O ginklą?

– Ne, nemanau. Bet, spėju, kad dauguma čia gyvenančių žmonių laiko paslėpę ginklą.

– Ar dar ką nors apie jį atsimenat? Ką nors neįprasta?

– Na, čia nelabai įprasta praleisti tiek laiko prie knygų.

Šeifer linktelėjo. Ji padavė savo vizitinę kortelę su išraižytu Monro apygardos šerifo departamento skydu.

– Jei dar ką atsimintumėte, paskambinkite. Mano sąskaita. Kelias dienas galėsit mane rasti šituo numeriu, – ji užrašė motelio netoli oro uosto, kur paliko savo daiktus, telefono numerį.

Jai išeinant, jie abu pareigingai žiūrėjo į gautas korteles. Koridoriuje senesnysis policininkas pažvelgė į ją.

– Ką nors sužinojote? Man niekas neatrodė labai įdomu. Nebent tai, kad senoji merguželė melavo sakydama, kad nieko neprisimena.

– Ji tikrai kažką prisiminė, – pritarė jaunesnysis pareigūnas.

– Jūs irgi pastebėjote?

– Buvo sunku pražiopsoti. Bet, po velnių, nežinau, ką tai gali reikšti. Tikriausiai nieko svarbaus. Kaip manot, detektyve?

– Laikui bėgant paaiškės, – pasakė ji. – Metas išsiaiškinti, ar mūsų vyrukas namie.

AŠTUONIOLIKTAS SKYRIUS

Tinkamas žmogus

Ji lėtai giliai įkvėpė, stengdamasi suvaldyti besidaužančią širdį, ir pabeldė į duris. Namo koridorius buvo tamsus, nors viename jo gale buvo langas, o pro jį dengiantį purvo sluoksnį sklido truputėlis šviesos. Ji nelabai žinojo, ko tikėtis. Žmogus, laikytas žudiku, pagalvojo. Kas jis? Viena trikampio kraštinė. Žmogus, kuris mokosi, bet kartais pasiima lagaminą ir kažkur kelioms dienoms išvyksta. Ji vėl pabeldė ir po akimirkos sulaukė atsakymo:

– Kas ten?

– Policija.

Tas žodis pakibo ore prieš ją, nuaidėjo mažoje erdvėje. Praėjo kelios sekundės.

– Ko jums reikia?

– Užduoti kelis klausimus. Atidarykit duris.

– Kokius dar klausimus?

Ji jautė tą vyrą vos už pusmetrio, už rudų medinių durų.

– Atidarykit duris.

Du pareigūnai už jos įsitempė ir žengtelėjo atgal, kad nebūtų tiesiai prieš duris. Ji vėl pabeldė.

– Policija, – pakartojo. Nežinojo, ką darytų, jei jis atsisakytų įleisti.

– Na, gerai.

Ji neturėjo kada pajusti palengvėjimą. Pasirodė, kad jo balse išgirdo kažkokį gudravimą, delsimą, tai priminė užsispyrusį vaiką, kai šis pagaunamas darantis ką nors bloga. Galbūt, pagalvojo, prieš įleisdamas jis atsigręžė apžiūrėti buto vidų, bandydamas nuspėti, ko ji galėtų ieškoti. Įrodymų? Kokių įrodymų?

Ji išgirdo rakinamų spynų bei traukiamos grandinėlės garsą ir durys prasivėrė. Andrėja Šeifer žvelgė į Robertą Erlą Fergiusoną. Jis vilkėjo džinsus ir apsmukusį išblukusį kaštoninės spalvos bluzoną, nukarusį nuo pečių; šis buvo keliais dydžiais per didelis ir slėpė jo figūrą. Plaukai buvo nukirpti trumpai, jis pats nusiskutęs. Ji beveik atšoko atgal iš nuostabos – to vyro pyktis trenkėsi į ją kaip kūjo smūgis. Jo akys buvo įtūžusios, veriančios. Jo žvilgsnis greitai perkirto juos skiriantį nuotolį.

– Ko norit? – paklausė jis, – aš nieko nepadariau.

– Noriu su jumis pasikalbėti.

– Turite ženklelį? – pareikalavo jis.

Ji pakėlė ženklelį jam apžiūrėti.

– Monro apygarda? Floridoje?

– Teisingai. Mano pavardė Šeifer. Aš iš žmogžudysčių skyriaus.

Akimirką ji pamatė abejones Fergiusono veide, lyg jis bandytų prisiminti sunkiai prisimenamą dalyką.

– Tai kiek žemiau Deido, tiesa? Netoli Evergleido pakraščio?

– Taip.

– Ko jums iš manęs reikia?

– Ar galiu įeiti?

– Ne, kol nepasakysite, ko jums iš manęs reikia.

Fergiusonas žiūrėjo į ją ir tylėjo. Ji suprato, kad jie abu vienodo ūgio ir jo liesas sudėjimas nedaug tesiskiria nuo jos. Bet jis buvo toks žmogus, kurio ūgis ir jėga nepriklauso viena nuo kita.

– Toli važiavote, – pasakė.

Jis pasisuko ir pažiūrėjo į du policininkus, stovinčius jai už nugaros.

– O ką jie čia veikia?

– Jie vietiniai.

– Bijojot ateiti viena?

Jo akys nemaloniai prisimerkė. Abu lydintys pareigūnai žengė į priekį, sumažindami atstumą iki durų. Fergiusonas, sukryžiavęs rankas, pasiliko tarpduryje.

– Ne, – atsiliepė ji iškart, bet į tą žodį jis atsakė tik šypsena, kuri greitai dingo.

– Aš nieko nepadariau, – pakartojo jis ramiai, kaip policininkas, skaitantis iš kokio nors nuorašo.

– Aš ir nesakiau, kad padarėte.

Fergiusonas šyptelėjo.

– Bet nebūtumėt čia atvykusi, nebent turėtumėt svarbią priežastį su manimi susitikti, tiesa?

Jis žengė atgal.

– Na gerai. Galite įeiti. Užduoti savo klausimus. Neturiu ko slėpti.

Paskutinis sakinys buvo ištartas garsiai, skirtas dviem Naujojo Džersio policininkams.

Ji užėjo į jo butą. Vos tik įžengė, Fergiusonas atsistojo tarp jos ir dviejų lydinčių policininkų, užstodamas jiems kelią.

– O jūsų, stuobrių, nekviečiau, – pasakė greitai. – Tik ją. Nebent turite orderį.

Šeifer nustebusi atsisuko. Pamatė, kaip abu Niuarko policininkai iškart pasišiaušė. Kaip ir visi policininkai, nepratę gauti įsakymų iš civilių.

– Pasitrauk iš kelio, – pasakė senesnysis policininkas.

– Užmiršk. Ji turi klausimą. Ji gali įeiti ir jį užduoti.

Jaunesnysis policininkas jau ruošėsi stumtelėti Fergiusoną į krūtinę ir patraukti šalin, bet persigalvojo. Šeifer išpyškino:

– Nieko. Aš susitvarkysiu.

Policininkai dvejojo.

– Tai ne pagal procedūrą, – tarė senesnysis pareigūnas. Jis pasisuko į Fergiusoną. – Nori stumdytis, šikniau?

Fergiusonas nejudėjo.

Šeifer greitai ir aiškiai mostelėjo policininkams. Netrukus jie abu pasitraukė į koridorių.

– Na, gerai, – tarė senesnis policininkas. – Mes palauksim čia.

Jis atsigręžė į Fergiusoną.

– Aš gerai atsimenu veidus, šunsnuki, – sušnabždėjo. – Nesitikėk, kad užmiršiu tavąjį.

Fergiusonas išsiviepė.

– O aš prisiminsiu tavąjį, – pasakė.

Jau norėjo uždaryti duris, bet jaunasis pareigūnas ištiesė ranką, stiprią kaip amerikietiškojo futbolo žaidėjo, ir tarė:

– Durys liks atviros, aišku? Tuomet nebus jokių nemalonumų.

Fergiusonas patraukė ranką nuo durų.

– Jei jau taip norite.

Jis apsisuko ir nusivedė Šeifer į butą. Eidamas kalbėjo:

– Jau esu tokių matęs anksčiau. Kaip dauguma sargybinių kalėjime. Mano, kad turi vaidinti kietus. Nežino, ką tai iš tikro reiškia.

– O ką tai reiškia, pone Fergiusonai?

– Esi kietas, kai žinai dieną ir valandą. Kai žinai, kad esi visiškai sveikas, bet visuomenė tave padarė mirtinu ligoniu. Esi kietas, kai žinai, jog kiekvienas įkvėpimas tave priartina prie paskutinio.

Jis sustojo mažos svetainės viduryje.

– O kaip jūs, detektyve? Manote esanti kieta?

– Kai reikia tokiai būti, – atsakė ji.

Jis nenusijuokė, bet spoksojo į ją nepatikliu ir pašaipiu žvilgsniu.

– Prisėskit, – pasakė Fergiusonas ir atsisėdo ant susidėvėjusios sofos krašto.

– Ačiū, – atsakė ji. Bet nesisėdo. Pradėjo lėtai vaikštinėti po kambarį, dairydamasi ir atidžiai stebėdama Fergiusoną. To ją išmokė. Stovėk, kol apklausiamasis sėdi. Tai bet ką sudirgina ir teikia klausimams daugiau galios. Jo akys įdėmiai ją sekė.

– Ko nors ieškote?

– Ne.

– Tai pasakykite, ko iš manęs norit.

Ji nuėjo prie lango ir pažiūrėjo į lauką. Matė raudoną sąvadautojo automobilį ir galėjo apžvelgti visą kvartalą, kuriame nebuvo nė gyvos dvasios.

– Nelabai ištaiginga, – pasakė ji. – Kodėl čia kas nors norėtų gyventi? Ypač jei nebūtų būtina?

Jis neatsakė į jos klausimą.

– Prostitutės prie kampo. Narkotikų lizdas už dviejų pastatų. Kas dar? Vagys. Gatvės gaujos. Narkomanai... – ji įdėmiai pažiūrėjo į jį, – žudikai. Ir jūs.

– Iš tikrųjų.

– Kas jūs toks, pone Fergiusonai?

– Aš studentas.

– Ar yra dar tokių kaip jūs?

– Neteko sutikti nė vieno.

– Tai kodėl čia gyvenate?

– Man čia patinka.

– Pritapote?

– Aš to nesakiau.

– Tai kodėl?

– Čia saugu, – jis tyliai nusijuokė, – saugiausia vieta žemėje.

– Tai ne atsakymas.

Jis gūžtelėjo.

– Kiekvienas gyvena savyje. Ne pasaulyje, o savo paties viduje. Tai pirma pamoka, kurią išmoksti sėdėdamas mirtininkų kameroje. Pirma iš daugelio. Manot, kad užmiršti, ko ten išmokai, vien todėl, kad pavyko ištrūkti? Dabar sakykit, ko norit.

Ji neatsakė ir toliau vaikščiojo po mažą butą. Apžiūrėjo miegamąjį. Ten stovėjo viengulė lova ir vienintelė ruda medinė spintelė. Matė kelis drabužius, pakabintus menkoje sieninėje spintoje. Virtuvėje stovėjo mažas šaldytuvas, krosnis ir kriauklė. Prie kriauklės džiūvo krūva apskilusių, paprastų indų.

Sugrįžusi į svetainę, kampe pastebėjo mažą stalelį, ant kurio stovėjo nešiojama rašomoji mašinėlė, aplink mėtėsi popieriai. Šalia stalo buvo knygų lentyna, padaryta iš šlakbetonio ir pigių nedažytų pušinių lentų. Ji priėjo prie stalelio ir apžiūrėjo knygas lentynoje, iškart kelias atpažino: viena apie teismo mediciną, parašyta buvusio Niujorko medicinos eksperto, kita – apie FTB taikomą įtariamųjų atpažinimo metodiką, trečia – apie žiniasklaidą ir nusikaltimus, parašyta Kolumbijos universiteto dėstytojo. Tas knygas ji buvo skaičiusi studijuodama policijos akademijoje. Buvo dar daug kitų knygų apie nusikaltimus ir kovą su jais, visos gerokai apsitrynusios, aiškiai pirktos iš antrų rankų. Ji ištraukė vieną iš lentynos ir atvertė. Kai kurie dalykai buvo pažymėti geltonu žymekliu.

– Jūs pasižymėjote?

– Ne. Sakykit, ko norit.

Ji padėjo knygą ir akimis perbėgo ant stalo sumestus popierius. Pastebėjo keletą adresų, tarp jų ir Metjaus Kovarto, užrašytą ant vieno lapo. Buvo keli Pačiulos telefono numeriai, advokato, kurio ji nepažinojo, adresas Tampoje. Paėmė ir jam parodė.

– Kas šitie žmonės? – paklausė ji.

Jis sudvejojo, tada atsakė:

– Turiu parašyti kelis laiškus. Žmonėms, kurie mane parėmė kovoje dėl laisvės.

Ji padėjo popierių atgal. Šalia stalelio gulėjo krūvelė laikraščių. Ji pasilenkė ir peržiūrėjo juos. Ten buvo ir vietinių naujienų, ir pirmųjų puslapių. Vieni laikraščiai buvo iš Naujojo Džersio, kiti iš Floridos. Ji matė kelis *The Miami Journal*, *The Tampa Tribune*, *The St. Petersburg Times*, kitų laikraščių numerius. Ištraukė *The Newark Star-Ledger* numerį ir pamatė antraštę: ŠEIMA SIŪLO ATLYGĮ UŽ INFORMACIJĄ APIE DINGUSIĄ DUKTERĮ.

– Tokie dalykai jus domina? – paklausė ji.

– Tiek pat, kiek ir jus, – atrėžė Fergiusonas. – Argi ne, detektyve? Kai paimat laikraštį, kokį straipsnį perskaitote pirmiausia?

Ji neatsakė, bet vėl pasižiūrėjo į laikraščius. Pastebėjo kiekviename puslapyje po kriminalinį straipsnį. Kitos antraštės iškilo jai prieš akis: POLICIJA TIRIA ĮRODYMUS UŽPUOLIMO BYLOJE ir JOKIŲ NAUJIENŲ PAGROBIMO BYLOJE.

– Kur gaunate šių laikraščių?

Jis piktai dėbtelėjo į ją.

– Į Floridą sugrįžtu gana dažnai. Sakau kalbas bažnyčiose, pilietinėse grupėse, – jo akys įsmigo į ją. – Juodaodžių bažnyčiose, juodaodžių pilietinėse grupėse. Tokiems žmonėms, kurie supranta, kaip nekaltas žmogus gali būti nuteistas mirties bausme. Tokiems žmonėms, kurie nemano, kad juodaodžiui nėra neįprasta būti puldinėjamam policininkų. Kurie nemano, jog keista, kad kiekvienas paprastas žmogžudystes tiriantis šios valstijos faras, negalintis pasistūmėti į priekį savo byloje, gali pradėti kibti prie nekalto juodaodžio.

Jis ir toliau piktai žiūrėjo į ją, ji numetė laikraštį atgal į krūvą.

– Aš studijuoju kriminologiją. *Žiniasklaida ir nusikaltimai.* Trečiadieniais nuo septynioliktos trisdešimt iki devynioliktos trisdešimt. Tai fakultatyvus dalykas. Kriminologija 307. Profesorius Morinas. Štai kodėl renku laikraščius.

Ji vėl apžvelgė stalą.

– Ir gausiu aukščiausią įvertinimą, – pridūrė. Jo balsas atgavo pašaipų toną. – Dabar sakykite, ko norit, – nepasidavė jis.

– Na, gerai, – tarė ji. Jo žvilgsnio galia vertė ją jaustis nejaukiai. Ji atsitraukė nuo stalo ir sugrįžo prie jo.

– Kada paskutinį kartą buvote Florida Kise? Aukštutiniame Kise. Islamoradoje. Maratone. Ki Large. Kada ten važiavote kalbėtis su kokia nors pilietine grupe?

Ji nė nebandė slėpti savo sarkazmo.

– Niekada nesu ten buvęs, – atsakė jis.

– Tikrai?

– Niekada.

– Žinoma, jei kas nors man sakytų priešingai, tai man kažką rodytų, tiesa? – ji lengvai melavo, bet šis grasinimas nuo jo atšoko.

– Sakyčiau, kad kažkas jus klaidingai informuoja.

– Ar žinot tokią Tarpūno gatvę?

– Ne.

– Tokį namą. Tryliktą numerį. Esate ten buvęs?

– Ne.

– Jūsų draugelis Kovartas ten yra buvęs.

Jis neatsakė.

– Ar žinote, ką jis ten rado?

– Ne.

– Du lavonus.

– Ar dėl to jūs čia?

– Ne, – pamelavo ji. – Aš čia, nes kai ko nesuprantu.

Jo balse suskambo šaltas tvirtumas.

– Ko gi nesuprantat, detektyve?

– Jūsų, Bleiro Salivano ir Metjaus Kovarto.

Kambaryje stojo laikina tyla.

– Negaliu jums padėti, – pasakė jis.

– Ne?

Fergiusonas gali bet ką priversti jaustis nejaukiai vien sėdėdamas ir nejudėdamas, pagalvojo ji.

– Na, gerai. Pasakykite, ką veikėte kelias dienas prieš tai, kai jūsų seną gerą draugą Bleirą Salivaną iškepė elektra.

Vieną akimirką jo veidą nušvietė nuostaba. Paskui Fergiusonas atsakė:

– Aš buvau čia. Mokiausi. Ėjau į paskaitas. Mano paskaitų tvarkaraštis ant sienos.

– Prieš pat Salivanui atsisėdant į elektros kėdę. Ar nebuvote trumpam išvykęs?

– Ne.

Jis pirštu parodė į sieną. Ji atsisuko ir pamatė sąrašą, priklijuotą prie apsilupusios sienos. Nuėjo prie jos ir nusirašė kelis dėstytojų vardus ir paskaitų laiką. Sąraše buvo profesorius Morinas bei *Žiniasklaida ir nusikaltimai*.

– Ar galite tai įrodyti?

– O turėčiau?

– Galbūt.

– Galbūt ir galiu.

Tolumoje Šeifer išgirdo policijos sireną, jos garsas perėjo per mažąjį kambarį.

– ...ir jis niekada nebuvo mano draugužis, – pasakė Fergiusonas, – tiesą sakant, jis manęs nekentė. O aš nekenčiau jo.

– Ar tai tiesa?

– Taip.

– Ką žinote apie jo patėvio ir motinos mirtį?

– Tai jūsų byla?

– Atsakykit į klausimą.

– Nieko, – jis šyptelėjo ir pridūrė, – ne. Aš žinau tai, ką perskaičiau laikraštyje ir pamačiau per televiziją. Žinau, kad jie buvo nužudyti kelios dienos prieš jo mirties bausmės įvykdymą ir kad jis prisipažino ponui Kovartui kažkaip užsakęs juos nužudyti. Taip rašė laikraščiai. Pateko net į *The New York Times*, detektyve. Bet tai viskas.

Fergiusonas atsipalaidavo. Jo balsas staiga įgavo žmogaus, mėgstančio kovoti žodžiais, toną.

– Pasakykit, kaip jis galėjo užsakyti tas žmogžudystes, – paklausė ji. – Jūs – mirtininkų kamerų ekspertas.

– Iš tikrųjų, aš toks, – Fergiusonas nutilo ir susimąstė.

– Yra keli skirtingi būdai... – jis jai nemaloniai išsiviepė, – pirma peržiūrėčiau lankytojų sąrašą. Jie pasižymi kiekvieną vizitą kalėjime. Kiekvieną advokatą, reporterį, draugą ar šeimos narį. Aš pradėčiau ta diena, kai Salivaną ten pasodino, ir patikrinčiau kiekvieną žmogų, kuris su juo kada nors susitiko. Žino-

te, tokių buvo gana daug. Psichologai, prodiuseriai ir FTB specialistai. Ir žinoma, galų gale ponas Kovartas...

Fergiusono balse suskambo gyvybinga gaidelė.

– O tada pasikalbėčiau su sargybiniais. Žinot, koks turi būti, kad dirbtum sargybiniu mirtininkų kamerose? Turi turėti žudiko gyslelę, nes žinai, jog vieną dieną tau gali tekti pririšti kokį vargšelį prie elektros kėdės. Turi būti toks pats kaip tas žmogus, kurį sodinsi į elektros kėdę.

Šeifer dėbtelėjo į jį.

– Po galais, jie tau pasakys, kad tai tik darbas ir čia nėra nieko asmeniško, kad tai niekuo nesiskiria nuo kitų kalėjimo darbų, nors tai netiesa. Tik savanoriai eina dirbti į Q, R ir S sparnus. Tau turi patikti tai, ką darai, ir tai, ką gali tekti padaryti.

Jis pakėlė į ją žvitrias akis.

– Ir jei kam nors atrodo, kad įkišti ką nors į elektros kėdę ir iščirškinti yra paprasta, nemanau, kad tam žmogui būtų sunku ką nors pririšti prie kėdės ir perpjauti gerklę.

– Aš nesakiau, kad jiems perpjovė gerkles.

– Visa tai buvo laikraščiuose.

– Kas? – paklausė ji, – pasakykite man kelis vardus.

– Norit, kad jums padėčiau?

– Pasakykite vardus. Su kuo pasikalbėtumėte?

Jis papurtė galvą.

– Nežinau. Bet jų ten buvo. Aplink tas kameras sukasi žudikų bendruomenė. Netrukus supratau, kad kai kuriems sargams reikėtų sėdėti kitoje grotų pusėje.

Jis toliau jai šypsojosi.

– Eikit ir pati pasižiūrėkit, – tarė. – Tokia protinga detektyvė turėtų gana greitai išsiaiškinti, kas suktas, o kas – ne.

– Žudikų bendruomenė, – pasakė ji, – kurioje pritapote ir jūs, pone Fergiusonai.

– Nepritapau. Aš buvau nuošalėje.

– O kiek reikėtų užmokėti?

Jis gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Daug? Mažai? Pinigai labai sunkiai įvertinami, detektyve, nes teisingas žmogus padarytų neteisingą dalyką dėl daugelio priežasčių.

– Ką turite omeny?

– Na, pavyzdžiui, Bleirą Salivaną. Jis jus nužudytų be jokios priežasties. Be jokio mokesčio, tik dėl malonumo tai daryti, tiesa, detektyve? Ar esate tokį sutikusi? Nemanyčiau. Atrodot per jauna ir nepatyrusi, kad taip būtų buvę.

Jo akys sekė, kai ji pajudėjo į šoną.

– Žinote, detektyve, mirtininkų kamerose sėdintys žmonės taip nekenčia policijos, kad farą nužudytų nemokamai. Ir mėgautųsi kiekviena akimirka. Ypač jei galėtų, na žinote, tai ištęsti. Užtrukti kuo ilgiau.

Jis smagiai tyčiojosi iš jos.

– Ir jiems ypač patiktų nužudyti moterį policininkę, ar nemanote, detektyve? Tai jiems be galo patiktų.

Ji neatsakė, leido skaudiems jo žodžiams perlieti ją lyg vandeniui.

– Arba ponas Kovartas. Atrodo, kad jis beveik bet ką padarytų dėl gero straipsnio. Kaip manote, detektyve?

Viduje ji pajuto pykčio antplūdį.

– O kaip jūs, pone Fergiusonai? Ko prireiktų jums, kad ką nors nužudytumėt?

Jo šypsena dingo.

– Niekada nieko nežudžiau. Ir niekada nežudysiu.

– Mano klausimas buvo ne toks, pone Fergiusonai. Kokio užmokesčio jūs norėtumėt?

– Priklausytų, – šaltu balsu atsakė jis.

– Nuo ko priklausytų? – pareikalavo ji tęsti.

– Priklausytų nuo to, ką turėčiau nužudyti, – jis žiūrėjo į ją iš kitapus kambario, – argi tai galioja visiems, detektyve? Yra nu-

žudymų, už kuriuos reikėtų mokėti daug, tiesa? Kitus padarytum už dyką.

– O ką jūs padarytumėte už dyką, pone Fergiusonai?

Jis vėl šyptelėjo.

– Negalėčiau pasakyti. Niekada apie tai negalvojau.

– Tikrai? Jūs ne taip kalbėjot tiems dviem Eskambijos detektyvams. Ir ne taip nusprendė prisiekusieji.

Beveik nevaldomas įtūžis iškreipė jo veidą ir jis atsakė karčiu, žemu balsu:

– Jie iš manęs išgavo tuos žodžius mušimu. Jūs puikiai tai žinote. Teisėjas anuliavo mano prisipažinimą. Tai mergaitei aš niekada nieko nedariau. Salivanas kaltas, jis ją nužudė.

– O užmokestis?

– Šiuo atveju užmokestis buvo tik malonumas, – šaltai pasakė Fergiusonas

– O kaip Salivanas ir jo šeima? Kaip manote, kuo jis galėjo sumokėti už tą nužudymą?

– Bleiras Salivanas? Manau, kad jis būtų pardavęs sielą, kad juos su savimi nusineštų.

Fergiusonas pasilenkė į priekį ir prakalbo tyliau:

– Žinot, ką jis pasakė, dar prieš man išsiaiškinant, kad jis buvo tas vyras, kuris nužudė tą mergaitę ir įkišo mane į mirtininkų kamerą? Jis kalbėdavo apie vėžį. Kaip koks prakeiktas gydytojas, jis tiek daug žinojo apie tą ligą. Jis pradėdavo kalbėti apie deformuotas ląsteles, molekulines struktūras, DNR mutacijas ir kaip šitie maži, mikroskopiniai dalykėliai pradeda tavyje veikti, visokeriopai žalodami visą tavo kūną, braudamiesi į tavo plaučius ar žarnas, kasą, smegenis ar kur nors kitur, kad tik tu iš vidaus supūtum. O baigęs savo kalbą jis atsilošdavo ir sakydavo, kad jis – visiškai toks pat, niekuo nesiskiria nuo vėžio. Ką apie tai manote, detektyve?

Fergiusonas atsitiesė, lyg atsipalaiduodamas, bet Šeifer matė, kokie įsitempę jo raumenys. Ji neatsakė, bet vėl pradėjo

vaikščioti po butą. Jautėsi taip, lyg grindys truputį svyruotų jai po kojomis.

– Jis su jumis kalbėjo apie mirtį?

Fergiusonas pasilenkė į priekį.

– Mirtininkų kamerose tai dažna tema.

– Ir ko išmokote?

– Aš išmokau, kad tai vienas iš dažniausiai pasitaikančių dalykų, ar ne, detektyve? Ji visur, kur tik pasisuki. Žmonės mano, kad mirtis kažkuo svarbi, bet ji tokia nėra, argi ne?

– Kai kurios mirtys svarbios.

– Turbūt tos, kurios domina jus.

– Teisingai.

Ji pamatė, kaip jis dar truputį palinko į priekį, lyg laukdamas kito jos klausimo.

– Jums patinka sportbačiai? – staiga paklausė jo. Akimirką pagalvojo, kad mažajame kambaryje prašneko kažkas kitas.

Jis atrodė truputį nustebęs.

– Žinoma. Visuomet jais aviu. Visi čia jais avi.

– O kaip šitie? Kokios firmos?

– *Nike*.

– Jie atrodo nauji.

– Pirkau praeitą savaitę.

– Ar turite dar vieną porą spintoje?

– Žinoma.

Ji nuėjo prieš jį miegamojo link.

– Tiesiog čia pasėdėkite, – pasakė. Jautė, kaip jo akys, degindamos nugarą, ją seka.

Spintoje buvo pora krepšinio sportbačių. Pakėlė juos. Velnias, pagalvojo. Jie buvo *Converse*, seni ir dėvėti tiek, kad beveik įplyšę ties nykščiu. Ji vis tiek vieną apvertė ir apžiūrėjo padą. Pado krašte guma buvo nutrinta iki lygumo. Ji papurtė galvą. Tai matytųsi pėdsake. Ir pado raštas buvo kitoks nei *Reebok*, kuriuos avėjo žudikas Tarpūno gatvės tryliktajame name. Ji padėjo batus atgal ir grįžo pas Fergiusoną. Jis pažiūrėjo į ją.

– Turite pado atspaudą iš žmogžudystės vietos?

Ji tylėjo.

– Ir jums staiga toptelėjo mintis patikrinti mano spintą.

Jis spoksojo į ją.

– Ką dar turite?

Po akimirkos jis atsakė į savo klausimą:

– Nedaug, tiesa? Bet kas jus čia atvedė?

– Aš jau sakiau. Metjus Kovartas. Bleiras Salivanas. Ir jūs.

Iš pradžių jis nieko nesakė. Ji matė, kaip greitai veikia jo protas. Pagaliau jis prašneko tyliu, piktu balsu:

– Tai taip dabar viskas bus? Nuo šiol? Ar ne? Kokiam nors pavargusiam Floridos farui reikės surasti kaltininką žmogžudystės byloje ir aš būsiu labai patogus taikinys, tiesa? Vienąkart nuteistas tapau puikiu kandidatu bet kam, ką jūs išsigalvosit.

– Aš nesakiau, kad jūs įtariamasis.

– Bet norėjote pamatyti mano sportbačius?

– Įprasta tvarka, pone Fergiusonai. Aš tikrinu visų sportbačius. Net ir pono Kovarto.

Fergiusonas prunkštelėjo, beveik nusijuokė.

– Žinoma, kad taip darote. Na, ir kokius batus avi ponas Kovartas?

Ji ir toliau rezgė melą:

– *Reebok*.

– Žinoma. Turbūt nauji, nes kai mačiau paskutinįkart, Kovartas dėvėjo *Converse*, tokius pat kaip mano senieji.

Ji neatsakė.

– Na, tai tikrinate visų batus? Bet mane padaryti kaltą lengviausia, tiesa? Argi nebūtų nuostabu susieti mane su ta žmogžudyste? Tai tikrai patektų į laikraščių antraštes. Gal jus net paaukštintų. Niekas tikrai nesidomėtų jūsų motyvais.

Ji atsuko tai prieš jį:

– Tai jus tikrai lengviausia apkaltinti? Kodėl gi?

– Aš visada toks buvau, toks ir liksiu. Jei ne aš, tai kas nors

panašus į mane – jaunas juodaodis. Automatiškai padaromas įtariamuoju.

Ji papurtė galvą.

Jis kone pašoko nuo staigaus pykčio:

– Ne? Kai Pačiuloje jiems skubiai prireikė ko nors, pas ką jie atėjo? Ir jūs? Manote, kad jeigu pažinojau Bleirą Salivaną, reikėjo kuo greičiau su manim pasikalbėti? Po velnių, aš nieko nepadariau! Tas vyras man beveik kainavo gyvybę. Aš trejus metus praleidau mirtininkų kameroje už tai, ko nepadariau – dėl tokių policininkų kaip jūs. Galvojau, kad artėja mano mirtis, nes buvau patekęs į mūsų nuostabiąją teismų sistemą. Todėl eikit šikt, detektyve. Aš niekam nebebūsiu patogiu taikiniu. Gal aš ir juodaodis, bet ne žudikas. Ir vien dėl to, kad esu juodaodis, iškart netampu žudiku.

Fergiusonas atsisėdo atgal į vietą.

– Norėjote sužinoti, kodėl pasirinkau gyventi čia? Nes čia žmonės supranta, ką reiškia būti juodaodžiu ir visuomet būti arba įtariamuoju, arba auka. Čia visi tokie. Viena arba kita. Aš esu buvęs ir vienoks, ir kitoks, todėl čia pritampu. Dėl to man ši vieta patinka, net jei neprivalau čia gyventi. Suprantate, detektyve? Abejoju. Nes jūs baltaodė ir niekada to nepatirsite.

Jis vėl pakilo ir pažvelgė pro langą.

– Niekada nesuprasite, kodėl kas nors šitą vietą vadina namais.

Atsisuko į ją.

– Ar dar turite klausimų, detektyve?

Jo pykčio jėga ją nugalėjo. Ji papurtė galvą.

– Gerai, – tyliai pasakė jis. – Tuomet nešdinkitės iš čia.

Jis mostelėjo į duris. Ji žengė prie jų.

– Galbūt turėsiu daugiau klausimų.

Jis papurtė galvą.

– Ne, nemanau, detektyve. Tik ne dar kartą. Paskutinįkart, kai buvau mandagus su dviem detektyvais, man tai kainavo tre-

jus gyvenimo metus ir net galėjo mane pribaigti. Jūs turėjot savo progą. Ji baigėsi.

Ji stovėjo tarpduryje. Sudvejojo, nenorėdama išeiti, bet kartu jautė nežmonišką palengvėjimą traukdamasi iš tos mažos erdvės. Atsigręžė į Fergiusoną, bet jis jau vėrė duris. Ji suspėjo pamatyti jo akis, primerktas iš pykčio, prieš jam užsitrenkiant. Rakinamų spynų spragsėjimas nuaidėjo koridoriumi.

DEVYNIOLIKTAS SKYRIUS

Išvietė

Didžiąją kelionės dalį trys vyrai važiavo tylėdami.

Pagaliau, kai išsuko iš greitkelio, automobiliui taškantis per vieškelio purvą, Briusas Vilkoksas prabilo:

– Ji nieko mums nepasakys. Griebs tą senąjį šautuvą ir išspirs iš savo namų taip greitai, kaip alkanas uodas kąstų tavo nuogą užpakalį. Mes tik gaištam laiką.

Jis vairavo. Šalia jo priekinėje sėdynėje Tenis Braunas spoksojo pro priekinį langą ir nieko neatsakė. Kai šviesos ruožas prasiskverbdavo pro medžių tankmę ir jį apšviesdavo, atrodydavo, kad jo oda spindi lyg šlapia. Po Vilkokso žodžių jis pakėlė vieną ranką ir lengvai mostelėjo, leisdamas suprasti, kad jam derėtų tylėti, tada vėl paniro į apmąstymus.

Vilkoksas vairuodamas toliau sumurmėjo:

– Vis tiek manau, kad veltui gaištam laiką.

– Negaištam, – burbtelėjo Braunas, kai automobilis slystelėjo į šoną ant nelygios žemės.

– Kodėl gi? – paklausė detektyvas. – Norėčiau, kad judu pasakytumėt man, ką sužinojote.

Jis pasisuko į Kovartą, sėdintį galinės sėdynės viduryje ir besijaučiantį kaip kalinys – jie dažniausiai sodinami į tą vietą.

Braunas lėtai prašneko:

– Prieš sėsdamas į kėdę, Salivanas pasakė Kovartui, kad Fergiusono namuose yra įrodymų, kuriuos mes praleidome. Kad jie vis dar ten. Dabar mes tai patikrinsim.

Vilkoksas papurtė galvą.

– Teni, tu man nė pusės nepasakai. Manau, jis tik tampė tą skystaklynį už pasaitėlio.

Jis kalbėjo taip, lyg Kovartas nesėdėtų automobilio gale.

– Aš pats vadovavau kratai. Mes apžiūrėjom tą vietą nuo grindų iki lubų. Patrankėm kiekvieną sieną, ieškodami tuščios ertmės. Atplėšėm grindų lentas. Peržiūrėjom kiekvieną anglį jo krosnyje, kad pamatytume, ar jis ką nors degino. Peršliaužėm visą namą su metalo detektoriumi. Po velnių, net atsivedėm tą prakeiktą pėdsekį šunį, davėm jam pauostyti kvapą ir pervedėm per visą namą. Jei tas šliužas ką nors slėpė – būčiau tai suradęs.

– Salivanas sakė, kad jūs kažką praleidote, – įsiterpė Kovartas.

– Salivanas daug ko pripasakojo tam rašytojėliui, – tarė Vilkoksas savo partneriui. – Kodėl mes, po galais, to klausomės?

– Ei, – pasakė Kovartas. – Gal nusiraminkit?

– Kur, po galais, jis sakė ieškoti?

– Nesakė. Tik sakė, kad kažką praleidot. Pasakė nešvankų juoką apie akis užpakalyje.

Vilkoksas papurtė galvą.

– Šiaip ar taip, net jei ką nors rasim, nieko gero iš to nebus.

Jis žvilgtelėjo į Brauną.

– Viršininke, žinai tiek pat kiek ir aš. Fergiusonas jau praeitis. Reikia žengti toliau.

– Ne, – lėtai atsakė Tenis Braunas. – Jis dar ne praeitis.

– Tai kas, jei ką nors rasim? Kokia to prasmė? Vaisius nuo užnuodyto medžio. Prieš Fergiusoną negalim naudoti nieko, kas gauta nelegaliai. Vis tiek teks grįžti prie to prisipažinimo. Net jei jis būtų pasakęs viską – kur paslėpti įkalčiai, kaip jis nužudė mažąją Džoanę – visą sušiktą tiesą, teisėjas vis tiek būtų atme-

tęs jo prisipažinimą. Kaip ir viską, kas juo pagrįsta, taip pat ir kaltinimus Fergiusonui.

– Bet juk ne taip atsitiko, – pasakė Kovartas.

Braunas pertraukė:

– Tikrai. Ne visiškai taip. Dėl to galėtų pasiginčyti keli advokatai, – prieš tęsdamas jis pagalvojo: – Bet nesitikiu laimėti šitos bylos teisme.

Savo minties jis neišplėtojo.

Po trumpos tylos Vilkoksas vėl prabilo:

– Net nemanau, kad Fergiusono senelė leistų mums ten žvalgytis, nebent turėtume kratos orderį. Po velnių, manau, kad be teisėjo išduoto orderio ji nesakytų net kiek valandų. Laiko švaistymas.

– Ji leis Kovartui pasižiūrėti.

– Kai mes jį ten atvešim? Jokiu būdu.

– Ji jam leis.

– Ji turbūt nekenčia spaudos labiau nei aš. Galų gale jie irgi padėjo įkišti jos mažąjį brangutį į mirtininkų kamerą.

– O paskui jį iš ten ištraukė.

– Nemanau, kad ji taip galvoja. Ji sena baptistė Biblijos mylėtoja. Turbūt tiki, kad pats Jėzus nusileido iš dangaus ir atidarė jos berniuko kameros duris, nes ji jį atakavo maldomis kiekvieną sekmadienį bažnyčioje. Šiaip ar taip, net jei ji leis jam įeiti ir viską apžiūrėti, nors to ji tikrai nepadarys, – jis net nežinos, ko ieškoti. Net ir kaip ieškoti.

– Ne, jis žino.

– Gerai, tada, tarkim, tiesiog tarkim, šiaip sau, kad jis ką nors ras. Kuo mums tai padės?

– Kai kuo padės, – atsakė Braunas.

Jis pravėrė langą ir įleido į automobilį truputį dienos oro, kuris greitai permušė kondicionieriaus vėsą. Kalbėjo tyliai, vos garsesniu už pro langą šniokščiantį vėją balsu:

– Tada mes žinosim, kad bent to Salivanas nemelavo.

– Na ir kas? – atšovė Vilkoksas. – Ir kaipgi mums tai padės?

Atsakas į klausimą buvo tyla.

– Tada mes žinosime, su kuo turim reikalų, – pagaliau įsiterpė Kovartas.

– Cha!

Vilkoksas toliau vairavo įsitvėręs vairą, sunervintas minties, kad jo partneris ir priešas dalijasi informacija, kurios jis nežino. Tai jam sukėlė piktą, kupiną neapykantos jausmą. Jis greitai važiavo, keldamas rudų dulkių debesis, nesąmoningai norėdamas, kad koks senas šuva ar kvaila voverė išbėgtų prieš jį į kelią. Paspaudė greičio pedalą, pajutęs, kaip automobilio galas truputį slystelėjo per purvą, nekibdamas prie kelio.

Kovartas žiūrėjo į tolyn nusidriekiančią miško medžių liniją.

– Kur tai veda? – paklausė rodydamas pirštu.

– Iki pat ten, kur radome Džoanę. Iki tos pačios pelkės pakraščio. Tęsiasi dar kokį kilometrą ir suka lanku aplink miestelį. Ten jau lakusis smėlis, kuris tave pribaigtų, ir toks tirštas purvas, kad jei į jį įliptum, tai būtum kaip įkišęs koją į klijus. Ištisi kilometrai negyvų medžių, žolių ir vandens. Visur tamsu ir viskas atrodo vienodai. Jei ten pasiklystum, užtruktų mėnesį surasti kelią atgal. Jei išvis rastum. Vabalai, gyvatės, aligatoriai ir visokie gleivėti ropinėjantys gyviai. Bet galima sugauti neblogų ešerių, kai kurie jų tikri siaubūnai, slepiasi po negyvomis šakomis. Tik reikia būti atsargiam, – pasakė Vilkoksas. – Nors nemanau, kad jums tai rūpėtų.

Kol policijos automobilis lingavo keliu, trankydamasis ir kratydamasis per iškilimus ir vėžes, Kovartas mąstė apie sulankstytus spausdinimo popieriaus lapus su straipsniais, kuriuos jis gavo *The Miami Journal* bibliotekoje. Jie buvo jo kostiumo vidinėje kišenėje, trynėsi į marškinius ir šildė kūną, lyg būtų radioaktyvūs ir spinduliuotų karštį. Jis nepasidalijo šita informacija su Teniu Braunu.

Tai galėtų būti paprasčiausias sutapimas, tvirtino pats sau. Tas

vyras tiesiog sakė kalbą bažnyčioje. Po keturių dienų mergaitė dingo. Tai nieko nereiškia. Nežinia, ar jis apskritai ten buvo, ką darė pasakęs kalbą, kur buvo, ką veikė. Keturios dienos. Jis galėjo grįžti į Pačiulą. Arba Niuarką. Galėjo būti nors ir Marse, iš to, ką žinau.

Jo mintyse staiga iškilo Džoanės Šraiver nuotrauka, kabanti ant pradinės mokyklos sienos. Jis matė Donos Peri akis, iš policijos išplatinto plakato žvelgiančias mergaitiškai lengvabūdiškai, džiugiai. Juoda ir balta. Jo gerklė staiga išdžiūvo.

– Mes artėjam, – pranešė Vilkoksas.

Partnerio žodžiai išblaškė Tenio Brauno mintis. Kai jis grįžo namo į Pačiulą, greitai įsitraukė į gyvenimo kasdienybę. Viena dukra negavo pagrindinio vaidmens mokyklos spektaklyje, kita sužinojo, kad jai liepiama grįžti namo valanda anksčiau nei jos draugėms. Tai buvo didelės svarbos problemos, dalykai, reikalaujantys skubios jo reakcijos. Buvo kelios pareigos, kurių jo tėvas paprasčiausiai nenorėjo atlikti – kurti taisykles buvo viena iš jų. „Tai – tavo namai. Aš čia tik svečias“, – sakydavo senolis. Tačiau jam patiko klausytis, kaip jaunesnioji sesuo skundžiasi negavusi pagrindinio vaidmens. Tenis Braunas svarstė, ar kartais išryškėjantis senolio kurtumas tokiose situacijoje nebuvo pranašumas.

Jis jiems melavo apie tai, kur buvo, taip pat melavo sakydamas, ką veikė. Ir žinojo, kad būtų melavęs, jei kas nors būtų jo paklausęs, ko jis bijo. Jautė palengvėjimą matydamas, kad jo dukroms rūpi jų gyvenimai, kad jos elgiasi egocentriškai, kaip ir visi vaikai. Žiūrėjo į jas, viena ausim klausė jų skundų ir matė Donos Peri nuotrauką, kurią jis vis dar laikė kostiumo kišenėje. Kaip ji skiriasi nuo jų, pagalvojo.

Jis save nuolat kritikuodavo: negali būti policininkas ir išgyventi, jei nesugebi mąstyti apie įvykius kaip apie paprasčiausias bylas. Jis privertė save įsikabinti į tai, ką žinojo, ką galėjo patvirtinti. Stengėsi nekreipti dėmesio į nuojautą, nes nuojauta sa-

kė, kad jis persekioja kažką daug siaubingesnio, nei kada nors galėjo pagalvoti.

– Štai čia, – pasakė Vilkoksas.

Automobilio dugnu trankydamiesi į akmenis, jie greit priartėjo prie trobos. Vilkoksas staiga sustabdė automobilį ir, pažiūrėjęs į medinį namą priekyje, tarė:

– Na gerai, Kovartai, pažiūrėsim, kaip įkalbėsi ją tave įsileisti.

Jis apsisuko ir piktai pažvelgė į jį.

– Nusiramink, Briusai, – pasakė Braunas.

Kovartas neatsakė, bet išlipo iš automobilio ir per dulkes nuskubėjo prie durų. Kartą atsigręžė ir pamatė abu detektyvus, atsirėmusius į automobilio šoną, sekančius jį žvilgsniais. Nusisuko nuo jų ir užlipo laipteliais į verandą. Šūktelėjo:

– Ponia Fergiuson? Ar jūs namie, ponia?

Iš šviesaus kiemo įėjęs į verandos prieblandą bandė ką nors įžiūrėti viduje, bet iš pradžių nesisekė.

– Ponia Fergiuson? Čia Metjus Kovartas. Iš *The Miami Journal*.

Jokio atsako.

Jis stipriai pabeldė į durų staktą, jausdamas, kaip ši dreba nuo jo krumplių. Nubaltintos medinės lentos luposi.

– Ponia Fergiuson? Prašau.

Pagaliau iš vidaus pasigirdo krebždėjimas. Po kelių akimirkų jis išgirdo balsą, atsklindantį per verandą link jo. Tas balsas buvo toks pat gergždžiantis ir piktas kaip visada.

– Žinau, kas jūs toks. Ko dar prireikė?

– Man reikia vėl su jumis pasikalbėti apie Bobį Erlą.

– Mes jau kalbėjom ir kalbėjom, pone reporteri. Jau nebeliko žodžių. Ar tikrai neužtektinai girdėjot?

– Ne. Nė iš tolo. Galiu įeiti?

– Ką? Turite klausimų, kuriuos galima aptarti tik viduj?

– Ponia Fergiuson, prašau. Tai svarbu.

– Kam svarbu, pone reporteri?

– Svarbu man. Ir jūsų anūkui.

– Netikiu, – atsakė ji.

Vėl stojo tyla. Kovarto akys pamažu priprato prie prietemos ir jis pradėjo matyti pavidalus už durų stiklo. Matė seną stalą, ant kurio stovėjo vandens ąsotis su pieštomis gėlėmis. Kampe stovėjo lazda ir šautuvas. Po akimirkos išgirdo prie durų artėjančius žingsnius ir pagaliau jam prieš akis išdygo smulki sena juodaodė moteris. Jos oda susiliejo su tamsa viduje, bet sidabriniai plaukai atspindėjo pagautą šviesą. Ji judėjo lėtai ir buvo susiraukusi, lyg artritas iš klubų ir nugaros būtų įsiskverbęs ir į širdį.

– Aš jau daug su jumis kalbėjau. Ką dar norit išgirsti?

– Tiesą, – greitai atsakė jis.

Senės rūstybę pakeitė juokas.

– Manai, kad čia rasi kokias nors tiesas, baltaodi? Manai, kad laikau tiesą mažame stiklainyje prie durų, ką? Išsitraukiu, kai man jos prireikia?

– Maždaug taip, – atsakė jis.

Ji nemaloniai sukikeno. Jis pamatė, kaip jos akys nukrypo už jo, į kiemą, kur laukė detektyvai. Įbedė akis į policininkus, įdėmiai įsižiūrėjo, tada, po ilgos tylos, atsisuko atgal į Kovartą.

– Šįkart atėjote ne vienas.

Jis papurtė galvą.

– Jūs dabar jų pusėje, pone baltasis reporteri?

– Ne, – sumelavo jis greitai.

– Tai kieno pusėje esat?

– Niekieno pusėje.

– Paskutinįkart, kai čia lankėtės, buvot mano anūko pusėje. Kažkas pasikeitė?

Jis sunkiai rinko tinkamus žodžius.

– Ponia Fergiuson, kai buvau kalėjime, kalbėjau su žmogumi, kurį visi laikė mažos mergaitės žudiku ir jis man kai ką papasakojo. Pasakojimas buvo pilnas žudynių, melo, pusiau tiesų, pu-

siau melų. Bet vienas dalykas, kurį jis man pasakė – kad čia atėjęs rasčiau kažkokių įrodymų.

– Kokių įrodymų?

– Įrodymų, kad Bobis Erlas įvykdė nusikaltimą.

– Iš kur tas žmogus galėjo žinoti?

– Jis tikino, kad Bobis Erlas jam pasakė.

Senoji moteris papurtė galvą ir nusijuokė sausu, netvirtu juoku, kuris suvirpino orą tarp jų.

– Kodėl turėčiau leisti jums knistis ir ieškoti kažko, kas mano berniukui darytų tik bloga? Ar negalit tiesiog palikt jį ramybėj? Leisti jam kuo nors tapti? Viskas jau baigėsi ir praėjo. Leiskit numirėliams ilsėtis, o gyviesiems gyvent.

– Viskas ne taip, – pasakė jis. – Jūs tai žinot.

– Viskas, ką aš žinau, tai, kad jūs čia atėjote kelti daugiau problemų mano berniukui. Jam jų nereikia.

Kovartas giliai įkvėpė.

– Pasakysiu jums kodėl, ponia Fergiuson. Jūs mane įleisite, aš apsidairysiu ir nieko nerasiu – tada viskas bus baigta. Tas pasakojimas liks tik melu, kurį man pasakė tas vyras, ir viskas tuo pasibaigs. Gyvenimas tęsiasi. Bobiui Erlui niekada nebereikės galvoti apie savo praeitį. Tiedu detektyvai dings iš jūsų ir jo gyvenimo. Bet jei neleisite man pažiūrėti, jie niekada nebus patenkinti. Ir aš nebūsiu patenkintas. Ir viskas niekada nepasibaigs. Visuomet bus klausimų. Jie niekada nesiliaus. Jo praeitis kankins jį iki gyvenimo galo. Suprantate, ką sakau?

Senė susimąsčiusi padėjo ranką ant rankenos.

– Suprantu, ką norit pasakyti, – pagaliau tarė, atsargiai dėliodama žodžius. – O jei aš jus įleisiu ir jūs rasit tą siaubingą daiktą, apie kurį kalbėjo tas vyras. Kas tada?

– Tada Bobiui Erlui vėl kils daug nemalonumų.

Ji patylėjo, tada atsakė:

– Aš tikrai nesuprantu, ką laimės mano berniukas, jei jus įleisiu į vidų.

Kovartas įsižiūrėjo į senąją moterį ir griebėsi paskutinio savo ginklo.

– Jei manęs neįleisite, ponia Fergiuson, aš pagalvosiu, kad jūs nuo manęs slepiate tiesą. Kad viduje yra paslėptų įkalčių. Taip ir pasakyčiau tiems dviem detektyvams, ir tada atsitiktų keli dalykai. Mes sugrįžtume su orderiu ir vis tiek atliktume kratą. Ir niekas neužmigtų, kol neiškeltų bylos prieš jūsų anūką, ponia Fergiuson. Tai galiu jums pažadėti. Ir kai jie tai padarytų, aš būčiau čia su savo laikraščiu, visais kitais laikraščiais ir televizijomis ir žinote, kas atsitiktų, ar ne? Todėl, atrodo, jūs turite tik vieną pasirinkimą. Suprantate?

Senosios moters akys iškart suspindo neapykanta.

– Puikiai suprantu, – atkirto ji. – Aš suprantu, kad baltaodžiai vyrai su kostiumais visuomet gauna, ko nori. Norite įeiti – gerai. Vis tiek įeisit, nesvarbu, ką sakyčiau.

– Tiesa.

– Sugrįžtumėte su popieriuku iš teisėjo, ar ne? Jie su vienu buvo čia atėję, bet tai jiems niekaip nepadėjo ko nors rasti. Manot, kad šitas kartas bus kitoks?

Ji prunkštelėjo iš pasišlykštėjimo.

Pagaliau atsklendė durų velkę ir pravėrė kokius dvidešimt centimetrų.

– Ar tas vyras kalėjime sakė, kur ieškoti?

– Ne. Ne visai.

Senoji moteris bjauriai vyptelėjo.

– Tuomet sėkmės.

Jis, įžengdamas į namą, lyg peržengė ribą iš vieno pasaulio į kitą. Buvo pripratęs – tiek, kiek įmanoma priprasti, – prie miestietiško apleistų miesto dalių skurdo. Buvo sekęs savo draugą Vernoną Hokinsą į daugybę nusikaltimo vietų varginguose kvartaluose, todėl jo nebestebino ir nešokiravo skurdas, žiurkės ir besilupantys dažai. Bet šitas namas buvo kitoks, ir dėl to kėlė nerimą.

Kovartas matė sustingusį, alinantį neturtą, beviltiško pykčio užvaldytą vietą, kuri nė nebandė pretenduoti į kokį nors komfortą ar patogumus, o tik rodė sunkų, varge nugyventą gyvenimą. Ant sienos virš apsitrynusios sofos kabojo kryžius. Kampe stovėjo sena medinė supamoji kėdė, ant kurios buvo padėta viena geltona pagalvėlė. Aplink stovėjo dar kelios medinės kėdės, daugiausia rankų darbo. Ant židinio atbrailos buvo Martino Liuterio Kingo jaunesniojo portretas ir sena juodaodžio vyro, vilkinčio paprastą juodą kostiumą, nuotrauka. Jis spėjo, kad tai jos velionis vyras. Ten stovėjo dar kelios šeimos narių nuotraukos, tarp jų ir Roberto Erlo. Sienos buvo iš tamsaus rudo medžio, dėl to kambarys buvo panašus į urvą. Menki šviesos spinduliai skverbėsi pro langus, bet greitai pralaimėdavo kovą su šešėliais viduje. Jis pažiūrėjo į vieną koridorių, jo gale pamatė virtuvę, kurios viduryje stovėjo senovinė malkomis kūrenama viryklė. Tačiau buvo tvarkinga. Viskas nušiurę, bet nesimatė nė dulkelės. Ponia Fergiuson su purvu tikriausiai elgėsi taip pat kaip ir su svečiais.

– Tai maža, bet priklauso man, – tarė ji nuožmiai. – Joks žmogus iš banko negali ateiti ir pasakyti, kad jam priklauso šitas namas. Jis visas yra mano. Mokėjimas už jį pribaigė mano vyrą, turbūt pribaigs ir mane, bet aš čia laiminga, nors tai nėra kokia prašmatni ir erdvi vieta.

Ji nuklibinkščiavo prie lango ir pažiūrėjo laukan.

– Pažįstu tą Tenį Brauną, – pasakė piktai. – Pažinojau jo amžinatilsį motiną, pažįstu ir jo tėvą. Jie sunkiai dirbo kažkokiam ponui baltaodžiui ir užaugo manydami, kad yra geresni už mus. Bet tai netiesa. Prisimenu, kai jis buvo jaunas, vogdavo apelsinus iš baltiesiems priklausančių sodelių. Dabar užaugo, tapo policininku, ir mano, kad yra be galo nuostabus. Jis niekuo ne geresnis nei mano anūkas, girdit?

Ji nusisuko nuo lango.

– Na, tai pradėkit, ponas baltaodi reporteri. Ko ieškosit? Čia jums nieko nėra. Argi nematot?

Ji pamojavo rankomis aplink save.

– Čia niekam nieko nėra.

Jis irgi tai matė.

Kovartas apsižvalgė ir suprato, kad Vilkoksas sakė tiesą. Jis nežinojo, ko ieško ir kaip ieškoti. Jam staiga pasivaideno iš jo besijuokiantis Bleiras Salivanas.

– Ne, – pasakė jis, – kur Bobio Erlo kambarys?

Senoji moteris parodė pirštu.

– Ten, dešinėje. Eikit.

Kovartas lėtai ėjo koridoriumi lūšnos viduryje. Žvilgtelėjo į senosios moters miegamąjį. Pamatė Bibliją, atverstą viduryje dvigulės lovos, uždengtos baltu megztu užtiesalu. Asketiška ir šalta. Paguoda tik perskaitytuose žodžiuose, ir tai jos nedaug. Praėjo pro nedidelį vonios kambarį, ne didesnį už spintą, su kriaukle ir tualetu. Čia spindėjo, lyg būtų nauja. Tada pasuko į Fergiusono kambarį.

Šis irgi buvo skurdus, kaip vienuolio. Vienas langas palubėje įleido truputį šviesos. Ten stovėjo geležinė lova, medinis rankų darbo stalelis, nedidelė komoda ir kėdė. Prie sienos pritvirtinta sena lenta, ant jos kukli knygų minkštais viršeliais kolekcija. *Žmogaus vaikas pažadėtoje žemėje* ir *Nematomas žmogus* buvo atremta į kelias mokslinės fantastikos knygas. Kampe stovėjo kelios meškerės ir sena, subraižyta plastikinė dėžutė su žvejybos reikmenimis.

Kovartas atsisėdo ant lovos krašto, pajuto spyruoklių minkštumą. Jis nužvelgė visas kambario smulkmenas, ieškodamas kokio nors ženklo. Kaip atrodytų žudiko kambarys?

Jis nežinojo. Apsidairė, prisimindamas, kaip Fergiusonas tvirtino, kad atvykti iš Niuarko į Pačiulą buvo tas pats, kaip atvažiuoti į vasaros stovyklą – čia būdavo šilta ir malonu, lyg kokiame Heklberio Fino nuotykyje. *Kurgi, po galais, tai yra,* pagalvojo Kovartas, žiūrėdamas į tuščias sienas ir paprastus baldus.

Nuo ko pradėti? Jis negalėjo tikėtis, kad kas nors tokio svar-

baus kaip žmogžudystės įkalčiai būtų lengvai pastebimi, todėl pradėjo apieškodamas stalčius, jausdamasis kvailai dėl to, ką daro, žinodamas, kad tikrina gerai apieškotą vietą. Jis pakėlė kelis drabužius, bet buvo įsitikinęs, kad ten nieko neras. Ranka pačiupinėjo už komodos, tikrindamas, ar ten nieko nepaslėpta. Tu nuostabus detektyvas, ironiškai pagalvojo. Atsiklaupė ant kelių ir iš apačios apžiūrėjo lovą. Apčiupinėjo čiužinį. Tada pabeldė į sienas, ieškodamas tuščios ertmės.

O kas ten paslėpta, be perstojo klausinėjo savęs.

Jis stovėjo keturpėsčias ir beldė į grindis, kai tarpduryje pasirodė Fergiusono senelė.

– Jie darė tą patį, – pasakė ji, – kai čia buvo. Ar jūs vis dar nepatenkintas?

Jis sutrikęs lėtai atsistojo.

– Nežinau.

Ji iš jo nusijuokė:

– Dabar jūs baigsit.

Jis pasitaisė drabužius.

– Leiskite man pasikalbėti su detektyvais.

Ji vėl sukikeno ir nusekė paskui jį iš namo į verandą. Ji sekė jį akimis, kai jis ėjo per kiemą pas du detektyvus.

Tenis Braunas prašneko pirmas, jo akys žiūrėjo ne į Kovartą, bet tolyn, į senąją moterį. Kai reporteris priartėjo, atsigręžė į jį.

– Na?

– Nieko, kas bylotų apie ką nors, išskyrus jų neturtą.

– Kaip ir sakiau, – pasakė Vilkoksas. Jis pažiūrėjo į Kovartą, bet jo balsas kiek sušvelnėjo. – Buvote Fergiusono kambaryje?

– Taip.

– Ten visko nedaug, tiesa?

– Kelios knygos. Meškerė. Žvejybos reikmenys. Keli drabužiai stalčiuose. Viskas.

Vilkoksas linktelėjo.

– Taip aš ir atsimenu. Tai mane labiausiai nervino. Žinot, kai įeini į kieno nors kambarį, nesvarbu, koks – turtingas ar vargšas yra tas žmogus, visuomet jame rasi, kas pasakytų ką nors apie tą žmogų. Bet ten nieko panašaus nėra. Nieko visame name.

Braunas pasitrynė kaktą.

– Po velnių, – pasakė, – jaučiuosi kvailas ir esu kvailas.

Kovartas pertraukė jo mintį:

– Blogiausia, kad nežinau, ką jūs tada atėję radote, todėl nežinau, kas pasikeitė. Aš galėčiau rasti ką nors, kas man nieko nereikštų, bet užtat jums būtų svarbu.

Vilkoksas dienos karštyje aptirpdė savo priešiškumą.

– Taip ir maniau. Gal šitai padės.

Jis nuėjo ir atidarė automobilio bagažinę. Viduje šalia šautuvo riaušėms malšinti, apsauginės aprangos ir didelio laužtuvo buvo keli aplankai, pilni popierių. Jis lėtai sklaidė popierius, kol rado kelis susegtus lapus. Padavė Kovartui.

– Štai turto aprašas iš praeitos apžiūros. Pažiūrėkite, gal padės.

Popieriuje buvo surašyti iš namo konfiskuoti daiktai ir jų išdėstymas. Buvo paminėti keli drabužiai. Jie buvo pažymėti kaip „Sugrąžinti po tyrimo. Rezultatai neigiami." Iš virtuvės buvo paimti keli peiliai. Buvo pažymėta taip pat – „Sugrąžinti".

Apraše buvo parašyta, kokie daiktai iš kurių namo vietų paimti. Įdėta trumpa ieškojimo metodų ir apieškotų vietų ataskaita. Kovartas pamatė, kad Fergiusono kambarys buvo nuodugniai, tačiau bergždžiai ištyrinėtas.

– Ar matėt viduje ką nors, ką mes praleidom? – paklausė Vilkoksas.

Kovartas papurtė galvą.

– Teni, mes tik švaistom laiką.

Kovartas pažiūrėjo į viršų ir pamatė, kad kol jis skaitė, policijos leitenantas nuėjo nuo automobilio ir įsistebeilijo į senąją moterį. Ji, likusi verandoje, piktai spoksojo į jį.

– Teni? – paklausė Vilkoksas.

Policininkas neatsakė.

Kovartas stebėjo, kaip detektyvas ir senoji moteris bando vienas kitą nugalėti žvilgsniais. Jautėsi nepatogiai dėl bangomis plakančio kaktą karščio ir marškinius prie kūno lipdančio prakaito.

Po akimirkos Braunas prašneko, nenukreipdamas akių nuo senosios moters:

– Dar kartą pažiūrėkit, – pasakė, – manau, praleidom kažką akivaizdaus.

– Jėzau, Teni... – pradėjo sakyti Vilkoksas, bet policijos leitenantas jį pertraukė:

– Tik pažiūrėk į ją. Ji kažką žino, žino, kad mes nieko negalim padaryti. Po velnių. Patikrink dar kartą.

Vilkoksas gūžtelėjo pečiais, kažką murmėdamas po nosimi. Kovartas vėl žvilgtelėjo į popierius, bandydamas perskaityti juos taip pat atidžiai, kaip prieš tai buvo apieškomas namas. Jis peržiūrėjo lapus, kambarį po kambario, o tai darydamas garsiai kalbėjosi su Vilkoksu:

– Priekinis kambarys: patikrinti pirštų atspaudai, visi daiktai apžiūrėti, nė vienas nepaimtas, atplėštos grindų lentos, sienos patikrintos, panaudotas metalo detektorius. Senelės kambarys: ieškota paslėptų daiktų, nė vieno nerasta. Sandėlis: konfiskuotos žirklės, valymo skudurai, rankšluostis, patikrinta po grindimis. Fergiusono kambarys: drabužiai konfiskuoti, sienos ir grindys apžiūrėtos, susiurbti plaukų pavyzdžiai. Virtuvė: stalo įrankiai apžiūrėti ir konfiskuoti, krosnies pelenai patikrinti, išsiųsti į laboratoriją, vidus ištyrinėtas...

Jis pakėlė akis.

– Atrodo, gana nuodugniai...

– Po velnių, mes praleidom toje vietoje kelias valandas, apžiūrėjome kiekvieną prakeiktą vinį, – pasakė Vilkoksas.

Braunas ir toliau žiūrėjo į senąją moterį.

– Atrodo, kad viskas taip pat ir šiandien, – pasakė Kovartas, – išskyrus tai, kad sandėlį ji pavertė tualetu. Tas mažas kambariukas tarp jos ir Fergiusono kambarių? – paklausė.

– Taip. Labiau panašu į drabužinę nei į sandėlį, – tarė Vilkoksas.

Kovartas linktelėjo.

– Dabar ten tualetas ir kriauklė.

Vilkoksas pridėjo:

– Girdėjau, Fergiusonas jį ten įtaisė. Panaudojo dalį pinigų, gautų iš to Holivudo prodiuserio, nupirkusio teises į jo gyvenimo istoriją. Civilizacija pasiekė ir padugnes.

Tą akimirką atrodė, kad aplink besiliejanti saulės šviesa tapo dvigubai intensyvesnė, kaip netikėta karščio banga, išsiurbianti iš kiemo visą orą.

– Tai kur jie prieš tai...

– Išvietėje už namo.

– Ir?

– Ir ką?

– Sąraše ji nepaminėta, – lėtai ištarė Kovartas. Jis pajuto staigų kraujo pliūptelėjimą į kaktą.

Braunas nusisuko nuo ponios Fergiuson ir akis įbedė į savo partnerį:

– Tu ją apieškojai, tiesa?

Vilkoksas neryžtingai linktelėjo.

– Aaa, taip. Šiek tiek. Orderis buvo namui, todėl nebuvau tikras, ar galiu. Bet vienas iš mūsų ten įėjo, tai jau tikrai. Nieko nerado.

Braunas įdėmiai stebėjo savo partnerį.

– Nagi, Teni. Jis ten rado tik smarvę ir šūdų. Tas vyrukas ten įėjo, apsižiūrėjo ir kaip velnias išlėkė. Tai paminėta raporte, – jis bakstelėjo į sakinį lapo viduryje, – matai? – pridūrė netvirtai.

Kovartas klupdamas nuėjo nuo automobilio. Prisiminė Bleiro Salivano žodžius: „Jei turi akis šiknoj."

– Po velnių, – pasakė jis, – po velnių, – atsisuko į Brauną. – Salivanas sakė...

Policininkas susiraukė.

– Aš atsimenu, ką jis sakė.

Kovartas greitai apsigręžė ir patraukė pro lūšną kito jos galo link. Tada išgirdo Fergiusono senelės balsą, perveriantį jį lyg strėlė:

– Kur einate?

– Už namo, – šiurkščiai atsakė Kovartas.

– Ten jums nėra ko, – šaižiai suklykė ji, – negalite ten eiti.

– Aš noriu pamatyti. Po velnių, noriu pamatyti.

Braunas greitai prisivijo jį, laikydamas rankoje laužtuvą iš automobilio. Abu vyrai pasuko už namo kampo ir moters prieštaravimai ištirpo deginančioje kaitroje. Jie pamatė išvietę kampe, šalia kelių medžių, atokiau nuo visko. Medinės sienos buvo nublukusios ir papilkėjusios. Kovartas priėjo prie jos. Voratinkliai raizgė duris. Jis sugriebė rankeną ir stipriai patraukė. Trinantis senai medienai, durys girgždėdamos sunkiai prasivėrė iki pusės ir užsikirto.

– Saugokis gyvačių, – pasakė Braunas, stverdamas durų kraštą ir stipriai patraukdamas. Su paskutiniu truktelėjimu, nuo kurio sudrebėjo visas statinys, durys plačiai atsivėrė.

– Briusai! Atnešk prakeiktą žibintuvėlį! – šūktelėjo Braunas.

Jis paėmė laužtuvą už galo ir nubraukė į šalį dar kelis voratinklius. Greitas krebždėjimas privertė Kovartą šoktelėti ir kažkoks mažas gyvis pabėgo iš staiga pro duris pliūptelėjusios šviesos.

Abu vyrai stovėjo vienas prie kito, žiūrėdami į medinę tualeto sėdynę, išpjautą iš lentos ir nugludintą vartojimo. Viduje buvo tvanku, tvyrojo tirštas dvokas. Įsisenėjęs tvaikas, nuo kurio buvo sunku kvėpuoti – artimesnis mirčiai ar senatvei nei išmatoms.

– Ten, – pasakė Kovartas.

Braunas pritariamai linktelėjo.

– Gana giliai.

Prie jų prisidėjo truputį uždusęs Vilkoksas, kuris atbėgęs tiesė Braunui juodą žibintuvėlį.

– Briusai, – tyliai paklausė jis, – tas vyrukas, kurį čia pasiuntei. Ar jis pakėlė sėdynę? Patikrino išmatas?

Vilkoksas papurtė galvą.

– Ne, nes sėdynė buvo prikalta. Atsimenu, kad vinys buvo senos, nes jis mane patį privertė įeiti ir patikrinti. Nesimatė, kad kas būtų buvę pakelta ar pakeista. Žinai, jokių plaktuko žymių, įbrėžimų ar ko nors kita...

– Jokio akivaizdaus ženklo, – pasakė Braunas.

– Jokio. Apžiūrėję nieko neradom.

Jo akys piktai žybtelėjo.

– Bet... – tarė Braunas.

– Bet tikrai negaliu garantuoti, kad jis nesugebėjo rasti būdo įlįsti į tą šūdo duobę, kur mes nepažiūrėjome. Kitas vyrukas įėjo, apsižvalgė su žibintuvėliu ir išėjo – štai ir viskas. Aš tik įkišau galvą, apsižiūrėjau ir baigta. Žinai, vienas iš mūsų tikrai būtų pamatęs ką nors įkišta toje skylėje...

– Jei norėtum ką nors paslėpti, žinodamas, kad neturi daug laiko, ir būdamas įsitikinęs, kad tą vietą apieškos paskutinę, apieškos labai atmestinai... – Brauno balsas svyravo tarp pamokslavimo ir pykčio.

– O kodėl nenunešus to, ką slepi, į mišką ir neužkasus?

– Negali būti įsitikinęs, kad nebus rasta, ypač jei pasitelksime prakeiktus šunis. Negali būti tikras, kad liksi nepastebėtas. Bet gali būti tikras dėl vieno dalyko – niekas nelįs į šūdų pilną duobę, nebent privalės tai padaryti.

Vilkoksas linktelėjo. Jo balsas virpėjo iš nevilties:

– Tu teisus. Po velnių. Ar manai...

Jo sakinį pertraukė nelauktas veriantis klyksmas už nugaros:

– Dinkit iš ten!

Trys vyrai atsisuko ir pamatė senąją moterį, atsistojusią galiniame prieangyje, laikančią rankose seną dvivamzdį šautuvą.

– Aš jus išsprogdinsiu tiesiai į pragarą, jei iš ten nepasitrauksite! Dabar pat!

Kovartas sustingo vietoje, bet abu detektyvai pradėjo lėtai judėti į šalis, vienas į kairę, kitas į dešinę, didindami atstumą tarp savęs.

– Ponia Fergiuson, – pradėjo Braunas.

– Užsikišk! – pasakė ji, atsukdama į jį šautuvą.

– Nagi, ponia Fergiuson... – tyliai paprašė Vilkoksas, pakeldamas rankas mostu, labiau panašiu į nuolankų prašymą nei pasidavimą.

– Tu irgi! – sušuko senoji moteris, atsukdama vamzdžius į jį. – Ir abu liaukitės judėję.

Kovartas pastebėjo, kaip partneriai susižvalgė. Jis nežinojo, ką tai reiškia.

Senoji moteris atsisuko į jį.

– Sakiau, kad iš ten pasitrauktum.

Jis pakėlė rankas, bet papurtė galvą.

– Ne.

– Kaip suprasti – ne? Berniuk, ar nematai šito šautuvo? Aš jį pavartosiu.

Kovartas pajuto staigų kraujo antplūdį į galvą. Pamatė, kad šitas šėlimas slepia baimę jos akyse, ir tada suprato, kad ji žino, ką slepia. *Tai ten*, pagalvojo jis. *Kad ir kas tai būtų, tikrai ten.* Visas susierzinimas ir nuovargis, kurį jautė kelias praėjusias dienas, susiliejo į vieną akimirką ir pasipiktinimas užgožė visą jam dar likusį sveiką protą. Jis papurtė galvą.

– Nc, – vėl pasakė jis, tik garsiau, – ne, ponia. Aš ten pažiūrėsiu, net jei jums tektų mane užmušti. Man nusibodo klausytis melo. Man nusibodo, kad manimi naudojasi. Man sušiktai nusibodo nuolat jaustis kažkokiu prakeiktu kvailiu. Supratai, sene? Man tai jau per daug sušiktai nusibodo!

Jis ėjo jos link, vis kartodamas šį sakinį; taip priartėjo pusę kelio.

– Nesiartink! – išrėkė senoji moteris.

– Nužudysit mane? – šūktelėjo jai. – Tai tikrai atneš daug gero. Tik nušaukit mane šitų detektyvų akyse. Nagi. Po velnių, padarykit tai!

Jis ėjo jos link. Matė, kaip jos rankose dreba šautuvas.

– Aš tikrai tai padarysiu! – sušuko ji.

– Tai pirmyn! – suriko jis.

Jis buvo įniršęs. Įveikė iliuziją, kurios laikėsi, dėl Fergiusono nekaltumo, todėl viskas išsiliejo.

– Nagi! Taip, kaip tavo anūkas šaltakraujiškai nužudė mažą mergaitę. Nagi! Ar duosi man tiek pat galimybių pabėgti, kiek jis davė jai? Ar tu irgi žudikė, sene? Ar jis čia išmoko tai daryti? Ar tu išmokei jį pjaustyti mažas beginkles mergaites?

– Jis nieko nepadarė.

– Taip ir patikėsiu, kad nepadarė!

– Atsitrauk!

– Arba kas? O gal tik išmokei jį meluoti? Taip?

– Traukitės nuo manęs!

– Ar taip, po velnių? Ar taip ir yra?

– Jis nieko nepadarė. Dabar atsitraukit arba nunešiu jūsų prakeiktą galvą!

– Jis tai padarė. Jūs tai žinot, po velnių, jis tai padarė, jis tai padarė, jis tai padarė!

Ir šautuvas iššovė.

Šūvis, perskrosdamas orą virš Kovarto galvos, nudegino ir partrenkė jį ant žemės, čia ir paliko parblokštą. Jis išgirdo, kaip kulka atsitrenkė į išvietę, išgirdo abiejų detektyvų riksmą, šie iškart išsitraukė savo ginklus ir sušuko:

– Stot! Mest ginklą!

Dangus virš jo sukosi, o į nosį smelkėsi bedūmio parako kvapas. Girdėjo kažką tuksenant, bet tą garsą slopino spengsmas, kurį jo ausyse sukėlė šūvis. Tas tuksenimas trikdė, kol pagaliau jis suprato, kad ausyse aidi jo širdies plakimas.

Kovartas atsisėdo ir pasičiupinėjo galvą, tada pasižiūrėjo į savo ranką, šlapią nuo prakaito, o ne nuo kraujo. Pakėlė akis į senąją moterį. Detektyvai ir toliau šaukė įsakymus, saulės šviesoje ir karštyje jie atrodė lyg išblukę.

Senoji moteris pažiūrėjo žemyn į jį. Ji spiegė:

– Aš jums sakiau, pone reporteri, jau vienąkart jums sakiau, kad spjaučiau velniui į akį, jei tik galėčiau padėti savo anūkui.

Kovartas ir toliau spoksojo į ją.

– Jūs miręs? – paklausė ji.

– Ne, – atsakė jis ramiai.

– Aš neįstengiau... – pasakė ji piktai, – norėjau tiesiog jus nušauti, bet neįstengiau. Po velnių.

Ji buvo pabalusi. Nuleido ginklą prie šono.

– Turėjau tik vieną šovinį, – pasakė.

Ji pažvelgė į detektyvus. Šie, išsitraukę ginklus, artinosi prie jos pritūpę, pasirengę šauti. Ji įbedė akis į Brauną.

– Turėjau jį pasilaikyti tau, – pasakė.

– Mesk ginklą!

– Dabar mane nužudysi, Teni Braunai?

– Mesk ginklą!

Moteris prunkštelėjo į jį. Lėtai atrėmė šautuvą į duris už savęs. Tada sukryžiuodama rankas atsigręžė.

– Dabar mane nužudysi? – vėl paklausė.

Vilkoksas pasilenkė prie Kovarto.

– Viskas gerai, Kovartai?

– Viskas gerai, – atsakė reporteris.

Jis padėjo Kovartui atsistoti.

– Jėzau, Kovartai, kas tau pasidarė. Tu tikrai netekai galvos.

Kovartas staiga pasijuto džiugiai.

– Tai jau tikrai, – nusijuokė.

Vilkoksas atsisuko į Brauną.

– Nori, kad ją surakinčiau ir perskaityčiau jos teises?

Detektyvas papurtė galvą, ištiesė ranką, paėmęs šautuvą ati-

darė jį ir patikrino abu šovinių lizdus. Tada ištraukė tuščią šovinį ir sviedė jį Kovartui.

– Štai. Atminimui.

Tada vėl atsigręžė į Fergiusono senelę.

– Ar turi kur nors kitų ginklų?

Ji papurtė galvą.

– Ar dabar kalbėsiesi su manimi, sene?

Ji vėl papurtė galvą ir spjovė į žemę, vis dar nepaklusdama.

– Gerai, tuomet galėsi stebėti. Briusai?

– Taip, bose?

– Sandėlyje surask kastuvą.

Policijos leitenantas įdėjo pistoletą į dėklą ir grąžino tuščią šautuvą poniai Fergiuson, žvelgiančiai į jį rūsčiu žvilgsniu. Tada nuėjo atgal prie išvietės ir mostelėjo Kovartui.

– Štai, – tarė paduodamas reporteriui laužtuvą, – manau, nusipelnėte pirmas pabandyti jį išlaužti.

Senas medis iš pradžių priešinosi laužtuvo antpuoliui ir kastuvo, kurį Vilkoksas atrado sandėlyje, laužimui. Bet kai pagaliau pasidavė, jis atsivėrė greitai, atidengdamas dvokiančią duobę žemėje. Jai dezinfekuoti naudotos negesintos kalkės. Balti ruožai klojo pilkai rudą išmatų masę.

– Kažkur ten, – tarė Kovartas.

– Tikiuosi, jūs pasiskiepiję, – sumurmėjo Vilkoksas, – ar kas nors turi atvirų žaizdų? Geriau būti atsargiems.

Jis pagriebė kastuvą iš Brauno rankų.

– Tai aš prieš trejus metus sušikau kratą. Dabar mano eilė, – sušnabždėjo niūriai.

Jis nusivilko švarką ir iš kišenės išsitraukė nosinę. Apsirišo ja veidą, uždengdamas nosį ir burną.

– Po velnių, – pasakė kaukės prislopintu balsu. – Žinot, juk tai nelegali krata, – tarė jis Braunui. Šis linktelėjo.

– Po velnių, – vėl pratarė Vilkoksas.

Tada įlipo į purvą ir išmatas.

Vieną kartą sudejavo, murmėdamas keiksmažodžius kastuvu sluoksnis po sluoksnio kasė išmatas.

– Jūs stebėkit kastuvą, – pasakė jis, sunkiai kvėpuodamas pro burną, – neleiskit man ko nors pražiopsoti.

Braunas ir Kovartas neatsakė. Jie tiesiog stebėjo Vilkokso darbą. Jis dirbo lėtai, atsargiai, iš lėto dorojo krūvą. Kartą paslydo, bet spėjo susilaikyti neįkritęs į duobę, tik ištiesęs rankas atsirėmė į išmatas. Vilkoksas tiesiog nusikeikė ir dirbo toliau.

Praėjo penkios minutės, dešimt. Detektyvas kasė, stabtelėdamas tik tam, kad iškosėtų plaučiuose susikaupusią smarvę.

Iškasęs dar maždaug pustuzinį kastuvų, Vilkoksas sumurmėjo:

– Tikriausiai jau nusileidau kelis metus. Kiek gali viena senė prišikti per metus?

Jis nelinksmai nusijuokė.

– Štai! – sušuko Kovartas.

– Kur? – paklausė Vilkoksas.

– Tiesiai ten, – pasakė Tenis Braunas, rodydamas pirštu, – kas ten?

Iš pilkos masės kyšojo kažkokio kieto daikto kampas.

Vilkoksas susiraukė ir atsargiai pasilenkęs pagriebė tą daiktą. Ištraukė jį sukeldamas burbuliavimą. Tai buvo kvadratinė storos sintetinės medžiagos atraiža.

Briusas pasilenkė pažiūrėti, pagriebė ją už kampo ir pakėlė.

– Žinai, kas čia, Briusai?

Detektyvas linktelėjo.

– Tai jau tikrai.

– Kas? – paklausė Kovartas.

– Automobilio kilimo dalis. Atsimeni, Fergiusono mašinos keleivio pusėje buvo iškirptas didelis gabalas kilimo. Štai ir jis.

– Ar matai dar ką nors? – paklausė Braunas.

Vilkoksas pažiūrėjo žemyn ir kastuvu pabadė tą pačią vietą.

– Ne, – pasakė jis, – palaukit, aha, ką gi mes čia turim?

Jis ištraukė iš mėšlo kažką, kas priminė tiRštą išmatų masę ir padavė Braunui.

– Na štai.

Policijos leitenantas pasisuko į Kovartą.

– Pažvelkit, – pasakė.

Kovartas įdėmiai žiūrėjo, kol pagaliau suprato, ką mato.

Tas gniužulas buvo džinsai, marškiniai, sportbačiai ir kojinės, surišti į vieną krūvą, apraizgyti batų raišteliais. Po išmatomis ir kalkėmis praleisti metai juos sugraužė ir pavertė skutais, bet ten neabejotinai buvo drabužiai.

– Aš lažinčiausi iš šitos fermos, – pasakė Vilkoksas, – kad ant šitų drabužių tikrai yra kraujo pėdsakų.

– Ten dar kas nors yra?

Detektyvas dar akimirką darbavosi su kastuvu.

– Nemanau.

– Tai lipk iš ten.

– Mielai.

Jis išsikapstė iš duobės.

Trys vyrai, netardami nė žodžio, nuėjo per kiemą. Jie atsargiai išdėliojo daiktus saulėkaitoje.

– Ar juos dar galima ištirti? – paklausė Kovartas po valandėlės.

– Spėju, kad taip, – Braunas gūžtelėjo ir tyliai pažvelgė į daiktus, – nelabai reikia juos tirti.

– Tiesa, – tarė Kovartas.

Vilkoksas valėsi kiek galėdamas kruopščiau. Kratydamas išmatų gabalus nuo savo drabužių pažvelgė į partnerį.

– Teni, – prakalbo švelniai, – atsiprašau, drauguži. Turėjau būti atidesnis. Turėjau susiprotėti.

Braunas papurtė galvą.

– Dabar žinai daugiau, nei žinojai tuomet. Nieko tokio. Turėjau geriau įsiskaityti į kratos aprašymą.

Jis tebežiūrėjo į iškapstytus daiktus.

– Šūdas, – pasakė galų gale, – eina velniop, – jis atsisuko į Kovartą. – Bent jau dabar mes žinom.

Kovartas linktelėjo.

Vyrai atsargiai pakėlė drabužius, kilimo gabalą ir atsigręžė į namą. Pamatė vienišą seną moterį, stebinčią juos nuo suolelio prieangyje. Ji bejėgiškai žvelgė į juos. Kovartas matė, kaip dreba jos rankos.

– Tai nieko nereiškia! – sušuko ji, bandydama juos sumenkinti. Pakėlusi ranką, pagrūmojo kumščiu, – aš visada išmetu visokius senus daiktus! Tai visiškai nieko nereiškia!

Du detektyvai ir reporteris praėjo pro ją, bet ji nesiliovė šaukusi jiems pavymui, jos žodžiai sklendė per kiemą tolyn į blyškiai mėlyną padangę.

– Tai nieko nereiškia! Ar negirdit? Tebūnie prakeiktos tavo akys, Teni Braunai! Tai visiškai nieko nereiškia!

DVIDEŠIMTAS SKYRIUS

Spąstai

Tenis Braunas be tikslo važinėjo policijos automobiliu gimtojo miesto gatvėmis, Kovartas sėdėjo šalia ir laukė, kad detektyvas ką nors pasakytų. Vilkoksas buvo policijos tyrimų laboratorijoje su daiktais, kuriuos jie rado išvietėje. Reporteris manė, kad iškart sugrįš į policijos nuovadą apgalvoti kito savo žingsnio, bet jie tik lėtai važinėjosi miesto gatvėmis.

– Na, – pagaliau tarė jis, – kas toliau?

– Žinai, – neskubėdamas pratarė Braunas, – čia ne toks jau didelis miestelis. Visuomet nusileisdavo Pensakolai ir Mobailiui. Bet čia yra viskas, ką aš kada nors esu matęs. Viskas, ko kada nors esu norėjęs. Net kai išėjau tarnauti į kariuomenę, o vėliau išvažiavau į Talahasį mokytis koledže, visuomet žinojau, kad norėsiu čia grįžti. O kaip tu, Kovartai. Kur tavo namai?

Kovartas pagalvojo apie mažą mūrinį namą, kuriame užaugo. Jis buvo atokiau nuo gatvės, priekiniame kieme augo didelis ąžuolas. Namas buvo su veranda – jos kampe stovėjo girgždantis supamasis krėslas, kurio niekas niekada nenaudojo, todėl per bėgančias žiemas jis aprūdijo. Bet šis reginys tuoj išgaravo ir jis pamatė savo tėvo laikraščio redakciją. Prieš dvidešimt metų, vaiko akimis, prieš atsirandant kompiuteriams ir maketavimo stalams. Atrodydavo, kad visos pasaulio žinios teka per apdaužy-

tus pilkos plieno spalvos stalus ir blausias dienos šviesos lempas, per nuolat skambančių telefonų kakofoniją, pakeltus balsus, besikeičiančius nuomonėmis žinių skyriuje, švilpiantį vakuuminių vamzdžių, jungiančių žinių ir maketavimo skyrius, garsą, į kulkosvaidžio panašų kalenimą, kurį keldavo pirštai, barškinantys spausdinimo mašinėlių klavišus, užrašant dienos įvykius. Jis užaugo norėdamas nuo viso to pasprukti, bet bėgdamas pateko į tokią pat vietą, tik didesnę ir geresnę. Majamis. Vienas geriausių šalies dienraščių. Gyvenimas tarp žodžių.

Galbūt, pagalvojo, ir mirtis jų apsupta.

– Jokių namų, – atsakė jis, – tik karjera.

– Ar tai ne tas pats?

– Gal ir taip. Sunku nubrėžti ribą.

Detektyvas linktelėjo.

– Tai ką darysim? – vėl paklausė Kovartas.

Detektyvas neturėjo paruošęs paprasto atsakymo.

– Na, – pasakė jis pagalvojęs, – dabar žinom, kas iš tiesų nužudė Džoanę Šraiver.

Abu vyrai pajuto aiškų, beveik fizinį tų žodžių spaudimą. Braunas pagalvojo – *aš žinojau. Žinojau iš pat pradžių.* Bet vis tiek negalėjo atsikratyti jausmo, kad kažkas pasikeitė.

– Negalite nieko jam padaryti, tiesa?

– Bent ne teisme. Netinkamas prisipažinimas. Nelegali krata. Mes apie visa tai kalbėjom.

– Aš irgi nieko negaliu jam padaryti, – pasakė Kovartas kartėlio kupinu balsu.

– Kodėl? Kas atsitiks, jei parašysit straipsnį?

– Nenorėtumėt sužinoti.

Braunas staiga pasuko į šalikelę ir paspaudė stabdžius. Išjungė variklį ir atsigręžė į reporterį.

– Kas atsitiks? – paklausė įtūžęs. – Pasakyk man, po velnių! Kas atsitiks?

Kovartas išraudo.

– Pasakysiu, kas atsitiks – parašysiu straipsnį, ir visi puls ant mūsų. Manote, kad prieš tai spauda prie jūsų kabinosi? Ji kaip ryklys – neįsivaizduojate, kokia ji tampa, kai užuodžia vandenyje kraują. Visi norės aprašyti tą netvarką. Mikrofonų ir užrašų knygučių, kamerų daugiau, nei kada nors esat regėjęs. Kvailas faras ir kvailas reporteris sužlugdo savo darbus ir paleidžia žudiką į laisvę. Nebus nė vieno pirmojo puslapio, nė vienos žinių laidos, kuri nepraneš tos istorijos.

– O kas atsitiks Fergiusonui?

Kovartas susiraukė.

– Jam bus paprasčiausia. Jis viską paneigs. Nusišypsos prieš kameras ir pasakys: „Ne, pone. Aš nieko nepadariau. Turbūt jie patys pakišo įkalčius." Pasakys, kad tai spąstai, išgalvoti susimovusio policininko. Pasakys, kad pakišote tuos įkalčius suradęs juos kur nors kitur – ten, kur man pasakė ieškoti Bleiras Salivanas, kaip ir su tuo peiliu. Mane įkalbėjo tai padaryti ar apgavo – niekam tai nerūpės. Aš esu tik būdas pridengti jūsų klaidas. Ir žinot ką? Daugelis žmonių tuo patikės. Vienąkart jį primušėte ir taip išgavote prisipažinimą. Kodėl nepabandžius dar kartą panašių pinklių?

Braunas pravėrė burną, bet Kovartas dar nebaigė.

– O kas, jeigu tada jis paduos mus į teismą už šmeižtą? Atsimenate filmą *Fatal Vision*? Jis pateikė kvailą ieškinį ir visi iškart užmiršo, kad jį nuteisė už žmonos ir savo vaikų nužudymą, o pradėjo domėtis tuo, ką padarė ar ko nepadarė rašytojas. Kaip manote, kas bus įtaigesnis? Kas bus įtikinamesnis. Ką darysit, kai Barbara Volters ar menkysta Maikas Volasas pasilenks virš stalo ir, filmuojant kameroms, paklaus: „Na, tai jūs tikrai įsakėte policininkui primušti poną Fergiusoną, tiesa? Net žinodamas, kad tai prieštarauja įstatymams? Net žinodamas, kad kas nors tai išsiaiškins ir jį paleis?" Ir kas pasikeis, jei ką nors pasakysite? Kaip atsakysite į tuos klausimus, detektyve? Kaip priversite žmones galvoti, kad negalėjot pakišti įkalčių Fergiusono namuose? Pasakykit man, detektyve, aš tikrai norėčiau žinoti.

Braunas piktai pažvelgė į Kovartą.

– O kaip jūs?

– Prie manęs kibs taip pat aršiai, detektyve. Amerika pripratusi prie žmogžudžių – ji žino, kaip tvarkytis su tokiais žmonėmis. Bet su nevykėliais? Na, nevykėliai sulaukia ypatingo, išskirtinio dėmesio. Susimovimai ir klaidos netinka Amerikai. Mes toleruojame žmogžudystę, bet ne pralaimėjimą. Aš galiu puikiai įsivaizduoti: „Taigi, pone Kovartai, laimėjote Pulicerio apdovanojimą pasakęs, kad šis vyras nekaltas. Ką tikitės laimėti sakydamas, kad jis kaltas?“ O tada viskas bus dar sunkiau. „Kaltas. Nekaltas. Ko jūs norite, pone Kovartai? Negalite tvirtinti ir taip, ir taip. Kodėl mums anksčiau nepasakėte? Kodėl laukėte? Ką bandėte nuslėpti? Kokių dar klaidų padarėte? Ar žinote skirtumą tarp melo ir tiesos, pone Kovartai?“

Jis giliai įkvėpė.

– Turit suprasti vieną dalyką, detektyve.

– Kokį?

– Bus tik du žmonės, kuriuos visi laikys kaltais. Mane ir jus.

– O Fergiusonas?

– Jis liks nepaliestas. Jausis suvaržytas, bet liks laisvas. Netgi didvyris kai kuriais atžvilgiais, kai kuriems žmonėms. Dar didesnis didvyris nei dabar.

– Ir darys...

– Ir darys viską, ką tik panorės.

Kovartas atidarė automobilio dureles ir išlipo. Stovėdamas ant šaligatvio leido vėjui nuraminti emocijas. Apžvelgė gatvę, žvilgsnis užkliuvo už senamadiškos kirpyklos su įprastu besisukančiu stulpu, žiūrėjo, kaip be perstojo mirga spalvos, juda, bet niekur nepabėga. Nepastebėjo, kad Braunas irgi išlipo iš automobilio ir atsistojo per metrą nuo jo.

– Tarkim, – šaltai pasakė detektyvas Kovartui, – tarkim, kad jis jau ir taip daro viską, ką nori.

Dar viena maža mergaitė. Dona Peri. Vieną dieną dingo. *Gal man nueiti į baseiną? Sugrįžčiau prieš vakarienę...*

– Dabar žinome, kas jam patinka, ar ne, Kovartai?

– Taip.

– Ir niekas jam netrukdo tęsti to, ką pradėjo prieš savo trumpas atostogas kalėjimo kameroje.

– Ne, niekas. Ką siūlot, detektyve?

– Spąstus, – tvirtai pasakė Braunas. – Mes paspęsime jam spąstus. Įgelsime jam. Jei negalim jo pasodinti už seną nusikaltimą, pasodinsim už naują.

Kovartas net neatsigręždamas žinojo, kad policininko veidas piktas.

– Taip, – pasakė jis. – Tęskite.

– Reikia ko nors neabejotino, kas tikrai parodytų, koks jis. Viskas turi būti taip aišku, kad kai jį suimsiu ir jūs parašysite straipsnį, niekam nekiltų jokių abejonių. Jokių, suprantate? Jokių abejonių. Ar galite parašyti tokį straipsnį, Kovartai? Parašyti taip, kad jam tikrai nepavyktų išsisukti?

Metjui Kovartui į galvą staiga toptelėjo mintis apie žvejį Meine – jis, prieš įmesdamas spąstus į tamsius ledinius pakrantės vandenis, į juos omarams įdėdavo negyvos žuvies gabalų. Tai matė per vasaros atostogas, kai buvo jaunas. Prisiminė, kaip jį sužavėjo paprasta, bet mirtina omarų spąstų konstrukcija. Dėžė, padaryta iš kelių medžio lentų ir vielos. Omarai, negalėdami atsispirti pūvančiai žuviai, patenka pro vieną galą, o pasimaitinę negali apsisukti ir pasprukti pro siaurą angą. Sugaunami godumo, poreikių ir suvaržytos laisvės.

– Aš galiu parašyti tokį straipsnį, – atsakė jis. Žvilgtelėjo į detektyvą ir pridūrė, – bet spąstams reikia laiko. Ar mes jo turime, detektyve? Jei taip, tai kiek?

Braunas papurtė galvą.

– Viskas, ką galim padaryti, – tai pabandyti.

Braunas paliko Kovartą vieną savo biure, pasakęs, kad turi nueiti patikrinti, ar Vilkoksas sugrįžo su pirminiais drabužių ir auto-

mobilio kilimėlio tyrimų rezultatais. Reporteris akimirką žvelgė į įvairius pagyrimo raštus ir nuotraukas, apžiūrėtas jau anksčiau, tada paėmė telefono ragelį ir paskambino į *The Miami Journal*. Skirstomojo skydo operatorė sujungė jį su Edna Makgy. Kovartas svarstė, kiek jos linksmas balsas apgavo žmonių, nežinančių, kad po juo slepiasi plieninis, mėgstantis smulkmenas protas.

– Edna?

– Meti, Meti, kurgi tu buvai? Aš tau visur skambinau.

– Aš grįžau į Pačiulą. Su tais policininkais.

– Kodėl su jais? Maniau, kad išvažiavai į Starką nagrinėti, kas vyko kalėjime.

– Na, tai darysiu vėliau.

– Na, aš paskubėčiau. *The St. Pete Times* šiandien pranešė, kad Bleiras Salivanas paliko kelias dėžes, pilnas dokumentų, dienoraščių, užrašų ir dar visokių dalykų. Gal ten yra aprašyta, kaip jis užsakė tuos nužudymus. Laikraštyje buvo parašyta, kad Monro detektyvai dabar peržiūri tuos popierius ir ieško naudingos informacijos. Jie apklausia visus, dirbusius netoli mirtininkų kamerų, kai Salivanas ten sėdėjo. Jie taip pat turi lankytojų sąrašus. Aš kai kur paskambinau ir atsigriebdama parašiau šiokį tokį straipsnį. Bet žinių skyrius nori žinoti, kur tu, po velnių, dingai. Ir ypač nori žinoti, kodėl neparašei straipsnio pirmiau už tą šunsnukį iš *The St. Pete Times*. Jie nepatenkinti, Meti, jie labai nepatenkinti. Kur, po galais, buvai?

– Sugrįžęs į Kisą. Čia.

– Ką nors radai?

– Nieko laikraščiui. Bet gavau truputį naudingos informacijos...

– Kokios?

– Edna, nekamantinėk.

– Na, Meti, aš pradėčiau darbuotis ir kuo greičiau parašyčiau ką nors įspūdinga. Pavyzdžiui, dabar. Kitaip prie tavo durų, stū-

gaudami ir reikalaudami vakarienės, sugužės vilkai. Jei supranti, ką noriu pasakyti.

– Viską aiškiai pasakei. Ir sužadinai apetitą.

Edna nusijuokė.

– Niekam nepatinka iš ikrų pavirsti šunų ėdalu.

– Ačiū, Edna. Tu tikrai ramini.

– Tik perspėju.

– Perspėjimas įsidėmėtas. Ką sugebėjai rasti?

– Sekti pono Salivano pėdomis buvo tikra pamoka apie išradingą melo naudojimą.

– Ką turi omeny?

– Na, iš keturiasdešimties žmogžudysčių, už kurias jis prisiėmė kaltę, dabar sakyčiau, kad jis iš tikro įvykdė maždaug pusę. Gal truputį mažiau.

– Tik dvidešimt...

Jis išgirdo savo paties žodžius ir suprato, kaip kvailai jie skamba. *Tik dvidešimt*. Lyg dėl to jis būtų perpus geresnis, negu nužudęs keturiasdešimt žmonių.

– Taip. Bent dvidešimt nužudymų skamba įtikinamai.

– O kaip kiti?

– Na, kai kuriuos iš jų jis tikrai išgalvojo, nes kiti žmonės dabar už juos sėdi kalėjime arba net mirtininkų kameroje. Jis kažkaip įpynė tuos nusikaltimus į savo paties istorijos giją. Pavyzdžiui, tas nusikaltimas Mikosukio rezervate, kur tau sakiau. Dar jis tau sakė nužudęs moterį netoli Tampos. Moterį, sutiktą bare, kuriai pažadėjo, kad jie pasilinksmins, ir galų gale nužudė, ar atsimeni?

– Žinoma, atsimenu, kad jis daug apie tai nesakė, tik tai, kad labai džiaugėsi ir buvo patenkintas jos nužudymu.

– Taip. Šitas. Na, jis visas smulkmenas pasakė teisingai, išskyrus vieną dalyką. Vyrukas, kuris įvykdė tą nusikaltimą, ten pat užmušė dar dvi moteris ir sėdi vienutėje maždaug dešimt metrų nuo Salivano kameros. Jis tiesiog įterpė tą istoriją tarp kitų, ku-

rios tikros. Kol nepradėjau nagrinėti kiekvieno jo apsakyto nusikaltimo, nieko nepastebėjau. Matai, ką jis darė? Tiesiog pasigriebė to vyruko nusikaltimą – tikrai nėra abejonių, kad tas vyrukas žudikas – ir prisidėjo jį prie bendros sumos. Taip pat padarė ir dar su keliais kitais nusikaltimais, už kuriuos kiti žmonės sėdi mirtininkų kamerose. Jis kaip koks futbolo žaidėjas, kuris, baigiantis žaidimui, jau aiškiai laimėtam, rodosi, bando dar padidinti skirtumą. Jis gerina savo žaidimo statistiką.

Edna nusijuokė.

– Bet kodėl?

Kovartas pajuto, kaip Edna gūžtelėjo pečiais kitame laido gale.

– Kas gali žinoti? Gal dėl to visi tie tipai iš FTB ir buvo taip susidomėję Saliu.

– Bet...

– Leisk tau pasakyti vieną teoriją. Pavadink ją Makgy postulatu ar kaip kitaip, gražiai ir moksliškai. Aš paklausinėjau žmonių ir – žinai ką? Daugelis visada manė, kad Tedas Bandis įvykdė trisdešimt aštuonias žmogžudystes. Galėjo būti ir daugiau, bet tiek mes turime ir apie tiek jis pasakojo prieš iškeliaudamas į pragarą. Mano spėjimas toks, kad Salis norėjo jį pralenkti. Bent trys knygos apie Bandį buvo rastos tarp Salio asmeninių daiktų. Tai gana įdomu, ar ne? Kitas geriausias žudikas, jei galima jį taip pavadinti, sėdintis mirtininkų kameroje, yra tas lenkas iš Loderdeilo – atsimeni jį? Jam nelabai patiko prostitutės. Ir jis jas žudė. Oficialiai tik vienuolika, bet, neoficialiais duomenimis, jis nudėjo septyniolika ar aštuoniolika. Jis buvo tame pačiame sparne kaip Salis. Ar pradedi suprasti mano mintį, Meti? Senasis gerasis Salis norėjo išgarsėti. Ne vien trumpam laikui kaip panašūs serijiniai žudikai, o ilgam. Todėl leido sau sumeluoti.

– Suprantu, kur suki. Ar gali padaryti, kad tai pasakytų koks nors oficialus ekspertas, ir tada įdėti į laikraštį?

– Jokių problemų. Tie FTB vyrukai sakys viską, ko paprašy-

siu. O Bostone yra du sociologai, tiriantys serijinius žudikus. Aš su jais pasikalbėjau. Jiems *labai* patiko Makgy postulatas. Šiaip ar taip, jei dirbsiu iki vėlumos, tas straipsnis turėtų būti rytdienos laikraštyje. Bet tikriausiai jis atsidurs laikraštyje poryt.

– Puiku, – pasakė Kovartas.

– Bet, Meti, būtų daug geriau, jei turėčiau ką nors, ką galėtume spausdinti greta jo. Pavyzdžiui, straipsnį, kuriame pasakoma, kas nužudė tuos du senukus Kise.

– Pasistengsiu kuo greičiau tai padaryti.

– Pasistenk. Tai vienintelis klausimas, kuris liko neatsakytas, Meti. Tai viskas, ką visi nori žinoti.

– Puikiai suprantu.

– Žinių skyrius dar truputį paklaikęs. Jie nori skirti šį darbą savo pasaulinio garso, pirmos klasės, geriausiai iš geriausių, nors kartkartėm nekompetentingai tyrimų grupei. Girdėjau, kad jie rengia gana didelį žygį.

– Juk tie vyrukai negalėtų išsiaiškinti...

– Žinau, Meti, bet kai kurie žmonės sako, kad tu pernelyg užverstas darbais.

– Toks nesu.

– Tik perspėju tave. Pamaniau, kad norėtum sužinoti apie visą politikavimą už tavo nugaros. Ir tas straipsnis *The St. Pete Times* tau tikrai nepadėjo. Taip pat nepadeda tai, kad niekas nežino, kur tu esi devyniasdešimt devynis procentus laiko. Jėzau, miesto žinių skyriaus redaktorius turėjo meluoti tai Monro detektyvei vieną rytą, kai ji atėjo tavęs ieškoti.

– Kam, Šeifer?

– Tai gražuolei, kurios akys sako, kad mieliau iškeptų tave ant laužo, nei su tavimi kalbėtųsi.

– Taip, tai ji.

– Na, ji čia buvo, ir mes truputį pavedžiojom už nosies, todėl dabar ji nelabai įsivaizduoja, kur tu esi.

– Gerai. Supratau.

– Atskleisk tą bylą, gerai? Sužinok, kas nudėjo tą seną porą. Gal laimėsi dar vieną apdovanojimą?

– Ne, nemanau, kad taip nutiktų.

– Juk niekas nedraudžia svajoti, tiesa?

– Tikriausiai taip.

Jis padėjo ragelį, murmėdamas keiksmus, bet nežinodamas, ką keikia. Pradėjo rinkti žinių skyriaus redaktoriaus numerį, bet staiga sustojo. Ką gi jis jam pasakytų? Tada išgirdo garsus prie durų ir pakėlęs akis pamatė Briusą Vilkoksą. Detektyvas buvo išbalęs.

– Kur Tenis? – paklausė.

– Kažkur. Mane paliko jo laukti. Maniau, kad ieško jūsų. Ką išsiaiškinote?

Vilkoksas papurtė galvą.

– Negaliu patikėti, kad susimoviau, – atsakė jis.

– Ar laboratorija ką nors atrado?

– Aš tiesiog negaliu patikėti, kad tada nepatikrinau to prakeikto šikinyko, – Vilkoksas numetė ant stalo kelis lapus.

– Nereikia jų skaityti, – tarė, – jie rado kraują primenančių pėdsakų ant marškinių, džinsų ir kilimo. Primenančių, velniai rautų. Ir tai pažiūrėję pro mikroskopą. Viskas beveik visiškai išnyko. Treji metai mėšlo, kalkių, purvo ir laiko. Nelabai daug kas išliko. Mačiau, kaip laborantas isskleidė marškinius, ir jie kone sutrupėjo, kai jis pradėjo juos knebinėti pincetu. Šiaip ar taip, nerasta nieko, kas būtų įtikinama. Jie viską nusiųs į prabangesnę laboratoriją Talahasyje, bet kas žino, ką tie suras. Laborantas neteikia daug vilčių.

Vilkoksas nutilo ir lėtai giliai įkvėpė.

– Aišku, mes abu žinome, kodėl tie daiktai buvo ten. Bet imti ir sakyti, kad jie ką nors įrodo – toli gražu dar negalime. Po velnių! Jei būčiau juos radęs prieš trejus metus, kai viskas buvo šviežia, žinai, jie būtų tiesiog ištirpdę tuos šūdus ir radę kraują.

Jis pažvelgė į Kovartą.

– Džoanės Šraiver kraują. Bet dabar ten tik keli gabalai senų drabužių. Velnias.

Detektyvas pradėjo žingsniuoti po kabinetą.

– Negaliu patikėti, kaip aš susimoviau, – vėl pasakė jis, – susimoviau. Susimoviau. Susimoviau. Mano pirma prakeikta svarbi byla.

Jis tvirtai suspaudė kumščius, tada juos atleido ir vėl suspaudė. Atleido, suspaudė. Atleido, suspaudė. Kovartas matė, kaip po marškinėliais juda detektyvo raumenys. Vidurinės mokyklos imtynininkas prieš rungtynes.

Tenis Braunas sėdėjo neseniai ištuštėjusiame biure prie tuščio stalo ir skambino telefonu. Už jo buvo uždarytos durys, o priešais – geltonas popierius užrašams ir asmeninė adresų knygelė. Teko palikti žinutes trimis pirmais skambinusiais numeriais. Paskambino ketvirtuoju ir palaukė, kol pakels ragelį.

– Itonvilio policija.

– Prašom kapitoną Liucijų Harisą. Čia detektyvas leitenantas Teodoras Braunas.

Jis kantriai laukė, kol pagaliau ragelyje sugriaudė garsus balsas.

– Teni? Čia tu?

– Labas, Lukai.

– Na, na, na. Ilgai nesikalbėjom. Kaip sekasi?

– Įvairiai. O tau?

– Na, po velnių, gyvenimas tikrai nėra tobulas. Bet jis ir ne siaubingas, todėl manau, kad negaliu skųstis.

Braunas įsivaizdavo galingą vyrą kitame laido gale. Jis turėtų vilkėti uniformą, per ankštą jo šimtą penkiasdešimt kilogramų sveriančiam kūnui tose vietose, kur raumenų jau seniai nebėra, ir aplink kaklą, todėl jo galva remiasi į baltą apykaklę su auksine emblema. Liucijui Harisui, kaip ir kitiems stambiems vyrams, buvo būdingas neryžtingumas pykti ir išvaizda, dėl kurios atrodė, kad visas jo gyvenimas – nesibaigianti šventė, kurioje jis ištisai puotauja. Jam visada patiko skambinti Liucijui, nes, kad ir

koks nedoras atrodydavo pasaulis, kolegos atsakas visuomet buvo energingas ir pilnas optimizmo. Tenis Braunas suprato jau senokai jam neskambinęs.

– Kaip reikalai Itonvilyje? – paklausė jis.

– Na! Žinai, tiesą sakant, mes tampam spąstais turistams, Teni. Žmonės atvažiuoja aplankyti miestelio, dėl to palikimo, kurį gavom iš amžinatilsį ponios Hurston. Nesirungiame su *Disnėjaus pasauliu* ar Ki Vestu, bet, manau, kad visai neblogai miestelyje pamatyti naujų veidų.

Braunas įsivaizdavo Itonvilį. Jo draugas ten užaugo, miestelio ritmas buvo jo balse. Tai mažas miestelis, turintis savotišką tvarką. Beveik visi jo gyventojai juodaodžiai. Jis kiek išgarsėjo dėl Zoros Nyl Hurston, žinomiausios jo gyventojos, knygų. Kai ją atrado literatūros tyrinėtojai, paskui filmų kūrėjai, Itonvilis taip pat buvo atrastas. Bet iš esmės tai buvo mažas juodaodžių miestelis, kur jie ir tvarkėsi.

Stojo trumpa tyla, tada Liucijus Harisas paklausė:

– Na. Tu man daugiau nebeskambini. Sunku pasakyti, ar mes vis dar draugai. Žinoma, dabar tu garsus, bet nemanau, kad kam nors patiktų taip išgarsėti, ar ne?

– Tai tiesa.

– O dabar, praėjus tiek laiko, skambini man, bet ne tam, kad pasakytum, kodėl neskambinai. Skambini tik tam, kad pakalbėtume apie ką nors ypatinga, teisybė?

– Tiesiog turiu vieną spėjimą, Lukai. Manau, galėtum man padėti.

– Na, tai sakyk.

Tenis Braunas giliai įkvėpė ir paklausė:

– Neišaiškinti dingimai. Žmogžudystės. Per praeitus metus. Vaikai, paaugliai, mergaitės. Baltaodės ir juodaodės. Kas nors tokio atsitiko tavo miestelyje?

Policininkas nutilo. Braunas pajuto kažkokią įtampą, sklindančią iš kito laido galo.

– Teni, kodėl to manęs dabar klausi?

– Aš tiesiog...

– Teni, sakyk man tiesą. Kodėl man dabar dėl to skambini?

– Lukai, aš paprasčiausiai aklai šaudau. Turiu blogą nuojautą ir visur kaišioju nosį.

– Na, dabar tikrai ją įkišai į kai ką svarbaus, drauguži.

Braunas staiga viduje pajuto šaltį.

– Pasakok, – pratarė švelniai. Jis pajuto, kad dudenantis balsas kitame laido gale staiga tarsi susiaurėjo, pritilo, o žodžiai tapo svaresni.

– Pasiutusi mergaitė, – lėtai pasakė Harisas, – jos vardas Aleksandra Džouns. Trylikos metų. Dalis jos vis dar buvo aštuonerių, kita dalis – aštuoniolikos. Žinai tą tipą. Vieną minutę ji maloni ir mandagi, ateina prižiūrėti mudviejų su ponia Haris vaikelio, o kitą minutę matau ją rūkančią prie parduotuvės ir besielgiančią taip, lyg būtų suaugusi.

– Visai kaip mano dukterys, – išsprūdo Braunui.

– Ne, tavo mergaitės moka susivaldyti, o ši merguželė nemokėjo. Šiaip ar taip, jai kažkas pradėjo nepatikti ir ji pakvaišo. Pradėjo manyti, kad šitas miestelis jai per mažas. Kai pabėgo pirmą kartą, tėtis sugavo ją kelyje už kelių kilometrų, tempiančią mažą lagaminėlį. Jos tėtis patrulis, todėl mes visi apie tai sužinojom. Pabėgo antrą kartą – tada ją radome netoli Loderdeilo, greta esančioje Aligatoriaus alėjoje, susiruošusią kažkur keliauti autostopu. Patrulis ją pastebėjo ir parvežė namo. Trečią kartą ji pabėgo prieš tris mėnesius. Jos tėtis ir mama išvažinėjo visus kelius jos ieškodami, manė, kad šįkart ji iškeliavo į šiaurę, į Džordžiją, kur turi giminių ir gyvena mergaitės pusbrolis, su kuriuo ji draugauja. Išsiuntėme jos nuotraukas. Aš kalbėjausi su visų valstijų departamentais. Iškabinom plakatus – žinai darbo tvarką. Bet ji Džordžijoje taip ir nepasirodė. Nei Loderdeile, nei Majamyje, Orlande, nei kur nors kitur. Pagaliau prieš tris savaites Didžiojo Kipro pelkėje ją rado keli medžiotojai. Rado

tai, kas iš jos buvo likę, kitaip tariant, tik kelis kaulus. Švariai nugrandytus saulės ir gyvūnų. Nemalonus vaizdelis. Asmens tapatybę nustatėme pagal dantų atspaudus. Mirties priežastis? Pakartotinės durtinės žaizdos – parodė ekspertizė, bet vien iš to, kad ant kai kurių kaulų buvo gilių įpjovų ir skėlimų. Bet net ir tai nėra įtikinama. Aplink nesimatė jokių drabužių. Matyt, žudikas juos paslėpė kitur. Kas jai atsitiko – tikrai nėra didelė mįslė. Bet išsiaiškinti, kas turėtų už tai atsakyti, – visai kas kita.

Braunas nieko nesakė. Jis išgirdo, kaip Harisas giliai įkvėpė.

– Niekada neišsiaiškinsiu šitos bylos, jokiu būdu. Teni, ar žinai, kiek apklausų padarėm tirdami bylą? Daugiau nei tris šimtus. Tai dariau aš ir mano detektyvų vadovas Henris Linkolnas, tu jį pažįsti. Keli apygardos sunkių nusikaltimų skyriaus vyrukai taip pat pasidarbavo. Bet tai nieko nereiškia. Jokių liudytojų, nes niekas nematė, kaip ją pasigriebė iš pakelės. Jokios teismo ekspertizės, nes iš jos beveik nieko neliko. Jokių kaltinimų, nors patikrinom visus nuolatinius įtariamuosius. Visiškai nieko. Galų gale beliko tik padėti jos tėvams susitaikyti su dukros mirtimi; gal aš nueisiu į bažnyčią keletu kartų daugiau, gal viena kita maldelė padės. Žinai, už ką meldžiuosi, Teni?

– Ne, – kimiai atsakė jis.

– Teni, aš meldžiu ne to, kad mes sučiuptume tą vyruką. Ne, nes manau, kad net Viešpats nesugebėtų išaiškinti šios bylos. Aš tiesiog meldžiuosi, kad tas vyrukas būtų atvažiavęs į Itonvilį tik tą vienintelį kartą ir kad jis nuvyks kur nors kitur, kur jį pastebės darantį nusikaltimą, pasitelks visas mobilias teismo medicinos komandas ir visokias mokslo naujoves, kad ten jis padarys klaidą ir jį sučiups. To aš meldžiu.

Policijos kapitonas nutilo, lyg mąstydamas.

– O štai tu imi ir man paskambini su tokiu klausimu – tarsi nukrinti iš dangaus, ir aš galvoju, kodėl tu manęs to klausi.

Telefono linijoje tvyrojo tyla.

– Esi girdėjęs apie tą vyruką, kuris išvengė mirties bausmės? – paklausė Braunas.

– Žinoma. Robertas Erlas Fergiusonas.

– Ar jis kada nors yra buvęs Itonvilyje?

Liucijus Harisas tylėjo. Braunas išgirdo staigų įkvėpimą kitame laido gale, tada didysis vyras ištarė:

– Maniau, jis nekaltas. Taip skelbė laikraščiai ir televizija.

– Ar jis kada nors yra buvęs Itonvilyje? Maždaug tuo metu, kai dingo mergaitė?

– Jis čia buvo, – lėtai atsakė Harisas.

Braunas lyg murmėdamas sudejavo. Sumojo, kad jo dantys tvirtai sukąsti.

– Kada?

– Ne tada. Gal prieš tris keturis mėnesius iki mažosios Aleksandros dingimo. Sakė kalbą bažnyčioje. Po velnių, aš pats ėjau jo paklausyti. Buvo gana įdomu. Jis kalbėjo, kaip Jėzus bus su mumis ir apšvies mūsų kelią, nesvarbu, koks tamsus atrodytų pasaulis.

– O kaip...

– Pasiliko kelias dienas. Gal šeštadienį ir sekmadienį, tada išvažiavo. Atgal į kažkokią mokyklą, kiek girdėjau. Nemanau, kad jis čia buvo, kai Aleksandra Džouns išvyko. Aš patikrinsiu viešbučius ir motelius, bet nežinau. Žinoma, jis galėjo grįžti. Bet kodėl manai...

Braunas pasilenkė prie stalo, jo smilkiniai tvinkčiojo.

– Patikrink juos, Lukai. Pažiūrėk, ar jis ten buvo, kai dingo mergaitė.

– Pabandysiu. Bet spėju, kad iš to nieko neišeis. Sakai, kad jis nėra nekaltas?

– Aš nieko nesakau. Tiesiog patikrink, gerai?

– Jokių problemų, Teni. Patikrinsiu. Tada mes vėl pasikalbėsime, nes man nepatinka tai, ką girdžiu tavo balse, drauguži.

– Man irgi tai nepatinka, – atsakė Braunas. Jis padėjo ragelį.

Prisiminė Pačiulą dingus Džoanei Šraiver. Girdėjo sirenų kauksmą, matė grupeles žmonių, susirinkusių sankryžose, pasikalbančių ir vėl sugrįžtančių ieškoti. Pirmosios televizijos komandos ten buvo tą patį vakarą, netrukus po to, kai pirmoji skambučių iš laikraščių banga užplūdo policiją. Maža baltaodė mergaitė pradingsta eidama namo iš mokyklos. Tai košmaras, kuris pažeidžia visų saugumo jausmą. Šviesūs plaukai. Šypsena. Nepraėjus nė keturioms valandoms jos veidas rodomas per televiziją. Kiekviena prabėganti minutė blogino situaciją.

Ką sužinojau? – pagalvojo Braunas. Jis sužinojo, kad tokio pat įvykio nebus paisoma, nebus jokių kamerų ar mikrofonų, jokių skautų ar Nacionalinės gvardijos, kurie ieškotų pelkėse, jei jis pakeis tik vieną šios lygties kintamąjį – baltą į juodą.

Stengdamasis išlikti šaltakraujiškas, Braunas atsistojo ir nuėjo ieškoti Kovarto. Didelis Floridos žemėlapis kabojo ant biuro sienos ir jis sustojo į jį pasižiūrėti. Pirma jo akys nukrypo į Itonvilį, tada į Periną. Daugybė, pagalvojo jis. Visoje valstijoje yra daugybė mažų gyvenviečių, kurių gyventojai juodaodžiai. Senosios pietinių valstijų santvarkos likučiai. Dėl demografinių ar ekonominių priežasčių jie apsigyvena mažuose rajonuose, kuriuose galima rasti tiek pat skurdo kiek ir menko turto. Bet visi jie turi vieną bendrą bruožą – nė vieno iš jų negalėtum pavadinti standartiniu. Visuose tvarkosi stokojančios darbuotojų, kartais prastai parengtos policijos pajėgos, turinčios dvigubai mažiau lėšų ir dvigubai daugiau problemų dėl narkotikų, alkoholio ir vagysčių, taip pat dvigubai daugiau sielvarto ir širdgėlos.

Puiki vieta medžioklei.

DVIDEŠIMT PIRMAS SKYRIUS

Sutapimai

Andrėja Šeifer į savo motelio kambarį sugrįžo vėlai. Įėjusi ji dukart pasuko durų užraktą, tada patikrino vonią, mažąjį sandėliuką, po lova, už užuolaidų ir pagaliau langą – įsitikino, kad šis tvirtai uždarytas. Nugalėjo norą atidaryti savo rankinę ir išsitraukti iš jos devynių milimetrų kalibro pistoletą. Baimė ją persekiojo nuo tada, kai išėjo iš Fergiusono buto. Kai silpna dienos šviesa išblėso, ji pajuto ankštumą, lyg dėvėtų keliais dydžiais per mažus drabužius.

Kas jis? – paklausė savęs.

Įkišo ranką į savo lagaminą ir rausėsi jame, kol rado kelis levandomis kvepiančius užrašų lapus – ant jų rašydavo neišsiunčiamus laiškus savo motinai. Įsijungė stalinę lempą, stovinčią kambario kampe, prisitraukė kėdę prie stalelio ir pradėjo rašyti.

Brangi mama, parašė. *Kažkas atsitiko.* Ji pažiūrėjo į žodžius puslapio viršuje. *Ką jis pasakė?* – paklausė savęs. *Jis pasakė, kad yra saugus*. Nuo ko?

Ji atsilošė kėdėje, kramtydama rašiklio galą, kaip mokinys, negalintis prisiminti atsakymo į testo klausimą. Prisiminė, kaip ją nuvedė į kambarį, kuriame buvo išrikiuoti įtariamieji, nors ji sakė, kad nesugebėtų atpažinti savo užpuolikų. Šviesos pritemo ir jai iš šonų atsisėdo du detektyvai, kurių vardų ji jau nebeprisi-

mena. Ji įdėmiai žiūrėjo, kai dviem etapais vyrai buvo įvesti ir išrikiuoti į eilę prie sienos. Įsakyti jie pasisukdavo į dešinę, tada į kairę, kad ji įsižiūrėtų jų profilius. Prisiminė detektyvų šnabždamus patarimus: *Neskubėk* ir *Ar kuris nors tau atrodo pažįstamas?* Bet ji nesugebėjo nustatyti tapatybės. Papurtė galvą detektyvams ir šie gūžtelėjo pečiais. Ji prisiminė išraišką jų veiduose ir atsiminė tuomet nusprendusi, kad daugiau nebebus bejėgė. Ir nė vienas iš tų, kurie yra suteikę kam nors tiek daug skausmo, nebevaikščios laisvas.

Ji pažiūrėjo žemyn, į laišką, kurio nesiruošė išsiųsti, ir parašė: *Aš sutikau vyrą, sklidiną mirties.*

Būtent, pagalvojo ji. Įvertino viską, ką Fergiusonas jai išreiškė: pyktį, pajuoką, įžūlumą. Baimę, bet labai menką – kol jis nežinojo, kodėl aš ten. Bet vos tik sužinojo, baimė dingo. *Kodėl?* Nes jis neturėjo ko bijoti. *Kodėl?* Nes aš atvykau ne dėl tos priežasties.

Ji padėjo rašiklį prie popieriaus lapo ir atsitiesė.

O kokia gi tikroji priežastis? – paklausė.

Šeifer pakilo ir priėjo prie dvigulės lovos. Atsisėdo, sulenkė kojas ir, pasikišusi kelius po smakru, rankomis laikė apkabinusi kojas, bandė išlaikyti pusiausvyrą ant lovos krašto. Akimirką ji svyravo pirmyn atgal, stengdamasi apgalvoti tolesnį savo veiksmų planą. Pagaliau surikiavo mintis, atsistojo ir nuėjo prie telefono.

Po kelių bandymų išsiaiškino Maiklo Vaiso buvimo vietą ir paskambino į kalėjimo viršininko kabinetą Starko valstijos kalėjime.

– Ende? Čia tu? Kur, po velnių, buvai?

– Maikai. Aš dabar Niuarke, Naujajame Džersyje.

– Naujajame Džersyje. Jėzau. Kas, po velnių, yra Naujajame Džersyje? Ar neturėtum dabar būti su Kovartu Majamyje? Ar jis Naujajame Džersyje?

– Ne, bet...

– Na, tai kur, po galais, jis yra?

– Šiaurės Floridoje. Pačiuloje, bet...

– O kodėl tu ne ten?

– Maikai, duok man akimirką ir aš paaiškinsiu.

– Geriau pasakyk svarbią priežastį. Ir dar vienas dalykas. Turėjai kuo dažniau su manimi susisiekti, kaip susitarėm. Už šitą tyrimą aš atsakingas, juk tu atsimeni, tiesa?

– Maikai, duok man minutėlę, gerai? Aš čia atvykau pasikalbėti su Robertu Erlu Fergiusonu.

– Tuo vyruku, kurį Kovartas ištraukė iš elektros kėdės?

– Taip. Vyruku, kuris sėdėjo vienutėje šalia Salivano.

– Iki tos akimirkos, kai pabandė pasiekti jį pro grotas ir pasmaugti?

– Taip.

– Na ir?

– Tai buvo... – ji sudvejojo, – na, neįprasta.

Stojo trumpa tyla, po to vyresnysis policininkas paklausė:

– Kodėl?

– Vis dar bandau pati tai suprasti.

Ji išgirdo, kaip jis atsiduso.

– Ir kaip tai susiję su mūsų byla?

– Na, aš pradėjau galvoti, Maikai. Žinai, Salivanas ir Kovartas yra kaip dvi trikampio kraštinės. Fergiusonas – trikampio pagrindas, ryšys, kuris juodu suvedė. Be Fergiusono Kovartas niekada nebūtų susitikęs su Salivanu. Tiesiog pamaniau, kad reikėtų jį patikrinti. Pažiūrėti, ar jis turi alibi tam laikui, kai buvo įvykdyti nusikaltimai. Pažiūrėti, ar jis ką nors žino. Tiesiog pamatyti, kas jis per žmogus.

– Na, gerai. Tai nevisiška nesąmonė. Nežinau, kuo tai galėtų padėti, bet tai ne beprotiška. Manai, kad tarp jų trijų yra kažkoks ryšys. Gal kažkas, kas susiję su žmogžudystėmis.

– Galbūt.

– Na, jei kažkas yra, tai kodėl tas šunsnukis Kovartas neįdėjo straipsnio į laikraštį?

– Nežinau. Gal jis bijojo, kad jam pakenks.

– Pakenks? Jėzau, Ende, jis parsidavėlis. Visi reporteriai parsidavėliai. Jiems nerūpi, kas buvo vakar – tik tai, kas vyksta šiandien. Jei jis ką nors žinotų – strimgalviais lėktų įdėti tai į laikraštį. Aš jau matau antraštes: ATSKLEISTI RYŠIAI MIRTININKŲ KAMEROSE. Nežinau, ar jie turi tokį didelį šriftą tokiam straipsniui. Visi pamestų galvas. Jis turbūt laimėtų dar vieną prakeiktą prizą.

– Galbūt.

Vaisas prunkštelėjo.

– Taip, galbūt. Šiaip ar taip, ar turi kokios neutralios informacijos, kuri liudytų, kad Fergiusonas buvo Tarpūno gatvėje?

– Ne.

– Gal jį kas nors matė Islamoradoje? Ar bent kuris iš tavo apklaustų žmonių minėjo kokį nors juodaodį?

– Ne.

– O kaip viešbučiai, lėktuvo bilietai ar kas nors panašaus? O gal kraujo pėdsakai, pirštų atspaudai ar nusikaltimo ginklas?

– Ne.

– Tai tu sukorei visą kelią ten tik todėl, kad jis susijęs su kitais dviem veikėjais?

– Taip, – pasakė ji lėtai. – Tai buvo tarsi nuojauta.

– Liaukis, Ende. Nuojautomis viskas grindžiama tik tame sumautame Perio Meisono seriale*, o ne realiame pasaulyje. Nekalbėk man apie nuojautas. Tik pasakyk, ką sužinojai iš to šliužo.

– Jis paneigė ką nors žinąs apie nusikaltimą. Bet jis neblogai nutuokia, kas vyksta mirtininkų kamerose. Sakė, kad dauguma sargybinių patys beveik žudikai. Patarė juos patikrinti.

– Skamba protingai, – tarė Vaisas. – Būtent tai dabar ir darau, ir tu turėtum būti su manimi. Tas vyrukas turi alibi, tiesa?

* Amerikoje ilgai rodytas detektyvinis televizijos serialas apie teisininką, vardu Peris Meisonas.

– Sakė, kad buvo paskaitoje. Jis studijuoja kriminalistiką.

– Tikrai? Įdomu.

– Žinau. Jo knygų lentyna pilna teismo medicinos ir nusikaltimų aiškinimo vadovėlių. Sakė, kad jais naudojasi paskaitose.

– Gerai. Ar gali tai patikrinti? O kai sužinosi, ar jo alibi tikras, atvažiuok čia.

– Aišku. Taip.

Linijoje akimirką buvo tylu, paskui Vaisas pasakė:

– Ende, kodėl tavo balse girdžiu dvejojimo gaidelę?

– Maikai, ar tau pažįstamas toks jausmas, kad kalbi su būtent tuo vyruku, bet ne dėl tų priežasčių? Suprask, dėl šito vyruko mane išpylė šaltas prakaitas. Nežinau, kaip kitaip tai pasakyti. Jis buvo kažkoks ne toks. Aš tuo tikra. Kažkoks... lyg ir nedoras. Bet tikrai nepasakyčiau kodėl. Jis tiesiog mane gerokai išgąsdino.

– Dar viena nuojauta.

– Jausmas. Jėzau, Maikai, aš neišprotėjau.

Akimirką palaukęs, Vaisas paklausė:

– Ar labai išsigandai?

– Maždaug devyniasdešimt devyni procentai.

Ji pajuto, kad vyresnysis detektyvas įtemptai galvoja.

– Žinai, ką turėčiau pasakyti?

Ji linktelėjo ir atsakė:

– Kad man reikia palįsti po šaltu arba karštu dušu – ką nors tokio, ir tai užmiršti. Leisti tam bjaurybei daryti, ką tik nori, ir kur nors suklysti, ir palikti vietos policininkams jį sutvarkyti. Kad turėčiau nešti kudašių atgal į saulėtąją valstiją.

Jis nusijuokė.

– Jėzau, – pasakė jis. – Tu net kalbi panašiai kaip aš.

– Na?

– Gerai, – tarė jis lėtai,– palįsk po kokiu tik nori dušu. Tada porą dienų kaišiok nosį į kitų reikalus tiek, kiek nori. Aš be vargo galiu vienas čia padirbėti. Bet kai viskas pasibaigs ir tu

nieko neturėsi, norėsiu, kad parašytum raportą su visais savo spėjimais ir nuojautomis, ir viskuo, ką, po velnių, manai esant tinkama, ir mes jį nusiųsim vienam mano pažįstamam Naujojo Džersio valstijos policijoje. Iš to jis tik pasijuoks, bet bent jau negalvos, kad tu pamišusi. Ir viskas baigsis.

– Ačiū, Maikai, – pasakė ji, jausdamasi kartu ir keistai atsipalaidavusi, ir išsigandusi.

– Tiesa, – tarė jis, – dar keli dalykai. Tu net nepaklausei, ką aš čia radau.

– Ką?

– Na, Salivanas paliko tris dėžes su savo asmeniniais daiktais. Daugiausia knygos, radijas, mažas televizorius, Biblija ir panašus mėšlas, bet buvo ir keli gana įdomūs dokumentai. Vienas – jo apeliacija, suplanuota ir parengta pateikti teismui vos tik jis pasakys. Viskas, ką jis turėjo padaryti – paduoti ją kokiam valdininkui, ir jam būtų automatiškai atidėtas mirties bausmės vykdymas. Ir žinai ką? Tas mulkis turėjo neblogą argumentą dėl jam kenkiančių pareiškimų, kuriuos jį čia įkišęs prokuroras sakė prisiekusiesiems. Manau, kad jis galėjo tą apeliaciją tempti metų metus.

– Bet jis jos nepateikė.

– Ne. Tai dar ne viskas. Dar buvo laiškas iš prodiuserio, jo vardas Meinardas. To paties vyruko, kuris nupirko teises į Fergiusono gyvenimo istoriją, kai Kovartas jį išgarsino. Tą patį jis pasiūlė ir Salivanui. Dešimt gabalų. Na, ne visai dešimt. Devyni tūkstančiai devyni šimtai. Už išimtines teises į jo gyvenimo istoriją.

– Bet Salivano gyvenimas buvo visiškai viešas, kodėl jis būtų mokėjęs...

– Aš su juo neseniai pasikalbėjau. Jis sakė, kad tai įprasta procedūra prieš filmo kūrimą. Įsigyti visas teises. Jis taip pat pasakė, kad Salivanas jam žadėjo pateikti apeliaciją. Todėl tas vyrukas turėjo kažką padaryti, kad gautų teises, kitaip Salivanas galėjo jį suknisti, nepateikdamas apeliacijos. Vyrukas velniškai nustebo, kai Salivanas sėdo į elektros kėdę.

– Tęsk.

– Na, kažkur skrajoja devyni tūkstančiai devyni šimtai dolerių ir aš manau, kad jei išsiaiškinsime, kas nutiko tiems pinigams, sužinosim, kam Salivanas sumokėjo už tas dvi žmogžudystes.

– Bet čia galioja Semo sūnaus įstatymas*. Aukų teisės. Salivanas negalėtų pasiimti tų pinigų. Jie turėtų atitekti jo nusikaltimų aukoms.

– Iš tikrųjų. Turėtų. Prodiuseris, vykdydamas Salivano duotus nurodymus, pervedė pinigus į banko sąskaitą Majamyje. Tada parašė laišką Aukų teisių komisijai Talahasyje, informavo juos apie užmokestį, kaip reikalauja įstatymas. Žinoma, biurokratams prireikia mėnesių, kad ką nors išsiaiškintų. Tuo tarpu...

– Galiu nuspėti.

– Pinigai palieka sceną. Toje sąskaitoje jų nebėra. Aukų teisių žmonės jų neturi ir Salivanas tikrai jų neturi, kad ir kur jis dabar būtų.

– Taigi...

– Taigi aš spėju, kad jei suseksime tą sąskaitą, gal rasime ir ją ištuštinusį mulkį. Tada turėsim pagrįstą įtariamąjį dviguba žmogžudyste.

– Dešimt tūkstančių dolerių. Devyni tūkstančiai devyni šimtai. Labai įdomus skaičius. Apeina problemą dėl federalinių įstatymų, kurie reikalauja dokumentacijos dėl pinigų, didesnių nei dešimt gabalų, pervedimo...

– Bet devyni tūkstančiai devyni šimtai nėra...

– Po velnių, tave ten nužudytų už pakelį cigarečių. Kaip manai, ką padarytų už beveik dešimt gabalų? Ir atsimink, kad kai kurie sargybiniai neuždirba daugiau kaip tris keturis šimtus per savaitę. Dešimt gabalų jiems turbūt velniškai daug pinigų.

* *Son of Sam law* (angl.) – įstatymas, kuris draudžia nusikaltėliams praturtėti iš teisių į savo gyvenimo istoriją pardavimo. Visi pinigai, kuriuos uždirba nusikaltėlis, atitenka jo aukų artimiesiems.

– O kaip atidaryti sąskaitą?

– Majamyje? Reikia tik padirbto vairuotojo pažymėjimo ir išgalvoto socialinio draudimo numerio. Majamyje jie neužtrunka labai ilgai, tikrindami, kas vyksta bankuose. Jie pernelyg užsiėmę tikrinimais, ar kokie nors narkotikų prekeiviai neplauna krūvos pinigų, kad pastebėtų mažus pervedimus. Jėzau, Ende, jis galėjo ištuštinti tą sąskaitą per bankomatą, net nematydamas gyvo žmogaus.

– Ar prodiuseris žino, kas atidarė sąskaitą?

– Tas idiotas? Kur tau. Salivanas tiesiog davė jam numerį ir nurodymus. Jam labiausiai rūpi tai, kad Salivanas jį apmovė, papasakodamas savo gyvenimo istoriją Kovartui, ir viskas pateko į laikraštį, nes jis manė, kad viskas priklausys vien tik jam. Tada Salivanas dar sykį apmulkino jį, puldamas į elektros kėdę. Jis nelabai patenkintas, kad taip susiklostė aplinkybės.

Šeifer tylėjo. Jautėsi įtraukta dviejų skirtingų sūkurių.

Vaisas tyliai prašneko:

– Dar viena smulkmena. Tikrai intriguojanti.

– Kokia?

– Salivanas paliko ranka rašytą testamentą.

– Testamentą?

– Taigi. Labai įdomus dokumentas. Jis buvo parašytas ant kelių Biblijos lapų. Tiesą sakant, ant dvidešimt trečios psalmės. Žinai, mirties slėnis ir blogio nebijojimas. Jis parašė jį juodu flomasteriu tiesiai ant teksto, tada tarp puslapių įkišo skirtuką. Ir paliko raštelį, padėjo ant dėžės. Jame buvo parašyta: „Prašau perskaityti pažymėtą ištrauką.“

– Kas parašyta testamente?

– Jis parašė, kad nori visus savo daiktus palikti kalėjimo sargybiniui. Tokiam seržantui Rodžersui. Atsimeni jį? Tas vyrukas, kuris neleido susitikti su Saliu prieš mirties bausmės įvykdymą. Tas, kuris įleido Kovartą į kalėjimą.

– Ar jis...

– Štai ką parašė Salivanas: „Aš palieku visą savo žemišką turtą seržantui Rodžersui, kuris... – tik paklausyk – ...pagelbėjo ir paguodė mane tokiu sunkiu metu ir kuriam niekada negalėčiau atsidėkoti už jo suteiktas paslaugas. Nors ir bandžiau...“ – Vaisas nutilo. – Kaip tau tai patinka?

Šeifer linktelėjo, nors jos partneris negalėjo matyti.

– Įdomus įvykių derinys.

– Taip, ir žinai ką?

– Sakyk.

– Gerasis seržantas turėjo dvi išeigines trys dienos prieš Kovartui atrandant kūnus. Ir žinai, ką jis dar turi?

– Ką?

– Brolį, kuris gyvena Ki Large.

– Na, po velnių.

– Dar geriau. Teistą brolį. Dukart, už įsilaužimą. Praleidusį vienuolika mėnesių apygardos areštinėje už užpuolimą – kažkokias muštynes bare, ir vienąkart suimtą už šūvį iš nelegalaus ginklo, tiksliau, trys kablelis penkiasdešimt septinto kalibro *magnum* pistoleto. Kaltinimai atsiimti. Toliau dar geriau. Atsimeni nusikaltimo vietos tyrimą? Jo brolis kairiarankis, o abiejų aukų kaklai buvo perpjauti iš dešinės į kairę. Įdomu, ar ne?

– Ar su juo pasikalbėjai?

– Kol kas ne. Pamaniau, palauksiu, kol tu čia atsirasi.

– Ačiū, – tarė ji, – dėkinga. Bet turiu vieną klausimą.

– Kokį?

– Kodėl jis neatsikratė Salivano daiktų iškart po mirties bausmės įvykdymo? Noriu pasakyti – jis turėjo pagalvoti, kad, jei Salivanas bandytų jį pergudrauti, tai paliktų ir savo žinutę, tiesa?

– Aš irgi apie tai pagalvojau. Iš jo pusės nelabai protinga palikti tas dėžes tiesiog ten gulėti. Bet gal jis nelabai gudrus. O gal jis nemanė, kad Salis toks, koks jis iš tikro buvo. O gal jam tai tiesiog išgaravo iš galvos. Bet dabar jis to tikrai pasigailės.

– Puiku, – tarė ji, – aš atvažiuosiu.

– Jis tikrai geras įtariamasis, Ende. Tikrai geras. Norėčiau pamatyti, ar galim įrodyti, kad jis lankėsi Kise. Arba patikrinti jo pokalbius telefonu, pažiūrėti, ar jis daug bendravo su tuo savo broliu. Tada gal eisim pasikalbėti su valstijos prokuroru, pasakysim jam, ką atradom.

Detektyvas nutilo prieš tęsdamas.

– Yra tik vienas dalykas, kuris man kelia nerimą.

– Koks?

– Na, po velnių, Ende, tai gana didelė strėlė, Salio nukreipta tiesiai seržantui į galvą. O aš nenorėčiau pasitikėti Salivanu net po jo mirties. Žinai, kad geriausias būdas sužlugdyti žmogžudystės tyrimą – tai priversti ką nors atrodyti kaltą. Net jei atmestume kitus įtariamuosius, koks nors advokatas apie juos pradės kalbėti teisme ir sujauks kokio prisiekusiojo mąstymą. Aš manau, Salis irgi tai žinojo.

Ji vėl energingai palinksėjo. Vaisas pridūrė:

– Bet gal čia kalba tik mano paranoja, negali žinoti. Klausyk, jei mes pagautume tą vyruką, Ende, mums tektų ir pagyrimų, ir paaukštinimų. Tai būtų tikras tavo karjeros šuolis. Patikėk. Atvažiuok ir gausi gabalėlį šlovės. Kol čia atvyksi, aš apklausiu žmones, tada važiuosime į Kisą.

– Na gerai, – lėtai pasakė ji.

– Aš vis dar girdžiu dvejonę tavo balse.

Jos mintis spaudė apsisprendimo našta. Partnerio entuziazmas, jo sėkmė ir mintis, kad praleidžia svarbiausią bylą, su kuria kada nors buvo susijusi, išblaškė visą jos baimę. Ji pakėlė galvą ir apžiūrėjo kambarį. Atrodė, kad šešėliai jos galvoje išsisklaidė. Akimirką ji dvejojo.

– Gal man tiesiog susikrauti daiktus ir važiuoti pas tave?

– Na, daryk kaip tau atrodo teisinga. Aš nieko prieš. Šiaip ar taip, čia daug šilčiau. Ar tau ten šalta?

– Čia šalta. Ir šlapia.

– Kaip ir sakiau. O tas vyrukas Fergiusonas?

– Blogas žmogus, Maikai, – pakartojo ji, – blogas žmogus.

– Klausyk, nežinau. Patikrink jo tvarkaraštį, ką nors panagrinėk, įsitikink, kad jo alibi toks geras, kaip jis sako, tada daryk, kaip liepiau, ir viską užmiršk. Laikas nebus iššvaistytas, jei sudominsim juo vietinius policininkus. Gal jie ten turi ką nors neišspręsta. Vis tiek rytoj nedarysiu nieko daugiau, tik apklausiu visus, kas kada nors dirbo netoli Salivano. Tas seržantas – tik didelio būrio dalis. Žinai – formalūs klausimai, nieko, kas jį sujaudintų ar sunervintų, tegul galvoja, kad jis tik paprasčiausiai apklausiamas. Tada – taukšt! Palauksiu, kol atvažiuosi. Norėčiau pamatyti, kaip tu jį sutvarkysi. Tuo tarpu gali numalšinti savo smalsumą. Paskui atvažiuok čia, – jis stabtelėjo ir vėl tęsė: – Matai, koks aš supratingas viršininkas? Nerėkiu. Nesikeikiu. Kas galėtų skųstis?

Ji padėjo ragelį galvodama, ką turėtų daryti. Tai jai priminė tą kartą, kai motina pasiėmė ją, susikrovė tiek daiktų, kiek tik galėjo, į jų senąjį mikroautobusą ir išvažiavo į Čikagą. Buvo pilka, vėjuota diena, vėjas kėlė bangas Mičigano ežere: nuotykis, susiejęs su netektimi. Ji atsiminė, kaip su trenksmu uždarė automobilio dureles, užsisklęsdama nuo šalčio ir galvodama, kad kaip tik tą akimirką suvokė, jog tėvas mirė ir niekada nebesugrįš. Ne tada, kai nubėgo žemyn savo namų laiptais ir pamatė prieangyje stovinčius kunigą ir du policininkus, sukryžiavusius rankas, nedrįstančius pažvelgti jai į akis. Ne laidotuvėse, kai vienintelis muzikantas pradėjo groti graudulingą laidotuvių melodiją. Ne tais kartais, kai jos bendraklasiai į ją žiūrėdavo vaikišku, kupinu negailestingo susidomėjimo žvilgsniu. Tą popietę.

Ji suprato: vaikystėje ir jai praėjus būna tokių akimirkų, kai matai situaciją, lyg sėdėtum už skaidraus stiklo – būtum žiūrovas, stebintis viską iš šalies. Daromi sprendimai. Imamasi priemonių. Gyvenimas nebesugrąžinamas. Dabar metas taip apsispręsti.

Ji prisiminė Fergiusoną. Matė, kaip jis šypsosi jai, sėdėdamas ant nutrintos sofos, juokiasi iš žmogžudystes tiriančio detektyvo.

Kodėl? – vėl paklausė savęs.

Staiga jai toptelėjo atsakymas.

Nes ji klausė ne apie tą žmogžudystę.

Ji išsitiesė ant lovos. Nusprendė, kad dar nepasirengusi palikti ramybėje Robertą Erlą Fergiusoną.

Smulkus lietus ir tamsuma buvo ir kitą rytą, kartu jie atnešė skvarbų drėgną šaltį. Pilkas dangus maišėsi su purvina ruda Raritano upe, tekančia Ratgerso universiteto teritorijos pakraščiu. Ji perėjo stovėjimo aikštelę, vilkėdama nepatogų apsiaustą, jausdamasi kaip keista pabėgėlė.

Netruko susitaikyti su flegmatišku universiteto biurokratijos ritmu. Kai atvyko į Kriminalistikos fakultetą ir paaiškino sekretorei, kodėl ji čia, buvo nusiųsta į administracijos pastatą. Ten dekano padėjėjas atskaitė jai pamokslą apie informacijos konfidencialumą ir, nors buvo linkęs šnekėti labai monotoniškai, pagaliau leido jai pasikalbėti su trimis dėstytojais, kurių ji ieškojo. Surasti juos irgi buvo sunku. Darbo laikas neapibrėžtas. Namų telefono numeriai nepasiekiami. Ji bandė mojuoti savo ženkleliu, bet tai nedaug tepadėjo.

Jau buvo vidurdienis, kai ji surado vieną dėstytoją, pietaujantį fakulteto valgykloje. Jis dėstė kursą apie teismo medicinos ekspertizės procedūrą. Jo plaukai buvo susivėlę, kūnas liekno sudėjimo, vilkėjo sportinį švarką ir chaki spalvos kelnes. Turėjo erzinantį įprotį – kalbėdamas žiūrėjo į šalį. Ji turėjo tik vieną tikslią temą – Kise įvykdytų žmogžudysčių laiką, ir jautėsi truputį kvailai dėl savo klausimų, ypač žinodama apie kalėjimo sargybinį. Vis tiek, tai buvo pradžia.

– Nežinau, kuo galėčiau padėti, – pasakė profesorius tarp dviejų kąsnių, – ponas Fergiusonas geras studentas. Ne pats geriausias, bet geras. Galbūt vertas devyneto. Ne dešimties, dėl to abejočiau, bet jis vis tiek geras studentas. Tikrai geras. Tiesa, to ir reikėjo tikėtis. Jis turi daugiau praktinės patirties nei kiti. Juo-

kauju. Šiaip jis tikrai gabus ekspertizės teorijai. Labai domisi teismo medicinos mokslais. Geri pažymiai. Jokių nusiskundimų.

– O lankomumas?

– Visuomet tikrinu, kas atėjo į paskaitas.

– O man rūpimomis dienomis?

– Tą savaitę grupė rinkosi du kartus. Tik dvidešimt septyni studentai. Žinote, niekas nepasislėptų. Negalėtum atsiųsti savo kambario draugo, kad paimtų užduotis. Antradieniais ir ketvirtadieniais.

– Ir?

– Viskas mano užrašuose.

Dėstytojo pirštas nuslydo žemyn vardų stulpeliu.

– Štai. Be priekaištų.

– Jis ten buvo?

– Nepraleido nė vienos paskaitos. Nė karto šį mėnesį. Kelios praleistos paskaitos anksčiau šiais metais. Bet aš jas pažymėjau kaip pateisintas.

– Pateisintas?

– Tai reiškia, kad jis atėjo pas mane ir pasakė, kodėl praleido. Pats pasiėmė užduotis. Atliko visus papildomus rašto darbus ir panašiai. Tai tikras pasiaukojimas, ypač mūsų laikais.

Dėstytojas užvertė užrašus ir grįžo prie savo žalumynų ir džiovintų vaisių lėkštės.

Kitą dėstytoją Šeifer rado prie auditorijos, koridoriuje, pilname į paskaitas skubančių studentų. Jis dėstė Amerikos nusikaltimų istoriją, didžiulį apžvalginį kursą, kurio klausė šimtas studentų. Nešėsi portfelį ir krūvelę knygų, jis negalėjo prisiminti, ar Fergiusonas buvo paskaitose ją dominančiomis dienomis, bet parodė lankomumo sąrašą – ten puikavosi Fergiusono parašas.

Artėjo popietė ir pilka šviesa užliejo universiteto koridorius, o Šeifer jautėsi pikta ir nusivylusi. Ji nelabai turėjo vilties atrasti, kad žmogžudystės dieną Fergiusono universitete nebuvo, bet ją vis tiek erzino mintis, jog švaisto laiką. Pagalvojo, kad dabar

žino tik truputį daugiau nei ryte. Nuo studentų šurmulio net ir Fergiusonas kone išgaravo jai iš galvos. Pradėjo svarstyti – ką aš, po galais, darau?

Nusprendė sugrįžti į motelį, bet paskutinę akimirką apsigalvojo ir nutarė pasibelsti į trečio dėstytojo kabineto duris. Jei niekas jų neatidarys, tarė pati sau, iškart grįžtu į Floridą.

Keliskart pasuko ne ten, bet pagaliau surado jo kabinetą ir stipriai pabarbeno į duris, o joms atsivėrus žingtelėjo atgal. Viduje sėdėjo kresnas vyras su septintojo dešimtmečio stiliaus apvaliais akiniais po nešukuotais kuokštais išsidraikiusiais smėlio spalvos plaukais. Dėstytojas vilkėjo patogų sportinį tvido švarką, kišenėje buvo krūva rašiklių, vienas iš jų, rodos, leido rašalą. Jo kaklaraištis neveržė apykaklės, o nemenkas pilvas rėmėsi į aksominių kelnių diržą. Jis atrodė taip, lyg būtų miegojęs su drabužiais ir staiga pažadintas, bet jo akys greitai įsmigo į priešais stovinčią detektyvę.

– Profesorius Morinas?

– Ar jūs studentė?

Ji išsitraukė ženklelį, jis apžiūrėjo.

– Florida, a?

– Ar galiu jums užduoti kelis klausimus?

– Žinoma, – jis jai mostelėjo įeiti į kabinetą, – aš jūsų laukiau.

– Laukėte?

– Jūs norite sužinoti apie poną Fergiusoną, tiesa?

– Tiesa, – pasakė ji užeidama. Kabinetas buvo mažas, su nedideliu purvinu langu, pro kurį matėsi kvadratinis universiteto kiemas. Viena siena buvo skirta knygoms. Mažas stalas su kompiuteriu pristumtas prie trečiosios sienos. Prie kelių likusių tuščių vietų buvo priklijuota laikraščių iškarpų. Ant sienų taip pat buvo trys ryškūs plakatai, netinkantys prie netvarkingo kabineto.

– Iš kur žinote?

– Jis man skambino. Sakė, kad jūs klausinėsit.

– Ir?

– Na, – tarė profesorius, kunkuliuodamas entuziazmu kaip žmogus, kuris pernelyg daug laiko praleidžia užsidaręs, – pono Fergiusono lankomumas labai geras. Tiesiog pavyzdingas. Ypač jus dominančiu laikotarpiu.

Jis sunkiai atsisėdo ant kėdės, ši sudrebėjo nuo jo svorio.

– Tikiuosi, tai išsklaidys visus nesusipratimus, kurių galėjo kilti.

Profesorius šyptelėjo, parodydamas nepriekaištingai baltus dantis, nederančius su jo netvarkinga išvaizda.

– Supraskite, jis visai neblogas studentas. Gana rimtas, o tai atbaido žmones. Tikras vienišius, bet manau, kad su tuo kažkaip susijusi mirtininkų kamera. Taip, rimtas, atsidavęs, įsitempęs. Daugeliui studentų to trūksta. Truputį bauginantis, bet galiausiai malonus. Tikriausiai – kaip pavojus, – profesorius Morinas ir toliau burbėjo. – Net čia besimokantys policininkai ir policininkės tik stengiasi kilti karjeros laiptais, mokymasis jiems yra tik įskaitų rinkimas. Ponas Fergiusonas panašesnis į mokslo žmogų.

Kampe stovėjo viena kėdė kietu atlošu, subraižyta ir apsitrynusi nuo naudojimo. Ji atsisėdo. Kėdė akivaizdžiai buvo skirta tam, kad jį aplankantys studentai su savo rūpesčiais sėdėtų nepatogiai ir todėl būtų kabinete kiek įmanoma trumpiau.

– Ar jūs gerai pažįstate poną Fergiusoną? – paklausė ji.

Profesorius gūžtelėjo.

– Tiek pat kiek visi. Tiesą sakant, taip. Jis tikrai įdomus žmogus.

– Kuo?

– Na, aš dėstau kursą *Žiniasklaida ir nusikaltimai*, o jis turi gana daug gyvenimiškos patirties šioje srityje.

– Na, ir?

– Na, daug kartų esu prašęs jį išsakyti savo asmeninę nuomonę. Ji visuomet būna, kaip čia pasakius, intriguojanti. Ne kasdien tenka mokyti ką nors, kas turi asmeninės patirties šioje srityje. Ir kuris būtų nukeliavęs į elektros kėdę, jei ne žiniasklaida.

– Kovartas.

– Taip. Metjus Kovartas iš *The Miami Journal*. Gavo Pulicerio apdovanojimą, ir galiu pridurti, kad jo nusipelnė. Geras reportažų rengimo ir rašymo pavyzdys.

– O kokios Fergiusono nuomonės, profesoriau?

– Na, sakyčiau, jis ypač jautrus, kai kalbama apie žurnalistikos ir rasių santykį. Jis parašė darbą, kuriame nagrinėja Veino Viljamso bylą Atlantoje. Iškėlė dvigubų standartų klausimą – žinote, kad vienokios taisyklės galioja, kai pranešama apie nusikaltimus juodaodžių bendruomenėse, ir kitokios, kai informuojama apie nusikaltimus baltaodžių bendruomenėse. Tai nuomonė, kuriai aš taip pat pritariu, detektyve.

Ji linktelėjo.

Profesorius Morinas suposi savo kėdėje, siūbavo atgal ir į priekį, kalbėjo akivaizdžiai įsimylėjęs savo balsą.

– ...taip, jis teigė, kad žiniasklaidos dėmesio nusikaltimams juodaodžių bendruomenėse trūkumas veda į policijos pajėgų ir finansų mažinimą, taip pat baudžiamųjų organų veiklos siaurinimą ir priveda prie to, kad nusikaltimai ima atrodyti kaip įprasti visuomenės struktūros komponentai. Ši nuomonė nėra nepagrįsta. Taip nusikaltimai padaromi įprastu reiškiniu. Padeda suprasti, kodėl beveik ketvirtadalis jaunosios juodaodžių kartos šioje šalyje sėdi arba yra sėdėję už grotų.

– Ir jis dalyvaudavo paskaitose?

– Visuomet, išskyrus tada, kai turėdavo pateisinamą priežastį.

– Kokios tos priežastys?

– Jis kartais skaito paskaitas ir sako kalbas, dažniausiai Floridos bažnyčiose. Čia, žinoma, niekas nežino apie jo praeitį. Pusė šio kurso studentų net negirdėjo apie jo bylą semestro pradžioje. Ar galite tuo patikėti, detektyve? Kaip puikiai tai apibūdina šiuolaikinių studentų kokybę.

– Jis važinėja į Floridą?

– Kartkartėmis.

– Ar turite datas?

– Taip. Bet man jis sakė, kad jus domins tik ta viena savaitė...

– Ne, man rūpi ir tie kiti kartai.

Profesorius Morinas sudvejojo, tada gūžtelėjo pečiais.

– Nemanau, kad tai kam nors pakenktų.

Jis atsivertė užrašų knygelę, greitai pravertė kelis puslapius ir surado lankomumo lapą. Padavė jai ir ji greitai nusirašė datas, kai Fergiusono nebuvo auditorijoje.

– Ar tai viskas, detektyve?

– Manyčiau, taip.

– Matote. Viskas įprasta ir normalu. Turiu omeny, jis čia pritampa. Spėju, kad jis turės ir ateitį. Tikrai pajėgus baigti universitetą.

– Pritampa?

– Žinoma. Mes esame didelis miesto universitetas, detektyve. Jis čia pritampa.

– Tampa anoniminis.

– Kaip ir kiekvienas studentas.

– Ar žinote, kur jis gyvena, profesoriau?

– Ne.

– Ką nors kita apie jį?

– Ne.

– Ir kalbant su juo jūsų oda nenueina pagaugais?

– Tai dėl jo laikysenos, elgsenos, kaip aš ir sakiau, bet nesuprantu, kodėl tai jį padaro įtariamą dėl žmogžudystės. Spėju, kad jis savęs klausia, ar kada nors ištrūks iš Floridos policijos akiračio. Manau, kad tai geras klausimas, tiesa, detektyve?

– Nekaltas žmogus neturi ko bijoti, – atsakė ji.

– Ne, – papurtė galvą profesorius. – Manau, kad mūsų visuomenėje kaltieji dažniausiai būna saugiausi.

Ji pažvelgė į profesorių, pasiruošusį pradėti kone radikalią, iš septintojo dešimtmečio užsilikusią tiradą. Nusprendė, kad tas pamokslas jai nereikalingas.

Ji atsistojo ir išėjo iš kambario. Nebuvo tikra, ar sužinojo ką nors *svarbaus*, bet tikrai sužinojo kelis įdomius dalykus. *Anoniminis.* Ji beveik pasiekė koridoriaus galą ir staiga pajuto, kad kažkas ją stebi. Ji atsisuko ir pamatė profesorių, uždarantį savo kabineto duris. Garsas nuaidėjo koridoriumi. Ji perbėgo akimis, ieškodama studentų, pirma knibždėjusių šioje vietoje, o dabar suplūdusių į kabinetus, klases ir auditorijas.

Viena.

Ji sunkiai gūžtelėjo pečiais. Dabar diena, tarė sau. Čia pilna žmonių, vieša vieta. Pradėjo greitai eiti. Girdėjo, kaip jos batai taukši dunksėdami į nublizgintą grindų linoleumą, tyliai aidi aplinkui ją. Pradėjo skubėti, greitindama žingsnius, tankindama vienišą garsą. Rado laiptus ir nuskubėjo į priekį. Laiptai taip pat buvo tušti. Ji greitai puolė jais žemyn, beveik nušoko kelis laiptelius. Netikėtai sustojo, išgirdusi už savęs veriamas duris ir staiga suprato, kad kažkieno žingsniai seka jai iš paskos. Ji sustingo ir atsirėmė į sieną, bandė užčiuopti savo ginklą. Garsas aidėjo vis garsiau ir arčiau. Ji įsispraudė į kampą, laikydama raminančią pistoleto rankeną. Pažiūrėjo į viršų ir pamatė jauno studento, nešino knygomis ir užrašais, pliaukšinčio žemyn atrištais krepšinio bateliais, akis. Studentas tik dirstelėjo į ją – jis aiškiai vėlavo. Ji užsimerkė. *Kas man darosi?* – paklausė savęs. Paleido pistoleto rankeną. *Ką aš išgirdau?* Ji žengė pro laiptinės duris, žiūrėdama į laukujes priešais. Vėlyvos popietės dangus už stiklinio įėjimo atrodė pilkas ir gedulingas, bet viliojantis.

Ji greitai ėjo jo link.

Ji nepastebėjo Fergiusono, tik išgirdo:

– Sužinojote, ką norėjot, detektyve?

Jo klausimo tonas ją išgąsdino.

Ji atsisuko į garsą, kišdama ranką į rankinę ir atsitraukdama, lyg į ją kas būtų trenkęsis. Akis įbedė Fergiusonui į veidą ir pamatė tą pačią nerimą keliančią šypseną, iškreipiančią jo veidą.

– Patenkinta? – paklausė jis.

Ji pasitempė priešais jį.

– Ar aš jus išgąsdinau, detektyve?

Ji papurtė galvą, negalėdama atsakyti. Jautė savo ranką, spaudžiančią pistoleto rankeną, bet neištraukė jos iš rankinės.

– Ar mane nušausite, detektyve? – paklausė jis šiurkščiai. – Ar to ir siekiat?

Fergiusonas žengė į priekį iš šešėlio, kuriame slėpėsi prie sienos. Jis vilkėjo gelsvai žalią kareivišką švarką, o ant galvos buvo užsimaukšlinęs Niujorko *Giants* komandos kepurę. Kuprinė, jos manymu, prikimšta knygų, kabojo jam ant peties. Jis atrodė beveik kaip bet kuris kitas koridoriuje sutiktas studentas. Ji nuramino savo besidaužančią širdį ir lėtai ištraukė ranką iš rankinės.

– Ką jus nešiojatės, detektyve? Trisdešimt aštuntą, išduotą policijoje? Gal dvidešimt penkto kalibro automatinį? Ką nors mažą, bet veiksmingą?

Jis spoksojo į ją.

– Ne, spėju, ką nors didesnio. Norite kažką įrodyti pasauliui. Trys penkiasdešimt septintą su *magnum* užtaisais. Arba devynių milimetrų. Kažką, kas padeda jums manyti, kad esate tvirta, taip, detektyve? Stipri ir valdinga.

Ji neatsakė.

Jis nusijuokė.

– Nepasidalysite šia informacija, ką?

Fergiusonas nusiėmė kuprinę ir padėjo ant žemės. Tada išskėtė rankas, lyg pasiduodamas, ir šyptelėjo.

– Bet, matote, aš neginkluotas. Tai ko gi jūs bijote?

Ji nervingai kvėpavo ir bandė išsklaidyti nuostabą, kad įstengtų sugalvoti tinkamą atsakymą.

– Tai ar radot, ko ieškojote, detektyve?

Ji lėtai iškvėpė.

– Taip, radau kelis dalykus.

– Įsitikinote, kad buvau klasėje?

– Taip.

– Taigi niekaip negalėjau būti Floridoje ir užmušti tos senių poros, tiesa? Jūs tai išsiaiškinote?

– Atrodo, kad nebuvote. Aš vis dar tikrinu.

– Jūs gaudote ne tą vyruką, detektyve, – Fergiusonas šyptelėjo, – jūs, Floridos policininkai, visuomet pagaunate ne tą vyruką.

Ji šaltai pažvelgė į jį.

– Ne. Aš dar nežinau, pone Fergiusonai. Aš manau, kad jūs esat tas vyrukas. Bet dar neišsiaiškinau, dėl kurio nusikaltimo.

Fergiusono akys piktai žybtelėjo.

– Jūs visiškai viena, ar ne, detektyve?

– Ne, – pamelavo ji, – aš su partneriu.

– O kur jis?

– Dirba.

Fergiusonas praėjo pro ją, pro dvigubas stiklines duris pažvelgė į automobilių stovėjimo aikštelę ir pėsčiųjų taką. Lietus skrodė orą, krisdamas žemyn slegiančiu greičiu.

– Užvakar štai ten buvo sumušta ir išprievartauta mergina. Vėlai išėjo iš paskaitos. Saulė buvo tik nusileidusi. Kažkoks vyrukas ją tiesiog pagriebė, nusitempė už tos mažos tvorelės stovėjimo aikštelės pakraštyje. Ten ją ir patvarkė. Trenkė jai per galvą ir patvarkė. Bet nenužudė. Sulaužė žandikaulį. Sulaužė ranką. Mėgavosi.

Fergiusonas ir toliau žiūrėjo pro duris. Jis pakėlė ranką ir pirštu parodė laukan.

– Tiesiai ten. Ten jūs ir pasistatėte automobilį, ar ne, detektyve?

Ji nuščiuvo.

Jis atsisuko į Šeifer.

– Jie dar neturi įtariamųjų. Mergina vis dar ligoninėje. Argi tai neįdomu, detektyve? Tik pagalvokite. Nesi saugus, net vaikščiodamas universiteto teritorija. Eidamas prie savo automobilio. Spėju, kad net ir motelio kambaryje. Ar tai jūsų nė kiek negąsdina? Net jei nešiojatės toje rankinėje didelį ginklą, jo nepasiektumėte per trumpą laiką.

Fergiusonas nuėjo nuo durų. Atsigręžęs pažiūrėjo į Šeifer, ji išgirdo prie jų artėjančius balsus. Tačiau nenuleido akių nuo Fergiusono, spoksančio į praeinančią kleganččių studentų grupelę. Jų balsai tuoj pat apsupo ją. Ji pamatė, kaip Fergiusonas linktelėjo vienam vyrui grupėje ir išgirdo, kaip jauna moteris pasakė:

– Viešpatie! Pažiūrėkit, kaip lyja! – grupė išsitraukė lietpalčius ir skėčius, pralėkė pro detektyvę laukan, į drėgną orą. Durims prasivėrus ir užsitrenkus, ji pajuto šalto vėjo gūsį.

– Na, detektyve? Ar baigėte? Sužinojote tai, dėl ko čia atvykot?

– Žinau pakankamai, – atsakė ji.

Jis šyptelėjo.

– Nemėgstate atsakyti žmonėms tiesiai šviesiai, – tarė. – Žinot, tai toks senas metodas. Atrodo, turiu jo aprašymą viename vadovėlyje savo kuprinėje.

– Jūs geras studentas, pone Fergiusonai.

– Taip, – pasakė jis, – žinios svarbu. Jos tave išlaisvina.

– Kur to išmokote? – paklausė ji.

– Kalėjime, detektyve. Ten daug ko išmokau. Bet svarbiausias dalykas, kurį išmokau – tai, kad turiu įgyti išsilavinimą. Jei to nepadaryčiau, neturėčiau visiškai jokios ateities. Užsibaigčiau kaip visi kiti vargšai žmonės, laukiantys budelių, kurie jiems nuskus galvas ir įkiš į kėdę.

– Todėl atvykote čia mokytis?

– Gyvenimas yra mokykla, ar ne, detektyve?

Ji linktelėjo.

– Tai ar dabar paliksit mane ramybėje? – pareikalavo jis.

– Kodėl turėčiau?

– Nes aš nieko nepadariau.

– Na, nežinau, ar man su tuo sutikti, pone Fergiusonai. Dar nesu tuo tikra.

Jo akys prisimerkė. Jis kalbėjo santūriai ir ramiai.

– Taip galvoti pavojinga, detektyve.

Ji neatsakė, todėl jis tęsė:

– Ypač jei čia esate viena.

Jis į ją pažvelgė, šyptelėjo ir mostelėjo į duris.

– Tikriausiai jau norėsite eiti, tiesa? Kol visiškai nesutemo. Ten silpnai apšviesta. Turit penkiolika–dvidešimt minučių. Ne daugiau. Juk nenorėtumėte pasiklysti, ieškodama nuomoto automobilio, ar ne? Kokios jis spalvos, detektyve? Sidabrinės? Sunkiai randamas tamsią, lietingą naktį. Nepasiklyskite, detektyve. Ten yra blogų žmonių. Net universiteto teritorijoje.

Ji įsitempė. Jis tiksliai pasakė jos vairuojamo nuomoto automobilio spalvą. Spėjimas, pagalvojo ji. Laimingas spėjimas.

Fergiusonas žengė atgal, atsitraukė nuo durų ir atvėrė jai kelią į lietų ir prietemą.

– Būkite atsargi, detektyve, – tarė pašaipiai.

Tada apsisuko ir nuėjo koridoriumi, jo gale pasuko į kairę. Ji akimirką klausėsi, bandydama išgirsti tolstančius žingsnius, bet negalėjo. Vėl pažiūrėjo į lietų, pliaupiantį per medžius ir šaligatvius. Susiveržė lietpaltį ir pasistatė apykaklę. Jai prireikė valios pastangų, kad pajudėtų iš vietos.

Šaltis iškart įsiskverbė į ją. Ji jautė lietų tekant kaklu. Pradėjo eiti greičiau, keikdama nepatogius batus, jie vis slidinėjo šaligatviu. Vis pasukdavo galvą ir pažiūrėdavo, kas už jos, priešais ją, kad įsitikintų, jog Fergiusonas jos neseka. Kai pasiekė nuomotą automobilį, prieš numesdama daiktus ir atsisėsdama prie vairo, patikrino galinę sėdynę. Iškart užsirakino visas duris. Ranka truputį drebėjo, kai kišo raktelį į spynelę ir įjungė pavarą. Automobiliui pradėjus judėti, ji pasijuto geriau. Laviruojant iš stovėjimo aikštelės ją apėmė palengvėjimas. Ji padidino greitį ir įsuko į dvipusio eismo gatvę. Akimirką pasirodė, kad šalikelėje mato susigūžusį siluetą su apsiaustu, bet kai atsigręžė ir įsižiūrėjo, jis jau buvo pradingęs, įsimaišęs į studentų autobusų stotelėje būrį. Ji užgniaužė baimę ir nuvažiavo toliau. Mažojo automobilio šildytuvas pradėjo dūgzti ir karštas oras sušildė veidą, bet ne mintis.

Ko jis išmoko mirtininkų kameroje? – paklausė ji savęs.

Jis išmoko mokytis.

Ko mokytis?

Nusikaltimų.

Kodėl?

Nes visi, sėdintys mirtininkų kamerose, neišlaikė kokio nors išbandymo. Visi jie vykdė nusikaltimą po nusikaltimo, žmogžudystę po žmogžudystės, kol pagaliau buvo sugauti ir laukė kėdės, nes susimovė. Net Salivanas susimovė. Ji prisiminė citatą iš vieno Metjaus Kovarto straipsnio: „Aš būčiau nužudęs daugiau, jei manęs nebūtų pagavę." Bet Fergiusonas, pagalvojo ji, gavo antrą progą. Ir jis pasiruošęs šį kartą nesusimauti.

Kodėl?

Nes jis nori daryti tai, ką daro, taip ilgai, kiek norės.

Jai svaigo galva. Ji kalbėjosi su savimi, stengdamasi nusiraminti pažįstamo balso skambesiu:

– Jėzau Marija, Ende, į ką tu įsivėlei?

Ji stengėsi prablaškyti galvą ir važiuodama tamsoje ieškojo savo motelio. Nekreipė dėmesio į skriejantį kelią, galvojo tik apie saugią vietą, kur galėtų surikiuoti savo mintis. Kartą pažiūrėjo į galinio vaizdo veidrodėlį, staiga pajutusi paniką, kad ją seka automobilis, bet pamatė, kaip šis nusuko į šalį. Ji griežė dantimis ir važiavo per lietų nekeisdama greičio. Prieš save pamatė išnyrančias motelio šviesas ir pajuto mažą palengvėjimą, bet, neradusi laisvų stovėjimo vietų netoli įėjimo į motelį, buvo priversta pasistatyti mašiną maždaug už penkiasdešimties metrų nuo jo. Žinojo, kad jai teks nueiti kelią, kuriame pilna šešėlių ir vietų, tinkamų pasislėpti užpuolikams. Ji išjungė variklį ir, vienąkart giliai įkvėpusi, nužvelgė tą atstumą. Jai šovė mintis: viskas daug lengviau vilkint uniforma ir vairuojant policijos automobilį. Nuolatinis ryšys su dispečeriu. Niekada nesi visai vienas. Visuomet esi dalis komandos policininkų, nuolatos patruliuojančių gatvėse. Ji išsitraukė devynių milimetrų kalibro pis-

toletą iš rankinuko. Tada išlipo iš automobilio ir nuėjo tiesiai įėjimo į motelį link, žvalgydamasi priešais save, įtempusi ausis klausydama garsų už nugaros. Įsidėjo pistoletą atgal į rankinę likus vos keliems jardams iki įėjimo. Iš motelio einanti į apsiaustus susisupusi senyva pora, kurią sutiko pakeliui, turbūt akimirką matė metalinį aiškios formos daiktą jos rankoje. Prasilenkdama ji nugirdo jų baimingo pokalbio nuotrupą:

– Ar pastebėjai? Ji turėjo ginklą...

– Ne, brangioji, tai tikriausiai buvo kas nors kita...

Tik tiek.

Registratūroje dirbo jaunas vyras, vilkintis mėlyną švarką. Ji paprašė savo rakto ir jis padavė, tingiai tardamas:

– Čia buvo atėjęs toks vyrukas, ieškojo jūsų, detektyve.

– Vyrukas?

– Taip. Nepaliko jokios žinutės. Tiesiog jūsų ieškojo.

– Ar matėte tą žmogų?

– Ne. Su juo kalbėjo prieš mane čia dirbęs žmogus.

Ji pajuto savo sieloje kažką bandant išsiveržti lauk.

– Ar jis dar ką nors pasakė? Gal sakė, kaip tas vyrukas atrodė?

– Taip. Jis sakė, kad tas ponas buvo juodaodis. Taip jis ir pasakė. Kažkoks juodasis vyrukas jūsų ieškojo, bet nenorėjo palikti žinutės. Sakė, kad susisieks. Tai viskas. Atleiskit, tai viskas, ką prisimenu.

– Ačiū, – pasakė ji.

Prisivertė lėtai eiti link lifto.

Kaip jis mane rado? – paklausė ji savęs.

Liftas šiugždėdamas pakėlė ją į viršų ir ji nužingsniavo koridoriumi į savo kambarį. Patikrinusi visą kambarį, duryse du kartus pasuko raktą. Po to sunkiai sudribo ant lovos, stengdamasi galvoti apie kasdienius dalykus, tokius kaip, iš kur gauti vakarienę, nors ir nesijautė pernelyg alkana. Kartu mąstė ir apie sudėtingus reikalus, pavyzdžiui, ką toliau daryti su Robertu Erlu Fergiusonu.

Galvodama apie jį, bandė įsivaizduoti jo veidą be savimi patenkintos šypsenos, bet tai nepavyko.

Staiga beldimas į duris vėl pažadino jos baimę.

Tai privertė ją sulaikyti kvėpavimą ir vienu judesiu atsistoti. Ji stovėjo sustingusi, įsistebeilijusi į duris.

Pasigirdo dar vienas smarkus beldimas. Tada trečias.

Ji vėl įkišo ranką į rankinę, išsitraukė pistoletą ir nuėjo prie durų, laikydama pirštą šalia saugiklio, kaip ją išmokė daryti, kai nesi tikras, su kuo susidursi. Duryse buvo iškili akutė. Ji pasilenkė į priekį, kad pamatytų, kas kitoje pusėje, bet vos tik priartėjo, durys vėl sudundėjo ir ji atšoko atgal.

Ji stengėsi sutramdyti susijaudinimą ir elgtis ryžtingai: ištiesė ranką prie durų rankenos ir, vienu greitu judesiu atrakinusi duris, atidarė. Tą pat akimirką ji pakėlė pistoletą iki akių, kad žiūrėtų pro taikiklį.

Durys atsivėrė ir ji pamatė Metjų Kovartą.

Jis stovėjo koridoriuje, pakėlęs vieną ranką, aiškiai pasiruošęs vėl pabelsti. Ji pamatė, kaip jo veidas sustingo, pamačius jos rankose ginklą. Tyla, kieta kaip peilio ašmenys, stojo tarp jų. Jis lėtai pakėlė rankas, o ji pastebėjo, kad jį lydi kiti du vyrai. Ji nuleido ginklą.

– Kovartai, – pasakė ji.

Jis linktelėjo.

– Gana įdomus pasisveikinimas, – išlemeno jis, – pastaruoju metu visi į mane taikosi ginklais.

Jos akys nukrypo į kitus vyrus.

– Aš jus pažįstu, – tarė, – jūs buvot kalėjime.

– Vilkoksas, – atsakė detektyvas, – iš Eskambijos apygardos. Čia mano viršininkas leitenantas Braunas.

Ji pasisuko ir pažvelgė į gremėzdišką Tenio Brauno figūrą. Jis atrodė pasišiaušęs nuo įtampos ir ji pamatė, kaip jis, nužvelgęs ją, dėbtelėjo į jos ginklą.

– Matau, buvot susitikusi su Bobiu Erlu, – pratarė neskubėdamas.

DVIDEŠIMT ANTRAS SKYRIUS

Užrašai

Trys detektyvai ir žurnalistas jaukiai įsitaisė motelio kambaryje. Vilkoksas stovėjo atsirėmęs į sieną šalia lango, kartkartėm pro langą pažvelgdavo į pravažiuojančių automobilių šviesas, nesakydamas, ką galvoja. Šeifer ir Braunas sėdėjo ant vienintelių kambaryje kėdžių priešingose mažo stalelio pusėse, kaip pokerio žaidėjai, laukdami, kada bus išdalytos paskutinės kortos. Kovartas nepatogiai sėdėjo ant lovos krašto, truputį toliau nuo jų. Kažkas gretimame kambaryje buvo įjungęs televizorių – naujienų laidos garsai skverbėsi pro motelio sienas. Kokia nors tragedija, pagalvojo jis, sumažinta iki penkiolikos sekundžių, trisdešimties, jei ji tikrai siaubinga; žinių laidos vedėjas ją išsako su gerai ištreniruota dirbtine išraiška, kuria bandoma parodyti gailestį.

Jis žvilgtelėjo į Andrėją Šeifer. Nors ji buvo aiškiai nustebusi, kai atidariusi duris pamatė juos tris, vidun įsileido be komentarų. Susipažinimas truko neilgai, nebuvo jokių tuščių šnekų. Jie visi žinojo, kas juos suvedė mažame kambaryje svetimame mieste. Ji sudėjo į krūvą kelis popierius ir užrašus, tada atsigręžė į tris vyrus ir paklausė:

– Kaip mane radote?

– Per vietinę policijos nuovadą, – pasakė Braunas, – užsuko-

me ten vos atvažiavę. Jie sakė, kad du policininkai lydėjo jus, kai susitikot su Fergiusonu.

Šeifer linktelėjo.

Ji norėjo kažką sakyti, bet nutilo, pažiūrėjo į Kovartą ir papurtė galvą.

– Kodėl jūs čia? – paklausė.

Reporteris nenorėjo atsakyti į šį klausimą, bet Tenis Braunas apgalvotu, iškilmingu balsu atsiliepė už jį:

– Mes visi čia, kad susitiktume su Fergiusonu.

Šeifer pažiūrėjo į policijos leitenantą.

– Kodėl? Maniau, kad jo reikalus jau baigėte. Kaip ir jūs, – ji mostelėjo į Kovartą.

– Ne. Dar ne.

– Kodėl?

Ir vėl į klausimą atsakė Braunas:

– Mes čia, nes turime priežasčių manyti, kad pirmajame Fergiusono bylos tyrime buvo padaryta klaidų. Manome, kad ir pono Kovarto straipsniuose yra keli apsirikimai. Mes čia, kad išnagrinėtume visus šio klausimo aspektus.

Šeifer atrodė pikta ir nustebusi.

– Klaidos? Apsirikimai? – ji atsigręžė į reporterį. – Kokios klaidos?

Kovartas suprato, kad šįkart atremti klausimą teks jam.

– Jis man melavo.

– Ką?

– Dėl mažosios mergaitės nužudymo.

– Ir kodėl dabar čia atvažiavote?

– Kad ištaisytume klaidas.

Ši banali frazė privertė ją ciniškai nusišypsoti.

– Aš tikra, kad visa tai labai svarbu, – pasakė.

Ji žvilgtelėjo į Tenį Brauną ir Vilkoksą.

– Bet tai nepaaiškina, kodėl jūs keliaujate su tokia draugija.

– Mes taip pat norime ištaisyti savo klaidas, – pasakė Braunas.

Vos ištaręs šiuos žodžius, suvokė, kad pats padarė klaidą. Jis suprato, kad Šeifer jį stebi ir kol kas vertina nelabai gerai.

Šeifer akimirką galvojo.

– Tai jūs čia ne tam, kad suimtumėte Fergiusoną?

– Ne. Negalime to padaryti.

– Jūs čia tam, kad su juo pasišnekėtumėte?

– Taip.

Ji papurtė galvą.

– Vyrai, jūs meluojat, – tarė.

Ji atsilošė kėdėje ir sukryžiavo ant krūtinės rankas.

– Mes... – pradėjo Braunas.

– Meluojat, – pertraukė ji.

– Nes... – pasakė Kovartas.

– Meluojat, – trečiąkart pasakė Šeifer.

Reporteris ir policijos leitenantas spoksojo į ją, ir po trumpos tylos, per kurią jos žodžiai ėmė graužti jų mintis, ji tęsė:

– Kokios klaidos? – paklausė. – Nėra jokių klaidų. Yra tik vienas labai blogas vyras. Klaidos ir apsirikimai. Na ir kas? Jei Kovartas būtų padaręs klaidą, jis čia būtų vienas. Jei jūs, detektyve Braunai, būtumėt padaręs klaidą, jūs taip pat čia būtumėt vienas. Bet jūs drauge ir tai reiškia visiškai ką kita. Tiesa?

Tenis Braunas linktelėjo.

– Ar man teks ir toliau spėlioti? – paklausė ji.

– Ne. Tik pasakykit, kas jus čia atvedė, ir mes jums viską pasakysim.

Šeifer pagalvojusi sutiko.

– Aš atvykau susitikti su Fergiusonu, nes jis susijęs su Salivanu bei Kovartu, taigi pamaniau, kad jis galėtų turėti kokios nors informacijos apie žmogžudystes Kise.

Braunas įdėmiai įsižiūrėjo į ją.

– Ar jis jos turėjo?

Ji papurtė galvą.

– Ne. Jis paneigė bet kokius ryšius.

– Na, to buvo galima tikėtis, – sumurmėjo Kovartas.

Ji atsisuko į jį.

– Na, jis buvo daug labiau linkęs bendradarbiauti nei jūs.

Žinoma, tai buvo netiesa, bet ji pagalvojo, kad taip užkiš reporterį – taip ir atsitiko.

– Jei jis neturėjo jokios informacijos ir paneigė bet kokius ryšius, tai ką jūs čia veikiate, detektyve?

– Aš norėjau patikrinti jo alibi žmogžudysčių metu.

– Ir?

– Alibi tikras.

– Tikrai? – išsprūdo Kovartui. Ji piktai nužvelgė jį.

– Tą savaitę Fergiusonas buvo paskaitose. Nė vienos nepraleido. Jam būtų buvę velniškai sunku nuvykti į Kisą, nužudyti senąją porą ir sugrįžti niekur nevėluojant. Tikriausiai neįmanoma.

– Bet, po velnių, Salivanas juk ne taip sakė...

Kovartas staiga nutilo, o Šeifer pasisuko į jį.

– Ką pasakė Salivanas?

– Nieko.

– Po velnių, ką pasakė Salivanas?

Kovartui staiga pasidarė bloga.

– Salivanas man sakė visai ką kita.

Tenis Braunas bandė įsiterpti, bet vienas Šeifer žvilgsnis jį sustabdė dar prieš ištariant bent žodį. Ją apėmė nevaldomas įtūžis ir akimirką visą pasaulį užliejo raudonis. Ji pajuto savyje sprogimą, o jos rankos drebėjo nuo pastangų jį suvaldyti. *Melas*, pagalvojo, žiūrėdama į reporterį. *Melas ir nutylėjimai*. Ji giliai įkvėpė. *Taip ir žinojau*.

– Kada Salivanas tai pasakė? – lėtai paklausė ji.

– Prieš sėsdamas į elektros kėdę.

– Ir ką gi jis jums sakė?

– Kad Fergiusonas įvykdė tas žmogžudystes. Bet taip nėra...

– Kalės vaikas, – sumurmėjo ji.

– Klausykite, turite suprasti, kad...

– Tu kalės vaikas. Ką *tiksliai* jis pasakė?

– Kad susitarė su Fergiusonu, jog šis įvykdys tą žmogžudystę. O už tai jis prisiėmė Fergiusono nusikaltimą.

Ji suvokė šiuos žodžius per akimirką ir suprato, į ką įklimpo reporteris. Nejautė jam jokio gailesčio.

– Ir nemanėte, kad tai *svarbu* žmonėms, kurie tyrė tuos nusikaltimus?

– Tai nėra taip paprasta. Jis melavo. Jis bandė...

– Ir jūs pamanėt, kad taip pat galit meluoti?

– Ne, po velnių, turit suprasti...

Kovartas atsisuko į Tenį Brauną.

– Dabar turėčiau jus suimti, – pasakė ji karčiai, – gal galėtumėt apie tai parašyti iš savo vienutės, pone Kovartai? REPORTERIS KALTINAMAS SLĖPĘS INFORMACIJĄ, SUSIJUSIĄ SU SENSACINGA ŽMOGŽUDYSTĖS BYLA. Ar taip atrodytų antraštė? Ar tą straipsnį įdėtų į pirmą puslapį su jūsų suknista nuotrauka? Ar tai pagaliau būtų tiesa?

Jie piktai žiūrėjo vienas į kitą, kol Kovartui į galvą šovė mintis.

– Taip. Tiesa. Išskyrus tai, kad tai nėra tiesa, ar ne, detektyve?

– Ką?

– Tai, ką pasakiau. Salivanas man sakė, kad Fergiusonas nudėjo tą porą, bet aš nežinojau, ar turėčiau juo tikėti. Jis man sakė daugybę dalykų – kai kurie iš jų buvo netiesa. Todėl galėjau jums tai pasakyti ir *turėjau* tuo pačiu metu apie tai parašyti straipsnį, detektyve. Bet dabar, kai pasakėte, kad Fergiusonas turi alibi, aišku, kad tai būtų buvusi netiesa. Jis nenudėjo tos senos poros, nesvarbu, ką sako Salivanas. Tiesa?

Šeifer galvojo.

– Nagi, detektyve, po velnių. Tiesa?

Ji neturėjo kaip paprieštarauti. Linktelėjo.

– Atrodo, taip ir yra. Jo alibi tikrai geras. Aš nuvykau į Ratgerso universitetą ir kalbėjausi su trim dėstytojais. Jis buvo pa-

skaitose kiekvieną tos savaitės dieną. Tobulas lankomumas. Be to, mano partneris atrado kitokios informacijos.

– Kokios informacijos?

– Nė nesvajokit, kad pasakysiu.

Kambarį vėl užgulė tyla, kol jame esantieji mąstė apie tai, ką išgirdo. Tenis Braunas lėtai prašneko:

– Bet, – pasakė jis apdairiai, – yra kažkas kita. Tiesa? Jei Fergiusonas nėra įtariamasis ir neturi jokios informacijos, galinčios padėti tyrimui, jūs turėtumėte būti lėktuve, kuris skrenda į pietus. Nesėdėtumėt čia, o būtumėt su savo partneriu. Galėjote telefonu patikrinti Fergiusono paskaitų tvarkaraštį, tačiau nutarėt nuvažiuoti susitikti su keliais žmonėmis. Kodėl, detektyve? Ir kodėl, atidarydama duris, rankoje laikote devynių milimetrų kalibro pistoletą, o jūsų lagaminai nesukrauti? Kodėl?

Ji papurtė galvą.

– Pasakysiu kodėl, – tyliai tarė Braunas. – Nes žinote, kad kažkas ne taip, tik nežinote kas.

Šeifer pažvelgė į jį ir linktelėjo.

– Na,– pasakė Braunas, – mes čia dėl tos pačios priežasties.

Aušros šviesa užliejo gatvę prie Fergiusono buto, silpnai apšviesdama virš miesto susitvenkusius pilkus debesis, pasiruošusius pasiųsti dar lietaus. Šeifer ir Vilkoksas pastatė automobilį prie šaligatvio šiauriniame gatvės gale, o Braunas sustojo pietiniame. Kovartas patikrino diktofoną ir užrašų knygelę, patapšnojo per švarko kišenę, norėdamas įsitikinti, kad tebeturi rašiklį, ir atsisuko į policininką.

Kol dar jie tarėsi motelio kambaryje, Šeifer, atsigręžusi į juos paklausė:

– Tai koks planas?

– Planas, – ramiai pasakė Kovartas, – yra priversti jį jaudintis, priversti būti neatsargų, gauti ką nors, ką galėtume susekti. Priversti jį galvoti, kad jis nėra toks saugus, kaip mano. Pri-

versti jį nervintis, – pakartojo su pavargusia šypsena, – ir tai darysiu aš.

Dabar, sėdėdamas automobilyje, jis bandė juokauti:

– Jei čia būtų filmas, turėčiau klausymosi įtaisą. Sutartume žodį, kurį pasakyčiau, jei prireiktų pagalbos. Ar turėsit ką nors panašaus?

– Ne.

– Taip ir maniau. Todėl mums nereikia sutartinio žodžio.

Kovartas šyptelėjo, bet tik todėl, kad niekaip kitaip negalėjo atsakyti.

– Nerviniesi? – paklausė Braunas.

– Ar panašu? – tarė Kovartas. – Gali neatsakyti.

– Jis nieko nepadarys.

– Žinoma.

– Jis nieko negali.

Kovartas vėl šyptelėjo.

– Jaučiuosi lyg koks senas liūtų tramdytojas, kuris vaikšto po džiungles ir netyčia susitinka vieną savo buvusių globotinių, prieš kurį truputį per dažnai naudojo botagą ir kėdę. Jis pažvelgia į tą seną liūtą ir supranta, kad jie jau ne cirko narve, o liūto valdose. Supranti?

Braunas nusišypsojo.

– Viskas, ką jis darys – tai urgs.

– Lojimas baisesnis už dantis?

– Tikriausiai, bet šunų, ne liūtų.

Kovartas atidarė automobilio dureles.

– Čia per daug susipynusių metaforų, – pasakė, – pasimatysime po kelių minučių.

Vėsus drėgnas vėjas, besiblaškantis virš nešvaraus šaligatvio, pūstelėjo jam į veidą. Jis skubiai nužingsniavo šaligatviu, praėjo porą vyrų, kurie miegojo prie apleisto pastato durų, gindamiesi nuo šalčio jie buvo įsirausę į pilkai rudą skarmalų krūvą. Jam einant pro šalį vyrai sukrutėjo, paskui sugrįžo į ankstyvo ryto

miegą. Už kelių kvartalų Kovartas girdėjo gatvės garsus – žemą autobusų dyzelinių variklių dundėjimą ir rytinio eismo pradžią.

Jis pasuko į daugiabutį. Akimirką dvejojo prie įėjimo, tada įžengė į tamsų koridorių ir greitai užlėkė laiptais prie Fergiusono buto. Jis miegos, tikino save reporteris, todėl atsibudęs jausis sutrikęs. Tai ir buvo tokio ankstyvo apsilankymo priežastis. Šios valandos tarp nakties ir dienos pačios neramiausios – pereinamasis laikas, kai žmonės silpniausi.

Jis giliai įkvėpė ir stipriai pabeldė į duris. Palaukė. Iš vidaus nesigirdėjo jokio garso, todėl vėl smarkiai trenkė į duris. Praėjo dar kelios sekundės, tada išgirdo prie durų artėjant žingsnius. Kumščiu smogė į duris trečią ir ketvirtą kartą.

Spyna spragtelėjo. Durų grandinėlė buvo nuimta. Durys atsivėrė. Į jį spoksojo Fergiusonas.

– Pone Kovartai.

Žudikas, pagalvojo Kovartas, bet pasakė:

– Sveikas, Bobi Erlai.

Fergiusonas, ranka patrynęs veidą, šyptelėjo.

– Turėjau susiprotėti, kad čia atvyksite.

– Taip ir atsitiko.

– Ko norit?

– To paties kaip visada. Turiu klausimų, į kuriuos reikia atsakymų.

Kai žengė į butą, Fergiusonas laikė duris plačiai atvertas. Jie užėjo į mažą svetainę ir Kovartas greit apsižvalgė, norėdamas ją įvertinti.

– Ar norite kavos, pone Kovartai? Aš jau turiu paruošęs, – pasakė Fergiusonas. Jis mostelėjo į sofą, – turiu kelis gabalėlius torto. Gal norėsite?

– Ne.

– Na, neprieštarausite, jei aš valgysiu?

– Nė kiek.

Fergiusonas nuėjo į virtuvę ir sugrįžo nešinas garuojančiu puodeliu kavos ir skardiniu padėklu, ant kurio buvo gabalėlis torto.

Kovartas jau buvo paruošęs diktofoną ir padėjęs jį ant mažojo stalo. Fergiusonas padėjo torto gabalą prie jo ir iš karto atsipjovė porciją. Kovartas pastebėjo, kad jis naudoja blizgantį plieninį medžioklinį peilį. Šis buvo penkiolikos centimetrų ilgio ašmenimis su viena dantyta puse. Fergiusonas padėjo peilį ir įsimetė gabaliuką į burną.

– Nelabai panašu į virtuvės įrankį, – pasakė Kovartas.

Fergiusonas gūžtelėjo:

– Aš jį visada turiu po ranka. Kelis kartus pas mane buvo įsilaužę. Žinot, narkomanai, ieškantys lengvų pinigų. Čia ne pats geriausias rajonas. Gal nepastebėjote.

– Pastebėjau.

– Man reikia šiek tiek apsaugos.

– Ar kada nors naudojot tą peilį kam nors kitam?

Fergiusonas šyptelėjo. Kovartas pasijuto taip, lyg šis jį erzintų, kaip jaunesnis vaikas vyresnįjį, žinodamas, kad tėvai vis tiek bus jo pusėje.

– Na ką jūs, kam daugiau galėčiau naudoti šitą peilį – tik duonai pjauti ir savo dvasios ramybei, – atsakė Fergiusonas ir gurkštelėjo kavos, – taigi. Apsilankymas anksti ryte. Turite klausimų. Atėjote vienas? – jis atsistojo, nuėjo prie lango ir pažiūrėjo žemyn į gatvę.

– Aš vienas.

Fergiusonas dvejojo, kelias akimirkas įdėmiai žiūrėdamas į vietą, kur automobilį buvo pasistatęs Braunas.

– Žinoma.

Jis vėl atsisėdo.

– Na gerai, pone Kovartai. Kas jus čia atvedė?

– Ar kalbėjotės su savo senele?

– Jau kelis mėnesius nesikalbėjau su niekuo iš Pačiulos. Ji neturi telefono. Aš irgi.

Kovartas apsižvalgė, bet telefono aparato nepastebėjo.

– Buvau su ja susitikęs.

– Na, tikrai malonu iš jūsų pusės.

– Aš su ja susitikau, nes Bleiras Salivanas man patarė kai ko ten paieškoti.

– Kada?

– Prieš mirdamas.

– Pone Kovartai, tikrai nenumanau, kur sukate.

– Išvietėje.

– Ištiės nemaloni vieta. Sena. Nenaudota jau apie metus.

– Taigi.

– Aš įvedžiau kanalizaciją. Sumokėjau tūkstantį dolerių, grynaisiais.

– Kodėl tai padarėte?

– Ką? Įvedžiau kanalizaciją? Nes žiemą šalta eiti į lauką atlikti savo reikalų.

Kovartas papurtė galvą.

– Ne. Ne tai turėjau galvoje. Kodėl nužudėte Džoanę Šraiver?

Fergiusonas įtemptai pažiūrėjo į Kovartą ir atsilošė kėdėje.

– Nieko nenužudžiau. Juolab tos mažos mergaitės. Maniau, jūs tai jau supratote.

– Jūs meluojat.

Fergiusonas piktai pažvelgė į jį.

– Ne.

– Ją išprievartavot, nužudėt, palikot jos kūną pelkėje ir įkišot peilį į vamzdį pakelėje. Grįžęs namo pamatėt, kad ant jūsų drabužių yra kraujo, kaip ir ant kilimėlio automobilyje, todėl iškirpot gabalą, suvyniojot kartu su drabužiais ir pakasėt viską po mėšlu ir purvais toje išvietėje, nes žinojot, kad joks sveiko proto žmogus ten neieškos.

Fergiusonas papurtė galvą.

– Paneigsite? – paklausė Kovartas.

– Žinoma.

– Aš radau tuos drabužius ir gabalą kilimo.

Fergiusonas akimirką atrodė nustebęs, paskui gūžtelėjo pečiais.

– Ir sukorėte tokį kelią, kad man pasakytumėt?

– Kodėl ją nužudėt?

– Nenužudžiau. Jau sakiau.

– Melagis. Melavot nuo pat pradžių.

Kovartas manė, kad šis teiginys turėtų supykdyti Fergiusoną, bet taip neatsitiko – bent nebuvo matyti. Jis šypsojosi, ištiesė ranką, lėtai atsipjovė dar vieną gabalėlį torto, akimirką palaikė peilį rankoje, gurkštelėjo kavos.

– Salivanas viską melavo. Ką dar jis jums pasakė?

– Kad jūs nužudėt tuos du senukus Kise.

Fergiusonas papurtė galvą.

– To nusikaltimo irgi neįvykdžiau. Bet tai paaiškina, kodėl gražioji detektyvė čia šniukštinėjo.

– Kodėl nužudėt Džoanę Šraiver? – vėl paklausė Kovartas.

Fergiusonas pakilo, jo balse pagaliau pasigirdo pykčio gaidelė:

– Aš to nusikaltimo nepadariau! Po velnių, kiek kartų man reikės tai sakyti?

– Tai kaip tie daiktai atsidūrė išvietėje?

– Mes ten mesdavome visokiausias atliekas. Drabužius, neveikiančias automobilio dalis, šiukšles. Viską. Tuos drabužius, apie kuriuos kalbate, išmečiau, nes jie buvo ištepti kiaulės krauju, kai padėjau kaimynui paskersti kiaulę. O eidamas per mišką namo užkliuvau už skunko ir jis mane gerokai apsmardino. Po galais, turėjau truputį pinigų, todėl suvyniojau tuos drabužius ir juos išmečiau, vis tiek jie buvo sunešioti. Paskui mieste nusipirkau naujus džinsus.

– O kilimas?

– Kilimas supjaustytas netyčia. Perplyšo, kai padėjau grandininį pjūklą ant mašinos grindų. Aš išpjoviau kvadratą, nes ketinau jį pakeisti kito kilimo gabalu. Bet mane suėmė. Išmečiau jį išvietėn kartu su viskuo kitu.

Fergiusonas pažiūrėjo į Kovartą pavargusiomis akimis.

– Ar turite tyrimų rezultatus, liudijančius ką nors kita?

Kovartas pradėjo purtyti galvą, bet staiga sustojo. Nežinojo, ar Fergiusonas pastebėjo tą nežymų judesį.

– Manote, aš toks kvailas, kad išėjęs iš kalėjimo – jei tie dalykai būtų nusikaltimo įkalčiai, ypač pirmojo laipsnio žmogžudystės – nepasirūpinčiau, kad jie niekada nebūtų surasti? Kaip manote, pone Kovartai? Manote, kad nieko neišmokau laukdamas mirties bausmės? Manote, kad nieko neišmokau lankydamas tas kriminalistikos paskaitas? Manot, kad aš kvailas, pone Kovartai?

– Ne, – pasakė Kovartas. – Nemanau, kad jūs kvailas, – jo žvilgsnis susikirto su Fergiusono žvilgsniu. – Ir manau, kad jūs gana daug išmokote.

Abu vyrai kelias akimirkas tylėjo.

– Iš kur Salivanas žinojo apie išvietę?

Fergiusonas gūžtelėjo pečiais.

– Dar prieš mūsų kivirčą kartą jis man sakė, kad vienąsyk pasmaugė moterį jos pačios pėdkelnėmis, paskui įmetė jas į tualetą ir nuleido vandenį. Sakė, kad kai jos pateks į kanalizaciją, niekas jų nebeatras. Paklausė, kas yra mano namuose – atsakiau, kad sena išvietė, kur išmetam senus daiktus. Jis tikriausiai sumalė viską į krūvą ir išgalvojo tą pasakojimą, pone Kovartai. Todėl, kai jūs taip kruopščiai viską nagrinėjot ir tikrai norėjot rasti ką nors neteisėta, tai ir radote. Argi ne taip visuomet būna? Kai bandai ką nors surasti, tai tikriausiai ir randi. Net jei iš tiesų ten nieko ir nebuvo.

– Labai sklandus pasakojimas.

Fergiusonas vėl pasišiaušė, bet tuoj nusiramino.

– Gražiau nė negalėtų būti. Bet jei paklausysite, tai jame išgirsite dalelę Bleiro Salivano. Tas vyrukas galėjo viską apsukti taip, kad tai būtų naudinga jam pačiam, tiesa, pone Kovartai?

– Tiesa, – atsakė jis.

Fergiusonas mostelėjo į diktofoną ir užrašų knygelę, kurią Kovartas laikė rankoje.

– Jūs čia, nes ieškote medžiagos kokiam nors straipsniui, pone Kovartai?

– Taip.

– Na, visa tai jau pasenusios naujienos.

– Nebūčiau tuo tikras.

– Senas pasakojimas. Tas pats senas pasakojimas. Kalbėjotės su Teniu Braunu. Tas vyrukas niekada nepasiduos, tiesa?

Kovartas šyptelėjo.

– Ne, – atsakė, – jis niekada nepasiduos.

– Eina jis velniop, – piktai pasakė Fergiusonas. Bet staiga iš jo balso dingo įtūžis, su kuriuo ištarė šiuos žodžius, ir pridūrė: – Bet dabar jis man nieko nebegali padaryti.

Kovartas jautėsi bejėgis. Jis bandė įsivaizduoti, ko paklaustų Tenis Braunas, koks klausimas galėtų prasimušti pro Fergiusoną gaubiantį nekaltumo skydą. Jis pirmą kartą suprato, kodėl Braunas leido savo partneriui paleisti kumščius į darbą, kad išgautų jo prisipažinimą.

– Kai vykstate į pietus kalbėti kokiai nors tikinčiųjų grupei, Bobi Erlai, ar kai einate pasakoti kokiam nors miestiečių susirinkimui, kaskart sakote tą pačią kalbą ar skirtingoms auditorijoms dėstote skirtingus dalykus?

– Kai ką pakeičiu. Nelygu, kam kalbu. Bet dažniausiai išreiškiu tą pačią mintį.

– Vadinasi, kalbos esmė išlieka ta pati?

– Visuomet ta pati.

– Pasakykite man, apie ką kalbat.

– Aš pasakoju žmonėms, kaip Jėzus atėjo ir atnešė šviesą į mano vienutę, pone Kovartai. Aš jiems sakau, kad tikėjimas juos išlaikys tvirtus sunkiausiu metu. Kad net pats blogiausias nusidėjėlis gali būti paliestas tos ypatingos šviesos ir rasti paguodą Dievo žodžiuose. Aš jiems sakau, kad tiesa visada nugalės, perkirs blogį kaip didžiulis šviečiantis kardas ir parodys kelią į laisvę. Ir jie į tai atsako *amen*, pone Kovartai, nes tokie dalykai nuramina ir širdį, ir sielą, tiesa?

– Manau, taip. Ar jūs čia, Niuarke, nuolat vaikštote į bažnyčią?

– Ne. Čia aš mokausi.

Kovartas linktelėjo.

– Kiek kartų sakėte savo kalbas?

– Aštuonis ar devynis.

– Ar galit pasakyti bažnyčių, visuomeninių centrų ir kitų vietų pavadinimus?

– Ar tai straipsniui?

– Pasakykit man pavadinimus.

Fergiusonas įdėmiai pažvelgė į Kovartą, gūžtelėjo, lyg jam būtų vis vien. Berte išbėrė keleto baptistų, sekmininkų ir unitų bažnyčių, dar pridėjo kelis visuomeninių centrų pavadinimus. Iškart po jų vardijo miestų, kuriuose yra tos vietos, pavadinimus. Kovartas vos spėjo rašyti visą informaciją į užrašų knygelę. Jo rašiklis krebždėjo trindamasis į popierių, o rašomi žodžiai skriejo tarp tiesių mėlynų linijų. Fergiusonas užbaigė ir laukė, kad Kovartas ką nors pasakytų. Reporteris skaičiavo. Sąraše buvo Perinas.

– Tai tik septyni.

– Gal vieną ar du užmiršau.

Kovartas atsistojo, ant kojų jį pakėlė sieloje siaučianti audra. Jis atsitraukė nuo Fergiusono, žengė prie knygų lentynos. Peržiūrėjo pavadinimus, taip pat kaip Šeifer, lankydamasi jo bute.

– Turbūt esat specialistas, jei perskaitėt jas visas, – pasakė jis.

Fergiusonas atidžiai stebėjo reporterį.

– Privalomoji literatūra.

Kovartas atsisuko.

– Dona Peri, – pasakė tyliai. Nuėjo prie Fergiusono stalo, lyg tai jį kiek apsaugotų nuo galimo Fergiusono išpuolio.

– Niekada negirdėjau to vardo, – atsakė jis.

– Maža mergaitė. Juodaodė. Tik dvylikos metų. Vieną praeito rugpjūčio dieną ji ėjo namo iš plaukimo pamokos, kelios dienos po to, kai tame mieste sakėt kalbą.

– Ne. Tikrai neatsimenu. Ar turėčiau ją pažinoti?

– Manyčiau. Perinas, Florida. Jos lankomas baseinas tik už kelių kvartalų nuo Perino baptistų bažnyčios. Ar pasakojote tikintiesiems apie Jėzaus šviesą, kuri nusileido ir jus aplankė? Tikriausiai jie nežinojo, ką dar gali reikšti toji šviesa.

– Ar tai klausimas, pone Kovartai?

– Taip. Kodėl ją nužudėte?

– Ta mergaitė negyva?

– Dingo.

– Aš jos nežudžiau.

– Ne? Jūs ten buvot. Ji dingo.

– Ar *tai* klausimas, pone Kovartai?

– Pasakykit, kaip tai padarėt.

– Aš tai mergaitei nieko nedariau, – Fergiusono balsas išliko šaltas ir ramus. – Aš nieko nedariau jokioms mergaitėms.

– Aš jumis netikiu.

– Tikėjimas, pone Kovartai, yra labai paprastai sukeliamas dalykas. Žmonės tiki beveik viskuo. Jie tiki, kad NSO lanko mažus miestelius Ohajuje ir kad Elvis Preslis pastebėtas apsiperkantis kažkurioje parduotuvėje. Jie tiki, kad CŽV nuodija vandenį ir Jungtines Valstijas iš tiesų valdo kažkokia slapta organizacija. Bet tai įrodyti, pone Kovartai, daug sudėtingiau.

Jis pažvelgė į reporterį.

– Pavyzdžiui, sunku įrodyti kieno nors kaltę.

Kovartas nejudėjo ir klausėsi skambančio Fergiusono balso.

– Reikia turėti motyvą, reikia turėti progą ir daiktinių įrodymų. Ką nors moksliška ir neabejotina, ką koks nors ekspertas gali pasakyti teisme, ir nekiltų jokių ginčų, pavyzdžiui, piršto atspaudą ar kraujo liekanų. Gal net tą modernų DNR testą, pone Kovartai. Žinote tai? Aš žinau. Reikia, kad parodymus duotų liudytojas, o jei tokių neatsiras, reikia nusikaltimo bendrininko. Jei neturi nė vieno iš jų, geriau turėti prisipažinimą. Paties žudiko žodžiai – paprasti, aiškūs ir nenuginčijami, bet mes juk visa tai žinom, tiesa? Reikia turėti visus tuos daiktus, sudėtus į

vieną visumą, nes kitaip neturi nieko, tik nuojautas ir spėjimus. Ir vien dėl to, kad kažkokia maža mergaitė buvo pagrobta to siaubingo, blogo miesto pakraštyje, pone Kovartai, ir dėl to, kad aš tame mieste buvau prieš kelias dienas, na, tai nieko neįrodo, ar ne? Kiek žudikų galėtum rasti Majamyje? Kiek iš jų nedvejodami pagriebtų mažą mergaitę, tiesiog einančią namo, kaip sakėt? Manot, kad policininkai ten nepatikrino nuolatinių įtariamųjų ir neapklausė visų iškrypėlių? Jie tai padarė, pone Kovartai. Aš tuo tikras. Bet žinot ką? Aš nebesu niekieno sąrašuose. Jau nebe. Nes aš esu nekaltas žmogus, pone Kovartai. Jūs man padėjote juo tapti. Ir toks ketinu likti.

– Kiek? – paklausė Kovartas beveik pašnibždomis. – Šešios? Septynios? Kaskart, kai pasakote savo kalbą, kas nors miršta?

Fergiusonas primerkė akis, bet jo balsas išliko ramus.

– Serijinės žmogžudystės – baltaodžių nusikaltimas, pone Kovartai. Argi nežinote?

– Ką?

– Baltaodžių nusikaltimas. Nagi, pagalvokite apie visus žudikus, apie kuriuos esat skaitęs. Visus speksus, bandžius, koronas, geisius, henlius, lukasus* ir mūsų draugužį Bleirą Salivaną. Baltieji vyrai. Džekas Skerdikas ir Mėlynbarzdis. Baltaodžiai. Kaligula ir Drakula. Baltieji vyrai, pone Kovartai. Jie visi baltaodžiai. Apsilankykite bet kuriame kalėjime – jie jums parodys Čarlį Mensoną arba Deividą Berkovicą, ir visi bus baltaodžiai, nes tik jie pasiduoda tiems keistiems potraukiams. Žinoma, retkarčiais pasitaiko išimčių, bet jos tik patvirtina taisyklę. Kaip Veinas Viljamsas iš Atlantos – dėl jo kilo tiek daug klausimų, tiesa? Po galais, per televiziją net rodė filmą, kuriame abejojama, ar jis tikrai nužudė visus tuos vyrus tame nuostabiame mieste. Atsimenate, pone Kovartai? Ne, grobti iš gatvių mergaites ir

* Garsių serijinių žudikų pavardės.

nužudytas palikti kokioje nors slaptoje vietoje juodaodžiams nebūdinga. Mes dažniausiai kalti dėl smurtinių nusikaltimų. Staigių, nevaldomų proveržių su peiliais, ginklais ir triukšmu. Miestietiškų nusikaltimų, pone Kovartai, kuriuose būna liudytojų, o nusikaltimo vietos tiesiog perkrautos įkalčių, todėl, kai mus įkiša į kalėjimą, žmonėms nekyla daug klausimų. Juodaodžiai prievartauja nekaltus praeivius, šaudo konkuruojančius narkotikų prekeivius, plėšia parduotuves ir puldinėja vieni kitus, pone Kovartai, argi ne? Įprasti dalykai, kurie tiesiog paskatina baltaodžius pirkti įmantrią signalizaciją priemiesčių viloms ir pateikia teisėtvarkai kasdienę juodaodžių nusikaltėlių normą. Bet ne serijinės žmogžudystės. Ir žinot ką, pone Kovartai?

– Ką?

– Tokia situacija labai patinka mūsų teisėtvarkai. Jai nepatinka, kai kokie nors dalykai nesutampa su kokia nors statistika ar kategorijomis, – Fergiusonas pažvelgė į jį. – Kaip ketinate parašyti tokį straipsnį, pone Kovartai? Tokį, kuris neatitiktų įprasto, nieko nestebinančio šablono turinio? Kaip manote, ar laikraščiai tikrai gali pateikti žmonėms tokius neįprastus dalykus? Tokius netikėtus dalykus? O gal jūs visuomet rašote vis apie tą patį, tik pakeičiate veidus ir vardus?

Jis neatsakė.

– Ir manote, kad ką nors panašaus parašysite neturėdamas įrodymų?

– Džoanė Šraiver, – pasakė Kovartas.

– Atsisveikinkit su ja, pone Kovartai. Ji jau seniai mirusi. Bus geriau, jei tai suprasit. Gal net priversit savo draugą Tenį Brauną tai suprasti.

Kovartas tebestovėjo šalia Fergiusono stalo. Pasilenkęs sugriebė jį už kraštų, kad išlaikytų pusiausvyrą.

– Aš parašysiu straipsnį. Jūs tai suprantat, tiesa?

Fergiusonas neatsakė.

– Viską įdėsiu į laikraštį. Visą melą, visą netiesą, kiekvieną smulkmeną. Galite tai neigti, vėl neigti, bet žinot ką?

– Ką?

– Tai suveiks. Man bus galas. Gal Teniui Braunui bus galas. Bet žinot, kas jums atsitiks, Bobi Erlai?

– Pasakykite, – tarė jis šaltai.

– Neisit į kalėjimą. Ne. Dėl to jūs teisus. Nepakanka įrodymų. Ir daugelis žmonių jumis patikės, kai sakysite, kad tai pinklės. Jie jumis tikės, kai sakysit, kad esat nekaltas. Dauguma žmonių kaltins mane, policininkus ir bus jūsų pusėje, Bobi Erlai. Tai galiu pažadėti.

Fergiusonas ir toliau stebėjo Kovartą.

– Bet žinot, ką prarasit? Anonimiškumą.

Fergiusonas gūžtelėjo pečiais, ir Kovartas tęsė:

– Nagi, Bobi Erlai. Juk žinote, kas daroma, kai turi seną naminę katę, kuri mėgsta medžioti? Mėgsta žudyti paukščius ir peles, įsitempia jas į tavo gražų priemiesčio namą. Užriši jai aplink kaklą varpelį, todėl nesvarbu, kokia tyli, atsargi ar protinga ta katė būtų, ji niekada negalės prisiartinti prie kokio jauno varnėno ir sučiupti jo letenomis.

Fergiusono akys prisimerkė.

– Manote, kad tos puikios bažnyčios ir toliau kvies atvažiuoti sakyti savo nuostabią kalbą, jei dėl jūsų kils abejonių? Manote, sekmadieniais jos nesusiras kito kalbėtojo? Tokio, kuris neapsistotų ilgesniam laikui ir nepagriebtų kokios mergaitės nuo gatvės kampo?

Kovartas pamatė, kaip Fergiusonas įsitempė iš įtūžio.

– Ir policija, Bobi Erlai. Tik pagalvokite apie policiją. Jie niekada neužmirš, ar ne? Ir kai kas nors atsitiks, jie pagalvos apie Bobį Erlą Fergiusoną. Kai tik kas nors nutiks, jie pradės jo ieškoti. Kaip manot, kiek kartų galėsit tai daryti, Bobi Erlai, kol padarysit klaidą? Ką nors užmiršite. Gal kartą būsit pamatytas. Bet to užteks. Nes jei padarysit vieną menkiausią klaidą, visi

užgrius jums ant galvos ir nespėsit ištarti nė žodžio, kai jus įkiš atgal ten, kur pirmąkart kalbėjomės. Ir šįkart joks žurnalistas iš *Miami Journal* nepuls jums padėti.

Kovartas stebėjo, kaip Fergiusonas rangosi kėdėje, o įtūžis užlieja jo veidą taip, kaip ugnis apimtų benziną. Pamatęs, kaip vyro ranka išsitiesė medžioklinio peilio link, jis sustingo iš siaubo.

Aš miręs, pagalvojo.

Jis norėjo apsidairyti, susirasti ką nors, kuo galėtų apsiginti, bet negalėjo atitraukti akių nuo Fergiusono. Staiga prisiminė – man reikėtų žodžio. Žodžio, kuris pakviestų Tenį Brauną. Bet jis jo neturėjo.

Fergiusonas jau stojosi, bet susilaikė. Kovartas nejučiomis suspaudė krūvą popierių. Tada Fergiusonas vėl lėtai atsisėdo.

– Ne, – pasakė jis. – Nemanau, kad parašysite tokį straipsnį.

– Kodėl?

Fergiusonas pažiūrėjo žemyn, į stalą priešais save, kur Kovartas buvo pasidėjęs diktofoną. Akimirką jis žiūrėjo, kaip kasetė įrašinėja tylą. Tada pasilenkė prie aparato ir tvirtu, abejingu balsu pasakė:

– Nes nė vienas jo žodis nebūtų teisingas.

Kai praėjo dar kelios sekundės, jis ištiesė ranką ir išjungė įrašymo mygtuką.

– Žinot, kodėl neparašysit tokio straipsnio? Pasakysiu kodėl. Yra daug svarbių priežasčių, bet visų pirma todėl, kad kai ko neturit. Žinot ko? Faktų. Neturit įrodymų. Viskas, ką turit, tai keistas įvykių išsidėstymas ir melas, o aš puikiai žinau, kad į tai pažiūrėjęs koks nors redaktorius supras, kad tokiems dalykams laikraštyje ne vieta. Ir žinot, ko dar neturit, pone Kovartai? Visi laikraščių straipsniai paremti įvairiais oficialių šaltinių duomenimis, dalykais, kuriuos patvirtina policija, pareigūnai – iš to sudaromi straipsnio griaučiai. Visa kita yra tik smulkmenos, kurias matei, ar dalykai, kuriuos girdėjai, o jūs negirdėjot ir nematėt nieko svarbaus, kad sukurtumėt straipsnį. Tai ir yra priežas-

tis, dėl kurios jūsų nebijau, pone Kovartai. Sakykit, – tarė, – ar aš jus gąsdinu?

Kovartas linktelėjo.

– Tai gerai. Ar manot, kad gąsdinu ir jūsų draugą Tenį Brauną?

– Taip ir ne.

– Kaip žmogus, kuris taip siekia tikslumo, keistai atsakėte. Ką turit omeny?

– Manau, kad jį gąsdina tai, ką jūs darot. Bet nemanau, kad jis bijo jūsų paties.

Fergiusonas papurtė galvą.

– Pasakykit man kai ką, gerai? Kodėl žmonės visą laiką bijo, kad jiems kas nors atsitiks? Asmeninė baimė. Kaip ir jūs dabar. Bijot, kad paimsiu šitą medžioklinį peilį, prieisiu prie jūsų ir išpjausiu širdį. Argi ne? Tiesiog prieisiu ir išpjausiu viską, ką noriu – nuo kiaušų iki gerklės. Ką apie tai manot? Manot, jog esu toks profesionalus žudikas, kad galėčiau tai padaryti? Tada į kokią slaptą vietą nukiščiau jūsų kraujuotus palaikus, pasistengčiau, kad atrodytų, jog užklydote čionai ir jus patvarkė keli vietiniai. Kai kurie žmonės čia nelabai mėgsta, kai aplinkui slampinėja baltaodžiai. Manote, galėčiau viską sutvarkyti taip, kad atrodytų, jog kokia nors gauja supjaustė baltąjį reporterį, kuris pasiklydo ieškodamas adreso? Manote, kad man tai išdegtų, pone Kovartai?

– Ne.

– Nemanot, kad išdegtų? Kodėl ne, jei aš toks profesionalus?

– Aš ne...

– Kodėl ne?! – garsiau perklausė Fergiusonas. Ranka sugraibė peilio rankeną.

– Kraujas, – greitai išpyškino Kovartas, – kraujo dėmės. Nebūtų įmanoma jų išvalyti.

– Gerai. Tęskite.

– Gal kas nors pastebėjo, kad aš įėjau. Gal yra liudytojų.

– Tai gerai, pone Kovartai. Čia yra tokia sena šeimininkė, ku-

ri seka tokius dalykus. Ji turbūt pastebėjo, kaip jūs įeinate. Gal vienas iš tų vargetų lauke prisimintų jus matęs. Tai irgi įmanoma, bet jie nebūtų labai geri liudytojai. Tęskite.

– Galbūt aš kam nors pasakiau, kur einu.

– Ne, – Fergiusonas šyptelėjo. – Tai nieko nereikštų. Nėra įrodymų, kad kada nors iki čia nusigavot.

– Pirštų atspaudai. Aš čia palikau pirštų atspaudų.

– Nepaėmėt puodelio kavos, kurį pasiūliau. Ant jo būtų galėję likti atspaudų ir seilių. Ką dar palietėt? Stalą. Tuos popierius. Juos galėčiau nuvalyti.

– Negalėtumėt būti tikras.

Fergiusonas vėl šyptelėjo.

– Tiesa.

– Kiti dalykai. Plaukai. Oda. Aš bandyčiau gintis. Gal jus įpjaučiau. Jūsų kraujo liktų ant manęs. Jie jį atrastų.

– Galbūt. Bent jau dabar jūs galvojate, pone Kovartai.

Fergiusonas atsilošė ir mostelėjo į medžioklinį peilį.

– Pernelyg daug kintamųjų. Dėl to jūs teisus. Per daug dalykų, kuriais reikia pasirūpinti. Tai pasakytų bet kuris kriminalistikos žinovas.

Fergiusonas toliau veriamai žiūrėjo į jį.

– Bet aš vis tiek nemanau, kad parašysit tokį straipsnį.

– Parašysiu, – ramiai patvirtino Kovartas.

– Žinot, ką? Žinot, kad yra daugiau būdų išpjauti kam nors širdį? Nebūtinai reikia naudoti didelį medžioklinį peilį...

Fergiusonas ištiesė ranką ir sugriebė jo rankeną. Jis pakėlė peilį, sukdamas jį savo rankoje taip, kad nedidelis šviesos spindulys, pro pilkus langus prasiskverbęs į vidų, sutvinksėjo ant jo.

– Visiškai ne. Jokiu būdu. Galima pagalvoti, kad taip išpjauti širdį yra paprasčiausia, pone Kovartai, bet taip nėra.

Fergiusonas ir toliau laikė peilį priešais save.

– Kas gyvena *Wildflower* gatvėje, 1251-ame name, pone Kovartai?

Kovartas pajuto staigų svaiginančio karščio pliūpsnį.

– Tame gražiame Tampos priemiestyje. Kasdien atvažiuoja geltonu mokyklos autobusu. Žaidžia parke už kelių kvartalų. Mėgsta padėti savo motinai apsipirkinėti ir prižiūrėti mažąjį broliuką. Žinoma, jums nelabai rūpi tas mažas broliukas, tiesa? Nelabai žinau, kiek jums rūpi ir jo motina. Skyrybos dažniausiai supykdo žmones, todėl nežinau, kaip ji verčia jus jaustis – gerai ar blogai. Bet ta maža mergaitė. Tai jau visiškai kitas reikalas.

– Iš kur žinote apie...

– Viskas buvo laikraštyje. Kai gavote apdovanojimą.

Fergiusonas šypsojosi.

– Ir man kartkartėmis patinka pasidomėti įvairiais dalykais. O apie ją daugiau sužinoti buvo nesunku.

Kovartą užvaldė neapsakoma baimė. Fergiusonas toliau stebėjo reporterį.

– Ne, pone Kovartai. Nemanau, kad parašysit tą straipsnį. Nemanau, kad turite reikiamų *faktų*. Nemanau, kad turit *įrodymų*. Argi ne, pone Kovartai?

– Aš jus nužudysiu, – iškrenkštė Kovartas.

– Mane nužudysite? Kodėl?

– Jei prisiartinsite prie...

– Ir kas?

– Pasakiau, kad jus nužudysiu.

– Taip padarytumėte daug gero, tiesa, pone Kovartai? Bet po to? Manot, kad, kai kas nors padaryta, tai lieka praeityje? Supraskit, jūs visą laiką tai atsimintumėte. Tai būtų pati pirma mintis iš ryto ir pati paskutinė vakare. Tai persekiotų jus kiekviename sapne. Tai priliptų prie kiekvienos minties, kokia tik kiltų jūsų galvoje. Tai jau niekada nepaliktų jūsų ramybėje, tiesa, pone Kovartai?

– Aš jus nužudysiu, – pakartojo jis.

Fergiusonas papurtė galvą.

– Na, nežinau. Nemanau, kad tiek išmanote apie mirtį ir žudymą, kad tai padarytumėte. Bet aš šį tą jums pasakysiu, pone Kovartai.

– Ką?

– Dabar jūs pradedate suprasti, kaip gyvenama mirtininkų kameroje.

Fergiusonas atsistojo, pasilenkė ir išėmė kasetę iš diktofono. Įsidėjo ją sau į kišenę. Tada pakėlė aparatą nuo stalo. Vienu greitu judesiu metė jį į reporterį, šis sugavo neatsitrenkusį į grindis.

– Šito pokalbio, – šaltai pasakė Fergiusonas, – niekada nebuvo.

Jis pirštu parodė į duris.

– Šitie žodžiai? Jie niekada nebuvo ištarti, – Fergiusonas šnabždėdamas pažvelgė į reporterį. – Kokį straipsnį parašysit, pone Kovartai?

Kovartas papurtė galvą.

– Kokį straipsnį, pone Kovartai?

– Jokio straipsnio, – atsakė jis gergždžiančiu ir drebančiu balsu.

– Taip ir maniau, – atsakė Fergiusonas.

Kovartui svaigo galva. Sverdėdamas jis išėjo į koridorių. Nepajuto, kaip už jo užsidarė durys, negirdėjo, kaip buvo užsklęsti užraktai. Tvankus drėgnas oras dusino jį tamsoje ir jis griebėsi už apykaklės, bandydamas atlaisvinti, kad galėtų kvėpuoti. Sunkiai nusileido laiptais, atsimušė į laukujes duris, su trenksmu jas atidarė ir išlėkė į gatvę. Buvo pradėję lyti – maži lašeliai krito ant apsiausto ir veido. Neatsigręždamas puolė bėgti, lyg vėjas, pučiantis jam į veidą, galėtų išsklaidyti baimę ir šleikštulį. Pamatė, kaip Tenis Braunas, išlipęs iš nuomoto automobilio vairuotojo vietos, žiūri į jį, laukdamas, kad ką nors pasakytų. Sunkiai kvėpuodamas Kovartas pamojo jam, stengdamasis parodyti, kad grįžtų į automobilį. Tada, sugriebęs durelių rankeną, patraukė, šoko į mašiną ir įsitaisė šiltame, drėgname automobilyje.

– Vežkit mane iš čia, – išlemeno.

– Kas atsitiko? – paklausė Braunas.

– Vežkit mane iš čia, po velnių! – sušuko Kovartas.

Jis ištiesė ranką, čiupo raktelį ir užvedė mašiną. Variklis suurzgė.

– Varykit, po galais, varykit!

Tenis Braunas iš nuostabos išpūtė akis, bet veide nušvito supratimas. Jis išvažiavo į gatvę, tik trumpam stabtelėdamas šiauriniame jos gale, šalia tos vietos, kur stovėjo Šeifer ir Vilkoksas. Nuleido mašinos langelį.

– Briusai, jūs likite čia. Stebėkit Fergiusono namą.

– Kiek laiko?

– Tiesiog jį stebėkit.

– Kur tu...

– Tiesiog neišleiskit Fergiusono iš akių.

Vilkoksas linktelėjo.

Kovartas trenkė į prietaisų skydelį.

– Varykit! Po velnių! Vežkit mane iš čia!

Tenis Braunas paspaudė greičio pedalą ir jie nuvažiavo, palikę kitus du sumišusius detektyvus.

DVIDEŠIMT TREČIAS SKYRIUS

Detektyvės Šeifer aplaidumas

Du detektyvai praleido didžiąją dienos dalį automobilyje, pastatytame už pusės kvartalo nuo įėjimo į namą, kuriame gyveno Fergiusonas. Jie visiškai nesistengė slėptis – už valandos po Brauno ir Kovarto išvykimo apie juos žinojo žmonės, gyvenantys dviejų kvartalų spinduliu, nesvarbu, ar jie buvo nusikaltėliai, ar benamiai. Dauguma nelabai kreipė į juos dėmesį.

Antrarūšis kokaino platintojas, įpratęs darbuotis netoliese esančioje alėjoje, garsiai juos iškeikė ir nuėjo tolyn, ieškodamas kitos tinkamos vietos. Du vietinės gaujos nariai su treningais, apsikarstę grandinėmis, apsiavę brangiais didmiesčiuose populiariais krepšinio bateliais sustojo prie automobilio ir iš jų išsišaipė. Kai Vilkoksas atidarė automobilio langą ir pradėjo ant jų šaukti, šie ėmė juoktis ir mėgdžioti jo pietietišką tartį. Dvi prostitutės, apsiavusios raudonais aukštakulniais batais ir apsisiautusios juodais paltais, piktai pažiūrėjo į juos, supratusios, kad tie nepasitrauks. Maždaug pustuzinis benamių išvargusių žmonių, stumiančių senus parduotuvių vežimėlius su visokiausiomis šiukšlėmis ir rakandais, kai kurie – tuščiomis, sunkiai ėjo per lietų ir barbeno jiems į langą prašydami pinigų. Keli iš jų nuėjo su monetomis, kurių sugebėjo sukrapštyti detektyvai. Kiti tiesiog praeidavo pro šalį, nekreipdami dėmesio į

nieką, tik su kažkokiu nematomu individu įnirtingai kalbėdamiesi.

Nesiliaujanti dulksna išvaikė iš gatvių kone visus praeivius, kitus įkalino namuose, už grotuotų langų ir trimis užraktais užrakintų durų. Lietus bei pilkas dangus aptemdė dieną, ir nuotaika pasidarė dar niūresnė.

Kuris nors iš jų retkarčiais paklausdavo: „Kas, po velnių, nutiko Kovartui?“ Bet jie niekaip nesugalvojo atsakymo. Vilkoksas buvo nuėjęs iki taksofono, norėdamas susisiekti su Kovartu ir Braunu, bet nieko nepešė. Neturėdami jokios informacijos, žinodami tik tai, ką jiems nuvažiuodamas paliepė Braunas, jie toliau laukė, nuobodžiai leisdami valandą po valandos.

Jie valgė greitąjį maistą, kurio nusipirko pigiame restorane, gėrė kavą, spėjusią ataušti, kol sugrįžo į automobilį, ir nuolat valė rasojantį priekinį stiklą, kad matytų, kas vyksta priešais. Abu po kelis kartus ėjo į degalinę, kurioje galėjo pasinaudoti tualetu, dvokiančiu dezinfekavimo priemonėmis ir išmatomis. Jie mažai kalbėjosi, kelis kartus neryžtingai bandė rasti bendrų interesų, bet tai baigdavosi ilga tyla. Jie šnektelėjo apie policijos procedūras, apie nusikaltimų skirtumus jų teritorijose, žinodami, kad tie skirtumai tik paviršiniai. Šeifer klausinėjo apie Brauną ir Kovartą, bet suprato, kad Vilkoksas kone garbina pirmąjį ir neapkenčia antrojo, nors negalėjo pasakyti kodėl. Jie kalbėjosi apie Fergiusoną, Vilkoksas daugiau papasakojo detektyvei apie jo praeitį prieš suėmimą. Ji paklausė apie prisipažinimą, o jis atsakė, kad kaskart, trenkdamas Fergiusonui, jautėsi taip, lyg išgautų dar gabalėlį tiesos. Jis tai pasakė neapgailestaudamas ir nesijausdamas kaltas, bet taip piktai, kad Šeifer nustebo. Vilkoksas – nestabilus žmogus, pagalvojo, jis daug greičiau supyksta už didįjį leitenantą, savo partnerį. Jo įtūžis staigus ir emocingas. Tenio Brauno – šaltesnis, labiau apgalvotas. Nenuostabu, kad jis neatleidžia sau už tai, jog leido partneriui mušti Fergiusoną, išgaunant prisipažini-

mą. Tai jam buvo nukrypimas nuo normos, klaida, dėl kurios jis tikriausiai savęs nekenčia.

Jie nematė jokių Fergiusono ženklų, bet spėjo, kad jis žino juos čia esant.

– Kiek laiko mes čia būsime? – paklausė Šeifer. Gatvės žibintai ne itin gerai sklaidė vakaro tamsą. – Jis nepasirodė visą dieną, nebent yra koks nors kitas išėjimas. O toks tikriausiai yra – jis jau seniai kur nors pabėgo ir juokiasi iš mūsų.

– Dar pasiliksime, – atsakė Vilkoksas. – Pabūsime ilgiau.

– Ką mes čia veikiam? – tęsė Šeifer. – Kokia prasmė?

– Prasmė yra priversti jį žinoti, kad kažkas jį seka. Prasmė yra ta, kad Tenis mums liepė žiūrėti, ką darys Fergiusonas.

– Na, gerai, – atsakė ji. Norėjo pridurti, kad amžinai čia nelauks. Jai atrodė, kad laikas bėga nuo jos. Ji žinojo, kad Maiklas Vaisas dabar valstijos kalėjime, galvoja, kur ji pradingo. Taip pat žinojo, kad jai reikia sugalvoti gerą priežastį, kodėl ji vis dar čia. Rimtą, svarią, oficialiai skambančią priežastį.

Šeifer išskėtė rankas ir ištiesė kojas į priekį, jausdama, kaip maudžia raumenis nuo ilgo nieko neveikimo.

– Nekenčiu to, – pasakė ji.

– Ko? Žiūrėjimo?

– Taigi. Tiesiog laukimo. Nemėgstu taip dirbti.

– O kaip mėgsti?

Ji neatsakė.

– Po dešimties minučių bus tamsu. Pernelyg tamsu.

– Jau dabar tamsu.

Vilkoksas mostelėjo įėjimo į namą pusėn, bet nepasakė nieko, kas paaiškintų jo mostą.

Šeifer apsidairė. Pagalvojo, kad gatvės ir pastatai atrodo kaip lietpalčiai, kuriuos vilkėjo dvi anksčiau sutiktos prostitutės – jie buvo blizgūs, glotnūs, tarsi netikri. Lyg ji būtų įstrigusi Holivudo filmavimo aikštelėje – viskas tuo pat metu tikra ir netikra. Nugara perbėgo šiurpuliai.

– Kas nors blogai? – paklausė Vilkoksas. Jis pastebėjo jos judesį.

– Ne, – atsakė ji greitai. – Tik truputį šiurpu. Žinot, ši vieta atrodo gana baisiai dienos šviesoje.

Jis įdėmiai apžiūrėjo gatvę.

– Tikrai neprimena namų, – tarė jis. – Jautiesi lyg gyventum urve.

– Arba vienutėje, – pridūrė ji.

Jos rankinė buvo ant žemės, tarp kojų. Didelis odinis krepšys, panašus į kuprinę. Ji stumtelėjo jį koja, atvertė viršų, apžiūrėjo turinį, įsitikindama, kad visi būtiniausi daiktai: užrašų knygelė, diktofonas, kelios atsarginės juostos, piniginė, ženklelis, nedidelis makiažo komplektas, devynių milimetrų pusiau automatinis pistoletas ir dvi papildomos apkabos, vis dar ten.

Vilkoksas pastebėjo ir tai.

– Na, o man... – jis nusišypsojo, – man patinka trys kablelis penkiasdešimt septinto kalibro trumpavamzdis. Gerai telpa į švarko kišenę. Jei įsidedi *magnum* užtaisą, tai gali nudėti ir mešką.

Jis pažvelgė į automobilį gaubiančią tamsą.

– O čia tikrai daug meškų, – pridūrė. Jis patapšnojo savo apsiausto kairės pusės viršų, kur buvo vidinė kišenė.

Tolumoje lyg kokia rujojanti katė sukaukė sirena. Ji darėsi vis garsesnė, priartėjo ir taip pat greitai pradingo. Jie net nepamatė to, kas ten buvo, šviesų. Vilkoksas pakėlė ranką ir pasitrynė akis.

– Kaip manai, ką jie veikia tiek laiko? – paklausė jis.

– Nežinau, – atsakė ji greitai. – Galime iš čia nešdintis ir išsiaiškinti. Šita vieta mane pradeda nervinti.

– Pradeda?

– Žinot, ką turiu omeny, – jos balse girdėjosi pyktis. – Jėzau, tik pažiūrėk į šitą vietą. Atrodo, kad ji galėtų mus praryti. Tiesiog sukramtyti ir nuryti. Tiedu šito miesto policininkai nebuvo patenkinti, kad turi čia važiuoti, o juk buvo diena. Ir vienas iš jų buvo juodaodis.

Vilkoksas pritariamai sumurmėjo.

Nors jie visą dieną to nesakė, abiem buvo aišku, kad jų padėtis pavojinga – pora baltųjų pietiečių policininkų, toli nuo savo jurisdikcijos, nepažįstamoje aplinkoje ir keistoje situacijoje.

– Gerai, – lėtai ištarė Vilkoksas. Jis vėl nužvelgė gatvę. – Žinai, kas mane nervina? – paklausė.

– Ne. Kas?

– Viskas taip beviltiškai sena. Sena ir nutriušę, – jis pirštu parodė pro langą į tuštumą. – Merdi. Atrodo, lyg viskas merdėtų.

Jis neišplėtojo šios minties. Nejudėdamas sėdėjo savo vietoje, apžiūrinėjo juos supančius vaizdus.

– Nežinau kaip, bet manau, jis viską jau seniai išsiaiškino. Manau, jis vienu žingsniu mus lenkia. Viską suprato iš pat pradžių.

Jis tai sakė pašnibždomis, piktai.

– Nežinau, apie ką kalbate, – atsakė Šeifer. – Ką išsiaiškino? Ką suprato?

– Norėčiau gauti dar vieną progą su juo susitvarkyti, – tęsė jis, nekreipdamas dėmesio į jos klausimus. – Dar kartą atsikąsti obuolio. Šįkart neleisčiau jam manęs apmauti.

– Vis dar nesuprantu, ką bandote pasakyti, – tarė ji, truputį išgąsdinta ledinio jo balso.

– Norėčiau dar kartą susidurti su juo akis į akį. Dar kartą atsidurti su juo vienas mažame kambaryje, o tada pažiūrėtume, ar jis iš ten išeitų.

– Jūs pamišęs.

– Tikra tiesa. Visiškai pamišęs. Pataikėt.

Ji išsitiesė sėdynėje.

– Leitenantas Braunas mums davė įsakymą.

– Žinoma. Ir mes jį vykdome.

– Tai važiuojam iš čia. Sužinokim, ką daryti toliau.

Vilkoksas papurtė galvą.

– Nevažiuosim, kol nepamatysiu to šunsnukio. Tol, kol jis nesužinos, kad aš čia jo laukiu.

Šeifer ištiesė ranką ir greitai pamojavo pirmyn atgal.

– Ne taip reikia su juo tvarkytis, – skubiai tarė. – Juk nenorite, kad jis pabėgtų.

– Dar nesupratot, tiesa?

Sukandęs dantis Vilkoksas atsakė:

– Ar kada teko nors vieną prarasti? Kiek laiko tiriate žmogžudystes? Tikrai gana neilgai. Jums dar niekas nėra prikrėtęs tokių dalykų, kokių prikrėtė Fergiusonas.

– Ne, – pasakė ji. – Ir tikiuosi, kad neprikrės.

– Lengva sakyti.

– Taip, bet aš bent jau žinau, kaip iš vienos klaidos nepadaryti dviejų.

Vilkoksas norėjo piktai atsakyti, bet tik linktelėjo.

– Tiesa, – tarė. Giliai įkvėpė. – Tikra tiesa.

Jis ramiai įsitaisė sėdynėje, lyg atsiminimų ir pykčio banga būtų staiga atslūgusi.

– Tiesa, tiesa, tiesa, – pasakė jis lėtai. – Nenorim žengti žingsnio neapsižiūrėję, kas prieš mus.

Šeifer tikėjosi, kad jis užves automobilį. Pamatė, kaip Vilkokso ranka siekia raktelio. Bet kai jo pirštai šį suėmė, jis sustojo ir staiga sustingo. Jo akys liepsnodamos pykčiu žvelgė į priekį.

– Kalės vaikas, – pasakė jis tyliai.

Ji sutrikusi pažiūrėjo į priekį.

– Štai ir jis, – sušnabždėjo Vilkoksas.

Kelias akimirkas jai vaizdą užstojo langą aptraukusi migla, paskui, lyg ryškėjant vaizdui pro fotoaparato objektyvą, pasirodė Fergiusonas. Jis akimirką dvejojo, stovėdamas ant viršutinio laiptelio, kaip ir kiekvienas, prisiversdamas išeiti į drėgną, tamsią, šaltą naktį. Ji pastebėjo, kad jis vilki džinsus ir ilgą mėlyną apsiaustą, ant peties turi kuprinę. Susigūžęs nuo lietaus, jis greit

nusileido laipteliais ir nė nepažiūrėjęs į juos nuėjo į priešingą pusę.

– Po velnių! – pasakė Vilkoksas. Jis patraukė ranką nuo raktelio ir griebė už durų rankenos. – Aš jį paseksiu.

Jai nespėjus paprieštarauti, jį pagavo laukinis impulsas. Iššoko pro dureles, kaukštelėdamas batais į grindinį. Užtrenkęs dureles nubėgo gatve.

Šeifer pagriebė nuo vairuotojo sėdynės Vilkokso švarką ir automobilio raktelius. Ji matė, kaip greit jis tolsta, ir bandė ištrūkti iš automobilio. Prie jos durelės buvo užrakintos – truktelėjus rankenėlę nieko neišėjo. Jos rankinė užsikabino už sėdynės reguliavimo svirties prie kojų. Ji atrodė sunki kaip švininė. Saugos diržas įsirėžė į drabužius. Batas slidinėjo ant šlapio grindinio. Kai ji pagaliau išsilaisvino, pamatė, kad turės greitai bėgti, jei norės pasivyti Vilkoksą, jis buvo jau už dvidešimties metrų ir toliau skubėjo pirmyn.

Ji nusikeikė ir ėmė bėgti, laikydama rankinę vienoje rankoje, o automobilio raktelius – kitoje. Pavijo jį, kai buvo nuėjęs dar dešimt metrų.

– Ką, po velnių, darot? – paklausė ji, sugriebdama jį už rankos.

Jis atsiplėšė nuo jos.

– Aš tą šunsnukį truputėlį paseksiu. Paleiskit!

Jis toliau skubiai žingsniavo paskui Fergiusoną.

Ji sustojo gaudydama kvapą ir stebėjo, kaip jis eina toliau. Vėl panarino galvą ir nusivijo. Prisigretino prie jo, sunkiai išlaikydama tempą. Matė Fergiusoną maždaug už pusės kvartalo, taip pat greitai einantį, nesigręžiojantį atgal, tiesiog žengiantį per tamsą ir lietų, regis, nekreipiantį į juos dėmesio.

Ji antrąkart sugriebė Vilkokso ranką.

– Po velnių, paleiskit! – pasakė jis, piktai ištraukdamas ranką iš jos gniaužtų. – Aš jį pamesiu.

– Mes neturėtume...

Jis grįžtelėjo į ją įniršęs.

– Eikit į prakeiktą automobilį! Sekit iš paskos! Eikit su manimi! Po galais, tik man netrukdykit!

– Bet jis...

– Man nerūpi, ar jis žino, kad aš čia! Dabar dinkit man iš kelio!

– Ką, po velnių, darot? – sušuko ji.

Jis smarkiai mostelėjo jos pusėn, lyg paniekindamas ir atmesdamas tokį klausimą. Pasitraukė nuo jos ir kone tekinas bandė sumažinti atstumą iki Fergiusono.

Šeifer dvejojo nežinodama, ką daryti. Ji žiūrėjo į Vilkoksą, skubantį per nakties tamsą, pažiūrėjo tolyn ir pamatė, kaip Fergiusonas dingsta už kampo. Vilkoksas pagreitino tempą.

Murmėdama keiksmus ji apsisuko ir greitai nubėgo atgal į automobilį. Iš tamsos išniro ir jai kelią pastojo dvi senos benamės moterys, susisupusios į apsiaustus, ant galvų užsimaukšlinusios megztas vilnones kepures. Viena jų stūmė vežimėlį ir kikeno, o kita smarkiai mojavo rankomis. Jos suklykė pro šalį einančiai Šeifer. Viena ištiesusi ranką bandė ją sugriebti, ir jos susidūrė. Senė apsisuko ir parkrito ant šaligatvio, aimanuodama iš pykčio ir nuostabos. Šeifer suklupo, atgavo pusiausvyrą, atsiprašydama šūktelėjo moteriai ir nubėgo į automobilį. Ją atsivijo moters klyksmas. Nepaisydami lietaus į lauką išėjo du vyrai ir vienas jų šūktelėjo:

– Ei, panele! Ką išdarinėji? Baisiai skubi?

Nekreipdama į juos dėmesio ji įšoko į vairuotojo vietą.

Užvedė automobilį, bet variklis staiga užgeso.

Paleidusi nenutrūkstamą keiksmažodžių seriją, išsigandusi, sumišusi, nežinodama, kur Vilkoksas, ji vėl užvedė variklį ir paspaudė greičio pedalą. Kai įjungė pirmą pavarą, automobilis šoko į priekį, ir ji išlėkė į gatvę, nė karto neatsigręždama atgal. Ratai sukosi ant šlapios kelio dangos ir automobilis kelias sekundes bejėgiškai slydo, tada šovė į priekį.

Gatvėje ji padidino greitį ir pasuko už kampo. Pastebėjo Vil-

koksą pusiaukelėje iki kitos kryžkelės, atpažino jo siluetą, kai jis įžengė į silpną gatvės žibinto šviesą. Įtempė akis, bet nematė Fergiusono.

Ji vėl paspaudė greičio pedalą, bet variklis reagavo tingiai, dejuodamas. Ji keikė silpną nuomotą automobilį ir ėmė ilgėtis Kise palikto jai paskirto policijos automobilio. Pavijo Vilkoksą prieš kvartalo pabaigą. Jis suko į vienpusio eismo gatvę. Ji nuleido langelį taip greitai, kaip galėjo, ir iškišo galvą į lietų.

– Važiuok toliau! – mostelėjo Vilkoksas. – Užkirsk jam kelią.

Detektyvas nuskubėjo paskui savo grobį, spartindamas žingsnį, beveik risnodamas pirmyn. Šeifer pritariamai šūktelėjo ir pasuko automobilį į blizgančią nuo lietaus gatvę.

Jai teko pravažiuoti dar vieną kvartalą, kol galėjo pasukti. Važiavo šviečiant raudonai šviesai ir pasuko, priversdama du ant šaligatvio stovinčius paauglius šoktelėti atgal ir nusikeikti. Gatvė buvo siaura, apstatyta tamsiais griūvančiais pastatais, užstojančiais dangų. Pusiaukelėje keli automobiliai buvo pastatyti šalia vienas kito ir trukdė pravažiuoti. Ji nuspaudė signalą. Tarp jos ir kitų automobilių buvo likę kokie dešimties centimetrų tarpai.

Pasiekusi kitą kampą, pasuko į dešinę, link tos vietos, kur prisivijo Vilkoksą ir Fergiusoną. Jos galvoje sukosi mintys – ką sakyti, kaip elgtis. Ji suvokė, kad vyksta kažkas, ko ji negali nei paveikti, nei suvaldyti. Ji susitelkė į vairavimą ir lėkė į naktį, stengdamasi pastebėti abu vyrus, jie turėjo būti kažkur netoliese.

Jų niekur nesimatė.

Ji sumažino greitį, pažvelgė į priekį, į šoną, apžiūrėjo siaurus skersgatvius ir šiukšlėmis užverstus visų užmirštus žemės plotus. Šešėliai susitvenkė į tamsią visumą. Gatvėje nebebuvo nė gyvos dvasios.

Ji sustabdė automobilį vidury gatvės, iššokusi lauk atsistojo prie kažkokio pastato durų ir apsidairė į abi puses, ieškodama vyrų. Nieko nepamačiusi garsiai nusikeikė ir vėl sėdo prie vairo.

Po velnių, pagalvojo. Turbūt jie nuėjo kita gatve ar kirto kokį nors kiemą. Gal įsuko į skersgatvį.

Ji nuskubėjo į priekį, bandydama spėlioti, apskaičiuoti, tikėdamasi pasivyti abu vyrus. Ji vėl pasuko už kampo, bet pajuto slogų bejėgiškumą.

Jų niekur nesimatė.

Įjungė atbulinę pavarą ir grįžo į tą pačią gatvę, pasuko kairėn ir nulėkė į priekį. Maišė tamsą ieškodama jų. Greit pralėkė dar vieną kvartalą ir nuspaudė stabdžius.

Tuščia.

Viduje pajuto spaudimą. Nežinojo, ką daryti. Kovodama su panika pastatė automobilį prie šaligatvio ir iššoko lauk. Skubiai nubėgo į tą vietą, kur, kaip manė, jie turėtų būti, ir stengėsi mąstyti logiškai. Atsek savo žingsnius, sakė sau. Užkirsk jam kelią. Juk jie negalėjo taip toli nueiti. Ji įtempė akis, žvelgė į šešėlius ir laukė, kol išgirs pakeltą balsą. Tada paspartino žingsnį ir pradėjo bėgti. Jos batai, kaukšintys į grindinį, kėlė vienišą bildesį. Jis stiprėjo, kaip tankėjantis būgno tratėjimas, kol pagaliau ji visu greičiu pasileido į tuščią naktį.

Briusas Vilkoksas kartą atsigręžė, tiek, kad pamatytų gatve nutolstančias galines nuomoto automobilio šviesas, paskui sutelkė dėmesį į Fergiusono persekiojimą.

Jis paspartino žingsnį, stebėdamasis, kodėl taip sunku sumažinti atstumą iki persekiojamojo. Fergiusonas mokėjo judėti greitai, bet subtiliai – jis žengė pirmyn nebėgdamas, apeidamas retkarčiais pasitaikančias gatvės šviesas ir slėpdamasis šešėliuose.

Vilkoksui atrodė, kad jo kojos per sunkios ir per lėtos, todėl įnirtingai stengėsi išpešti iš jų daugiau. Pamatęs, kaip Fergiusonas vėl pasuko už namo kampo, Vilkoksas puolė į priekį, kad jį prisivytų.

Prie to kampo dvi nevalyvos prostitutės stovėjo po gatvės žibintu, jo šviesoje rodydamos savo buvimą. Jam priartėjus pasitraukė atgal ir atsirėmė į parduotuvės vitriną.

– Kur jis nuėjo? – paklausė Vilkoksas.

– Kas, žmogau?

– Nieko nemačiau.

Jis nusikeikė, o jos abi nusijuokė ir tyčiojosi tol, kol jis nutolo. Šoninė gatvė, į kurią pasuko Fergiusonas, buvo panaši į urvą, ji vingiavo į kairę ir dešinę, kaip laivas per galingą audrą. Vilkoksas pamatė, kaip Fergiusonas šmėstelėjo už kokių keturiasdešimties metrų, bet sugebėjo įžiūrėti tik truputį tamsesnį už kitus šešėlius siluetą. Nubėgo paskui jį.

Galvoje skriejo mintys.

Neturėjo nė menkiausio supratimo, ką sakys ar darys – jį varė noras sugauti persekiojamą žmogų. Vaizdai lėkė jam pro akis, atrodė, kad viskas, pro ką prabėgo, sumišo su jo atsiminimais. Jam bėgant pro šalį apgriuvusio pastato tarpduryje apsvaigęs benamis kažką sudainavo, bet jo balsas Vilkoksui priminė Tenį Brauną. Įtempdamas grandinę garsiai sulojo šuo, ir jis prisiminė Džoanės Šraiver kūno paieškas. Purvinos aliumininės šiukšlių dėžės atspindėjo silpnas gatvės šviesas, ir jam kilo mintis apie lipnią pliurzą ant savo rankų, kai iš išvietės atmatų krūvos ištraukė beverčius įrodymus. Pastarasis prisiminimas privertė jį dar greičiau vytis Fergiusoną.

Pažiūrėjęs į priekį pamatė, kad Fergiusonas pasiekė kvartalo galą. Jis trumpam sustojo ir Vilkoksas pamatė, kaip jis atsisuko. Vieną mikroskopinę akimirką jų akys susitiko.

Vilkoksas nebegalėjo susivaldyti.

– Stok! Policija! – sušuko jis.

Fergiusonas nedvejojo. Sprukdamas leidosi bėgti.

Vilkoksas dar sykį surėkė „Ei!“, tada panarino galvą ir nuskuodė. Pamiršo bet kokį norą stebėti ar sekti Fergiusoną – prasidėjo įnirtingas persekiojimas. Jis įkvėpė vėjo ir pradėjo mojuoti rankomis, jausdamas, kaip jo kojos lengvai juda lietaus nuplautu grindiniu – daugiau jokio lėto ėjimo, sekimo, laikantis atstumo, dabar liko tik greitis.

Greičio proveržis jį truputį priartino prie Fergiusono, bet šis irgi leidosi sparčiai bėgti. Jie atrodė vienodai pajėgūs, abiejų kojos unisonu kaukšėjo šaligatviu – atstumas tarp jų išliko erzinamai vienodas.

Pasaulis aplink jį virto garais, pasidarė beformis. Jis juto bėgimo visu greičiu poveikį. Alsavimas padažnėjo, širdis pradėjo plakti greičiau. Jis gaudė nakties orą, stengdamasis pripildyti įsitempusius plaučius.

Prabėgo dar vieną kvartalą. Pamatė, kaip Fergiusonas dar kartą pasuka už kampo ir toliau bėga pirmyn, lyg toks greitis jo nėmaž nevargintų. Vilkoksas paspaudė greičiau ir, čiuožtelėjęs prie kampo, nuslydo grindiniu. Vieną bjaurią sekundę jam apsisuko galva, jis apsvaigo ir prarado pusiausvyrą. Kūnas atsimušė į asfaltą vienu galingu smūgiu, kaip banga jūroje. Jam iš plaučių išėjo visas oras. Akyse pajuto kruviną skausmą. Išgirdo, kaip plyšta jo drabužis, o burnoje pajuto smėlį. Parkritęs slydo, kol pagaliau sustojo atsitrenkęs į stulpą. Instinktai priešinosi šokui ir skausmui, skatino stotis ir bėgti toliau. Atmintyje šmėstelėjo epizodas iš jaunystės, kai jis, būdamas vidurinės mokyklos imtynių čempionas, per vienas rungtynes buvo išmestas į orą, o krisdamas ant žemės sugalvojo, ką daryti toliau, ir kai priešininkas norėjo jį sugriebti, jau buvo nuriedėjęs į šalį. Jis kelis kartus mirktelėjo ir vėl leidosi bėgti, skubėjo į priekį, sunkiai prisimindamas, kur yra ir ką daro, jausdamas, kad smūgis išvedė iš rikiuotės jo jusles. Jį vedė vien laukinis įtūžis ir nekantrus troškimas.

Skubėdamas pamatė, kaip Fergiusonas perbėgo tuščią gatvę ir nulėkė apleisto, tamsaus sklypo link. Atvažiuojančio automobilio šviesos jį pristabdė. Jis išgirdo garsų džeržgimą, paskui automobilio signalą.

Akimirką pagalvojo, kad ten detektyvė Šeifer, todėl sušuko:

– Gerai! Užkirsk tam šunsnukiui kelią!

Tada pamatė, kad klysta. Jį perliejo pikta mintis: kur, po galais, ji yra? Jis lėkė toliau, apibėgo automobilį ir paliko vairuo-

toją, garsiai keikiantį tas dvi vaiduokliškas figūras, kurios pradingo taip pat greitai, kaip ir atsirado.

Jis brovėsi per šiukšles ir nuolaužas, kurios kabinosi į jo kojas kaip dumblas pelkėje. Pamatė Fergiusoną toli priekyje, taip pat sunkiai besibraunantį per apleistuose skersgatviuose paliktas atliekas. Vieną akimirką Fergiusonas užlipo ant krūvos dėžių ir seno šaldytuvo po gatvės žibintu. Jų akys akimirką susitiko ir Vilkoksas negalvodamas sušuko:

– Stot! Policija!

Jam pasirodė, kad Fergiusono akyse pamatė nuostabos ir atpažinimo blyksnį. Tada jo grobis nubėgo, pradingdamas iš blankios šviesos. Vilkoksas nusikeikė ir nusekė paskui.

Jis šoko per krūvą plytų, bet koja užkliuvo už viršaus ir visa krūsnis griuvo nuo staiga užvirtusio jo svorio. Pajuto, kaip krinta į priekį, ištiesė rankas, kad apsisaugotų. Jam pavyko parkristi taip, kad nenusisuko sprando, bet dešinė ranka atsirėmė į sulamdytą surūdijusio metalo gabalą. Vienas jo kampas perpjovė delną, trys pirštai staiga atsilenkė atgal, o riešas vos nelūžo nuo smūgio. Jis riktelėjo iš skausmo, vos išlaikydamas pusiausvyrą, ir čiupo sužalotą dešinę ranką kairiąja. Jautė, kad oda perrėžta ir srūva šiltas, lipnus kraujas, atrodė, kad pirštai ir ranka dega – sulaužyti, pagalvojo keikdamas save – po velnių, po velnių, po velnių. Jis suspaudė ranką į kumštį, prispaudė prie krūtinės ir vėl leidosi pirmyn, šokdamas ant kitos šiukšlių krūvos ir dairydamasis ieškomo vyro.

Susilenkė gaudydamas kvapą, bandydamas nekreipti dėmesio į rankos ir riešo skausmą. Atsargiai stovėdamas ant nuolaužų krūvos pamatė, kaip Fergiusonas perlipa dykvietę juosiančią vielinio tinklo tvorą. Žiūrėjo, kaip Fergiusonas kerta skersgatvį, akimirką dvejoja ir įeina į kažkokio apleisto pastato laiptinę.

Na gerai, pagalvojo. Tu irgi pavargai, šunsnuki. Gali ten atsikvėpti. Bet nepaspruksi.

Nekreipdamas dėmesio į lūžusios ir perpjautos rankos tvinkčiojimą, jis įveikė paskutinius keliolika metrų iki tvoros ir persiropštė per ją. Greitai nuėjo prie senojo pastato laiptinės durų ir, sunkiai kvėpuodamas iš nuovargio, pažiūrėjo vidun.

Na gerai, pagalvojo. Atsargiai įkišo ranką į švarko kišenę ir susirado nosinę, ja aptvarstė sužeistą ranką. Tamsoje buvo sunku matyti, bet spėjo, kad pjūvius teks siūti. Papurtė galvą. Turbūt ir pasiskiepyti nuo stabligės. Nosinė gėrė iš rankos srūvantį kraują, jis pabandė sulenkti pirštus ir pajudinti riešą, bet ranką pervėrė aštrus skausmas. Jis atsargiai palietė odą, bandydamas užčiuopti lūžusius kaulus. Pirštai buvo gerokai ištinę ir jis akimirką pagalvojo, ar Eskambijos apygardos darbuotojų sveikatos draudimas jam atlygins gydymo išlaidas. Tai atsitiko darbo metu, pagalvojo. Tikrai taip. Jis griežė dantimis iš skausmo, raižančio ranką, vylėsi, kad gydytojas tiesiog sugipsuos ją ir neprireiks jokios operacijos.

Apžiūrėjo skersgatvį. Jame mėtėsi šlapios, lietaus nuplautos nuolaužos. Pažiūrėjo į viršų, bandydamas įžvelgti, ar kuriame nors pastate kas nors yra, bet nieko nepamatė. Vieta atrodė pilna apleistų namų, gal sandėlių, sunku buvo suprasti, nes ją apšvietė tik silpna, už trisdešimties metrų stovinčio žibinto šviesa.

Akimirką svarstė. Jei pamatyčiau detektyvę Šeifer, pagalvojo, bet neužbaigė minties. Būtų malonu turėti pastiprinimą.

Nusipurtė abejones, pakeitė jas užsispyrėlišku ryžtu, prie kurio buvo labiau pripratęs. Man nereikia pagalbos, kad pričiupčiau tą gyvatę, pagalvojo. Sutvarkysiu jį ir viena ranka.

Jis tuo tikėjo. Žengė prie laiptinės durų.

Fergiusonas įbėgdamas paliko jas praviras, tartum viliodamas eiti vidun. Tarpduris atrodė lyg sodresnės tamsos ruožas, įsirėžęs į aksominį nakties foną. Jis atsirėmė nugara į duris ir klausėsi.

Kol taip stovėjo, išsitraukė iš dėklo revolverį. Sužalotoje rankoje ginklas buvo nepaprastai sunkus – jautėsi taip, lyg būtų

pagriebęs iš ugnies iki raudonumo įkaitusią anglį. Akimirką užsimerkė ir atsargiai perėmė ginklą kairiąja ranka. Atsimerkė ir pažvelgė į jį. Ar gali kam nors trenkti kairiąja ranka, pagalvojo. Jei iš arti, taip. Jei prireiks. Kalbėjosi su savim antruoju asmeniu. Ar tu tikras? O jei jis ginkluotas? Viskas bus gerai. Tiesiog sučiupk tą kalės vaiką. Suimk jį, reikalus sutvarkysi vėliau. Net jei tektų jį paleisti. Truputį pagąsdink. Tegul sužino, kad turi didelių rūpesčių, o tie rūpesčiai esi tu.

Jis ištyrinėjo visus garsus – atpažino juos, įvertino jų šaltinį, grėsmę. Įvardijo kiekvieną mažą garselį, kad šis įgytų formą ir tapatybę, ir jis pats žinotų, kad nėra ko bijoti. Barbenimą kėlė lietaus lašai, nuo stogo riedantys ant lietvamzdžio. Šnarėjimą – automobiliai, važiuojantys gatve už kelių kvartalų. Gergždžiantis šniokštimas buvo jo paties kvėpavimas. Tada iš pastato gilumos pasigirdo tylus lentų girgždėjimas.

Štai ir jis, pagalvojo Vilkoksas. Jis netoli. Viduje ir netoli.

Vienąkart giliai įkvėpęs pritūpė ir žengė į apleistą pastatą.

Pasijuto taip, lyg būtų uždengtas antklode. Silpna skersgatvio šviesa išblėso. Keikė save už tai, kad nepasiėmė žibintuvėlio, užmiršęs, jog savo žibintuvėlį paliko Floridoje. Gailėjosi, kad nerūko, tuomet kišenėje turėtų degtukų arba, dar geriau, žiebtuvėlį. Jis mėgino atsiminti, ar Fergiusonas rūko, atsiminė, kad taip. Vėl pritūpė įtempęs ausis, kad išgirstų savo auką. Laukė, kol jo akys pripras prie tamsos. Nedaug galiu įžiūrėti, pagalvojo. Bet pakankamai.

Atsargiai pajudėjo gilyn į pastatą. Kairėje buvo laiptai, vedantys viršun, dešinėje – apačion. Senas daugiabutis namas, pagalvojo jis. Kodėl čia kas nors turėtų gyventi? Žengė žingsnį ir išgirdo, kaip po juo nuo svorio sugirgždėjo grindys. Vėl apėmė nerimas. Jėzau! Grindyse gali būti skylių. O jei laiptai sulūš? Ranka, kurioje laikė ginklą, stengėsi kaip įmanydamas išlaikyti pusiausvyrą: ištiesė ją statmenai savo kūnui, laikydamasis atsirėmęs į sieną, visąlaik prispaudęs sužeistąją ranką prie krūtinės.

Jis nuėjo į dešinę, laiptais žemyn. Jam toptelėjo mintis. Fergiusonas – žiurkė, žemės gyvūnas. Jis eis žemyn, gilyn. Ten jausis saugus.

Sustojo, įsiklausė.

Nieko.

Bet tai nieko nereiškia, pagalvojo. Jis čia.

Toliau žingsniavo lėtai, kruopščiau čiuopdamas kelią. Prakeikė paties keliamus garsus. Atrodė, kad jo kvėpavimas raižo orą kaip nagai mokyklinę lentą. Kiekvienas žengtas žingsnis griaudėjo. Jo lėtas judėjimas į priekį atrodė pilnas trenksmų, barškėjimo ir kitokio triukšmo.

Jis stengėsi nuslopinti norą ką nors sakyti, žinodamas, kad geriau pareikalauti pasiduoti, kai bus labai arti Fergiusono. Laiptai po kojomis atrodė tvirti, bet jis jais nepasitikėjo. Kiekvieną kartą atsargiai statė koją, išbandydamas pakopą savo svoriu, kaip į jūrą maudytis einantis žmogus kiekvienu žingsniu pratinasi prie šalto vandens. Jis skaičiavo kiekvieną pakopą – po dvidešimt dviejų pasiekė rūsį. Ledinė drėgmė, vėsesnė, nei jau ir taip atšalęs oras, kilo iš apačios jo pasitikti. Jis žengė žemyn. Pajuto po kojomis cementą ir pagalvojo – gerai, taip bus tyliau. Jis žengė žingsnį ir iškart pataikė į vandens balą – iškart permirko batai. „Šūdas!" – pagalvojo.

Jis pritūpė vėl įsiklausydamas. Nebuvo tikras, ar girdi savo, ar Fergiusono kvėpavimą. Jis arti, kartojo sau detektyvas. Giliai įkvėpė ir sulaikė kvėpavimą, bandydamas nustatyti garso vietą.

Arti. Labai arti.

Vėl įkvėpė ir užuodė tvaiką – tirštą, bjaurų, pilną blogio. Kvapas buvo pažįstamas, bet ne iškart nustatė koks. Plaukeliai ant jo kaklo atsistojo piestu, rankas užliejo šiltas prakaitas, nors aplinkui buvo šalta. Kažkas čia mirė, išrėkė sau mintyse. Visai netoli yra lavonas.

Jis sukiojo galvą, bandydamas ką nors įžiūrėti tirštoje tamsumoje, bet jautėsi kaip aklas.

Galvoje virė baimė ir susijaudinimas. Jis išsitiesė ir žengė dar tris žingsnius gilyn į rūsį, bet ir toliau lietė sieną ginklą laikančia ranka. Sienos buvo šlapios ir minkštos. Jis galvojo apie žiurkes bei vorus ir žmogų, kurį persekiojo.

Nebeištvėrė.

– Fergiusonai, geriau jau išlįsk. Po velnių, tu suimtas. Žinai, kas aš. Pakelk savo supistas rankas ir išlįsk.

Jo žodžiai nuaidėjo mažoje patalpoje ir greit nutilo, nuslopinti tylos.

Jis laukė. Nebuvo jokio atsako.

– Velniai griebtų, nagi, Bobi Erlai. Baik krėsti tą šūdą. Neverta to daryti.

Jis žengė dar vieną žingsnį į priekį.

– Žinau, kad tu čia, Bobi Erlai. Po velnių, neapsunkink viso šito sušikto reikalo.

Jo širdį staiga pervėrė abejonės. Kur tas prakeiktas kalės vaikas, pagalvojo. Įsitempė iš nervų, baimės ir pykčio.

– Bobi Erlai, jei tučtuojau nepasirodysi, peršausiu tavo supistą tarpuakį!

Jo dešinėje sukrebždėjo. Kiek galėdamas greičiau atsigręžė į tą pusę ir atsuko ginklą į tą garsą. Negalėjo suprasti, kas vyksta, tik žinojo, kad aplink visiškai tamsu ir jis ne vienas.

Mikrosekundę jis matė kažką į jį lekiant, žinojo, kad kažkas, sunkiai kvėpuodamas, išniro iš tamsos greta jo. Pabandė atšokti atgal ir atkišo sužeistąją ranką apsiginti nuo smūgio. Vieną kartą iš panikos iššovė, nesitaikydamas į nieką, išskyrus savo baimę – šūvis nugriaudėjo tamsoje. Tada ilgas metalinis vamzdis atsitrenkė jam į petį ir ausį. Briuso Vilkokso akyse sprogo balta šviesa, ją iškart pakeitė gilesni nei kada nors matyti tamsos sūkuriai. Jis nusvirduliavo atgal, puikiai suprasdamas, kad dabar negali prarasti sąmonės. Skruostu pajuto drėgną cementą ir suprato parkritęs ant žemės.

Pakėlė ranką, kad atmuštų antrą smūgį, švilpiantį švininiam

vamzdžiui kertant šaltą rūsio orą. Šis atsitrenkė į jo sulaužytą ranką ir nubrėžė aptemusiose akyse raudonus skausmo dryžius.

Nežinojo, kur ir kaip pametė revolverį, bet rankoje jo nebebuvo. Apieškojęs kairiąja ranka apie save, kažką užčiuopė. Stipriai patraukęs išgirdo kažką plyštant ir pajuto, kaip ant jo krinta kūnas.

Abu vyrai susiėmė tamsoje, kovojo sunkiai alsuodami. Vilkoksas mušėsi su užčiuoptuoju vyru, bandydamas atrasti jo kaklą, genitalijas, akis, kokią nors silpną vietą, kurią galėtų pulti. Jie vartėsi vienas per kitą, trankėsi į sienas, ritosi per vandens balas ant grindų. Nė vienas jų nekalbėjo, tik kriokimas iš skausmo ir pykčio nevaržomas sklido iš jų burnų.

Jie kovojo visiškoje tamsoje, varomi skausmo ir noro atkeršyti.

Briusas Vilkoksas pajuto, kaip pirštais apėmė užpuoliko kaklą, ir stipriai suspaudė, stengdamasis jį užsmaugti. Jo bevertė dešinioji ranka pakilo ir prisidėjo prie kairiosios, užbaigdama žiedą aplink priešininko gerklę. Vilkoksas duso nuo pastangų.

Turiu tave, šunsnuki, pagalvojo.

Skausmas pervėrė širdį.

Jis nežinojo, kaip jį žudo, net nebežinojo, kas jį žudo, tik žinojo, kad kažkas perskrodė jo pilvą ir kyla širdies link. Pajuto virš akimirksnio agonijos kylančią paniką; jo rankos paleido žudiko kaklą ir nusviro prie pilvo, kur sugriebė jo puolimą sulaikiusio peilio rankeną. Išgirdo pro lūpas išsiveržiantį tylų atodūsį ir susmuko ant šlapių grindų.

To nežinojo, jau nieko nebežinojo, bet per likusias devyniasdešimt sekundžių jis iškosės paskutinį kvapą ir mirs.

DVIDEŠIMT KETVIRTAS SKYRIUS

Pandoros skrynia

Ji buvo visiškai viena.

Andrėja Šeifer nužvelgė tuščias gatves, akimis skverbdamasi pro sutemas ir rūką, ieškodama kokių nors savo partnerio buvimo žymių. Ji jau dešimtą kartą grįžo savo pėdsakais, bandydama sugalvoti jo dingimo priežastį, bet suprato, kad su kiekvienu žingsniu klimpsta vis giliau ir giliau į neviltį. Nenorėjo spėlioti, kas jam galėjo atsitikti, todėl užvertė savo mintis piktais keiksmais ir skundais, lyg negalėjimas rasti to vyro būtų ne nelaimė, o tiesiog nepatogumas.

Ji sustojo po gatvės žibintu, atsirėmė į jį ir pabandė nusiraminti.

Jai net būtų patikę pamatyti kokį Niuarko policijos automobilį, bet nė vienas nepravažiavo. Gatvės buvo tuščios. Tai kvaila, pagalvojo. Dar nevėlu. Ką tik sutemo. Kur visi dingo? Sustiprėjęs lietus negailestingai plakė. Kai pagaliau pastebėjo moterį prie gatvės kampo, net nudžiugo pamačiusi žmogų. Moteris buvo atsirėmusi į pastatą, bandydama slėptis nuo lietaus, o jos noras pasidarbuoti tokią šaltą, šlapią naktį tikrai nebuvo protingas. Andrėja Šeifer atsargiai prisiartino ir parodė savo ženklelį iš maždaug trijų metrų atstumo.

– Ponia. Policija. Noriu pasikalbėti.

Moteris dirstelėjo į ją ir ėmė trauktis.

– Ei, aš tik noriu užduoti klausimą.

Moteris paspartino žingsnį. Šeifer sekė iš paskos.

– Po velnių, stokit. Policija!

Moteris stabtelėjo ir atsisuko. Ji pažvelgė į Šeifer.

– Kalbate su manimi? Ko norite? Aš nieko nedarau.

– Turiu vieną klausimą. Ar matėte du vyrus – jie čia prabėgo gal prieš penkiolika, dvidešimt ar trisdešimt minučių. Baltaodis policininkas. Juodaodis vyrukas juodu apsiaustu. Vienas persekiojo kitą. Ar matėt juos čia prabėgant?

– Ne. Nieko nemačiau. Viskas?

Moteris atsitraukė, bandydama padidinti atstumą tarp savęs ir detektyvės.

– Jūs manęs neklausote, – tarė Šeifer. – Du vyrai. Vienas baltaodis, kitas juodaodis. Greitai bėgo.

– Ne, jau sakiau – aš nieko nemačiau.

Andrėja pajuto, kaip pyktis kyla ir jau pradeda lietis per kraštus.

– Neapgaudinėkit. Pridarysiu jums velniškai daug rūpesčių. Ar matėt ką nors panašaus? Pasakykite prakeiktą tiesą arba čia pat jus suimsiu.

– Nemačiau jokių bėgančių vyrų. Išvis šįvakar nemačiau vyrų.

– Privalėjote juos matyti, – atkakliai tvirtino Andrėja. – Jie čia praėjo.

– Niekas čia nepraėjo. Dabar palikit mane ramybėj.

Moteris purtydama galvą atsitraukė.

Šeifer nusekė paskui, bet ją sustabdė balsas už nugaros.

– Ponia, ko kimbate prie žmonių?

Ji nervingai atsisuko. Klausimą uždavė stambus vyras su ilgu odiniu apsiaustu ir Niujorko *Jankių* beisbolo kepuraite. Ant snapelio buvo susitvenkę lietaus lašų. Jis buvo už kelių metrų ir lėtai žingsniavo artyn: jo balsas ir išraiška nežadėjo nieko gero.

– Policija, – pasakė ji. – Atsitraukit.

– Man nerūpi, kas jūs. Ateinat, kimbat prie mano draugės. Ko?

Andrėja Šeifer sugraibė savo ginklą, ištraukė ir pakėlė į artėjantį vyrą.

– Tiesiog likite vietoje, – pasakė šaltai.

Vyras sustojo.

– Nušausit mane, ponia? Nemanyčiau.

Jis skėstelėjo rankomis ir išsiviepė.

– Manau, kad jūs ne ten, kur turėtumėt būti, policininke. Panašu, kad neturit pastiprinimo, esate čia visiškai viena ir galbūt turit kokių nors rūpesčių.

Jis žengė į priekį.

Ji atleido saugiklį, nusitaikė ir pasiruošė šauti.

– Ieškau savo partnerio, – ištarė pro sukąstus dantis. – Jis persekiojo įtariamąjį. Ar matėt baltaodį policininką, persekiojantį juodaodį vyrą, maždaug prieš pusvalandį? Atsakyk ir išsaugosi sveikus kiaušus.

Ji nukreipė pistoletą žemyn, taikydamasi vyrui į tarpkojį.

Tai privertė jį sudvejoti.

– Ne, – atsakė kiek pagalvojęs. – Niekas čia nepraėjo.

– Tikras?

– Aš tikras.

– Na gerai, – pasakė Šeifer ir ėmė eiti nuo vyro. – Tuomet aš eisiu. Supratai? Lengvai ir paprastai.

Ji praėjo pro jį atbula ir tolo gatve. Jis lėtai pasisuko pažiūrėti į ją.

– Patariu iš čia nešdintis, panele policininke. Kol jums neatsitiko kas nors bloga.

Tai buvo ir grasinimas, ir pažadas. Ji paspartino žingsnį ir pamatė, kaip jis nuleido pakeltas rankas, išgirdo, kaip nusikeikė pavymui. Laikydama rankoje ginklą ji apsisuko ir kuo greičiau nužingsniavo tolyn, link tos vietos, kur paliko automobilį. Dabar jautėsi visiškai sutrikusi ir labai išsigandusi.

Drebančia ranka užvedė variklį. Kai automobilis buvo užvestas ir visos durelės užrakintos, ji akimirką pasijuto saugi – tai vėl pažadino pyktį.

– Tas prakeiktas kvailas šunsnukis. Kur, po velnių, jis dingo?

Jos balsas lūžinėjo ir cypė, ji pasigailėjo, kad ištarė tai garsiai. Papurtė galvą ir pažvelgė į lauką, vieną akimirką leido sau įsivaizduoti, kad Briusas Vilkoksas, pavargęs, suprakaitavęs, peršlapęs ir piktas, tuoj išeis iš kokio nors šešėlio.

Ji akimis perbėgo abi gatvės puses, bet niekur jo nematė.

– Po velnių, – vėl ištarė garsiai.

Neskubėjo kur nors važiuoti, judėti, jai atrodė, kad, vos tik pasitrauks nuo šaligatvio, jis ateis ir tada ji turės atsiprašinėti jį palikusi.

– Po velnių, aš jo nepalikau, – ginčijosi pati su savimi. – Jis mane paliko.

Ji net neįsivaizdavo, ką darys toliau. Naktis buvo visiškai užgulusi miestą, lietus pliaupė dvigubai stipriau – pilkos juostos plovė gatvę. Automobilio prieglobstis atrodė šiltas ir saugus, bet tai tik didino vienatvės jausmą. Uždėti ranką ant pavarų svirties ir pajudėti į priekį – tam reikėjo skausmingų, pernelyg didelių pastangų. Nuvažiuoti vieną kvartalą buvo tikras vargas.

Ji važiavo lėtai, kruopščiai tyrinėdama apylinkes pakeliui į Fergiusono butą. Sustojo, pažiūrėjo aukštyn į jo langus, ten nesimatė jokių šviesų. Pastatė automobilį prie šaligatvio ir palaukė penkias minutes. Tada dar penkias. Nieko nepešusi grįžo atgal į tą vietą, kur paskutinį kartą matė Vilkoksą. Pasivažinėjo šoninėmis gatvėmis. Jis pasigavo taksi, tikino save. Sustabdė policijos automobilį. Jis dabar laukia motelyje su Kovartu ir Teniu Braunu. Jis policijos komisariate, užrašinėja Fergiusono pareiškimą ir galvoja, kur, po velnių, aš prapuoliau. Taip tikriausiai ir bus. Turbūt privertė jį kalbėti ir dabar sėdi kokiame nors mažame kabinete su stenografuotoju ir nenori stabdyti apklausos, kad siųstų ką nors paimti manęs. Jis turbūt galvoja, kad aš ir taip žinau, ką daryti.

Ji pasuko automobilį į plačią gatvę, vedančią tolyn iš miesto centro. Po kelių akimirkų rado įvažiavimą į greitkelį ir netrukus

jau važiavo motelio link. Jautėsi kaip vaikas, jauna ir visiškai nepatyrusi. Ji nesugebėjo išlaikyti darbo tvarkos, nusistatytų susitarimų, nesugebėjo tvirtai laikytis savo pačios sprendimų, todėl baisiai susimovė.

Ji labai tikėjosi, kad Briusas Vilkoksas aprėks už tai, kad pametė jį iš akių ir nesugebėjo jam padėti. Ji tyliai nusikeikė – velnias! Tai pirmas dalykas, kurio išmoksti policijos akademijoje.

Jausdamasi dar netvirčiau ir nejaukiau ji įvažiavo į motelio stovėjimo aikštelę, greitai susirinko savo daiktus, išlipo iš automobilio ir nuskubėjo per lietaus nuplautą aikštelę į kambarį, kur, kaip manė, jos nekantriai laukia trys vyrai.

Kovartui atrodė, kad mirtis jį persekioja. Jis išbėgo iš Fergiusono buto apimtas baimės ir nerimo, beviltiškai bandydamas suvaldyti savo emocijas. Tenis Braunas iš pradžių spaudė atskleisti pokalbio su Fergiusonu smulkmenas, bet, kai Kovartas griežtai atsisakė kalbėti, leido tylėti. Policininkas neabejojo, kad ten kažkas įvyko, ir Kovartas iš tiesų yra velniškai persigandęs; pagalvojo, kad tikrai ciniškai pasijuoktų iš visos tos situacijos, jei Kovartą išgąsdinęs žmogus būtų ne Fergiusonas.

Galų gale jie nuvažiavo į Niu Bransviką ir Ratgersą, be jokio tikslo, tik pamatyti, kur studijuoja Fergiusonas. Kai jie ėjo per lietų, susigūžę nuo drėgno šalčio, vengdami studentų, Kovartas pagaliau persakė jų pokalbį. Jis greitai papasakojo apie Fergiusono neigimus ir aiškinimus, persakė kelias pokalbio frazes, smulkiai išdėstė, kas vyko Fergiusono namuose, išsakė Braunui viską, ką tik galėjo, iki tos vietos, kai Fergiusonas pagrasino jam ir jo dukrai. Tai pasiliko sau. Jis matė, kad detektyvas visą laiką įbedęs akis jam į veidą, lyg ko lauktų. Bet nieko nepasakė.

– Kas dar?

– Nieko.

– Nagi, Kovartai. Buvai persigandęs. Ką jis pasakė?

– Nieko. Visas tas reikalas mane išgąsdino.

Dabar pradedi po truputį suprasti, koks yra gyvenimas sėdint mirtininko kameroje...

Tenis Braunas norėjo išgirsti įrašą.

– Nepavyks, – atsakė Kovartas. – Jis jį paėmė.

Detektyvas norėjo pamatyti Kovarto užrašus, bet reporteris suprato, kad po pirmojo puslapio jo pastabos išgaravo, liko tik bevertės keverzonės. Abu vyrai jautėsi įvilioti į spąstus. To jie irgi vienas kitam nesakė.

Kai sugrįžo į motelį, buvo vakaras – juos užlaikė piko valandos spūstys ir nenoras padėti vienas kitam. Braunas, palikęs Kovartą jo kambaryje, nuėjo į savąjį kažkam paskambinti ir pažadėjo atnešti valgyti. Policininkas žinojo, kad įvyko dar kažkas, kas nebuvo atskleista, taip pat suprato, kad tai vis tiek kada nors jam bus pasakyta. Jis manė, kad Kovartas negalės ilgą laiką išlaikyti savo baimės ir tylėjimo. Nedaug kas galėtų. Po to, kai taip išsigando, buvo tik laiko klausimas, kada norės pasipasakoti.

Jis nelabai žinojo, koks turėtų būti kitas jų žingsnis, bet spėjo, kad tai bus atsakas į tolesnius Fergiusono veiksmus. Svarstė, kiek naudos būtų iš to, jei vėl areštuotų Fergiusoną už Džoanės Šraiver nužudymą. Žinojo, kad teisiniu požiūriu tai būtų beviltiška, bet bent jau grąžintų Fergiusoną į Floridą. Kitas pasirinkimas – daryti tai, ką jis ir padarė paskambindamas savo draugui į Itonvilį – peržiūrėti visas neišaiškintas bylas valstijoje, kol suras ką nors, kas grąžintų Fergiusoną į teismą.

Jis atsiduso. Tai užtruks savaites, mėnesius, gal ilgiau. *Ar turi tiek kantrybės?* – paklausė savęs. Akimirką bandė įsivaizduoti mažą mergaitę, kuri pradingo iš Itonvilio. Kaip ir mano dukterys, pagalvojo jis. Kiek dar tokių mirs, kol dirbsi sunkų ir lėtą žmogžudysčių detektyvo darbą?

Bet jis neturėjo pasirinkimo. Kaip ir prieš kelias dienas, ėmė skambinti ir toliau palikinėti pranešimus įvairiems Floridos valstijos policijos departamentams. Tikrink viską iš eilės, tikino jis

save. Apžiūrėk kiekvieną mažą miestelį kiekviename užkampyje, kurį aplankė Fergiusonas per praėjusius metus. Atrask iš jų dingusias mergaites, tada surask vieną įkaltį, kuris susies su jomis Fergiusoną. Kur nors bus bent viena byla, kur įkalčiai dar nebus sugadinti ar išvis sunaikinti. Tai lėtas, kruopštus darbas, ir jis suprato, kad kiekviena tokio darbo valanda kur nors priartina kokį nors vaiką prie mirties. Jis nekentė kiekvienos prabėgančios sekundės.

Kovartas sėdėjo mažame kambaryje ir bandė apsispręsti, kaip nors apsispręsti. Jis pažvelgė žemyn ir ištyrinėjo savo užrašus – drebantis ir netvirtas raštas tyčiojosi iš jo. Jis vos įžiūrėjo sąrašą vietų, kurias Fergiusonas aplankė Floridoje nuo to laiko, kai buvo išleistas iš mirtininkų kameros ir sugrįžo į Niuarką mokytis. Septynios kelionės. Ar mirė septynios mažos mergaitės? – pagalvojo.

Ar kas nors mirė per kiekvieną jo išvyką?

O gal jis palaukė ir sugrįžo vėliau?

Džoanė Šraiver. Dona Peri. Turėjo būti ir daugiau. Jo galvą užplūdo nenutrūkstamas mažų mergaičių, laisvai vaikštančių po pasaulį, srautas: mergaičių su šortais ir marškinėliais, su džinsais ar į kuodą surištais plaukais – visos jos vienišos ir nekaltos, visos jos aukos. Vaizduotėje jis matė, kaip Fergiusonas prie jų prisėlina – ištiestomis rankomis, besišypsančiu veidu, su pasitikėjimu savimi ir klasta, nuosekliai apgalvojęs žudymą. Jis pakratė galvą, norėdamas išpurtyti tą vaizdą, bet jo vietoj iškilo Bleiro Salivano žodžiai. Jis prisiminė, kaip nuteistasis vyras kalbėjo apie lengvumą, su kuriuo atimdavo gyvenimą.

Ar tu žudikas, Kovartai?

Ar aš toks? – pagalvojo.

Jis pažiūrėjo į aplankytų Floridos vietų sąrašą ir pajuto, kaip pirštais perbėgo šiurpulys, kuris nesiliovė – purtė lyg iš niekur atsiradusi ūžianti ir zvimbianti elektros srovė.

Yra žmonių, kurie mirė... jie vis dar būtų gyvi, jei tu nebūtum įsikišęs į šitą reikalą. Jaunos mergaitės.

Salivanas buvo saugus, nes jo žudymai buvo visiškai atsitiktiniai. Jis žudė žmones, kurių nepažinojo, kuriems paprasčiausiai nepasisekė – pakliuvo į jo akiratį. Nesusiedamas mirčių jokiu ryšiu, jis kaskart kliudė policijos tyrimui. Kovartas spėjo, kad Fergiusonas daro tą patį. Šiaip ar taip, jis juk mokėsi eksperto pašonėje. Salivanas išmokė Fergiusoną vieno dalyko – tapti savo pasibjaurėtinų troškimų specialistu.

Jis prisiminė, kaip nuėjo į *Miami Journal* biblioteką, ir įsivaizdavo trumpojo straipsnio antraštę – POLICIJA TEIGIA, KAD NĖRA ĮKALČIŲ DINGUSIOS MERGAITĖS BYLOJE. Žinoma, ne, pagalvojo. Nėra nieko. Nėra jokių tikrų įrodymų. Bent jau tokių, kokius jie žino. Yra tik vienas nekaltas žmogus, kuris laisvalaikiu žudo šio pasaulio vaikus.

Kovartas giliai įkvėpė ir permąstė visus susikaupusius faktus, spėjimus ir įsivaizduojamus nusikaltimus – viskas susiplakė į vieną nepaprasto blogio juostą, o jos gale laukė jo paties dukra. Jam atrodė, kad iki tol jis klaidžiojo moralės prieblandoje – visos mirtys, siejusios jį ir Bleirą Salivaną bei Robertą Erlą Fergiusoną, jo asmeniškai nejaudino. Dabar viskas pasikeitė.

Kovartas pasirėmė galvą rankomis ir pagalvojo – ar jis ką nors žudo dabar? Šiandien? Šįvakar? Kada? Kitą savaitę? Vėl pakėlė galvą ir pažvelgė į veidrodį virš spintelės.

– O tu, tu, prakeiktas kvaily, jaudinaisi dėl savo reputacijos?

Jis papurtė galvą, žiūrėdamas į savo atvaizdą – atrodė, lyg šis jį peiktų. Dabar tikrai nebeturėsi reputacijos, nebent ką nors tuoj pat padarysi, tarė sau.

Ką gali padaryti?

Jis prisiminė vieną straipsnį, kurį *Miami Journal* parašė jo draugė Edna Makgy. Ji sužinojo, kad viename Majamio priemiestyje policija tyrė keliolika išprievartavimų ir užpuolimų, įvykdytų viename greitkelio ruože. Kai kalbėjosi su šią bylą tirian-

čiais detektyvais, jie tikino, kad ji neturėtų parašyti nė žodžio. Jie bijojo, kad straipsnis laikraštyje perspės prievartautoją maniaką dėl sekimo ir jis pakeis savo maršrutą arba lengvai atpažįstamą braižą, pakeis vietą ir praslys pro jų parengtus spąstus bei jaukus. Edna Makgy apgalvojo jų prašymą, bet nepaisė, tikėdama, kad protingiau perspėti kitas nieko neįtariančias moteris, kurios kasnakt keliauja prievartautojo pamėgtu maršrutu.

Straipsnį išspausdino pirmame sekmadienio numerio puslapyje, pačiame viršuje, kartu su policijos sudarytu fotorobotu, kuris žvelgė iš nespalvoto puslapio, iš šimtų tūkstančių laikraščių gatvėse. Bylą tiriantys detektyvai, kaip ir tikėtasi, įniršo, nes manė, kad jų grobis bus nubaidytas.

Bet atsitiko ne tai. Prievartautojas buvo įvykdęs ne keliolika nusikaltimų. Iš tiesų jų skaičius viršijo keturiasdešimt. Beveik penkiasdešimt moterų buvo užpultos, bet dauguma jų iš skausmo ir gėdos nenorėjo kreiptis į policiją. Jos tiesiog nuėjo namo, dėkodamos angelui sargui, kad liko gyvos, ir bandė gydyti savo kūnus, sielas ir susigrąžinti sudaužytą pasitikėjimo savimi jausmą. Viena po kitos jos visos skambino Ednai, prisiminė Kovartas. Ašarodamos, neryžtingos, kūkčiojančios, sunkiai įstengiančios išlementi siaubą, kuris joms nutiko, jos norėjo pasipasakoti reporterei, kuri galbūt galėtų išgelbėti bent vieną moterį, galinčią pakliūti į to vyro rankas. Jos visos skambino kelios dienos po to, kai pasirodė straipsnis. Anoniminės ir persigandusios, bet vis tiek paskambino. Kiekviena manė, kad ji tokia viena – vienintelė, pavienė auka. Savaitės pabaigoje Edna turėjo visą prievartautojo automobilio numerį, daug tikslesnį transporto priemonės ir vairuotojo aprašymą bei daugybę kitų smulkmenų; vieną naktį, dvi savaitės po to, kai pasirodė straipsnis, nuvedė policiją prie to vyro durų kaip tik tada, kai jis ėjo pro jas.

Kovartas išsitiesė, prisimindamas šiuos įvykius. Jis apgalvojo Fergiusono grasinimą, bandydamas nuspręsti, ar jis pagrįstas.

Padaryk tai, pasakė jis sau.

Paimk viską: visą melą, visas klaidas, visus nelegaliai gautus įkalčius – viską, o tada sudėk tai į straipsnį ir išspausdink laikraštyje. Padaryk tai kuo greičiau, kol jis dar neturėjo progos pajudėti. Trenkis į jį visa tų žodžių jėga, tada imk ir paslėpk savo dukrą.

Tai vienintelis ginklas, kurį turi.

– Žinoma, – pasakė jis garsiai, – tavo mylimi kolegos tave suplėšys į skutus už tokį straipsnį. Tada būsi pakartas ir ketvirčiuotas, tavo kūną arkliai tampys laukais, o galvą pamaus ant mieto. Paskui viskas bus dar blogiau, nes tavęs ims nekęsti tavo žmona, ims nekęsti jos vyras, o tavo dukra nieko nesupras ir, jei tau pasiseks, nepradės tavęs nekęsti.

Bet tai vienintelis kelias.

Jis atsisėdo ant lovos ir pagalvojo: ant mano ir Brauno galvų kaip krūva plytų užkris visa žiniasklaida. Ir tada galbūt visi gaus tai, ko nusipelnė. Net ir Fergiusonas.

Kelių centimetrų dydžio antraštės, spalvotos nuotraukos. Reikia pasirūpinti, kad tai pakliūtų į radiją ir televizijos naujienas. Reikės eiti į pokalbių laidas. Reikės šaukti tiesą apie Fergiusoną tol, kol tai taps jį kurtinančiu skambesiu ir įveiks jo neigimą. Tada visi atkreips į tai dėmesį. Apsupti jį, kur tik jis eis, su užrašų knygutėmis, fotoaparatais, kameromis. Atkreipti į jį dėmesį, kad bandydamas pasislėpti švytėtų įtartinumu. Neleisti jam susilieti su fonu, kur jis ir toliau darytų tai, ką daro dabar.

Atimti jo nematomumą. Tai jį pribaigs, pagalvojo Kovartas.

Ar tu žudikas, Kovartai?

Galiu toks būti.

Jis pakėlė telefono ragelį ir surinko Vilo Martino numerį, bet staiga išgirdo stiprų beldimą į motelio duris. Tikriausiai Tenis Braunas, pagalvojo.

Jis atsistojo, galva buvo pilna minčių, kurias ketino dėti į straipsnį, atidarė duris ir koridoriuje pamatė Andrėją Šeifer.

– Ar jis čia?

Jos plaukai buvo drėgni ir susivėlę. Ant rudo apsiausto lietus paliko tamsius ruožus. Jos akys žvelgė už Kovarto, beviltiškai apieškodamos kambarį. Prieš jam prabylant ji vėl paklausė:

– Ar Vilkoksas čia? Mes išsiskyrėme.

Jis papurtė galvą, bet ji prasibrovė pro jį, apsižvalgė kambaryje, atsigręžė ir pasakė:

– Maniau, kad jis bus čia. Kur leitenantas Braunas?

– Jis tuoj sugrįš. Ar kas nors atsitiko?

– Ne! – sušuko ji, bet paskui balsas sušvelnėjo. – Mes tiesiog pametėm vienas kitą. Bandėme sekti Fergiusoną. Jis ėjo pėsčiomis, o aš sekiau mašina. Maniau, kad jis jau turėjo paskambinti.

– Ne. Niekas neskambino. Jūs jį palikote?

– Jis paliko mane! Kada ateis leitenantas Braunas?

– Netrukus.

Ji įžengė į mažąjį kambarį ir nusimetė šlapią apsiaustą. Jis pamatė, kaip ji sudrebėjo.

– Aš sušalusi, – pasakė ji. – Man reikia kavos. Man reikia persirengti.

Jis įėjo į mažą vonią, čiupo baltą rankšluostį ir metė jai.

– Štai. Išsišluostykit.

Ji užsidėjo rankšluostį ant galvos, patrynė juo plaukus, akis. Jis matė, kad kelias akimirkas ji tiesiog laikė rankšluostį prie akių, slėpdama jas po minkštu baltu audiniu. Numetusi rankšluostį giliai kvėpavo.

Kovartas jau buvo pasiruošęs užduoti jai daugiau klausimų, bet į duris vėl pabeldė.

– Gal ten Vilkoksas, – pasakė ji.

Už durų stovėjo Tenis Braunas. Rankoje jis laikė rudą popierinį maišelį ir, vos įžengęs pro duris, nužingsniavo prie Kovarto.

– Jie turėjo tik majonezo, – pasakė. Jis pastebėjo Šeifer, kaip įbestą stovinčią kambario viduryje.

– Kur Briusas? – paklausė.

– Mes išsiskyrėme, – atsakė ji.

Brauno antakiai iš nuostabos išsilenkė į viršų. Tą pat akimirką giliai viduje jis pajuto ledinę baimę. Iš galvos iškart išmetė viską, palikdamas tik šį klausimą, ir ėmė lėtai žingsniuoti po kambarį, lyg sąmoningai valdydamas savo žingsnių ritmą galėtų suvaldyti mintis, besibraunančias į galvą.

– Išsiskyrėte? Kur? Kaip?

Šeifer nervingai pažvelgė į viršų.

– Jis pastebėjo iš namų išeinantį Fergiusoną ir pradėjo sekti jį pėsčiomis. Aš bandžiau juos abu aplenkti automobiliu. Jie ėjo greitai, ir aš, matyt, apsiskaičiavau. Šiaip ar taip, mes išsiskyrėme. Aš jo ieškojau penkių ar šešių kvartalų plote. Sugrįžau ir ieškojau prie Fergiusono buto. Jo nebuvo nė vienoje iš tų vietų. Spėjau, kad jis arba pats čia sugrįžo, arba susistabdė kokią policijos mašiną. Ar taksi.

– Aš kažko nesupratau. Jis sekė Fergiusoną...

– Jie greitai ėjo į priekį.

– Ar Fergiusonas jį pastebėjo?

– Nemanau.

– Bet kodėl jis tai darė?

– Nežinau, – atsakė Šeifer, lyg puolusi į neviltį, lyg įniršusi, – jis pamatė Fergiusoną ir kaip pasiutęs išlėkė iš automobilio. Jis norėjo Fergiusoną įbauginti. Nežinau, ką ketino daryti po to.

– Ką nors išgirdot? Ką nors matėt?

– Ne. Atrodė, kad vieną akimirką jie buvo ten, Vilkoksas už kokių penkiasdešimties metrų nuo Fergiusono, kitą akimirką – nieko nebesimatė.

– Ir ką darėte?

– Išlipau iš mašinos, apvaikščiojau gatves, apklausiau kelis žmones. Nieko neradau.

– Na, – paklausė Tenis Braunas suirzęs. – Kaip manot, kas atsitiko?

Šeifer pažvelgė į stambųjį detektyvą ir gūžtelėjo pečiais.

– Nežinau. Pamaniau, kad jis grįžo čia. Ar bent paskambino.

Braunas žvilgtelėjo į Kovartą.

– Ar kas nors skambino?

– Ne.

– Ar bandėt skambinti į kokią nors prakeiktą nuovadą tame rajone?

– Ne, – atsakė Šeifer. – Grįžau vos prieš kelias minutes.

– Na gerai, – pasakė Braunas. – Padarykim bent tai. Pasinaudokit telefonu savo kambaryje, kad, jei jis skambintų, linija nebūtų užimta.

– Man reikia persirengti, – tarė Šeifer. – Leiskit man...

– Paskambinkit dabar, – šaltai pasakė Braunas.

Kiek padvejojusi ji linktelėjo. Išsitraukė savo kambario raktą iš kišenės, linktelėjo į vyrų pusę, pradėjo kažką sakyti Teniui Braunui, bet persigalvojo ir išėjo.

Abu vyrai žiūrėjo, kaip ji eina iš kambario.

– Kaip manot, kas atsitiko? – paklausė Kovartas.

Braunas atsisuko į jį ir atkirto:

– Aš nieko nemanau. Ir nebandykit nieko manyti.

Kovartas prasižiojo atsakyti, bet susilaikė. Tiesiog linktelėjo, suprasdamas, kad detektyvo noras neįvykdomas. Informacijos stoka piršo blogas mintis. Jie abu sėdėjo, valgė šaltus sumuštinius ir tylėdami laukė suskambant telefono.

Šeifer grįžo beveik po pusvalandžio.

– Prisiskambinau budintiems seržantams dvyliktojoje, septynioliktojoje ir dvidešimtojoje nuovadoje, – pasakė ji. – Niekas jo nematė. Bent jis pas juos nepasirodė. Niekas negavo jokių neįprastų skambučių. Viena komanda tyrė susišaudymą, bet tai buvo susiję su gaujomis. Visi sakė, kad dėl lietaus daug ramiau. Paskambinau į kelis ligoninės priimamuosius, tik dėl visa pikta, žinote. Ir į centrinę ugniagesių dispečerinę. Nieko.

Braunas pažiūrėjo į juos abu.

– Mes gaištame laiką, – skubiai ištarė. – Einam. Mes jį surasim. Dabar.

Kovartas pažiūrėjo į savo užrašus.

– Žinot, šįvakar Fergiusonas turėjo vakarinę paskaitą. Apie teismo medicinos procedūras. Nuo aštuonių iki dešimtos trisdešimt. Gal Vilkoksas nusekė jį visą kelią iki Niu Bransviko.

Braunas linktelėjo ir papurtė galvą.

– Gali būti. Bet mes negalime laukti.

– Kokia nauda, jei dabar iš čia išlėksim. Kas, jei jis dabar kaip tik pakeliui į čia.

– O kas, jei ne?

– Na, jis jūsų partneris. Kaip manot, ką jis daro?

Šeifer lėtai iškvėpė. Taip turbūt ir yra, pagalvojo. Privalo taip būti. Jis tikriausiai tą šunsnukį nusivijo iki kokio nors autobuso ar traukinio ir neturėjo progos paskambinti. O dabar jis seka jį atgal, bus vidurnaktis, kai sugrįš. Ją užliejo menka nusiraminimo banga. Šilta, atpalaiduojanti. Atitolino ją nuo kaustančio geležinio bejėgiškumo jausmo, kai pametė Vilkoksą iš akių. Ji staiga pastebėjo šviesas kambaryje, plastikinius, standartinius baldus ir įrangą – visa aplinka buvo jaukiai pažįstama. Tą akimirką ji pasijuto taip, lyg iš žemės gelmių būtų sugrįžusi į spalvingą ir šviesų paviršių.

Šio užsisvajojimo sukeltą saugumo jausmą suskaldė atšiaurus Tenio Brauno balsas:

– Ne. Aš išeinu dabar, – jis parodė pirštu į Šeifer. – Noriu, kad man parodytumėt, kur viskas įvyko.

Kovartas pagriebė savo apsiaustą ir jie trise išėjo atgal į naktį.

Kol Šeifer vairavo, Tenis Braunas, kamuojamas siaubingų kančių, susirietęs sėdėjo savo vietoje automobilyje.

Jis būtų paskambinęs, aš tuo tikras, galvojo Braunas.

Jis neabejojo, kad Vilkoksas darydavo skubotų sprendimų, kartais net sukeldamas pavojų. Jį pernelyg valdė impulsai ir arogantiškas pasitikėjimas savo jėgomis. Tai buvo partnerio savybės, kurias Tenis Braunas slapta labiausiai mėgo – jis kartais jausdavo, kad jo paties gyvenimas pernelyg sustingęs, pernelyg

tiksliai apibrėžtas. Kiekvieną savo gyvenimo akimirką jis būdavo paskyręs kruopščiai apgalvotai pareigai: kai buvo vaikas, per sekmadienio pietus, vykdavusius šeimai sugrįžus iš bažnyčios, jis klausydavosi savo tėvo, sakančio: „Mes sukilsim!“, ir priimdavo tuos žodžius kaip įsakymą, nešiodavo kamuolį amerikietiškojo futbolo komandai, pagelbėdavo sužeistiems žmonėms kare, tapo aukščiausio rango juodaodžiu pareigūnu Eskambijos policijos pajėgose. Mano gyvenime nėra jokio spontaniškumo, pagalvojo jis. Jau daug metų taip yra. Jis suprato, kad pasirinko partnerį galvodamas būtent apie tai: Briusas Vilkoksas, kuris pasaulį matė kaip gėrį ir blogį, tiesą ir netiesą, niekada ilgai nesvarstydavo dėl pasirinkimo, buvo tobula jo atsvara.

Aš jam beveik pavydžiu, pagalvojo Braunas.

Atsiminimai privertė jį jaustis dar blogiau.

Jis intuityviai žinojo, kad kažkas atsitiko, bet nesugebėjo sureaguoti į šią nelaimės šmėklą. Kai pergalvojo savo partnerystės su Vilkoksu laikotarpį, prisiminė daugelį kartų, kai Vilkoksas neapgalvotai pasielgdavo, bet paskui grįždavo atgailaudamas, pasiruošęs būti sudrausmintas, susigėdęs ir pasirengęs pirčiai, kurią jam užkurdavo Tenis Braunas. Tačiau visa tai būdavo pažįstamoje jų gimtojoje apygardoje, kur jie abu jautėsi saugūs ir užtikrinti – netgi galingi.

Tenis Braunas susivokė žvelgiąs pro langą į sustingusią tamsią naktį.

Ne čia, pagalvojo. Mums nereikėjo čia atvykti.

Jis piktai atsisuko į Kovartą.

Turėjau leisti tam šunsnukiui kapstytis pačiam.

Kovartas taip pat žvelgė į nakties peizažą. Gatvėse žvilgėjo lietaus klanai, atspindintys silpnas gatvės šviesas ir neonines iškabas virš baro langų. Migla tvyrojo virš grindinio, maišydamasi su retais garų stulpais, kurie kilo pro grotas ant žemės – lyg požemių dievai būtų užsirūstinę ant nakties prakeiksmo.

Kol Šeifer vairavo, Tenis Braunas žvalgėsi į abi gatvės puses, akimis zonduodamas ir apieškodamas apylinkes. Kovartas stebėjo juos abu.

Jis nežinojo, kada tikrai suvokė, kad šitos paieškos bevertės. Galbūt kai jie išsuko iš greitkelio ir pradėjo važiuoti per miestą, jam paaiškėjo kokia beviltiška jų padėtis. Jis nenorėjo išsakyti savo nuojautos, nes matė, kad su kiekviena sekunde Braunas artėja prie kažkokios ribos. Taip pat ir iš neramaus Šeifer vairavimo matė, kad Vilkokso dingimas ją sukrėtė. Iš visų trijų, pagalvojo jis, aš esu mažiausiai paveiktas. Jam nepatiko Vilkoksas, jis juo nepasitikėjo, bet vis tiek pajuto purtant šaltį, pagalvojus, kad anas galėjo pražūti kur nors juos gaubiančioje tamsoje.

Šeifer akies kraštu pastebėjo kažką judant ir greit pasuko automobilį prie šaligatvio.

– Kas ten? – paklausė.

Jie visi atsigręžė ir pamatė porą senų benamių, kovojančių dėl butelio. Kol jie žiūrėjo, vienas vyras stipriai spyrė kitam, partrenkė priešininką ant žemės. Spyrė vėl – užsimojęs koja kaip vėzdu trenkė parkritusiam vyrui į šonkaulius. Galų gale liovėsi, pasilenkė, pagriebė butelį ir prispaudė prie savęs. Jau ruošėsi eiti, bet persigalvojo, paėjėjo atgal ir spyrė sumuštajam vyrui į galvą. Tada užpuolikas nuslinko tolyn, nuo šešėlio iki šešėlio, kol pranyko.

Tenis Braunas galvojo – aš esu matęs skurdo, neapykantos, pykčio, blogio ir beviltiškumo. Jo akys perbėgo gatvę nuo pradžios iki galo. Bet ne tiek. Miestas atrodė kaip subombarduotos kokios nors kitos šalies liekanos po ką tik praūžusio baisaus karo. Jam kilo didelis noras kuo greičiau grįžti į Eskambijos apygardą. Ten yra neteisingų ir blogų dalykų, pagalvojo, bet ten jie pažįstami.

– Jėzau, – pasakė Kovartas, pertraukdamas policininko mintis. – Tas vyrukas gal jau mirė.

Bet vos ištarė šiuos žodžius, visi pamatė, kaip sumuštasis vyras pajudėjo, atsistojo ir nušlubavo į kitą skersgatvį.

Šeifer, trokšdama būti bet kur, tik ne čia, vėl užvedė automobilį ir trečią kartą pravežė juos pro tą vietą, kur pametė Vilkoksą.

– Nieko, – tarė ji.

– Na gerai, – šiurkščiai pasakė Braunas, – mes gaištam laiką. Važiuokim į Fergiusono butą.

Visas pastatas buvo tamsus, kai jie privažiavo, ant šaligatvio nebuvo nė gyvos dvasios. Automobiliui vos spėjus sustoti, Braunas iššoko ir greitai užlėkė laiptais prie lauko durų. Kovartas paspartino žingsnį, kad jį pasivytų. Šeifer ėjo iš paskos, bet šūktelėjo:

– Antras aukštas, pirmos durys.

– Ką darom? – paklausė Kovartas.

Jam niekas neatsakė.

Didžiojo detektyvo žingsniai, aidintys mažoje laiptinėje, priminė staigius automato šūvius. Po akimirkos jis sustojo prieš Fergiusono butą, iš po skverno išsitraukė didžiulį revolverį. Atsistojo šonu, sugniaužė kumštį ir pustuzinį kartų trenkė į šarvuotas duris.

– Policija! Atidaryk duris!

Jis vėl pabeldė, atkakliai drebindamas visą sieną.

– Fergiusonai! Atidaryk duris!

Liovėsi. Juos apgaubė tyla. Kovartas pastebėjo, kad Šeifer stovi šalia jo, išsitraukusi ginklą, laikydama jį prieš save, greitai kvėpuodama. Jis atsirėmė nugara į sieną, bet nepasijuto saugesnis.

Braunas vėl puolė duris. Jo smūgiai aidėjo koridoriuje.

– Po velnių, policija! Atidaryk!

Viduje buvo tylu. Jis pasisuko į Šeifer.

– Ar esate tikra...

– Tai jo butas, – pasakė ji pro sukąstus dantis.

– Kur, po velnių...

Visi trys už nugaros išgirdo krebždėjimą. Kovartas sustingo iš baimės. Šeifer pasisuko ir atkišo pistoletą šaukdama:

– Stot! Policija!

Braunas nuskubėjo į priekį.

Laiptų apačioje Kovartas pamatė apkūnią juodaodę moterį, apsisiautusią nušiurusiu žydru chalatu ir apsiavusią rožinėmis šlepetėmis. Ji buvo atsirėmusi į aliumininį ramentą ir purtė galvą. Ant galvos užsimaukšlinusi permatomą plastikinę kepuraitę, su spalvotais suktukais plaukuose. Ji atrodė gana juokingai – tai išsklaidė susikaupusią įtampą, sumažino baimę. Jis staiga pasijuto taip, lyg jie trys – su ginklais, rimtais veidais – atrodytų dar absurdiškiau.

– Ko keliat triukšmą? Ateinat čia ir bandot prikelti numirėlius – taip garsiai ir triukšmingai, kaip dar nesu girdėjusi. Čia ne koks narkotikų lizdas, knibždantis narkomanų. Čia gyvena dirbantys žmonės. Jie eina į darbą ir turi naktį išsimiegoti. Ponas policininke, ką čia darote, lyg kūju daužydamas tas duris?

Tenis Braunas žvelgė žemyn į moterį. Andrėja Šeifer praėjo pro jį.

– Ponia Vašington? Ar atsimenat mane, buvom susitikę prieš kelias dienas. Detektyvė Šeifer. Iš Floridos. Mes vėl ieškome Fergiusono. Čia leitenantas Braunas ir ponas Kovartas. Ar matėte jį?

– Jis iš čia išėjo prieš jums ateinant.

– Žinau, netrukus po šešių, mačiau, kaip išėjo.

– Ne. Paskui jis grįžo. Ir vėl išėjo, maždaug dešimtą. Mačiau pro savo langą.

– Kur jis nuėjo? – griežtai paklausė Tenis Braunas.

Moteris rūsčiai pažiūrėjo į jį.

– Iš kur galiu žinoti? Nešėsi kelis maišus. Tiesiog išėjo. Ir viskas. Nesustojo pasisveikinti ar atsisveikinti. Tiesiog ėjo ir išėjo. Gal kada grįš. Nežinau. Aš jo nieko neklausiau. Tik išgirdau, kad jis ten viršuje krapštosi. Paskui išėjo pro duris nesigręžiodamas.

Ji žengė žingsnį atgal.

– Dabar gal leisit žmonėms išsimiegoti.

– Ne, – iškart atšovė Tenis Braunas. – Man reikia įeiti vidun.

Jis mostelėjo revolveriu į buto duris.

– Negaliu to padaryti, – pasakė moteris.

– Man reikia įeiti, – pakartojo jis.

– Turite orderį? – paklausė ji ironiškai.

– Man nereikia to prakeikto orderio, – atkirto jis. Jo akys degė iš pykčio.

Ji dvejojo, svarstė.

– Nenoriu rūpesčių, – pasakė.

– Jei nepaimsit rakto ir neatrakinsit tų durų, tai jus užgrius daugiau rūpesčių nei galit įsivaizduoti, – tarė Braunas.

Moteris tebedvejojo, galiausiai apsisuko ir linktelėjo.

Pasirodė jos vyras, kuris buvo pasislėpęs. Jis nešėsi žvangantį raktų ryšulį. Vilkėjo seną viršutinę pižamos dalį ir sunešiotas chaki spalvos kelnes. Kojas buvo įsispyręs į neužrištus batus. Plonomis kojomis jis greit lipo laiptais į viršų.

– Neturėčiau to daryti, – tarė piktai dėbtelėjęs į Brauną. Praėjo pro jį ir atsistojo priešais buto duris. – Neturėčiau to daryti, – pakartojo.

Jis pradėjo kaišioti į duris raktus. Po trijų bandymų jos atsivėrė.

– Turėtumėt turėti orderį, – pasakė jis. Nekreipdamas dėmesio į jo žodžius, Tenis Braunas iškart prasispraudė pro jį. Ant sienos atrado šviesos jungiklį ir greitai perėjo per kambarius išsitraukęs ginklą, patikrino vonią ir tualetą, kad įsitikintų, jog jie – vieni.

– Tuščia, – tarė. Tie žodžiai tiksliai atitiko jausmą, tūnantį jo sieloje. Tuščia ir šalta kaip kape. Jis dairėsi po tylų kambarį, žinodamas, kas atsitiko, bet nenorėdamas pripažinti, kad dėl jo toks monstras vaikšto laisvėje. Jis nuėjo per mažąjį butą prie stalo, kur kažkada sėdėjo Fergiusonas. Studentas, pagalvojo. Visokie popieriai netvarkingai mėtėsi ant grindų. Paspyrė juos ir pakėlęs akis pamatė, kad po kambarį žvalgosi Metjus Kovartas.

– Dingęs, – pasakė Kovartas. Jo balsas buvo prislėgtas, tylus.

Reporteris giliai įkvėpė. Jis tikėjosi, kad Fergiusonas bus čia, tyčiosis iš jų, tikėdamas, kad visuomet bus vienu žingsniu juos aplenkęs. Dabar nebeliko laiko. Jis pajuto, kaip straipsnis, kurį ketino rašyti, slysta jam iš rankų. Jokio laiko. Jis pabėgo ir galės laisvai daryti, ką panorėjęs. Reporteris mintyse perbėgo vieną žmogžudystę po kitos. Jis neįsivaizdavo, ką ketina daryti Fergiusonas, ar jo vaikas pavojuje, ar ne. Arba koks nors kitas vaikas. Niekas nėra saugus. Jis pažiūrėjo į Tenį Brauną ir suprato, kad detektyvas dabar galvoja lygiai tą patį.

Naktis greitai artėjo link aušros, bet ji nežadėjo išsklaidyti nusileidusios ant jų tamsos.

DVIDEŠIMT PENKTAS SKYRIUS

Prarastas laikas

Dėl nuovargio ir biurokratijos jie prarado daug laiko.

Tenis Braunas jautėsi įkalintas procedūrų ir baimės. Kai pamatė, kad Fergiusono butas tuščias, apie Vilkokso dingimą norėjo pranešti vietos policijai, bet kartu jautė, kad kiekviena praeinanti sekundė jį atitolina nuo tikslo. Jis ir Šeifer likusią nakties dalį praleido su pora Niuarko detektyvų, kurie nesuprato, kodėl du detektyvai atvyko iš dviejų skirtingų Floridos apygardų apklausti žmogaus, kuris šiuo metu neįtariamas jokiais nusikaltimais. Policininkai nuobodžiaudami klausėsi jos pasakojimo apie stebėjimą, kurį ji su Vilkoksu surengė, ir buvo nustebę išgirdę, kad Vilkoksas išbėgo paskui Fergiusoną į tamsias pavojingas gatves. Jiems atrodė, kad Vilkoksas gavo tai, ko nusipelnė, – jie nesuprato, kaip žmogus, būdamas toli nuo savo jurisdikcijos, toli nuo pažįstamų vietų, vedamas pykčio gali persekioti tą vyrą tokioje vietoje, kuri tikrai atrodė esanti ne Jungtinių Valstijų dalis – ji gyveno svetimos šalies gyvenimą, turėjo savo taisykles, įstatymus ir elgesio normas. Tenis Braunas, išgirdęs tą nuomonę, pasišiaušė, palaikė juos rasistais, nors logikos požiūriu jie buvo teisūs. Šeifer stebėjosi jų beširdiškumu. Ji kelis kartus sau pažadėjo, kad, nesvarbu, kaip blogai jai būtų policijoje, ji niekada nenusileisianti iki jų lygio.

Daug laiko susigaišo, kol ji vežė juos į tą vietą, kur paskutinį kartą matė Vilkoksą, ir rodė kelią, kuriuo bandė jo ieškoti. Paskui visi sugrįžo į Fergiusono butą – ten jis dar nebuvo pasirodęs. Tačiau abu auksinio ženkliuko nešiotojai sakė nemanantys, kad jis paliko miestą.

Prieš pat aušrą policininkai pasakė Braunui, kad išsiųs Vilkokso aprašymą visiems pareigūnams ir paskirs būrį apieškoti gatvių. Tačiau paprašė Brauno susisiekti su savo nuovada, lyg Vilkoksas būtų galėjęs staiga atsidurti Eskambijos apygardoje.

Kovartas visą naktį praleido motelio kambaryje, laukdamas sugrįžtant detektyvų. Jis nežinojo, ar kas nors gresia jam ar jo dukrai, bet buvo įsitikinęs, kad sulig kiekviena minute jo padėtis blogėja, o pagrindinis jo ginklas – laikraščio straipsnis – vis labiau tolsta. Joks straipsnis neturės poveikio, nebent jis sužinotų, kur Fergiusonas. Straipsnis turėjo užgriūti Fergiusoną, šis turėjo būti apipiltas klausimais, įklimpti pasiaiškinimuose. Tai buvo vienintelis būdas Kovartui laimėti laiko, kurio jam reikia apsisaugoti. Fergiusonas, laisvai vaikščiojantis po pasaulį, buvo nuolatinis nematomas pavojus. Kovartas žinojo, kad prieš bent vieną žodį laikraštyje jis turi vėl surasti Fergiusoną.

Jis žvelgė į savo rankinį laikrodį ir matė, kaip sekundžių rodyklė ryja minutę po minutės – tai jam priminė laikrodį mirtininkų kameroje.

Dabar pradedi po truputį suprasti...

Jis suprato, kad nebegali ilgiau delsti. Nekreipdamas dėmesio į neabejotinai gąsdinantį skambučio vidury nakties poveikį, pakėlė telefono ragelį ir surinko savo buvusios žmonos telefono numerį.

Šis dukart suskambėjo, tada išgirdo jos naujojo vyro balsą – atsiliepdamas jis kažką sumurmėjo.

– Tomai. Čia Metas Kovartas. Atsiprašau, kad trukdau, bet turiu problemą...

– Metai? Jėzau... Ar žinai, kiek valandų? Jėzau Marija, man ryte reikia būti teisme. Kas, po velnių, atsitiko?

Tada jis išgirdo prie telefono artėjant savo buvusios žmonos balsą. Nesuprato, ką ji pasakė, bet išgirdo jo atsakymą:

– Tavo buvęs vyras. Spėju, kad jam iškilo kažkokių neatidėliotinų problemų.

Buvo trumpa tyla, tada jis išgirdo abu balsus kitame laido gale.

– Nagi, Meti, kas, po galais, atsitiko?

Jo balso tonas buvo kaip teisininko – suirzęs, įsakmus. Kovartui nespėjus atsakyti, vyras pridūrė:

– Vajėzau, kūdikis atsibudo. Šūdas.

Metjus Kovartas pasigailėjo iš anksto nesugalvojęs, ką sakys.

– Manau, Bekei gresia pavojus, – ištarė.

Kelias akimirkas tvyrojo tyla, paskui jie abu paklausė iš karto.

– Koks pavojus? Meti, apie ką kalbi? – pasakė jo buvusi žmona.

– Tas vyras, apie kurį rašiau. Kuris sėdėjo mirtininkų kameroje. Jis man grasino. Jis žino, kur jūs gyvenate.

Trumpa pauzė, tada Tomas tarė:

– Bet kodėl? Juk rašei, kad jis nieko nenužudė.

– Gali būti, kad aš suklydau.

– Bet kodėl Bekė?

– Nes jis nori, kad nieko daugiau nerašyčiau.

– Paklausyk, Metai, ką tiksliai pasakė tas vyras? Reikia tai išsiaiškinti. Ką jis pagrasino padaryti?

– Nežinau. Ne visai nežinau, tiesiog viskas taip... – jis suvokė savo žodžių nerealumą.

– Metai, po galais. Paskambini vidury nakties ir...

Teisininką pertraukė žmona:

– Meti, ar tai rimta? Ar tai tikra grėsmė?

– Sende, norėčiau galėti pasakyti, kas tikra, o kas – ne. Viskas, ką žinau – tai, kad šitas žmogus pavojingas ir aš nežinau, kur jis dabar, turėjau ką nors daryti, todėl nusprendžiau paskambinti.

– Bet Metai, – pertraukė teisininkas. – Mums reikia žinoti kokias nors detales. Man reikia bent suprasti, ką visa tai reiškia.

Metjus Kovartas staiga supyko.

– Ne, po velnių, tau to nereikia. Tau nereikia žinoti jokio kito prakeikto dalyko, išskyrus tai, kad Bekei gali grėsti pavojus. Tik tai, kad yra vienas labai pavojingas vyras, kuris žino, kur jūs gyvenate, ir bandys mane paveikti per Bekę. Supratai? Ar viską supratai? Tai viskas, ką tau reikia žinoti. Sende, susikrauk prakeiktą krepšį ir su Beke kur nors išvažiuok. Į kokią saugią vietą. Pavyzdžiui, į Mičiganą, pas tavo tetą. Padaryk tai dabar. Pirmu rytiniu skrydžiu. Tiesiog išvažiuok, kol aš viską sutvarkysiu. Aš tikrai viską sutvarkysiu, pažadu. Bet galėsiu tai padaryti tik žinodamas, kad Bekė saugioje vietoje, kur jis negalės jos pasiekti. Išvažiuok dabar. Ar supratai? Neverta rizikuoti.

Akimirką stojo tyla, pagaliau jo buvusi žmona atsakė:

– Gerai.

Jos vyras iškart įsikišo:

– Sende! Jėzau, mes nežinom...

– Mes greit sužinosim, – pasakė ji. – Meti, ar tu man paskambinsi? Ar paskambinsi Tomui ir viską paaiškinsi? Iškart, kai tik galėsi?

– Būtinai.

– Jėzau, – pasakė jos naujasis vyras. Ir pridūrė: – Meti, tikiuosi, tai ne kokia nors nesąmonė... – jis nutilo, paskui tarė: – Tiesą sakant, tikiuosi, kad yra būtent taip. Tikiuosi, kad visa tai tik kvailas nesusipratimas. Ir kai tu man paskambinsi su tuo savo prakeiktu pasiaiškinimu, tikiuosi, jis bus geras. Nesuprantu, kodėl tiesiog nepaskambini policijai ar nepasisamdai kokio privataus seklio...

– Nes prakeikta policija dėl to grasinimo nieko negali padaryti! Jie nieko negali padaryti tol, kol kas nors neatsitinka! Ji nebus saugi, net jei pasamdysi suknistą Nacionalinę gvardiją, kad ją apsaugotų. Turite ją išvežti kur nors, kur tas vyras jos neras.

– O kaip Bekė? – paklausė jo buvusi žmona. – Tai mirtinai ją išgąsdins.

– Žinau, – atsakė Kovartas. Jo galvoje lyg dūmai tvyrojo neviltis ir bejėgiškumas. – Bet alternatyva kur kas blogesnė.

– Tas žmogus... – pradėjo advokatas.

– Tas žmogus – žudikas, – pro sukąstus dantis sušnypštė Kovartas.

Teisininkas patylėjo, paskui atsiduso.

– Gerai. Jos išskris pirmu lėktuvu. Gerai? Aš liksiu čia. Tas vyrukas apie mane nieko nesakė, tiesa?

– Ne.

– Gerai. Puiku.

Kambaryje vėl stojo tyla, tada Kovartas tyliai pridūrė:

– Sende?

– Ką, Meti?

– Padėjusi ragelį nepagalvok, kad visa tai juokinga ir neprivalai nieko daryti, – tarė ramiai, lėtai. – Išvažiuok tuoj pat. Saugok Bekę. Nieko negalėsiu daryti, jei nebūsiu tikras, kad ji saugi. Ar pažadi?

– Suprantu.

– Pažadi?

– Taip.

– Ačiū, – pasakė jis. Jo sieloje rungėsi palengvėjimas ir įtampa. – Aš paskambinsiu ir pasakysiu visas smulkmenas, kai tik jas žinosiu.

Naujasis Sendės vyras pritariamai sumurmėjo. Kovartas atsargiai padėjo telefono ragelį, lyg jis būtų trapus, ir lėtai atsirėmė į motelio lovos atkaltę. Jis jautėsi kartu ir geriau, ir blogiau.

Kai Braunas ir Šeifer sugrįžo į motelio kambarį, atrodė, kad jų pečius būtų prislėgusi neviltis, o jie patys pasiekę nuovargio viršūnę. Kovartas paklausė:

– Ar pavyko ką nors padaryti?

Šeifer atsakė už juos abu:

– Vietiniai policininkai mano, kad mes pamišę. O jei nepamišę, tai mažų mažiausiai nekompetentingi. Bet labiausiai panašu, kad jiems tiesiog nerūpi. Gal būtų kitaip, jei manytų, kad jiems iš to bus naudos. Bet jie taip nemano.

Kovartas linktelėjo.

– Kokia mūsų padėtis?

Braunas ramiai atsakė:

– Mes ieškome vyro, kuris tikrai yra dėl kažko kaltas, viskuo įtariamas, bet nėra palikęs jokių įkalčių, – jis tyliai nusijuokė, – Jėzau, tik paklausykit manęs. Turėjau tapti žurnalistu, kaip tu, Kovartai.

– Kiek, – paklausė Šeifer, nubraukdama nuo kaktos plaukus, pasisukdama į du vyrus. – Pirmoji ta, apie kurią parašėt...

Abu vyrai tylėjo ir slėpė savo baimę.

– Kiek? – vėl pareikalavo ji. – Kas atsitiko? Manot, atsitiks kas nors bloga, jei pasidalysite su manimi šia informacija? Ar galėtų būti blogiau nei dabar.

– Džoanė Šraiver, – atsakė Kovartas, – buvo pirma. Pirma, apie kurią žinome. Tada dvylikametė mergaitė iš Perino, kuri pradingo...

– Perino? – pasakė Šeifer, – nenuostabu, kad jis...

– Nenuostabu, kad kas? – paklausė Kovartas.

– Tai buvo jo pirmas man užduotas klausimas. Kai su juo susitikau. Jis norėjo būti tikras, kad aš tiriu Monro apygardos bylą. Buvo susirūpinęs, kur yra riba tarp Deido ir Monro apygardų. O kai įsitikino, nusiramino.

– Šūdas, – sušnabždėjo Kovartas.

– Mes nieko tikro apie ją nežinom, – įsiterpė Braunas. – Visa tai spėliojimai...

Kovartas purtydamas galvą atsistojo. Jis nuėjo prie savo apsiausto ir išsitraukė lapus su informacija, kurią išsispausdinęs dabar turėjo. Padavė Braunui, šis greitai juos perskaitė.

– Kas ten? – paklausė Šeifer.

– Nieko, – atsakė Braunas, bet jo balse pasigirdo nusivylimo gaidelė. Jis sudėjo lapus į krūvą ir grąžino Kovartui. – Tai jis ten buvo?

– Jis ten buvo.

– Bet vis tiek neturime jokių įkalčių.

– Norėjot pasakyti, jokio lavono. Nors, sprendžiant iš to, ką ji pasakė, spėju, kad mergaitės kūnas kur nors pelkėje, netoli apygardos ribos.

– Taip, – Kovartas atsisuko į Šeifer. – Du. Kol kas du...

– Trys, – tyliai pridūrė Braunas. – Maža mergaitė iš Itonvilio. Dingo prieš kelis mėnesius.

Kovartas nustebęs pažvelgė į policininką.

– Nesakėte... – pradėjo jis.

Braunas gūžtelėjo pečiais.

Drebančiomis iš pykčio rankomis Kovartas pakėlė savo užrašus.

– Jis buvo Itonvilyje maždaug prieš šešis mėnesius. Išganytojo Kristaus presbiterionų bažnyčioje. Sakė tą savo kalbą apie Jėzų. Ar tada jis ir...

– Ne, kiek vėliau.

– Prakeikimas, – vėl pasakė Kovartas.

– Jis ten sugrįžo. Jis ten tikriausiai sugrįžo, kai įsitikino, kad niekas jo neseka.

– Tikriausiai. Bet kaip tai įrodysim?

– Aš tai įrodysiu.

– Puiku. Kodėl man to nepasakėt?

Kovarto balsas lūžinėjo iš pykčio.

Braunas atsakė tokiu pačiu įtūžiu:

– Pasakyti jums? O ką būtumėt daręs? Parašęs į laikraštį, prieš man ką nors darant su ta byla? Prieš man patikrinant kiekvieną mažą juodaodžių miestelį Floridoje? Norėjot, kad viską jums pasakyčiau, o jūs galėtumėt tai papasakoti pasauliui ir išgelbėti savo reputaciją?

– Ką nors daryti su šia byla? Kiek žmonių mirs, kol bent truputį pasistūmėsit į priekį? Jei *išvis* kiek nors pasistūmėsit!

– O ką pasieksit, įdėdamas į laikraštį straipsnį?

– Tai padėtų. Aš jį išrūkyčiau iš jo landynės.

– Labiau panašu, kad įspėtumėte, ir jis pasidarytų atsargesnis.

– Ne. Visi kiti būtų įspėti...

– Taip, ir jis pakeistų savo braižą, o tada nebegalėtume jo įkišti į jokį pasaulio teismą.

Abu vyrai, pašokę ant kojų, stovėjo įsmeigę žvilgsnius vienas kitam į akis, pasiruošę paleisti į darbą kumščius. Šeifer, ištiesusi ranką, juos išskyrė.

– Gal pamišote? – paklausė ji garsiai. – Ar visai išprotėjote? Nepasidalijote informacija? Kokia prasmė laikyti paslaptis?

Kovartas žvilgtelėjo į ją ir papurtė galvą.

– Visa esmė ta, kad niekas niekada nieko nesako. Ypač tiesos.

– Kiek žmonių mirė vien dėl to, kad... – pradėjo ji sakyti, bet nutilo. Suprato, kad pati turi informacijos, kuria nenorėjo pasidalyti. Tačiau Kovartas tai pastebėjo.

– Ką jūs slepiate, detektyve? Ką žinote ir nenorite mums pasakyti?

Ji suprato, kad neturi jokio pasirinkimo.

– Salivano tėvai, – tarė ji. – Fergiusonas sakė tiesą. Jis jų nenužudė.

– Ką?

Ji papasakojo viską, ką jai buvo sakęs Maiklas Vaisas – apie Bibliją, kalėjimo sargybinį, jo brolį.

Kovartas atrodė nustebęs, papurtė galvą.

– Rodžersas, – pasakė jis. – Kas galėjo pagalvoti.

Tai neatrodė neįmanoma. Rodžersas tikrai buvo susijęs su visais Starke vykstančiais dalykais. Jam tai būtų buvę paprasčiausia, bet vis tiek...

– Vieno dalyko nesuprantu, – tarė Kovartas. – Jeigu kaltas Rodžersas, kodėl Salivanas praleido tiek laiko, įrodinėdamas

man, kad kaltas Fergiusonas, bet po to vis tiek parašė Rodžerso vardą toje Biblijoje?

Braunas gūžtelėjo pečiais.

– Tai geriausias būdas įsitikinti, kad kuris nors išsisuks nuo kaltinimų. Daugiau nei vienas įtariamasis. Pasakė tau vieną dalyką. Kelis kitus įkalčius nukreipė visiškai kita kryptimi. Tik palauk, kol koks advokatas juos iškapstys. Bet labiausiai panašu, jog jis tai padarė todėl, kad buvo tikrai nesveikas, Kovartai. Nesveikas ir kupinas blogio. Tai tiesiog buvo būdas nusitempti į tą pragarą, kur jis pateks, visus – tave, Fergiusoną, Rodžersą... ir tris policininkus, kurių net nepažinojo.

Visi akimirką tylėjo ir mąstė.

– Gal Rodžersas ir kaltas, o gal ir ne, – tarė Kovartas. – Dabar senasis gerasis Salis pragare tikriausiai juokiasi iki ašarų, – jis vėl papurtė galvą. – Ką visa tai galėtų reikšti?

– Tai reiškia, kad metas užmiršti Salivaną, – prakalbo Šeifer. – Pamiršti jo protinius žaidimus. Reikia rūpintis Fergiusonu ir jo aukomis. Manote, kad jų buvo trys?

– Jis septynis kartus važiavo į pietus. Tiesą sakant, mes žinome tik apie septynis kartus.

– Septynis?

Kovartas pasiduodamas pakėlė rankas.

– Mes nežinome, kurie kartai buvo skirti apsižvalgyti, o kurie – veikti. Mes tik žinome – Jėzau – mes *spėjame*, kad jis nužudė tris mažas mergaites. Vieną baltaodę. Dvi juodaodes. Ir Briusą Vilkoksą.

– Keturi, – tarė ji tyliai.

– Keturi, – garsiai išrėžė Tenis Braunas. Jis atsistojo, lyg norėdamas parodyti, kad nėra pavargęs, ir pradėjo žingsniuoti kambaryje kaip kalinys kameroje. – Ar nematote, ką jis daro? – paklausė jis staiga.

– Ką?

Brauno balsas virpėjo iš įtampos. Jis pažvelgė į jaunąją detektyvę.

– Ką mes visuomet darome? Įvykdomas nusikaltimas ir mūsų pirma prielaida būna ta, kad, nors jis ir išskirtinis, vis tiek bus galima sutalpinti į aiškią, tiksliai apibrėžtą kategoriją. Galų gale mes sužinome, kad panašių nusikaltimų yra šimtų šimtai. Taip mus išmokė, to mes ir tikimės. Todėl einame apklausti įprastų įtariamųjų. Tų pačių įtariamųjų, kurie devyniasdešimt devynis procentus kartų yra kalti. Mes apžiūrime viską nusikaltimo vietoje ir tikimės, kad aptiksime ką nors – lašelį kraujo, plauką, gabalą drabužio – bet ką, kas mus nuves tiesiai pas vieną žmogų iš to trumpo sąrašo. Mes tai darome, nes kita išeitis pernelyg bauginanti: iš tikrųjų kaltas kas nors, visiškai nesusijęs su niekuo kitu, tik su tuo nužudymu. Kas nors, ko tu nepažįsti, ko niekas nepažįsta, kas gali būti už šimto ar tūkstančio kilometrų nuo nusikaltimo vietos. Ir daro tai dėl priežasčių, kurios tokios iškreiptos, kad negali jų net nuspėti, juo labiau suprasti. Nes jei taip yra, išspręsti tą bylą turi vieną šansą iš milijono, gal net ne tiek. Todėl mes ir nuėjom pas Fergiusoną pirmiausia, kai buvo nužudyta Džoanė. Nes mes turėjom ištirti nusikaltimą, o jis buvo mūsų trumpajame sąraše...

Braunas pažiūrėjo į Šeifer, tada į Kovartą.

– Bet dabar, kaip matome, jis visa tai suprato, – detektyvas palinko į priekį ir, pabrėždamas savo tariamus žodžius, trenkė kumščiu į ranką. – Jis suprato, kad atstumas gali jį apsaugoti – kad, kai jis atvažiuoja į kokį mažą miestelį, norėdamas ką nors nužudyti, niekas neturėtų jo pažinti. Niekas į jį nekreips dėmesio. Ir niekas gerai neprisimins jo veido, jei jis pagriebs savo auką. O ką pagriebia? Jis suprato, kas atsitinka, kai pagrobi mažas baltąsias mergaites. Todėl dabar važiuoja ten, kur policija nėra tokia patyrusi, kur spauda ne tokia visažinė, ir pasigriebia sau mažą juodaodę mergaitę, nes tai tikrai nepritrauks visų dėmesio, tikrai ne tiek, kiek pritraukė Džoanės Šraiver dingimas. Todėl jis ima ir daro šiuos dalykus, tada sugrįžta čia ir toliau eina į paskaitas, o jo niekas neieško. Niekas. – Braunas patylėjo ir pridūrė: – Dabar jau niekas, išskyrus mus tris.

– Ir Vilkoksą? – paklausė Kovartas.

Braunas giliai įkvėpė.

– Jis negyvas, – atsakė paprastai.

– Mes to nežinom, – tarė Šeifer. Ta mintis jai atrodė neįmanoma. Ji žinojo, kad tai tiesa, bet vis tiek negalėjo jos girdėti.

– Negyvas, – tęsė Braunas, kalbėdamas vis greičiau. – Kur nors netoliese. Todėl Fergiusonas ir bėga. Tai pirmoji taisyklė. Žudyk atsargiai. Žudyk slaptai. Išnaudok atstumus. Tai tokia velniškai paprasta formulė, – jis žiūrėjo į jaunąją detektyvę. – Jam buvo galas, vos tik pametėte jį iš akių.

– Neturėjote jo palikti, – pasakė Kovartas.

Ji pasišiaušusi atsisuko į jį.

– Aš jo nepalikau! Jis pabėgo nuo manęs. Aš bandžiau jį sustabdyti. Po galais, aš neprivalau šito klausytis! Aš net neprivalau čia būti!

– Kurgi ne, privalot, – pasakė Kovartas. – Ar nesuprantate, detektyve? Laisvėje vaikšto tikrai blogas žmogus. Jis laisvėje dėl daugelio dalykų – atsitiktinumų, neteisingų nuosprendžių, klaidų, nelaimių ir panašiai. Bet galų gale, viską sudėjus, paaiškėja, kad jis jį paleido... – Kovartas bakstelėjo į Tenio Brauno pusę, – ...ir aš jį paleidau... – jis smiliumi dūrė sau į krūtinę, tada atsuko jį kaip pistoletą į Šeifer, – ...o dabar ir jūs jį paleidot. Štai taip.

Jis giliai įkvėpė.

– Tiesą sakant, tik vienas iš mūsų sugebėjo jį pasivyti. Vilkoksas. O dabar...

– Jis miręs, – dar kartą pasakė Braunas. Atsistojo kambario viduryje, suspaudė pirštus į kumščius, paskui lėtai juos atleido. – Ir mes vieninteliai žmonės, kurie iš tikro jo ieško, – jis bedė pirštu į ją. – Jūs taip pat privalote tai daryti.

Ji staiga pasijuto apsvaigusi, lyg motelio grindys būtų susiūbavusios kaip patėvio žvejybos laivo denis. Bet žinojo, kad jų žodžiai teisingi. Jie visi privirė košės. Dabar atėjo laikas ją srėbti.

Vilkoksas ir kelios mažos mergaitės, tarė ji sau.

Šiedu net neįsivaizduoja, pagalvojo Šeifer. Jie nežino, kaip jautiesi, kai esi prispaustas prie žemės ir užpultas, kai žinai, kad gali tuoj mirti, bet nieko negali padaryti. Ji įsivaizdavo paskutines tų mergaičių gyvenimo minutes – šis suvokimas jai atėmė žadą ir atgaivino ryžtą.

– Bet pirma reikia jį surasti, – pasakė ji. – Ar kas nors turi minčių, kaip tai padaryti?

– Florida, – lėtai pasakė Kovartas. – Manau, jis sugrįš į Floridą. Ten jis viską pažįsta. Ten manys esąs saugiausias. Man regis, jis turi du rūpesčius. Nerimauja, kad jo ieškau arba aš, arba detektyvas Braunas. Nemanau, kad jis ir jus kaip nors susiejo su visu tuo. Ar jis matė jus su Vilkoksu?

– Nemanau.

– Na, tai jau privalumas.

Kovartas atsisuko į Brauną. Jo galva buvo pilna to, ką buvo sakęs Bleiras Salivanas – *turi būti laisvas žmogus, kad būtum geras žudikas, Kovartai.* Fergiusonas tai žino, suvokė reporteris. Todėl pasakė:

– Bet mudu, na, tai visai kas kita. Jam reikia žinoti, kad mumis atsikratė. Tada jis galės grįžti prie to, ką darė anksčiau, neprivalėdamas nuolat dairytis, ar kas jo neseka.

– O kaip jis ketina tai padaryti?

Reporteris lėtai įkvėpė.

– Anądien. Kai su juo susitikau. Jis grąsino mano dukrai. Jis žino, kur ji Tampoje gyvena su savo motina.

Tenis Braunas pradėjo kažką sakyti, bet nutilo.

– Štai kodėl...

– Papasakokite man apie jo grasinimą, – pareikalavo detektyvas.

– Jis tiesiog pasakė žinantis, kur ji gyvena. Nesakė, ką darys. Tik tiek, kad viską apie ją žino ir kad tai mane turi sustabdyti nuo bet kokio straipsnio rašymo. Ypač straipsnio, pilno nepatvirtintų spėjimų.

– Ar tai jus sustabdys?

– O ką darytumėt jūs? – piktai paklausė reporteris.

– Manot, kad dabar jis ten nuvyko? Į Tampą? Į...

– Jis išpjaus man širdį. Jis taip sakė.

– Taip ir manote?

Kovartas papurtė galvą.

– Ne. Manau, jis galvoja mane visiškai supančiojęs. Kad neturi nieko daryti, norėdamas mane užčiaupti.

Tenis Braunas įdėmiai pažiūrėjo į jį.

– Aš irgi turiu dukterų, – pasakė jis. – Ar jis joms grasino ką nors padaryti?

Kovartas pajuto šleikštulį.

– Ne. Jis jų neminėjo.

– Jis tikrai žino, kur jos gyvena, Kovartai. Visi Pačiuloje žino, kur aš gyvenu.

– Jis nieko nesakė.

– Ar jis žinojo, kad aš lauke, kai jums grasino? Ar jis žinojo, kad laukiu netoliese?

– Nežinau.

– Kodėl jis jų nepaminėjo, Kovartai? Ar toks pat grasinimas nebūtų suveikęs ir prieš mane?

Kovartas papurtė galvą.

– Ne. Jis žino, kad jūsų tai nesustabdytų.

Braunas linktelėjo.

– Bent tai supratot. Nagi, reporteri, kaip jis su manimi susitvarkys? Jei aš vienintelis jam likęs rūpestis, kaip jis atsikratys manęs?

Kovartas įtemptai galvojo. Į galvą atėjo viena galimybė, todėl jis greitai ją išsakė:

– Turbūt jis nori jums padaryti tą patį, ką Vilkoksui. Įvilioti į spąstus, o tada... – jis nutilo. – Gal aš klystu. Gal jis pagalvojo, kad jam geriausia tiesiog pabėgti. Į Bostoną, Čikagą, Los Andželą. Kokį nors miestą su dideliais gyvenamaisiais kvartalais. Kur galėtų pradingti ir, jei turės kantrybės, po kiek laiko vėl pradėti viską iš naujo.

– Manote, jis turi tiek kantrybės? – paklausė Šeifer.

Kovartas papurtė galvą.

– Ne. Net nemanau, kad jam reikia kantriai laukti. Kol kas jis laimėjo kiekviename žingsnyje. Jis arogantiškas, jam sekasi ir jis nemano, kad kada nors sugausime. Net jei ir sugausime, nieko negalėsime padaryti. Jis mus nugalėjo anksčiau. Turbūt mano, kad jam ir vėl pavyks.

– Tai reiškia, kad yra tik viena vieta, kur jis gali važiuoti, – pratarė Tenis Braunas. Pažvelgė į juos. – Tik viena vieta. Ten, kur viskas prasidėjo.

– Į Pačiulą, – pasakė Kovartas.

– Pačiula, – sutiko detektyvas. Ten jo namai. Ten ir mano namai. Vieta, kur jis jaučiasi saugus. Net jei ten visi jo nekenčia, jis vis tiek gali saugiai ir patogiai gyventi. Gera vieta pradėti darbus arba užbaigti. Todėl manau, kad jis išvyko į Pačiulą.

Kovartas linktelėjo ir pamojo į telefoną.

– Paskambinkit. Liepkit apsupti jo senelės namus. Pasakykit, kad jį suimtų.

Braunas dvejojo, paskui apsisprendė ir priėjo prie telefono. Jis greitai surinko numerį ir palaukė, kol jį sujungs. Po akimirkos tarė:

– Dispečerinė? Čia leitenantas Braunas. Sujunkite mane su budėtoju.

Patylėjęs vėl prakalbo:

– Rendi? Čia Tenis Braunas. Klausyk, man reikia tavo pagalbos. Svarbus reikalas. Dabar nenoriu aiškinti smulkmenų, bet man reikėtų, kad kai ką padarytum. Noriu, kad lieptum dviem patruliams praleisti dieną priešais vidurinę mokyklą. Ir noriu dar vienos mašinos prieš savo namus. Noriu, kad tas, ką ten nusiųsite, pasakytų mano tėvui, jog greitai grįšiu ir jam viską paaiškinsiu, gerai? – detektyvas tylėjo klausydamasis. – Ne. Ne. Tiesiog padaryk, ko prašau, gerai? Aš atsilyginsiu. Ne, nesirūpink dėl mano tėvo. Jis gali savimi pasirūpinti. Aš nerimauju

dėl savo dukrų... – jis vėl klausėsi, paskui pridūrė: – Ne, nieko konkretaus. Kai grįšiu, sutvarkysiu visus popierius. Šiandien, jei pavyks. Bet tikriausiai rytoj. Ką jiems stebėti? Bet ką, ko neturėtų ten būti. Supratai? Bet ką.

Jis padėjo ragelį.

– Nepasakei jiems apie Fergiusoną, – nustebęs tarė Kovartas. – Tu jiems iš viso nieko nepasakei.

– Aš jiems pasakiau užtektinai. Jis ne tiek daug mus lenkia. Jei paskubėsim, prisivysime jį anksčiau, nei pasiruoš su mumis susitvarkyti.

– O kas, jei...

– Jokių „jei", Kovartai. Policijos automobiliai jam neleis prisiartinti, kol mes ten nuvyksim. O tada aš su juo susitvarkysiu, – jis rūsčiai pažiūrėjo į juos. – Niekas kitas. *Aš* visa tai užbaigsiu. Supratot?

Akimirką tvyrojo nejauki tyla, Kovartas nuėjo prie stalelio ir išsitraukė skrydžių tvarkaraštį.

– Vidurdienį yra skrydis į Atlantą. Nieko į Mobailį iki vėlyvos popietės. Bet galim skristi į Birmingamą ir iš ten važiuoti. Turėtume būti Pačiuloje dienai baigiantis.

Tenis Braunas linktelėjo. Jis pažvelgė į Šeifer, ši pritariamai sumurmėjo.

– Dienai baigiantis, – tyliai pakartojo policininkas.

DVIDEŠIMT ŠEŠTAS SKYRIUS

Erškėtynas

Jie greitai kirto Alabamos sieną su Eskambijos apygarda, kai lengvas Meksikos įlankos vakaras jau slinko į naktį. Pietietiškas dangus prarado žydraspalvį gyvybingumą – jį pakeitė horizonte išsimėtę blogą orą žadantys murzini debesys. Aplink šuoravo permainingas vėjas, kartkartėm švilptelėdamas ar pabelsdamas į automobilio langus, nunešdamas užsilikusią drėgmę ir šaltį iš šiaurės rytų. Jie pralėkė pro dulkėtus ūkius ir pušų giraites, kurių aukštis ir statumas priminė Kovartui žmones, pakylančius stadione didžiausios įtampos akimirką. Važiavimo greitis bylojo apie jų dvejones. Jie jautė primygtinai verčiami skubėti pirmyn, nors kelią temdė nežinia. Kaimiškas kraštovaizdis skriejo už automobilio langų. Važiuodami siauru keliu jie jautėsi taip, lyg neturėtų kuo kvėpuoti. Kovartas sugriebė ranktūrį, kai jie staiga priartėjo prie seno mokyklinio autobuso, nudažyto sniego baltumo dažais. Pasišokinėdamas ir drebėdamas jis lėtai slinko vienos eismo juostos keliu. Kad neatsitrenktų, Tenis Braunas turėjo stipriai paspausti stabdžius. Kovartas pažvelgė į priekį ir pamatė ant autobuso galo raudonomis raidėmis išpieštą užrašą – NE PER VĖLU PRIIMTI MŪSŲ IŠGANYTOJĄ!

Apačioje mažesniu, bet tokiu pat įmantriu šriftu buvo užra-

šyta: NAUJOJO ATPIRKIMO BAPTISTŲ BAŽNYČIA, PAČIULA, FLORIDA.

Ir pagaliau ant buferio – raginimas didelėmis, išpūstomis raidėmis: SEK MANE PAS JĖZŲ!

Atsidaręs langą Kovartas galėjo girdėti, kaip bažnyčios choristų balsai skamba karštyje garsiau nei girgždantis ir dundantis autobuso variklis. Jis įtempė klausą, bet negalėjo suprasti, kokius žodžius jie dainuoja, nors atpažino melodijų nuotrupas.

Tenis Braunas pasuko nuomoto automobilio vairą, kartu spausdamas greičio pedalą. Jie skubėdami aplenkė autobusą. Kovartas pažiūrėjo aukštyn ir pamatė daugybę juodaodžių, plojančių ir linguojančių besikratančio autobuso ir dainos ritmu. Jų balsų skambesį pamažu nutildė greitis ir atstumas.

Važiavo toliau per tankėjančias sutemas. Silpstančioje pravažiuojamų namų ir tvartų šviesoje formos liejosi, o vingiuojantis kelias, kuriuo važiavo, atrodė vis mažiau apibrėžtas, neryškus.

– Jėzus šioje apygardoje dirba viršvalandžius, – pasakė Braunas. – Suburia pas save visas sielas.

Braunas vairavo tylėdamas, negalėdamas atsikratyti minties, kuri nevaldomai įsirėžė į jo protą. Tai buvo akimirka iš karo – siaubinga, bet įprasta visiems kareiviams. Buvo praėję jau septyni mėnesiai, kai jis išsilaipino toje šalyje. Jo būrys ėjo per atvirą lauką. Artėjo vakaras, jie buvo netoli stovyklos, sukaitę, purvini, pervargę, ir labiau galvojo apie tai, kas jų laukia – maistą, poilsį, dar vieną nepatogią, bemiegę naktį, – o ne tai, kas juos supa. Dėl to jie buvo lengvai pažeidžiami. Taigi dabar, atsiminus atrodė, nieko neturėjo nustebinti, kad orą perskrodė snaiperio šūvis ir vienas vyras vos už kelių žingsnių parkrito taip greitai, jog Braunas pagalvojo, kad jį ant žemės nutrenkė kokia nors susierzinusi nematoma dievybė.

Tas vyras sušuko iš baimės ir skausmo pakeltu balsu: *Padėkite man! Prašau.*

Tenis Braunas nepajudėjo. Jis žinojo, kad snaiperis pasislėpęs laukia, kol kas nors eis pas pašautąjį. Jis žinojo, kas atsitiks, jei jis eis. Todėl gulėjo nejudėdamas, prisispaudęs veidu prie žemės ir galvojo: *aš taip pat noriu gyventi*. Jis taip gulėjo, kol būrio vadas pakvietė artileriją, kad ši subombarduotų nedidelį miškelį, kur slėpėsi snaiperis. Tada, kai miškas buvo išsprogdintas ir išlaužytas keliolikos sviedinių, jis nuėjo prie sužeistojo.

Tai buvo baltaodis vaikinukas iš Kalifornijos, būryje tarnavęs vos savaitę. Braunas sustojo prie jo, apžiūrėjo sužeistą, beviltiškai sudraskytą vyro krūtinę ir bandė įsiminti jo vardą.

Tai buvo paskutinis jam matant sužeistas vyras. Ir jis mirė.

Po savaitės Braunas sugrįžo namo, nes, kaip ir daugelio medikų, jo tarnavimo laikas buvo sutrumpintas. Jis grįžo į Floridos valstijos universitetą, studijavo kriminalinę teisę ir galų gale gavo vietą policijos pajėgose. Jis buvo ne pirmas juodaodis, įsidarbinęs Eskambijos apygardos policijos nuovadoje, bet visi suprato, nors nesakė, kad vienintelis, kuris kažką pasieks. Jis turėjo daug pranašumų: buvo vietinis, futbolo žvaigždė, karo didvyris, turėjo valstijos koledžo diplomą. Seni nusistatymai išdilo kaip akmenys, kuriuos be perstojo muša banga.

Jis pajuto kaltę. Suprato, kad niekada neužmirš per karą sužeistų vyrų šauksmų, bet tuos vyrus jis išgelbėjo. Tuos balsus lengva atsiminti, pagalvojo. Jie tau primena, kad darei kažką gera viso to blogio sūkuryje. Dabar, pirmą kartą po karo, jis prisiminė paskutinio sužeistojo šūksnį.

Ar Briusas Vilkoksas šaukėsi pagalbos? Aš jį taip pat palikau.

Jis suvokė, kad turės pasakyti Vilkokso šeimai. Laimė, jis neturėjo žmonos nei artimos draugės. Prisiminė, kad jis turėjo seserį, ištekėjusią už jūrų karininko, jo dalinys buvo dislokuotas San Diege. Vilkokso motina buvo mirusi, o tėvas vienas gyveno senelių namuose. Eskambijos apygardoje buvo daugybė pensininkų prieglaudų – tikrai klestintis verslas. Jis prisiminė kelis susitikimus su Vilkokso tėvu – tvirtu, atšiauriu žmogumi. Jis jau

ir taip nekenčia pasaulio. Tai tik sustiprins jo įtūžį. Staiga jo mintis pervėrė pyktis: *Ką aš pasakysiu? Kad jį pamečiau? Kad palikau jį sekti nusikaltėlį kartu su nepatyrusia detektyve iš Monro apygardos, o jis dingo? Manau, kad jis mirė? Dingęs be žinios? Juk jis ne kokiose nors džiunglėse pasimetė.*

Bet suprato, kad būtent taip ir buvo.

Jis įjungė priekines automobilio šviesas. Jos iškart pagavo mažas raudonas prie kelio tupinčio oposumo akis. Tarytum pasiruošusio kibti į automobilio ratus. Jis tvirtai laikydamas vairą stebėjo gyvūną – šis paskutinę akimirką krustelėjo ir nulėkė atgal į krūmus.

Tą akimirką jis ir pats svajojo tiesiog pasislėpti nuo visko, kas aplinkui.

Jokios galimybės, pagalvojo.

Netrukus jis įvažiavo į stovėjimo aikštelę prie Admirolo Benbou užeigos Pačiulos priemiestyje ir išlaipino Kovartą su Šeifer ant šaligatvio. Jų veidus apšvietė švytintis baltas ženklas, toks ryškus, kad atkreiptų greitkeliu važiuojančių vairuotojų dėmesį.

– Tuoj grįšiu, – pasakė mįslingai.

– Ką ketinate daryti?

– Suorganizuosiu pastiprinimą. Juk nemanote, kad gaudysim jį vieni, ar ne?

Kovartas prisiminė, ką Braunas sakė Niuarke. Nepagalvojo, kad jie kvies pastiprinimą.

– Tikriausiai ne.

Šeifer įsiterpė:

– Kada grįšit?

– Anksti. Jus pasiimsiu prieš aušrą. Tarkim, apie penktą penkiolika.

– O tada?

– Važiuosim į jo senelės namus. Manau, jis bus ten. Gal net užklupsim miegantį. Gal mums pasiseks.

– O jei ne? – paklausė ji. – Jei jo ten nebus? Kas tada?

– Tada paieškosim geriau. Bet vis tiek manau, kad jį ten rasim.

Ji linktelėjo. Tai atrodė taip pat paprasta kaip ir neįmanoma.

– Kur dabar važiuojat? – paklausė Kovartas.

– Jau sakiau. Pastiprinimo. Gal parašysiu kelis raportus. Turiu aplankyti savo šeimą. Susitiksim čia prieš patekant saulei.

Jis paspaudė greičio pedalą ir nurūko, palikdamas jaunąją detektyvę ir reporterį stovėti šalikelėje kaip porą turistų, pasiklydusių svetimoje šalyje. Braunas kurį laiką žiūrėjo į galinio vaizdo veidrodėlį, stebėjo juos, kol įėjo į motelį. Atrodė maži, neryžtingi. Jis pasuko į dešinę ir jie išnyko iš akiračio. Tada pasijuto atsipalaiduojąs, lyg koks viduje sunarpliotas jausmas pradėtų atsiraizgyti. Pajuto ir kartėlį, jautė jį ant liežuvio. Naktis apsupo jį iš visų pusių ir pirmą kartą per daugybę dienų jis pasijuto ramus. Išmetė iš galvos mintis apie detektyvę ir reporterį – ne visiškai, bet tiek, kad netrukdytų mąstyti. Jis važiavo greitai, bet atsargiai, skubėdamas, neturėdamas tikslo pasiekti kokią nors vietą. Jis visai netroško rašyti raportų ar ieškoti pareigūnų pastiprinimo. Mirties biurokratija gali palaukti, pagalvojo.

Kovartas ir Šeifer užsiregistravo motelyje ir nuėjo į restoraną užkąsti. Nė vienas jų nesijautė labai alkanas, bet dabar buvo įprastas vakarienės metas, todėl jie iš įpročio nusprendė pavalgyti. Prie jų priėjo padavėja, kuri jautėsi nepatogiai, vilkėdama bent dydžiu per mažą krakmolytą mėlynos ir baltos spalvų uniformą, aptempusią iškilią krūtinę. Ji viena ausimi klausė jų užsakymų, nors jie nė truputėlio jos nedomino. Kol laukė patiekalų, Kovartas žvilgtelėjo į Šeifer ir staiga suprato, kad beveik nieko apie ją nežino. Taip pat suvokė, kad jau seniai nėra sėdėjęs prieš jauną moterį. Tiesą sakant, detektyvė buvo patraukli, nepaisant aštraus kaip skustuvo ašmenys charakterio. Jis pagalvojo, kad, jei čia būtų Holivudas, viskas, kas nutiko, susietų juos

kokiu nors bendru stipriu jausmu ir jie pultų vienas kitam į glėbį. Jis šyptelėjo. O dabar aš džiaugsiuosi, jei ji išvis su manimi kalbėsis, pagalvojo. Jis net dėl to nebuvo tikras.

– Visai nepanašu į Kisą, tiesa? – paklausė jis.

– Tiesa.

– Ar jūs ten užaugote?

– Taip. Na, panašiai. Gimiau Čikagoje, bet atvažiavau ten labai jauna.

– Kas jus paskatino tapti policininke?

– Ar čia interviu? Ar tai įkišit į kokį nors straipsnį?

Kovartas atmesdamas šią mintį sumojavo rankomis, bet suprato, kad tikriausiai ji sako tiesą. Turbūt jis sudės į straipsnį kiekvieną smulkmenėlę, kurią tik galės, kai pagaliau aprašys viską, kas nutiko.

– Ne. Tik bandžiau būti mandagus. Neprivalot atsakyti. Man netrukdys, jei sėdėsim tylėdami.

– Mano tėvas buvo policininkas. Čikagos detektyvas, kol jį nušovė. Po jo mirties mes persikėlėme gyventi į Kisą. Lyg kokie pabėgėliai. Maniau, kad man patiks policininkės darbas, todėl, baigusi koledžą, įsidarbinau nuovadoje. Galima sakyti, tai mano kraujuje. Štai ir viskas.

– Kiek laiko jūs...

– Dvejus metus dirbau patrule. Šešis mėnesius tyriau apiplėšimus – įsilaužimus. Tris mėnesius dirbu prie sunkių nusikaltimų. Štai ir visa istorija.

– Ar žmogžudystė Tarpūno gatvėje jūsų pirma svarbi byla?

Ji papurtė galvą.

– Ne. Visos žmogžudystės svarbios.

Ji nebuvo tikra, ar jis patikėjo tuo melu, ar jį pastebėjo, nes jis nuleido galvą apžiūrėti užsisakytas salotas – tai buvo gabalas kopūsto ir kelios skiltelės pomidoro, apipilta *Thousand Island* padažu. Jis pasmeigė šakute pomidorą ir iškėlė į viršų.

– Naujojo Džersio šeštieji, – pasakė.

– Ką?

– Džersio pomidorai. Tiesą sakant, dabar dar ne jų laikas, bet šitas atrodo lyg būtų laikytas bent metus. Žinote, kaip jie daro. Surenka pomidorus, kol jie dar žali, net nepradėję nokti. Todėl tvirti, kieti kaip akmuo. Perpjauti jie neištęžta. Nepasilieja sėklos, neišteka pomidoro vidus – būtent tokių ir reikia restoranams. Žinoma, niekas nevalgytų žalio pomidoro, todėl į juos įšvirkščia raudonų dažų, kad atrodytų kaip tikri. Juos milijardais pardavinėja greitojo maisto restoranams.

Ji pažvelgė į jį, sėdintį kitame stalelio gale. Vapalioja, pagalvojo. Kas galėtų kaltinti? Jo gyvenimas sudraskytas į skutelius. Ji pažvelgė į savo rankas. Na, bent tai mus sieja.

Jiedu kelias akimirkas sėdėjo tylėdami. Nekalbi padavėja atnešė vakarienę ir klestelėjo jų lėkštes ant stalo priešais juos. Nebegalėdama ištverti, Andrėja Šeifer pagaliau paklausė:

– Sakykit, kas, jūsų galva, dabar, po galais, įvyks?

Jos balsas buvo tylus, beveik sąmokslininkiškas, bet pilnas aštraus primygtinumo. Kovartas atšlijo nuo stalo ir kelias sekundes žiūrėjo į ją prieš atsakydamas.

– Manau, kad rasim Robertą Erlą Fergiusoną jo senelės namuose.

– Ir?

– Ir manau, kad leitenantas Braunas suims jį už Džoanės Šraiver nužudymą dar kartą, net jei tai bus beviltiška. Arba už trukdymą teisėtvarkai. Arba dėl melagingos priesaikos. Arba kaip liudytoją Vilkokso dingimo byloje. Ką nors. O tada judu panaudosite viską, ką žinom, ir tai, ko nežinom, ir jį apklausit. Aš parašysiu straipsnį ir lauksime sprogimo.

Kovartas nutilo ir pažvelgė jai tiesiai į akis.

– Jis bent jau bus po ranka, o ne kur nors darys, kas jam patinka. Todėl bus sustabdytas.

– Ir viskas bus taip paprasta, ar ne?

Kovartas papurtė galvą.

– Ne, – atsakė jis. – Viskas bus pavojinga. Rizikinga.

– Aš tai žinau, – ramiai tarė ji. – Tik norėjau įsitikinti, kad jūs irgi tai žinote.

Tyla vėl atslinko prie jų, kelias nejaukias akimirkas užvaldė jų mintis, kol pagaliau Kovartas pasakė:

– Viskas įvyko taip greitai, tiesa?

– Ką turite omeny?

– Atrodo, praėjo tiek daug laiko nuo tada, kai Bleiras Salivanas sėdo į elektros kėdę. Bet iš tikrųjų praėjo tik keliolika dienų.

– Ar norėtumėt, kad būtų praėję daugiau?

– Ne. Norėčiau, kad tai baigtųsi.

Andrėja Šeifer ketino kažką sakyti, bet apsigalvojo ir paklausė visai ko kito:

– O kas bus, kai viskas baigsis?

Kovartas nedvejojo.

– Turėsiu progą grįžti prie to, ką dariau prieš prasidedant visam šitam košmarui. Bet tik progą.

Jis nepasakė to, kas, jo galva, buvo tiksliau: *turėsiu progą būti saugus*.

Jis sarkastiškai nusijuokė.

– Žinoma, turbūt būsiu gerokai aptalžytas. Kaip ir Tenis Braunas. Gal net ir jūs. Bet...

Jis gūžtelėjo pečiais, lyg norėdamas parodyti, kad visa tai nelabai svarbu. Žinoma, jis tik apsimetė.

Šeifer suvirškino tą informaciją. Ji manė, kad žmonės, norintys viską sugrąžinti į normalias vėžes, beveik visada yra beviltiškai naivūs. Ir jiems niekada nepatinka, kas iš to išeina. Ji paklausė:

– Ar pasitikit leitenantu Braunu?

Kovartas dvejojo atsakyti.

– Manau, kad jis pavojingas, jei tai turite omeny. Atrodo, jis priėjo ribą. Taip pat manau, kad jis padarys tai, ką pasakė.

Kovartas pridūrė, kad, jo manymu, Tenis Braunas labai supykęs ir pilnas įniršio.

– Jis tikrai nelaužė taisyklių, kad pasiektų tai, ką pasiekė. Jis tai pastebi žaisdamas žaidimą. Tiksliai laikydamasis taisyklių. Elgdamasis būtent taip, kaip žmonės iš jo tikėjosi. Jis nusižengė tik vieną kartą – kai leido Vilkoksui primušti Fergiusoną. Antrą kartą į tuos spąstus jis nepaklius.

Šeifer sutiko.

– Aš taip pat manau, kad jis prie ribos. Bet jis atrodo tvirtas.

Ji nebuvo įsitikinusi, ar tikrai tuo tiki. Taip pat žinojo, kad tą patį būtų galima pasakyti apie Kovartą arba ją.

– Tai nieko nekeičia, – staiga išpyškino Kovartas.

– Kodėl?

– Nes mes vis tiek ištversim tai iki galo.

Padavėja atėjo nunešti lėkščių ir paklausė, ar jie norės deserto. Abu atsisakė, taip pat ir kavos. Padavėja, vis dar tokia pat paniurusi, tarsi nuspėjo jų atsakymą – ji jau buvo išrašiusi sąskaitą ir be ceremonijų numetė ją tarp jų. Šeifer primygtinai reikalavo apmokėti savo sąskaitą pati. Jie nuėjo į savo kambarius daugiau netarę nė žodžio. Net nepalinkėję vienas kitam labos nakties.

Andrėja Šeifer užsidarė duris ir nuėjo tiesiai prie nedidelės spintelės mažame motelio kambaryje. Galvoje maišėsi ir pynėsi vaizdai iš praėjusių kelių dienų, pokalbių. Bet ji tai nugalėjo ir pradėjo lėtai, su įsitikinimu veikti. Pasidėjo rankinę ant spintelės viršaus ir išsitraukė devynių milimetrų kalibro pistoletą. Ištraukė apkabą iš rankenos, patikrino, ar ji pilna. Taip pat patraukė atgal pistoleto saugiklį ir pakėlė vamzdį prie veido, norėdama įsitikinti, kad visos dalys veikia. Vėl užtaisė pistoletą ir pasidėjo priešais. Tada pasirausė rankinėje ir surado atsarginę apkabą. Patikrino ją ir padėjo prie ginklo.

Kelias akimirkas žvelgė į pistoletą.

Ji prisiminė ilgas valandas, praleistas mokantis vartoti šį ginklą. Monro apygardos šerifo departamentas įrengė šaudyklą kovinėms pratyboms visai šalia Maratono. Ten treniruotis buvo paprasta – reikėjo eiti pro eilę apleistų namų, iš kurių buvo likę tik saulės kaitros nubalinti gelžbetoniniai griaučiai, o kitas pareigūnas elektronika valdė taikinius, kurie atsirasdavo tuščiuose languose. Tokios pratybos jai labai gerai sekėsi: ji visuomet pelnydavo apie devyniasdešimt procentų taškų. Bet labiausiai jai patiko tų pratybų jaudulys, būtinybė pamatyti taikinį, atpažinti jį kaip draugą arba priešą ir arba šauti, arba ne. Ji taip įsijausdavo, kad neberūpėdavo niekas, tik saulė, ginklo svoris rankoje ir žudymo zonoje atsirandantys taikiniai. Rami, viena, siekianti paprasto tikslo – išmokti kursą.

Ji vėl pažvelgė į ginklą.

Aš niekada nešoviau į nieką, tik į taikinius, pagalvojo.

Ji prisiminė miglą ir šaltį Niuarko gatvėse.

Tai nebuvo panašu į tai, ko tikėjosi. Ji nesuprato, kad ten buvo pakliuvusi į kovinę situaciją. Tie žmonės ant šaligatvio, grėsmingos išraiškos ir mostai, beviltiškas bėgimas gatvėmis. Tai buvo pirmas kartas, kai viskas vyko iš tikrųjų. Ji sugriežė dantimis. Pasižadėjo antrą kartą per tokį išbandymą nesusikirsti.

Pasidėjusi pistoletą ant lovos, paėmė telefono ragelį. Trečiu bandymu susisiekė su Maiklu Vaisu.

– Ende, ei! – šūktelėjo šis. – Jėzau, kaip džiaugiuosi, kad man paskambinai. Kas vyko? Ką radai apie savo įtariamą blogietį?

Šitas klausimas jos vos neprajuokino.

– Buvau teisi, – atsakė. – Tas vyrukas išties suktas. Turiu padėti vienam Eskambijos detektyvui jį suimti, o tada iškart atvažiuosiu.

Ji jautė, kad Vaisas bando suvokti šį mįslingą teiginį. Jam nespėjus atsakyti, pridūrė:

– Grįžau į Floridą. Rytoj galėsiu važiuoti į Starką ir viską tau papasakosiu.

– Gerai, – lėtai ištarė jis. – Bet daugiau negaišk. Spėk, ką iškapsčiau.

– Žmogžudystės ginklą?

– Tokia sėkmė dar neaplankė. Bet spėk, kas daugybę kartų skambino savo broliui į Kisą maždaug mėnesį prieš žmogžudystę? Ir spėk, kieno naujutėlaitis pikapas buvo sustabdytas už greičio viršijimą devyniasdešimt penktajame kelyje prie pat Majamio, dvidešimt keturios valandos prieš ponui reporteriui atrandant kūnus?

– Gerojo senojo seržanto?

– Pataikei. Rytoj važiuosiu į automobilių parduotuvę. Reikia išsiaiškinti, kaip jis įpirko tą naują žaisliuką keturiais varomaisiais ratais. Raudoną. Su milžiniškom padangom ir papildomom šviesom ant stogo. Tikras feraris neturtingam kaimiečiui, – Vaisas nusijuokė. – Nagi, Ende, aš jau visur apvaikščiojau. Dabar man reikia tik tavo garsiųjų šaltakraujiškų apklausos metodų, kad galutinai pribaigtume tą vyruką. Jis tikrai kaltas. Aš tai žinau.

– Aš atvyksiu, – pasakė ji. – Rytoj.

Padėjo ragelį. Jos akys užkliuvo už šalia gulinčio pistoleto. Ji išmetė visas mintis, pakėlė ginklą, suspaudė jį delnais, nusispyrusi batus, bet nenusirengusi atsigulė ant lovos. Įtikino save, kad reikia išsimiegoti, ir užsimerkė, tvirtai laikydama sugniaužusi pistoletą, kiek suirzusi, kad Metjus Kovartas įžvelgė tiesą – šį reikalą ji ištvers iki galo.

Įėjęs į kambarį Kovartas užrakino duris ir atsisėdo ant lovos krašto. Kelias sekundes žiūrėjo į telefoną, lyg tikėdamasis, kad šis tuoj suskambės. Pagaliau ištiesė ranką ir pakėlė ragelį. Paspaudė aštuonetą, kad sujungtų su tarpmiestinių skambučių linija, tada pradėjo rinkti savo buvusios žmonos ir dukters numerį Tampoje. Surinko devynis skaitmenis iš vienuolikos ir staiga sustojo.

Jis nesugalvojo nieko, ką galėtų pasakyti. Neturėjo nieko, ką galėtų pridurti prie savo kalbos anksti ryte. Jis nenorėjo sužinoti, kad ji nepaklausė jo patarimo ir jos tebėra nesaugios ir pažeidžiamos, nes sėdi savo ištaiginguose namuose priemiestyje. Jam buvo daug lengviau tiesiog įsivaizduoti, kad jo dukra saugiai svečiuojasi Mičigane.

Jis padėjo ragelį, bet vėl pakėlė, paspaudė aštuonetą ir surinko *The Miami Journal* redakcijos numerį. Reikia pasikalbėti su Vilu arba Edna, pagalvojo. Su vyriausiuoju ar generaliniu redaktoriumi, ar bent su kuria nors sekretore. Tiesiog pasikalbėti su kuo nors, dirbančiu laikraščio redakcijoje.

– *Miami Journal* redakcija, – pasigirdo moteriškas balsas.

Jis neatsakė.

– *Miami Journal* redakcija, – pakartojo ji akivaizdžiai suirzusi. – Alio?

Operatorė išjungė telefoną, palikdama jį su tylinčiu rageliu rankose.

Jis pagalvojo apie Vernoną Hokinsą ir akimirką mąstė, kaip galėtų paskambinti į rojų. O gal į pragarą, pagalvojo, bandydamas save pralinksminti. Ką pasakytų Hokinsas? Jis man patartų viską sutvarkyti ir užmiršti. Senasis detektyvas neturėjo laiko kvailiams.

Kovartas vėl žvilgtelėjo į telefoną. Purtydamas galvą, lyg atsisakytų vykdyti kokį įsakymą, kurio jam niekas nedavė, priglaudė ragelį prie ausies ir surinko motelio registratūros numerį.

– Čia Kovartas iš šimtas pirmojo kambario. Norėčiau, kad pažadintumėte penktą valandą ryto.

– Taip, pone. Anksti keliatės?

– Taip.

– Šimtas pirmas kambarys penktą ryto. Aišku.

Jis padėjo ragelį ir išsitiesė ant lovos. Pasijuto bjauriai, pagalvojęs, kad visame pasaulyje vienintelis žmogus, su kuriuo galėjo pasikalbėti, buvo tuščio motelio naktinės pamainos administratorius. Atsigulė ant šono ir pradėjo laukti sutartosios valandos.

Naktis jį apgaubė kaip didelis kostiumas. Karštis ir drėgmė kaip kašmyras užpildė juodą naktį. Retkarčiais tolimą dangų nutvieksdavo šviesos blyksniai, nes Meksikos įlankoje prie Pensakolos pakrantės siautė didžiulė audra. Teniui Braunui tas vaizdas priminė tolumoje vykstančius mūšius. Tačiau Pačiula išliko tyli, lyg netoliese kariaujančios milžiniškos pajėgos būtų ją aplenkusios. Jis vėl sutelkė dėmesį į miegančią gatvę, kuria važiavo. Iš dešinės tamsoje matė nykią ir neišvaizdžią mokyklą, laukiančią vaikų antplūdžio, kuris suteikia gyvybės. Klausėsi automobilio ratų keliamo traškesio, kai važiavo žvyrkeliu, ir akimirkai sustojo prie gluosnio, per petį pažvelgdė į mokyklos pastatą.

Čia viskas prasidėjo. Štai čia ji įlipo į automobilį. Kodėl ji tai padarė? Kodėl ji neįžvelgė pavojaus ir nepabėgo į saugią vietą? Arba nešaukė pagalbos?

Kaltas buvo jos amžius, suvokė jis, toks pat kaip ir jo dukros. Pakankamai suaugusi, kad būtų pažeidžiama visų pasaulio siaubų, bet per jauna, kad juos pažintų. Jis pagalvojo apie visus tuos kartus, kai sėdėdavo priešais savo dukrą ir Džoanę Šraiver, svarstydamas, ar išdėstyti joms tiesą apie tai, kas tyko pasaulyje, bet galų gale nuvarydavo į šalį galvoje aidinčius siaubus ir palikdavo joms dar vieną dieną, dar vieną valandą, dar vieną minutę naivumo ir jo teikiamos laisvės.

Kai viską sužinai, kažką prarandi, pagalvojo.

Jis prisiminė pirmą kartą, kai kažkas spjovė į jį žodį „negras", ir pamoką, kurią jis tą kartą išmoko. Jam buvo penkeri metai, jis grįžo namo verkdamas. Motina jį ramino, ir tai padėjo pasijusti geriau, bet ji negalėjo jam pasakyti, kad daugiau to nebeatsitiks. Jis žinojo, kad kažkas prarasta – nuo pat tos akimirkos. Apie blogį sužinome pamažu, bet visam laikui. Išankstiniai nusistatymai. Neapykanta. Prievarta. Žmogžudystė. Kiekviena pamoka nuplėšia truputėlį jaunatviško viltingumo.

Jis paspaudė greičio pedalą ir pavažiavo kelis kvartalus link

Šraiverių namų. Virtuvėje bei svetainėje degė šviesa, ir jis akimirką svarstė, gal prieiti prie paradinių durų ir įeiti vidun. Jis žinojo, kad ten būtų laukiamas. Jie jam pasiūlytų kavos, gal ko nors užkąsti. Kadaise mes buvome draugai, bet jau nebe, pagalvojo. Dabar aš jiems esu baisių dalykų priminimas. Jie pasodintų jį svetainėje ir mandagiai lauktų, kol jis pasakys, ko atėjo. Jis turėtų išgalvoti ką nors, kas skambėtų gana oficialiai. Negalėtų jiems pasakyti nieko tikra apie tai, kas atsitiko, kol pats nebus tikras, kokia iš tiesų yra situacija.

Ir pagaliau jis suprato, kad jie pradėtų kalbėti apie savo dukrą, pasakytų jau senokai nesulaukiantys jo dukros svečiuose, o tai būtų pernelyg skaudu girdėti. Visa tai būtų pernelyg skaudu girdėti.

Jis liko lauke tiesiog žiūrėdamas į namo langus, kol šviesos užgeso ir Šraiveriai užmigo neramiu vėlyvos nakties miegu, kaip ir kasnakt.

Pasijuto keistai nematomas – lyg šešėlis, įsiliejantis į tamsą. Staiga jam toptelėjo baisi mintis, kad Robertas Erlas Fergiusonas jautėsi taip pat, kai sėlino per nakties tamsumą, slėpdamasis nuo žvilgsnių. Ar taip viskas ir vyksta, paklausė jis mintyse. Į šį klausimą negalėjo atsakyti. Važiavo nuo jaunystės pažįstamomis gatvėmis, gatvėmis, šnabždančiomis apie amžių ir tęstinumą, paskui įvažiavo į naujesnį priemiesčio kvartalą, šaukte šaukiantį apie pokyčius ir ateitį. Jis jautė miesto struktūrą, beveik kaip ūkininkas, tarp pirštų patrynęs dirvožemio. Jis pasiekė savo gatvę, pastebėjo žymėtą policijos patrulio automobilį kvartalo vidurkelyje ir sustojo prie jo.

Uniformuotas pareigūnas iškart iššoko iš už vairo vienoje rankoje laikydamas ginklą, kitoje – žibintuvėlį, kuriuo pašvietė į Tenio pusę.

Šis išlipo iš automobilio.

– Čia aš, leitenantas Braunas, – pasakė ramiai.

Jaunasis pareigūnas prisiartino prie jo.

– Jėzau, leitenante, velniškai mane išgąsdinot.

– Atsiprašau. Tiesiog tikrinu.

– Eisit į vidų, pone? Norit, kad važiuočiau?

– Ne. Pasilik. Turiu kitų labai svarbių reikalų.

– Supratau.

– Ar matei ką nors neįprasta?

– Ne, pone. Tiesą sakant, taip, pone, vieną dalyką, bet tikriausiai tai nieko nereiškia. Naujo modelio tamsios spalvos fordą. Kitos valstijos numeriais. Dukart pravažiavo maždaug prieš valandą. Taip lėtai, lyg mane sektų. Turbūt reikėjo užsirašyti mašinos numerius, bet praleidau progą. Pagalvojau, kad derėtų jį sustabdyti, bet jis nebesugrįžo. Tai viskas. Nieko daugiau.

– Ar matei vairuotoją?

– Ne, pone. Pirmą kartą nelabai kreipiau dėmesį. Įsižiūrėjau tik kai pravažiavo antrą kartą. Tai mane ir sudomino. Tikriausiai kas nors atvažiavo aplankyti giminių ir pasiklydo.

Tenis Braunas pažvelgė į jaunąjį policininką ir linktelėjo. Jis nejautė jokios baimės, tik šaltą supratimą, kad gal pro šalį lėtai pravažiavo mirtis.

– Taip. Tikriausiai taip. Bet būk budrus, gerai?

– Taip, pone. Mane pakeis už kokio pusvalandžio, pasirūpinsiu, kad kitas pareigūnas žinotų apie fordą.

Tenis Braunas pakėlė ranką prie kaktos, lyg atiduodamas pagarbą, ir sugrįžo į automobilį. Pažiūrėjo į savo namus. Visos šviesos išjungtos. Rytoj reikia į mokyklą, pagalvojo jis. Galvoje iškilo krūva buitinių rūpesčių. Jis suprato, kad didžiąją jo gyvenimo dalį dabar užtemdė Roberto Erlo Fergiusono paieškos. Jis dėl to nesijautė kaltas – policininkams buvo įprastos manijos ir normalaus gyvenimo pamiršimas. Jis pajuto ramybės antplūdį. Tau pasisekė, tėti. Priversk jas laiku paruošti namų darbus, išjunk tą prakeiktą televizorių, kol pernelyg nesiskundžia, ir paguldyk į lovą.

Kelias akimirkas jis norėjo įeiti vidun ir iš viršaus pažvelgti į savo miegančių dukterų veidus, galbūt pažiūrėti į tėvą, kuris tur-

būt knarkia svetainėje ant fotelio, sapnuodamas viskio atneštą sapną. Kai mergaitės nueidavo miegoti, jo tėvas dažnai išgerdavo porą stiklų – tai jam padėdavo kovoti su artrito skausmais. Kartkartėmis Tenis Braunas prisidėdavo prie tėvo – jo paties skausmus prireikdavo panašiai slopinti. Jis nejučiomis šyptelėjo, prisimindamas šeimyniniame gyvenime randamą ramybę. Akimirką greta savęs automobilyje įsivaizdavo savo mirusią žmoną ir beveik norėjo su ja pasišnekėti.

Ką aš pasakyčiau? – paklausė savęs.

Kad man ne taip jau blogai sekasi, pagalvojo. Bet dabar man reikia sutvarkyti reikalus. Sutvarkyti sužlugdytus reikalus taip gerai, kaip sugebėsiu.

Padaryti, kad vėl būtų saugu.

Jis linktelėjo pats sau ir pasuko automobilį nuo šaligatvio. Nuvažiavo tolyn, lėkė pažįstamais keliais, atsiminimų vietomis. Jautė Fergiusoną kaip kokį blogą kvapą, tvyrantį virš miesto. Važinėdamas jis jautėsi geriau, lyg būdraudamas galėtų apsaugoti miestelį nelyginant skydas. Net nepagalvojęs, kad jam derėtų numigti, važinėjo pirmyn atgal savo atsiminimų keliais, laukdamas, kol naktis pasibaigs ir jis galės gerai matyti, kad darytų tai, ką privalo padaryti.

DVIDEŠIMT SEPTINTAS SKYRIUS

Du tušti lizdai

Aušros šviesa iš pradžių atrodė neskubanti išsklaidyti šešėlių. Ji migla aptraukė formas ir pavertė pasaulį tylia, įtartina vieta. Buvo dar tamsu, kai Tenis Braunas pasiėmė iš motelio Kovartą ir Šeifer. Jie važiavo tuščiomis gatvėmis pro žibintų šviesas ir neoninius užrašus – menką apšvietimą, kuris tik išryškino vienatvės jausmą, ateinantį drauge su ankstyvu rytu. Jie prasilenkė su keliais kitais automobiliais, retkarčiais su vienu kitu sunkvežimiu. Šaligatviai buvo tušti. Nedidelėje spurginėje Kovartas pastebėjo kelis žmones – vienintelį ženklą, kad jie ne vieni visame mieste.

Braunas važiavo greitai, pralėkė „Stop" ženklus ir dvi raudonas šviesas; po kelių minučių jie jau buvo už miesto, važiavo apsupti laukų. Pačiula labai greitai pradingo jiems už nugarų. Atrodė, lyg žemė ištiesė rankas ir apglėbusi juos nusitempė į įvairiaspalvį nukarusių gluosnių, didelių susipynusių gervuogynų ir mažų pušynų labirintą. Šviesa ir tamsa, prislopintos žalios, rudos ir pilkos spalvos – viskas buvo susimaišę į vientisą masę, todėl atrodė, kad jie įžengė į nuolat besikeičiančią miško jūrą.

Policijos leitenantas išsuko iš pagrindinio kelio, automobilis kratėsi ir tirtėjo, kol pagaliau užšoko ant tvirto, kieto purvo, tiesiai po medžių skliautais vedančio į Fergiusono senelės namus. Kovartą užplūdo bauginanti prisiminimų banga, lyg tai,

kad jam jau yra tekę važiuoti šiuo keliu, jį būtų ir raminę, ir drauge gąsdinę.

Jis bandė nuspėti, kas atsitiks, bet jautė tik nerimą ir jaudulį. Atsiminė prieš daugelį mėnesių gautą laišką: *...nusikaltimą, kurio AŠ NEĮVYKDŽIAU*. Suspaudė ranktūrį ir pažvelgė tiesiai į priekį.

Iš galinės sėdynės atsklido ir tirštame ore nuskambėjo Andrėjos Šeifer balsas:

– Maniau, sakėt, kad turėsim pastiprinimą. Aš nieko nematau. Ką sumanėt?

Braunas atsakė staigiu, kapotu, griežtu balsu, atbaidančiu tolesnius klausimus:

– Galėsime išsikviesti pagalbą, jei jos prireiks.

– O kodėl su mumis nėra kitų policininkų? Ar mums nereikėtų bent jau dar kelių pareigūnų?

– Viskas bus gerai.

– Kur prakeiktas pastiprinimas?

Jis sugriežė dantimis ir piktai atrėžė:

– Jis mūsų laukia.

– Kur?

– Netoliese.

– Galėtumėt parodyti?

– Žinoma, – atsakė jis šaltai. Braunas atsisagstė švarką ir iš dėklo išsitraukė tarnybinį ginklą. – Štai. Laiminga?

Tas žodis nutraukė jų pokalbį ir sukėlė Šeifer buką įtūžį. Jos nestebino tai, kad jie viską darys vieni. Tiesą sakant, ji suvokė, kad taip jai labiau patinka. Įsivaizdavo Fergiusono veidą, kai ji atvyks į jo senelės trobą. *Jis manė, kad mane atbaidė. Manė, kad aš nuo jo bėgsiu,* pasakė mintyse. *Na, štai ir aš. Ir aš nesu kokia nors maža dvylikametė, kuri negali apsiginti*. Ji nuleido ranką ir uždėjo ją ant savo pistoleto. Žvilgtelėjo į Kovartą, bet pastebėjo, kad reporteris žiūri pirmyn, nekreipdamas dėmesio į tai, kas buvo pasakyta.

Tą akimirką ji pagalvojo, kad niekada nepriartės prie buvimo policininke esmės arčiau, nei yra dabar. Jų tikslo siekimas buvo aukščiau nei tokie žemiški rūpesčiai kaip teisės ir įrodymai – tai, ką jie darė, buvo visiškai kitoks reikalas. Ji paklausė savęs, ar buvimas netoli mirties visuomet varo žmones iš proto, ir pati atsakė į savo klausimą: žinoma.

– Gerai, – pasakė ji po akimirkos, ne visai pasitikėdama savo balsu. – Koks planas?

Atsitrenkęs į kauburį, automobilis susvirduliavo.

– Jėzau, – pasakė ji, sugriebdama sėdynę priešais, – tas vyrukas išties gyvena užkampyje.

– Ten toliau vien raistas, – tarė Kovartas. – Kitoje pusėje – prasta dirbama žemė.

Prisiminė, kad būtent taip jam sakė Vilkoksas.

– Tai koks planas? – paklausė jis Tenio Brauno.

Policijos leitenantas lėtai pasuko į šalikelę ir sustabdė automobilį. Jis atsidarė savo langelį ir į mašiną priėjo drėgno tiršto oro. Jis mostelėjo tolyn, į pilkėjančią juodumą, kur maišėsi tamsa ir šviesa.

– Fergiusono močiutės lūšna yra maždaug už ketvirčio kilometro į tą pusę, – pasakė. – Mes nueisim likusią kelio dalį. Taip mes nieko be reikalo nepažadinsime. Toliau viskas labai paprasta. Detektyve Šeifer, jūs apeisite trobą ir lauksit prie galinio išėjimo. Būkit pasiruošusi ginklą. Stebėkite galines duris. Tiesiog turim būti tikri, kad jis pro jas neišsidangins. Jei bandys – sustabdykit jį. Supratot? Sustabdykit...

– Ar jūs sakote...

– Aš sakau – sustabdykite. Esu tikras, kad Monro apygardoje procedūros tokios pačios kaip ir čia, Eskambijoje. Tas šunsnukis įtariamas žmogžudyste. Keliomis žmogžudystėmis, taip pat ir dėl policijos pareigūno dingimo. Tai visos priežastys, kurių mums reikia. Be to, jis yra teistas nusikaltėlis. Bent jau kažkada toks buvo... – Braunas žvilgtelėjo į Kovartą. Šis nieko neatsakė. –

Todėl žinote taisykles dėl mirtinų ginklų panaudojimo. Pati išsiaiškinsit, ką daryti.

Šeifer pabalo, jos oda tapo tokia blyški, kaip juos supantis oras. Bet ji ryžtingai linktelėjo.

– Supratau, – pasakė, bandydama kalbėti tvirtu balsu. – Ar manot, kad jis ginkluotas? Ar laukia mūsų?

Braunas gūžtelėjo pečiais.

– Jis tikriausiai ginkluotas. Bet nemanau, kad būtų pasirengęs ir mūsų lauktų. Mes labai skubėjom čia atvykti. Turbūt nusigavom čia taip pat greitai kaip ir jis. Nemanau, kad jis bus visiškai pasiruošęs. Bent kol kas. Bet prisiminkit vieną dalyką – čia jo teritorija.

Ji pritariamai sumurmėjo.

Tenis Braunas giliai įkvėpė. Iš pradžių jo balsas buvo šaltas, lygus. Paskui, pakeisdama nuovargį, atsirado grėsminga gaidelė, išduodanti, kad jis manė viską jau greit pasibaigsiant.

– Supratot? – paklausė. – Nenoriu, kad jis išlėktų pro galines duris ir pabėgtų į pelkę. Jei pateks ten, nemanau, kad kada nors jį atrasim. Jis užaugo šioje apylinkėje ir...

– Aš jį sustabdysiu, – tarė ji. Nepridūrė *šį kartą*, nors tie žodžiai skambėjo jų visų galvose.

– Gerai, – tęsė Braunas. – Mudu su Kovartu eisim į priekį. Neturiu orderio, todėl viską sugalvosiu vietoj. Spėju, kad pasibelsiu į duris, pranešiu, kas esu, ir įeisiu į vidų. Nėra kito būdo tai padaryti. Eina velniop tos procedūros.

– O kaip aš? – paklausė Kovartas.

– Jūs ne policijos pareigūnas. Todėl negaliu reguliuoti jūsų veiksmų. Norit eiti drauge? Užduoti savo klausimus? Darykit, ką norit, man tai netrukdo. Tik nenoriu, kad koks nors advokatas pasakytų, jog pažeidžiau Fergiusono teises – ir vėl – dėl to, kad *aš* jus pasiėmiau su savim. Todėl darykit, ką norit. Eikit šalin. Eikit vidun. Darykit bet ką. Supratot?

– Supratau.

– Tai teisinga. Supratot?

– Viskas gerai, – linktelėjo Kovartas. Skirtingi, bet siekiantys to paties. Vienas vyras pasibeldžia į duris su ginklu, o kitas – su klausimu. Abu ieško tų pačių atsakymų.

– Ar ketinat jį suimti? – paklausė Šeifer. – Kuo kaltindami?

– Na, pirma aš jam pasiūlysiu ateiti į apklausą. Pažiūrėsim, ar jis sutiks eiti su mumis savo noru. Bet vis tiek jį pasiimsim. Jei reikės, antrąkart suimsiu už Džoanės Šraiver nužudymą. Kaip sakiau vakar? Trukdymas policijos pareigūnams ir melaginga priesaika. Bet jis vienaip ar kitaip eis su mumis. O kai jau bus nuovadoje, galėsim aiškintis, kas atsitiko.

– Ar ketinat jo *paklausti*...

– Aš ketinu būti mandagus, – atsakė Braunas. Liūdna blanki šypsena šmėkštelėjo jo lūpų kampuose. – Rankoje laikydamas užtaisytą ginklą, padėjęs pirštą ant gaiduko, nutaikęs jį tiesiai tam šunsnukiui į veidą.

Ji linktelėjo.

– Jis negalės išsisukti, – tyliai tarė Braunas. – Jis nužudė Briusą. Jis nužudė Džoanę. Nežinau, kiek dar kitų. Bet kitų *yra*. Viskas baigsis dabar.

Po šių žodžių stojo tyla.

Kovartas nusisuko nuo detektyvų. Pagalvojo: ateina laikas, kai teisme būtini įkalčiai iš tiesų nieko nebekeičia. Keli šviesos spinduliai pralindo pro medžių šakas – jų užteko, kad prieš juos nusitiesęs kelias įgautų formą.

– O kaip jūs? – policijos leitenantas staiga paklausė Kovartą. Jo balsas nutraukė tylą. – Ar viskas aišku?

– Gana aišku.

Braunas uždėjo ranką ant durelių rankenos, staigiai truktelėjo ir pastūmė automobilio duris.

– Puiku, – pasakė, nepajėgdamas iš savo balso ištrinti švelnios pašaipos gaidelės. – Tuomet eime.

Jis iššoko iš automobilio ir leidosi siauru juodo purvo keliu-

ku, truputį palinkęs, lyg eitų prieš smarkios audros vėją. Kovartas kelias akimirkas sekė ryžtingą policininko eiseną ir pagalvojo: *Ar kada nors galėsiu iš tikrųjų suprasti, kas dedasi jo galvoje? Arba Roberto Erlo Fergiusono galvoje?* Abu vyrai atrodė vienodai mįslingi. Jis kuo greičiau nuginė šią mintį ir skubiai pasivijo Brauną. Šeifer ėjo iš kitos pusės, jie sutartinai žengė į priekį, bet žingsnius slopino rytinė migla, kuri vyniojosi aplink kojas kaip pilkos dūmų gyvatės.

Kovartas pirmas pastebėjo lūšną, įspraustą į proskyną, kurioje baigėsi kelias. Drėgnas pelkių rūkas, susikaupęs priešais trobelę, teikė jai baugią vaiduoklišką išvaizdą. Viduje nebuvo šviesų; iš pirmo žvilgsnio jis nepastebėjo nieko judančio, tikėjosi, kad jie spėjo ateiti prieš kam nors atsibundant. Senoji moteriškė turbūt keliasi prieš giedant gaidžiams, pagalvojo jis, o tada tikriausiai skundžiasi, kad tie seni paukščiai vėluoja. Sulėtinęs žingsnį Kovartas lūkuriavo šešėliuose ir apžiūrinėjo namą.

– Jis čia, – tyliai pasakė Braunas.

Kovartas pasisuko į jį.

– Iš kur žinote?

Policijos leitenantas pirštu parodė į aną namo pusę. Kovartas pažvelgė ten ir pamatė automobilio galą, kyšantį iš už verandos krašto. Jis gerai įsižiūrėjo ir įžvelgė purvinas mėlyną ir geltoną numerio spalvas – automobilis buvo registruotas Naujajame Džersyje.

– Tai jo stiliaus mašina, – mostelėjęs į automobilį tyliai pasakė Braunas. – Keleto metų senumo. Pagaminta Amerikoje. Spėju, kad ji neišsiskiria iš milijono kitų. Sunkiai aprašoma. Mašina, kuri puikiai susilieja su aplinka. Tokia, kokią turėjo ir anksčiau.

Jis pasisuko į Šeifer, uždėjo ranką jai ant peties ir tvirtai suspaudė. Kovartas pagalvojo, kad tai pirmas jo parodytas draugiško elgesio ženklas.

– Yra tik dvejos durys, – pasakė tyliu, vos girdimu balsu, bet nepanašiu į šnypščiantį šnabždesį. Jo balsas buvo tvirtas. – Vie-

nos priekyje – ten būsiu aš. Ir vienos kitoje pusėje – ten būsite jūs. Be to, jei neklystu, kairėje pusėje yra langai, štai ten... – jis parodė pirštu į namo sieną arčiausiai miško. – Ten miegamieji. Aš sugebėsiu stebėti visus langus iš dešinės arba iš vidaus, arba iš verandos. Todėl stebėkite galines duris, bet taip pat žinokit, kad jis gali mėginti sprukti pro langą. Tiesiog būkite pasiruošusi. Būkit budri. Gerai?

– Gerai, – atsakė ji. Žodis, išeidamas iš jos lūpų virptelėjo.

– Noriu, kad liktumėte savo vietoje, kol pašauksiu. Supratot? Pašauksiu vardu. Būkit tyli. Nesirodykit. Jūs mūsų apsauginis tinklas.

– Gerai, – vėl pratarė ji.

– Ar kada nors anksčiau teko daryti ką nors panašaus? – staiga paklausė Tenis Braunas. Šyptelėjęs pridūrė: – Tikriausiai turėjau to paklausti anksčiau...

Ji papurtė galvą.

– Daug suėmimų. Girti vairuotojai ir smulkūs vagys. Keli prievartautojai. Nieko panašaus į Fergiusoną.

– Tokių kaip Fergiusonas nedaug, – pašnibždomis ištarė Kovartas.

– Nesijaudinkite, – pasakė Braunas tebesišypsodamas. – Jis bailys. Drąsus su mažomis mergaitėmis ir persigandusiais paaugliais, bet nesugeba susitvarkyti su tokiais žmonėmis kaip mudu...

Braunas kalbėjo švelniai, raminamai. Kovartui norėjosi priminti Briuso Vilkokso vardą, bet susilaikė.

– ...atsiminkite tai. Tikrai nebus nieko sunkaus... – jis tai pasakė pietietiška intonacija, palengvindamas savo tariamų žodžių svorį. – O dabar reikia pajudėti, kol dar neprašvito ir žmonės neatsibudo.

Šeifer linktelėjo, žengė į priekį, bet sustojo.

– Šuo? – sušnabždėjo ji greitai, nervingai.

– Nėra, – pasakė Braunas. – Vos tik pasieksit kampą, aš prieisiu prie priekinio įėjimo. Toliau eikit iki galo. Žinosit, kad pasiekiau duris, nes kai tai padarysiu, tikrai nebūsiu tylus.

Šeifer trumpam užmerkė akis, giliai įkvėpė ir mintyse padrąsino save. Pagalvojo: *šįkart jokių klaidų*. Žvilgtelėjo į namuką ir pamanė, kad jis labai mažas, todėl tikrai nebus progos suklysti.

– Varom, – tarė. Kiek pasilenkusi, beveik ristele bėgdama per miglą ir drėgną orą, greitai perėjo tuščią kiemą.

Kovartas pamatė, kad eidama prie namo kampo pistoletą ji laiko rankoje nuleidusi, bet pasiruošusi šauti.

– Ar viską stebite, Kovartai? – paklausė Braunas. Jo balsas užpildė kažkokią tuštumą reporterio viduje. – Ar viską įsimenate?

– Įsimenu, – atsakė jis, sukąsdamas dantis.

– Kur jūsų užrašų knygelė?

Kovartas iškėlė ranką. Suspaudęs ploną knygutę, ja pamojavo. Braunas šyptelėjo.

– Puiku, kad jūs ginkluotas ir pavojingas, – tarė.

Kovartas dėbtelėjo į jį.

– Tai juokelis, Kovartai. Nesinervinkit.

Kovartas linktelėjo. Jis stebėjo policininką, o šio akys buvo įbestos į Šeifer, trumpam sustojusią ties trobos kampu. Braunas šypsojosi, bet tik vos vos. Jis išsitiesė ir pasipurtė kaip koks didžiulis gyvūnas, kuris nusikrato mieguistumą po žiemos. Kovartas suvokė, kad Braunas – tarytum karys, kurio baimė ir nerimas dėl ateinančio mūšio dingsta vos tik jam prieš akis išnyra priešas. Braunas tuo nesidžiaugė, bet atrodė pasiruošęs bet kokiam pavojui ar nežinomybei, kurie laukė lūšnoje anapus lengvos rytinės šviesos ir besiraizgančios pilkos miglos. Reporteris pažvelgė į savo rankas, lyg jos būtų langas į jo jausmus. Jos atrodė blyškios, bet nedrebėjo. Tiek daug nuėjau, pagalvojo. Reikia išlikti iki galo.

– Tiesą sakant, – atsakė jis, – neblogas juokas. Turint galvoje aplinkybes.

Abu vyrai nusišypsojo, bet tikrai ne dėl kokio nors sąmojo.

– Na, gerai, – pasakė Tenis Braunas. – Metas rytiniam pabudinimui.

Jis atsisuko į namą ir prisiminė pirmąjį kartą, kai čia atvažiavo ieškodamas Fergiusono. Jis nesuprato, kokią neapykantos ir įtūžio audrą sukelia atvykdamas. Visi jausmai, kuriuos norėjo užmiršti Pačiula, vėl iškilo į paviršių, kai Robertas Erlas Fergiusonas buvo areštuotas norint apklausti dėl Džoanės Šraiver nužudymo. Jis jokiu būdu nenorėjo antrąkart to patirti.

Braunas skubiai leidosi žingsniuoti tiesiai per kietai suplūktą priekinio kiemo purvą, nesidairydamas, ar Kovartas jį seka. Reporteris vieną kartą įkvėpė, akimirką galvodamas, kodėl oras jo burnoje toks sausas, bet suprato, kad ne oras sausas, o jo burna išdžiūvusi, ir nedelsdamas žengė į priekį, kad neatsiliktų nuo policijos leitenanto.

Braunas sustojo prie paradinių durų laiptelių. Jis atsisuko į Kovartą ir sušnypštė:

– Jei viskas įvyks greitai, būkit atsargus, kad nesipainiotumėte man po kojom.

Kovartas linktelėjo. Jis jautė, kaip jaudulys apima kūną, išvaro galvoje aidinčią baimę.

– Einam, – tarė policininkas.

Jis keliais dideliais šuoliais užšoko laiptais į viršų. Kovartas nuskubėjo paskui. Jų kojos sukaukšėjo į baltai dažytas medines lentas, girgždančias ir skrebančias visiškai tyliame ryto ore. Braunas atsirėmė į sieną prie durų ir mostelėjo Kovartui atsiremti kitoje pusėje. Jis atvėrė pirmas duris ir pagriebė antrųjų rankeną. Lėtai nuspaudė, bet durys neatsidarė.

– Užrakinta? – sušnabždėjo Kovartas.

– Ne. Manau, užstrigo.

Jis vėl paspaudė rankeną. Krestelėjo galvą Kovarto pusėn. Tada suspaudė laisvąją ranką į kumštį ir triskart stipriai trinktelėjo suskilinėjusį medinį paviršių, sudrebindamas visą namą.

– Fergiusonai! Policija! Atidaryk duris!

Net nespėjus nutilti gaudžiančiam balso aidui, jis čiupo prie-

kines duris ir plačiai jas atlapojo. Tada pakėlė koją ir smarkiai spyrė į antrąsias. Jų stakta sutraškėjo, garsas buvo panašus į šūvį, Kovartas iš nuostabos šoktelėjo. Braunas antrą kartą pasiruošė, tiksliai taikydamasis į duris, ir vėl spyrė.

Durys įlinko ir truputį prasivėrė.

– Policija! – vėl sušuko jis.

Tada stambusis detektyvas visu svoriu užgulė duris, atkišęs vieną petį į priekį, kaip koks pakvaišęs amerikietiškojo futbolo žaidėjas, su kamuoliu rankoje šokantis į vartus paskutinėmis rungtynių sekundėmis.

Durys traškėdamos, lūždamos atsidarė.

Tenis Braunas įlėkė į svetainę kaip pamišęs: palinkęs, iškėlęs ginklą ir mojuodamas juo į visas puses. Jis vėl išrėkė:

– Policija! Fergiusonai, išlįsk!

Kovartas kelias sekundes dvejojo, tada, nurijęs seiles, įėjo į namą jam iš paskos, painiojantis mintims, galvoje vis dar aidint laužiamų durų traškesiui. Jautėsi taip, lyg šoktų nuo skardžio ir nuo didžiulio greičio jo ausyse švilptų vėjas.

– Eina po velnių! – suriko Braunas, lyg rėkdamas dar vieną įsakymą, ir staiga nutilo.

Iš kito kambario įėjo Robertas Erlas Fergiusonas.

Akimirką jo tamsi oda susiliejo su name tvyrančiais pilkais ryto šešėliais. Tada jis lėtai patraukė prisilenkusio policijos leitenanto link. Žudikas vilkėjo palaidus tamsiai mėlynus marškinėlius ir paskubom užsimautus išblukusius džinsus. Jis buvo basas, kojos šlepsėjo į nublizgintas kietmedžio grindis. Rankos buvo abejingai, beveik lengvabūdiškai iškeltos, lyg jis su ironija pasiduotų. Jis žengė į priekį ir atsistojo priešais Tenį Brauną, kuris lėtai, atsargiai išsitiesė, išlaikydamas atstumą tarp savęs ir žudiko. Apgaulinga šypsena iškreipė Fergiusono veidą, o akys, apžvelgdamos kambarį, lakstė akiduobėse. Jis akimirką dirstelėjo į išlaužtas duris, paskui į Kovartą. Tada pažvelgė tiesiai į Brauną.

– Užmokėsi man už tas duris? – paklausė. – Jos buvo neužrakintos. Tiesiog užstrigusios. Nereikėjo jų laužti. Kaimiečiams nereikia rakinti durų. Puikiai tai žinai. Na, detektyve, ko iš manęs nori?

Žudiko balse nebuvo jokios skubos ar panikos. Tiesiog erzinanti ramybė, lyg jis būtų laukęs jų atvykstant.

– Žinai, ko aš iš tavęs noriu, – iškošė Braunas. Jis buvo sukandęs dantis ir nutaikęs ginklą Fergiusonui į krūtinę.

Bet abu vyrai laikėsi atokiai, nepatikliai žiūrėjo vienas į kitą.

– Aš žinau, ko tu nori. Nori ko nors, ką galėtum apkaltinti. Visuomet nori to paties, – šaltai atrėžė Fergiusonas.

Jis atsargiai pasižiūrėjo į nutaikytą ginklą. Tada, primerkęs akis, kad jos atrodytų tokios pat piktos kaip ir balsas, pažvelgė tiesiai į policininką.

– Aš beginklis, – pasakė. Jis ištiesė abi rankas plaštakomis į viršų. – Ir nieko nepadariau. Tau nereikia to ginklo.

Kai Tenis Braunas nepajudino ginklo vamzdžio, Kovartas pamatė, kad akimirką Fergiusono akyse pasirodė susierzinimas ir abejonė. Bet išnyko taip pat greit, kaip ir atsirado. Fergiusonas kalbėjo kaip žmogus, kuris tuoj tuoj įnirš. Kovartas pažvelgė į Brauną ir suprato – jis nieko negali padaryti.

Žudikas atsisuko į Kovartą, nekreipdamas dėmesio į policininką. Jis perkreipė lūpas ir nuo jo šypsenos reporterio nugara nuėjo pagaugais.

– Ar dėl to jūs čia, pone Kovartai? Tikėjausi, kad pasirodys detektyvas, bet jūs, maniau, susiprotėsit. O gal turit kokią nors kitą priežastį?

– Ne. Tiesiog ir toliau ieškau atsakymų, – kimiai pasakė Kovartas.

– Maniau, po mūsų pokalbio prieš kelias dienas likote patenkintas atsakymais. Aš tikrai neįsivaizduoju, iš kur galėtų kilti daugiau klausimų, pone Kovartai. Maniau, viskas gana aišku.

Paskutiniai žodžiai buvo ištarti ramiu, lėtu, griežtu balsu.

– Niekada nebūna viskas aišku.

– Na, – ištarė Fergiusonas, mostelėdamas į Brauno pusę, – dabar tikrai turit vieną atsakymą. Matot, ką daro šitas žmogus. Išspiria duris. Grasina žmonėms ginklu. Turbūt ruošiasi vėl mane suspardyti.

Fergiusonas atsisuko į Brauną.

– Ką šįkart norėtum iš manęs išspardyti?

Tenis Braunas jam neatsakė. Kovartas papurtė galvą.

– Ne šį kartą, – tarė jis.

Fergiusonas piktai pažvelgė į jį. Jo rankų raumenys įsitempė, o ant kaklo iškilo venos.

– Aš nieko negaliu jums pasakyti, – tarė Fergiusonas, o jo žodžiai tvoskė pykčiu. Jis žengė žingsnį reporterio link, bet susivaldė. Kovartas matė, kaip jis stengiasi susitvardyti, kaip įveikia save ir atsipalaiduoja. Tada atsirėmė į sieną.

– Aš nieko nežinau. O šiaip, kur tavo partneris, leitenante? Ar vėl mane primuši? Aš pasiilgau detektyvo Vilkokso. Ar tau prireiks jo pagalbos?

– Pasakyk man, kur jis yra... – atrėžė Tenis Braunas. Jo balsas buvo kaip plieniniai ašmenys, ir žodžiai kaip kardai perkirto atstumą tarp jų. – Buvai paskutinis jį matęs žmogus.

– Tikrai? – Fergiusonas kalbėjo taip, lyg būtų visą naktį galvojęs atsakymus, lyg būtų laukęs to, kas įvyks iš ryto. Jis prakalbo greičiau:

– Ar galiu nuleisti rankas, bent kol kalbėsimės?

– Ne. Kas atsitiko Vilkoksui?

Fergiusonas vėl šyptelėjo. Jis vis dėlto nuleido rankas.

– Iš kur, po velnių, galėčiau žinoti? Jis kur nors dingo? Tikiuosi, prasmego į pragarą, – jo šypsena išsiplėtė į pajuokiamą išsiviepimą.

– Niuarkas, – tarė Tenis Braunas.

– Tas pats, kas pragaras, – atsakė Fergiusonas.

Braunas prisimerkė. Po akimirkos tylos Fergiusonas prašneko:

– Aš jo ten nemačiau. Po galais, aš tik vakar vakare grįžau į Pačiulą. Iš ten ilga kelionė. Sakai, Vilkoksas buvo Niuarke?

– Jis tave matė. Jis tave persekiojo.

– Na, aš apie tai nieko nežinau. Tiesa, prieš kelias naktis mane sekė kažkoks pamišęs baltaodis, bet nemačiau jo veido. Jis prie manęs nepriartėjo. Šiaip ar taip, aš jo atsikračiau vienoje šoninių gatvelių. Smarkiai lijo. Nežinau, kas jam nutiko. Žinai, ta miesto dalis, kurioje aš gyvenu, – ten dažnai kas nors ką nors persekioja. Ne taip jau neįprasta pradėti greitai bėgti. O aš tikrai nenorėčiau būti koks nors baltasis ir vaikštinėti ten tamsoje, jei suprantat, ką turiu omeny. Nelabai sveika. Ten žmonės tau širdį išpjautų, jei už ją galėtų gauti dar vieną dozę kokaino.

Jis pažvelgė į Kovartą.

– Argi ne taip, pone Kovartai? Tiesiog išpjautų širdį.

Metjų Kovartą užliejo svaiginantis pykčio pliūpsnis. Jis žvelgė į žudiką ir juto, kaip viskas slysta jam iš rankų. Įtūžis ir nusivylimas nugalėjo proto balsą – jis žengė į priekį, pro Tenį Brauną, ir bakstelėjo pieštuku į Fergiusoną.

– Melavai. Melavai man pirma ir meluoji dabar. Tu jį nužudei, ar ne? Ir nužudei Džoanę. Nužudei jas visas. Kiek jų buvo? Kiek jų, po velnių, buvo?

Fergiusonas įsitempė.

– Kalbat kaip pamišėlis, pone Kovartai, – atsakė jis šaltai, ramiai. – Tas žmogus... – jis parodė pirštu į Tenį Brauną, – prikišo jums kažkokių beprotiškų minčių. Aš nieko nežudžiau. Prieš kelias dienas jau tai sakiau. Ir kartoju dabar.

Jis pažvelgė į policininką.

– Neturi kuo man grasinti, Teni Braunai. Neturi jokių įkalčių, kurie tau bent minutę leistų būti teismo salėje, neturi nieko, ko bet kuris advokatas negalėtų paneigti ir sudraskyti į skutelius. Nieko neturi.

– Ne, – pasakė Kovartas. – Aš viską turiu.

Fergiusono akys, įsmeigtos į Kovartą, degė pykčiu. Reporteris staiga pajuto, kaip veidą užlieja karštis.

– Manot, kad turit kažkokį ypatingą būdą iškapstyti tiesą? Neturit.

Fergiusono rankos susigniaužė į tvirtus kumščius.

Braunas žengė į priekį, petimi nustumdamas Kovartą į šalį.

– Eina velniop. Eik velniop, Bobi Erlai. Noriu, kad važiuotum su manimi į nuovadą. Eime...

– Areštuoji mane?

– Taip. Už Džoanės Šraiver nužudymą. Dar kartą. Už trukdymą teisėtvarkai. Už drabužių slėpimą išvietėje. Už melagingą priesaiką. Suimu kaip svarbų liudytoją Vilkokso dingimo byloje. To pakaks, kad aiškintumeisi ilgai.

Tenio Brauno veidas buvo kaip geležinis. Laisvąją ranką jis įsikišo į švarko kišenę ir ištraukė antrankius. Ginklu nusitaikė Fergiusonui į veidą.

– Žinai tvarką. Sukis į sieną, kojas plačiai.

– Suimi mane? – pratarė žudikas ir žengė atgal. Jo balsas buvo aukštas, kupinas pykčio. – Aš dėl to nusikaltimo jau buvau išteisintas. Visa kita, ką išvardijai, yra visiškas mėšlas. Negali to daryti!

Tenis Braunas kilstelėjo tarnybinį revolverį.

– Pažiūrėsim, – pasakė lėtai. Jo akys degė neapykanta.

– Geriau jau būtum nuo manęs labiau pasislėpęs, Bobi Erlai, nes dabar tau viskas baigta. Šią sekundę. Tau viskas baigta.

– Neturi nieko, ką galėtum panaudoti prieš mane, – šaltai nusijuokė Fergiusonas. – Jei turėtum, būtum atvažiavęs čia su visa supista armijos palyda. O atėjai su kažkokiu prakeiktu reporteriu, turinčiu krūvą nieko nevertų klausimų.

Jis išspjaudė tuos žodžius kaip keiksmus.

– Aš liksiu laisvas, Teni Braunai, ir tu tai puikiai žinai. – Jis nusijuokė. – Liksiu laisvas.

Bet Fergiusono žodžiams prieštaravo jo nervingas elgesys. Jo pečiai pakumpo, o kojos prasiskėtė, lyg ruošiantis atremti smūgį.

Tenis Braunas pastebėjo šį judesį.

– Tik duok man priežastį į tave šauti, – tarė jis. – Juk žinai, kad norėčiau.

– Aš su tavim neisiu, – pasakė Fergiusonas. – Turi orderį?

– Eisi su manimi, – nepasidavė Braunas. Jis kalbėjo piktai, bet ramiai. – Aš įkišiu tave atgal į mirtininkų kamerą. Girdi? Ten, kur tavo vieta. Tau viskas baigta.

– Pabaigą visada galima atitolinti, – atsakė žudikas, žengdamas atgal.

– Niekas niekur neis, – išrėžė šaižus balsas.

Visi trys vyrai atsisuko į jį.

Kovartas pamatė du šautuvo vamzdžius, paskui – mažą, liesą Fergiusono senelę. Ginklas buvo atsuktas į Tenį Brauną.

– Niekas niekur neis, – pakartojo senoji moteris. – Ypač į mirtininkų kamerą.

Braunas nutaikė savo revolverį tiesiai jai į krūtinę ir tuo pačiu metu pritūpė. Ji vilkėjo vaiduokliškus baltus naktinius marškinius, einant jie vijosi apie kojas. Jos plaukai buvo susegti į kuodelį, kojos – basos. Tarsi būtų išlipusi iš patogios lovos tiesiai į košmarą. Ranka laikė apglėbusi šautuvą, nukreiptą į policininką, kaip ir tada, kai šovė į Kovartą.

– Ponia Fergiuson, – tyliai pasakė Tenis Braunas, pasiruošęs bet kurią akimirką šauti. – Turit nuleisti ginklą.

– Nepasiimsit mano berniuko, – atsakė ji aršiai.

– Ponia Fergiuson, turite suprasti, kad...

– Nenoriu girdėti, ką turėčiau suprasti, tik žinau, kad nepasiimsit mano berniuko.

– Ponia Fergiuson, neapsunkinkit visko labiau, negu yra.

– Sunkumai man nieko nereiškia. Gyvenimas buvo sunkus. Gal bus lengva numirti.

– Ponia Fergiuson, nekalbėkit taip. Leiskit man dirbti savo darbą. Galų gale viskas bus gerai, pamatysit.

– Nebandyk užkalbėti man dantų, Teni Braunai. Į šiuos namus neatnešei nieko, išskyrus rūpesčius.

– Ne, – ramiai atsakė Braunas, – ne aš čia atnešiau rūpesčius. Tai padarė jūsų anūkas, – jo balse iškart pasigirdo pietietiška tartis, lyg jis bandytų susišnekėti su sutrikusiu užsieniečiu jo kalba.

– Tu ir tas prakeiktas reporteris. Turėjau tave seniau nudėti. – Ji atsisuko į Kovartą ir piktai pridūrė: – Neatnešei nieko, išskyrus neapykantą ir mirtį.

Kovartas neatsakė. Jis žinojo, kad jos žodžiuose yra kruopelytė tiesos.

– Ne, ponia, – tęsė Braunas raminamu balsu. – Ne aš tai padariau. Ir tikrai ne jis. Puikiai žinot, kas čia atnešė bėdas.

Fergiusonas žengė į šalį, akimis išmatavęs, pasitraukė iš šautuvo šūvio pavojaus zonos. Jo balsas suskambo žiauriai, šaltakraujiškai:

– Nagi, močiute. Užmušk jį. Užmušk juos abu.

Senosios moters veide pasirodė nuostaba.

– Užmušk. Pirmyn. Padaryk tai, – tęsė Fergiusonas, eidamas atgal, prie savo senelės.

Tenis Braunas, vis dar pasiruošęs šauti, žengė pirmyn.

– Ponia Fergiuson, – pasakė jis, – aš jus seniai pažįstu. Jūs pažinojot mano tėvus ir pusbrolius, mes kadaise visi eidavome į bažnyčią. Neverskit manęs...

Ji piktai jį pertraukė:

– Jūs jau prieš daug metų mane užmiršot, Teni Braunai.

– Užmušk juos, – sušnabždėjo jos anūkas, atsistodamas greta jos.

Braunas nukreipė dėmesį į Fergiusoną.

– Nejudėk! Tu, prakeiktas šunsnuki! Ir užsikišk.

– Nužudyk juos, – vėl pasakė Fergiusonas.

– Jis neužtaisytas, – staiga pasakė Kovartas.

Jis liko kaip įbestas toje pačioje vietoje, žūtbūt norėdamas bėgti iš ten, bet nesugebėdamas įsakyti savo kūnui kovoti su baime. Tai spėjimas, pagalvojo jis. Gal pasiseks.

– Kai paskutinį kartą čia buvom, ji iššovė paskutinį turėtą šovinį. Šautuvas neužtaisytas, – pasakė Kovartas.

Senutė atsigręžė į jį.

– Tu kvailys, jei taip manai, – ji abejingai žvelgė į reporterį, – lažinsiesi iš savo gyvenimo, spėdamas, kad neturėjau daugiau šovinių?

Tenis Braunas nenukreipė revolverio nuo moters.

– Aš nenoriu šauti, – tarė jis.

– O aš galiu ir noriu, – atsakė ji. – Žinau vieną dalyką. Antrąkart nepasiimsit mano anūko. Pirma turėsit nužudyti mane.

– Ponia Fergiuson, puikiai žinot, ką jis padarė...

– Man nerūpi, ką jis padarė. Jis yra viskas, kas man liko, ir aš neleisiu, kad jį iš manęs atimtumėt.

– Ar kada nors matėte, ką jis padarė tai mergaitei? – staiga paklausė Kovartas.

– Man nerūpi, – atsakė ji. – Tai ne mano reikalas.

– Ir ji buvo ne vienintelė, – lėtai tęsė Kovartas. – Buvo ir kitų. Perine ir Itonvilyje. Mažos juodaodės mergaitės, ponia Fergiuson. Jis jas irgi nužudė.

– Nieko nežinau apie jokius vaikus, – atrėžė ji truputėlį drebančiu balsu.

– Jis nužudė ir mano partnerį, – tyliai ištarė Tenis Braunas, lyg garsiai ištardamas tuos žodžius būtų sulaužęs visus dar likusius suvaržymus.

– Man nerūpi. Man tai nerūpi.

Fergiusonas atsistojo už senelės.

– Sulaikyk juos, močiute, – pasakė. Jis nuėjo tolyn, nuskubėjo pagrindiniu namo koridoriumi.

– Neleisiu jam pasprukti, – pasakė Braunas.

– Tada arba aš tave nušausiu, arba tu turėsi nušauti mane, – atsakė senutė.

Kovartas matė, kaip Brauno pirštas ant gaiduko įsitempė. Taip pat pastebėjo, kad revolverio vamzdžio galas dreba.

Kaip ankstyvas rytas šviesos, taip kambarys prisipildė tylos. Nei senoji moteris, nei Tenis Braunas nejudėjo.

Jis to nepadarys, pagalvojo Kovartas. Jei ketintų ją nušauti, tai jau būtų padaręs. Pirmą akimirką, vos pamatęs jos rankose šautuvą. Dabar jis to nepadarys.

Kovartas pažvelgė į policininką ir pamatė jo galvoje kylant emocijų audrą.

Tenis Braunas juto lyg kokį spaudimą iš vidaus. Ant liežuvio jautė rūgšties skonį. Jis žvelgė į senąją moterį ir matė jos smulkų, trapų seną kūną ir plieninę valią.

Užmušk ją! – dingtelėjo.

Ar galėtum? – pagalvojo po to.

Mintyse jis pasvėrė visas išeitis, lyg stumdydamas sunkumą pirmyn atgal.

Robertas Erlas Fergiusonas grįžo atgal į kambarį. Dabar jis jau buvo apsirengęs – užsivilkęs pilką nertinį, apsiavęs krepšinio batelius. Per petį buvo persimetęs nedidelį kelioninį krepšį.

Jis pamėgino paskutinį kartą:

– Užmušk juos, močiute, – tarė, bet jo balsui trūko įtaigos, kad ji padarytų tai, ko jis prašė.

– Eik iš čia, – atrėžė ji šaltai. – Eik ir niekada nebegrįžk.

– Močiute, – pasakė jis. Tą žodį ištarė ne su meile ar liūdesiu, o susinervinęs.

– Negrįžk į Pačiulą. Negrįžk į mano namus. Niekados nebegrįžk. Esi kupinas kažkokio pykčio, kurio negaliu suprasti. Daryk tai kur nors kitur. Aš bandžiau, – pasakė ji karčiai. – Gal man ir nelabai sekėsi, bet stengiausi iš visų jėgų. Būtų buvę geriau, jei būtum miręs mažas ir neatnešęs to blogio į mano namus. Todėl pasiimk jį su savim ir niekada neparnešk atgal. Tai viskas, ką galiu dėl tavęs padaryti. Todėl eik. Nesvarbu, kas atsitiks, kai išeisi pro šias duris, viskas jau bus tavo reikalas, ne mano. Supratai?

– Močiute...

– Daugiau nebebus pralieta kraujo, – tarė ji užbaigdama.

Fergiusonas nusijuokė. Jau nebe pietietiška intonacija atsakė:

– Gerai. Jei nori, kad viskas būtų taip, aš nieko prieš.

Žudikas atsigręžė į Kovartą su Braunu. Šyptelėjo ir tarė:

– Maniau, kad viską užbaigsim šiandien. Pasirodo, ne. Tikriausiai kitąkart.

– Jis niekur neis, – pasakė Braunas.

– Ne, jis išeis, – ištarė senutė. – Jei norit jį pagauti, turėsit susirasti kur nors kitur, ne mano namuose. Mano namuose, Teni Braunai. Tai nedaug, bet tai mano. Ir turėsit visus tuos piktus reikalus neštis kur nors kitur, kaip aš jam ir pasakiau. Tą patį sakau ir tau. Aš čia to nebepakęsiu. Šitame name tikima Jėzų – taip viskas ir liks.

Tenis Braunas linktelėjo. Jis išsitiesė, parodydamas tylų sutikimą. Nenuleido revolverio, tebelaikė jį atsuktą į senelę, kol žudikas ėjo pro jį, vos už keleto pėdų, lėtai, bet užtikrintai, priekinių durų link. Braunas akimis sekė Fergiusoną ir jo ginklo vamzdis virpėjo, lyg jis norėtų nusitaikyti į žudiką.

– Tiesiog išeik, – pasakė senoji moteris. Jos balse skambėjo didžiulis liūdesys, o jos senos akys buvo pritvinkusios raudonų sielvarto ašarų. Kovartas staiga pagalvojo – jis žudo ir ją.

Fergiusonas žengė į tarpdurį, paskubomis apeidamas sulaužytas duris. Jis vienąkart grįžtelėjo atgal.

Braunas, įtūžęs dėl pralaimėjimo, tarė:

– Tai nieko nekeičia. Aš tave rasiu.

O Fergiusonas atsakė:

– Jei atrasi, tai vis tiek nieko nereikš, nes aš ir vėl išsisuksiu. Taip bus visada, Teni Braunai. Visada.

Buvo nesvarbu, ar šis pasigyrimas teisingas ar ne. Tų žodžių tikimybė suvirpino orą tarp dviejų vyrų.

Kovartas pagalvojo, kad pasaulis apsivertė aukštyn kojomis. Žudikas išėjo į laisvę, o policininkas sustingo vietoje. Jis bandė prisiversti ką nors daryti, bet negalėjo pajudėti. Viskas, ką jis

matė, buvo baimės ir grasinimų kamuolys, kybantis prieš jį kaip košmariškas miražas. Aš turiu tai sutvarkyti, pagalvojo. Jis žiojosi kalbėti, bet pamatė, kad žudikas su nuostaba veide žvelgia pro jį, tolyn. Tada išgirdo šūksnį:

– Nė iš vietos!

Aukštu ir nervingu balsu išrėkti žodžiai suardė kambario tylą.

Andrėja Šeifer, pritūpusi šaudymo poza, ištiesusi rankas, kuriose laikė užtaisytą devynių milimetrų kalibro pistoletą, paruoštą šauti, buvo trys metrai už Fergiusono močiutės nugaros, koridoriuje, vedančiame į virtuvę pro galines duris, ten ji įėjo niekieno nepastebėta.

– Mesk šautuvą! – suklykė ji, garsu bandydama nuslėpti susijaudinimą.

Bet senoji moteris to nepadarė. Ji pasisuko lyg kokiame tamsiai rusvos spalvos senoviniame filme ir atkišo dvivamzdį, lyg ruošdamasi iššauti.

– Stok! – sušuko Šeifer. Ji matė, kaip du vamzdžiai tarytum plėšrūno akys atsigręžė tiesiai į jos krūtinę. Žinojo, kad mirtį dažnai neša dvejojimas, todėl šįkart negalėjo suklysti.

Kovarto burna prasivėrė ir iš jos išlėkė vienas nesuprantamas šūksnis. Braunas suriko: „Ne!“, bet jo žodžius prarijo kurtinamas Šeifer pistoleto šūvis.

Didžiulis ginklas jos rankose virpėjo ir ji stengėsi jį, staiga atgijusį ir kupiną blogų ketinimų, suvaldyti. Trys šūviai mažame, tamsiame name nugriaudėjo kaip sprogimas ryto tyloje – kurtindami, aidėdami kambariuose.

Pirmasis šūvis pakėlė senąją moterį nuo grindų ir metė atgal, lyg ji būtų lengva kaip plunksna. Antrasis šūvis trenkėsi į sieną, pakėlė į orą medžio ir tinko nuotrupas. Trečia kulka sudaužė lango stiklą ir dingo lauke. Fergiusono močiutės rankos skėstelėjo, o šautuvas išlėkė iš jos gniaužtų. Ji krito atbula, atsitrenkė į sieną, tada susmuko ant žemės ištiestomis rankomis, lyg ko maldaudama.

– Jėzau, ne! – sušuko Tenis Braunas.

Policininkas žengė moters link, bet sudvejojo.

Jis atplėšė akis nuo greitai plintančios tamsiai raudonos kraujo dėmės, atsiradusios ant Fergiusono senelės naktinių. Pirma žvilgtelėjo į Kovartą, kuris stovėjo sustingęs, pravėręs burną. Reporteris mirktelėjo, lyg prabudęs iš košmaro, ištarė „Jėzau Kristau“ ir staiga atsisuko į priekines duris.

Fergiusono niekur nesimatė.

Kovartas pirštu parodė į tarpdurį ir sušuko, bet ne žodžius, o tiesiog iš nuostabos ir pykčio. Tenis Braunas nulėkė prie išėjimo.

Andrėja Šeifer įėjo į kambarį, jos rankos drebėjo, akys įsmigo į mirštančią moterį.

Braunas, iššokęs pro priekines duris, sustojo verandoje. Jį nustebino visiška tyla – pasaulis atrodė kaip neryškus, banguotas miglos ir rytinės saulės spindulių vaizdinys. Nebuvo jokių garsų. Jokių gyvybės ženklų. Jis apžvelgė kiemą, tada pasisuko į šoną ir iškart pamatė Fergiusoną, skubantį link automobilio, pastatyto prie namo.

– Stok! – suriko jis.

Fergiusonas stabtelėjo, bet ne dėl nuskambėjusio įsakymo. Jis atsigręžė į policininką ir pakėlė dešinę ranką. Joje buvo trumpavamzdis revolveris. Du kartus iššovė, pernelyg nesitaikydamas, todėl visi šūviai prašvilpė greta detektyvo. Braunui staiga toptelėjo – duslus, dundantis ginklo garsas buvo lygiai kaip Vilkokso. Įtūžis tarsi audra pratrūko jo sieloje. Jis vėl sušuko: „Stok!“ ir kaip pamišęs pradėjo šaudyti į Fergiusoną.

Šūviai nepataikė į žudiką, bet kliudė mašiną. Iš lango pabiro šukės. Ore sklaidėsi demoniškas nuo metalo atsimušančio metalo garsas.

Fergiusonas vėl iššovė, tada pasitraukė nuo automobilio ir nubėgo medžių kitame proskynos gale pusėn. Tenis Braunas, atsirėmęs į sieną, bandė nusitaikyti tiksliai. Jis giliai įkvėpė, bet akys

buvo net paraudusios iš įniršio, ir, kai pro revolverio taikiklį pamatė žudiko nugarą, pagalvojo – dabar!

Ir paspaudė gaiduką.

Ginklas jo rankose šoktelėjo, ir kulka, nulėkusi pro šalį, įskėlė medžio kamieną.

Fergiusonas atsigręžė, nusitaikė į Tenį Brauną, dar kartą netaikliai iššovė ir greitai pradingo miško tamsoje.

Kai Braunas išlėkė pro priekines duris, Šeifer puolė prie Fergiusono močiutės. Ji pritūpė, tebelaikydama pistoletą rankoje, ištiesė laisvąją ranką ir švelniai palietė senutės krūtinę, kaip vaikas, norėdamas įsitikinti, ar tikrai kažkas atsitiko. Atitraukė kraujuotus pirštus. Senoji moteris bandė paskutinį kartą įkvėpti. Pasigirdo šniokštimas, treškėjimas. Tada ji, iššvokšdama orą, atsiduso. Mirė, pagalvojo Šeifer. Ilgai žvelgė į priešais gulinčią senąją moterį, tada atsigręžė į Kovartą.

– Neturėjau pasirinkimo... – pasakė ji.

Tie žodžiai privertė reporterį pajudėti iš vietos. Jis perėjo kambarį ir pakėlė šautuvą nuo grindų. Greitai atlaužęs šautuvą pažiūrėjo į du tuščius šovinių lizdus – po vieną kiekviename vamzdyje.

– Tuščias, – pasakė jis.

– Ne, – išlemeno Šeifer.

Jis padavė jai ginklą.

– Ne, – pasakė ji dar kartą vos girdimai. – Po velnių.

Ji pažiūrėjo į reporterį, tarsi ieškodama užtarimo. Staiga pasijuto visiškai bejėgė.

– Aš neturėjau pasirinkimo, – pakartojo.

Lauke pasigirdo šūvių papliūpa.

Metjus Kovartas nejučia pritūpė. Jam atrodė, kad tyla tarp šūvių tapo kažkokia gilesnė, tirštesnė, ir jis pasijuto lyg plaukikas, stačiomis besilaikantis vandenyje. Jis įkvėpė ir šoko prie durų. Andrėja Šeifer nusekė jam iš paskos.

Pamatęs Tenį Brauną verandoje, suprato, kad jis skubėdamas

meta iš revolverio tuščius šovinius. Šie krito ant medinių grindų po kojomis, jis iš naujo užtaisė ginklą.

– Kur jis? – paklausė Kovartas.

Braunas atsigręžė.

– Kaip ponia Fergiuson?

– Mirė, – atsakė Šeifer. – Aš nežinojau...

Jis ją pertraukė:

– Neturėjai pasirinkimo.

– Šautuvas buvo neužtaisytas, – pasakė Kovartas.

Tenis Braunas pažvelgė tuščiu žvilgsniu ir, neturėdamas ką atsakyti, tik liūdnai gūžtelėjo pečiais. Tą pat akimirką greitai išsitiesė ir pirštu parodė į mišką.

– Aš seksiu paskui jį.

Šeifer linktelėjo, lyg ir ją į priekį būtų traukusi kažkokia nematoma, bet jaučiama srovė. Metjus Kovartas irgi linktelėjo.

Tenis Braunas, prabėgęs pro juos ir nušokęs nuo verandos, greitai lėkė proskyna link miško pakraščio maždaug už trisdešimties metrų. Paspartino žingsnį per atvirą lauką ir, pasiekęs mišką, kur dingo Fergiusonas, jau bėgo nemažu greičiu, taip greitai, kad atgautų kiekvieną nuo žudiko atsiliktą akimirką.

Girdėjo sunkų už poros metrų jį sekančių Kovarto ir Šeifer kvėpavimą, bet nekreipė į tai dėmesio. Palinko į priekį, blyškioje miško šviesoje bandydamas sekti pėdsakus, kuriuos paliko Robertas Erlas Fergiusonas, žinojo, kad netrukus persekiojamasis apsisuks ir užpuls juos iš pasalų. Čia ir mano kraštas, pagalvojo jis. Aš irgi čia užaugau. Visa tai man pažįstama tiek pat kiek jam.

Jis ramino save melu ir brovėsi į priekį.

Juos slėgė karštis, neatslūgstamai lipniai sukdamasis aplink, sunkdamas jėgas besiskverbiant pro susipynusias šakas ir vijoklius. Tenis Braunas paliko po savęs siaurą taką, juo bėgo Šeifer ir

Kovartas. Jis brovėsi į priekį nemažindamas greičio, bandydamas nuspėti, ką darys Fergiusonas.

Kartkartėm likdavo ženklų, kad Fergiusonas iš tiesų čia praėjo. Tenis Braunas pastebėjo pėdsaką šlapioje žemėje. Kovartas pamatė ant spyglio pakibusį iš žudiko drabužių išplėštą mažą pilkos medžiagos skutą.

Prakaitas ir baimė trukdė jiems matyti.

Braunas prisiminė karą ir pagalvojo: tokia situacija jau yra buvusi. Bloga nuojauta ir jaudulys ginė į priekį dar greičiau. Šeifer kapstėsi iš paskos, akyse regėdama tik senosios moters kūną, kurį mirti nubloškė į trobos kampą. Tas vaizdas susiliejo su tolimu atsiminimu apie Briusą Vilkoksą, pradingstantį nakties tamsoje. Jai atrodė, kad mirtis iš jos tyčiojasi – kiekvieną kartą, kai ji bandė daryti ką nors teisingai, viskas baigdavosi visiškai ne taip. Jai reikėjo ištaisyti tiek daug, bet ji nė nenumanė – kaip.

Kovartas jautėsi taip, lyg kiekvienas žingsnis stumtų jį gilyn į košmarą. Jis pametė savo užrašų knygelę ir pieštuką. Jam iš rankų juos išplėšė gervuogių krūmas, palikdamas ilgą žaizdą, kuri truputį kraujavo ir velniškai skaudėjo. Akimirką jis svarstė, ką čia veikia. Tada pagalvojo: rašau paskutinę pastraipą.

Jis bėgo, kad suspėtų su jais.

Žemė po jų kojomis pradėjo sunktis ir smelktis į batus. Juos apėmė tirštas, drėgnas karštis. Miškas darėsi vis labiau kemsuotas ir susiraizgęs, pamažu užleido vietą pelkei, atrodė, lyg šie du gamtos gaivalai kovotų dėl žemės, per kurią jie bėgo, valdžios. Visi trys buvo purvini, suplėšytais drabužiais. Kovartas pagalvojo, kad kažkur išaušo rytas ir atnešė skaidrumą bei šilumą, tik ne čia, po saulę užstojančia medžių šakų antklode. Jis nežinojo, kiek laiko jie seka Fergiusoną. Penkias minutes. Valandą. Jam jau pradėjo atrodyti, kad Fergiusoną jie persekioja visą savo gyvenimą.

Tenis Braunas staiga sustojo, atsiklaupė ir mostelėjo Kovartui bei Šeifer pritūpti. Jie susiglaudė šalia ir sekė jo žvilgsnį.

– Ar žinot, kur mes? – sušnabždėjo Šeifer.

Leitenantas linktelėjo.

– Jis žino, – atsakė Braunas tyliai, mostelėdamas į Kovartą.

Reporteris giliai įkvėpė.

– Mes netoli nuo tos vietos, kur buvo rastas mergaitės kūnas, – pasakė jis.

Braunas linktelėjo.

– Ar ką nors matot? – paklausė Šeifer.

– Kol kas ne.

Jis tupėjo ir klausėsi. Kovartas išgirdo, kaip nuo gretimo krūmo šakelės pakyla paukštis. Iš netoliese esančio kemsyno atsklido garsai. Gyvatė, pagalvojo jis, šliaužia šalin. Sudrebėjo, nors buvo šilta. Lengvas vėjelis pajudino kelis medžio lapus – jie atrodė labai toli.

– Jis kažkur ten, – pasakė Braunas.

Mostelėjo į proskyną tirštoje pelkės ir miško klampynėje. Saulės spinduliai apšvietė nedidelę atvirą plynę prieš juos. Proskyna buvo ne daugiau nei dešimties metrų ilgio, apsupta augalijos labirinto. Jie matė, kad kelias, kuriuo eina, prašliaužia tarp dviejų medžių pro tarpą, atrodantį kaip tamsos atraiža.

– Mums reikia pereiti tą atvirą plotą, – pasakė tyliai. – Tada būsim visai arti vandens. Vanduo tęsiasi toli, daug kilometrų. Tęsiasi iki kitos apygardos. Jis turi kelis pasirinkimo variantus – eiti toliau, nors tai ir labai sunkiai pereinama vieta, o kai išbris iš pelkės, jei jam neįkąs kokia gyvatė, neapkramtys aligatorius ar kas nors panašaus, jis bus sušalęs, peršlapęs ir nežinos, ar aš jo ten nelaukiu. Jis turbūt pasirinks antrą variantą – grįš atgal savo pėdomis, aplenks mus ir eis paprastesniu keliu. Sugrįš prie savo automobilio, nuvažiuos į Alabamą ir ten ims tvarkyti savo reikalus.

– O kaip jis mus aplenks? – paklausė Kovartas.

– Vilios į priekį. Išsekins. O tada smogs, – Braunas nutilo, paskui pridūrė: – Taip, kaip darė iki šiol.

– O proskyna? – paklausė Kovartas. Jo kalbėjimas iš nuovargio sulėtėjo.

– Puiki vieta antrajam variantui įvykdyti.

Šeifer žiūrėjo tiesiai į priekį. Ji prabilo liūdnu, praradusiu viltį balsu:

– Jis ketina mus nužudyti.

Niekas nepanoro užginčyti šio pastebėjimo.

– Ką darysim?

Braunas gūžtelėjo pečiais.

– Neleisim jam mūsų nužudyti.

Kovartas, žvelgdamas į miško proskyną, tyliai pasakė:

– Galų gale viskas tuo ir pasibaigia. Pačiam gale viskas visada išeina į dienos šviesą, į atvirą erdvę. Nieko negali nuslėpti.

Tenis Braunas kiek pakilo ir linktelėjo. Pažvelgė atgal į tuščią proskyną ir pagalvojo, kad tai tikrai gera vieta ir bėgti, ir kovoti. Tą vietą jis ir pasirinktų. Niekaip iš jos neišsisuksi. Niekaip neišvengsi. Mes turėtume ją pereiti. Jis staiga pagalvojo: kaip nesąžininga, kad pelkė šioje kovoje yra Fergiusono pusėje – ji padeda jam pabėgti. Kiekviena medžio šakelė, kiekviena kliūtis stabdo juos ir slepia jį. Jis dar kartą apžvelgė kitą proskynos pusę, bandydamas įžiūrėti kokią nors ten nederančią spalvą ar formą. Pajudėk, pagalvojo. Tik vieną kartą krustelk ir aš pamatysiu. Nieko nepastebėjęs mintyse nusikeikė.

Nematė kitos išeities, tik eiti į priekį.

– Atidžiai viską stebėkit, – sušnabždėjo.

Jis įžengė į proskyną, laikydamas revolverį rankoje, įtempęs raumenis ir klausą. Šeifer sekė atsilikusi porą pėdų nuo jo. Ji abiem rankom laikė pistoletą ir galvojo: *čia viskas ir pasibaigs*. Ją apėmė noras prieš mirtį padaryti ką nors teisinga. Kovartas atsistojo ir nuėjo paskui ją, atsilikęs maždaug per metrą. Jis svarstė, ar jie tokie pat išsigandę kaip ir jis, paskui pagalvojo, kad tai vis tiek nieko nekeičia.

Juos apgaubė tyla.

Tenis Braunas norėjo rėkti. Jam krūtinę spaudė jausmas, kad Fergiusono revolverio taikiklis nukreiptas į jį. Jis vos pajėgė kvėpuoti.

Kovartas jautėsi perkaitęs ir velniškai pažeidžiamas. Kaip aklas.

Tačiau būtent jis pamatė krustelėjimą anksčiau už visus. Suvirpėjo lapai, sudrebėjo krūmas, tada išlindo į juos atsuktas pilkai juodas ginklo vamzdis. Sušukęs „Saugokitės!“, jis krito ant žemės, kiek nustebęs, kad tokiai panikai apėmus mintis, įstengė kažką daryti.

Išgirdęs pirmą išgąstingą Kovarto riksmą, Tenis Braunas irgi krito ant žemės. Jis ritosi, bandydamas iškelti ginklą ir šauti, bet nežinojo, kur taikytis.

Šeifer nepasilenkė. Šaižiai suklikusi ji atsisuko į žudiką ir nelabai taikydamasi iššovė. Ji šovė kažkur į pelkę, bet skardų devynių milimetrų pistoleto garsą užgožė trys dundantys šūviai iš Fergiusono ginklo.

Braunas žioptelėjo, kai kulka krito į purvą prie jo galvos. Kovartas bandė kuo giliau įsispausti į šlapią žemę.

Šeifer vėl suriko, bet šįkart iš skausmo.

Ji krito ant žemės kaip paukštis pamuštu sparnu, suėmusi sužalotą alkūnę. Aukštu balsu inkšdama iš skausmo ji raitėsi purve. Kovartas ištiesė ranką ir pavilko ją prie savęs, o Braunas atsistojęs taikėsi, bet tankmėje negalėjo nieko įžiūrėti. Tada tarp medžių ir krūmų išgirdo šlamėjimą ir pastebėjo nubėgantį Fergiusoną.

Kovartas matė pistoletą suglebusioje detektyvės rankoje. Kraujas, srūdamas jos ranka žemyn, sutepė nublizgintą ginklo plieną. Jis paėmė iš jos pistoletą ir pakėlęs nusitaikė nubėgančio vyro link.

Nesuvokė peržengęs tam tikrą ribą.

Jis iššovė.

Leisdamas ginklo keliamam triukšmui išsklaidyti visas susikaupusias mintis, jis spaudė gaiduką, kol iššaudė apkaboje likusius aštuonis šovinius į medžių tankmę ir krūmynus.

Jis tebespaudė gaiduką ir šoviniams pasibaigus, stovėdamas vidury proskynos ir klausydamasis savo šūvių aido.

Nuleido pistoletą taip, lyg būtų nežmoniškai pavargęs.

Visi trys akimirką buvo sustingę, kol Šeifer sudejavo iš skausmo, ir Kovartas palinko prie jos. Tas garsas privertė Tenį Brauną atsikvošėti ir pradėti veikti. Pripuolęs prie detektyvės apžiūrėjo žaizdą jos rankoje. Matė lūžusį, išlindusį iš po odos kaulą. Iš žaizdos tekėjo arterinis kraujas. Jis nužvelgė mišką, lyg ieškodamas kokios nors pagalbos, ir vėl pažiūrėjo žemyn. Kaip galėdamas greičiau išplėšė gabalą savo švarko audinio ir iš tos atraižos padarė laikiną turniketą. Nulaužęs gretimo medžio šaką, ja suveržė tvarstį. Jis dirbo meistriškai – neužmiršo seniai išmoktų dalykų. Įtvirtinęs tvarstį, Braunas pamatė, kad kraujoplūdis sumažėjo. Pažvelgė į Kovartą – šis jau buvo atsistojęs ir nuėjęs prie proskynos krašto žvelgė tolyn į mišką.

Reporteris rankoje tebelaikė pistoletą.

Braunas pamatė, kaip Kovartas pasilenkė į priekį, ranka perbraukė žemę ir pasižiūrėjo į ją.

– Manau, kad jį kliudžiau, – pasakė reporteris. Jis atsisuko į Brauną ir iškėlė plaštaką.

Ji buvo ištepta krauju.

Braunas atsistojo ir linktelėjo.

– Lik su ja, – pasakė jis.

Kovartas papurtė galvą.

– Ne, aš eisiu su tavimi.

Šeifer suaimanavo.

– Lik su ja, – pakartojo Braunas.

Kovartas pravėrė burną, bet policininkas jį nutraukė:

– Dabar jis mano, – pasakė.

Reporteris stipriai ir piktai iškvėpė. Jo emocijos kovojo. Jis prisiminė viską, ką pradėjo, ir pagalvojo: aš čia negaliu sustoti.

Šeifer vėl sudejavo.

Ir jis suprato, kad neturi pasirinkimo.

Linktelėjo.

Metjus Kovartas laukė drauge su sužeista detektyve, bet jautėsi daug vienišesnis nei kada nors anksčiau.

Policijos leitenantas apsisuko ir nėrė į priekį, laviruodamas, bandydamas išvengti brūzgynų bei šakų tinklo, kuris lyg nagus tiesė į jį spyglius. Jie kabinosi į drabužius, tarytum laukinės katės draskė odą ir akis. Jis bėgo greitai, įnirtingai, galvodamas, kad Fergiusonas, jei sužeistas, bėgs tiesiai. Leitenantas žinojo, kad turi atsigriebti už tą laiką, kurį prarado tvarstydamas detektyvės ranką.

Išbėgęs iš proskynos, pamatė Kovarto rastą kraujo dėmę, paskui, pabėgėjęs dešimt metrų paskui Fergiusoną, panašų klanelį. Trečioji dėmė buvo už tuzino pėdų. Tai buvo keli maži tamsiai raudoni kraujo lašai, išsiskiriantys žalių šešėlių fone.

Jis toliau veržėsi pirmyn, jausdamas priešaky esant juodą vandenį.

Aplinkui traškėjo miškas. Jis skyrė į šalis kelią užstojančius vijoklius ir šakas. Persekiojant dabar reikėjo tik greičio ir jėgos: tai buvo įsiūčio potvynio banga. Jis trenkė šalin viską, kas jam kliudė.

Nepamatė Fergiusono, kol neužlėkė ant jo.

Žudikas stovėjo atsirėmęs į gumbuotą mangrovių medį didžiulio pelkės vandens telkinio, plytinčio prieš jį kaip tamsus rašalas, pakrašty. Kraujo čiurkšlė, ryški ant išblukusių džinsų, iš jo šlaunies tekėjo kulkšnies link. Jis laikė nutaikęs ginklą tiesiai į Tenį Brauną, kai šis, įbėgęs į proskyną, atsidūrė šūvių zonoje.

Jam galvoje liko viena mintis: *man galas*.

Sukaustė ledinė baimė, sustingdydama šeimos, draugų atsiminimus, paversdama juos negyvos žiemos paveikslu. Jam pasirodė, kad pasaulis staiga sustojo. Jis norėjo šokti žemyn, pulti

atgal, kur nors slėptis, bet viskas lyg sulėtėjo, todėl įstengė tik atkišti vieną ranką prieš veidą, lyg tai galėtų atmušti kulką, kuri, jo įsitikinimu, tikrai turėjo atskrieti.

Jo klausa staiga paaštrėjo, rega tapo verianti. Jis matė, kaip Fergiusonas spaudžia gaiduką.

Pravėręs burną jis tyliai suriko.

Tačiau išgirdo tik du tuščius spragtelėjimus, kuriuos sukėlė žudiko ginklo gaidukas, du kartus pataikęs į tuščius šovinio lizdus. Atrodė, kad tas garsas aidi aplinkui.

Fergiusono veide sustingo didžiulė nuostaba. Jis pažvelgė į revolverį tarytum kunigas, kurį pagavo meluojant.

Tenis Braunas suvokė, kad parkrito ant žemės. Prie jo lipo drėgnas purvas. Ištiesęs į priekį savo revolverį pajudino kojas.

Fergiusono veidas persikreipė. Tada lyg gūžtelėjo pečiais. Pagaliau pasiduodamas pakėlė rankas.

Tenis Braunas giliai įkvėpė, išgirdo galvoje šimtus balsų, šaukiančių skirtingus įsakymus: pareigos ir atsakomybės balsai klykė prieštaraudami keršto kupiniems raginimams. Pažvelgęs į žudiką, prisiminė, ką buvo sakęs Fergiusonas: *aš ir vėl išsisuksiu.* Tie žodžiai susiliejo su sąmyšiu jo mintyse ir nuaidėjo kaip tolimas griaustinis. Apkurtino staigi kakofonija, ir jis vos išgirdo savo paties pistoleto šūvių garsą, bet suprato iššovęs, nes ranka truktelėdavo kaskart, kai kulka išlėkdavo iš ginklo.

Šūviai pribaigė Robertą Erlą Fergiusoną, parvertė jį aukštielninką į spygliuotų šakų glėbį. Kelias akimirkas jo kūnas buvo persikreipęs iš nesupratimo ir skausmo. Netikėjimas užliejo akis. Jis purtė galvą, bet šis judesys nurimo, kai veide atsiradusi nuostaba virto mirtimi.

Minutės jam slinko kaip valandos.

Jis liko suklupęs, atsigręžęs į žudiko kūną, stengėsi susikaupti. Jis bandė nuslopinti kvaitinantį svaigulio antplūdį ir šleikštulio bangą. Tai praėjo ir jis laukė, kol besidaužanti širdis kiek

sulėtės. Pirmąkart nuo persekiojimo pradžios pajuto savo kvėpavimą.

Pažvelgė į nereginčias Fergiusono akis.

– Štai, – tarė piktai. – Tu klydai.

Kol žiūrėjo į žudiko kūną, mintys grūdosi jo vaizduotėje. Jis pamatė purve gulintį trumpavamzdį revolverį, ten, kur mirdamas jį numetė Fergiusonas. Tas ginklas buvo toks pat pažįstamas kaip ir buvusio partnerio balsas ar juokas. Jis žinojo, kad Fergiusonui gauti šį ginklą buvo tik vienas būdas, ir ta mintis pjaustė širdį skausmo ir širdgėlos ašmenimis. Jis vėl nukreipė žvilgsnį į Fergiusoną ir garsiai pasakė:

– Norėjai mane užmušti mano partnerio ginklu, šunsnuki, bet jis nenorėjo to daryti, ar ne?

Akys nukrypo į kraujo dryžius, žyminčius vietą, kur į Fergiusono koją įsirėžė atsitiktinis Kovarto šūvis. Su tokia žaizda jis nebūtų galėjęs bėgti toliau. Tikrai nebūtų pabėgęs į laisvę. Vienas atsitiktinis šūvis nužudė jį taip pat kaip ir du šūviai iš Brauno ginklo.

Braunas, pridėjęs ranką prie kaktos, priglaudė šaltą pistoleto metalą lyg ledo kubelį galvos skausmui malšinti. Jo vaizduotė veikė greitai – jis pažvelgė į Fergiusoną ir paklausė: „Kas tu buvai?“, lyg miręs žmogus galėtų atsakyti. Tada apsisuko ir nuėjo atgal, ten, kur paliko Kovartą su Šeifer. Jis vieną kartą atsigręžė, žvilgtelėjo per petį, norėdamas įsitikinti, kad Fergiusonas nepajudėjo, o mirtis visiems laikams įkalino jį erškėtyne. Lyg netikėdamas, kad ši mirtis galėtų būti baigtinė.

Jis ėjo lėtai, tik dabar pastebėdamas, kad miške jau diena. Šviesos stulpai degė pro medžių šakų ir lapų stogą nušviesdami kelią. Tiek šviesos kažkodėl vertė jį jaustis nejaukiai. Jam staiga keistai pradėjo patikti šešėliai.

Prireikė kelių minučių, kol pasiekė mažąją proskyną, kurioje liko Kovartas ir Šeifer.

Reporteris žvilgtelėjo į jį. Pats buvo nusivilkęs švarką ir apgaubęs juo detektyvę, pabalusią ir drebančią, nepaisant kylančio karščio. Kraujas iš jos sumaitotos alkūnės prasisunkė pro varganą tvarstį. Ji neprarado sąmonės, bet vis dar kovojo su šoku.

– Aš girdėjau šūvius, – pasakė Kovartas, – kas nutiko?

Braunas šaižiai įsiurbė oro.

– Fergiusonas pabėgo, – atsakė jis.

– Ką?! – šūktelėjo Kovartas.

– Sugaukit jį, – sudejavo Šeifer. Ji drebėjo ant žemės iš skausmo ir pykčio ties sąmonės praradimo riba.

– Jis nubėgo tolyn į pelkę, – atsakė Braunas. – Taikiausi į jį šauti iš toliau, bet...

– Jis paspruko? – paklausė Kovartas, netikėdamas savo ausimis.

– Dingo. Nubėgo gilyn į pelkę. Aš tau sakiau, kas nutiks, jei jis ten pateks. Jo niekas niekada nebesuras.

– Bet aš į jį pataikiau, – pasakė Kovartas. – Aš tikras, kad pataikiau.

Policininkas neatsakė.

– Aš jį pašoviau, – nenusileido reporteris.

– Taip. Tu jį pašovei, – ramiai atsakė Braunas.

– Kaip, kodėl gi... – Kovartas nutilo ir pažvelgė į policininką.

Tenis Braunas nejaukiai muistėsi, lyg reporteris pultų jį užduodamas sunkius klausimus. Galų gale susivaldė ir pareikalavo:

– Turi ją parvežti atgal. Į ligoninę. Jai reikia pagalbos. Ji nelabai sunkiai sužeista, bet dabar jai reikia pagalbos.

– O kaip tu?

– Aš ketinu grįžti ten. Dar kartą žvilgtelėti. Tada ateisiu pas jus.

– Bet...

– Sugrįžę į Pačiulą paskelbsime, kad Fergiusonas ieškomas. Pateiksime formalius kaltinimus. Paskelbsim jo paiešką per nacionalinį policijos tinklą. Įtrauksim FTB. Eik rašyti straipsnį.

Kovartas toliau spoksojo į Brauną, bandydamas suprasti, ką slepia policininko žodžiai.

– Jis paspruko, – šaltai pakartojo Braunas.

Staiga Kovartas viską suprato. Jis pasijuto sukrėstas, taip pat įsiuto. Piktai žvelgė į policininką.

– Tu jį nužudei, – pasakė Kovartas. – Aš girdėjau šūvius.

Tenis Braunas nieko nesakė.

– Tu jį nužudei, – vėl tarė Kovartas.

Braunas papurtė galvą, bet pasakė:

– Turi štai ką suprasti, Kovartai. Jei jis mirs ten, tai niekas nieko nesužinos. Nei apie Briusą Vilkoksą, nei apie kitus jo nužudytus žmones. Viskas iškart baigiasi, tą pačią sekundę. Ir niekam nerūpės tas sušiktas Fergiusonas. Jiems rūpėsim tik tu ir aš. Policininkas, siekiantis asmeninio keršto, ir reporteris, bandantis išgelbėti savo karjerą. Niekas nenorės klausytis apie įtarimus, teorijas ir nelegaliai gautus įkalčius. Jie tiesiog norės sužinoti, kodėl mes čia atvažiavom ir nužudėm tą žmogų. Nekaltą žmogų. Prisimeni? Nekaltas žmogus. Bet jei jis paspruks...

Kovartas įdėmiai pažiūrėjo į policininką ir pagalvojo: *viskas baigėsi*. Bet niekas niekada nesibaigia. Jis giliai įkvėpė.

– Kaltas žmogus bėga, – užbaigė Kovartas policininko mintį.

– Tikra tiesa.

– Tada viskas tęsis. Žmonės ir toliau jo ieškos. Atsakymai...

– Žmonės ir toliau ieškos atsakymų. O tu juos sugalvosi. Aš taip pat juos sugalvosiu.

Kovartas įkvėpė oro, kuris degino plaučius kaip karšti garai.

– Jis miręs. Tu jį nužudei...

Braunas pažvelgė į Kovartą.

– ...aš jį nužudžiau, – pratęsė reporteris. Po trumpos tylos jis pridūrė savaime suprantamą dalyką: – Mes jį nužudėm.

Reporteris dar kartą giliai įkvėpė.

Jo galvoje siautė viską griaunantis minčių viesulas. Jis jautė, kaip aplinkui kyla ryto kaitra. Įsivaizdavo Fergiusoną, prisiminė, kaip Bleiras Salivanas juokėsi: *ar aš ir tave nužudžiau, Kovartai?* ir atsakė *ne* savo vizijai, vildamasis, kad yra teisus. Min-

tys keitė viena kitą, jis prisiminė savo šeimą, savo vaiką, nužudytąjį vaiką, vaikus, kurie pradingo, ir viską, kas įvyko iki šiol. Tai košmaras, pagalvojo. Pasakyk tiesą – ir tave nubaus. Pasakyk melą – ir viskas baigsis gerai. Jis jautėsi taip, lyg slystų, lyg būtų pasileidęs nuo stačios uolos. Bet pats nusprendė kopti į tą uolą. Sutelkęs jėgas, įsivaizdavo, kaip kerta ledkirtį į granitą ir nustoja kritęs. Mintyse tarė sau: gali su tuo išgyventi net vienas. Jis pažvelgė į palinkusį Tenį Brauną, apžiūrintį kruviną Andrėjos Šeifer tvarstį, ir suprato, kad klysta. Šiuo košmaru jis dalysis su kitais. Jis žvilgtelėjo į Šeifer. Jos žaizda bent jau užgis ir liks tik randas, pagalvojo.

– Ne, – tarė akimirką patylėjęs. – Jis paspruko.

Tenis Braunas tylėjo.

– Taip, kaip jūs ir sakėt. Į pelkę. Kai ten pasislėpė, niekas nebegalės jo atrasti. Galėtų pabėgti bet kur. Į Atlantą. Čikagą. Detroitą. Dalasą. Bet kur.

Jis pasilenkė ir pakėlė sužeistą policininkę nuo žemės, pakišęs petį po jos ranka.

– Parašyk straipsnį, – tarė Tenis Braunas.

– Parašysiu straipsnį, – atsakė Kovartas.

– Priversk juos patikėti, – pasakė Tenis Braunas.

– Jie patikės, – atsakė Kovartas.

Jis tai pasakė be pykčio.

Braunas linktelėjo.

Metjus Kovartas ėmė vesti Andrėją Šeifer taku atgal į civilizaciją. Ši ėjo atsirėmusi į jį. Girdėjo, kaip iš skausmo griežia dantimis, bet ji nesiskundė. Jo mintys pradėjo suktis, nepaisydamos sužeistos detektyvės svorio. Parašyk straipsnį taip, kad ji gautų padėką už drąsą. Papasakok visiems, kaip ji priešinosi tam sadistui žudikui, net buvo pašauta. Didvyrė policininkė. Televizijos stotims tai labai patiks. Kaip ir bulvariniams laikraščiams. Tai duos jai progą, pagalvojo. Žodžiai pradėjo plūsti

jam į galvą ir pakylėjo. Jis matė krūvas laikraštinio popieriaus, antraštes, lekiančias per greitaeigius spausdintuvus. Viena ranka apglėbė Šeifer liemenį. Nuėjo kokius tris metrus, tada pasisuko į policijos leitenantą, tebestovintį proskynos pakraštyje.

– Ar tai teisinga? – paklausė reporteris. Klausimas nevalingai išsprūdo jam iš lūpų.

Braunas gūžtelėjo pečiais.

– Visame šiame reikale niekada nebuvo nieko teisinga. Nuo pat pradžių. Ir niekada nebuvo jokio pasirinkimo.

Kovartas linktelėjo. Tai buvo vienintelė jį tenkinanti tiesa. Jis nenusišypsojo, bet pasakė:

– Dabar tikrai keistas metas pradėti vienam kitu pasitikėti.

Tada apsisuko ir nuėjo, vesdamas sužeistą jauną moterį į saugią vietą. Ji sudejavo ir atsirėmė į jį. Jis tvirtino sau padaręs menką dalyką. Tačiau išgelbėjo bent vieną žmogų. Guodėsi mintimi, kad tikriausiai išgelbėjo ir daugybę kitų.

Tenis Braunas stebėjo, kaip Kovartas padeda Šeifer. Matė, kaip jiedu dingsta tarp šviesų ir šešėlių. Tada per krūmynus grįžo atgal į pelkės pakraštį. Fergiusono kūną jis atrado per kelias minutes.

Kol traukė Fergiusoną iš brūzgyno pančių, sunki našta priešinosi. Įbridus į pelkę, vanduo atrodė ledinis. Jis pastatė koją ant pelkės dugno ir pajuto, kaip traukia lipnūs maurai. Tada atsispyrė ir nusitempė kūną paskui, traukdamas jį toliau nuo kranto link medžių labirinto, pilno paparčių ir susiraizgiusių vijoklių, maždaug už penkiasdešimties metrų – kuo toliau į pelkę. Sunkiai alsuodamas, jis iš visų jėgų tempė ir stūmė žudiko kūną per vandenį, kol pagaliau pasiekė tikslą. Sukaupęs paskutines jėgas, stipriai pastūmė Fergiusono kūną ir nugramzdino, tada pakišo po medžio šaknimis taip, kad nė viena kūno dalis neišlįstų į paviršių. Nebuvo tikras, kad jis ten liks visiems laikams. Fergiuso-

nas irgi kažką panašaus galvojo, suprato jis. Pasukęs plaukti atgal, pažvelgė į slėptuvę iš metro atstumo ir įsitikino, kad kūno visiškai nematyti. Jį laikė šaknys. Paslėpė vanduo.

Šviesa prasiskverbė pro medžius ir apšvietė juodą vandens paviršių, akimirką sumirguliuodama vandenyje. Jis nusisuko nuo nelemtosios vietos ir lengvai nuplaukė į krantą.

Katzenbach, John

Ka598 Kilnus tikslas: romanas / John Katzenbach ; iš anglų kalbos vertė Mantas Radzevičius. – Vilnius : Tyto alba, 2007. – 606, [1] p.

ISBN 978-9986-16-547-7

J. Katzenbachas – vienas ryškiausių amerikiečių psichologinio trilerio meistrų. „Kilnus tikslas“ pasakoja apie tai, kaip mažame Pačiulos miestelyje randama žiauriai nužudyta visų mylima vienuolikametė mergaitė. Auka – baltaodė, be to, miesto tarybos nario duktė. Įtariamasis – juodaodis. Robertas Erlas Fergiusonas pripažįstamas kaltu ir nuteisiamas mirties bausme, tačiau savo kaltumą neigia. Reporteris Metjus Kovartas, patikėjęs nuteistuoju, ima narplioti žiaurų nusikaltimą. Įtampa auga, o svarbiausias klausimas lieka atviras iki paskutinio puslapio: ar tas, kuris sakosi esąs nekaltas, iš tikrųjų nepadarė žiauraus nusikaltimo?

UDK 820(73)-3

JOHN KATZENBACH

KILNUS TIKSLAS

Romanas

Iš anglų kalbos vertė *Mantas Radzevičius*

Viršelyje panaudota *Beno Cochrano* nuotrauka

Viršelio dailininkė *Ilona Kukenytė*

SL 1686. 2007 06 29. 23,72 apsk. l. l.

Išleido „Tyto alba“, J. Jasinskio g. 10, LT-01112 Vilnius, tel. 2497453, info@tytoalba.lt

Spausdino AB spaustuvė „Spindulys“, Gedimino 10, LT-44318 Kaunas, www.spindulys.lt

22 Lt.



Ji pažiūrėjo į laišką, kurio neketino išsiųsti, ir parašė: „Aš sutikau vyrą, persmelktą mirties.“

Johnas Katzenbachas (g. 1950 m.) – vienas ryškiausių amerikiečių psichologinio trilerio meistrų. Žinių apie nusikaltimus, teisingumą ir žurnalistiką įgijęs dirbdamas teismo korespondentu Naujajame Džersyje ir Majamyje, autorius savo knygose meistriškai kuria psichologinės įtampos kupiną atmosferą.
J. Katzenbacho trileriai išsiskiria kruopščiu nusikaltimų tyrimo aprašymu, psichologiškai įtaigiais veikėjų portretais ir nuodugnia nusikaltėlių bei jų veiksmų motyvų analize.
Mažame Pačiulos miestelyje, Eskambijos apygardoje, žiauriai nužudyta visų mylima vienuolikametė mergaitė. Auka – baltaodė, be to, miesto tarybos nario duktė. Įtariamasis – juodaodis. Robertas Erlas Fergiusonas pripažįstamas kaltu ir nuteisiamas mirties bausme, tačiau savo kaltumą neigia.
Reporteris Metjus Kovartas, patikėjęs nuteistuoju, ima narplioti žiaurų nusikaltimą. Įtampa auga, o svarbiausias klausimas lieka atviras iki paskutinio puslapio: ar tas, kuris sakosi esąs nekaltas, iš tikrųjų nepadarė žiauraus nusikaltimo? Ar Fergiusonas – nekaltai dėl savo odos spalvos nuteista auka, ar ypač gudrus ir negailestingas žmogžudys?

ISBN 978-9986-16-547-7
9 789986 165477
TYTO ALBA
www.tytoalba.lt